ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 1
VENDREDI
1er JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.717 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.717

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան հարցով յետքայլին մասին ֆրանսականէն ետք միջազգային մամուլն ալ անդրադարձած է։ «Ֆայնէնշըլ Թայմզ» գրած է թէ հակառակ այդ անդամակցութեան իր ընդդիմութեան, Ֆրանսայի նախագահը պայմանաժամ մը տուած է Թուրքիոյ եւրոպական յոյսերուն. բրիտանական «Թայմզ»ը ըսած է թէ Թուրքիոյ անդամակցութեան կարող մերժումէն ետք Ն. Սարքոզի դէմ չէ եղած նոր գլուխներու մասին բանակցութեան շարունակուելուն։ Սպանիոյ «Էլ Փայիս»ն ալ շեշտած է թէ ան պատասխան եղած է Թուրքիոյ նիւթով իր կեցուածքը մեղմելու, ընդունելու բանակցութիւններու շարունակութիւնը եւ իր խորհրդականը ղրկելու Անգարա։

«ՊՐԻՍԷԼ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ Սարքոզիի շահաւորութիւնը Թուրքիոյ մասին» խորագրած էր Ֆիկառօ (Մայիս 30) հարցազրոյցը զոր ունեցած էր Եւրոպայի ընդլայնման հարցերու պատասխանատու՝ Օլի Ռէնի հետ։ Այս վերջինը կ'ըսէ թէ յանձնման հարցերու պատասխանատու՝ մը ունի այդ հարցին կապակցութեամբ։ Կ'ըսէ նաեւ թէ Եւրոպական միութիւնը պէտք է շարունակէ իր օգնութիւնը Թուրքիոյ ժողովրդավարութեան զարգացման համար։ Վերջնական որոշումը պիտի տրուի գործընթացին վերջաւորութեան։ Օ. Ռէն պատճառաբանութիւններ ալ կու տայ համոզելու համար Ֆրանսացիները եւ այդ մասին կը շեշտէ Եւրոպայի եւ իսլամի յարաբերութիւնը, քանի, կ'ըսէ, Թուրքիան կամուրջ մըն է եւրոպական եւ մահմետական քաղաքակրթութեան միջեւ։ Թուրքիոյ իսլամականացման մասին վախերը չափազանցուած կը նկատէ։

ՎԱՏԻԿԱՆ ալ միտքը փոխած է եւ որոշած է դրական դիրք բռնել Թուրքիոյ անդամակցութեան նկատմամբ Եւրոպական միութեան մէջ։ Ս. Աթոռի «արտաքին նախարարը», այլ խօսքով Պետական քարտուղարը Հռոմէական համալսարանի դասախօսութեան մը առթիւ այս՛ ըսած է այդ անդամակցութեան։ Ծիրանաւոր Թարչիզիօ Պէրթոնէ յայտարարած է որ Թուրքիա երկար ճամբայ մը կտրած է եւ կը շարունակէ կտրել։ Շեշտած է որ երկիրը լաիք է, ինչ որ առնուազն տարօրինակ է շրջանի մը, երբ բախումները սաստկացած են այդ ուղղութեամբ։ Այս նոր դիրքորոշումը բարոյական նեցուկ մը կը նկատուի Անգարայի։

ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդը, Մայիս 30ին, քուէարկած է որոշում մը, որ կը պարտադրէ միջազգային յատուկ դատարանի մը ստեղծումը Լիբանանի համար։ Դատարանը կոչուած է դատելու կասկածելիները, որոնք որեւէ դեր ունեցած են Ր. Հարիրիի սպանութեան մէջ (2005, Փետր. 14)։ ՄԱԿ-ի քննութեան մէկ տեղեկագիրը սուրիական իշխանութիւնները կ'ամբաստանէ, ինչ որ Դամասկոս կը հերքէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ սպայակոյտի Բ. նախագահ զօր. Է. Սարկունի ղեկավարութեամբ գիտաժողով մը կազմակերպուած էր Մայիս 31ին եւ Յունիս 1ին։ Օրակարգի նիւթն էր համաշխարհայնացումի եւ շրջանային զարգացումներու լոյսին տակ ապահովութեան մարտավարութիւններու մշակումը։ 55 երկրէ շուրջ 800 հոգի կը մասնակցէր։ Զէյն հրաւիրուած Ֆրանսան եւ Յունաստանը. առաջինը Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժելի արարք հռչակող օրինագիծին պատճառով, իսկ երկրորդը՝ վերջին ամիսներուն քանիցս Թրքական օդային տարածքը բռնաբարած ըլլալով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱԹՈՄԱԿԱՆ ՈՒԺԱՆԻՒԹԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

Մայիս 30ին Երեւանի մէջ բացուած է Ատոմական ուժանիւթի ապահովութեան խորհուրդի 9րդ նիստը։ Ելոյթ ունենալով՝ Նախագահ Ռ. Քոչարեան անդրադարձած է տնտեսական յաջողութիւններուն եւ կրթական, դատական ու ընկերային մարզերու բարեփոխումներուն։ Ըսած է թէ ուժանիւթի ոլորտին մէջ ալ լուրջ ծրագրեր իրականացուած են։ Աւարտած է Իրան – Հայաստան կազատարին առաջին հատուածի շինարարութիւնը, սկսած է երկրորդինը։

Խօսելով նոր ատոմակայան կառուցանելու նիւթին մասին, Ռ. Քոչարեան ըսած է թէ նոր կայան մը կառուցանելու ծրագիրը արդարացուած է թէ՛ ուժանիւթային ապահովութեան, թէ՛ տնտեսական առումով։ Յառաջիկայ երկու ամսուան ընթացքին ուժանիւթի նախարարութիւնը ներկայի ատոմակայանը գործածութենէ հանելու ծրագիր կը ներկայացնէ։ Առկէ զատ շողագործօն թափօններու մասին ալ ծրագիր կը ներկայացուի։ Ինչ կը վերաբերի ուրանիումի հարստացման նիւթին, ատով Հայաստան զբաղելու հեռանկար չունի. կը նախընտրէ միանալ միջազգային հսկողութեան ենթակայ կեդրոններու ծրագրին։

ՅՈՅՆԵՐՈՒ տիեզերական պատրիարքը Անգարայէն պահանջած է որ պատրիարքի ընտրութեան պայման չդրուի Թրքահպատակութիւնը։ Ոչ մէկ պատասխան տրուած է իր դիմումին։ Վերջերս Պոլսոյ Ս. Երրորդութեան յունական տաճարին մէջ քարոզին ընթացքին ան կրկին անդրադարձած է այդ պահանջին, երբ արարողութեան կը հետեւէին Եւրոպական խորհրդարանի բնապահներու խմբակէն երեսփոխաններ։ Պարթողոմէոս պատրիարքը ըսած է թէ Եւրոպայի մէջ ապրող մահմետականները մզկիթներ կը բանան, հոգեւորական կը պատրաստեն, բերել կու տան եւ որեւէ սահմանափակումի ենթակայ չեն։ Պատրիարքը ուզած է որ այդ վերաբերումը Թուրքիոյ մէջ ալ իրենց ցոյց տրուի։

ԱՐՆՕ ԼԱԿԱՌՏԷՐ, համաշխարհային առաջին հրատարակիչը, որ գլուխն է 259 թերթերու եւ պարբերականներու (Էլ, Մաչ, Փրովանս, Նիս Մաթէն, Ժուռնալ տիւ Տիմանշ, Լը Մոնտ, եւն.) ինը ժամ հարցաքննութեան ենթարկուած է Մայիս 29ին, քանի գլուխն է նաեւ էՕ. Ա.ՏԷ.ԷՍ.-ի (Էուպիւս)։ Ըստ Լա Թրիպիւնի տուած տեղեկութիւններուն (Մայիս 28), կը թուի որ 2006 Ապրիլ 4ին, Լակառտէրի ձեռնարկութիւնը (որ էուպիւսի 7.5%ին տէրն է) ծախած է իր բաժնեթուղթերուն կէսը եւ 2 միլիառ եւրոյի շահ մը ըրած է, քանի երկուքուկէս ամիս ետք, բաժնեթուղթը զգալի անկում մը արձանագրած է, 26%ի կորուստ մը ընելով։ Լակառտէր հարցաքննուած է Ելմտական Շուկաներու Իշխանութեան կողմէ։ Իր յանցանքը կը նկատուի տեղեկատուութեան տարածում (տէլի տ'ինիսիէ)։ Ըստ իրեն իր միակ յանցանքը ձեռնհաս չըլլալն է։ Ինք կ'ուրանայ որեւէ մեղադրանք։

ԺԱՆ-ԳԼՕՏ ՊՐԻԱԼԻ, շարժանկարի, թատրոնի, հեռատեսիլի, ձայնասփիւռի

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՍՐԲԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՍԱՆԸ

Ռուսաստանի մէջ օրէ օր չեշտուող օտարատեացութեան գլխաւոր զոհերէն կ'ըլլան Հայեր, փամփուշտներու, դաշունահարութեան արարքներու թիրախ ըլլալով։ Սպանութիւնները կը յաջորդեն իրարու, լրասփիւռներ կ'արձագանգեն անոնց ու կը շարունակուին հայեւռուս սերտ բարեկամութեան, եղբայրութեան ճառերը. գանոնք արտասանողները, այդ յարաբերութիւններուն առաւել սերտացման հետամուտ դէմքերը բնաւ պէտք չեն զգար «ինչո՞ւ» մը ուղղելու իրենց ռուս խօսակիցներուն, գործընկերներուն։

Հարցը վերջերս կրկին մամուլի էջերը գրաւած է, Ապրիլ 17ին սպաննուած Կարէն Աբրահամեանի մահուան որպէս պատասխանատու ձերբակալուած ռուս երիտասարդի մը խոստովանութիւններով։ Ան 18 տարեկան է եւ սրբանկարչութեան դպրոցի աշակերտ. հետաքննութեան ըսած է թէ կ'ատէ օտարականները եւ իրեն տարեկից ընկերոջ մը հետ այդ ատելութենէն մղուած սպաննած է 37 հոգի։ Այդ բոլոր ոճիրները գործուած են տասը ամսուան ընթացքին, յաճախ Մոսկուայի հեռաւոր արուարձաններուն մէջ։

Մարդ կը տարուի մտածելու թէ եթէ սրբանկարչութեան սանը այդքանին կարող եղած է, ինչ պիտի ընէր եթէ օրինակ սպանդանոցի աշկերտ ըլլար…

ԹԵՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Այրերու Բ. շրջանին, Նալպանտեան յաղթած է սպանացի Փասթորի 7-5 6-4 6-4։

ծանօթ դերասանը որ սիրուած էր բոլորէն, մեռաւ Մայիս 30ի գիշերը յետ երկարատեւ հիւանդութեան։ Հակառակ անոր որ 74 տարեկան էր, յաւիտենական պատանիի մը կերպարն ունէր։ Խաղացած է աւելի քան 100 ֆիլմերու մէջ, բոլոր մեծ դերասաններու կամ դերասանուհիներու կողքին։ Անցեալ Սեպտեմբերին ալ Շիրաքի խումբին հետ Երեւան գացած էր եւ ելոյթ ունեցած։ Համակրելի տաղանդ մըն էր, ամբողջ կեանքի երկայնքին որոշ ոճ մըն ալ պարտադրած էր։ Ծնած էր Օմալ (Ալժերիա) եւ զաւակն էր գնդապետի մը։ Իր կեանքը պատմած է հատորի մը մէջ։ Կը սիրէր կրկնել՝ հարկ է ոտքի մեռնիլ, նման ծառերուն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ, Ապրիլին ալ գործազրկութիւնը նահանջած է և ամբողջ տարուան մը երկայնքին այդ նահանջը 11%ի համեմատութեան հասած է։ Ապրիլին նահանջը 1.2% եղած է։

ՇԱՌԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ճառը, արտասանուած «Հեղինակի իրաւունքի» առաջին վեհաժողովին հրատարակուած է Լիպէրասիոնի մէջ, Մայիս 31ին։ Կը պարզէ իր տեսակէտները ստեղծագործողին մասին, անդրադառնալով նաեւ իր ասպարէզին սկզբնական շրջանին։

ՔԱԹԱՐԻ օդանաւային ընկերութիւնը՝ Քաթար Էռուէյզ 80 էռպիւս Ա.350 ապրանք Ֆրանսայի, այլ խօսքով 16 միլիառ տոլարի պայմանագիր մը ստորագրեց Մայիս 30ին, Էլիզէի մէջ, Սարքոզիի ներկայութեան։

ՊՈԼԻՍ

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԱՄՆ-ՈՒ ԳՈՆԿՐԷՍԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉՆԵՐԷ ԻԹԹԻՀԱՏԻ ԸՆԹԱՑՔԸ» ԸՍԱԾ Է ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Մայիս 30 Չորեքշաբթի առաւօտ Թրքահայոց Մեսրոպ պատրիարքը պատրիարքարանին մէջ ընդունած է ԱՄՆ-ու Գոնկրէսի պատուիրակութիւն մը որուն ընկերացած է նոյն երկրին Պոլսոյ հիւպատոսը։

Տեսակցութեան նիւթ եղած են Գոնկրէսին յղուած Ցեղասպանութեան ճանաչումի օրինագիծը, Հ. Տինքի ոճիրը, Տրապիզոնի մէջ իտալացի կրօնաւոր Հ. Սանթորոյի սպանութիւնը, Մալաթիոյ մէջ երեք բողոքականներու խողխողումը, Հանրապետութեան նախագահին կողմէ մերժուած վաքըֆներու օրէնքը, հայեւթուրք յարաբերութիւնները, վարչապետ Էրտողանի առաջարկած պատմութեան հայեւթուրք միասնական հետազօտութեան առաջարկը, եւլն.։

Պատասխանելով պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն հարցումին, Մեսրոպ պատրիարքը ըսած է. «ԱՄՆ-ու Գոնկրէսին յղուած ճանաչումի օրինագիծին մեր մօտեցումը դրական չէ, թէ՛ Հայաստան – Թուրքիա յարաբերութիւններուն, թէ Թուրքիոյ հայ համայնքին ու Թուրք ժողովուրդին յարաբերութիւններուն տեսանկիւնէն։ Սակայն ոչ ալ կրնանք անցեալին ցաւալի պատահարները ուրանալ։ Պատմութիւնը երբեք պիտի չներէ Իթթիհատ և Թէրաքքի կուսակցութեան ընթացքը որով, ոչ միայն պետութեան դէմ զինեալ յարձակում գործած հայկական խմբակները, այլեւ Թուրքիոյ բոլոր Հայերը պատժուեցան։ 1.5 միլիոն Հայ քաղաքացի փճացաւ Սուրիոյ անապատներուն մէջ, այսօր մեր երկրին մէջ միայն շուրջ 70 հազար Հայ մնացած է։ Պէտք չէ մոռնալ մեր այն հայ քաղաքացիներն ալ որոնք տեղահանութեան ընթացքին աքսորուելէ փրկուելու համար իսլամացան։ Որովհետեւ տակաւին հայերէն կը խօսին, հայկական մշակոյթով կ'ապրին, հակառակ կրօնքի տարբերութեան, զիրենք մեր համայնքին պատկանողներ կը նկատենք։ Միւս կողմէն, չենք փաւերացներ Սփիւռքի Հայերուն նախաձեռնութիւնները որոնք անդադար նիւթ կ'ընեն պատմութեան անցքերը։ Մենք Թուրքիոյ մէջ Թուրք իսլամ մեր դրացիներուն հետ ընկերային ու առեւտրական գործունէութիւններու տէր Թուրքիոյ քաղաքացիներ ենք։ Չենք փափաքիր որ այդ օրինագիծերուն պատճառով Թուրք իսլամ մեր դրացիներուն հետ մեր հաշտ կապերը վնասուին։ Այլեւս ժամանակն է ապագային հայող քաղաքականութիւններ մշակելուն։ Թուրքիան ու Հայաստանը այսօր սահմանակից երկիրներ են։ Այդ սահմանները փոփոխելի չըլլալով, այս երկու երկրին իրարհասկացողութիւնը շատ մօտէն կը հետաքրքրէ Թուրքիոյ Հայերը։ Թուրքիոյ հետ ունինք քաղաքացիական կապեր. իսկ Հայաստանի հետ կրօնական ու մշակութային։ Որպէս Թրքահայեր, խաղաղութենէ այլ բան չենք ուզեր։ Մինչդեռ Սփիւռքի Ջղային, անհաշտ մօտեցումը կրնայ մեր անդորրը խռովել»։

ԱԶՐՊԷՅՃԱՆՑԻՆԵՐԸ ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՆ ԻՐԵՆՑ «ԱԼՊԱՆԱՑԻ ՆԱԽՆԻՔԸ»

Վրաստանի ու Ազրպէյճանի սահմանին վրայ սարահարթի մը վրայ Վրացիները վանք մը ունին. Դաւիթ Գարէճի վանքը: Կ'ըսուի թէ կառուցուած է Զ. դարուն: Հոն ափ մը վանականներ կ'ապրին այսօր, հազուադէպօրէն ընդունելով զբօսաշրջիկներու այցը: Վանքը կը գտնուի Թիֆլիսէն 85 քմ. հարաւ-արեւելք: Վանքին ետին կայ ժայռոտ բարձունք մը ուրկէ կարելի է դիտել Վրաստանի արեւելեան թեւը, միւս կողմէն՝ Ազրպէյճանի չոր ու ցամաք տափաստանները:

Խորհրդային վարչակարգին անկումէն ի վեր երկու երկիրները հաշտ ու համաձայն ընթացք մը ունեցան, յատկապէս երբ նիւթ եղան Հայաստանի, կամ Ռուսաստանի հակադրուելու պարագաներ: Անխառն բարեկամութեան մը վանքը տրուեցաւ ամէն առիթով մէկուն կամ միւսին կողմէ, ինչպէս՝ երբ օրինակ հարցը ներկայացաւ Բաքու-Թիֆլիս - Ճէյհան քարիւղատարէն Հայաստանը դուրս ձգելու, կամ յարմար պահուն Ղարաբաղի հարցին առընչութեամբ պաշտպանելու Ազրպէյճանի հողային ամբողջականութիւնը:

Այսօր այնպէս կը թուի թէ այս երկու բարեկամները կը գտնուին սուր հակադրութեան մը վիճակին մէջ: Կռուախնձորը վերոյիշեալ վանքն է. աւելի ճիշդ՝ վանքին գտնըւած շրջանը, որուն տիրութեան պնդումով հանդէս կու գան թէ՛ Ազրպէյճանը, թէ՛ Վրաստանը, անկախութեան 15 տարուան ընթացքին իրենց սահմանին 35%ը տակաւին յստակօրէն գծած չըլլալով:

Հարցը արծարծուած է Ապրիլի այն օրէն երբ Ազրպէյճանի արտաքին փոխ նախարարը չեշտած է թէ իր երկիրը ոչ մէկ ձեւով կը հրաժարի այդ հողակտորին պահանջէն: Աւելցուցած է թէ այդ հողը իրենցն է, քանի որ հոն գտնուող վանքը պատկանած է կովկասեան Ալպանիոյ իրենց նախնիքին... Այդ «նախնիքը» կը յայտնուին ազրպէյճանական բառամթերքին մէջ, ամէն անգամ երբ հարցը կը ներկայանայ քրիստոնէական ժառանգութիւն մը իւրացնելու: Այդպէս եղաւ Ղարաբաղի հարցին սկիզբի շրջանին ալ. ազրպէյճանցի «գիտնական»ներ քիլոներով թուղթ ու լորձունք վատնեցին, աշխարհին բացատրելու համար թէ իրենց նախնիքը կը համարուին Ազրպէյճանի ներկայի տարածքին վրայ դարեր, դարեր առաջ ապրած «Ալպանացի»ները որոնք քրիստոնեայ էին ու տաճարներ, վանքեր կառուցած: Այդ ճիգին մէջ մինչեւ իսկ հայկական խաչքարերը մկըրտըւեցան «խաչթաշ» ու ոչ մէկ լուրջ հակազդեցութիւն ուղղուեցաւ իրենց, հարց տալու համար թէ Ազըրպէյճանը, ազրպէյճանցին, ազըրպէյճանականը պատմութեան ո՞ր փուլին հանդիպում ունեցած էին խաչին հետ:

Այսօր այդ նոյն նախնիքը պէտք է կրկին օգնութեան փութան, է. դարու քրիստոնէական վանքի մը տիրութիւնը հաստատելու համար իրենց մահմետական ու խաչաքանդ չառաւիղներուն: Մանաւանդ որ այդ վերջիններուն պնդումներուն պատասխանելով Վրաստանի արտաքին գործերու նախարարը թելադրած է իր պաշտօնակիցին որ «պատմութեան քանի մը դաս առնէ»: Միւս կողմէն ցոյցեր տեղի ունեցած են Թիֆլիսի ազրպէյճանական դեսպանատան առջեւ:

Հարցը նոյնիսկ ներվրացական հակադրութեան մը վերածուելու վտանգը ներկայացուցած է. երկրին իշխանութիւնը, գլխաւորութեամբ նախագահ Սահակաշվիլիի, կը փորձէ մեծ կարեւորութիւն չընծայել հարցին, ինչ որ հակազդեցութիւն ստեղծած է ընդդիմութեան շարքերուն մէջ: Պահպանողական երեսփոխան մը յայտարարած է թէ Վրաստան երբեք պիտի չզիջի այդ հողակտորը, ինչ որ ալ պատահի, ապա, Բաքուէն նիւթական օժանդակութեան յոյսով անհրաժեշտ վճռակամութիւնը ցոյց չտալով ամբաստանած է կառավարութիւնը, չեշտելով. «Ազրպէյճան պատմական ոչ մէկ իրաւունք ունի այդ հողակտորին վրայ»: Մինչ միւս կողմէն պատմաբաններ հրապարակ իջած են պնդելու համար որ վանքին գտնըւած շրջանը Վրաստանի մաս կազմած է ԺԲ. դարէն, ալպանական մշակոյթին անհետացումէն ետք: Վանքին մէջ ապրող վանականներէն մէկը կառոյցին Կովկասի Ալպանացիներուն կողմէ հիմնուած ըլլալուն պնդումները նոյնքան ծիծաղելի համարած է, որքան՝ ըսելը թէ չինական պարիսպը Վրացիներուն կողմէ բարձրացած է:

Այսուհանդերձ, այդքան ծիծաղելին ոչ իսկ փոքր ընկրկում մը պատճառած է Ազրպէյճանի Ազգային Ժողովին Ազրպէյճան - Վրաստան բարեկամական խումբին նախագահ, երեսփոխանուհի Քէնիրա Փաշայեւայի. ան պատասխանելով 525-րդ թերթին թղթակիցին հարցումներուն, հանգամանալից բացատրութիւններ տուած է կռուախնձոր վանքին մասին:

Նախ դժգոհած է որ իր երկրին մամուլի որոշ անուններ անաչառօրէն չեն արձագանգեր ծագած հարցին: Ապա կ'ըսէ թէ այսօր Վրացիներու վանք նկատուած այդ կոթողը ազրպէյճանական «Քէշիշտաղը» եկեղեցին է, պատկանած իրենց ալպանացի նախնիներուն: Կը հետեւի պատմութեան դաս մը: «Դաւիթ Գարէճի կոչուած անձը իրականութեան մէջ սուրիացի կրօնաւոր մըն է ու անոր ձօնուած տաճարը ազրպէյճանական պատմական Քէշիշտաղըն: Արդէն ազրպէյճանի մէջ բաւական մեծ թիւով ալպանական շրջանի կոթողներ, եկեղեցիներ կան: Անոնք բոլորն ալ մեր ժողովուրդին պատմական, կրօնական յուշարձաններն են», եւլն.: Ու ճառը կ'աւարտի ծանօթ յանկերգով. «Ազրպէյճան ո՛չ ոքի թիզ մը հող պիտի տայ»:

Ք. Փաշայեւայի ինքնավստահութեան մէկ յենակն ալ այն է որ պատմական քարտէսներ, փաստաթուղթեր կռուախնձոր վանքը ազըրպէյճանապատկան ցոյց կու տան:

Հետաքրքրական է տեսնել թէ ի՛նչպէս կ'աւարտի երկու բարեկամ երկիրներու այս վէճը: Մինչ այդ, հաւանօրէն աւելորդ չըլլայ նշել թէ «Քէշիշ» թրքերէն կը նշանակէ կրօնաւոր, վերապահուած է միմիայն քրիստոնեայ կրօնաւորներու: «Քէշիշտաղը» ալ կը նշանակէ կրօնաւորի լեռ, բարձունք: Ամէն բան իր տեղը պիտի իյնայ եթէ այս վէճին առիթով ազրպէյճանցիները յաջողին պատմաբաններու միջազգային շըրջանակին ցոյց տալ թէ իրենք միջին ասիական տափաստաններէն է. դարուն ի՛նչպէս կապ, ան ալ արենակցական, հաստատած էին «Կովկասեան Ալպանացի»ներուն հետ, այսօր կարենալ համարուելու համար անոնց շառաւիղները: Կամ վերջնականապէս հրաժարին անհրաժեշտ ամէն պարագայի խաչին հետ գարմիկ - գարմիկ խաղալու հաճոյքէն:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ՓՈԽՈՒՈՂ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՐՄԱՐՈՒՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Ժամանակները փոխուած են, պէտք է քայլ պահել նոր ժամանակներու պայմաններուն համաձայն: Եւ դեռ պիտի փոխուին, ուրեմն, մարդիկ եւս պէտք է փոխուին: Մարդը Ֆիզիքապէս կը մնայ նոյնը անշուշտ, բայց իր ապրելակերպը, մտածելակերպը, ըմբռնումները, սկզբունքները պէտք է փոխուին, եթէ կ'ուզէ օրուան մարդը ըլլալ՝ արդիական ու յառաջադէմ: Մէկ խօսքով՝ համաշխարհայնացումի յորձանքին տակ պէտք չէ ճզմուի, մէկ կողմ նետուած քուրջի կտոր մը դառնալու համար: Այսպէս կ'ըսեն փոխուող ժամանակներու համաձայն շարժելու քարոզիչները:

Ինչո՞ւ տղու եւ աղջկայ միջեւ տարբերութիւն դնել. իրարու հաւասար մարդ արարածներ չե՞ն: Ինչո՞ւ, ուրեմն, այր պատանին ազատ ըլլայ իր սեռային պահանջներու գոհացում տալու եւ նոյն ազատութենէն զրկուին աղջիկները: Սեռային նոյն ցանկութիւններն ու մարդկային նոյն իրաւունքները չունի՞ն անոնք:

Ինչո՞ւ ենթակայ ըլլալ ծնողական հսկողութեան ու ցուցմունքներու, որոնք անոնց սեփական իրաւունքներուն կաշկանդումն են:

Ինչո՞ւ անպայման հայկական դպրոց երթալ, հայերէն սորվիլ ու խօսիլ: Հայ ըլլալու համար պէ՞տք է անպայման հայերէն գիտնալ:

Եւ ինչո՞ւ անպայման Հայ մնալ:

Ինչո՞ւ, վերջապէս, ամուսնութեան պարագային պարտադիր ըլլայ արու եւ էգ սեռերու կենակցութիւնը: Սա մարդու ազատութեան կաշկանդում չէ՞: Բնական չէ՞ որ երկու այրեր, կամ երկու կիներ իրար սիրեն եւ կազմեն միասեռական ընտանիք:

Եւ ինչո՞ւ անպայման ընտանիք կազմել՝ բառին դասական իմաստով:

Զէ՞ որ ժամանակները փոխուած են եւ վերոյիշեալ հասկացողութիւնները անցած ժամանակին կը վերաբերին:

Ան որ չըմբռնէր փոխուած ժամանակներու նոր պայմանները, ժամանակավրէպ, «հին գլուխ» կ'որակուի եւ կ'անտեսուի արդիական ընկերութեան կողմէ: Եւ այս կացութիւնը կը քաջալերէ որ երեւան գան փառասէրներ ու ծանծաղմիտներ, ինչպէս նաեւ սորկամիտներ, որոնք «Տիրոջ ձայն»ին անսալու կոչումն ունին ի ծնէ:

Փոխուած ժամանակներու թեր ու դէմ կողմերուն զուգահեռ կայ նաեւ երրորդ դասակարգ մը մարդոց, որոնք իմաստութիւն կը նկատեն չառնչուիլ մէկ կամ միւս կողմին, չմասնակցիլ վէճին, անկողմնակալ երեւելու ձգտումով հեռուէն դիտելով զայն, մինչ այդպիսիներու կըրաւորականութիւնը հակամարտութիւնը շարունակելու կը ծառայէ միայն:

Ժամանակները փոխուած ըլլալու խոր գիտակցութիւնը ունեցաւ նաեւ Հ.Բ.Ը.Միութիւնը, որուն արդի ղեկավարութիւնը փոխուած ժամանակներուն հետ քայլ պահելու համար երկու կարեւոր քայլի դիմեց.

ա) Վերջ տալ Կեդրոնական վարչութեան ընտրովի դրութեան՝ անդամակցութիւնը զրկելով ընտրելու հիմնական իրաւունքէն: Թող անոնք ընտրեն իրենց տեղական մասնաճիւղերու վարչութիւններն ու յանձնախումբերը, կեդրոնը կազմելու մեծ գործը «վերիններուն» ձգելով: Որովհետեւ, կը մտածեն անոնք, չեն կրնար հանդուրժել որ պատահական մարդիկ կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուին: Ի վերջոյ, ամէն բանէ վեր, քանի մը հարիւր միլիոնի գանձը եւ զանազան մեծագումար կտակներու յանձնանձումի հարց կայ: Կ'երեւակայէ՞ք կացութիւնը, եթէ անվստահելի տարրեր թափանցեն կեդր. վարչութենէն ներս:

բ) Մելգոնեան կրթական հաստատութիւնը փակել ու կալուածը ծախել: Առաքելութենէն շեղած մեծածախս հաստատութիւն մըն է, որ ժամանակավրէպ դարձած է: Բաւարար աշակերտութիւն չկայ. զայն պահող, անոր գոյութիւնը արդարացնող Մերձաւոր Արեւելեան գաղութները նօսրացան դէպի Արեւմուտք արտագաղթին պատճառով, կը պատճառաբանեն անոնք:

Թող ներուի ինծի՝ Հ.Բ.Ը.Միութեան համեստ մէկ անդամին, քննարկումի ենթարկելու մեր Միութեան արդի մեծափառ ղեկավարներուն տուած վերոյիշեալ երկու որոշումները: Քուէարկելու իրաւունքէն զրկած են մեզ, բայց, կարծիք յայտնելն ալ չեն կրնար արգիլել, կարծեմ:

Պատասխանենք առաջին հարցին, թէ որո՞նք եւ ինչպէ՞ս պէտք է ընտրեն կեդր. վարչութիւնը: Ոչ շատ ժամանակ առաջ իւրաքանչիւր երկրի Շրջանակային Յանձնաժողովը կը կազմակերպէր կեդր. վարչութեան ընտրական գործընթացը հետեւեալ կերպով.- Տուեալ երկրին Միութեան ամէնէն վաստակաւոր կարող նկատուած անդամներէն պատուիրակներ կ'ընտրուէին, որոնք ժողով գումարելով կ'ընտրէին կեդր. վարչութիւնը: Այս ձեւով Միութեան շուրջ քսան հազար անդամները անուղղակի կերպով մասնակցած կ'ըլլային կեդր. վարչութեան ընտրութեան: Արդի ղեկավարները կրնա՞ն ցոյց տալ թէ ի՞նչ էր անպատեհութիւնը այս ժողովրդավարական դրութեան, որուն վերջ տուին. եւ ինչո՞ւ: Այսօրուան դրութեամբ կեդր. վարչութիւնը ինքզինք նշանակող եւ վերանորոգող մարմին մըն է հակաժողովրդական ու հականոնական յղացքով, որ կը փորձեն արդարացնել «առաջքը առնելու համար անյարմար անձերու կեդրոնական վարչութիւն մուտքին»: Ո՞վ եւ ինչպէ՞ս կրնայ երաշխաւորել որ յարմարագոյն անձերը մուտք գործած են անկէ ներս: Հ.Բ.Ը.Միութեան մէջ բազմաթիւ իրաւաբաններ կան որոնք պէտք է արտայայտուին այս մասին: Միշտ չէ որ լռութիւնը ոսկի է: Այս պարագային լռելը նոյնիսկ իբրեւ անուղղակի մեղսակցութիւն կրնայ մեկնաբանուիլ: Եւ կամ, անտարբերութիւնը թմրեցուցած է մտահոգուելու եւ ընդվզելու ջիղը, ինչ որ աւելի մտահոգիչ է:

Գալով երկրորդ կարգադրութեան՝ Մելգոնեանը փակելու ողբալի որոշումին մասին ներկայ ղեկավարութեան եւ անոր մունետիկներուն կողմէ յառաջ քշուած պատճառաբանութիւնը ամուր հիմեր չունի: Այսպէս, Մելգոնեանի փակուած տարին աշակերտութեան թիւը շուրջ 200 էր: Որեւէ ատեն այդ թիւը 200էն շատ աւելի չէ եղած, միշտ տարուբերելով 200ի շուրջ: Գիշերօթիկ այդ կրթարանին կենցաղային պայմանները այդ թիւին համեմատ եղած են: Ես մելգոնեանցի մը ըլլալով լաւատեղեակ եմ ինծի նախորդող եւ յաջորդող սերունդներու թիւին: Գալով Մերձաւոր Արեւելեան երկիրներու հայ գաղութներու համրանքի նուազումին, ճիշդ է մասամբ. շուրջ կէս միլիոնի փոխ-

ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂ ՄԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԵՆԵՏԻԿ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

«Հայկական ծագումով օտարախօս մամուլից էլ որեւէ սպասելիք չունենք, քանի որ հրաժարուելով հայերէն խօսել, օտարախօս այդ մամուլը բոլորովին զուրկ է ազգային մշակութային արժէք ունենալուց եւ սոսկ շահարկում է "շուռ տուած Հայի" իր թերարժէքութիւնը»:

Կարէն Սիմոնեան "Պէտք է սովորենք հայերէն մտածել"

Ամէն անգամ, երբ Սփիւռքի որեւէ անկիւնում յայտնւում եմ, առաջին հետաքրքրութիւնս այն է, թէ ի՛նչ տեղ է գրաւում հայերէնը նրանց առօրեայում: Խօսո՞ւմ են հայերէն. ե՞րբ են սովորել. ո՞վ է սովորեցրել. ովքե՞ր են եղել ուսուցիչները: Կա՞ն արդեօք դպրոցներ: Եկեղեցին գործո՞ւմ է: Աղօթողներ կա՞ն, թէ սոսկ մեքենայաբար խաչ են հանում եւ վե՛րջ: Կամ եթէ հայերէն չգիտեն, ի՞նչն է պատճառը: Սովորաբար հայութիւնը ի Հայաստան եւ ի Սփիւռս աշխարհում խօսում է մի քանի լեզու: Ներկայ սերունդը խօսում է միջազգային լեզուներից մէկն ու մէկով: Սպաներէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն. անգլերէն, ռուսերէն: Այժմ էլ չինարէնի իւրացման նոր Հայերի ալիք է յայտնուել:

Այս ամէնը ինձ հետաքրքրում է.

Բայց ամէնից շատ հետաքրքրողը հայերէն կարդացողներն են: Սրանք եզակիներ են, եթէ չասենք կենտ ու հատ: Չնայած զբաղուածութեանը, չնայած առօրեայ տենդագին վազքին, չնայած տեսողութեան կորստի սպառնալիքին, նրանք կարդում են հայերէն: Հայերէն կարդալը նրանց համար մոլուցք է, հայերէն կարդալը նրանց համար ծարաւ յագեցնելու մի իւրատեսակ ձեւ է: Հայերէնի բառամթերքի առօրեայ գործածութիւնը ըստ իրենց կարդացածի մի իւրատեսակ հոգեկան բաւարարուածութիւն է: Այս կարդացողների մէջ առանձնակի հետաքրքրութիւնս են շարժում հայ մամուլի ընթերցողները: Այս ընթերցողները կարող են կարդալ միջազգային մամուլի բազմաէջ թերթերից մէկն ու մէկը, բայց գերադասում են հայերէն մի լրագրից ստանալ միջազգային լուրերը, անցուդարձը: Սրանց մէջ քիչ են, բայց կարդում են նաեւ «Յառաջ»ը: «Յառաջ»ը մտաւորական դասի թերթ է: «Յառաջ»ը կարդացւում է սկզբից մինչեւ վերջ: Յատկապէս վերլուծական յօդուածները արդի հայ իրականութեան վերաբերեալ:

Նա հայերէնը սովորել է ինքնուս: Չնայած զբաղուածութեանը, չնայած ժամանակի պակասին, յամառօրէն եւ առանց ձանձրանալու իւրացրել է հայերէն խրթին քերականութիւնը: Ամէն տարի գիտաժողովների նախապատրաստութիւն: Ահռելի կազմակերպչական աշխատանք: Առօրեայ հաղորդակցութիւն համացանցով իր գործակիցների հետ, աշխարհի տարբեր երկրներում: Դասախօսութիւններ համալսարանում: Անհատական աշխատանք իւրաքանչիւր ուսանողի հետ առանձին: Այս ամէն թոհ ու բոհի մէջ չի մոռանում «Յառաջ»ը, «Յառաջ»ը իր անկիւնն ունի համաշխարհային գրականութեան ընտիր երկերով ու վերջին նորութիւններով լեցուն իր բնակարանում:

– Հայերէնիս համար պարտական եմ հօրս Արտաշէսին, մօրս Հերմինէին: Նրանք ինձ ստիպում էին առօրեայում գործածել հայերէնը եւ բացի խօսելուց, կարդալ:

Կարդալ ու կարդալ:

Հայրս անընդհատ կրկնում էր. հայերէնը հարստութիւն է անգին: Ո՛չ ոսկիով կարող ես առնել, ո՛չ էլ դրամով: Միայն սովորելով կարող ես առնել:

Եղել է հայ արուեստին նուիրուած միջազգային սիմպոզիումների նախաձեռնողներից մէկը: Ալփաքո Նովելլոյի եւ ակադեմիկոս Ռուբէն Զարեանի հետ: Մեծագոյն ակնածանքով է խօսում Ռուբէն Զարեանի մասին: Եթէ Ռուբէն Զարեանը չլինէր, հայ արուեստը միջազգային ասպարէզ դուրս չէր գայ այդ տարիներին: Հայ բանաստեղծութեան իտալերէն ծաղկաքաղի կազմողներից մէկն է եղել: Նախապատրաստում է Սայաթ Նովայի հայերէն - իտալերէն երկլեզու հրատարակութիւնը: Եւ իհարկէ նորից գիտաժողովներ, զեկոյցներ: Համաշխարհային արդի գրականութեան զարգացման միտումների մասին սեմինարներ:

Ո՞վ է նա: Համեմատական գրականութեան համաշխարհային ընկերակցութեան փոխ-նախագահն է: Վենետիկի համալսարանի համաշխարհային գրականութեան դասախօսը՝ Փաոլա Միլտոնեան: Կամ ինչպէս իր մտերիմներն են կանչում՝ Լոյին:

«ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ»

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի «Ա. Ահարոնեան» սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Համազգայինի «Սանահին» մասնաճիւղի գրական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է Գր. Պըլտեանի «Երկու-ք» հատորին ներկայացումը, հեղինակին ներկայութեամբ, Մայիս 20ին: Գիրքը ներկայացուցած է գանատահայ գրող՝ Րաֆֆի Աճէմեան: Ան, նախ յիշած է որ հատորը վեցերորդն է այդ շարքին, որ սկսած է լոյս տեսնել 1997ին «Սեմեր» հատորով եւ այդ շարքը նկատած է հիմնական շրջադարձ մը սփիւռքահայ գրականութեան հոլովոյթին մէջ, որովհետեւ առաջին անգամն է, որ գրական երկ մը ոչ միայն ձեռք կ'առնէ մեր անմիջական անցեալը, այլ նաեւ զայն կը վերածէ լայն տրամադիծի մը վրայ գեղարուեստական գործի մը, այլեւ ընթացքին լսելի կը դարձնէ զայն բաղկացնող բոլոր երեւոյթներն ու կերպարները՝ Աղէտէն բխող ամբողջ համակարգը խախտումներու ու լռութիւններու, բան մը որ այնքան մօտիկ եղած է մեզի, սակայն միաժամանակ անլսելի եւ ուրեմն ենթակայ ամբողջական կորուստի: Ապա, խօսած է «Երկու-ք» հատորին հիմնական երկու պատումներուն մասին: Երեկոյթի աւարտին Գր. Պըլտեան պատասխանած է ներկաներու հարցումներուն եւ ընթերցումներ կատարած հատորէն:

***

ԳԷՄՊՐԻՃԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Մայիս 5ին, կազմակերպութեամբ Հ.Օ.Մ.-ի Մեղրի մասնաճիւղին տեղի ունեցած են Մայրերու Օրուան եւ Հ.Օ.Մ.-ի Օրուան ձեռնարկներ: Տեղւոյն մասնաճիւղին անունով, խօսք առած է Յասմիկ Հանէշեան, որ բարի գալուստ մաղթելէ ետք, ներկայացուցած է մօր արժէքը ու գնահատած է իւրաքանչիւր մօր բերած զոհողութեան իմաստը: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, խօսք առած է գլխաւոր բանախօսը՝ Տիկին Հուրի Նաճարեան, որ շնորհաւորած է բոլոր մայրերը, ապա անդրադարձած ՀՕՄ-ի ընդհանուր գործունէութեան, շեշտելով յատկապէս շրջանի ՀՕՄ-ի ցուցաբերած օժանդակութեան կարեւորութիւնը: Ձեռնարկին աւարտին, զարդասեղներով պատուուած են անոնք որոնք 25 տարուան ծառայութիւն բերած են Հ.Օ.Մ.-ին:

***

ՀԱԼԷՊԻ մէջ, Մայիս 20ին, Արամ Ա. Կաթողիկոսը սուրիահայութեան տուած այցին ընթացքին հիմնարկէքը կատարած է Հայկազեան վարժարանի նոր շէնքին: Պաշտօնական հանդիսութեան ներկայ գտնուած են Հալէպի քաղաքապետը, պետական դէմքեր, պաշտօնական հիւրեր: Ելոյթներ ունեցած են քաղաքապետը, առաջնորդը, վարժարանի տնօրէնուհին, շեշտելով դպրոցին կարեւորութիւնը տիպար մարդ ու տիպար քաղաքացի պատրաստելու գործին մէջ: Իր պատգամին մէջ Արամ Ա. ալ գնահատած է դպրոցաշինութեան ծրագիրը, ապա կոչ ուղղած բարերարներու որ մասնակցին այդ գործին, նեցուկ կանգնին Սփիւռքի հայապահպանման առաքելութեան:

***

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ «Լարք» երաժշտանոցի սրահին մէջ, Մայիս 1ին, տեղի ունեցած է Համազգայինի եւ «Լարք» ընկերակցութեան կազմակերպած դասախօսութիւնը, «Հայ ժողովրդական երգը մեր օրերուն» նիւթին շուրջ: Երաժշտանոցին տնօրէնը՝ Վաչէ Պարսումեան ներկայացուցած է օրուան դասախօսը՝ Միքայէլ Աւետիսեան: Անցնելով իր նիւթին, դասախօսը նախ պարզած է ժողովրդական երաժշտութեան բնոյթը, նշելով որ ան եղած է գեղջկական, նաեւ՝ քաղաքային: Ապա խօսած է Կոմիտասի, աշուղներու եւ գուսաններու մասին, վեր առնելով անոնց գործերուն մէջ ժողովրդական երգի ակունքներու հետքերը: Իր խօսքի վերջաւորութեան դասախօսը նշած է թէ «ըլլալով Արեւելքի սահմաններուն մէջ եւ յատկապէս շրջապատուած իսլամ դրացիներով, հայկական երաժշտութիւնը այնքան ինքնատիպ եղած է ու իր այս հզօրութիւնը զինք պաշտպանած է օտարացման դէմ: Այսօր, դժբախտաբար, հայ երաժշտութիւնը տեղի կու տայ: Մեր ժողովուրդին ուշադրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը փոխուած է: Պէտք է ձեւ մը գտնել նպաստելու համար սերունդներու ճաշակի զարգացման»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

Զուտ Սովետական Սպանութիւն

ՍԵՐԳԷՅ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

Երեւան 2007

***

ՅՈՅՍ

Հանրային Մշակութային Երկշաբաթաթերթ

Թիւ 1

Թեհրան (Իրան)

րէն, հիմա չուցէ շուրջ քառորդ միլիոն հայ կ'ապրի այդ գաղթօճախներուն մէջ, որոնցմէ կարելի է որոշ թիւով աշակերտութիւն ապահովել: Եթէ անոնք չեն կրնար պահանջուած քանի մը հազար տոլարի կրթաթոշակը վճարել, կեդր. վարչութեան պարտականութիւնն է օգնել անոնց, զեղչելով կամ նոյնիսկ ջնջելով զայն: Ես եւ ինծի նախորդող եւ յաջորդող սերունդները ձրի ուսանած ենք: Չմոռնանք որ Մելգոնեանը երբեւ վճարովի դպրոց չէ հիմնըւած եւ մեծագումար կտակ մը կայ զայն բանեցնելու համար: Մերձաւորեւելեան համայնքներու թիւին նուազումին դիմաց աճած են Եւրոպայի գաղութներու թիւերը, եւ Մելգոնեանը հիւրընկալող Կիպրոս կղզին Եւրոպայի մաս կը կազմէ: Աշակերտութիւն հայթայթելու շատ աւելի հօծ հայ գաղութներ կան հոն: Եւ կիպրական կառավարութեան վաւերացումը ունեցող Մելգոնեանի վկայականը ի զօրու է ամբողջ Եւրոպայի կրթական համակարգին համար: Բայց դպրոցը փակելուն յաջորդելիք կարեւոր քայլը հսկայ կալուածը ծախելն էր՝ տիրանալու համար շուրջ մէկ-երկու հարիւր միլիոն տոլարի եւս: Բայց, ափսո՜ս, որ այդ նպատակին պիտի չհասնին կ'երեւի, քանի որ կիպրական կառավարութիւնը Մելգոնեանը ազգային ժառանգ կը նկատէ: Բայց փակած եղան այդ «ձախողած» կրթարանը:

Փակման որոշումը արդարացնողները կ'ըսեն նաեւ թէ Հայաստանէն եկող ուսանողները Հայաստան չեն վերադառնար, ուրեմն, Մելգոնեանը կը ծառայէ հայրենալքութեան երբեւ կայան: Հայրենասիրական ի՜նչ յուզիչ մտահոգութիւն: Բայց զանգուածօրէն հայրենիքը լքողները Մելգոնեանի գոյութիւնն իսկ չեն գիտեր:

Կեդր. վարչութեան կողմէ փակման մասին յառաջ քշուած ամէնէն զօրաւոր պատճառաբանութիւնը հետեւեալն է.- Մելգոնեանը դադրած է իր առաքելութեան ծառայելէ: Ենթադրելով որ ճիշդ է կատարուած ախտաճանաչումը՝ հարց տանք, թէ ո՞վ է մեղաւորը, եթէ ոչ կեդր. վարչութիւնը: Ժամանակին կեդր. վարչութեան կից կար կեդր. կրթական մարմին մը, որուն անդամները (ինչպէս դոկտ. Բերկրուհի Նաճարեան) այցելելով Միութեան խնամքին յանձնուած վարժարանները, կը հետեւէին անոնց ընթացքին: Այսօրուան կեդր. վարչութեան մէջ կա՞ն անդամներ, որոնք կարենային իր ճիշդ առաքելութեան վրայ դնել Մելգոնեանը: Կեդր. վարչութենէն դուրս ո՞ւր պէտք է փնտռել պատասխանատուները:

Եզրակացնելով, վերոյիշեալ քննադատութիւնները կարդացողներէն ոչ ոք թող փորձուի զիս հակառակորդ նկատել ՀԲԸՄիութեան: Մանկութենէս ի վեր Հ.Բ.Ը.Միութեան անդամ եղած ըլլալով, եւ երկար տարիներ Լիբանանի Շրջանային յանձնաժողովին ատենադպրութիւնը վարած ըլլալով, չեմ կրնար թոյլատրել որ Հ.Բ.Ը.Միութեան հանդէպ տածած սէրս, հաւատարմութիւնս ու վաստակս կասկածի տակ առնուին: Օրէ օր իր ժողովրդականութիւնը կորսնցնող մեր սիրելի Միութեան ներկայ վիճակը եւ անոր այժմու ղեկավարութեան սխալներն են որ զիս կը ստիպեն այս ցաւառիթ պարտականութիւնը կատարելու:

Փոխուող ժամանակներուն հետ ամէն բան չէ որ կը փոխուի, ինչպէս ճշմարտութիւնը: Շատ պիտի փափաքէի որ Միութեան ղեկավար մարմինը սոյն յօդուածին մէջ քննադատութեան ենթարկուած իր երկու որոշումները վերատեսութեան առարկայ դարձնէր, եւ եթէ տակաւին համոզուած կը մնայ անոնց ճիշդ ըլլալուն, գոհ պիտի ըլլայինք լսելու իրենց բացատրութիւնները՝ առանց ենթադրութիւններու վրայ յենելու:

Հ. Ն.

Մոնրէալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեդա, Նաթալի, ընտանիքը եւ Ռուբէն Մելիքի հարազատները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք վշտակից եղան սիրելի

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ-Ի

մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ
26 rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ Յունիս 2, ժամը 15ին
Կեդրոնի Պատուոյ սրահին մէջ
կը դասախօսէ՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝
ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻԻ
ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԸ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

AUDITION et CONCERT ANNUEL
«ONNIG SURMELIAN»
des élèves de musique

DIMANCHE 3 JUIN
à 14h30: Audition Violon-Piano
à 17h : Concert Piano
Programme de musique arménienne

à l'Espace Culturel «LE 148»
Salle Studio
148 rue P.V. Couturier —
94140 Alfortville

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

ԻՍԻԻ ԱՐԱՐԱՏ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Իսի-լէ-Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին Հայ Առաքելական Եկեղեցին, Ֆրանսայի մէջ «Հայաստանի Տարուան» առիթով կը ներկայացնէ Նուբիան Ֆրէնկեան Մշակութային սրահի

«ԱՐԱՐԱՏ»
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Շաբաթ Յունիս 2, ժամը 20.30ին:
Պարուսոյց՝
Տիկին ՔԱԹԱՐԻՆԱ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
եւ Պարոն ԱՐԱՄ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ
Երեկոյթին կը մասնակցի ջութակահար
Պարոն ՎԱՐԱԶԴԱՏ ԽԱԶՈՒՄԵԱՆ
Գլամարի «Ժան-Արփ»
Մշակութային սրահին մէջ
22 ավընիւ Փօլ-Վայան Գուդիւրիէ
92140 Գլամար
Տոմսերու համար դիմել՝
06.11.45.70.88 / 06.84.64.89.22
06.60.37.12.65 / 06.61.45.74.65
թիւերուն, կամ եկեղեցւոյ քարտուղարութեան — Ֆաքս՝ 01.46.44.24.24:

24e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 24րդ ՇԱՐՔ

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)

կազմակերպութեամբ՝
ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ARMAN VARTANIAN
TCHINAG

ԱՐՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
ՋԻՆԱԿԸ

ԿԻՐԱԿԻ, Յունիս 3, ժամը 16ին
DIMANCHE 3 juin à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 Եւրօ

Informations artistiques

Les prochaines représentations de l'ENSEMBLE KOTCHNAK

— **Vendredi 8 juin à 20h30**
Le Cap d'Aulnay-sous-Bois
56 rue Auguste Renoir

— **Samedi 16 juin à 19h30**
CCJL-Château Laboissière
10 place Charles-de-Gaulle
Fontenay-aux-Roses

— **Jeudi 21 juin à 20h30**
Musée d'art et d'histoire
de la ville de Meudon
11 rue des Pierres

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

MARSEILLE

Journée de la femme Arménienne

Transmission et création en Diaspora
Samedi 2 juin de 9h30 à 18h
Espace Mode — Musée de la Mode
Marseille

9h30 : Accueil du public, café — **10h :** Ouverture du colloque: HUMANITAIRE:Hélène MERDJANIAN, Présidente de la Croix Bleue des Arméniens de France. «Les femmes arméniennes et l'aide humanitaire» — **10h30:** HISTOIRE: Anahide TER MINASSIAN, historienne, Paris. «Les femmes arméniennes dans l'Histoire» — **11h30 :** Discussion et échanges — **12h:** MODE: Karine ARABIAN, styliste, Paris. «Entre transmission et création». — **12h30:** Cocktail Visite de l'exposition «Karine ARABIAN et les Arméniens de la mode, XVIIème-XXième siècle» — **14h:** EDITION: Mayda SARIS, éditrice. Istanbul - Turquie. «L'écrit, vecteur identitaire». — **14h45:** ENSEIGNEMENT : Ani GARMIRIAN, directrice de l'école Hovnanian, New-York, U.S.A. «L'enseignement de la langue arménienne». — **15h15:** MUSIQUE: Armineh GRIGORIAN, musicologue, Paris. «L'enseignement de la musique traditionnelle arménienne aux enfants». **15h45:** Table ronde avec les intervenantes et Séta BIBERIAN, directrice de l'école Hamaskaïne de Marseille. — **16h15:** Pause café. — **16h30:** CINEMA: Araz ARTINIAN, cinéaste, Montréal - Canada. Projection du film «Le génocide en moi», 52 mn - suivie d'une discussion avec la cinéaste. — **18h :** Clôture du colloque.

— Entrée libre —

Info et réservation : **06 16 46 52 52**

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour déguster son

«KHOROVADZ»
Dimanche 10 juin à 13 heures
a la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.

Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France
et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne
présentent
«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents. Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interprétations musicales.

— Entrée libre —

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

---

arménie mon amie

AGENDA

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité; 2 rue de la Charité — 13002 Marseille Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

**

LA DEFENSE

ARMENIE, SPLENDEUR D'UN PAYS SECRET

Jusqu'au 10 juin
L'EPAD présente

l'exposition en plein air **Arménie, splendeur d'un pays secret** propose de faire connaître le patrimoine culturel exceptionnel d'un pays qui, redevenu une république indépendante depuis 1991, renoue activement avec sa vocation de toujours : être une terre d'échange entre Occident et Orient.

Wojtek BUSS, d'origine polonaise, est photographe de voyage. Sa rencontre avec l'Arménie remonte à l'adolescence. Ce premier grand voyage décidera de sa vocation photographique. Depuis, Wojtek BUSS a sillonné l'Arménie du nord au sud, au cours d'une dizaine d'années de reportages: art sacré, patrimoine et vie quotidienne. Il a parcouru 15.000 km et réalisé 12.000 clichés se passionnant inlassablement pour ce pays.

Une sélection de 36 de ses photographies est présentée sur le Parvis dans un format à l'échelle de la Défense : 4 mètres sur 3.

Arménie, splendeur d'un pays secret est réalisée en partenariat avec l'association **Arménie mon amie**, le Conseil Général des Hauts de Seine et CBS OUTDOOR.

Etablissement Public pour l'Aménagement de la région de La Défense
Tour Opus 12 (La Défense 9)
77 esplanade du Général de Gaulle
92914 Paris La Défense Cedex / France

**

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

**

CARZOU

Du 15 mai au 10 juin
La Grande Bouvèche
ORSAY
10h - 13h et 15h - 19h
Le vendredi jusqu'à 21h
Fermée le lundi

Réunissant environ une quarantaine d'œuvres, cette exposition dont la scénographie met en évidence l'importance que Carzou accordait aux aspects multiples de son activité artistique, permettra au visiteur **d'appréhender la réalité d'un artiste complet.**

DEVENEZ ANIMATEUR A LA COLONIE DE LA CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

Vous avez le goût de l'animation.
Vous aimez les enfants.
Vous aimez l'ambiance arménienne.

Vous êtes titulaire du BAFA ou peut être pas.

Rejoignez notre équipe d'animation du séjour d'août 2007 pour encadrer des enfants de 8 à 15 ans au sein de notre centre de vacances de Bellefontaine dans le Jura du 30 juillet au 13 août 2007.

N'hésitez plus... envoyez votre candidature à l'adresse suivante :

Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France

CBAF — 17 rue Bleue - 75009 PARIS,
par e-mail: cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01. 53. 34. 12. 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 2-3
SAMEDI-DIMANCHE
2-3 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·718 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·718

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԻՆ մանրակերտը որ պատրաստուած է գերմանացի եւ Թուրք վարպետներու կողմէ, զետեղուած է Արարատի 2500 մեթր բարձրութեամբ մէկ սարահարթին վրայ ու հանդիսաւոր բացումը կատարուած: Երկրագունդին կլիմայական փոփոխութիւնը կասեցնելու անհրաժեշտութեամբ... Երկրագունդին կլիմայական փոփոխութիւնը կասեցնելու ահազանգը մարմնաւորող տապանին բացումին 194 աղաւնիներ արձակուած են, որպէս խորհրդանիշ աշխարհի ժողովուրդներուն: Բացումէն նախօրեակին բնապահական «Կրինփիս» միջազգային կազմակերպութեան 14 լեռնագնացներ Արարատի գագաթը մեծ պաստառ մը պարզած են աշխարհի ամէնէն զարգացած պետութիւններու ուղենակը հրաւիրելով կլիման փրկելու:

ՏԻՅԱՐՊԷՔԻՐԻ բողոքական հովիւին դէմ մահափորձի պատրաստութեամբ ամբաստանուած վեց անձեր հսկողութեան տակ առնուած են: Հովիւը Մալաթիոյ մէջ երեք բողոքականի սպանութենէն ի վեր ոստիկանութեան տեղեկացուցած է թէ սպառնալիքներու թիրախ է ինք եւս: Ըսած է թէ կեանքի ապահովութիւնը երաշխաւորուած չէ եւ իրեն տեւականօրէն կ՚ըսուի. «Այս երկիրը ուրէ՛, կամ լքէ»:

ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի Լիբանանի յատուկ Միջազգային Դատարանը (Հարիրիի սպանութեան համար) կը կրէ թիւ 1757 թիւը եւ պէտք է կազմըւի երկու ատեաններէ, մէկ դատախազէ, մէկ դիւանէ եւ մէկ գրասենեակէ՝ պաշտպանութեան համար: Կը բաղկանայ նաեւ 6 դատաւորէ (որոնց մէջ մէկ լիբանանցի եւ երկու միջազգային դատաւոր): Լիբանանցի եւ միջազգային դատաւորները կը նշանակուին ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարին կողմէ: Նիւթականը պիտի ապահովեն նուիրատու երկիրներէ 51% համեմատութեամբ եւ 49% լիբանանեան կառավարութեան կողմէ: Եթէ Լիբանանի քաղաքական մեծամասնութիւնը գոհ է այս կարգադրութեան համար, դժգոհութիւն ալ կայ, նաեւ մտահոգութիւն անոնց կողմէ, որոնք կը գտնեն որ միջամտութիւն մըն է երկրի մը ներքին հարցերուն:

ՇԻՄՈՆ ՓԵՐԷՍ, Իսրայէլի կառավարութեան թիւ 2ը (83 տարեկան) որոշած է թեկնածու ըլլալ նախագահական ընտրութեան: Քատիմայի (յառաջ) մէկ ժողովին, Մայիս 30ին, յայտարարած է որ այս որոշումը կու տայ ընդառաջ երթալով բազմաթիւ Իսրայէլացիներու կոչին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱՐՔՈԶԻ, Մայիս 31ին, պատուիրակութեան մը գլուխը Մատրիտ գացած էր եւ ջանացած է համոզել Զափաթերօն Եւրոպայի վերաբերող 2 թղթածրարներու շուրջ: Մէկը կը վերաբերի «պարզացուած ուխտ»ի մը եւրոպական Սահմանադրութեան տեղ եւ միւսը Միջերկրականի միութեան իր ծրագրին: Սարքոզի Սպանիոյ նեցուկին պէտք ունի, բայց, ընկերվարական վարչապետը շատ համամիտ չէ այդ ուխտին եւ վերապահ է նաեւ Միջերկրականի միութեան համար: Սպանիա վախ ունի որ Ֆրանսա շրջանային գերագահութեան մը կը ձգտի: Ինք կողմնակից է Թուրքիոյ անդամակցութեան եւ կը խորհի որ Սարքոզիի նախաձեռնութիւնը նպատակ ունի ելք մը գտնել Անգարայի համար Միջերկրականեան այդ միութիւնով:

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ոճիրին հետաքննութիւնը անհեթեթութեան հազուադէպ շարքով մը կը շարունակուի: Ըստ վերջին լուրերուն, Տրապիզոնի ժանտարմի հրամանատարութեան թերացումին մասին բացուած քննութիւնը աւարտած է առանց որոշ արդիւնքի: Զօրս քննիչները չեն կրցած միասնական համոզում մը գոյացնել, մինչ մամուլին մէջ անթիւ տուեալներ հրապարակուեցան որոնք կը կը փաստէին թէ ոչ միայն այդ քաղաքին ապահովութեան պատասխանատուները տեղեակ էին ոճիրին ծրագրին ու կանխելու համար ոչինչ ըրած էին: Զօրս քննիչներուն թղթածրարը ղրկուած է Տրապիզոնի գլխաւոր դատախազութեան որ պէտք է որոշէ թէ ժանտարմի ղեկավարութեան դէմ հարցաքննութի՞ւն պէ՞տք է բանալ, թէ ոչ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովը Մայիս 31ին բ. քուէարկութեամբ ընդունած է երեսփոխանական ու հանրապետութեան նախագահութեան ընտրութեան կարգին մէջ փոփոխութիւններ կատարող օրինագիծը: Ըստ նոր տարբերակին, երեսփոխանական ընտրութիւնը չորս տարին անգամ մը պիտի կազմակերպուի, հանրապետութեան նախագահը ժողովուրդին քուէներով պիտի ընտրուի, իսկ այդ պաշտօնին առաջարկուելու համար հարկաւոր պիտի ըլլայ 20 երեսփոխանի համաձայնութիւնը ունենալ: Նախագահին պաշտօնավարութեան շրջանը հինգ տարի պիտի ըլլայ ու միայն մէկ անգամ նորոգելի: Ընտրութեան ա. փուլին որեւէ թեկնածու քուէներու 50%էն աւելին չստանալու պարագային երկու շաբաթ ետք բ. փուլը տեղի պիտի ունենայ որուն պիտի մասնակցին առաւելագոյն քուէներու տէր երկու թեկնածուները: Եթէ օրէնքը վաւերացուի, կարելի պիտի ըլլայ նախագահական ընտրութեան ա. փուլը կատարել երեսփոխանական կանխահաս ընտրութեան հետ, Յուլիս 22ին:

ՀԷԶՊՈԼԼԱՆ շատ խիստ կերպով քննադատած է ՄԱԿ-ը միջազգային դատարանի իր որոշումին համար Հարիրիի սպանութեան վերաբերեալ: Ըստ իրեն ՄԱԿ-ը կը բռնաբարէ Լիբանանի գերիշխանութիւնը: Միւս կողմէ, բախումները կը շարունակուին Նահր ալ-Պարէտի պաղեստինեան գաղթակայանին շուրջ բանակին եւ Ֆաթահ ալ-Իսլամի քաղաքազօրքերուն միջեւ: Ցարդ 84 հոգի մեռած է (35 զինուոր, 29 քաղաքազօրք եւ 20 բնակիչ):

ՖՐ. ՀՈԼԼԱՆՏԻ համար Սարքոզիի խոստացած հարկային նուէրները 12էն 15 միլիառ եւրոյի կը հասնին եւ այն մտահոգութիւնն ունի որ այլ յաւելումներով (օրինակ՝ Թէ.Վէ.Ա.-ի) պիտի հատուցանէ, այլ խօսքով բոլորը պիտի վճարեն գումարներ, որպէսզի քիչեր օգտուին:

ՄԱՔՍ ԿԱԼՕ, վիպագիր, պատմաբան, կենսագրութիւններու հեղինակ, Մայիս

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՂՈՒԱՆ ՆԵՑՈՒԿԻՆ ՓՈԽԱՐԷ՞Ն

Երեսփոխանական ընտրութեան հրապարակուած արդիւնքներով բաւարար մեծամասնութիւն ունենալով հանդերձ, Ս. Սարգսեանի գլխաւորած Հանրապետական կուսակցութեան Բարգաւաճ Հայաստանի ու ՀՅԴ-ի հետ համախոհական կառավարութիւն կազմելու ջանքը որոշ չափով զարմացնող է: Կը նմանի իշխանութեան դիրքերէն որոշ չափով մը հրաժարելու, իրեն տրուած աթոռի մը մէկ-երկու տախտակը ուրիշներու զիջելու կեցուածքին: Մինչդեռ ամբողջ աշխարհի համար բնականոն պայմաններու տակ ատոր հակառակն է ընդունուածը:

Այսուհանդերձ, Երեւանէն հասնող լուրերը կ՚ըսեն թէ հանրապետականները կը շարունակեն բանակցիլ ՀՅԴ-ի հետ: Մայիս 30ին մինչեւ ուշ գիշեր տեւած են բանակցութիւնները, նախագահ Ռ. Քոչարեանի ալ ներկայութեան: Բայց որոշ արդիւնք չեն տուած: Տրամաբանական կը թուի բացատրութիւնը թէ կառավարութեան կազմութեան ներկայի հոլովոյթը կ՚ընթանայ յաջորդ տարուան նախագահական ընտրութեան անիւներուն վրայ: Ու ատիկա է պատճառը որ համաձայնութիւն չի գոյանար: Նախարարական աթոռներու փոխարէն, կ՚ըսուի թէ կը պահանջուի 2008ի ընտրութեան Ս. Սարգսեանի թեկնածութեան զօրակցելու յանձնառութիւն: Իսկ ՀՅԴ-ն ատոր չի համաձայնիր: Այլ խօսքով՝ կը խոչընդոտէ Ս. Սարգսեանի միասնական թեկնածու ներկայանալը, ինչ որ պիտի դիւրացնէ անոր մէկ փուլէն ընտրութիւնը:

Ներկայի կառավարական կազմութեան մէջ նախագահական ընտրութեան ազդակին խաղացած դերին մասին արտայայտուած էր Մայիս 30ին Վազգէն Մանուկեան եւս: «Փաստարկ» ակումբին մէջ տրուած մամուլի ասուլիսին ան հարց տուած էր թէ ինչո՞ւ Ս. Սարգսեան նախարարական աթոռները կը բաժնէր բոլորին: Ապա պատասխանած էր թէ ներկայի կազմուելիքը առժամեայ կառավարութիւն մըն է, ինչպէս ամէն մարդ կը մտածէ: Փետրուարի նախագահական ընտրութենէն ետք յաղթականը նոր կառավարութիւն պիտի կազմէ: Ըսած է թէ Ս. Սարգսեան կրնար ոչ մէկուն նախարարական աթոռ առաջարկել, բայց կ՚ընէ ատիկա, որպէսզի յառաջիկայ Փետրուարին իրեն տրուած նեցուկը առաւելագոյն չափի հասնի ու առաջին փուլին յաղթական հռչակուի: Վ. Մանուկեան չի հասկնար թէ այսքան թափանցիկ խաղին ինչպէս չեն անդրադառնար բանակցող կուսակցութիւնները:

ԱԺՄ-ի նախագահը որ շատերու համոզումով 1996ի նախագահական ընտրութեան բուն յաղթականը կը նկատուի, ըսած է նաեւ թէ ինք ընդդիմութեան ճակատին համար յարմարագոյն թեկնածուն է, Ս. Սարգսեանին յաղթելու կարող:

Հարց է թէ մինչեւ յառաջիկայ Փետրուարի ընտրութիւնը ընդդիմութեան կուսակցութիւնները պիտի բաժնե՞ն նոյն համոզումը ու միասնական թեկնածու ներկայացնեն զինք:

⁂

Լ. ՂՈՒԼԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՄԱՍԻՆ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 12ին ոստիկանատան մէջ հարցաքննութեան ընթացքին, ըստ պաշտօնական տեղեկատուութեան «պատուհանէն փախուստի դիմելով ինկած ու մահացած» Լեւոն Ղուլեանի հարցին մասին գլխաւոր դատախազութիւնը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է: Ինչպէս գրած էինք, անոր ընտանիքը, մերձաւորները համոզուած են թէ մահը անկումի արդիւնք չէ, այլ խոշտանգումներու:

Հրապարակուած հաղորդագրութիւնը տեղ տուած է փորձաքննութեան համար Երեւան գացած եւրոպացի քննիչներու եզրակացութեան. անոնք ըսած են թէ երիտասարդին մահը հետեւանք է շուրջ 7 մեթր բարձրութենէն անկումին: Նախաքննութիւնը կը շարունակուի, կը սպասուի միւս քննիչներուն եզրակացութեան:

«ՅԱՌԱՋ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

«Յառաջ Միտք և Արուեստ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Յուլիս 1ին:

ՈՐՊԷՍ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ

Որպէս հակազդեցութիւն Ապրիլ 24ի նշումներուն առթիւ Մարսէյլի Թրքական հիւպատոսարանին ժխտողական ընթացքին, տեղւոյն Հայկական խորհուրդը մամուլի ասուլիս մը կազմակերպած է Մայիս 30ին, Հրէական խորհուրդին, Պուշ-տիւ-Ռոնի ընդհանուր խորհուրդի նախագահ Ժ.-Ն. Կեռինիի ու ընկերվար երեսփոխան Ք. Մասի հետ:

Նախօրեակին (Մայիս 28) Հայկական խորհուրդը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է. հոն կը դատապարտուին Ժ.-Ն. Կեռինիի ու Հրէական խորհուրդի նախագահ Ռ. Գիւզէրմանի Թրքական ներկայացուցչութիւններէն ղրկուած բռնապետական ոճով նամակները, Ապրիլ 24ի նշումներուն իրենց մասնակցութեան պատճառով:

Խորհուրդը այդ նամակները օտար երկրի մը կողմէ Ֆրանսայի ներքին գործերուն տգեղ, անարդարական միջամտութիւն նկատած է, յիշեցնելով որ Ցեղասպանութիւնը Ֆրանսայի մէջ պետական օրէնքով ճանչցուած է 2001ին: Կը յիշեցնէ նաեւ որ 2006 Հոկտեմբերին Ազգային ժողովը քուէարկեց անոր ժխտումը պատժող օրինագիծ մը:

Մայիսէյլի Հրէական խորհուրդին նախագահը Ի. Արականէս ալ Մայիս 11ին Թուրքիոյ Փարիզի դեսպանին պատասխան մը գրած է, ի միջի այլոց ըսելով. «Ընտրութենէս ի վեր որոշած եմ վճռապէս զօրակցիլ հայ համայնքին պահանջներուն. համայնք որուն պատկանած ժողովուրդը զոհը եղաւ Ի. դարու առաջին ցեղասպանութեան որ ունեցաւ աւելի քան մէկուկէս միլիոն զոհ: Մարդկային ողբերգութիւն մըն էր ան:

Կը պատկանիմ տառապած հրեայ ժողովուրդին, ուստի չեմ կրնար անտարբեր մնալ Հայերու տառապանքին, անոնց օրինաւոր պահանջներուն որ Թուրքիան ճանչնայ անցեալի իր յանցանքը: ... Հըպարտ եմ Ֆրանսացի ըլլալով, այսինքն՝ պատկանելով այս ժողովուրդին որ գիտցաւ ընդունիլ վերջին աշխարհամարտին ընթացքին գործած սխալները: Վստահ եմ որ Թուրքերն ալ իրենց կարգին հըպարտ պիտի ըլլային տեսնելով որ իրենց ղեկավարները վերջապէս ընդունած են Հայկական ցեղասպանութիւնը ճանչնալու սկզբունքը: Թերեւս օր մը հասնինք նման լուծումի մը: Մինչ այդ, կ՚ուզեմ որ գիտնաք թէ ամբողջ ուժովս, ամբողջ համոզումներովս պիտի մաքառիմ, Հայերու օրինաւոր պայքարին զօրակցելու համար»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍ-ի ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ – Նորէ՞ն...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Այո՛. սիրելի Ցիպէ: Պատահեցաւ որ կրկին վերադառնամ երկու ամիս չանցած եւ օգտուելով աշնանային բարեխառն կլիմայէն, մագլցիմ մեր չոր ու ցամաք, ապառաժուտ եւ անտառախիտ լեռները, ամբողջացնելու համար մեր մոռցուած վանական համալիրներու նկարահանումներու շարքը:

ՅԻՊԷ – Ի՞նչ է վերջնական նպատակդ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Կայ անմիջական նպատակ: Հայաստանի հեռատեսիլի երկրորդ ալիքի միջոցով – որ Թուլային ամենակատարեալ միջոցները տրամադրած է ինծի – արդէն մի քանի տարի է, պարբերաբար կը սփռուին մեր ֆիլմերը: Հայաստանի ամբողջ տարածքին ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի:

ՅԻՊԷ – «ՄԵՐ» կ'ըսես. ուրիշնե՞ր ալ ունիս որպէս գործակից:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Գլխաւոր կազմը երեք հոգիէ կը բաղկանայ:
Վանքերը առանձնացնելը, անոնց պատմութիւնը շարադրելը ժամանակակից մատենագիրներէն եւ ձայնագրելը ինծի վերապահած եմ. ներկայացնելու եւ բեմադրական բաժինը կը հոգայ Նորա Մուրատեան .ան տասնեակ տարիներէ ի վեր կը գտնուի Հայաստանի բեմադիրներու առաջին շարքերուն վրայ. ունինք շատ վարպետ, զգայուն նկարահանող՝ Սամուէլ Օհանեանը, մնացեալ յարմարացումները կը կատարուին Հ2.ի կատարելագործըւած գրասենեակներուն մէջ:

ՅԻՊԷ – Յետո՞յ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Հեռաւոր նպատակը արդէն համամարդկային է: Ելլել Հայաստանի սահմաններէն դուրս եւ մեր ճարտարապետութեան այս անկրկնելի գանձերը ծանօթացնել օտարներուն, գլխաւորաբար հեռատեսիլի միջոցով: Առաջին փորձը կատարուեցաւ արդէն մեծ յաջողութեամբ անցեալ Մարտին Իտալիոյ մէջ – Վերոնա – 40 վայրկեաննոց հաղորդում մը, համագումարի մը առիթով, իտալերէնի վերածուած, որ նոյն օրը հաղորդուեցաւ նաեւ հեռատեսիլի ճամբով: Ներկայիս ծրագրած եմ առաջարկել ֆրանսական հեռատեսիլի պատասխանատուներուն: Յուսով եմ որ ընդառաջեն:

ՅԻՊԷ – Ո՞ւսկից ծնաւ այս գաղափարը:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Պիտի զարմանաս եթէ ըսեմ Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆԷՆ:

ՅԻՊԷ – Չեմ զարմանար. այդ բացառիկ վանականի հոգին միշտ կը թեւածէ Ս. Ղազարի վրայ: Ո՞վ գիտէ ինչ գանձեր կան տակաւին իր դիւանին մէջ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ճիշդ ա՛յդպէս. Ս. Ղազարի ակադեմիան 1700 ամեակի առիթով ծրագրեց Ալիշանի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ անտիպ աշխատութիւնը հրատարակել: Ձեռագիրը ամբողջութեամբ շարուած է: Ալիշան իր ժամանակներուն արդէն ջանացած է միշտ պատկերազարդել իր հրատարակութիւնները, դիմելով ժամանակակից լուսանկարներու – հազուագիւտ – եւ գծագրիչներու, որոնց շնորհիւ բազմաթիւ անհետացած յուշարձաններու պատճէնները ունինք այսօր:
Պատկերազարդելու պատասխանատուութիւնը ինծի յանձնուեցաւ: Առաջին հնախօսական առաքելութիւնս սկսաւ ՏԱՅՔ – ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ նահանգներով. արդիւնքը եղաւ 230 էջնոց պատկերազարդ հատոր մը որ 2005 թուականին լոյս տեսաւ: Հո՛ն է որ անդրադարձայ թէ Ալիշանի նկարագրած յուշարձաններէն մէկ տասներորդը միայն մնացեր է, այլափոխուած եւ այլանդակուած նոր անուններով. հոնկից ծնաւ հանճարեղ գաղափարը, Ալիշանի բնագրի կողքին, տալու նկարագրուած աշխարհագրական տեղերու եւ յուշարձաններու մանրամասն տուեալները անոնց ներկայ վիճակին... եւ ոչնչացման: Երկար աշխատանք է և նկատի առած Թուրքիոյ ներկայ քաղաքական ոչ կայուն վիճակը, լաւագոյն օրերու ակնկալութեամբ, յարմար դատեցի գործը սկսիլ Հայաստանի սահմաններէն եւ ազատագրըւած տարածքներէն եւ այսպէս հազարաւոր լուսանկարներու կողքին ծնաւ նաեւ – առ այժմ – 26 ժամ տեւող պատկերահանումը մեր վանքերուն:

ՅԻՊԷ – Նկարահանումի գործը ո՞ւր հասած է:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Հայաստանը գրեթէ ամբողջացած է. կը մնան Սիւնիքի ծայրամասերը: Սահմանամերձ գիւղերու մէջ յաճախ հինգերորդ դարու անծանօթ մատուռներու, կոթողներու եւ նոյնիսկ պալատներու յատակագիծերու կը հանդիպինք: Շատ եզական նախաքրիստոնէական աշտարակներ կան. տեղացիները եւ յուշարձաններով զբաղող մարմինները յաճախ սխալմամբ ԶԱՆԳԱԿԱՏՈՒՆ կը կոչեն, մինչ ուրարտական եւ արտաշէսեան շրջաններէն մնացած զինուորական դիտաբաններ են՝ օտար բանակներուն շարժումները հետազօտելու:

ՅԻՊԷ – Կը տեսնեմ որ սկսած ես կամաց-կամաց մասնագիտութիւն ձեռք ձգել:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ինչո՞ւ չէ: Մխիթարեան Միաբանութեան մէջ նման աւանդութիւն մը առաջին օրերէն գոյութիւն ունեցած է. Հ. Ղուկաս Ինճիճեան, Ջամչեան, Հ. Ներսէս Սարգիսեան, Գաբրիէլ Նահապետեան եւ տակաւին ուրիշներ հսկայական աւանդ թողած են հնախօսական և տեղագրական գործերու կարգին, յուշարձաններու մասին բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ: Բաւ է թերթատել Բազմավէպի էջերը, Ալիշանէն առաջ եւ վերջը, պիտի նըկատենք որ մեծ է անոնց թիւը: Ես մեծապէս կ'օգտուիմ – օրինակի համար – Գարեգին Կթղկս. Յովսէփեանի, Սրուանձտեանցի, Երեմիա եւ Արիստակէս Տեւկանցներու, Քաջբերունիի, Մեսրոպ արք. Սմբատեանցի տեղագրական – ճանապարհորդական յուշերէն, բոլորն ալ էջմիածնի միաբաններ: Հիանալի է եւ յուզիչ տեսնել հայ բարձրաստիճան եկեղեցականներ, հայ ժողովուրդի պատմութեան դժուար տարիներուն (ԺԸ. – ԺԹ. դարերը) իրենց հովուական առաքելութեան աւընթեր, կատարած են վիճակագրական այնպիսի աշխատութիւններ որով հիմը դրած են մեր մշակութային ՅԻՇԱՏԱԿԻ գանձարանին:

ՅԻՊԷ – Թոյլ կու տա՞ս որ փափուկ հարցում մը ընեմ. Ո՞վ է այսքան մեծ ծրագրին հովանաւորը:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Առ այժմ ո՛չ ոք: Երեքս ալ ժուժկալ ենք. առաջ կ'երթանք վանական համեստ նպաստով եւ յատկապէս հայրենասիրական զգացումներու մղիչ ուժով:

ՅԻՊԷ – Յուշարձաններու մօտեցումիդ չափանիշը ո՞րն է:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Փնտռել անյայտ, քիչ ծանօթ, կորսուած, դժուարամատչելի եւ անմատչելի յուշարձաններ երբեմն ընդառաջ երթալով նաև փորձանքներու:

ՅԻՊԷ – Այսինքն:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Իջեւանի շրջանը ունի կարգ մը հրաշալի վանքեր որ կարելի չէ անտեսել, նոյնիսկ եթէ շատ մօտ են, յաճախ կպած ներկայ Ադրբէջանի սահմանին... պատահեցաւ որ երկու անգամ կրակոցի ազդանշան ստացայ դիմացի ափէն, անգամ մը ընկերներէս բաժնուած, անուշադրութեամբ սահմանը անցայ եւ հայ գիւղացի մը փրկեց կացութիւնը, անգամ մըն ալ ամբողջ անձնակազմով վտարուեցանք վրացական սահմանապահ զինուորներէն, քանի մեր ամենագեղեցիկ և ամէնէն անտեսուած վանքերէն մին՝ ԽՈՒՃԱՊԻ ՎԱՆՔԸ մօտենալու միակ ճամբան, չես գիտեր ի՞նչ անհասկընալի պատճառաբանութեամբ, Վըրացիներուն յանձնուած է մեր իշխանութիւններու անհոգութեամբ և այդ չքնաղ, իւրայատուկ վաքն ալ ջնջուած է մեր վանքերու ցանկերէն: Երբեք չեմ զարմանար եթէ մեր աչքաբաց վրացի դրացիները օրին մէկը այդ մէկն ալ իւրացնեն: Կրնաք երեւակայել մեր հոգեվիճակը: Առաւօտ շատ կանուխ ճամբայ ելլել Երեւանէն, անցնիլ Պուշկինի ձիւնապատ լեռները, հասնիլ սաստիկ բուքին ընդմէջէն մինչեւ ՔԱՅԼԻ ԴԸՌՈՒՆՔ լեռնանցքը, շրջանցելով 2546 մեթր բարձրութիւն ունեցող Լալվարի գագաթը, և Խուճապի վանքէն մի քանի քիլոմեթր առաջ, վտարուիլ օտար երկրի մը սահմանապահներէն... Եւ դեռ կան մարդիկ որ Մուշն ու Տարօնը կ'ուզեն ազատագրել եւ Կիլիկիոյ թագաւորութիւնը վերահաստատել...:

ՅԻՊԷ – Դու հակառա՞կ ես...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Սիրելի Ցիպէ. Աստուծոյ փառք տանք եթէ մեր ներկայ ունեցածը կարենանք պահել. մեր իշխանաւորները ո՛չ հայրենիքի, ո՛չ մշակոյթի, ոչ ալ կրօնքի գաղափար ունին: Ծնած համայնավարութեան ամենատաք տարիներուն, լեցուած անոր գաղափարախօսութեամբ, դատարկ – անանկ վարդապետութեամբ, երկիրը կը ղեկավարեն «կոմունիստաբար», այսինքն, նիւթապաշտ, անխիղճ, անսասան եւ անգութ սկզբունքներով: Բնակչութեան պարպուելուն յանցաւորները իրենք են, ոչ մեկնողները...:

ՅԻՊԷ – Բայց գացող – եկողները շատ ուրախ կը վերադառնան. լաւ բաներ կը տեսնեն. զուարթ երիտասարդութիւն, երգ-պար, թատրոն, սրճարան, էլիտար շէնքեր...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Հարցուր այդ գացող եկողներուն արդեօք քիթերնին կեդրոնի խանութներէն, հիւրանոցի շրջաբակէն դուրս դրա՞ծ են: Հարցո՛ւր. այդ «էլիտար» կոչուած HLM-*ներու մէջ քանի՞ երեւանցի ընտանիք կ'ապրի, այդ «լիւքս» կարծըւած՝ սրճարանները ժողովուրդին մերձենալի՞ են: Թող երթան նային բնակելի թաղամասերու մէջ քանի՛ շաբաթէ աղբերը չեն հաւաքուած եւ տուրքերը ամէն օր կը պահանջուին: Ինչո՞ւ վերցուցին հասարակաց աժան ծառայութիւնները – հանրակառք-օթօպիւս, եւ պատգամաւորներու անհատական միքրոպիւսերով օդը կ'ապականեն եւ ամէնօրեայ արկածներու առիթ կու տան: Դուն հայկական հեռատեսիլ բնաւ կը նայի՞ս այս օրերուն: Տե՛ս թէ ինչպէ՛ս հաստափոր ճարպակալած մարդիկ օրն ի բուն կը պտտուին, գիւղերու անճրկած բնակիչներու առջեւ, աներեւակայելի խոստումներ շռայլելով որպէսզի քուէ ստանան... գետնախնձոր, ցորեն կը բաժնուի իրենց, կարծես Տարֆուրի գաղթականներ ըլլային... ի՛նչ գերիրապաշտ տեսարան. փէլէշեանական փաստանկարի մը առջեւ կը գտնըւինք կարծես. արդուկուած համազգեստներով, գոյնզգոյն փողկապներով, առողջ այտերով, հազիւ շնչող այդ մարդիկը ի՞նչ գործ ունին յանկարծ Հայաստանի հիւսիսի եւ հարաւի Աստուծմէ մոռցուած, իշխանութիւններէն անտեսուած գիւղերուն մէջ, օրերով չածիլուած, դալկահար բնակիչներու առջեւ, ցեխոտած տրեխներով, նախադարեան շալերու մէջ պարուրուած մամիկներու դիմաց, արուեստակեալ ժպիտներով, զգուշութեամբ գրկելով մանուկ մը կամ մամիկ մը որ չըլլայ թէ համազգեստին ծալքերը աւրուին, քանի քիչ վերջ, ճիփերու մէջ տեղաւորուած, այս միեւնոյն քաղքենի կարաւանը քովի գիւղն ալ պիտի այցելէ... եւ տեսարանը պիտի կրկնուի:*

(Շար. 1)

ՆԵՐԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳՈՒԻ՞ՆՔ

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

Տասնըհինգ տարիներ անցած են արդէն խորհրդային համակարգի փլուզումէն ի վեր, Հայաստանի հանրապետութիւնը,– միշտ պէտք է տեսնել տարբերութիւնը «Միացեալ Հայաստանի»ի հետ –, վերանկախացած է, ազգի երազներու իրականացման ճամբուն վրայ հանգըրւան մը, ինչ որ յաճախ կը մոռնանք, գրօսաշրջային կամ «բիզնես»ային հայրենասիրութեամբ: Անտեղեակի բարեացակամութեամբ եւ ներողամտութեամբ, էական խնդիրներու վրայ ստուեր կը ձգենք: Մօտաւոր անցեալին, խորհրդայնասէրները տիրող միակուսակցական – բռնատիրական վարչաձեւին նկատմամբ զօրակցութիւնը «հայրենասիրութիւն» կը համարէին, մեղսակից դառնալով: Խորհրդային Միութեան փլուզումէն ետք, ձիւնը հալեցաւ, իրականութիւնները պարզուեցան: Բայց անկեղծօրէն պիտի ընդունինք որ ներազգային կեանքի

խաով կացութիւնը կը շարունակուի, նոյն եւ տարբեր բովանդակութեամբ, հին մերժելութիւնները շառնի ապարդիւնային բովանդակութիւն:

Հայաստանի իշխանութիւնները արժանապատիւ քայլերու չդիմեցին ներքին հակասութիւնները լուծելու համար: Հայաստանի մէջ եր հակասութիւնները անդամ կարծելով, չյառաջացաւ ժողովրդավարական ենական համակարգ, որուն առանցքին գտնուէին ազգային գաղափարախօսութիւնը, ազգային լեզուն, ազգային մշակոյթը, ազատութիւնը, քաղաքական կեանքի մէջ պարկեշտութեան միջնորդութիւնը, յարաբերութիւնները դէմ պայքարը եւ անոնց արդարութիւնը: Հետեւանքը եղաւ այն, որ քաղաքական ծրագրով կազմակերպութիւններ չյառաջացան, այլ կեանքի կոչուեցան անհատներու շուրջ բաժանեալ համախմբումներ, որոնք կը կռուէին անհատական հզօր միջոցներու կամ ամբողջովին թեամբ կը շահագործեն խորհրդային օրերու ինստիտուտներ կարգերուն մը: Այս խառնակ վիճակին մէջ, Սփիւռքի մասնակցութիւնը Հայաստանի կեանքին դիւրացնելու սոսկ անհատական տեսանկիւնէ, անոնցմէ անոր ազգի աւելի քան կէս ըլլալու իրողութիւնը, խորհրդային իշխանութիւններու կատարած բաժան-բաժան ընելու քաղաքականութեան հետեւանքները սրբագրելու ճիգ չեղաւ,- կ'ակնարկեմ լեզուամշակութային խառնակութեան, եկեղեցական պայքարներու եւ քաղաքացիութեան անառարկելի եւ բնական իրաւունքի: Իսկական նոր եւ ազգային ղեկավարութիւն չյառաջացաւ, քանի որ հրաշք չպատահեցաւ, չէր կրնար պատահիլ, նորերը խորհրդային քաղաքական մըշակոյթի եւ դիւանակալութեան արդիւնք էին: Արիստոտէլ կ'ըսէր որ սովորութիւնը երկրորդ բնութիւն է, եւ սովորութիւնները մէկ օրէն միւսը չէին կրնար փոխուիլ: Այս հակասութիւններու խորքի պաստառին վրայ Հայաստանի հանրապետութիւնը ընտրեց իր Խորհրդարանը եւ աւելի ուշ՝ իր նախագահը: Բայց ոչ ոք կը խօսի ազգը տկարացնող եւ բաժնող այս հակասութիւններու վերացման մասին:

Խորհրդային իշխանութիւնները, իրենց հզօր սպառազինութիւններով եւ միջոցներով, միշտ ալ չէին յաջողած կամակատար զանգուածներու վերածել հայկական արտասահմանը: Հայաստանի նոր իշխանութիւնները այդ փորձը ըրին, մէկ կողմէ շրջանցելով սփիւռքեան ղեկավարութիւնները, դրաւ դնելով դրամատէրերու եւ անհատներու վրայ, միւս կողմէ շահագործելով հայրենահանուած Հայերու եւ անոնց ժառանգներու հասկնալի զգացական հայրենասիրութիւնը: Շահագործուեցան նաեւ տէր կորսնցուցած եւ տէր փնտռելու խարխափումի մէջ եղողները: Եզրակացութիւնը այն է այսօր որ Սփիւռքը մշուշի մէջ կ'ապրի, մէկդի դրած է իր տոկալու եւ տեւելու նախաձեռնութիւնները: Զգացական հայրենասիրութեամբ յանկարծ արթընցողներ, որ ազգային խնդիրներու ոչ մասնակից եղած էին, ոչ ալ ազգային լեզուի եւ մշակոյթի մէջ հասակ առած էին, «նախարարի պէս ընդունուելու» սնափառութեամբ, Սփիւռքի անտեսման մասնակից եւ մեղսակից եղան: Եթէ խորհրդային իշխանութիւնը կը պառակտէր ըՍփիւռքը, այսօր, առանց ճիգի, նոյն այդ Սփիւռքը ինքզի՛նք կը տկարացնէ, քանի որ յիշուած զգացական հայրենասիրութեան պատճառով, դադրած է գոյատեւման հեռանկար ունենալէ: Այս կացութիւնը կ'անդրադառնայ Հայ Դատի իրաւ բովանդակութեամբ հետապնդման, կրթական կեանքին, արեւմտահայերէնի պահպանման և սեփական ուժերու ներդրումով ստեղծուող մշակոյթով տեւելու հնարին:

Հայկական Սփիւռքին համար «Հայաստան» հասկացողութիւն մը կար, որ տարբեր էր Խորհրդային Հայաստանի 29·000 քառակուսի քիլոմեթրէն: Վերանկախացած Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ անպակաս եղան անձեր որոնք հրապարակ իջան սոսկ այդ հողամասը փրկելու առաջադրութեամբ, ըսին որ Հայերը աւելի կը սիրեն երազային կամ պատմական Հայաստանը, քան ինչ որ կայ: Այս մտածողութիւնը ոչինչով փոխուած է: Բռնագրաւեալ Հայաստանի հողին վրայ եկեղեցի կը վերանորոգուի, վերածուելու համար առանց խաչի և աղօթքի թանգարանի, եւ Հայաստան պատուիրակութիւն կը ղրկէ, չենք հասկնար ի՞նչ ընելու:

Սփիւռքը, իր կարգին, այս կարգի «մանրուքներ»ով չի զբաղիր, կը կըպաղի բարեխնութեամբ եւ «ցեղասպանութեան ճանաչում»ով, գրեթէ մոռնալով որ բռնագրաւուած հայրենիքի ազատագրութիւնը, միջազգային յարաբերութիւններու մէջ, արդէն դասուած է անվերականգնելի խնդիրներու փոշեծածկ եւ հինցած թղթածրարներուն մէջ: Մանաւանդ որ, համաշխարհայնացումը տեղ չի ձգեր նման խնդիրներու:

Դեռ ժամանակ մըն ալ ամբոխները կրնանք օրօրել «մէկ ազգ մէկ մշակոյթ»ի նմանող կարգախօսներով, շարունակելով Հայաստանի տնտեսութեան նպաստել որպէս զբօսաշրջիկ: Բայց մինչեւ ե՞րբ... Ի՞նչ ընելու եւ ո՞ւր հասնելու համար: Դիւանակալական թափծու պատասխանները լուծում չեն:

Յիշե՞նք կրկին մեծն Սոկրատի խօսքը, ըստ որուն հարցումները աւելի կարեւոր են քան անոնց տրուած պատասխանները:

Յ. Պ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Սիրելի «Յառաջ»,

«Յառաջ»ի Մայիս 23ի թիւին մէջ նկարագրական յօդուած մը կար «Հայկական թատրոնի ցերեկոյթ» *խորագրով, Մաշտոց Միութեան Մայիս 13ին կազմակերպած թատերական հանդիսութեան մասին: Յօդուածագիրը նշելէ յետոյ թէ հանդիսութեան առաջին մասը կը ներկայացնէր Պոլսահայ բանաստեղծ Զարեհ Խրախունիի «Մեսրոպատօն» ստեղծագործութիւնը՝ հայերէնով, Գիրերու Գիւտի 1600ամեակին նուիրուած, իսկ երկրորդ մասը Յակոբ Պարոնեանի եւ Երուանդ Օտեանի ստեղծագործութիւններէն հատուածներ՝ Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ, հետեւեալ քննադատութիւնը կ'ընէր.* «Զիասկըցանք, թէ ինչպէ՞ս "Մաշտոց" միութիւնը, որ հայերէնի պաշտպան ըլլալ կը դաւանի, ինքն իրեն թոյլ կու տայ աւելի քան ժամ մը ֆրանսերէն լեզուով հայկական բանաստեղծութիւններու և թատերգութիւններու տեղ տալ: ... Մաղթենք որ յառաջիկային "Մաշտոց"ը վերադառնայ իր ակունքներուն եւ շարունակէ վեր պահել հայերէնը, իր ամբողջ վեհութեամբ»:

Միութեանս համար այս նուաստացուցիչ տողերէն յետոյ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնն ալ իր կողմէ աւելցուցած էր հետեւեալը.- «Մեզի ալ խորթ թուեցաւ, որ հայ լեզուի պաշտպան եւ Մաշտոցի անունն ալ կրող կազմակերպութիւն մը, ի՞նչ անհրաժեշտութիւն տեսած էր այսքան տեղ տալու ֆրանսերէնին: ... Նախընտրելի չէ՞ր որ "Մաշտոց"ը մնար հաւատարիմ իր առաքելութեան եւ զբաղէր միայն հայերէնի տարածումով, անտեսելով նաեւ ֆրանսախօս Հայերը»:

Սակայն յօդուածագիրին համար միայն Գիրերու Գիւտի 1600ամեակը կարեւոր թուած էր, հայերէն ըլլալուն պատճառաւ, որուն նուիրուած էր «Մեսրոպատօն»ը: Մինչդեռ, Միութեան նախագահի հանգամանքով, ես իմ բացման խօսքերուս մէջ յայտնեցի որ «Մեսրոպատօն»ի ներկայացումը յետաձգեցինք, որպէսզի հանդիսութիւնը միաժամանակ «Հայաստանի Տարի»ի ծիրէն ներս տեղաւորուի, որ մեզի կարելիութիւն կու տար այդ սքանչելի դիւցազներգական բանաստեղծութիւնը, ինչպէս նաեւ մեր անցեալ դարու գրական արժէքները Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ ներկայացնելու՝ ո՛չ միայն հայերէն գիտցող փոքրամասնութեան, այլ մանաւանդ մեր օտարախօս նոր սերունդի ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի հանդիսատեսին: Որովհետեւ, «Հայաստանի Տարի»ն ցարդ զանազան կազմակերպութիւններու կարելիութիւն տուաւ մօտ 800 ելոյթներով ներկայացնելու հայ մշակոյթի այլ բնագաւառները (երգ, պար, նկարչութիւն, լուսանկարչութիւն, եւ այլն), սակայն մշակոյթի հիմքը եղող հայ լեզուն եւ գրականութիւնը դուրս մնացին այդ ելոյթներէն: Մինչդեռ «Հայաստանի Տարի»ն բացառիկ առիթ մըն էր լեզուական պատնէշը զանցելու եւ օտարախօս հայ երիտասարդին հրամցնելու մեր գրական արժէքները իր հասկցած լեզուով, այսինքն՝ Ֆրանսերէնով: Եթէ մենք կ'ուզենք գոնէ ոգի՛ն փրկել մեր նորահաս սերունդին մօտ, անհրաժեշտ է որ այդ ոգին սնուցանենք, իրեն մատուցանելով մեր մշակութային արժէքները, որոնց չի կրնար թափանցել հայերէնով՝ լեզուական պատնէշին պատճառով: Կ'արժէ այստեղ արձանագրել երիտասարդ հանդիսատեսի մը խօսքը.- «Չէի գիտեր որ այսքան հարուստ է հայ գրականութիւնը: Ֆրանսացիները միայն Մոլիէռ ունին, մինչդեռ մենք երկու երգիծագիր ունինք՝ Պարոնեանը եւ Օտեանը: Այս հանդէսը ուրիշ վայրի մէջ ալ պէտք է կրկնէք, ես իմ բոլոր ընկերներս կը բերեմ»: Ահա, այս հրապարակութիւնը ներշնչելով է որ կրնանք փրկել մեր նոր սերունդը ձուլումէ, եւ ո՛չ թէ «անտեսելով ֆրանսախօս Հայերը», *ինչ որ մարտավարական խոշոր սխալ մը կ'ըլլայ: Եւ "Մաշտոց" միութիւնս իր գոյութեան նպատակը կ'իրագործէ հայ լեզուի դասաւանդութեամբ եւ հայ մշակոյթի ծանօթացումով, տարածումով: Այնպէս, որ "Մաշտոց"ը հաւատարիմ է իր առաքելութեանը:*

ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆ
նախագահ՝ Մաշտոց Միութեան

***

ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»Ի.- Տիկին Հ. Փանոսեանի վերոնշեալ «Բացատրագիրը» դրկուած է մեզի որպէս *«պատասխանի իրաւունք»* հակառակ անոր որ մեր գրածները նման պատասխանի ոչ մէկ իրաւունք կը լրացնէին, պայմանաւ որ *քննադատութեան իրաւունքը* ընդունուի: Մնաց որ նուաստացուցիչ ոչինչ ալ կար այդ քննադատութեան մէջ: «Բացատրագիր»ն ալ բան մը չի փոխեր մեր դիտողութիւններուն առընչութեամբ, ոչ ալ հայերէն չըգիտցող երիտասարդին չքմեղանքը ամէն նահանջ կ'արդարացնէ:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆՈՒՄ

Երեկոն շատ աշխոյժ անցաւ: Վերջում սրճարանատէրը նկուղից բերեց խնկական կիպրոսեան թունդ գինի, որ վաղուց ի վեր պահում էր այսպիսի մի հանդիսաւոր առիթի համար:

Լաւ գինուց ու ջերմագին կենացներից յետոյ երգն ու նուագը անհրաժեշտութիւն են. նո՛ր միայն նկատեցին, որ Հայդարը չկայ, այսօր չի եկել:

- Ա՛յ քեզ գործ, - դառնացաւ սրճարանատէրը: - Արդեօք հիւանդացե՞լ է: Եթէ ջութակ լինէր, Յովհաննէսն ինքը կը նուագէր...

- Ջութակ կա՛յ, - յանկարծ յայտարարեց նաւապետը:

Նա բարձրացրեց իր հետ բերած նեղլիկ փաթեթն ու դրեց սեղանին: Զրոյցով տարուած՝ ոչ ոք դա չէր նկատել.

- վերցրո՛ւ, -ու ջութակն ու աղեղը յանձնեց Յովհաննէսին:

Տղան քարացել էր, ոչինչ չէր կարողանում ասել: Նա ձեռքն առաւ գործիքն ու փորձեց նուագել:

Առաջին անգամ նա նուագում էր ինքնուրոյն, առանց Հայդարի հսկողութեան:

Արտասովոր երեկոն արտակարգ յուզել էր նրան:

Երկար նուագեց Յովհաննէսն այդ երեկոյ, առանց յոգնութեան նշոյլ իսկ դրսեւորելու: Ջութակը չտեսնուած լաւն էր, եւ նա մեծ հաճոյքով էր աղեղը քսում լարերին: Թւում էր, թէ գործիքը նուագում էր մարդկային ձայնով:

Ցաճախորդները զմայլուած լսում էին փոքրիկ ջութակահարի ոգեշունչ նուագը:

Սրճարանատէրն աւելացրեց մոմերը, և նեղլիկ սենեակն աւելի լուսաւոր ու հանդիսաւոր դարձաւ:

Արդէն կէս գիշեր էր, երբ նաւապետը սկսեց հրաժեշտ տալ բոլորին: Առաւօտեան նրա նաւը պէտք է մեկնէր Թէոդոսիայից:

Նա մօտեցաւ Յովհաննէսին, որը ջութակը ծնկներին դեռ նստած էր նոյն դիրքով, ուսերից բռնելով քնքշութեամբ բարձրացրեց տեղից ու ճակատը համբուրելով ասաց.

- Այս ջութակը վաղուց ինձ մօտ էր գտնւում: Սա իմ ընկերոջ ջութակն է: Նա լաւ ջութակահար էր, բայց շուտ գնաց այս աշխարհից: Մեռնելիս ինձ տուեց իր գործիքն ու պատուիրեց նուիրել այնպիսի մի տղայի, որը կը կարողանայ իր նման նուագել: Դու դեռ փոքր ես, ճիշդ է, բայց լաւ ես նուագում եւ արժանի ես սրան: Լաւ պահիր ջութակը, նուագիր եւ ուրախացրու մարդկանց:

Բոլորը ցնցուած էին նաւապետի այդօրինակ շռայլ նուէրից եւ բուռն կերպով արտայայտում էին իրենց հիացմունքը: Միայն Յովհաննէսն էր լուռ եւ անշարժ մի կողմ կանգնել: Նրա կեանքում խնկական հրաշք էր կատարուել. իրականացել էր նրա ամենանուիրական իղձը:

(Շար. 17)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ
ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ
ՋԵՐՄ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ
Պրն. Արամ Մխիթարեանի (Պրիւաէլ)
Տէր և Տիկին Սերգօ Պէրպէրեանի (Նէօյի)
Վարժարանիս նուիրած ընտիր գիրքերուն համար

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ընկերուհի Արփի Շահպազեանի մօր մահուան առիթով.

Տէր և Տիկ. Գօգօ Անտիկեան, Տէր և Տիկ. Վաչէ Սիւթճեան, Տէր և Տիկ. Լեւոն Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Սիսեռեան, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Սիսեռեան 100ական եւրօ, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Թոսունեան եւ Օրդ. Լենա Քարաքոմչեան 50ական եւրօ:

(Շար. Ա. էջէն)

31ին, Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ Ժան-Ֆրանսուա Ռըվէլի աթոռին: Զաւակն էր խալայցի գաղթողներու, 75 տարեկան է եւ մեծ արտադրող:

ՍԵՐԺ ՉԻՐՐԻՒՔ (Ալքաթէլ-Լիւսէնթ) Ֆիկառոյի տնտեսական յաւելուածին մէջ (Յունիս 1) կ'արդարացնէ այն 5.6 միլիոն եւրօն զոր ստացած է անցեալ Նոյեմբերին, յայտնելով որ պարզ գործադրութիւնն է իր պայմանագրին: 1995ին առաջարկուած էր իրեն գլուխն անցնիլ Ալքաթէլի, երբ այս վերջինը մատակարարման ծանր տագնապի մը մէջ էր: Այն ատեն 58 տարեկան էր եւ Թոմսընի գլուխը: Պայմանագիրը կը ճշդէր, որ երբ դադրի աշխատելէ 2 տարուան հատուցում կը գանձէ, ուրեմն անկանոն ոչինչ կայ:

COMMUNIQUE

TURQUIE - EUROPE : LA FRA DACHNAKTSOUTIOUN APPELLE LE PRESIDENT SARKOZY A PLUS DE CLARTE

La FRA Dachnaktsoutioun appelle le Président de la République, Nicolas Sarkozy, à plus de clarté par rapport à sa position concernant l'entrée de la Turquie dans l'Union européenne. Le candidat Sarkozy avait, pendant la campagne électorale, pris position en faveur de la rupture des négociations d'adhésion de la Turquie à l'Union européenne. Il s'était vivement prononcé contre l'entrée de la Turquie en Europe, en privilégiant l'idée d'un partenariat priviligié. Sans jamais, malheureusement, conditionner ce partenariat euro-turc à la reconnaissance par Ankara du génocide arménien. Récemment, lors de sa rencontre à Bruxelles avec le Président de la Commission Européenne, José Manuel Barroso, le Président Sarkozy a donné l'impression de faire marche arrière sur la Turquie. Il semblerait qu'à la demende du Président de la Commission européenne, le Président de la République française ait accepté de reculer sur la question turque en échange de la validation par Bruxelles d'un Traité constitutionnel simplifié. La FRA Dachnaktsoutioun demande au Président de la République française de clarifier sa position sur cette question. A quelques jours des élections législatives, les Français d'origine arménienne ont le droit de savoir.

FRA Dachnaktsoutioun
Europe Occidentale
Paris, le 31 mai 2007

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունիս 4
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց կուսանացն Հռիփսիմեանց
Գիշերային եւ Առաւօտեան
ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00ին

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 5
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց կուսանացն Գայեանեանց
Գիշերային եւ Առաւօտեան
ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00ին

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 9
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
ելն ի Վիրապէն
Գիշերային եւ Առաւօտեան
ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ և Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00ին

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 10ին, տօնն է Սբ. կաթողիկէ Էջմիածնի:

Այս առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին Լիոնի Սբ. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ուխտի պատարագ կը մատուցանէ եւ յաւուր պատշաճի կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեակին առթիւ:

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի անսասանութեան համար:

Իսկ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն կը կատարուի՝

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Տիրան արք. Ներսոյեանի (հոգեւոր ծնողք), Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, Շնորհք պատրիարք Գալուստեանի, Նորայր Պողարեան, Հայկազուն Աբրահամեան, Սերովբէ Մանուկեան եւ Ասողիկ Ղազարեան արքեպիսկոպոսներու հոգիներուն համար ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ Յակոբ եւ Ագնիւ Սահակեան հոգիներուն համար:

Լիոնի և շրջակայից հաւատացեալները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուելու այս հոգեպարար արարողութեան:

arménie
mon amie

AGENDA

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité; 2 rue de la Charité — 13002 Marseille Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour dégus ter son

« K H O R O V A D Z »
Dimanche 10 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.

Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

□

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne présentent

«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents, Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interpretations musicales.

— Entrée libre —

□

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ
26 rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ Յունիս 2, ժամը 15ին
Կեդրոնի Պատուոյ սրահին մէջ
կը դասախօսէ՝
Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

Նիւթ՝
ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՅ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻԻ
ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԸ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS & SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides	**48 Cours de la Liberté**	**67 La Canebière**
75001 Paris	**69003 Lyon**	**13001 Marseille**
Tél. : 01 42 61 51 13	**Tél. : 04 78 60 13 66**	**Tél. : 04 95 09 30 60**
Fax : 01 42 61 94 53	**Fax : 04 78 60 92 26**	**Fax : 04 95 09 30 61**
armenie@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

ARMAVIA

COMMUNIQUE

Paris, le 23 mai 2007

La compagnie Armavia opèrera chaque Mardi, aux mois de Juillet et Août, des vols directs Erevan — Marseille — Erevan.

— Premier vol : **3 juillet 2007**
— Dernier vol : **28 Août 2007**
Au total 9 vols

Type d'avion : A319 (appareil très récent, 4 ans d'âge)

Capacité : 132 sièges

Horaires :
Erevan — Marseille, vol U8 107, départ à 05h30, arrivée à 09h40
Marseille — Erevan, vol U8 108, départ à 11h10, arrivée à 18h40

Renseignements et Ventes

SABERATOURS	**SEVAN VOYAGES**	**WASTEELS**
11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75011 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01. 42. 96. 10. 10	Tél. : 04. 78. 60. 13. 66	Tél. : 04. 95. 09. 30. 60
info@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

Siège Social : Zvartnots 42, Erevan, Arménie

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 5
MARDI
5 JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·719 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·719

ՊՈԼԻՍ

«ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ ԴԺՈՒԱՐԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԷ ՄԸ Կ'ԱՆՑՆԻՆ»
Կ'ԸՍԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Գերմանական Շփիկըլ թերթին կայքէջին ուղղուած հարցումներու պատասխանելով Թրքահայոց պատրիարքը Մեսրոպ Արք. Մութաֆեան ըսած է թէ Հ. Տինքի ոճիրին հետաքննութեան մասին Սպայակոյտի նախագահին հետ տեսակցելու համար մօտ օրէն Անգարա պիտի երթայ: Որոշումը հիմնուած է այն բացայայտ կացութեան որ հետաքննութիւնը շատ մակերեսային ձեւով կը տարուի, ոճիրին պատասխանատուները որոշ ուժերէ քողարկուած պաշտպանութիւն կը վայելեն: Մեսրոպ Արք. խօսակից ըրած է Սպայակոյտի նախագահ զօր. Պիւյիւքանըթը, որովհետեւ, ինչպէս ըսած է. «Շշուկներ կան թէ ապահովութեան ուժերն ալ դեր կատարած են ոճիրին մէջ: Այդ պատճառով պիտի հարցնեմ իրեն. "Ի՞նչ կը թելադրէք Հայերուն, ի՞նչ պէտք է ընենք"»:

Պատրիարքը ըսած է տակաւին թէ Թուրքիոյ Հայերը մոռացումի մատնըւած են, դժուարին հանգրուանէ մը կ'անցնին: Մահուան սպառնալիքներ կը ստանան: «Այնպէս կը թուի որ Թուրքիոյ փոքրամասնութիւնը վտարել փափաքողներու թիւը կ'աւելնայ» ըսած է Մեսրոպ Արք.:

Իրեն հարց տրուած է նաեւ Սփիւռքի Հայութեան ընթացքին մասին: «Դուրսէն տեսականօրէն Թուրքիայէն կը պահանջուի ցեղասպանութեան իրողութիւնը ընդունիլ. Սփիւռքի Հայութիւնն ալ Թըրքական կառավարութեան հետ երկխօսութեան համար այդ ճանաչումը պայման կը նկատէ. Ի՞նչ կը խորհիք այս մասին» հարցումին պատասխանելով ըսած է. «Այս մարտավարութիւնը յառաջահայեաց օգուտ չի կրնար ունենալ մեզի: Բնական է որ 1915ի արիւնալի դէպքերը չենք կրնար անգոյ նկատել: Սակայն պէտք է տեսնենք նաեւ թէ Հայեր ալ Օսմանեան պետութեան դէմ զէնք վերցնելու սխալը գործեցին: Մենք պէտք է մեր ակնարկը ապագային յառենք»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ո՛Վ ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԱՍԻՆ

Մինսկի խումբի նախագահներուն Ադրբէջանի մէջ Լեռնային Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման համար գրաւեալ շրջաններուն ազատագրումը նախապայման նկատող արտայայտութիւնները ինչպէս հայկական բոլոր շրջանակներուն, Երեւանի մէջ ալ որոշ մտահոգութիւն պատճառած են: Այս մասին հարցումի մը պատասխանելով արտաքին գործերու նախարարութեան մամուլի եւ տեղեկատուութեան վարչութենէն Վլ. Կարապետեան ըսած է. «Մինչ Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի յստակեցումը եւ առանց Լեռնային Ղարաբաղի ժողովըրդի ինքնորոշման իրաւունքի ապահովման ամբողջական ամրագրման եւ Հայաստանի ու Լեռնային Ղարաբաղի միջեւ անխափան աշխարհագրական կապի ապահովման, հայկական կողմը չի պատրաստւում խօսել երրորդական հարցերի շուրջ»: Ապա աւելցուցած է. «Լեռնային Ղարաբաղի հարցում Հայաստանի դիրքորոշումը ակնյայտ է եւ անկախ նըրանից թէ ո՛վ է նմանատիպ յայտարարութիւններ անում եւ անկախ նրանից թէ ինչպէս են մեկնաբանում բանակցութիւնների ընթացքը, մենք միայն կարող ենք կրկնել այն, ինչ արդէն բազմիցս ներկայացուել է մեր կողմից»:

Նոյն նիւթին մասին «հետաքրքրական» առաջարկի մըն ալ կ'արժէ արձագանգել: Թուրքիոյ Ազգային Ժողովին ՕԹԱՆ-ի խումբին նախագահը, իշխանութեան գլուխ գտնուող ԱԶ կուսակցութենէն Վ. Էրտէմ յայտարարած է թէ եթէ ՕԹԱՆ Ղարաբաղ խաղաղապահ զօրք ղրկել որոշէ, Թուրք զինուորները պատրաստակամ կ'ըլլամ մասնակցելու անոր: Այդ պատրաստակամութիւնն ալ բացատրած է Թուրքիոյ կովկասեան շրջանին հետ ունեցած պատմական մօտիկ կապերով:

Ինչպէս կը տեղեկացնէին հայկական լրատուներ, Թուրք զինուորին պատրաստակամութեան մասին նման յայտարարութիւններ զուրկ են լուրջ հիմէ, քանի որ խաղաղապահ զօրք ղրկել կրնայ որոշել Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ն, բայց այդ կարգի զօրք ունեցողները ՕԹԱՆ-ն ու ՄԱԿ-ն են: Այս երկուքն ալ Ղարաբաղի մասին որոշելու լիազօր չեն: Կայ նաեւ հարցը թէ Ղարաբաղի մասին որոշուած է որ Մինսկի խմբակին նախագահներուն երկիրները եւ կնճիռին դրացի երկիրները չեն կրնար խաղաղապահ զօրքի մը մասնակցութիւն բերել:

***

Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԴԻՄԱԾ Է

Նախկին արտաքին գործերու նախարար Ա. Արզումանեան որ տանը մէջ կատարուած խուզարկութենէն ետք ձերբակալուած ու բանտարկուած էր ապօրինի գումարներու տիրացումի, օրինականացնելու ամբաստանութեամբ, դիմած է Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական դատարանին: Դիմումնագրին մէջ ըսած է թէ ոտնակոխուած է իր ազատութեան եւ անձեռնմխելիութեան իրաւունքը, ինչպէս եւ արտայայտութեան ազատութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ՞ ՈՒԹՆԵԱԿԻ ԺՈՂՈՎԷՆ

Յունիս 6-8 Գերմանիոյ պալթեան ափին վրայ Հայլիկէնտամի մէջ կը գումարուի ամէնէն ճարտարարուեստականացած ութ երկիրներու վեհաժողովը: Այդ սովորութիւնը սկսած էր 1975ին ու տարուէ տարի վերածուեցաւ «ցուցական» հանդիպումի մը: Որակումը կը պատկանի Գերմանիոյ նախկին վարչապետ Հ. Շմիտի որ նախաձեռնողներէն մէկն էր:

Վեհաժողովին նախորդող օրերուն այդ մասին գլխաւոր լուրերը նիւթ կ'ընէին ապահովութեան վերջին ծայր խիստ միջոցները. այնքան որ հանրային կարծիքը շատ աւելի հետաքրքրուած էր մասնագիտացած շուներով, քան թէ ժողովին օրակարգով: Արդէն կատարուածն ալ փառաւոր շրջանակի մը մէջ հանդիպումի կարելիութիւն տալ էր համաշխարհայնացումի հակառակորդներուն: Անկէ անդին նորութիւններու սպասել աւելորդ ակնկալութիւն էր:

Պէտք է ըսել որ ինչպէս դիտել կու տար գերմանացի լրագրող մը, Անկելա Մերքէլ բծախնդրութեամբ պատրաստելով հանդերձ վեհաժողովը, աշխարհին կարեւորագոյն հարցերէն ոչ մէկուն մասին լուրջ որոշում կը յուսար: Երկրագունդին ջերմացման դէմ պայքարը, ապրանքներու կեղծումին դէմ առնուելիք միջոցները, հանրապատկան գումարներու գործածութեան աւելի թափանցիկ բնոյթը, նման հարցերէ ոչ մէկուն մասին ութ երկիրները տակաւին հարթած են իրենց տարակարծութիւնները:

Տարբեր չէ պարագան կեդրոնական նիւթին՝ համաշխարհայնացումին. անոր նկատմամբ ալ անդունդի չափ տարբերութիւններ կան երկիրներուն միջեւ: Ա. Մերքէլ ընդգծած «համաշխարհայնացումին ընկերային տարածք»ին վրայ, Բրիտանացիներու եւ Ամերիկացիներու միայն ուս թօթվել տուած է, զիրենք անակընկալի բերելով:

Իսկ Զինաստանի պէս երկիրներ այդ սահմանումին ետին իրենց արտադրումներուն յաջողութեան ուղղուած վարկաբեկող նկատումներ կը տեսնեն, եւրոպացիներուն կողմէ:

ՋԱՒԱԽՔ

ՋՐԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ

Վրաստանի կառավարութիւնը եւ Թըրքական ընկերութիւն մը Մայիս 29ին պայմանագիր մըստորագրած են, Ջաւախքի մէջ, Փարւանա լիճին մօտ նոր ջրելեկտրակայան մը կառուցանելու: Ան 70-80 մեկավաթ հզօրութիւն պիտի ունենայ. կառուցումը պիտի սկսի այս տարուան ընթացքին, աւարտի չորս տարիէն: Թրքական կողմը աւելի քան 100 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ ծրագրին: Վրաստանի վարչապետը Զ. Նողայիդելի ըսած է թէ նոր կայանին արտադրելիք ելեկտրականութիւնը ձմրան ամիսներուն լիովին կը բաւականացնէ երկրին պահանջը, իսկ ամրան ամիսներուն աւելցած ուժանիւթը կը վաճառեն Թուրքիոյ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՈՒԹՊՈԼ
ԵՒՐՈՊԱ 2008
ՋՏՈՒՄԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ
1 - 2

Ա. խումբին մէջ, Շաբաթ Յունիս 2ին, Ղազախստանի դաշտին վրայ Հայաստան 2 – 1 յաղթեց Ղազախստանի խումբին: Հայաստանի կէտերը նշանակեցին Արզումանեան 31րդ վայրկեանին եւ Յովսէփեան 39րդ վայրկեանին (փենալթիով): Նոյն օրը Ադրբեջան 1 – 3 պարտուեցաւ Լեհաստանէն:

Ընդհանուր դասաւորման գլուխն է Լեհաստան 19 կէտով, կը յաջորդեն Փորթուկալ (14), Սերպիա (14), Ֆինլանտա (11), Պելժիա (7), Ղազախստան (5), Հայաստան (4), Ադրբեջան (4):

Հայաստանի յաջորդ խաղը տեղի կ'ունենայ իր դաշտին վրայ Յունիս 6ին, Լեհաստանի դէմ:

Գ. խումբին մէջ Թուրքիա պարտուած է Պոսնիա-Հերցեկովինէն 2 - 3, Յունաստան յաղթած է Հունգարիոյ 2 – 0 եւ դասաւորման գլուխն է 15 կէտով, կը յաջորդէ Թուրքիա 13 կէտով:

Բ. խումբին մէջ, Ֆրանսա իր դաշտին վրայ 2 – 0 յաղթեց Ուկրանիոյ եւ գըլուխն է դասաւորման 15 կէտով, իրեն կը յաջորդեն Իտալիա (13), Ուկրանիա (12), Սկովտիա (12), Լիթուանիա (7), Վրաստան (6), Ֆերոյէ կղզիներ (0):

***

ԹԵՆԻՍ
ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Ուրբաթ, Յունիս 1ին, Նալպանտեան յաղթեց Մոնֆիսի (Ֆրանսա) 7 – 6, 5 – 7, 6 – 4, 7 – 6: Բայց, Կիրակի Յունիս 3ին պարտուեցաւ ռուս Նիկոլայի Դաւիդենկոյէն: Ան յաղթեց 6 – 3, 7 – 6 (7/1) 3 – 6, 7 – 6 (7/2) եւ որակւեցաւ քառորդ աւարտականին համար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ, Յունիս 1ին, ինչպէս կը սպասուէր, Հօ-տը-Սէնի Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ 28 ձայնով ընդդէմ Գաթրին Մարկաթէի (համայնավար, 8 ձայն), եւ Միշէլը Գանէի (ընկերվարական, 7 ձայն): Յայտնեց թէ դիւրին չէ յաջորդել Նիքոլա Սարքօզիի, որ իր դրոշմը դրած է Հօ-տը-Սէնի պատմութեան վրայ: Կիրակի օրուան Ժուռնալ տիւ Տիմանշին մէջ, Փ. Տէվէճեան կու տար իր առաջին հարցազրոյցը, ուր կը շեշտէր. «Այլեւս չեմ փափաքիր նախարար ըլլալ», քանի ծանօթ է որ Սարքօզի խոստացած էր իրեն շնորհել Արդարութեան նախարարութիւնը, բայց յետագային նախընտրեց այդ աթոռը տալ Ռաշիտա Տաթիի եւ Տէվէճեանը մխիթարել Հօ-տը-Սէնի Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահական աթոռով: Փաթրիք Տէվէճեան գոհ է որ լաւ մեծամասնութեամբ ընտրուած է, «մխիթարութիւն» չի նկատեր այս աթոռը, որ մեծ պատասխանատուութեան ծանր աթոռ մըն է: Չի ժխտեր թէ, երբ 20 տարեկան էր (այսօր 62 տարեկան է) մաս կազմած է ծայրայեղ աջ շարժումի մը, բայց շատ հեռու տեղ մը կը գըրաւէ իր յիշողութեան մէջ:

ՌՈՍԹՈՔԻ մէջ (հիւսիսային Գերմանիա), Յունիս 2ին բուռն բախումներ պատահած են ոստիկանական ուժերուն եւ ցուցարարներուն միջեւ եւ աւելի քան հազար վիրաւորներ կային: Նման բռնութիւն չէր տեսնուած Գերմանիոյ մէջ: Վիրաւորներու մէջ կան 450 ոստիկան (35ը ծանրօրէն), եւ 520՝ ցուցարարներուն մէջ. Նիւթական վնասներն ալ շատ մեծ են: Ռոսթոքի մօտ է, որ կը գումարուի Ժէ-8ի վեհաժողովը եւ ցոյցը

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍ-Ի ՀԵՏ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ - Շատ յոռետես կը թուիս:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Ի՛նչպէս յոռետես չԸԼԼԱԼ, սիրելիս, երբ իշխանութեան գլուխ կը գտնուին այնպիսի անձեր որ կանոնաւոր հայերէն խօսիլ չեն գիտեր. իրարու հետ կը խօսին, կը վիճին փողոցային արտայայտութիւններով, ռուսախառն եւ թրքախառն բառերով. որոնց գրասենեակներու որմերը զարդարուած են բարձրագոյն վկայականներով, մասնագիտական բարձր որակումներով, առենին գնուած՝ կաշառակեր, ապականած համայնավար սխտեմի պատասխանատուներէն ... նախարարներ, նոյնիսկ բարձրագոյն հիմնարկներու ղեկավարներ, որ ո՛չ գրաբարին ինչ ԸԼԼԱԼԸ գիտեն, ոչ ալ արեւմտահայ եւ արեւելահայ բարբառները ուղղագրութեան հարցէն զանազանել... Այս մարդիկը կը նախընտրեն այդ «բարդ» հարցերը չարծարծել որ իրենց տգիտութիւնը մէջտեղ չԵԼԼԷ:

ՅԻՊԷ - Առնուազն մեր ազգը կործանումի դուռը պիտի հասցնեն:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Ճիշդ ա՛յդպէս. ճամբան բռնած ենք եւ օրէ օր դէպի անդունդ կը գահավիժինք. Երեւանի պարտէզի մը մէջ Սեբաստիայէն Պոլիս, Պոլիսէն Հայաստան ներգաղթած ընտանիքի հօր մը հանդիպեցայ, մտածկոտ եւ գրեթէ տրխուր. հարցուցի թէ ի՞նչ ունի: Փըչաքաղուեցայ իր պատասխանով.

"Սեբաստիոյ մէջ ինծի «կեաւուր» կ'ըսէին. հպարտութեամբ կը զգայի որ ՀԱՅ եմ: Հոս, ցաւկնէրս վկայ, ես օտար կը զգամ ինքզինքս...".

Այս մտահոգութիւնները ներկայիս սկսած ենք ամէնքս ունենալ: Առաւօտուն երբ արթննանք սարսափահար կը մտածենք, թէ ազգային ո՞ր հոգեկան ճրագը հանգած է նոյն օրը... Անկեղծօրէն ըսած, Տէր Պետրոսեանի օրերուն երբեք նոյն վախը չէնք ունեցած. նոյնիսկ եթէ խումբին մէջ մանր մունր արկածախնդիրներ սպրդած էին -որ այս օրերուս արդէն դիմացի կողմ կը գտնուին -գիտէինք որ ազգային տղաք էին, գաղափարախօսութիւն ունէին, խակ էին, ճիշդ է, տնտեսապէս կրնայինք դանդաղ աճիլ, բայց ազգային ոգին չէինք կորսնցներ եւ սկզբնական սխալ արտայայտութիւններն ալ հաւանաբար սրբագրէին:

ՅԻՊԷ - Լուծում ունի՞ս:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Ես ունիմ. իրենք չունին. կրնային ունենալ եթէ միայն քչիկ մը ականջ կախէին հայրենիքի եւ Սփիւռքի առողջ ձայներուն: Ա՛ռ կրթութեան եւ գիտութեան նախարարին պարագան որ երկրորդ անգամն է այդ շատ կարեւոր նախարարական աթոռին: Հ.Յ.Դ.-ի կառկառուն անդամներէն մին է. երբ իր անձնական-ընտանեկան չահութաբեր գործերով չէ զբաղած, լաւ խօսիլ ալ գիտէ: Այս մարդը չի՞ տեսներ որ իր կուսակցութեան արտասահմանեան ընդարձակ ցանցուածը Մեսրոպեան լեզուն եւ ուղղագրութիւնը կը կիրարկէ իր բազմաթիւ վարժարաններուն եւ մամուլին մէջ... եւ ինք ինչպէ՞ս կրնայ նստիլ այդքան պատասխանատու պաշտօնի մը գլխուն եւ ոչինչ ընել. սխալ բան մը կայ. խոշոր պակաս մը - ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ...

ՅԻՊԷ - Խեղճ մարդը ի՞նչ կրնայ ընել եթէ կառավարութիւնը համաձայն չէ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Կը հաւաքէ իր կուսակցական ընկերները, կը քաշուի կառավարութենէն, եթէ սկզբունք ունին:

Նոյնն է Հայաստանեայց Եկեղեցիին պարագան որ մինչեւ այսօր չի մտածեր իր հարազատ զաւակներուն Սահակի եւ Մեսրոպի աղօթքով եւ տառապանքով ստեղծած ուղիղ գրութեան ակունքներուն վերադառնալ, այն քաղցր լեզուով, այն հընդեւրոպական տրամաբանական ուղղագրութեամբ որով գրուած են մեր սուրբերուն աղօթքները, շարականներն ու ծիսակատարութիւնները, 1600 տարի անդադար ստեղծելով հարուստ գրականութիւն Աստուածաբանական, իմաստասիրական, գիտական, պատմական, բանաստեղծական հազարաւոր երկերով... եւ կը շարունակէ համայնավարութեան դաժան տարիներուն պարտադրուած սխալագրութիւնը կիրարկել իր ներքին սահմաններուն մէջ...:

ՅԻՊԷ - Իրաւունք ունիս. անհասկընալի երեւոյթ է. մի՞թէ այս մարդիկը կոյր են:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Աւետարանը պիտի ըսէր.

"Եթէ կոյր ըլլայիք մեղք պիտի չունենայիք, բայց քանի կը տեսնեք, ձեր մեղքը կը մնայ ձեզի վրայ" (Յովհ. Թ.41):

Նախորդ խօսակցութեանս ընթացքին քեզի հետ (տե՛ս. մասն երկրորդ), կ'ըսէի թէ «մեր գործարարները կը փորձեն քանդել իրաւական պետութիւնը որ կը պայքարի անօրէն դրամատիրական աշխարհի դէմ եւ թէ մեր երկրին մէջ ոճիրի տնտեսութիւնն է որ օրէ օր կ'աճի»...: Դժբախտաբար այդ թուականէն տարի մը չէ անցած տակաւին եւ արդէն գործուած են բազմաթիւ ոճիրներ, առանց երբեք յանցաւորները յայտնաբերուելու ... անոր փոխարէն, չես գիտեր ինչպէս, քաղաքական աշխարհի անծանօթ անձեր, մէկ օրէն միւսը յայտնուեցան ԴԱՇԻՆՔ կազմելու, Հայաստանը ԲԱՐԳԱՒԱՃԵԼՈՒ, հիւսիսէն հարաւ ողողելով գիւղերն ու քաղաքներուն բոլոր թաղամասերը ԲԱՐԳԱՒԱՃ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կեդրոններով, մարդու մը որ քիլօ ու կէս ալիւր բաժնելով կը փորձէ շինականները սիրաշահել, դրամական նուէրներով ալ «մտաւորական» կոչուած մողէզները շուրջը համախմբել, երբ կրաշագախի իր հսկայ գործատունը արձակած փոշիներով արդէն սկսած է Արարատեան դաշտի հարաւային մասը գրեթէ ամբողջութեամբ թունաւորել...:

ՅԻՊԷ - Լա՛ւ. սա աներեւութի՛ն է արդէն. ինչպէ՞ս նման բան մը կը հանդուրժէ մեր կառավարութիւնը:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Այնպէս, ինչպէս որ կը հանդուրժէ որ մեր հիւանդանոցներուն մէջ, հանրախանութներու մէջ, գովազդներու վրայ, հեռատեսիլի հաղորդումներուն գործածուի ռուսերէն լեզուն, փոխան մեր պետական ՀԱՅԵՐԷՆԻՆ: Կամ թոյլ կու տայ որ վարձակառքի ընկերութիւնները կոչուին ամէն տեսակ անչնորհք կոչումներով - Փրակա, Ամերիկա, Պօն Վուայաժ, Իրիս, եւլն.-:

Նոյնիսկ կառքերու վրայ «Թաքսի» բառը ունի չորս լեզուներով տարբերակներ - լատինատառ, ռուսերէն, թրքերէն եւ մէկ անգամ միայն հայերէնի հանդիպած եմ, հրաշքով- եւ տակաւին այնպէս, ինչպէս կը հանդուրժէ որ ոմն Սամուէլ Ալեքսանեան, կոչուած նաեւ Լֆիկ Սամօ, հիւսուածեղէնի նախկին բանուոր մը մի քանի տարիներու ընթացքին տնտեսապէս քայքայուած երկրի մը մէջ դառնայ շաքարի, ալիւրի, ցորենի, կարագի, հայսերիզի միակ ներածող «թագաւորը», տիրանայ Երեւան սիթի, Կայզեր, Լուսաստղ հանրախանութներու շղթային, Սեբաստիա - Մալաթիա թաղամասի խանութներու մեծ մասին, սրճարաններու, թաքսի ծառայութիւններու, միքրոպասի բազմաթիւ գիծերու, մայրաքաղաքի կարգ մը «էլիտար» կոչուած շէնքերու... եւ յառաջիկայ թաղապետական ընտրութիւններուն ներկայանայ որպէս ՄԻԱԿ թեկնածու... եղա՞ւ ասիկա: Ես ոչինչ հընարած եմ. այս օրերուս նոյն հարցը տուած էր Երեւանի յայտնի օրաթերթ մը, որմէ քաղած եմ տուեալներս:

ՅԻՊԷ - Եւսեբիոս սիրելիս, թէեւ մեր հայկական կեանքին մէջ բազմաթիւ են այն բաները որոնց խելքս չի հասնիր, բայց կայ հատ մը որ սկսած է զիս զայրացնել...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Այսի՞նքն:

ՅԻՊԷ - Կանոնաւոր պարբերութեամբ երիտասարդ Հայ մը կը սպաննուի Ռուսաստանի մէջ տարիներէ ի վեր... իսկ մերիններս ո՛չ միայն ոչինչ կ'ընեն, այլեւ տարուէ տարի հայ-ռուսական բարեկամական կապերը կը ԶՕՐԱՑՆԵՆ. ի՞նչպէս կ'ըլլայ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Տղամարդութիւն չէ մնացած մեր հայրենակիցներուն մէջ. այդ մէկը միայն իգական սեռին վրայ գործադրել գիտեն... Թող օրինակ առնեն գաճաճ Էստոնիայէն: Մեր ողբերգութիւնը այն է որ երիտասարդութիւն չունինք. յարգելով բացառութիւնները, մեծամասնութիւնը կը տառապի համատարած անտարբերութեամբ. կառավարութիւնը անաղմուկ եւ թրքական խորամանկութեամբ բռնած է անոնց կոկորդէն. սխալ շարժում մը ընեն, զինուորութեան կը տարուին կամ տարիներով կը տուժեն: Անոնց արտօնուած է միայն մոմավառութիւններ ընելու, Ապրիլ Ապրիլ, իշխանամէտ համերգներու մասնակցելու եւ ազատօրէն սրճարանները յաճախելու. ...որեւէ ցոյցի որ կրնայ իշխանութեան հաճելի ՉԸԼԼԱԼ, երիտասարդներու մասնակցութիւնը բացակայ է, միայն միջին տարիքի եւ թոշակառուներ կը մասնակցին առհասարակ:

ՅԻՊԷ - Օրինակ. պիտի ուզէի որ անոնք մեծ թիւով հաւաքուէին Երեւանի ռուսական դեսպանատան առջեւ, խաղաղ ներկայութեամբ, լայն բանալով իրենց պաստառները «ՎԵՐՋ ՏՈՒԷՔ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐՈՒ ԿՈՏՈՐԱԾԻՆ»:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Քաւ լիցի. ինչպէ՞ս նման բան կը մտածես մեր ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ մասին...:

ՅԻՊԷ - Զարմանքի, բայց քաղաքական հարցում մը: Ռուսերը վըստահելի՞ բարեկամներ են:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Երբե՛ք: Այն օրէն որ Անդրկովկաս հասած են, միշտ դաւաճանած են. բայց ունին մեծ առաւելութիւն մը. Թուրքերէն լաւ են եւ յաճախ իրենց շահերը մերիններուն կը զուգադիպին: Այս կացութիւնը մեզ դաստիարակած է եւ սորված ենք բաւական վարպետութեամբ եօլա երթալ: Բայց չմտածես որ Ամերիկացիները կամ Եւրոպացիները աւելի վստահելի են. մեր պատմութիւնը լի է անոնց դաւաճանութիւններով. մեր հայրենի հողերուն մեծ մասը կորսնցուցած ենք իրենց սին խոստումներուն ապաւինելով, առիթ տալով անվերջ կոտորածներու...

ՅԻՊԷ - Մեր ղեկավարները վըստահաբար լաւ ծանօթ են մեր ազգային պատմութեան:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Տեղեակ չեմ որքան ծանօթ են, բայց կրնամ ըսել որ իրենց միջ - պետական յարաբերութիւններուն մէջ բաւական հասունութիւն ցոյց կու տան. պրաւօ՛. Ֆրանսայի նման մեծ պետութեան մը մէջ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԻ յաջողցնելը մեծ, շատ մեծ նշանակութիւն ունի. Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսաստանի միջեւ հաւասարակշռութիւն գտնալ պահելը հասունութեան նշան է. Թուրքիոյ հանդէպ բացուածք ցոյց տալը քաղաքական ժեստ է, Ջաւախքի մէջ խնդիր չարծարծելը խոհեմութեան նշան է, Ազերիներուն գըրգռութիւններուն չպատասխանելը փորձառութիւն է. մէկ խօսքով՝ այն ուշադրութիւնը որ կը դարձնեն քաղաքական ծիրէն ներս, քիչ մըն ալ եթէ փոխադրէին ԱԶԳԱՅԻՆ ԾԻՐ, կատարեալ պիտի ԸԼԼԱՐ:

ՅԻՊԷ - Ի՞նչ կը հասկնաս Ազգային ծիր ըսելով:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Ազգին մէջ ստեղծել ուղղագրական միասնականութիւն որ կրնայ տեղի ունենալ միմիայն ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ ԴԱՍԱԿԱՆԻՆ -այն որ տուած է մեզի ՄԵԾՆ ՀԱՅԵԿԱՑԻՆ: Երկրորդ՝ անհրաժեշտօրէն խնամք տանիլ լեզուական մաքրութեան: Անհանդուրժելի է ՀԱՅԵՐԷՆ ըսել եւ խօսիլ եւ գրել բաբելական լեզուներով: Երրորդ՝ յատուկ խնամք տանիլ մեր մշակութային - գրական, գեղարուեստական - յուշարձանային ժառանգութեան:

Չորրորդ՝ յարգել Հայաստանի ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ, զօրավիգ կանգնիլ Եկեղեցիին եւ պետական մակարդակով պայքարիլ աղանդներու դէմ, ինչպէս կ'ընեն եւրոպական պետութիւնները:

Հինգերորդ՝ մեր բնատուր յատկութիւններով օժտուած ժողովուրդին գիտական, իմացական, բանասիրական մակարդակը բարձրացնել իր արժանի պատուանդանին եւ վերջապէս առողջ հիմեր ստեղծել Սփիւռքի կառոյցներուն հետ, ամրացնել զանոնք եւ պետական հովանաւորութիւն ապահովել. ահա այն հիմնական կէտերը որ կը սպասուի մեր իշխանութիւններէն որպէսզի ան ընդունուի համայն հայութենէն եւ երկիրը դառնայ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔ:

ՅԻՊԷ - Ինծի կը թուի որ այդքան ալ դժուար բան մը չէ ըսածներդ իրագործելը:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Սիրելի Յիպէ. գործ ունինք քարացած ուղեղներու հետ.

երկնային հրաշքի կը կարօտինք։ Աստուծմէ անդադար պիտի հայցենք եւ սպասենք որ սերունդ փոխուի։ Ես հաւատացած եմ որ ուշ կամ կանուխ պիտի իրականանայ։

ՅԻՊԷ - Յիշեցիր ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ Ֆրանսայի մէջ։ Ի՞նչ է կարծիքդ այդ մասին։

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Հիացմունք։ Հիացած, ափ ի բերան մնացած եմ միատեղ տեսնելով այսքան մշակութային հարստութիւն, եկած Կովկասի լեռներու մէջ կորսուած փոքր, աղքատ հանրապետութենէ մը։ Փրանսան ողողած են հիւսիսէն հարաւ։ Չեմ խօսիր այն մանր-մունր ձեռնարկներուն մասին որ թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ գաղութի միութիւնները եւ ճարպիկ անհատներ յաջողած են մտցնել ընդհանուր ցանկին մէջ. մեղադրելի չեն։ Լա՛ւ է որ հայկական արուարձաններու բնակիչները ճանչնան նաեւ իրենց հայ դըրացիներու տաղանդաւոր անկիւնը, բայց Լուվրի, Թրոքատէրոյի, Գոնսիէրժըրիի, Պօ-զ'արի, Արաբական կեդրոնի, Աուլի եւ Մարսէյլի ցուցահանդէսները տեսնելէ յետոյ, ես համարձակ, ճակատս բարձր կըրնամ քալել Ֆրանսայի մայթերուն վրայ։ Այս ցուցահանդէսները ցոյց տուին թէ որքան միջազգային մակարդակով մշակութային գանձերու տէր ենք եւ հարկ էր Ֆրանսայի այս բացառիկ առիթը ներկայանար որպէսզի սորվէինք զանոնք ներկայացնելու արուեստը։ Քանի՛ հազարներով խաչքարեր ցրուած ունինք Հայրենի հողին վրայ։ անտէր-անտիրական. բաւեց անոնցմէ մի քանի տասնեակ բերել եւ Լուվրի նկուղային անցքին շարել որ փշաքաղուի մարդ, ստեղծուած խորհրդաւոր մթնոլորտէն, զտուած լուսաւորութենէն։

ՅԻՊԷ - Կարելի չէ՞ ցուցահանդէսներու բովանդակութեամբ մշտական թանգարաններ ստեղծել Երեւանի մէջ։

ԵՒՍԵԲԻՈՍ - Էյֆէլ աշտարակը Փարիզի խորհրդանիշն է, ունի իր թանգարանը, եւ միլիոնաւոր վերարտադրութիւններ զբօսաշրջիկներու համար։

ԽԱՉՔԱՐԸ Քրիստոնեայ Հայաստանի խորհրդանիշն է. ոչ միայն չունի իր թանգարանը -որ տարիներէ ի վեր կը յիշեցնեմ- այլեւ Երեւանի տարածքին չկայ որեւէ ցուցադրուած խաչքար քաղաքի պարտէզներուն մէջ կամ հրապարակի մը վրայ։ Զբօսաշրջիկը խաչքարերու եւ վանքերու նկարներով յափշտակուած կը հասնի մեր երկիրը եւ օդակայանէն սկսած ի՞նչ կը գտնէ... Ուստի, սիրելի Յիպէ, ոչ միայն կարելի է այլեւ անհրաժեշտ է ստեղծել ԱՐՄԵՆԻԱ ՍԱԳՐԱ եւ Վիէյլ Շաւիթէի եւ Թրոքատէրոյի օրինակով առանձին թանգարաններ, որպէսզի այցելուն իր կեցութեան կարճ ժամանակամիջոցին կարենայ գաղափար մը ունենալ հայ ժողովուրդին իսկական արժէքներուն մասին, քանի բացառութեամբ մի քանի հաւաքածոներու, մնացեալները ամբողջութեամբ ժամանած են Հայաստանի զանազան հաւաքածոներէն_ Մատենադարան, Ազգ. Գրադարան, Գրականութեան Թանգարան, եւլն._։ Մեր երկրի իշխանութիւնները, որոնք ուզեցին այս ցուցահանդէսները, մասնակցեցան անոնց իրագործումին, տեսան անոնց գտած մեծ յաջողութիւնը, չեմ կարծեր որ նկատի չառնեն այս երեւոյթը եւ չզգան որ Հայաստանը ունի մշակութային այնպիսի հանք մը որ եթէ լաւ ներկայացուի եւ շահագործուի, կը դառնայ արդար պարծանքի եւ անսպառ եկամուտի աղբիւր։ Օ՛ն ուրեմն։

(Շար. 2)

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՆ

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

Հարկ է խօսիլ հայ երաժշտութեան իր բերած անփոխարինելի նպաստի գնահատումէն առաջ, Կարպիս Ափրիկեանի նուիրման 65 տարիներու անշեղ ուղիին մասին։

Նոր կազմաւորուող հայկական Սփիւռքի հարազատ զաւակն է ան, որ իր ազգին ինքնութիւնը փնտռեց, գտաւ եւ փոխանցեց արուեստի ճամբով։

Նորերու օրինակով, Կարպիս Ափրիկեան պէտք է օր մը պատմէ իր կեանքի փորձը։

Երբ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ Աշոտ Պատմագրեան յանկարծ եւ սաիպողաբար կը մեկնի Եգիպտոսէն, 16-17 տարեկան պատանի Կարպիս Ափրիկեան կը փոխարինէ զինք։ Եւ կը սկսի իր ճանապարհը, մինչեւ Ֆրանսա, Եւրոպայի տարբեր երկիրները և հուսկ՝ Հայաստան։ Երբ շատերու համար «հայապահպանում» բառը հռետորական բնոյթի էր, եւ է, Կարպիս Ափրիկեան հայ երգի հարազատութիւնը, հայութեան ոգին ինքնատպութիւնը և որակը մշակելով ու տարածելով, հպարտութիւն արթընցուց եւ հայապահպանումը վեբածեց կեանքի։ Ան ծառայեց մեր փոքր ածուին, ուր կան տակաւին կատարուելիք մեծ գործեր։ Անոնցմէ չհրաժարեցաւ ու ծառայեց անոնց ճառագայթման։

Մեծ է Կարպիս Ափրիկեանի երաժըշտական բեղուն գործունէութիւնը։ Ան յամառօրէն ճգնեցաւ, զարմանք պատճառող սիրայօժար ծառայութեամբ, ոչ միայն պահելու ազգին երաժշտական ժառանգութիւնը, այլ նաեւ ստեղծելու սէր ու ճաշակ անոր նկատմամբ։ Ձեւով մը ան հանդիսացաւ արուեստի ուսուցիչ շատերու համար, որոնք աւելի քան յիսուն հինգ տարիներու ընթացքին եկան ու անցան Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի շարքերէ, ուր յայտնուեցան տաղանդներ, որոնց վրայ գուրգուրաց ինք։ Ուսուցիչ եղաւ նաեւ զանգուածին, քանի որ երգչախումբը, իր ելոյթներով, անոր տուաւ հայ երգի հըմայքը եւ ճաշակը։

Կարպիս Ափրիկեան չբաւարարուեցաւ ծանօթացման աշխատանքով, այլ իր կարգին ստեղծագործեց։ Յօրինեց բազմաթիւ գործեր, որոնց մասին հարկ է խօսիլ, որոնց հարկ է ծանօթանալ։ Իր ստեղծագործական աշխատանքը պէտք է շարունակուի եթէ տակաւին կան ծրագիրներ, որոնք քար մը եւս պիտի աւելցնեն հայ արուեստի շէնքին։ Հարկ է նաեւ առանձին կատարել անոր ստեղծագործական նուաճումներուն վերլուծումը, ինչպէս ըրին եւ կ'ընեն շատեր աւելի պակաս կարողութիւններով, անոնց ընդմէջէն գտնելու համար ազգային արուեստի հարազատութիւնը եւ որակը մշակող երաժշտագէտը։

Եթէ Քրիստափոր Կարա Մուրզա եղած է հայ բազմաձայնային երաժըշտութեան դպրոցի հիմնադիրը, եւրոպականացնելով հայ երգը, Կարպիս Ափրիկեան կրնամ ըսել, իր կարգին դասականացուց հայ երգը, ժողովրդայինէն անցնելով նըւագախմբային աւելի ճոխ ու ծաւալուն երկերու։

Նոյնիսկ եթէ կրկնութիւն պիտի ըլլայ, խօսինք իր երգչախմբային գործունէութեան մասին։ Իր հիացման արժանի երաժիշտներու գործերը մեկնաբանած եւ իր տեղին ճոխացուցած է հարուստ նուագագրութեամբ, իր ներաշխարհի նըրբութիւնները աւելցնելով անոնց վըրայ։ Այդ մասին կը վկայեն խտասալիկները, որոնք այսօր մեր հաւաքական յիշողութեան եւ ժառանգութեան մաս կը կազմեն։

Առնենք ամէնէն յատկանշական օրինակներէն մին.«Պետոյի յիշատակին» ժողովրդական երգ-երաժըշտութիւնը։ Կարպիս Ափրիկեան իր ստեղծագործ երեւակայութեամբ վերածած է երկարաշունչ պոէմայի համանուագային դիւցազներգական վիպերգութեան, որուն մեղեդիին ոչ մէկ տունը կը պարունակէ նոյն մեկնաբանութիւնը, ստեղծելով զանազանութիւն, ուր երգչախումբի թաւ ձայները կ'արտայայտեն ընմանակումի ձեւով, մշտական երկխօսութիւն մը մայր եղանակին հետ։

Նոյնպէս Բարսեղ Կանաչեանի «Նանօր»ը։ Ունկնդրած եմ ձայնագրուած բոլոր մեկնաբանութիւնները։ Սակայն Կարպիս Ափրիկեան այս գործին նոր մաս մը յօրինելով՝ երգային ծաւալուն բազմամաս եւ քնարական բնոյթով երաժշտական մեծ զանթաթի մը վերծած է աշխարհիկ թէ կրօնական երգերով։

Ի՞նչ ըսել մանաւանդ Կոմիտասի Պատարագի եւ Սրբազան երգեցողութեանց հատուածներու բացառիկ կատարումները, որոնք արժանացած են մաս կազմելու Եւրոպայի ինը հռչակաւոր միջազգային տարողութեամբ երգչախումբերու միացեալ խտասալիկի մը։ Այս երեւոյթը վկայութիւն մըն է Կարպիս Ափրիկեան արուեստագէտին հմուտ եւ բծախնդիր ղեկավարութեան, պահելով Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի յաջող ու ինքնատիպ որակը։

Բազմաթիւ են երգահանին երկերը։ Յիշենք քանի մը հատը, համառօտ կերպով, որոնք արժանի են յետագային աւելի մանրակրկիտ քննարկումներու. «Լճակը» իր հաճելի ձայնակայքի փոփոխութիւններով։ «Հարսանեկան փոքր փունջ»՝ երաժշտահանը նոր ուղի մը կը բանայ հայ երգացանկին մէջ։ «Լամէնթօ, ողբ» նուիրուած Կոմիտասին։ «Մութն էր երկինքը» մելամաղձոտութեամբ, տարբեր մըթնոլորտ մը։ «Ջըլլար, չըլլար» քոնթրը փուանթիք բազմաձայնութեան այլ ձեւ, մեղեդիական եւ ռիթմիք։ Զուարթախօսութիւն։

Հուսկ կը հասնինք Կանաչեան - Ափրիկեան «Աբեղան» օփերային։

***

Հայու երգով սնած երկու սերունդներ բնազդաբար եւ միշտ հաւատարիմ՝ Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին ու արժանին հատուցանելու տաղանդաշատ ղեկավարին, ներկայ էին այն համերգին որ տեղի ունեցաւ Ալֆորվիլի Նորակառոյց համերգասրահին մէջ, Հինգշաբթի, Մայիս 24ի երեկոյեան, ունկնդրելու համար «Սասունցի Դաւիթի ծընունդը» օրաթորիոյին նոր տարբերակին առաջին ներկայացումը. շատ աւելի ճոխ եւ հզօր նուագադըրութեամբ, մեներգային, երգչախմբային, կշռութային - ընթացքային փոփոխութիւններով եւ երկին ընդհանուր տեւողութեամբ։

Յուզիչ պահ մըն էր տեսնել Կարպիս Ափրիկեանը իր ղեկավարի պատուանդանին վրայ, որ աննկուն կամքով զինուած, կը շարունակէր անվհատ իր առաքելութիւնը։

Լայն կտաւի գործ մըն է «Սասունցի Դաւիթի ծնունդը» զոր կըրնանք կոչել փրոֆան - օրաթորիօ, քանի որ ան կ'ընդգրկէ եկեղեցական եւ աշխարհիկ մեղեդիներու յաջող համադրութիւն մը։

Անշուշտ աննշմար չէր կրնար անցնիլ Դպրոցասէրի փոքրերու երգչախումբը, պատրաստուած՝ Հայկ Սարգիսեանի կողմէ։ Որքա՜ն հաճելի եւ տպաւորիչ է բոլորին համար ունկնդրել երկու երկսեռ խումբերու մէջտեղ տեղաւորուած, «Հրեշտակային ձայներ»։ Հոս միջանկեալ կը փափաքէի նշել թէ Հայաստան տակաւին չունի զուտ փոքր մանչերէ կազմուած երգչախումբ։

Կարպիս Ափրիկեան իր դիւրահաղորդ ճպոտով, յստակ մեկնաբանութեամբ, զուսպ վարժումներով, թիկունք կեցաւ երեք երգչախումբերուն, անոնց տալով անհրաժեշտ բոլոր երանգները։ Գնահատանքի արժանի էին մեներգիչ-մեներգչուհիները։ Մեցցօ Քարոլ Մարէ ունի ճշգրիտ, ուժեղ եւ զգայուն ձայն մը, որով յայտնի էր թէ երգչուհին իւրացուցած էր բառերուն իմաստը եւ բովանդակութիւնը։ Այսուամենայնիւ յայտնութիւն մըն էր ջինջ ու զուլալ հնչերանգով սոփրանօ Նայիրիա Աբրահամեանի ձայնը։ Հանրածանօթ Օրքէսթր Նասիոնալ տը լ'Իլ տը Ֆրանսը արժեւորեց գործը իր յաջող կատարումով։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՆԵՐԸ

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀՄԱՅՔԸ

Ս. Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնի գրական - գեղարուեստական երեկոներու շարքին Մայիս 24ի ձեռնարկը սկսաւ Մատենադարանի գիտական աշխատակից՝ Գէորգ Տէր Վարդանեանի ամփոփ եւ հետաքրքրական բանախօսութեամբ։ Ան պատմեց միջնադարեան տաղերու եւ շարականներու մասին, որոնք գեղեցիկ խօսքի ու մեղեդայնութեան նմոյշներ են։ Պատմեց նաեւ տասը հազարէ աւելի ձեռագիրներու մասին որոնց պարունակութիւնը կը սպասէ հետազօտողներու բծախընդիր աշխատանքին։

Երեկոյթին երկրորդ բաժինով Յովսէփ Ծ. Վրդ. Քէլէկեան մեկնաբանեց Ներսէս Շնորհալիի, Գրիգոր Մագիստրոսի, Սահակ Ձորափորեցի Կաթողիկոսի եւ Սահակադուխտ Սիւնեցի կոյսի շարականները, որոնք կ'երգուին պատարագներու ժամանակ եւ որ բնականաբար ծանօթ էին ունկնդիրներուն։ Բայց Հայր Յովսէփը, իր մեկնաբանութիւններով բոլորովին նոր հմայքով ներկայացուց Միջնադարու այդ սքանչելի յօրինուածքները։ «Առաւօտ լուսոյ»ն մեկնաբանեց այն մեղեդիով զոր նախընտրեր էր Լուսինէ Զաքարեանը։ Հայր Յովսէփ տուաւ նաեւ մասնաւոր տեղեկութիւններ երգարուեստի մասին. օրինակի համար, այն որ Ը. դարուն, Սահակադուխտ Սիւնեցիի եղբայրը, հմուտ իմաստասէր եւ քերականագէտ Ստեփանոսն էր մեղեդիներու գրի առնելու նշաններուն՝ խազերուն յօրինողը։

Հանդիպման աւարտին Կարէն Սիմոնեան կարդաց քանի մը յայտնի շարականներ եւ պատմեց անոնց հեղինակներուն ժամանակաշրջանին ու ապրած կեանքին մասին։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՅՍՕՐ»

Ֆիլմին ցուցադրութիւնը կազմակերպուած՝ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղին եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան կողմէ

Շաբաթ, Յունիս 9, ժամը 20.30ին, Հայ Մշակոյթի Տան սրահը։

Երեկոյթը կ'աւարտի հիւրասիրութեամբ։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 5 Եւրօ։

□

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour déguster son

«KHOROVADZ»
Dimanche 10 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy — 93190 LIVRY GARGAN

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.

Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

□

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France
et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne
présentent
«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents, Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interprétations musicales.

— Entrée libre —

□

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 5
Եկայք Տօնեցուք
Տօն Սրբոց կուսանացն Գայեանեանց
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00ին

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 9
Եկայք Տօնեցուք
Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ ելն ի Վիրապէն
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ և Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00ին

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 10ին, տօնն է Սբ. կաթողիկէ Էջմիածնի։

Այս առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին Լիոնի Սբ. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ուխտի պատարագ կը մատուցանէ եւ յաւուր պատշաճի կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեակին առթիւ։

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի անսասանութեան համար։

Իսկ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն կը կատարուի՝

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Տիրան արք. Ներսոյեանի (հոգեւոր ծնողք), Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, Շնորհք պատրիարք Գալուստեանի, Նորայր Պողարեան, Հայկազուն Աբրահամեան, Սերովբէ Մանուկեան եւ Ասողիկ Ղազարեան արքեպիսկոպոսներու հոգիներուն համար ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ Յակոբ եւ Ազնիւ Սահակեան հոգիներուն համար։

Լիոնի և շրջակայից հաւատացեալները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուելու այս հոգեպարար արարողութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

ԹԱԼԻՆ-ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը։

Կանխաւ ապահովել տեղերը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à la MCA
17 Rue Bleue — 75009 Paris

Հաղորդագրութիւն

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005ի Նոյեմբեր ամիսէն ի վեր Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը (AAAS) կը համագործակցի Գաղթականութեան եւ Օտարականներու Ընդունման Ազգային Գործակալութեան (ANAEM) հետ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ ծրագրի իրագործման ի խնդիր։

Սոյն ծրագիրը կ'իրականացուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի համաֆինանսաւորմամբ, «Ֆրանս - Հայկական Զարգացման» Հիմնադրամի համագործակցութեամբ։

Հաստատութեանս Գրասենեակի աշխատակազմը կ'ընդառաջէ բոլոր այն ապաստանի դիմողներուն, որոնց դիմումը մերժուած է եւ ցանկութիւն ունին, յօժար կամքով տուն վերադառնալու։ Անոնց կու տայ խորհուրդներ ու անհրաժեշտ տեղեկութիւններ ճամբորդութեան կապակցութեամբ կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք բերելու առնչութեամբ, եւ անոնց կ'ուղեկցի իրենց ամբողջ գործընթացին երկայնքին։

AAAS-ը եւ ANAEM-ը Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակեն ուղեկցիլ կամաւոր վերադարձողներուն եւ կ'օգնեն վերահաստատուելու գործընթացին եւ հարկ եղած պարագային նաեւ փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու պատեհութիւնը կ'ընձեռեն։

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համար դիմել՝
AAAS-ի գրասենեակ
77 Լա Ֆայէթ փողոց
Փարիզ 9րդ թաղամաս - 2րդ յարկ
Մեթրօ Գատէ - 7րդ գիծ
Հեռ.- 01. 48. 78. 02. 99
Հեռապատճէն.- 01. 42. 80. 61. 45
E-mail : retourauxsources@aaas.fr
site internet : www.aaas.fr

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց որոնք ունին տրամադրելի գրադարանային գիրքեր, նուիրելու վարժարանի գրադարանի հաւաքածոյին։
Հեռ. - 01. 45. 34. 68. 28
06. 37. 01. 15. 96

Date à retenir

L'Atrium de Chaville et la section de la Croix Bleue de Chaville présentent
LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN
(35 musiciens et 5 chanteurs)

Le 6 octobre.

arménie mon amie

AGENDA

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité; 2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

***

LA DEFENSE

ARMENIE, SPLENDEUR D'UN PAYS SECRET
Jusqu'au 10 juin
L'EPAD présente

l'exposition en plein air **Arménie, splendeur d'un pays secret** propose de faire connaître le patrimoine culturel exceptionnel d'un pays qui, redevenu une république indépendante depuis 1991, renoue activement avec sa vocation de toujours : être une terre d'échange entre Occident et Orient.

Wojtek BUSS, d'origine polonaise, est photographe de voyage. Sa rencontre avec l'Arménie remonte à l'adolescence. Ce premier grand voyage décidera de sa vocation photographique. Depuis, Wojtek BUSS a sillonné l'Arménie du nord au sud, au cours d'une dizaine d'années de reportages: art sacré, patrimoine et vie quotidienne. Il a parcouru 15.000 km et réalisé 12.000 clichés se passionnant inlassablement pour ce pays.

Une sélection de 36 de ses photographies est présentée sur le Parvis dans un format à l'échelle de la Défense : 4 mètres sur 3.

Arménie, splendeur d'un pays secret est réalisée en partenariat avec l'association **Arménie mon amie**, le Conseil Général des Hauts de Seine et CBS OUTDOOR.

Etablissement Public pour l'Aménagement de la région de La Défense
Tour Opus 12 (La Défense 9)
77 esplanade du Général de Gaulle
92914 Paris La Défense Cedex / France

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

***

CARZOU

Du 15 mai au 10 juin
La Grande Bouvêche
ORSAY
10h - 13h et 15h - 19h
Le vendredi jusqu'à 21h
Fermée le lundi

Réunissant environ une quarantaine d'œuvres, cette exposition dont la scénographie met en évidence l'importance que Carzou accordait aux aspects multiples de son activité artistique, permettra au visiteur **d'appréhender la réalité d'un artiste complet.**

(Շար. Ա. էջէն)

անոր դէմ էր, հակառակ անոր որ ձեռք առնուած են ապահովութեան շատ խիստ միջոցներ։ Համաշխարհայնացման դէմ 2000 ցուցարարներ հաւաքուած են, որոնք Թալանի առուած են շրջանը։

ՊՈՒՏԻՆ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի եւ 7 այլ թերթերու (Յունիս 4), ուր կը սպառնայ իր հրթիռներուն թիրախ առնել Եւրոպան, ի պատասխան ամերիկեան հակահրթիռային սիսթեմի մը հաստատման արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Այն տպաւորութեան, ըստ որուն Ռուսաստան իր տեղը չունի Ժէ-8ին մէջ, որովհետեւ հարկ եղածին չափ ժողովրդավար չէ, Պուտին անհեթեթ կը գտնէ նման կարծիք մը։ Իրեն համար Ռուսաստան աշխարհի տնտեսական 9րդ ուժն է եւ շատ մը մարզերու մէջ աւելի հեռու կ'երթայ քան Ժէ-8ի երկիրները։ Ինչ կը վերաբերի Մարդկային իրաւանց էմնըսթի Ինթէրնէշընըլի տեղեկագիրը կը յայտնէ որ ԱՄՆ յարձակողներն են Մարդկային իրաւանց վրայ համաշխարհային չափանիշով։ Պուտին կը գտնէ նաեւ որ ողբերգութիւնը այն է, որ «աշխարհի հարազատ միակ դիմոկրատն եմ եւ Կանտիի մահէն ի վեր խօսակից չունիմ»։

ՆԱՀՐ ԱԼ ՊԱՐԷՏԻ պաղեստինեան գաղթակայանին դէմ լիբանանեան բանակի յարձակումները կը շարունակուին, արմատէն մաքրելու համար ահաբեկիչներու գործունէութիւնը, այդպէս ալ յայտարարած է լիբանանեան բանակին մէկ բանբերը, շեշտելով. – «Ճակատամարտը պիտի արունակուի մինչեւ որ Ֆաթահ ալ-Իսլամի փէնոմէնը արմատէն մաքրըւի»։ Վերջին 36 ժամերուն, լիբանանեան բանակը վեց զինուոր կորսնցուցած է։

ԱՄՆ-ու Անգարայի դեսպանը Ռ. Ուիլսըն Պոլսոյ մէջ յայտարարած է թէ իր երկիրը դէմ է Թուրքիոյ կողմէ իրաքեան զինեալ միջամտութեան մը։ Դեսպանը շեշտած է թէ Ուաշինկթընի համար գլխաւոր թիրախը Պաղտատն է եւ ոչ Թուրքիոյ սահմանակից շրջանը։ Այսուհանդերձ, ըսած է, կը հասկնանք քիւրտ զինեալ խմբակներու հանդէպ Թուրքիոյ հակազդեցութիւնը, կը բաժնենք ձեր զայրոյթը։ Ուիլսըն տեղին չէ նկատած Իրաքի հետ սահմանային անցքը փակելու Անգարայի մտադրութիւնն ալ։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՆԻԺԵՐԻԱՅԻ մէջ, վեց Ռուսեր որոնք կ'աշխատէին ռուսական Ռուսալ ընկերութեան համար, առեւանգուած են եւ Նիժերիացի վարորդ մըն ալ սպաննուած է Յունիս 3ին։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ մէջ (Իրաք) գաղդէական եկեղեցւոյ քահանայ մը եւ իր երեք սարկաւագները սպաննուած են եկեղեցիին առջեւ։ Մուսուլ, երկրին հիւսիսը, Նինուէի գաւառին մայրաքաղաքն է։

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 6
MERCREDI
6 JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·720 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·720

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը՝ Ժան-Լուի Պորլօ, որ Յունիս 4ին, Լիւքսանպուրկի մէջ կը մասնակցէր Եւրոյի գօտիին իր 12 պաշտօնակիցներուն ժողովին, բաւական դժուարութիւններու բախեցաւ, մինչեւ իսկ խիստ կերպով քննադատուեցաւ: Սարքոզիի «նուէրները» լուրջ կերպով կը մտահոգեն Պրիւսէլը: Եւրոյի գօտիին մէջ, Ֆրանսա ամէնէն դէշ աշակերտն է բացի գետնին վրայ եւ այս առընչութեամբ Լիւքսանպուրկի նախարարապետն ալ, որ կը նախագահէ Եւրոխումբին կարգի հրաւիրեց Ֆրանսան, շեշտելով.- «Ֆրանսա պարտի յարմարիլ աճի եւ կայունութեան ուխտին: Իր լաւ կամ դէշ գաղափարները պէտք է յարմար ըլլան ուխտին կանոնագրին»: Այս խիստ հրաւէրը կը փաստէ որ Սարքոզիի արհամարհանքը եւրոպական յանձնառութեանց գետնին վրայ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Ֆրանսա յանձնառու եղած էր իջեցնել իր հանրային պարտքը: Գերմանիա, որ նաեւ դէշ կացութեան մէջ էր յաջողած է իր բացը 3·2% համեմատութեամբ նուազեցնել եւ 2008ին այդ նուազումը 0·3%ի պիտի իջնէ: Կը թուի որ Սարքոզի հրաժարած է Ֆրանսայի աննախընթաց պարտքով ըզբաղելէ եւ նոյնիսկ կը ձգէ որ յաւելում կրէ:

ԺԱՆ-ԳԼՕՏ ՊՐԻԱԼԻԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 4ին Փարիզի Սէն-Լուի ան լ'Իլ եկեղեցւոյ մէջ: Հակառակ անոր որ ինք շատ պարզ արարողութիւն մը ուզած էր, անհամար բազմութիւն մը եկած էր: Ներկաներու կարգին էին Հանրապետութեան նախագահը՝ Ն. Սարքոզի, Հայաստանի դեսպանը՝ Է. Նալպանտեան, Շարլ Ազնաւուր եւ թատրոնի ու սինեմայի բազմաթիւ արուեստագէտներ: Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ հրաւէրի վրայ, ոչ լրագրող, ոչ ալ լուսանկարիչ կրցան մտնել: Արուեստագէտներու կարգին էին Գաթրին Տընէօվ, Ժիւլիէթ Կրեքօ, Գլօտ Ռիչ, Ալէն Տըլոն եւ այլք:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Ճոն-Ֆիցճերալտ Քէնըտի օդակայանի մէջ ոճրափորձի մը առաջքն առնուած է, երբ դաւադրութեան մը կասկածները երեւան ելած են եւ Յունիս 2ին ձերբակալուած են չորս աշկերտ - ահաբեկիչներէն 3ը: Կը ծրագրէին օդը հանել օդակայանին քէրոզէնի պահեստանոցները: Հաստատուած է որ ենթակաները կապ չունին ալ-Քաիտայի հետ:

ԳԱՐԱԳԱՍԻ ՄԷՋ հարիւր հազարաւոր ցուցարարներ ցոյց մը ըրած են Յունիս 2ին, իրենց զօրակցութիւնը արտայայտելու համար Նախագահ Շաւէզի եւ ձաղկելու «միջազգային քաղքենիութիւնը»: Շաբաթներէ ի վեր, ուսանողներ կը բողոքէին արտայայտուելու ազատութեան նահանջին դէմ եւ Շաւէզ կոչ ըրած էր հակազդելու:

ՊՈՒՇ, որ Յունիս 4ին, ձեռնարկեց եւրոպական իր շրջապտոյտին, որուն ընթացքին, Յունիս 6ին պիտի մասնակցի Ժէ-8ի Հայլիկէնտամի (Գերմանիա) ժողովին, կ'ուզէ համոզել Ռուսերը, մանաւանդ Պուտինը, որ արեւելեան Եւրոպա զետեղելիք իր հրթիռներու համակարգի թիրախը Ռուսաստանը չէ, այլ Իրանը: Արդարեւ Պուտինի հրթիռներ հաստատելու սպառնալիքը Ցրտամարտի մը վերածնունդին դուռ կը բանայ եւ Եւրոպան կը մտահոգէ: Պուշ Փրակա հասաւ Յունիս 4ին եւ Ուաշինկթընէն մեկնելէ առաջ ալ կրկնած էր.- «Մտահոգ եմ Իրանի հեռանկարէն որ կը ծրագրէ հիւլէական ռումբ պատրաստել որ կրնայ Եւրոպայի կամ որեւէ այլ գլխաւոր քաղաքի մը ուղղուիլ»: Այլ խօսքով Պուշ կրնայ հրթիռներու համակարգ մը զետեղել արեւելեան Եւրոպա, պաշտպանելու համար Եւրոպան Իրանի դէմ, բայց, Պուտինի հակահրթիռները սպառնալիքի բնոյթ կ'ունենան: Կը մնայ որ Չեխերը համոզուած չեն, որ ամերիկեան հրթիռները անհրաժեշտ են իրենց հողին վրայ (բուռն ցոյցեր ալ եղած են) եւ ընդդիմացող հաւաքականին բանբերն ալ ո՛չ կ'ըսէ այդ հրթիռներուն եւ կ'ըսէ թէ «աւելի հաւանական է որ երկնաքար մը հարուածէ Եւրոպան քան Իրան յարձակի իր հրթիռներով»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ քրիստոնեայ արեւելեան շրջանին մէջ, Յունիս 4ին, ոճրափորձ մը գործուած է բաւական խուճապ ստեղծելով: Կը թուի որ ռումբը պայթած է հանրակառքի մը մէջ, որ Սետ ալ-Պոշրիէ կը գտնուէր: 10 վիրաւորներ կան: Միւս կողմէ, խալմապաշտները նոր ճակատ մըն ալ բացած են պաղեստինցիներու գաղթակայանի մը դէմ Այն ալ-Հըլուէ հարաւային Լիբանան: Ցարդ, հիւսիսային Լիբանանի յարձակումներէն 108 մեռեալ կար:

ԱՐԱՐԱՏԻ վրայ զետեղուած Նոյեան տապանը հարկ է քանդուի, ըստ Շրջապատի ու անտառներու նախարարութեան որ չէ արտօնած անոր շինութիւնը: Բնապահական «Կրինփիս» կազմակերպութեան նախաձեռնութեամբ կառուցուած տապանով նպատակը կը հետապնդուէր աշխարհի մեծերուն ահազանգ հնչեցնելու երկրագունդին ջերմացման մասին ու զիրենք մղելու անյապաղ դարմանի միջոցներու դիմելու: «Ապօրինի» հռչակուած կառոյցին գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի Իգտիրի կուսակալը որ առանց նախարարութեան հաւանութեան համաձայնած է տապանին շինութեան:

ԻՐԱՔԻ սիւննի խումբերու զինակցութիւն մը, որ հովանաւորութիւնը կը վայելէ ալ-Քաիտայի իրաքեան ճիւղին, յայտարարած է Յունիս 4ին, տեսերիզի մը միջոցաւ, որ սպաննած է առեւանգուած ամերիկացի զինուորներուն երեքը: Արդէն, նոյն խումբը առեւանգումին տէր եղած էր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քրտաբնակ Տէրսիմի մէկ գաւառակին ոստիկանատան վրայ քիւրտ զինեալ ուժերու յարձակումը ութ զինուորի մահուան պատճառ եղած է: Արարքը պատճառ եղած է որ թրքական զօրաբաժիններ ցամաքային ու օդային գործողութիւններու ձեռնարկեն շրջանին մէջ: Անգարա կը շարունակէ զօրք ու զինամթերք փոխադրել երկրին հարաւ - արեւելեան շրջանները ու քիւրտ զինեալ ուժերու հետ բախումները ամէնօրեայ իրականութիւն են: Յատուկ հալածանքի ենթակայ է յատկապէս սահմանամերձ գօտիներու քրտական բնակավայրերու ժողովուրդը:

ԳՈՂՈՄՊԻՈՅ նախագահը ազատ արձակած է ՖԱՐՔ-ի (Գոլոմպիոյ մարքսիսթ կեռիլլան) ամէնէն կարեւոր անդամներէն մէկը՝ Ռոտրիկօ Կռանտան, որ յեղափոխական շարժումին Արտաքին նախարարը կը նկատուէր: Գոլոմպիոյ կառավարութեան մէկ պատասխանատուն, Յունիս 1ին, յայտարարած էր որ Կրանտա ազատ պիտի արձակուի փափաքելու համար Նիքոլա Սարքոզիի որ Ինկրիտ Պէթանքուր ողջ է 5 տարի է, քանի ան կրնայ Ֆրանսա գալ միջնորդի դեր կատարելու համար:

ՍՊԱՆԻՈՅ Պասք անկախ խումբին զինեալ թեւը՝ ԷԹԱ-ն յայտարարեց թէ վերջ կը դնէր հրադադարին Յունիս 5ին, կէս գիշերէն սկսեալ: Վախ կար որ ԷԹԱ-ն գդայացունց ոճրափորձ մը գործէ առանց զոհի, կը գրէր Էլ Փայիս օրաթերթը, ապաւինելով ոստիկանական աղբիւրներու:

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ Ի ՀԱՐԿԻՆ ԿԸ ԿՌՈՒԻՄ ՊԵԼԺԻՈՅ ԴԷՄ»

Կ'ԸՍԷ ԵՐԿՐԻՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ԹՈՒՐՔ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Երկլին Թոփ Պելժիոյ քաղաքացի Թուրք մըն է, Ֆլաման նախարար Իվ Լըթէրմի խորհրդականը եւ Ծերակոյտի անդամ ըլլալու Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուներէն մէկը: Յունիս 3ին ծագումով Թուրք ուրիշ թեկնածուներու հետ մասնակցած է ընտրապայքարի բանավիճային սալոնի մը: Հոն ունեցած արտայայտութիւններէն առաջին հատուած մըն է հետեւեալը, ցեղասպանութեան նիւթով.

...«Կան նաեւ ազգային դատեր որոնց նկատմամբ պէտք է ցոյց տանք մեր տարբերութիւնները, ինչպէս կարծեցեալ Հայկական Ցեղասպանութեան, կամ ահաբեկչական խմբակներու նիւթերը: Առաջին անգամ Ի. Լըթէրմի հետ խօսեցայ կարծեցեալ ցեղասպանութեան մասին, մէկուկէս տարի առաջ էր, երբ սկսած էի իր կազմին մէջ աշխատիլ: Վռնտեց զիս, ըսելով թէ նպատակ չունէր պատմութիւնը ուրանալու, եւլն.: Այսօր, շնորհիւ տարած աշխատանքիս, այդ նոյն անձը որ Պելժիոյ հաւանական վարչապետն է, յայտարարեց թըրքական թերթի մը թէ այնքան ատեն որ ինք վարչապետի պաշտօնին վըրայ կը գտնուի, այդ նիւթը չի կըրնար վիճարկելի ըլլալ խորհրդարանին մէջ»:

Է. Թոփ ապա այլ կուսակցութենէ մը ծագումով Թուրք թեկնածու մը քննադատելով ըսած է թէ խորհրդարանական ըլլալու անոր գործունէութեան մէջ նշելի դըրական շատ բան չկայ. ըստ իրեն Թուրքիոյ մէջ անոր կատարած զինուորական ծառայութիւնը միակ դրական կէտն է: «Երբ փլաման մամուլը հարցին անդրադարձաւ, ես զէնքը պաշտպանեցի, ըսելով թէ ես ալ զինուորական ծառայութիւնս պիտի կատարէի. ատիկա առաքելութեան համազօր պարտականութիւն է: Ենթադրենք թէ, ինչպէս կ'ըսէք, պատերազմ ծագի Պելժիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ: Բայց ինչո՞ւ կ'ուզէք որ Պելժիա պատերազմի Թուրքիոյ դէմ: Թուրքիա աշխարհակալ երկիր չէ, ոչ մէկ ուրիշ երկրի տարածքին տիրանալու կը ձգտի: Միայն այլ երկրի մը կողմէ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութեան դէմ յարձակումի պարագային պիտի պաշտպանենք զայն: Մեզի յարձակողներուն բոլորին պիտի դիմադրենք: Եւ եթէ այդ երկիրը Պելժիան ըլլայ, պիտի ելլենք Պելժիոյ դէմ» ըսած է «ծագումով Թուրք պելժ» թեկնածուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ ՅՈՒՆԻՍ 7ԻՆ

Յունիս 4ին վարչապետ Ս. Սարգսեան ներկայ գտնուած է կառավարութեան շէնքին մէջ մամուլի նոր կեդրոնին բացումին: Այդ առիթով հանդիպում ունենալով լրագրողներու հետ, ան անդրադարձած է նոր կառավարութեան կազմութեան նիւթին: Ըսած է թէ նորընտիր Ազգային ժողովը առաջին նիստը կը գումարէ Յունիս 7ին եւ նոր կառավարութիւնը կը կազմուի սահմանադրութեան նախատեսած պայմանաժամուն: «Կառավարութեան կազմում ծաւալուն փոփոխութիւններ կը լինեն, բայց վստահ եմ, որ ամէն ինչ փոխելով չէ, որ յաջողութեան կը հասնենք» ըսած է ան:

ՀՅԴ-ի հետ տարուող բանակցութիւններուն մասին վարչապետը ըսած է թէ յառաջիկայ մէկ-երկու օրէն պիտի բան կը յստականայ. չէ բացառած որ կառավարութեան մէջ գտնուին դէմքեր որոնք չեն պատկանիր Հանրապետական, ՀՅԴ, կամ Բարգաւաճ Հայաստան կուսակցութիւններուն: Ս. Սարգսեան խոստացած է անակնկալներ որոնք մինչեւ այսօր չեն եղած քաղաքական ոլորտին մէջ:

Կառավարութեան շէնքին մամուլի կեդրոնը նպատակը կը հետապնդէ ապահովելու կառավարութեան գործունէութեան առաւելագոյն հրապարակայնութիւնը եւ անհրաժեշտ պայմանները տրամադրելու լրագրողներու աշխատանքին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐ ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ

Յունիս 4ին Գոճաէլլիի շրջանին մէջ երթեւեկի արկած մը պատահած է, պատճառ դառնալով հանրակառքի մը հայաստանցի ճամբորդներէն մէկուն մահուան եւ 16 հոգիի վիրաւորուելուն: Տեղւոյն վրայ փութացած են հանրաշարժին պատկանած ճամբորդական ընկերութեան ներկայացուցիչը եւ Սեւծովեան տնտեսական գործակցութեան Հայաստանի ներկայացուցիչը: Վիրաւորները հիւանդանոց փոխադրուած են: Հանրակառքին մէջ գտնուած են 45 ուղեւորներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍ-Ի ՀԵՏ

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՅԻՊԷ – Հայաստան – Ղարաբաղ յարաբերութիւնները ի՞նչ ջուրի վրայ են:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – «Պրոցէսը պրծել ա» պիտի ըսէր երեւանցին: Այսինքն՝ խօսք չմնաց: Բոլոր կարեւոր, կենսական կեդրոնները ձեռք ձգելէ վերջ –Համալսարաններ, հիւանդանոցներ, բանակ, եկամուտի աղբիւրներ եւլն.– ցանկին վրայ Ակադեմիան կը պակսէր. ա՛ն ալ եղաւ. Հրապարակը հանդարտած է քանի կռուախնձոր չմնաց...:

ՅԻՊԷ – Ղարաբաղցիներուն նըկատմամբ մեծ հիացմունք ունիմ. հայրենասէր, ճարպիկ, կարող... չեմ հասկնար ինչո՞ւ իրենց հարազատ երկիրը զարգացնելու, հողը մշակելու չեն երթար, գացած լեցուած են Մոսկուա, Սոչի, Եալթա, եկած հաստատուած Երեւա՛ն...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Կը թուի դուն համը չես առած դրացիի պարտէզի պըտուղին. այդ մէկը լաւ գիտեն. հայկական ժողովրդական առածը ունայն տեղ չըսեր Դրացիին պարտէզին պտուղը տարբեր համ կ'ունենայ:

ՅԻՊԷ – Ղարաբաղի պատերազմին զինադադարէն յետոյ տարիներ անցած են, սակայն տակաւին բաւական չլուծուած հարցեր կան ազատամարտիկներու հարցով. ինչո՞ւ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ես կարծեմ ազատամարտիկի երեք դասակարգ գոյութիւն ունի:

1. Զոհուած հերոսները, որոնց չատերուն այրիները եւ զաւակները մնացած են անտէր:

2. Խումբ մը բախտաւորներ որ դարձած են ժեներալ, եւ հարստութեան տէր:

3. Մաս մըն ալ դարձած է բանտարկեալ... չուզելով դառնալ վարչակարգի ծառաներ:

ՅԻՊԷ – Կարծեմ դուն երեք օր Արցախ մնացիր, գրեթէ պետական հիւր. տպաւորութի՞ւն:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ղարաբաղցին ազնիւ, հպարտ ժողովուրդ է. հրաշալի տպաւորութիւն կը ձգէ. կապուած է իր հողին, աւանդութիւններուն եւ խորապէս կ'ափսոսայ որ իր հայրենակիցները լաւ անուն չեն ձգած: Գաղթականութեան պտուղ չեն. դուրսէն չեն եկած. Սասունցիներ, Վանեցիներ չկան հոն. դարերէ ի վեր իրենց հողն է. կապուած են անոր եւ թիզ մը հող զիջելու տրամադրութիւն չունին:

Արցախը շատ հարուստ է հայկական յուշարձաններով, եկեղեցիներով, վանքերով. չկայ որեւէ թըրքական հետք, բացի Շուշիի փոքր մզկիթէն, որ Բաքուի մեծահարուստներու համար ծառայած է որպէս ամարանոց: Արցախի Հայը երբեք չի հասկնար թէ ի՛նչ սկըզբունքով Ազրբէջանը պահանջներ կը դնէ իրենց հողին վրայ եւ ինչո՞ւ մերինները այդ մասին բանակցութիւններ կը տանին: Վա՛յ այն պատասխանատու Հայուն որ իրենց երկրէն ափ մը գիզի Թուրքերուն. «պատրաստ ենք մորթելու զայն» – իրենց խօսքերն են–: Հանդիստ կըրնանք քնանալ:

ՅԻՊԷ – Ինչպէ՞ս անցան արցախեան երեք օրերդ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Այնքան բաներ կըրցայ տեսնել որ ինծի թուեցաւ որ շատ աւելի երկար մնացած եմ. ապրեցայ հանդստաւէտ պայմաններու մէջ. ճամբորդեցի վերջին նորոյթ ճիփով եւ հիացայ Հայկական Հիմնադրամի նպաստով կառուցուած կեդրոնական մայրուղիով որ մեզ հասցուց Սարսանգի ջըրամբարին մօտերը: Պիտի խոստովանիմ որ վերադարձին երբ կրկին Հայաստանի սահման մտանք, ինծի թուեցաւ թէ յետամնաց երկիր մը մտած ենք. այնքան հակասութիւն կար Արցախի եւ Հայաստանի մայրուղիներու միջեւ:

ՅԻՊԷ – Կարելի չէ՞ թելեթոններ կազմակերպել նաեւ Հայաստանի մայրուղիներուն համար:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ի հարկէ կարելի է. երբ նկատենք որ մասնակցողները Սփիւռքի ուժականութեան 1000-էն մէկն իսկ չեն ներկայացներ, ուրեմն հարկաւոր է համոզումի աշխատանք մը տանիլ: Այցելութիւններ կազմակերպել. աչքով տեսնելը ուրիշ բան է:

ՅԻՊԷ – Ուրիշ անգամներ ալ Արցախ գացած էիր. այսքան խանդավառ չէիր թուեր:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ճիշդ ես. այն ատեն վիճակը քարացած էր. մտահոգ էի. հիմա շարժում կայ, կենսունակութիւն. Ստեփանակերտի փողոցները նոյնքան հաճելի են որքան Երեւանի: Գիւղերուն մէջ մտած է աշխուժութիւն: Ալավերտցի երիտասարդ գործարար Վալերի Մեճլումեանի ընկերութիւնը Դրմբոնի մօտ, Սարսանգի Ջրամբարի եզրին ընդարձակ հանքավայր մը սկսած է աշխատցընել ուր 4.000 Արցախցիներ կ'աշխատին. նոյն հողերուն վրայ ծըրագրուած է հանգստավայր մը ըստեղծել, Ծաղկաձորի մակարդակով իր կեդրոնով, եկեղեցիով. մէկ խօսքով՝ Ղարաբաղցին ամենեւին նկատի չառներ հոս-հոն եղող անվերջ եւ անիմաստ բանակցութիւնները. ոտքի ելած է իր երկիրը շէնցընելու: Մեծամեծ ծրագիրներ կան նաեւ Ստեփանակերտի կեդրոնը դէպի մարզադաշտ տանող «Կասկադ»ին վրայ, աւելի կանաչապատ քան Երեւանինը: Ճիշդը ա՛յս է. եթէ բանակցութիւններուն արդիւնքին ըսպասէին, երկիրը մեռած կ'ըլլար:

ՅԻՊԷ – Արցախի մասին ուրիշ ի՞նչ կրնաս պատմել:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Որ շատ կը սիրեն իրենց ներկայ պաշտպանութեան նախարարը –Սէյրան– եւ ոչ մէկ համակրանք ունին նախորդին հանդէպ –Բաբայեան– որ մահափորձ կատարեց իրենց նախագահին վրայ, չորս տարի բանտարկուեցաւ եւ հիմա իշխանամէտ Դաշինք անունով կուսակցութիւն մը հիմնած է Հայաստանի մէջ:

ՅԻՊԷ – Ուրի՞շ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Մեր ժամանումին երկրորդ օրը, վարչապետ Անուշաւան Դանիէլեան հաճելի անակնկալ մը պատրաստած էր մեզի: Երկու ճիփերով ճամբայ ելանք Ստեփանակերտէն դէպի հիւսիս, դէպի Հաւքախաղաց լեռներ. ժամէ մը աւելի բարձրանալէ վերջ, մեզի միացաւ շրջանի պատասխանատուն եւ անտառախիտ ոլորապտոյտ դժուար արահետներ կտրելով հասանք Կուսանաց լերան դիմաց –2823 մեթր– ընդարձակ լեռնադաշտ մը որ կարծէք երկինքին կպած ըլլար. հոն, ուսկից կը ծնի Արցախի կարեւոր գետերէն Բաղառան: Մեր տեսադաշտը ամբողջ հիւսիսային եւ կեդրոնական Արցախը կ'ընդգրկէր, հըրաշխարհիկ վայր մը ուր Ղարաբաղի ոգին կը թեւածէր. չկար մարդկային ներկայութիւն, հորիզոնին վրայ չկային գիւղեր եւ քաղաքներ, միայն լեռնե՛ր, լեռնե՛ր, լեռնե՛ր, զմրուխտէ կանանչ զգեցած ընդարձակ լեռնադաշտ մը, ուր մեծ քանակութեամբ ձիեր, կովեր, եզներ կ'արածէին անխռով...

– Ո՞ւր է հովիւը – հարց տուինք շրջանի պատասխանատուին:

– Անտէր կենդանիներ են, աճած բնութեան մէջ, երբ կարիքը ներկայանայ կու գանք գաւ-պօյական պարաններով կը տանինք մեր ընտրածը. պտուղը կը պատկանի բոլորիս: Հրաշալի է չէ՞:

ՅԻՊԷ – Վստահաբար Հայաստանի մէջ ալ նման տեղեր ըլլալու են:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Հայաստանի մէջ թերեւս միայն Տաւուշի մարզը կարելի է Արցախի հետ բաղդատել, մանաւանդ Իջեւանէն դէպի Բերդ եւ Բերդէն դէպի Զօրաթան: Ներքին Կարմիրաղբիւր, որմէ յետոյ սկիզբ կ'առնէ Դաշտային Ղարաբաղը որ տակաւին չէ ազատագրուած: Հոն 1100 – 1500 մեթր բարձր լեռնաըստոյտ բարեխառն աշխարհ մըն է, ուր հինէն ի վեր բազմաթիւ վանականներ կայք հաստատած են: Տաւուշի մարզին մէջ կը գտնուին մեր վանական ամենագեղածիծաղ կեդրոնները –Հաղարծին, Գոշավանք, Մաթոսավանք, Ջուխտաց վանք, Մակարավանք, Կիրանց Անապատ, Մշկավանք, Կապտավանք, Խորանաշատ, Նոր Վարագավանք, Տըխմուրատի վանք, եւլն.– բազմաթիւ բերդեր –Շամշադինի, Նաւուրի, Ծաղկաւանի, Արծուաբերդի, եւայլն–:

ՅԻՊԷ – Այս ամէնը նկարահանա՞ծ ես:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Ի հարկէ, եւ շուտով երկար յօդուածաշարքով պիտի ներկայացնեմ: Կ'ենթադրեմ որ շատեր ուրախանան մեր մշակութային ծածկուած գանձերը յայտնաբերելով:

ՅԻՊԷ – Հետաքրքրական է թէ այդ հեռաւոր շրջաններու գիւղացիները ի՞նչ հակազդեցութիւն կ'ունենան երբ ձեր Նիվան կը յայտնուի գիւղին մէջ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Վստահաբար այն միեւնոյն զգացումը որ ես կ'ունենամ երբ պուրակի մը մէջ կամ բըլուրի մը ետեւ առաջին անգամ վանքի մը փլատակներուն մօտենամ... անբացատրելի զգացում մըն է: Ընթերցումով ծանօթ ես վանքին, բայց չես գիտեր ճարտարապետական, քանդակագործական ի՛նչ գանձերու կրնաս հանդիպիլ: Նոյնը տեղի կ'ունենայ գիւղացիներուն հետ. հանդարտ քայլերով, ամօթխած նայուածքներով կը մօտենան խումբին եւ մէջերնէն ամէնէն համարձակը թարգմանը կ'ըլլայ բոլորին.

– Երեւանի՞ց եկել էք. մեր սրբատեղին նորոգելու աշխատանքնե՞րը պատրաստելու. դուրպան ըլլանք ձեզ. մենք պատրաստ ենք օգնելու, առանց փողի կ'աշխատենք. արդէն գործ չունենք, գիւղը պարպուել է, Ռուսաստան են գնում...:

Գիւղի ամայութեան մէջ յայտնուող յոյսի նշոյլ մը կը բերենք... ու կը մտածեմ որ մեր տասնեակ, տասնեակ զաղթօններէն մէկուն օրական դրամական ելեւմուտքով այդ գիւղը կրնար ուրախանալ եւ սրբատեղին ալ նորոգուիլ: Քանի՛ սերունդ պէտք է անցնի արդեօք որ այս հասունութիւնը մտնէ այդ խամ ու խոպան զանկերուն մէջ:

ՅԻՊԷ – Իսկապէս. մինչեւ հիմա չեմ կրցած ըմբռնել թէ ինչո՞ւ մեր գործարարները, որ վստահաբար շատ աւելի հարուստ են քան Սփիւռքի նուիրատուներուն մեծամասնութիւնը, թելեթոններուն չեն մասնակցիր: Պետութիւնը, բոլոր անոնց որ երկիրը եւ ժողովուրդը օրինաւորապէս կողոպտելու ելած են, պէտք է առնուազն գիւղի մը ամբողջական կարիքներուն բեռը վերցնել պարտադրէ, սկսելով բարձրագոյն խաւերէն անշուշտ...:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Սիրելի Յիպէ, այդ վերջին տողերը հըլլային, գործը կրնար իրականանալ գուցէ:

ՅԻՊԷ – Պատասխաններէդ այն տպաւորութիւնը ունիմ որ Արեւմըտահայերուս համար դժուար ըմբռնելի մթնոլորտ մը կը տիրէ մեր երկրին մէջ. քանի մը խօսքով կըրնա՞ս բացատրել թէ մեր սիրելի, մեր պաշտելի Հայաստանը ի՞նչ տեսակ երկիր է:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ – Հակասութիւններու ներկայ վիճակին յարմարող միակ ճշմարտութիւնն է: Ամէնէն գըրական եւ ամէնէն ժխտական սահմանումներն ալ կրնան յարմարիլ: Կը կարծես ամէն ինչ հասկցած ըլլալ եւ կ'անդրադառնաս որ ոչինչ հասկըցած ես: Իր գիտական, համալսարանական, ակադեմական, մատենագիտական, աստղաբաշխական, հիւլէական եւ այլ բարձր մակարդակի հիմնարկները տեսնելով արեւմըտեան յառաջացած պետութիւն կը թուի, բայց երբ բնակարաններու մուտքերուն, թաղերու բակերուն կուտակուած աղբերը աչքիդ զարնեն, անոնց մէջ աշխարհ եկած եւ շուրջերը դարձող շուներու հաչոցները լսես, անմիջապէս կը փոխադրուիս Պէնարէսի կամ հարաւ-ամերիկեան ֆաւելլաներէն մէկուն մէջ: ... Կը մտնես դպրոցներ, կը մըտնես համալսարան, կ'երթաս թատրոն, համերգասրահ, Օփերա, կըրկին Արեւմուտք կը փոխադրուիս տեսնելով գեղադէմ, նոր, սիրուն, ճաշակաւոր սերունդ մը, ուրախ, զուարթ, կենսունակ: Կը սպասես կանանչ լոյսին փողոցը անցնելու եւ յանկարծ մեծ ոստումով ետ կը նետուիս որպէսզի քեզ չկոխկռտեն, ետեւէ ետեւ անցնող մաֆիոզի մը սեւ ճիփերը, սեւ ապակիներով եւ զարմանալիօրէն բոլորն ալ նոյն թիւերը կրող կամ առանց թիւի... մէկէն ինքզինքդ Սիկիլիա, Գաթանիայի կամ Փալերմոյի փողոցներուն մէջ կը զգաս եւ կը զգուշանաս բողոքելու, որովհետեւ կրնաս փամփուշտ մըն ալ ուտել անակնկալօրէն:... Կը դարձնես կոճակը, կը բանաս Հ-1 եւ կը տեսնես մեր երկրի ղեկավարները աշխարհի մեծերու հետ նստած, հաւասար հաւասարի կը խօսին, դաշինքներ կը ստորագրեն, կը ճամբորդե՛ն, կը ճամբորդե՛ն, կը ճամբորդե՛ն, ազգ. դրօշակներով և փառերգներով կ'ընդունուին, սիրտդ հպարտութեամբ

“Le client est roi !”
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

ԽՄԲ.– Մայիս 25ի մեր թիւով հրատարակած էինք հայերէնի ուսուցչուհի Նորա Պարութեանի «Centre Commercial կամ սրբավայր որ կոչի հայկական դպրոց» խորագրուած գրութիւնը. ան աւելի քան արդար պոռթկում մըն էր մեր իրականութեան ամէնէն արժանաւոր, այլ ամէնէն անտեսուածներէն հայերէնի ուսուցիչին շատ յաճախ վիճակած վերաբերումին դէմ:

Բերանացի զօրակցութիւններէ ետք, ստացանք Ն. Պարութեանի պաշտօնակից Արմինէ Գէորգեանի անդրադարձը որ յաւելեալ ազդակ կ'ըլլայ նշմարելու թէ որքա՛ն լուութեան մատնուած հարցերու տէր է հայերէնի ուսուցչութեան կալուածը զոր իբրեւ թէ այնքան փայփայանքի, գուրգուրանքի առարկայ ըրած ենք... դատելով կրկնուող ճառերէ:

***

Սիրելի՛ բախտակից ընկեր, դո՛ւն հայերէնի վաստակաւոր, համբերատար ու ազնուական ուսուցի՛չ, առանձնական զգայնութեամբ կը բաժնենք հոգիիդ ցասումը: Ընդվզումով ու տագնապով ապրեցանք յուսալքումիդ դառնութիւնը, քանզի այստեղ լոկ քու անձդ չէ որ անարդարութեան թիրախ դարձած է, այլեւ մեր դարաւոր ու փառաւոր անցեալին իմացական ու բարոյական արժէքները. անողոքաբար ոտնահարուած ու կոխկռտուած արժէքները:

Դո՛ւն մինուճար ու անօգնական հայ ուսուցի՛չ, դո՛ւն վերջին «մոհիկան», դո՛ւն հազուագիւտ էակ, յանդգնեցան «Վարձքդ անկատար» մրմնջալ անարժաններ:

Ո՞ւր չքացան ազգիդ երախտապարտները: Ո՞ւր մնացին ժողովուրդդ ու նոր սերունդին կեանքն ու ապագան կողմնորոշող ուսհվիրաները: Կամայ թէ ակամայ քեզ անպաշտպան թողած են, անտեսելով այն իրողութիւնը թէ դո՛ւն ես հայ ուսուցի՛չ, մեր միակ փրկութիւնը:

Ի՞նչպէս անխոնջ ու անտրտունջ կը տանիս ապերախտութիւն ու անտարբերութիւն. դո՛ւն որ մոռնալով քու անձն ու անձնականը, մէկդի դնելով աշխարհին կարգն ու փառքը, անձնուէր բայց ինքնակամ լըծուած ես քու դերմարդկային ուժովդ ընելու անկարելին: Անխորտակելի՛ ոգի. հայերէնի փառազուրկ ուսուցիչ, ի՞նչպէս կրցան խաթարել հոգեկան անդորրդ, ի՞նչպէս համարձակեցան վրդովել քեզ, դուն որ քու անշեղ տրամաբանութեամբդ ամէնէն տագնապալից պահերուն անգամ մնացիր անդրդուելի ու ամուր կեցար նկարագրիդ ու կոչումիդ հաստատուն հիմերուն վրայ:

Դուն ըսիր. «Իրաւունք չունինք նոյնիսկ իրաւունքի այս երկրին մէջ, լեզուն վերածելու ցուցափեղկի, զարդարանքի առարկայի մը. տեսն-տեսն ցուցադրելու յաճախորդի ճաշակին համեմատ»: Բայց մի՛ զարմանար պաշտօնակից, քանի մենք ալ մեր ուսուցչական քարքարոտ ճամբուն վրայ վերջերս դէմ դիմաց գտնուեցանք մեր հայ ծնողաց մօքի ու մտայնութեան արտասովոր դրսեւորման, որ բացէ ի բաց կը թելադրէր հետեւեալ սկզբունքը. «Le client est roi!»: Ուրեմն, այդ Centre Commercial-ի պարագային որ հայկական դպրոցն է եւ որուն այդպէս դիպուկ անդրադարձած էիր, հարկ է չափազանց զգոյշ մօտենալ եւ յաճախորդը երբեք չխրտչեցընել:

Դուն ըսած էիր. «Զէ՛. տանը չէ հաւատքի մահուան»: Մենք կ'ըսենք. տեռնն է ինքնագիտակցութեան եւ զարթօնքի: Վաղը թերեւս շատ ուշ ըլլայ:

Այս վերջին ծայր անախորժ պատահարը որ վերջին մոհիկաններու աշխարհին մէջ ցաւօք տեղի ունեցաւ, գուցէ վերջին յոյսի ուռկանը կը բանայ, զոր երկու ձեռքով եւ ամուր պէտք է բռնել եւ թոյլ չտալ. ի զուր չէ որ ըսած են. «Չկայ չարիք առանց բարիքի»:

Այդուամենայնիւ, եթէ կրնայ դոյզն մխիթարանք համարուիլ, խումբ մը հայերէնի «ի մէջի այլոց» ուսուցիչներ միաձայնաբար կը գոչենք թէ հոգւով ու սրտով քեզի հետ ենք. եւ պատրաստակամ՝ յետագայ չինիչ որեւէ քայլի դիմելու, հայկական վարժարանը հանելու համար Centre Commercial-ի վիճակէն ուր «Le client est roi!»ն տեղ չունենայ:

ԱՐՄԻՆԷ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

26 Մայիս 2007

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՆ

(Բ. եւ Վերջին մաս)

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

Օրաթորիոյին նոր վերամշակուած տարբերակին նախերգանքը տըպաւորիչ էր եւ աւելի երկարաշունչ: Ան կը նկարագրէր արեւածագ մը, հովիւներու հարց ու պատասխան իրենց նուագարաններով – փիքօլօ, գալարափող, հօպուա – շատ աւելի ընդլայնուած հարուստ արեւելեան գունաւորումներով, գեղեցիկ դասական ամբողջութիւն մը, որ կը միախառնուի միւս նուագարաններուն: Զանգակներու աւելի տիրող ու երկար հնչիւնը փոքր գլխներու նախաբան երգեցողութեան ընթացքին եւ վերջապէս ուխտաւորներու յոյսի զգացումը Աստուածածնայ վերափոխման տօնին առթիւ, մեզ կը փոխադրէին հայրենի հողը:

Այս օրաթորիոյին ստեղծագործութիւնը վերածումն է Յակոբ Օշականի քնարախաղին այն հատուածին, ուր ըստ դիւցազներգութեան, Սասնոյ Դաւիթի ծնողները՝ Առիւծ Մհերն ու Թալին Տիկինը, քառասուն տարիներ անզաւակ մնալէ ետք կը դիմեն երկնային Հօր, գահաժառանգ մը ունենալու աղերսանքով: Պատգամաբեր հրեշտակը յայտնըւելով արքայական ամոլին, կ'աւետէ թէ պիտի ունենան մանչ զաւակ մը: Բայց անոր ծնած իսկ վայրկեանին պիտի աւանդեն իրենց հոգին:

Այդ երեկոյեան համերգին գնահատանքի արժանի էին սարկաւագներու գիշերային ժամու շարականը միաձայն, ուխտաւորներու «Տէր ողորմեա»ները, որուն վերջին կըրկնութիւնը՝ ցայտուն ձայնակայքի փոփոխութեան շնորհիւ, չաղախը եղաւ գործին միաւորման եւ բազմաձայն «Փառք քեզ Տէր»ին հետ:

Յաջող էր «երիտասարդ ռազմիկներու» տեսարանը, ընկերակցութեամբ բամբ երաժշտական գործիքներու: Հետաքրքրական էր Մըհեր իշխանին մուտքը. «Մհեր, Մըհեր» բառերու կրկնութիւններով իբարանցումի մթնոլորտ մը կը ըստեղծէր ժողովուրդին մօտ:

Գործին ամբողջութեան մէջ երաժշտական յաջողագոյն հատուածներէն էր Մհերի խոնարհ ու մեղամաղձոտ մեներգը: Ապա իսկոյն խռոխտ ու ինքնավստահ ելոյթը «ահա առջիդ Թուր կայծակին»: Ու կրկին աղաչական, թախանձագին «Տղեկ մը մերկ տայիր ինծի...» ու վերջապէս վեհ, յանդուգն ու պահանջկոտ՝ «... մանչ մը ժառանգ»: Այս յուզիչ, գեղեցիկ իրերայաջորդ արիաները կը նկարագրեն մտահոգ Մհեր իշխանին անկայուն հոգեվիճակը:

Նոյնպէս յաջողագոյն էջերէն կրնամ նկատել «Հրեշտակին կենդանացումը ու ազդարարութիւնը», որ նուագագրական տեսակէտէն ուշագրաւ և ինքնատիպ է: Արդարեւ ոչ միայն երգային մեղեդիական գիծերուն համար, այլեւ երաժշտահանը վերածած է ձայնային շքեղ ու կատարեալ տարածութեամբ տեսարան մը. տաւիղը՝ «հրեշտակներու նըւագարան», փողայիններու հնչիւնները, որոնք կը նշեն հրեշտակին աւետումը ու լարային նուագարաններու աղեղներու սթաքաթօ-ները՝ հրեշտակի թեւերու ծփանքներու տպաւորութիւնը կը ստեղծեն: Յաջող նուագագրական յղացում:

Յիշենք Թալին Տիկինին խոնարհ աղօթքը եւ տխուր զուգերգը ծերունի Մհերին հետ «Մէկ բարձի են, քառասուն տարի ապրեր սիրով...»:

Օրաթորիօն ճոխ է իր նուագագրութեամբ, մենանուագները ուշադրութեան առարկայ են, ինչպէս թաւջութակը, գալարափողը, հօպուան եւ նոյնիսկ հարուածային նուագարանները, որոնք կ'ուժեղացընեն եղանակներու իմաստը:

Եւ վերջապէս վերջանուագը ուր բոլորը՝ վեց ձայն, հնչման ուժի ստեղծանական զօրացումով կազմեցին հոյակապ գագաթնակէտ մը, քօնթրըփունգի ճարտար գրուածքով եւ անսպասելի կերպով յանկարծ ոտքի ելան չորս գալարափողները եւ զգացուցին խանդավառօրէն իրենց բոցավառ ներկայութիւնը նըւագախումբին հզօր ներկայութեան ընդմէջէն: Յիշատակելի համերգ:

***

Այս ընդհանրապէս լաւկեաց արուեստագէտը սիրուեցաւ մեր ժողովուրդէն, անոր գիտակից խաւէն մասնաւորաբար, բայց նաեւ օտարներէ:

Սակայն երաժշտահանի մը համար ամենամեծ հոգեկան վայելքը, պարծանքն ու գոհունակութիւնն է երբ բեմի վրայ կը ներկայացուին իր գործերը. երգչուհի մը կ'երգէ իր լիտերը, երգչախումբ մը կամ նուագավար մը կը մեկնաբանէ իր մեծ գործերը, ինչպէս որ վերջերս տեղի ունեցաւ վերոյիշեալ գործին ներկայացումը Մարսէյլի մէջ, ղեկավարութեամբ հանրածանօթ նուագավար Լորիս Ճգնաւորեանի: Այսուհանդերձ, չմոռնանք. մեծագոյն գնահատանքներէն մին տուած է ժողովուրդը, որ երախտագէտ ներկայութեամբ, տարիներէ ի վեր խուռներամ փութացած է զինքը լսելու:

Կը փափաքիմ ընդգծել երեւոյթ մը, որուն առընչութեամբ այլեւս շատ չենք խօսիր ընդհանրապէս: Սփիւռքը, ինչպէս կ'ըսուի, տառապեցաւ, պայքարեցաւ, տոկաց, տեւեց եւ ստեղծագործեց առանց պետական նեցուկի, սիրայօժար աշխատանքը հասցնելով արհեստավարժ մակարդակի: Եւ այս պատճառով ալ, Կարպիս Ափրիկեան, ինչպէս ուրիշներ, կրկնակի արժանի են մեր գնահատանքին, քանի ինչ որ կատարուեցաւ եւ կը կատարուի, հրաշքի համազօր է, հերոսական, վիթխարի աշխատանքի արդիւնք է: Ստեղծագործել եւ աւելի քան կէս դար երգչախումբ պահել, զայն բեմ հանել եւ ընդունելի դարձնել եւրոպական սրահներուն մէջ:

Գիտենք որ անփոխարինելի մարդ չկայ: Սակայն, մարդիկ կան որոնք դժուար կրկնելի են: Այո՛: Անտարակոյս գոյութիւն պիտի ունենան արտասահմանեան փայլուն հայ երաժիշտներ, լաւ երգչախումբի ղեկավարներ եւ հանրածանօթ նըւագավարներ: Սակայն արդեօք տակաւին դիւրութեամբ պիտի ունենա՞նք կոմիտասեան շունչով Կարպիս Ափրիկեանի նման թրծըւած երաժշտահաններ:

Այսուամենայնիւ իր արուեստով, հայկականութեամբ, տաղանդով եւ ազգին ծառայելու նուիրումով, անկրկնելի է Կարպիս Ափրիկեան, որ ազգէն ժառանգած իր շնորհները պահեց ազգի աւազանին մէջ եւ չհոսեցուց օտար դաշտեր ոռոգելու:

Դուն ըսիր. «Իրաւունք չունինք նոյնիսկ իրաւունքի այս երկրին

կը լեցուի, փառք կու տաս Աստուծոյ որ վերջապէս պետութիւն դարձած ենք, դարերու երազները իրականացած են, ամէնուն պէս ունինք նախագահ, վարչապետ, հասուն դիւանագէտներ, դեսպաններ աշխարհի չորս կողմը եւ յանկարծ կ'իմանաս որ ազգի հերոս զաւակներ բանտ նետուած են, հեռատեսիլի համարձակ կայան մը փակուած է. Մայրենի լեզուն կարեւոր չէ, փոխան երկրին արտադրանքը զարգացընելու, ներածումները կը զօրանան որպէսզի մի քանի ընտանիքներ օգտուին... կը մնաս շուարած: Ուշադրութեամբ կը հետեւիս Խորհրդարանի ընտրութիւններու պայքարին, զանազան կուսակցութիւններու քարոզարշաւին, ակնկալելով նորութիւններ, լեզուի, ուղղագրութեան, Ազգային ինքնութեան, Արցախի եւ Սփիւռքի հինգ միլիոն հայրենակիցներու մասին... եւ կը լսես միայն խոստումնե՜ր, խոստումնե՜ր, խոստումնե՜ր նիւթական բարօրութեան, եւ երբ լսես փտախտի դէմ պայքարի կոչեր, անոնցմէ որ փտախտի սունկով աճած են եւ ցարդ անոր մէջ կը լողան, պահ մը շփոթած կանգ կ'առնես, աչքերդ կը շփես, երկինք կը բարձրացնես հայեացքդ եւ կը գոչես.

– ԱՍՏՈՒԱ՛Ծ ԻՄ, ԵՐԱ՞Զ Է ԹԷ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ...:

(Շար. 3 եւ Վերջ)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ալիս Գորտոնեան 50 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Տիկին Նուարդ Քիլահեան - Պօյաճեանի մահուան առթիւ:

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ց Ո Յ Ց

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 9
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
ելն ի Վիրապէն
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ և Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00ին

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 10ին, տօնն է Սբ. կաթողիկէ Էջմիածնի:

Այս առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին Լիոնի Սբ. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ուխտի պատարագ կը մատուցանէ եւ յաւուր պատշաճի կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեակին առթիւ:

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի անսասանութեան համար:

Իսկ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն կը կատարուի՝

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Տիրան արք. Ներսոյեանի (հոգեւոր ծնողք), Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, Շնորհք պատրիարք Գալուստեանի, Նորայր Պողարեան, Հայկազուն Աբրահամեան, Սերովբէ Մանուկեան եւ Ասողիկ Ղազարեան արքեպիսկոպոսներու հոգիներուն համար ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ Յակոբ եւ Ագնիւ Սահակեան հոգիներուն համար:

Լիոնի և շրջակայից հաւատացեալները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուելու այս հոգեպարար արարողութեան:

«ՅԱՌԱՋ» ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց որոնք ունին տրամադրելի գրադարանային գիրքեր, նուիրելու վարժարանի գրադարանի հաւաքածոյին:

Հեռ. - 01. 45. 34. 68. 28
06. 37. 01. 15. 96

arménie mon amie

AGENDA

Dans le cadre de l'année de l'Arménie en France, l'Association des Anciens Combattants arméniens de France et la commune de Dourdan rendent hommage à Roustam Raza, célèbre mamelouk de Napoléon 1er, le Samedi 9 juin de 14h à 17h30

Déroulé de la manifestation
14h

- Dépôt de gerbe sur la tombe de Roustam Raza au Cimetière de Dourdan, tir d'une salve.
- Pose d'une plaque commémorative à l'école G. Leplâtre, ancien lieu de résidence de Roustam Raza, tir d'une salve.
- Inauguration de l'exposition «Roustam Raza, un mamelouk à Dourdan», au musée du château de Dourdan qui se tiendra du 9 juin au 9 septembre. De nombreux documents illustrent le parcours de cet homme que les Dourdanais surnommaient «Papa Tam».

17h

- Dédicace de l'album sur Roustam Raza à l'office de tourisme par les auteurs.

Un groupe de personnes en costumes napoléoniens participera à cette journée.

Roustam Raza est né vers 1782 à Tiflis, en Géorgie. Il est le sixième enfant d'un négociant arménien, Roustam Honan, et d'une Géorgienne, Bouchid-Vari.

⁂

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT
EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

⁂

LA DEFENSE

ARMENIE, SPLENDEUR D'UN PAYS SECRET
Jusqu'au 10 juin
L'EPAD présente l'exposition en plein air **Arménie, splendeur d'un pays secret** propose de faire connaître le patrimoine culturel exceptionnel d'un pays qui, redevenu une république indépendante depuis 1991, renoue activement avec sa vocation de toujours : être une terre d'échange entre Occident et Orient.

Wojtek BUSS, d'origine polonaise, est photographe de voyage. Sa rencontre avec l'Arménie remonte à l'adolescence. Ce premier grand voyage décidera de sa vocation photographique. Depuis, Wojtek BUSS a sillоné l'Arménie du nord au sud, au cours d'une dizaine d'années de reportages: art sacré, patrimoine et vie quotidienne. Il a parcouru 15.000 km et réalisé 12.000 clichés se passionnant inlassablement pour ce pays.

Une sélection de 36 de ses photographies est présentée sur le Parvis dans un format à l'échelle de la Défense : 4 mètres sur 3.

Arménie, splendeur d'un pays secret est réalisée en partenariat avec l'association **Arménie mon amie**, le Conseil Général des Hauts de Seine et CBS OUTDOOR.

Etablissement Public pour l'Aménagement de la région de La Défense
Tour Opus 12 (La Défense 9)
77 esplanade du Général de Gaulle
92914 Paris La Défense Cedex / France

⁂

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère
Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« **EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE** »

avec la participation de père Haroutioun BEZDIKIAN, Directeur du centre culturel Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à la MCA
17 Rue Bleue — 75009 Paris

Communiqué

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire, adressez-vous à l'adresse suivante :

77, rue La Fayette
75009 Paris

Tél. : 01. 48. 78. 02. 99

ou visitez le site de l'association : www.aaas.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի չորս մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Սօնիա Յովսէփեանին, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեանին եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝ Խօժէնի Յովսէփեանի մահուան առթիւ:

□

ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

« Ա Ր Ե Ւ Մ Տ Ա Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ը Ա Յ Ս Օ Ր »
Ֆիլմին ցուցադրութիւնը կազմակերպուած՝
Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղին
եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 9, ժամը 20.30ին,
Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:
Երեկոյթը կ'աւարտի հիւրասիրութեամբ:
Տոմսերու մասնակցութիւն՝ 5 Եւրօ:

□

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour déguster son

«KHOROVADZ»
Dimanche 10 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN

Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.

Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

□

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France
et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne
présentent
«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents, Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interprétations musicales.

— Entrée libre —

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝
Թ Ա Լ Ի Ն - ի
համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:
Կանխաւ ապահովել տեղերը:

Date à retenir

L'**Atrium** de Chaville et la section de la Croix Bleue de Chaville présentent
LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN
(35 musiciens et 5 chanteurs)

Le 6 octobre.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 7
JEUDI
7 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.721 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.721

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԷՍԻ դատարանին երախաներու դատուորին գրասենեակին մէջ Յունիս 5ին, մինչ դատաւորը կը յայտնէր երեք տարեկան մանչուկի մը մօրը, որ ան պիտի չարունակէր ապրիլ մեծ-մօրը մօտ, բոլորովին անսպասելի կերպով երախային մայրը՝ Ֆաթիա գետինը թքնելէ ետք, դանակ մը կը հանէր գրպանէն եւ կը դաչունահարէր դատաւորը: Սկիզբը հաղորդուեցաւ թէ դատաւորին վիճակը շատ ծանր է, բայց յաջորդ օրը հաստատուեցաւ թէ կեանքը չէ վտանգուած: Երախային մայրը թմրեցուցիչ կը գործածէ եւ իր երեք երախաներն ալ մեծմօր յանձնուած են: Արդարութեան նախարարուհին՝ Ռաշիտա Տաթի խոստացած է նոր միջոցներ ստեղծել դատաւորներու պաշտպանութեան համար:

ՀԱՅԼԻԿԷՆՏԱՄԻ (հիւսիսային Գերմանիա) մէջ, Յունիս 6ին բացուեցաւ Ժէ–8ի (ութ մեծահարուստ պետութիւններ) վեհաժողովը բաւական ծանր մթնոլորտի մը մէջ, քանի ծանօթ է որ Պուտին «խանգարող» մը կը նկատուի: Երկու հարցեր կան որոնց Պուտին բուռն կերպով կ'ընդդիմանայ՝ ամերիկեան հրթիռներու զետեղումը (Չեխիա եւ Լեհաստան) եւ Քոսովոյի անկախութիւնը: Այդ ուղղութեամբ Նեզաւիսիմայա Գազետայի տուած հարցազրոյցին մէջ, Պուտին մեղմ ոճ չի գործածեր: Յոյս կար միայն որ փշոտ հարցերը օրակարգի նիւթ չեն ըլլար: Ա. Մերքէլ կ'ուզէ որ վեհաժողովը յաջողութիւն մը ըլլայ Գերմանիոյ համար: Բայց Ա. Մերքէլ պարտի շատ վճռական դիրք բռնել Պուշի նըկատմամբ՝ կլիմայի հարցին շուրջ, քանի Պուշ անզիջող կը մնայ այդ գետնին վրայ: Ինչ կը վերաբերի Պուշի, յայտարարած է. – «Եթէ աշխարհի մէջ ազատութիւնը պաշտպանելը զիս այլախոհի կը վերածէ, այն ատեն հպարտութեամբ կը կրեմ այդ որակումը», նախքան Գերմանիա ժամանելը, Փրակայի մէջ:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ նախագահը՝ Իուշչենկօ հրովարտակով երեսփոխանական կանխահաս ընտրութիւններու թուական նըշանակած է Սեպտ. 30ը, համաձայնութեան գալէ ետք իր հակառակորդին՝ վարչապետ Եանուկովիչի հետ: Այս հրովարտակին նպատակն է վերջ տալ Ապրիլին ծնած քաղաքական տագնապին:

ԻԼ-ՏԸ-ՖՐԱՆՍԻ եւ Շրջանի փոխադրութեանց սենտիքայի նախագահը՝ Ժան-Փօլ Հիւշոն մեթրոյի նոր տոմս մը ներկայացուցած է Յունիս 5ին, որ պիտի վաճառուի Յուլիսի 1էն եւ պիտի արժէ 1,50 Եւրօ 1,40ի տեղ:

ՊԱՂՏԱՏԻ հիւսիսային մէկ թաղամասին մէջ, ապահովութեան ուժերը Յունիս 5ին սպաննած են կին քամիքազ մը որ կը պատրաստուէր ոճրափորձ մը գործելու Սատր ալ-Քանայի ոստիկանատան մօտ:

ՇԻՔԻՆՔԻՐԱՅԻ (Գոլոմպիա) բանտէն ազատ արձակուած են, Յունիս 5ին, մարքսեան կեռիլլային պատկանող 56 մարտիկներ, ինչ որ, սակայն մասնաւոր լաւատեսութիւն մը չի ներշնչեր ինչ կը վերաբերի ՖԱՐՔ-ի ձեռքը գտնուող պատանդներու ազատ արձակման (մասնաւորաբար՝ Ինկրիտ Պէթանքուրի): Գոլոմպիոյ նախագահը գիտէ որ ՖԱՐՔ-ի ուզածն այն է որ դէմ առ դէմ խօսին, այսինքն հաւասարէ հաւասար եւ այլեւս «ահաբեկիչ» չնկատուին ԱՄՆ-ու եւ Եւրոպական Միութեան կողմէ: Կ'ուզեն որ կառավարութեան բանագնացներուն հետ այդ հանգամանքով արտայայտուին, բանակցելու համար պատանդներու մասին: ՖԱՐՔ-ը կը պահանջէ նաեւ որ որեւէ բանակցութենէ առաջ հանրային ուժերը քաշուին Գալիի մօտ գտնուող երկու թաղապետութիւններէ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովին Թըրքերէնի ուսումնասիրութեան յանձնաժողովին ԱԳ կուսակցութեան պատկանող անդամներուն եւ Զբօսաշրջական գործակալութիւններու միութեան միջեւ զուարճալի վէճ մը ծագած է: Առաջիններս լուրջ լուրջ առաջարկած են որ Կապադովկիայի, Եփեսոսի նման թըրպատմական վայրերուն անունները թըրքացուին... Թրքացնելու անոնց տենդը տարածուած է նաեւ մարզական եզրերու, ինչպէս փէնալթի, եւլն., որոնք անհասկնալի են եղեր Թուրք մարզասէրներուն: Զբօսաշրջական գործակալութիւններու միութեան նախագահը հակազդած է, ըսելով որ անկարելի է վայրերու անուանափոխումը, երբ իրենք մեծ գումարներով անոնց ծանուցումը կ'ընեն ըզբօսաշրջիկ հրաւիրելու համար: Ան պընդած է որ ապարդիւն ըլլալու դատապարտուած նման արարք միայն ժամանակի կորուստ կը պատճառէ, վնասելով զբօսաշրջութեան մարզին:

ՏԷՐՍԻՄԻ ոստիկանատան վրայ գործուած յարձակումէն ետք քրտական ուժերու հրամանատարութիւնը յայտարարած է թէ այդ արարքը ազդարարութիւն մըն էր, եթէ թրքական բանակը բնաջնջումի իր գործունէութեան վերջակէտ չդնէ, իրենք կրնան անդամալուծել Թուրք պետութիւնը: Նոյն աղբիւրէն յայտարարուած է նաեւ թէ իրենց օդային հակահարուածային սարքերով զարկած ու վար առած են երկու զինուորական ուղղաթիռ: Քրտական ուժերը երեք զոհ տուած են Տէրսիմի յարձակումին ընթացքին:

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ԺԽՏՈՒՄԻ ՕՐԷՆՔԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԸՆԹԱՑՔԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ԹԻՐԱԽ

Թուրք մամուլը վերջին օրերուն որպէս մեծ յաղթանակ տեղեկացուց թէ Զուիցերիոյ արդարութեան նախարարը կը պատրաստուի ջնջել իր երկրին մէջ ցեղասպանութիւնն ու հակահրէութիւնը քրէական արարք հռչակող օրէնքը: Այդ պարզացումը կը վերագրուէր Թուրք ազգայնամոլ պարագլուխ Տ. Փէրինչէքի Հայկական Ցեղասպանութիւնը հրապարակաւ ժխտելուն եւ դատարանը իր ժխտումին «համոզել»ու յաջողութեան:

Նախարար Ք. Պլոխըր Հոկտեմբերին արդէն Թուրքիա այցելած ու Ցեղասպանութեան մասին արտայայտուելով քննադատած էր իր երկրին պատժական օրէնսգրքին 261 պիս յօդուածը որով կը պատժուէին ցեղասպանութիւնը եւ հակահրէութիւնը: Վօ նահանգին դաշնակցային խորհուրդը նոյն յօդուածին դէմ դիրք գրաւած էր, ընդունելի համարելով միայն օրէնքին մասին վերաքննութիւն մը:

Զուիցերիոյ երեսփոխաններէն Ռոժէ Նորտման (ընկերվարական) վերջերս գրութեամբ մը ծանրօրէն մեղադրած է արդարութեան նախարարը, զինք պատասխանատու նկատելով Մայիս 24ին Ժընեւի մէջ սինակոկի մը հրկիզումին: Ան ըսած է թէ օրէնքը ջնջելու Ք. Պլոխըրի մտադրութիւնը քաջալերած է մըտադար մը որ գացած է հրկիզելու սինակոկը: Նախարարին ընթացքը անընդունելի եւ արդարութեան մարզը գլխաւորողի մը անյարիր նկատած է, հարկաւոր դատելով որ դաշնակցային խորհուրդը անյապաղ արտայայտուի. յայտնէ թէ պատժական օրէնսգրքին խնդրոյ առարկայ յօդուածը անփոփոխ կը պահէ եւ նախարարը ետ կեցնէ զայն ջնջելու նախաձեռնութենէն: Ընկերվարական երեսփոխանը հարկաւոր կը նկատէ նաեւ որ երկրին խորհրդարանը օրակարգի բերէ Պլոխըրը իր պաշտօնին վրայ պահելու հարցը:

Նորտմանի գրութիւնը մրցակից կուսակցութիւններու կողմէ դաշնակցային ընտրութեան առթիւ Հրեաները սիրաշահելու արարք նկատուած է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

Ա. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ Ս. ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԳԷՆ «ԳԵՐԲՆԱԿԱՆ» ՈՉԻՆՉ Կ'ԱԿՆԿԱԼԷ

Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի ներկայի նախագահ Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարար Մ. Ա. Մորաթինոսի հետ հանդիպումէն ետք ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեան յայտարարած է թէ Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ յառաջիկայ հանդիպումէն «գերբնական բան ակնկալել»ն անիմաստ է, քանի որ Լեռնային Ղարաբաղի կեցուածքը անփոփոխ կը մնայ. այսինքն՝ բանակցութիւնները հարկ է տարուին եռակողմ, Լեռնային Ղարաբաղի լիարժէք մասնակցութեամբ:

«Հակամարտութեան հիմնական հարցը Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցն է, եւ եթէ մենք այս հարցում համաձայնութեան չենք եկել, չեմ պատկերացնում՝ ի՞նչ լաւատեսութեան մասին կարող է խօսք գնալ: Եթէ կարգավիճակի համաձայնութիւն չկայ, ապա մնացած բոլոր հարցերը քննարկելն անիմաստ է: Կայ մէկ ուրիշ տարբերակ. ոչ մի բան չլուծել, սա էլ է լուծում, հարց չլուծելով լուծել հարց: Հասկանալի բան է, որ բանակցային գործընթացում չի կարելի պահանջել 100 տոկոս եւ ստանալ նոյնքան: Սակայն, ես կրկնում եմ, ԼՂՀի համար կարեւորագոյնը կարգավիճակի հարցն է», ըսած է ան:

Ապա շեշտած է անգամ մը եւս թէ «Լեռնային Ղարաբաղը երբեւէ չի համաձայնի լինել Ադրբեջանի կազմում. չի հրաժարուելու իր անկախութիւնից. միւս հարցերը կարող են լինել օրակարգային եւ մենք պատրաստ ենք քննարկել: Վերջին խօսքը Լեռնային Ղարաբաղինն է եւ մեր ժողովուրդը չի ընդունի ԼՂՀ շահերին հակասող որեւէ որոշում»:

Հարցումին թէ Ստեփանակերտը ի՛նչ չափով տեղեակ եւ համաձայն կ'ըլլայ քննարկուող սկզբունքներուն, Ա. Ղուկասեան պատասխանած է որ Հայաստանի ու ԼՂՀ-ի միջեւ կարգաւորման մասին արմատական տարակարծութիւններ չկան, բայց «ԼՂՀ-ն իր դիրքորոշումն ունի, որը պէտք է հաշուի առնեն Հայաստանի իշխանութիւնները, եւ ոչ միշտ է, որ մենք կարող ենք մերը պնդել»:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարարը որ որպէս Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի ներկայի նախագահ Երեւան կը գտնուէր, ընդունուած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի կողմէ: Հանդիպումին ընթացքին շեշտուած է երկու մայրաքաղաքներուն մէջ դեսպանատուներ ունենալու անհրաժեշտութիւնը որ փոխադարձ գործակցութեան խորացման նպաստող ազդակ կ'ըլլայ: Սպանիոյ նախարարը ըսած է թէ մտադիր են 2008ին Երեւանի մէջ դեսպանատուն բանալու. Վ. Օսկանեան ալ պատասխանած է թէ Հայաստան եւս կը ծրագրէ փոխադարձ քայլին դիմել: Մ. Ա. Մորաթինոս Վ. Օսկանեանը հրաւիրած է պաշտօնական այց մը կատարելու Սպանիա:

⁂

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆԵՐԸ ՑԿԵԱՆՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Երեւանի Կեդրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքներու Ա. ատեանը Յունիս 4ին ցըկեանս բանտարկութեան դատապարտած է Վրաստանի եւ Հայաստանի քաղաքացիներ՝ Ա. Թորոսեանն ու Ս. Մովսիսեանը: Անոնք չարագործներու հինգ հոգինոց իրենց խմբակով յարձակած էին լումայափոխ կրպակներու վրայ եւ ըսպաննած Ա. Մկրտչեանը: Ստուգուած է որ սպանութիւնը գործած է Ս. Մովսիսեան, դաշունահարելով զոհը: Խմբակին Վրաստանի քաղաքացի երկու անդամները 14 եւ 13 տարի բանտարկութեան դատապարտուած են, իսկ վերջինը՝ Հայաստանի քաղաքացի Հ. Սարգսեանը, 8 տարուան:

⁂

ԿԱՐՈՒՂԻ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՆՈՐ ՆԻՒԹ

Հայ գիտնականներ երկու տարուան աշխատանքներով ձեռք ձգած են նոր նիւթ մը որով կարելի է կարուղիի մը վրայի ճեղքերը լեցնել ու կեանքը 4–5 տարի երկարել: Երեւանի քաղաքապետարանի բարեկարգման եւ շինարարութեան վարչութեան պետը ըսած է թէ նիւթը կոչուած է –2: Անով լեցուած ճեղքերը աւազի կամ պաղպաղի փոշիով կը ծածկուին, կը հարթեցուին ու երեք վայրկեան ետք կառքերը կրնան երթեւեկել անոնց վրայէն: –2ը արդէն սկսած է գործածուիլ Բաղրամեան փողոցի ճեղքերը լեցնելու համար:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ԿԸ ՎԵՐԱԾՈՒԻ

Զանաքքալէի անտէր մնացած հայկական եկեղեցին Մշակոյթի եւ Զբօսաշրջութեան նախարարութեան որոշումով մշակութային կեդրոնի կը վերածուի: Նորոգութեան աշխատանքներու ծրագիրը պատրաստուած է, քաղաքապետարանը յանձնառու եղած հարկաւոր նիւթականը ապահովելու: Մշակոյթի կեդրոնը պիտի ունենայ թատրոն, գրադարան: Կեդրոնը պիտի ծառայէ քաղաքին իր մշակութային արժէքներուն տէր կանգնելուն, ինչպէս ըսած է պատասխանատու մը:

Կարելի չէ չնշմարել Թուրքիոյ արձանագրած յառաջդիմութիւնը, որով հայկական եկեղեցիները աւրուելու, յարդանոցի վերածուելու ճակատագրէն անցած են մշակութային կեդրոնի մակարդակին:

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ (1977, ՅՈՒՆԻՍ 7)

ՏՈՔԹ. ԵՈՀԱՆՆԷՍ ԼԷՓՍԻՈՒՍ

Ողբացեալ տոքթ. Եոհաննէս Լէփսիուսի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ Պէրլինի հայ գաղութը կազմակերպած է յիշատակի հանդէս մը, որ տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Կիրակի՝ պետական երաժշտանոցի սրահին մէջ՝ մասնակցութեամբ տեղացի բարեկամներու:

Գերմանացի մարդասէր միսիոնարին անունը սերտօրէն կապուած է հայ բազմաչարչար ժողովուրդի տառապանքներու պատմութեան հետ:

Ծնած էր Դեկտեմբեր 15, 1858*ին: Մեռաւ Փետրուար* 3, 1926*ին՝ իտալական Թիրոյի Մերանօ քաղաքին մէջ:*

Հայրը՝ Փրուսիացի պատմագէտ Ռիխարտ Լէփսիուս (1810-1884) *ծանօթ է գիտական աշխարհին՝ իբրեւ հեղինակ հին Եգիպտոսի մասին բազմահատոր հոյակապ գրքերու:*

Եոհաննէս Լէփսիուս Միւնիխի եւ Պէրլինի մէջ Աստուածաբանութեան հետեւելէ վերջ նուիրուեցաւ կրօնական ասպարէզին՝ իբրեւ աւետարանական քարոզիչ:

Շատ կանուխէն իր մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ դարձուց հայ ժողովուրդը, որուն ցաւերուն դարման տանելու համար ո՛չ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առաւ մինչեւ իր մահը:

Ինքնուրոյն Թուականներուն հիմնեց «Տոյչէ Օրիէնթ Միսիոն»ը, որ այժմ իր անունը կը կրէ:

1894*ի Սասունի ջարդը եւ* 1895-96*ի համատարած կոտորածները ցնցած էին քրիստոնեայ Արեւմուտքի խիղճը:*

Օտար միսիոնարական կազմակերպութիւններ- ամերիկեան, գերմանական, մաս մըն ալ անգլիական - նիւթական օգնութիւն հասցուցին հայ աղէտեալներուն այրիներուն եւ որբերուն:

Տոքթ. Լէփսիուսի միսիոնը որբանոցներ (ու նաեւ տեղ-տեղ հիւանդանոցներ) բացաւ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի զանազան քաղաքներուն մէջ՝ 1895*էն սկսեալ (Վան, Մուշ, Բաղէշ, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, Արաբկիր, Մարաշ, Եդեսիա, Խոյ, Ուրմիա եւ Սաուճպուլաղ):*

1896 *Մայիսին Լէփսիուս անձամբ այցելեց կարգ մը հայկական նահանգներ եւ ջարդերու մասին տեղւոյն վրայ հաւաքեց բազմաթիւ վկայութիւններ, զորս նոյն տարին հրատարակեց Պէրլինի մէջ* «Հայաստան եւ Եւրոպա» *անունով* (245 *էջ*)*: Ենթախորագիրն էր* «Ամբաստանագիր մը քրիստոնեայ մեծ պետութեանց դէմ եւ կոչ մը՝ քրիստոնեայ Գերմանիոյ»*:*

1897-1917 *հրատարակեց* Քրիստոնեայ Արեւելք *եւ* Արեւելեան Միսիոնի Տարեգիրքը*:*

1914*ին* Գերմանիայ Ընկերութեան *հետ միաժամանակ հիմնեց* Մեսրոպ *Թերթը՝ նուիրուած հայկական մշակոյթին եւ լոյս ընծայեց* Տէր Օրիէնթ *(Արեւելք) պարբերականը:*

Մեծ եղեռնի լուրը հազիւ Եւրոպա հասած, տոքթ. Լէփսիուս 1915*ի ամառը փութաց Պոլիս, ուր տեսնըւեցաւ գերման դեսպան Վանկէնհայմի եւ ոճրագործ Իթթիհատի վարիչներուն հետ՝ պահանջելով վերջ տալ Հայերու ջարդերուն եւ տարագրութեան: Քանիցս խորհրդակցեցաւ նաեւ Ջաւէն պատրիարքին հետ, որ դեռ չէր աքսորուած:*

Իր մարդասիրական դիմումները ո՛չ մէկ արդիւնք տուին: Վանկէնհայմի պահանջով հեռացաւ Թուրքիայէն: Գերմանիոյ մէջ անկարելին փորձեց՝ կառավարութեան միջամտութիւնը ապահովելու համար: Սակայն Քայզէրի կառավարութիւնը անդրդուելի մնաց՝ չըվշտացնելու համար իր Թուրք դինակիցը:

Յուսահատ՝ տոքթ. Լէփսիուս անցաւ Հոլանտա, ուր խիստ յօդւածներ գրեց Թուրքերուն դէմ՝ ի պաշտպանութիւն Հայերուն:

Զինադադարին Գերմանիա վերադառնալով՝ պրպտեց Արտաքին նախարարութեան դիւանաթուղթերը եւ 1919*ին իր նոր բնակավայրին՝ Փոցտամի մէջ հրատարակեց* Գերմանիա եւ Հայաստան (1914-1918) *ստուար հատորը, որ թարգմանուեցաւ ֆրանսերէնի եւ հայերէնի* («Գաղտնի Տեղեկագիր Հայաստանի Ջարդերուն»)*:*

Սողոմոն Թեհլիրեանի դատավարութեան գլխաւոր վկաներէն մէկն էր: Պէրլինի դատաւորները մեծապէս տպաւորուեցան 1921, *Յունիս* 3*ին իբրեւ վկայ իր ըրած դղրդալից յայտնութիւններէն:*

Ահա՛ պատկառելի դէմք մը, որ իր կեանքի ամբողջ տեւողութեան վայրկեան մը իսկ չդադրեցաւ պաշտպանելէ Հայկական Դատը, որուն ամէնէն անկեղծ ու անշահախնդիր, հաւատաւոր ու նուիրեալ առաքեալն եղաւ:

Հայ ժողովուրդը յաւիտեան երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ իր անունը:

Յունուար 31, 1959

ՏԱՐԵԼԻՑՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

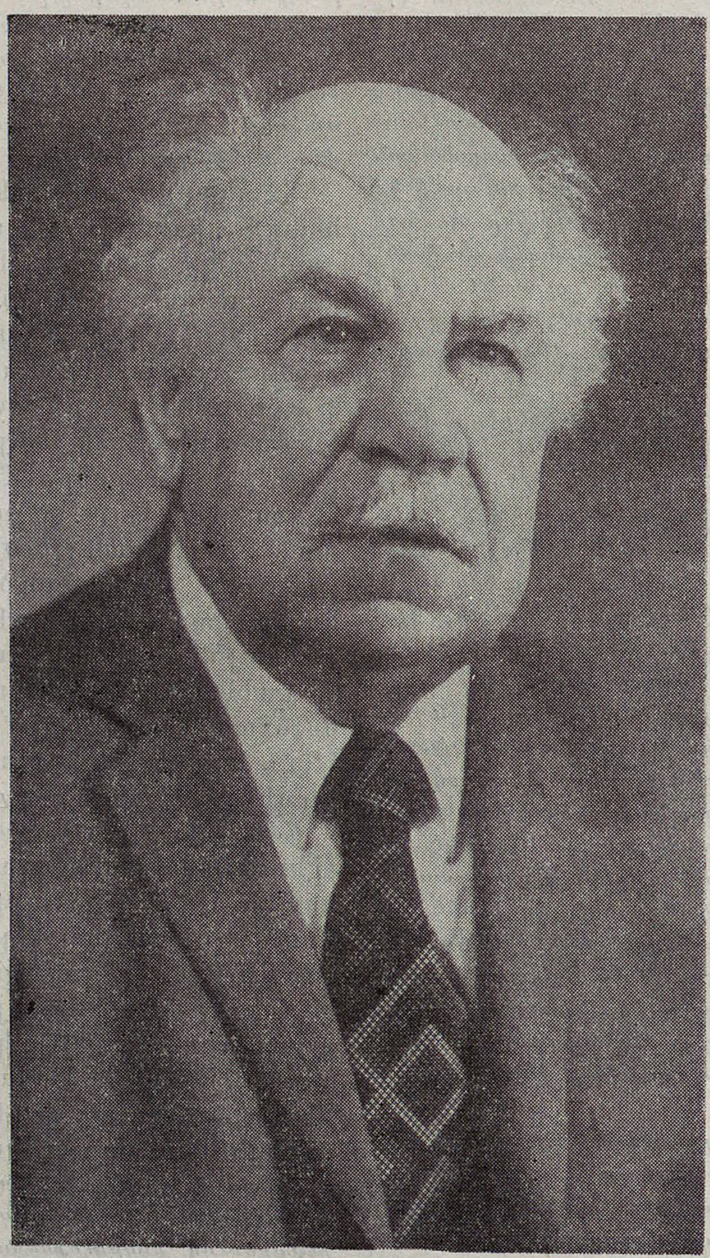

1891 - 1977

Տարելիցներու նշումը կրնայ քայլ մը եւս հեռացնել այն դէպքերէն կամ դէմքերէն որոնք եղած են տիրական իրենց ժամանակին: Այս իրողութիւնը յաճախ կը չեշտուի հանրային կեանքին մէջ որ գնայուն եւ ապերախտ գետին մըն է:

Արդեօք հրապարակագրական գործը նոյն ճակատագրի՞ն մատնըւած է:

Ո՛չ, եւ սակայն:

Ո՛չ, որովհետեւ գիրը մնայուն է: Կը տոկայ ժամանակի մաշումին եւ չի դադրիր վկայելէ:

Կ'աւելցնենք, եւ սակայն, որովհետեւ հայ խօսքին, հայ գիրին եւ հայ լեզուին նահանջով կրնան մոռցըւիլ գրչի անխոնջ մշակներու անունները որոնց բանակին եւ փաղանգին կը պատկանի՝ Հրանտ-Սամուէլ:

Երեսուն տարի առաջ Հրանտ-Սամուէլի մահով Ֆրանսահայ հանրային կեանքը, հայ լրագրութիւնը եւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ծանր կորուստ մը արձանագրեցին: Իսկ «Յառաջ» կորսնցուց իր վերջին վկան: Այո՛, «Մեր վերջին վկան» *կը խորագրէր Արփիկ Միսաքեան «Յառաջ»ի* 1977*ի Յունիս* 10 *թիւին «Օրուան խօսքը» սիւնակին մէջ, սիւնակ մը զոր քսան տարի շարունակ հաւատարմութեամբ, հմտութեամբ, համոզումով եւ նըւիրումով Հրանտ-Սամուէլ լեցուց իր մշտարթուն գրչի վաստակով:*

Արդարեւ, իրեն սահմանուած խմբագրական այս սիւնակին մէջ Հրանտ-Սամուէլ իր թելադրական ոճով հետապնդեց հիմնական նպատակ մը՝ անցեալի պատմութեան պաստառին վրայ պատկերասփռել հայ կեանքի երերուն ներկան, արծարծել հայ դատը իր հեռանկարներով, կամրջել հինը նորին արտայայտելով անձնական ապրումներու, ազգային խռովքներու, կարօտներու եւ տենչերու գումար մը:

Հրանտ-Սամուէլ գիտելիքներու շտեմարան մըն էր, բանաւոր հանրագիտարան մը որ միշտ գիտցաւ ներկան օղակել անցեալին, քաղելու, ըսելու եւ պատմելու համար դէպքեր խօսուն, տալու համար ուղեգիծներ համոզիչ:

Հրանտ-Սամուէլ տուաւ իր կարելին, հաղորդեց իր ունեցածը: Կը մնայ այսօրուան եւ վաղուան սերունդներուն արձագանգել իր հայրենասէր աղաղակին, իր ազգանըւէր եւ անվերապահ գործունէութեան: Եւ չմոռնալ որ հայ դատը, Հրանտ - Սամուէլներու սահմանումով եւ ապազգայնացնելի հայեացքով ոչ միայն պատմութեան ճշմարտութիւնն է, Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումն է, հայկական հողերու պահանջն է, այլ նոյն ատեն հայ դպրոցին եւ դպրութեան, հայ գիրին եւ մամուլին գուրգուրանքն է, հայ մշակոյթին ծանօթացումն ու զարգացումն է իր հարազատ զգեստաւորումներով, մեսրոպեան ոգիով եւ շունչով:

Այն ատեն այո, տարելիցներու նշումը ոչ թէ կը հեռացնէ, այլ կը մօտեցնէ քայլ առ քայլ այն դէպքերուն եւ դէմքերուն որոնք եղան տիրական իրենց ժամանակին:

Եւ Հրանտ-Սամուէլ այդ տիրական դէմքերէն մին է արժանի ֆրանսահայ գաղութի պատմութեան եւ գրոց յիշատակին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԵՒՍ...

ՄԱՐՍԷՅԼ -- «Հայաստանի Տարին» լեցուն է հաճելի անակնկալներով: Մեր միութիւնները ոչ մէկ ջանք կը խնայեն իրենց մշակութային - գեղարուեստական նախաձեռնութիւններով ճոխացնելու պետութեան կողմէ պատրաստուած յայտագիրը եւ իրենց շրջանի բնակիչներուն հրամցնելու հայ ժողովուրդի բազմադարեան մշակութային ու գեղարուեստական արժէքները:

Այս հաճելի անակնկալներու կարգին, Մայիս 18ի երեկոյեան Մարսէյլի Սէն Թ'Անթուան Թաղամասի նոյնանուն կաթողիկէ եկեղեցին ժամադրավայրն էր հայ հոգեւոր եւ դասական երգի սիրահար Մարսէյլի հայութեան:

Եկեղեցին բերնէ-բերան լեցուն էր ունկնդիրներով, որոնք եկած էին առաջին անգամ ըլլալով լսելու իրեց քաջածանօթ եւ սիրելի երեցկին Անահիտ Կարապետեանի երգահանդէսը: Ան կազմակերպուած էր Ս. Թադէոս - Ս. Բարդուղիմէոս եկեղեցւոյ Ծխական խորհուրդի եւ «Հայ իրարու յաջորդող սերունդներու հանդիպման կեդրոնի» վարչութեան կողմէ եւ դրուած էր «Հայաստանի Տարուան» շրջանակին մէջ:

Եկեղեցւոյ Տիկնանց յանձնախումբի ատենապետուհի տիկին Շուշանիկ Թաքթաքեանի բարի գալուստի խօսքէն եւ Ջատիկ վրդ. Աւետիքեանի Հայ երգի սոխակ Գոհար Գասպարեանի մահուան սրտայաւ արտայայտութենէն յետոյ երգահանդէսը սկսաւ Հայր մերով:

Երեցկին Անահիտ Կարապետեան - Յարութիւնեան ծնած է Վանաձոր, փոքր տարիքէն մեծ ընդունակութիւն ցոյց տուած է երգ - երաժշտութեան: Վկայեալ Երեւանի Երաժշտանոցէն, Անահիտ Կարապետեան նոյն ատեն մեներգիչ է, դաշնակի ուսուցչուհի եւ երգչախումբի ղեկավար: 1980էն սկսեալ կը մասնակցի երաժշտական զանազան փառատօններու եւ կը ստանայ մրցանակներ, 1990ին կ'աշխատակցի Երեւանի օփերային եւ նոյն ատեն եղած է «Արամ Տէր Յովհաննիսեան» երգչախումբի մեներգչուհի: Շրջան մը կը մասնակցի նաեւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի երգչախումբին: Համերգային շրջագայութիւններ ըրած է Մոսկուա, Ս. Պետերսբուրգ, Վարշավա, Կիեւ, Գրագովա, Ռիկա եւ այլ քաղաքներ:

2001 թուականին, իբրեւ արդիւնք Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կարգադրութեան, իր կողակցին Գառնիկ քհնյ. Կարապետեանին հետ կը տեղափոխուի Մարսէյլ ուր Տէր Հայրը հոգեւոր հովիւ է Սէն Թ'Անթուան Թաղամասի Ս. Թադէոս - Ս. Բարդուղիմէոս եկեղեցւոյ:

Ներկայիս երեցկին Անահիտ Կարապետեան եկեղեցւոյ երգչախմբի ղեկավարն է եւ նոյն ատեն մշակութային - գեղարուեստական հարցերու պատասխանատու, ինչպէս նաեւ դաշնակի ուսուցչուհի Համազգային դպրոցին մէջ:

Երգահանդէսի յայտագիրը բաղկացած էր հայ հոգեւոր եւ դասական երգի անգին գոհարներէն: Անահիտ Կարապետեանի անաղարտ եւ անզուգական մատուցմամբ ունկնդիրները հոգեւոր զմայլելի ճամբորդութիւն կատարեցին դէպի հայ երգի անդաստանները եւ «ճամբորդութենէն» վերադարձան հոգեւոր եւ ազգային հարուստ բերքահաւաքով:

Երգահանդէսը, որ տեւեց մօտ երկու ժամ, արժանացաւ ներկաներու ջերմ ընդունելութեան եւ յոտընկայս չարունակուող ծափահարութիւններու:

Կը շնորհաւորենք Անահիտ Կարապետեանը իր փայլուն առաջին երգահանդէսին համար, որ իսկապէս հաճելի անակնկալ մըն էր. վստահ ենք որ յառաջիկային գաղութիս հայութիւնը իր շրջանակներուն մէջ նոյնպէս պիտի ցանկայ նմանատիպ «ճամբորդութիւններ»:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՑԱՊԱԼԵԱՆ

«ՀԻԱՆԱԼԻ Է»...

«Հիանալի՛ է, հիանալի...» այս բացագանչութիւնները թնդացին Օրպէ քաղաքի Սէն Մարթէն - Սէն Լորան եկեղեցու պատերի ներսում, Մայիս 5ին Ֆրանսիայում Հայաստանի տարուայ շրջանակներում տրուած համերգի վերջում: Մեծամասնութեամբ օտար ունկնդիրները հիացան Խ. Աւետիսեանի, Թ. Ալթունեանի, Սայաթ Նովայի երգերով. մեկնաբանողը Ռոզին Թաչճեանն էր, իր գեղեցիկ ձայնով:

Շատ տպաւորիչ էին մեր հոգեւոր երգերը, պարիթոն Մկրտիչ Մըկըրտչեանի մեկնաբանութեամբ: Երկու արուեստագէտները միասին երգեցին «Ամէն եւ ընդ հոգւոյն քում», ունկնդիրները փոխադրելով հոգեւոր աշխարհ:

Խնամքով ընտրուած ձայներից բաղկացած երգչախումբը ներկայացրեց Խ. Աւետիսեանի մշակած «Աղօթք»ը եւ «Օրօրոցային»ը: Մեկնաբանութիւնը լի էր զգացմունքով:

Համերգի յաջողութեանը նպաստեց նաեւ Նաւասարդ նուագախմբի մասնակցութիւնը: Ծափերը վերջ չունէին:

Ուրախալի էր յատկապէս այն որ համերգի կազմակերպիչներն ու մասնակիցները երիտասարդներ էին, մեր նոր սերնդի ներկայացուցիչները:

Յաջողութի՛ւն իրենց, ազգային արուեստը աշխարհին ներկայացնելու իրենց շնորհակալ գործունէութեան մէջ:

ԱՐՏԵՄԻՍ

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ վեհարանին մէջ Կիրակի, Մայիս 27ին յատուկ հանդիսութեամբ նշուած է Հայաստանի առաջին անկախութեան տարեդարձը, նախագահութեամբ Արամ Ա. կաթողիկոսին: Նախ կատարուած է հոգեհանգստեան արարողութիւն, Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի, Ղարաքիլիսայի եւ Հայաստանի անկախութեան համար մղուած միւս մարտերուն զոհերուն համար: Յաջորդող հանդիսութեան ներկայ գտնուած են նախկին նախարար Ս. Խանամիրեան, Հայաստանի դեսպանը Վ. Տէր Ղեւոնդեան, Բերիոյ թեմէն ներկայացուցիչներ, Դամասկոսէն ազգայիններ, եւլն.: Դպրեվանքի սաներուն երգչախումբը ազգային ու ազատագրական երգերու յայտագիր մը ներկայացուցած է, ապա Արամ Ա. տուած է իր պատգամը: «Կիլիկիա» երգով ու հայրապետական մաղթանքով վերջ գտած է հանդիսութիւնը:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Աղբալեան - ՀՄԸՄ» մարզամշակութային համալիրի «Հրայր Մարուխեան» սրահին մէջ, Մայիս 15ին, կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. Լիբանանի Հայ Դատի մարմնին, տեղի ունեցած է զրոյց մը նիւթ ունենալով «Հայ դատի արդի հասկացողութիւնը եւ այսօրուան մարտահրաւէրները»: Օրուան զեկուցաբերը եղած է Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան, որ հաստատած է թէ Հայ Դատի պայքարին մէջ վերջին 40 ամեակին արձանագրուած ձեռքբերումներուն պատճառը հայ ժողովուրդին ունեցած տոկուն եւ հաստատակամ կեցուածքները եղած են: Ան շեշտած է նաեւ որ Հայ դատի պայքարին մաս կը կազմէ հայրենիքէն հեռու ապրող Հայութեան իրաւունքներու պաշտպանութեան հարցը: Անդրադարձած է նաեւ Մոսկուայի գրասենեակին եւ Հայաստանի Հայ Դատի գրասենեակին գործունէութեան: Եզրակացնելով, Յակոբ Տէր Խաչատուրեան շեշտած է որ այնքան ատեն որ ժողովուրդին մէջ պահանջի ոգին կ'ապրի, այդ դատը ոչ թէ 100 տարի ետք կը թաղուի, այլ 200 տարի ետք կը մընայ աշխոյժ եւ կանգուն:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Յակոբ Տէր Մելքոնեան Թատերասրահին մէջ, Մայիս 17ին ձեռնարկ մը տեղի ունեցած է նուիրուած Դրաստամատ Կանայեանի (Դրօ), կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. Դրօ կոմիտէին: Բացման խօսքը արտասանած է Շողեր Գառնէչեան, որ ըսած է թէ անոր մահէն աւելի քան յիսուն տարի ետք, Դրօ տիրական ներկայութիւն մը կը մընայ եւ այդ ներկայութեամբ կը շարունակէ թարմացնել հայ ժողովուրդի նորօրեայ պատմութիւնն ու հոգեմտաւոր աշխարհը: Ձեռնարկին բանախօսը եղած է Դրոյի ծոռը Հայաստանի երիտասարդ պատմաբան՝ Արամ Շարախանեան, որ ներկայացուցած է Դրօն որպէս տիպար մարդ, ունակ զինուոր եւ նըւիրեալ դաշնակցական գործիչ: Գեղարուեստական կարճ բաժինէ մը ետք, ձեռնարկը փակուած է «Մշակ բանուոր» քայլերգով:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ

Աշխարհում ամէն ինչ սկիզբ ու վախճան ունի: Վախճան ունեցաւ եւ այդ տարուայ երկարաշունչ ձմեռը: Բացուեց գարունը:

Գարնանն առանձնապէս սուր են բուրում նորաբողբոջ ծառերը, մատղաշ կանաչը, առաջի ծաղիկները, նոր հերկած հողը: Ղրիմում այդ բոլորին միախառնըւում է նաեւ ծովի ընդարմացնող շունչը:

Հաճելի է այդպիսի օրերին անհոգ թափառել ծովափում, հաւաքել ալիքների բերած գոյնզգոյն քարերը կամ նըստել տաքուկ աւազին ու գուշակել, թէ հորիզոնում յայտնուած նաւը ի՞նչ ուղղութիւն կը վերցնի, իրենց ծովախորշը կը մտնի՞, թէ ոչ:

Բայց այս բոլորն հիմա երազ է: Փոքրիկ սրճարանի պատուհաններից ծովը բոլորովին չի երեւում: Միայն փոթորկի ժամանակ է հասնում նրա ահեղ շառաչը:

Արդէն վաղուց էր, ինչ սրճարանում որեւէ արտակարգ բան տեղի չէր ունենում: Ժամանակը տանջալլիօրէն դանդաղ էր անցնում, իւրաքանչիւր օրը նըման էր նախորդ օրուան՝ ինչպէս երկուորեակները: Յովհաննէսի համար այդպէս աննկատ ու անուրախ անցաւ նաեւ գարունը՝ ամէնօրեայ հոգսերով, ունայն տաղտուկով:

Ջութակն անգամ չէր կարողանում սփոփել նրան եւ փոխարինել կորած մանկութեան ուրախութիւնը:

Գարունն անցաւ, սկսեց Թէոդոսիայի չոր ու տօթակէզ ամառը:

Անցեալ տարի Յովհաննէսը ուզած ժամանակ կարող էր ընկերների հետ լողանալ ծովում: Սուզուել ջրի տակ, դըլուխկոնծի տալ տելֆինի նման, սուրալ ալիքների վրայով: Իսկ հիմա, առաւօտեան շուտ, մինչեւ սրճարան գնալը, նա պէտք է մօր ձեռագործները տեղ հասցնէր:

Այսօր նա շտապում է դէպի Արաբատեան փողոց, ուր գտնւում է հարուստ պատուիրատուներից մէկի տունը:

Պէտք է շտապել, որպէսզի ժամանակին հասնի նաեւ սրճարան: Տէրը չի սիրում, երբ ուշանում են: Երէկ հաւաքարարուհի Աշխէն մայրիկի աղջիկը հիւանդացել էր, եւ նա կէս ժամ ուշացաւ աշխատանքից: Տէրն այնպէս գոռգոռաց նրա վրայ, քիչ էր մնում գործից վռնդի:

Տղան տխուր տնքաց: Այնպէս պարզ, արեւոտ էր դրսում: Երկինքն ու ծովը, սեւ գիծերը հանգստանալով, հիմա քաղցր ժպտում էին միմեանց: Արեւի կուրացուցիչ սկաւառակն ահա շուտով կը ցրի լեռները պատած մշուշը, իսկ հիմա նրա ճառագայթները ցոլցլում ու բեկբեկւում են ծովի կապտականաչ հեռաստանից:

Յովհաննէսը մի քանի րոպէ կանգնած հիանում էր այդ անծայրածիր գեղեցկութեամբ: Բայց թեւատակին ամուր սեղմած ձեռագործները յիշեցրին պարտականութեան մասին: Տղան արագ-արագ իջաւ բլրի լանջով ու սկսեց վազել Արաբատեան փողոցն ի վար:

Կատարելով յանձնարարութիւնը, նա թեքուեց սրճարանի կողմը, բայց ճանապարհի կէսին յանկարծ յայտնաբերեց, որ դեռ կէս ժամ ժամանակ ունի եւ կը հասցնի լողանալ:

Կայծակնային արագութեամբ որոշելով այդ անել, նա նեղ նրբանցքներով սուրաց դէպի ծով:

Բայց ափ հասնելով դարձեալ կախարդուածի պէս կանգ առաւ. հեռւում, բաց ծովում, լող էր տալիս ամբողջ մի էսկադրա: Առանձին նաւեր յաճախ էին գալիս Թէոդոսիա, բայց ամբողջ էսկադրայով՝ շատ հազուադէպ էր պատահում:

Յովհաննէսը կեանքում երկրորդ անգամ է այսպիսի փառահեղ նաւախումբ տեսնում: Ուզում է ժամ առաջ, քանի դեռ նաւերը ծովախորշ չեն մտել, նկարել դրանք, նրա գրպաններում միշտ էլ փայտածուխի կտորներ կան: Ձնայած լաւ յիշում է հօր պատուիրանը՝ պատերը չսեւցնել, նա երբեմն խախտում է իր խոստումը. ահա այս անգամ էլ դժուարանում է հոգու տենչը զսպել: Հօ մի՞շտ չեն այսպիսի էսկադրաներ պատահում:

Յովհաննէսը շուռ է գալիս եւ նրա աչքովն ընկնում է պատուարժան տիկին Քրիստինա Դուրանտէի սպիտակ տունը: Մի քանի ոստիւն, եւ նա արդէն կանգնած է տան առաջ ու աշխարհում ամէն ինչ մոռացած եռանդով նկարում է նաւերի ուրուագծերը:

(Շար. 17)

(ՎՐԻՊԱԿ. - Թերթօնին նախորդ (Յունիս 2-3) թիւը պէտք է ըլլայ 16 եւ ոչ՝ 17, ինչպէս թիւրիմացութեամբ վրիպած է):

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՅՍՕՐ»
Ֆիլմին ցուցադրութիւնը
կազմակերպուած՝
Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղին
եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 9, ժամը 20.30ին,
Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:
Երեկոյթը կ'աւարտի հիւրասիրութեամբ:
Տախքերու մասնակցութիւն՝ 5 Եւրօ:

◻

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour déguster son

«KHOROVADZ»
Dimanche 10 juin à 13 heures
a la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.

Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

◻

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France
et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne
présentent
«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents, Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interprétations musicales.

— Entrée libre —

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Հայկուհի Տամլամեան 50 եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին տիկին Անայիս Տամլամեանի մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ, Մարի եւ Գլօտ Մութաֆեան 50 եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 9
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
ելն ի Վիրապէն
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ և Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00ին

❦

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 10ին, տօնն է Սբ. կաթողիկէ Էջմիածնի:

Այս առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին Լիոնի Սբ. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ուխտի պատարագ կը մատուցանէ եւ յաւուր պատշաճի կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեակին առթիւ:

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի անսասանութեան համար:

Իսկ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն կը կատարուի՝

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Տիրան արք. Ներսոյեանի (հոգեւոր ծնողք), Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, Շնորհք պատրիարք Գալուստեանի, Նորայր Պողարեան, Հայկազուն Աբրահամեան, Սերովբէ Մանուկեան եւ Ասողիկ Ղազարեան արքեպիսկոպոսներու հոգիներուն համար ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ Յակոբ եւ Աղնիւ Սահակեան հոգիներուն համար:

Լիոնի և շրջակայից հաւատացեալները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուելու այս հոգեպարար արարողութեան:

Date à retenir

L'Atrium de Chaville et la section de la Croix Bleue de Chaville présentent
LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN
(35 musiciens et 5 chanteurs)
Le 6 octobre.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

LUNDI 11 JUIN à 18h30

Claude MUTAFIAN
Docteur en histoire
«Pourquoi la Magie de l'Ecrit»

Bernard OUTTIER
Chercheur au CNRS
«Quelques lieux remarquables de la littérature arménienne»

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

arménie mon amie

AGENDA

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

⁂

LA DEFENSE

ARMENIE, SPLENDEUR D'UN PAYS SECRET
Jusqu'au 10 juin
L'EPAD présente

l'exposition en plein air **Arménie, splendeur d'un pays secret** propose de faire connaître le patrimoine culturel exceptionnel d'un pays qui, redevenu une république indépendante depuis 1991, renoue activement avec sa vocation de toujours : être une terre d'échange entre Occident et Orient.

Wojtek BUSS, d'origine polonaise, est photographe de voyage. Sa rencontre avec l'Arménie remonte à l'adolescence. Ce premier grand voyage décidera de sa vocation photographique. Depuis, Wojtek BUSS a silloné l'Arménie du nord au **sud, au cours d'une** dizaine d'années de reportages: art sacré, patrimoine et vie quotidienne. Il a parcouru 15.000 km et réalisé 12.000 clichés se passionnant inlassablement pour ce pays.

Une sélection de 36 de ses photographies est présentée sur le Parvis dans un format à l'échelle de la Défense : 4 mètres sur 3.

Arménie, splendeur d'un pays secret est réalisée en partenariat avec l'association **Arménie mon amie**, le Conseil Général des Hauts de Seine et CBS OUTDOOR.

Etablissement Public pour l'Aménagement de la région de La Défense
Tour Opus 12 (La Défense 9)
77 esplanade du Général de Gaulle
92914 Paris La Défense Cedex / France

⁂

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel
Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à la MCA
17 Rue Bleue — 75009 Paris

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

⁂

Dans le cadre de l'année de l'Arménie en France, l'Association des Anciens Combattants arméniens de France et la commune de Dourdan rendent hommage à Roustam Raza, célèbre mamelouk de Napoléon 1er, le Samedi 9 juin de 14h à 17h30

Déroulé de la manifestation

14h

- Dépôt de gerbe sur la tombe de Roustam Raza au Cimetière de Dourdan, tir d'une salve.
- Pose d'une plaque commémorative à l'école G. Leplâtre, ancien lieu de résidence de Roustam Raza, tir d'une salve.
- Inauguration de l'exposition «Roustam Raza, un mamelouk à Dourdan», au musée du château de Dourdan qui se tiendra du 9 juin au 9 septembre. De nombreux documents illustrent le parcours de cet homme que les Dourdanais surnommaient «Papa Tam».

17h

- Dédicace de l'album sur Roustam Raza à l'office de tourisme par les auteurs.

Un groupe de personnes en costumes napoléoniens participera à cette journée.

Roustam Raza est né vers 1782 à Tiflis, en Géorgie. Il est le sixième enfant d'un négociant arménien, Roustam Honan, et d'une Géorgienne, Bouchid-Vari.

arménie mon amie

Congrès international

Contact : Gérard DEDEYAN, Professeur d'Histoire,
gerard.dedeyan@univ-montp3.fr
Isabelle AUGE, Maître de conférences,
tél. : 04 67 14 22 71

L'Eglise arménienne entre Grecs et Latins (fin XIe - milieu XVe s.)

UNIVERSITE PAUL VALERY — MONTPELLIER III
mardi 12 et mercredi 13 juin, bâtiment Recherche, salle Pierre JOURDA
Sous la présidence de Messieurs les Professeurs Jean RICHARD et Jean-Pierre MAHE, Membres de l'Institut de France.

- LES RELATIONS ARMENO - GRECQUES
- LES RELATIONS ARMENO - LATINES
- LE DIALOGUE INTERECCLESIAL DANS LA DIASPORA ET LES RELATIONS AVEC LES AUTRES EGLISES
- LES RELATIONS INTERRELIGIEUSES

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 8
VENDREDI
8 JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·722 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·722

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ երկար հարցազրոյց մը տըւած է Ֆիկարոյի (Յունիս 7), ուր կը շեշտէ մասնաւորաբար որ «լայն մեծամասնութեան» մը կարիքն ունի հիմնովին բարենորոգումի համար: Գլխաւոր այլ միտքերն են.— եթէ մեծամասնութիւնը չյացուի ինքզինք կը դատապարտէ. Ֆր. Ֆիյոնի հետ մեր ժամացոյցները նոյն ժամը կը նշեն. դէմ չեմ որ համեմատականի փոքր բաժին մը հաստատուի. եւրոպական 27 երկիրներու զինուորականներ պիտի տողանցեն Շան զ'Էլիզէի վրայ Յուլիս 14ին. Միտք չեմ փոխած, Թուրքիա իր տեղը չունի Եւրոպայի մէջ, բայց, այդ մասին ժամադրութիւնը Դեկտեմբերին է, ոչ՝ Յունիսին: Սարքոզի կը ճշդէ որ խօսակցութիւններ ունեցած է այդ մասին վարչապետ Էրտողանի հետ հասկցնելու համար իրեն որ իր դիրքը որեւէ ձեւով Թուրքերու դէմ չէ, այլ կը վերաբերի Եւրոպայի սահմանագլուխներուն կենսական հարցին: Եւրոպայի խորհուրդէն ետք, կ'ըսէ Սարքոզի, ռազմավարութիւն մը պիտի առաջարկէ որ Թոյլ տայ Եւրոպան քայքայել եւ միաժամանակ անդամակցութեան ռազմավարութիւնը չչարունակել: Սարքոզի կ'անդրադառնայ նաեւ Ռուսաստանի, որու համար կ'ըսէ թէ իր մեծութիւնը պէտք է զինք մղէ իմաստութեան եւ անդորրութեան:

ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ փոխադրութեանց սենտիքայի խորհուրդը, 1·8%ի յաւելում մը որոշեց Յուլիս 1էն նարնջագոյն քարթին վրայ: Փոխադրութեանց միջոցները գործածողներուն համար առաւելագոյն սակը 118·50ի կը հասնի ամսական 7րդ եւ 8րդ շրջանները ընդգրկուած ըլլալով:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ ՖԱՐՔ-ին (յեղափոխական կեռիլլան) արտաքին նախարարը նկատուած Ռոտրիկօ Կրանտայի ազատարձակումը, Սարքոզիի դիմումին վրայ, բան չէ փոխած կացութենէն եւ ան ՖԱՐՔի «ներկայացուցիչ»ն ալ չի նկատուիր ենթադրեալ բանակցութիւններու համար կառավարութեան հետ: Իր փաստաբանը յայտարարած է որ Կրանտա ՖԱՐՔի կողմէ որեւէ հանգամանք չունի փոխանակում մը յաջողցնելու համար բանտարկեալներու եւ կեռիլլայի ձեռքը գտնուող 56 պատանդներուն միջեւ:

ՊԱՊԻՆ կառքին վրայ նետուած է Յունիս 6ին մտային խանգարում ունեցող Գերմանացի մը, երբ Բենեդիկտոս ԺԶ. կ'անցնէր Ս. Պետրոսի հրապարակէն, բայց, ապահովութեան ուժերը անմիջապէս ձերբակալած են: Յայտարարած է որ չէր ուզեր սպաննել Պապը, այլ պարզապէս իր վրայ ուշադրութիւն հրաւիրել:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ, ԻՒ.ԷՄ.ՓԷ.-ի ընդհանուր պատուիրակ քարտուղարը, յայտարարած է որ նոր նախագահ մը հարկաւոր չէ ԻՒ.ԷՄ.ՓԷ.-ին համար (ինչ որ Ռաֆարէնի ուզածն է), որովհետեւ կրնայ խնդիր ունենալ Սարքոզիի հետ:

ՖԻՏԷԼ ԳԱՍԹՐՕ, որ իր ապաքինման 11րդ ամիսը կ'ապրի, առաջին անգամ ըլլալով երեւցած է հեռատեսիլէն Յունիս 5ին եւ արտայայտուած է զրոյցի մը ընթացքին, որ 52 վայրկեան տեւած է: Տեսակցութիւնը արձանագրուած էր նախորդ օրը: Շեշտած է թէ որեւէ «պետական գաղտնիք» չկայ իր առողջութեան մասին, բայց չէ յայտնած որ պաշտօնին գլուխը պիտի անցնի՞:

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ծնողքներուն համար ամէնէն սիրելի եւ ընթացիկ անունն է Մոհամէտ, որ բ. դիրքի վրայ է ձէքէն ետք, ըստ Թայմզ օրաթերթի կատարած քննութեան: Այս երեւոյթը կը բացատրուի մահմետական ընտանիքներու բազմացումով (ընդհանուր բնակչութեան 3%ը) եւ փափաք մը կայ նաեւ մեծարելու Մարգարէն: Ուղղագրութիւնը կը տարբերի ըստ ընտանիքներու եւ հասած է 14 տարբեր ուղղագրութիւններու: Այն համոզումը կայ որ մինչեւ տարւոյն վերջ, Մոհամէտը ձէքէն առաջ պիտի գայ եւ անոր տեղը գրաւէ:

«ԷՍՈՇԻԷԹԸՏ ՓՐԷՍ» գործակալութեան համաձայն քանի մը հազարնոց Թուրք զինեալ ուժեր Իրաք մտած են, հալածելու համար ՓՔՔ-ի անջատողականները: Սպասուած մեծածաւալ յարձակումը չէ, ըսուած է լուրին մէջ որուն ձայնակցած է Թրքական հեռատեսիլը: Սակայն աւելի ուշ արտաքին գործերու նախարարը Ա. Կիւլ հերքած է տեղեկութիւնը: ՓՔՔ-ի պատասխանատուներ յայտնած են թէ տարածուած լուրը գետին շօշափելու նպատակը կը հետապնդէր միայն:

ՊՈԼԻՍ

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս տեղեկութիւն յայտնած էր, Թրքահայոց պատրիարք Մեսրոպ արք. Մութաֆեան Յունիս 6ին այց մը տուած է Թուրքիոյ զինեալ ուժերու սպայակոյտի նախագահ զօր. Ե. Պիւյիւքանըթի: Ժամ մը տեւած հանդիպումէն ելքին Մեսրոպ արք. յայտնած է. «Շատ կարեւոր խորհրդակցական տեսակցութիւն մը եղաւ: Ցաւակցութիւն յայտնեցի հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ նահատակուած մեր զինուորներուն համար: Ապա միտքի փոխանակութիւն ունեցանք մեր համայնքին առընչուած բազմաթիւ հարցերու մասին: Նախագահը շատ մտերմօրէն ընդունեցաւ զիս: Կրնամ ըսել թէ իրմէ բաժնուեցայ հանգստացած, աւելի երջանիկ եւ յուսալի»:

Տեղական աղբիւրները աւելի մանրամասնութիւն չէին հաղորդեր պատրիարքին ու սպայակոյտի պետին ժամուան մը տեսակցութեան մասին:

ԱՄՆ-ՈՒ ՄԵԼՈՒՆՃԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԶՕՐԱԿՑԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Մելունճանները Թրքական ծագումի տէր Ամերիկացիներ են, իրենց պապերը օսմանցի կը նկատեն: Վերջերս անոնց ներկայացուցիչները ժողով մը գումարած են, մասնակցութեամբ ԱՄՆ-ու Թուրքիոյ նախկին դեսպան Տ. Արնէթի, մելունճաններու պատուակալ նախագահ Պ. Քէնըտիի ու եղբօրը Ռ. Քէնըտիի: Անոնցմէ Տ. Արնէթ յայտնած է թէ հօրը կողմէ մելունճան է եւ ստուգել տուած է որ իր ծիներուն 25%ը Թրքական է:

Մելունճանները Թուրքիոյ նոր յոյսին վերածուած են, որպէս ազդակ հայկական լոպիին Ցեղասպանութեան ճանաչումի ջանքերուն դէմ: Տ. Արնէթ արդէն յայտարարած է թէ ինք չի վաւերացներ Հայկական Ցեղասպանութեան պնդումները:

«ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԼԱՒ ՃԱՆՉՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ» ՑԱՏՈՒԿ ԱՄՊԻՈՆ

Ֆրանսայի «Պէ.Էն.Փէ. Փարիպա» դրամատան նախագահը Փիէռ Մարիանի պատասխանելով Թուրք լրագրողի մը հարցումներուն յայտնած է թէ մտադիր են «Քաղաքական ուսումներու հիմնարկ»ին մէջ Թուրքիոյ ամպիոն մը հաստատելու. ատիկա պիտի ծառայէ այդ երկիրը աւելի լաւ ճանչնալու, քանի որ, ինչպէս ըսած է Մարիանի, «Ֆրանսացիներու մէկ մասը Թուրքիան կը ճանչնայ որպէս երկիր մը որ աղքատ Քիւրտերը կը սպաննէ»: Ապա աւելցուցած է. «Մինչեւ այդ պատկերը արդար չէ. զայն սրբագրելու համար հարկ է միասին աշխատինք, ձեզ ճիշդ կերպով ծանօթացնենք Ֆրանսացիներուն, Թուրքիոյ ի նպաստ լոպիական աշխատանք կատարենք»:

Այդ «անարդարութեան» սրբագրութեան համար Թուրքիոյ ամպիոն մը հիմնելու առաջարկին տեղեակ պահուած է վարչապետ Թ. Էրտողան որ գոհունակութեամբ համաձայնած է: Ամպիոնին հարկաւոր պիւտճէն պիտի տրամադրէ Պէ.Էն.Փէ.-ն: Դրամատան վարչական խորհուրդին խորհրդականներէն Ժ. տը Լարոզիէր ալ յայտարարած է թէ ինք Թուրքիոյ բարեկամն է եւ տեղին կը գտնէ նախաձեռնութիւնը, քանի որ Թուրքիան Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի հարկաւոր ձեւով ծանօթացնելու աշխատանքը թերի է ու կացութիւնը պէտք է սրբագրուի:

Փ. Մարիանի ըսած է Թուրք լրագրողներուն թէ Ֆրանսայի մէջ ութսուն տարիէ ի վեր հայ համայնք գոյութիւն ունի եւ ան «շատ հզօր լոպիի մը տէր է: Անոնք հասած են մինչեւ երկրին որոշիչ ատեաններուն: Ֆրանսայի մէջ Հայերէ աւելի է Թուրքերուն թիւը, բայց անոնք յաջողած չեն լոպիական աշխատանքին մէջ, կազմակերպուած չեն»:

Նիւթ եղած է 2009ին Ֆրանսայի մէջ «Թուրքիոյ տարի»ի հեռանկարն ալ: Մարիանի ըսած է թէ հարկ է շատ լաւ պատրաստուիլ անոր եւ իրենք իրենց կարելին պիտի ընեն անոր յաջողութեան նպաստելու համար:

ՉԻԼԻ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ Ա. ՔԱՅԼ ՄԸ

Չիլիի Ծերակոյտը Յունիս 5ին միաձայնութեամբ որոշած է դիմել կառավարութեան ու պահանջել որ ան ձայնակցի Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումի ՄԱԿ-ի 1985ի որոշումին: Առաջարկի բնագիրը շարադրուած է ընկերվարական Ռ. Ն. Մունիոսի կողմէ. հոն կ'ըսուի. «Չիլիի Ծերակոյտը կ'որոշէ զօրակցիլ հայ ժողովուրդին, դատապարտելով անոր դէմ գործուած Ցեղասպանութիւնը եւ դիմել երկրին կառավարութեան որ ձայնակցի ՄԱԿ-ի 1985ի որոշումին»: Որոշումը տալու ընթացքին Ծերակոյտը նկատի ունեցած է թէ 1915 Ապրիլ 24ին օսմանեան մայրաքաղաք Պոլսոյ մէջ առանց դատուելու ձերբակալուած ու յետոյ ոչնչացուած է հայ համայնքին ամբողջ ղեկավար դասը. արարք, որով սկիզբ դրուած է հայ ժողովուրդը բնաջնջելու քաղաքականութեան:

Ճանաչումին նախաձեռնարկ ծերակուտականները շեշտած են թէ իրենց երկիրը Ուրուկուէյի, Ֆրանսայի, Արժանթինի ու Ցեղասպանութիւնը արդէն ճանչցած բոլոր երկիրներուն օրինակին պէտք է հետեւի: «Ատիկա բարոյական պարտականութիւն մըն է» ըսած են անոնք իրենց պատրաստած փաստաթուղթին մէջ:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԵՒՐՈՊԱ 2008

ԶՏՈՒՄԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ԼԵՀԱՍՏԱՆ՝ 1 – 0

Չորեքշաբթի, Յունիս 6ին, իր դաշտին վրայ Հայաստան յաղթեց Լեհաստանի 1 – 0 արդիւնքով: Կէտը նշանակեց Մխիթարեան 68րդ վայրկեանին: Այս յաղթանակով, Հայաստան բարելաւեց իր դիրքը ընդհանուր դասաւորման մէջ, որ հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.— գլուխն է միշտ Լեհաստան 19 կէտով, կը յաջորդեն Սերպիա (14), Փորթուկալ (14), Ֆինլանտա (14), Պելժիա (7), Հայաստան (7), Ղազախստան (6) եւ Ազրպէյճան (5): Հայաստան կրկին իր դաշտին վրայ կը մրցի Փորթուկալի դէմ Օգոստոս 22ին:

Նոյն օրը, իր դաշտին վրայ Ֆրանսա 1–0 յաղթեց Վրաստանի եւ այս բ. խումբին դասաւորման մէջ, Ֆրանսա միշտ գլուխն է 18 կէտով, կը հետեւին.— Իտալիա (16), Սկովտիա (15), Ուկրանիա (12), Լիթուանիա (7), Վրաստան (6), հուսկ Ֆէրոյէ կղզիներ (0):

Գ. խումբին մէջ, Յունաստան յաղթեց Մոլտաւիոյ 2–1 եւ դասաւորման գլուխն է միշտ Յունաստան 18 կէտով: Նոյն խումբին մէջ, Թուրքիա 4րդ տեղը կը գրաւէ 13 կէտով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱԽՈՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ

Յունիս 6ին նախագահ Ռ. Քոչարեանի աշխատավայրին մէջ «Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութեան» նախագահ ու վարչապետ Ս. Սարգսեանի, «Բարգաւաճ Հայաստան»ի նախագահ Գ. Ծառուկեանի կողմէ քաղաքական համախոհութիւն ստեղծելու համաձայնագիր մը ստորագրուած է: Երկրորդ համաձայնագրով մըն ալ ապահովուած է ՀՅԴ-ի գործակցութիւնը:

Երկու համաձայնագրերուն կողմերը յանձնառու եղած են միասնական քաղաքականութիւն վարելու, իրարու եւ Հանրապետութեան նախագահին հետ գործակցելով: Անոնք ծրագրային ու քաղաքական կարեւորագոյն հարց հռչակած են տնտեսութեան կայուն եւ ապահով զարգացումը՝ «ստուերային» տնտեսութեան նուազումով, եկամուտներու աւելի արդար բաշխումի միջոցներու կիրարկութեամբ, կաշառակերութեան դէմ առաւել արդիւնաւոր պայքարով:

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻՆ ՊԱՏՄԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Հիւրերուն հրամցուեցաւ ախորժաբերը, ու անոնք բազկաթոռիս շուրջ օղակ մը կազմելով՝ միաբերան պահանջեցին.

– Պատմէ՛ տեսնենք ճամբորդութեանդ մասին:

Գաւառական մեր քաղաքէն շատերը չէ որ մինչեւ Թայլանտ կը հասնին, ուստի հետաքրքրութիւնը կիզիչ էր: Կը սկսիմ ծայրէն...

Պանքոքի ճամբուն վրայ օդանաւս միջանկեալ վայրէջք մը կը կատարէ Նիւ Տէլհի: Հոն անակնկալ մը կը սպասէր զիս: Զուկի պէս անարտայայտիչ դէմքով անգլիացի ապահովութեան պաշտօնեան անցագիրս քննելէ ետք քովի սենեակը կը հրաւիրէ զիս ու հոն երկար-բարակ հարցուփորձի կ'ենթարկէ՝ թէ ինչո՛ւ Թայլանտ կը մեկնիմ ու ինչո՛ւ Հնդկաստանէն կ'անցնիմ:

– Կեցի՛ր վայրկեան մը, կ'ընդհատէ զիս հիւրերէս մէկը: Հնդկաստանի մէջ անգլիացի ապահովութեան պաշտօնեայ կայ, կ'ըսես:

Միւս հիւրերը կը ժպտին. Թերեւս ճամբորդութիւնդ 60 տարի առա՞ջ կատարած ես... Թէ՞ մեզ խաղի բերել կ'ուզես: Հնդկաստանը շատո՜նց անկախ պետութիւն մըն է. հոն բոլոր պաշտօնեաները հնդիկ են, տեղացի:

Սուսս բռնուեցաւ: Երանի՛ պատմել սկսելէս առաջ գոնէ նախնական տեղեկութիւններ քաղէի գիրքէ մը երբեք չայցելածս Հնդկաստանի մասին..:

Լա՛ւ, ձեզի անցեալ տարի դէպի Մարոք ճամբորդութիւնս պատմեմ, ըսի: Հոն ալ Ֆրանսացի պաշտօնեայի մը հետ խօսքի անախորժ փոխանակում մը ունեցած էի...

– Ֆրանսացի՞: Եղբայր, ո՞ր դարու մէջ կ'ապրիս դուն: Հոդ չէ, չարունակէ. շատ զուարճալի է...

Ի՛նչ ալ պատմեմ՝ չեն հաւատար: Անգլիացին Հնդկաստանէն քշուեր է եղեր, Ֆրանսացին ալ՝ Մարոքէն, պզտիկ վրիպակ մ'իսկ ընեմ՝ վրաս կը խնդան հիւրերս:

Այն ատեն ուրիշ պատմութիւն մը մտիկ ըրէք ու ըսէք, թէ հեղինակը սո՞ւտ կը փչէ, թէ՞ ոչ: Խօսքը կ'առնէ Սեդա Մուրատեան անունով համակրելի երիտասարդ կին մը.

Ես Թուրքիայի սահմանն անցայ աւելի արագ, քան Հայաստանինը՝ Երեւանի Զուարթնոց միջազգային օդանաւակայանում: Այստեղ անձնագրային ստուգումը, եւ իմ ու ազգութեամբ ռուս սահմանապահու զրոյցը տեւեց մօտ տասը րոպէ: Մարտի 24ին ես Ստամպուլ էի մեկնում, իսկ որպէս տրանզիտային քաղաք ընտրել էի Գերմանիայի Միւնխէնը:

Ուրեմն Սեդան Երեւանէն Պոլիս կը մեկնի Միւնիխի վրայէն: Իսկ Երեւանի օդակայանին մէջ իր անցագիրը ռուս պաշտօնեայ մը կը քննէ: Թող շարունակէ Սեդան.

«Ինչո՞ւ էք մեկնում Ստամպուլ՝ Միւնխէնով», – հարցնում է սահմանապահուհին: Պատասխանն. Ուղիղ չարտերային չուերթը կանոնաւոր չէ...: «Բայց չէ՞ որ այդպէս թանկ է»... նորից եմ կրկնում, որ Երեւան-Ստամպուլ չուերթը կանոնաւոր չէ, ու երբ տոմս էի գնում, ինձ ասացին, որ չգիտեն, թէ երբ է մեկնելու... իսկ վերադարձի մասին հարցն աւելորդ էր ... Նորից նոյն հարցը. «բայց ինչո՞ւ Միւնխէնով»:

Հիմա ըսէ՛ք թէ ռուս սահմանապահ կինը ազատ ու անկախ Հայաստանի Զուարթնոց օդակայանին մէջ Սեդային երեւակայութեան պտուղն է: Ցողնութիւնը յաճախանքներու ծնունդ կու տայ երբեմն: Վստա՞հ ես Սեդա, որ տեսածդ երազը չէ որ կը պատմես...:

Թէեւ չէի ուզում վիրաւորել սահմանապահի ազգային զգացմունքները, բայց ի վերջոյ նա ինձ ստիպեց ասել. Աէրոֆլոթից գերադասում եմ չօգտուել, թէեւ այդպէս աւելի էժան է: Իմ անձնագիրը տարան յատուկ սենեակ, որտեղ մի քանի այլ սահմանապահներ կային: Յետոյ ինձ էլ հրաւիրեցին ու կրկնուեց վերը նշուած հարց ու պատասխանը գրեթէ նոյնութեամբ:

Կը զառանցէ խեղճ աղջիկը: Կամ ալ սովետական հին-հին օրերու մասին իր մեծ մօրը պատմածները անձնական փորձառութեան տեղ կը քշէ մեզի: Սակայն մենք գիտենք, որ Հայաստանն ալ ազատ եւ անկախ է՝ ճիշդ Հնդկաստանի եւ Մարոքի պէս:

Կը ներես Սեդա, որ խօսքդ կը կտրեմ անընդհատ: Ըսէ՛ տեսնեմ, ետքը ի՞նչ եղաւ:

Այնուհետեւ ինձ խնդրեցին բացատրել, թէ ինչո՞ւ եմ մեկնում Ստամպուլ, ու խնդրեցին ցոյց տալ կոնֆերանսի մասնակցութեան հրաւէրը: Յետոյ խնդրեցին, որ ես Միւնխէնի օդակայանի տրանզիտային մասից դուրս չգամ: ... Վերջում ասացին. մենք շատ ուշադիր ենք մեր ուղեւորների հանդէպ ու հոգում ենք նրանց մասին ... Նման աւելորդ ժամավաճառութեան Աթաթիւրք օդակայանում ես չհանդիպեցի:

Փափկանկատ աղջիկ մըն է. տեսա՞ք: Ռուս սահմանապահ կնոջ ազգային զգացումներուն դպչիլ չուզեր: Հեզութեամբ ծանօթ Մահաթմա Կանտին անգամ այդչափ նրբազգած չէր Անգլիացիներու հանդէպ, երբ Հնդկաստանի անկախութիւնն էր խնդրոյ առարկան...

Սակայն Սեդային երեւակայութեան վրայ կը հիանամ. ինչե՛ր հնարած է: Ռուս սահմանապահը ոչ միայն ազատ անկախ Հայաստանի քաղաքացին հարցուփորձի կ'ենթարկէ հայ հողին վրայ իսկ, այլեւ մտահոգ է այդ Հայաստանցիին ընելիքով հեռաւոր Միւնիխի օդակայանին մէջ:

Երբ հմայիչ սեւաչեայ երիտասարդ կին մըն ես՝ քու ամէն խօսքդ հայած իւղի տեղ կը կլլուի: Սակայն եթէ այր մարդ ծնած ես ու մանաւանդ երբ մազերդ ճերմկելու սկսին՝ ալ ըսածներուդ հաւատացող չկա՛յ:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԵԱՆ

ՄԵՐ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՒՐԶԱԴԵԱՆ

Միջազգային աստղագիտութեան միութեան անդամ, վաստակաւոր աստղաբնագէտ Գրիգոր Գուրզադեան ծնած է Պաղտատ, յետ Եղեռնի արեւմտեան Հայաստանէն գաղթած ծնողներէ, 1922 Հոկտ. 15ին:

1944ին Երեւանի Պոլիտեխնիկական համալսարանի ջրաթէքնիքական եւ շինարարական բաժինը կ'աւարտէ: 1955ին արդէն կը դառնայ բնագիտութեան եւ մաթեմատիկայի տոքթոր, իսկ 1957ին փրոֆէսէօր: 1965ին Բիւրականի աստղադիտարանի տիեզերական հետազօտութիւններու մասնաճիւղի տնօրէնի պաշտօնին կը կոչուի. պաշտօն զոր պիտի վարէ մինչեւ 1975: 1960ական Թուականներուն, եւ 1970ականներու սկիզբը ան իրականացուցած է արեւի անդրմանիշակագոյն եւ X ճառագայթներու դիտարկումները, ԷՌ. – 5 գնդային հրթիռներու միջոցաւ, ՔԱ. – 2, ՔԱ. – 3 եւ ՔԱ. – 4 աստղաբնագիտական դիտարաններու ընդմէջէն: Յետոյ Գուրզադեան կը սկսի յատակագիծերը պատրաստել տիեզերական ծիրային դիտարաններու: 1975 – 78ի միջեւ հիմնադրութեանը անձնապէս մասնակցած՝ Գառնիի տիեզերական աստղագիտութեան աշխատանոցը կը վարէ: 1977ին՝ Բիւրականի աստղադիտարանի արտամթնոլորտային աստղագիտութեան լաբորաթուարի վարիչ, 1979ին՝ Երեւանի Պոլիտեխնիկական Ինստիտուտի տիեզերական սարքաշինութեան ամպիոնի վարիչը եղած է:

Գուրզադեանի գիտական աշխատանքները կը վերաբերին միջաստղային տարածութեան ճառագայթային հաւասարակշռութեան խնդիրներուն, աստղասփիւռներու ձեւաբանական եւ շարժագիտական (տինամիք) ուսումնասիրութեանը, մոլորակաձեւ միգամածութիւններու (նէպիւլէօզ) բնագիտութեանն ու շարժագիտութեանը: Ստեղծած է աստղերու բռնկման տեսութիւն՝ հիմնուած անոնց մէջ տեղի ունեցող ոչ ջերմային երեւոյթներու վրայ:

Գ. Գուրզադեան մշակած եւ իրագործմանը լայնօրէն սատարած է «Օրիոն» եւ «Օրիոն 2» տիեզերական համակարգներուն, որոնց շնորհիւ առաջին անգամ ըլլալով ձեռք ձգուած են շատ թոյլ՝ մինչեւ 13 աստիճանի մեծութեան աստղերու կարճալիք լուսապատկերները (սփեքթոկրամ): «Օրիոն 2» տիեզերական դիտարանը օժտուած էր լայնանկիւն հեռադիտակով մը որ 1973ի Դեկտեմբերին արձակուած Սոյուզ-13 աստղանաւին մաս կը կազմէր: Առ ի բաղդատութիւն յիշեցնենք որ Սքայլապ Իւ. – Վէ. հեռադիտակը որ նոյն օրերուն երկրագունդի շուրջ իր գետեղուած ծիրէն կարող էր դիտարկել միմիայն 7,5 աստիճանի մեծութեան աստղերը:

Տիեզերական բնագիտութեան եւ մոլորակային միգամածութիւններու շուրջ գրի առնուած բազմաթիւ հեղինակութիւններու տէր Գուրզադեան միջազգային տիեզերագիտական եւ աստղագիտական հանդէսներու մէջ բազմատասնեակ գեկուցումներ ունի: Ան է որ, մոլորակային միգամածութիւններու մէջ գոյութիւնը նախատեսած է մագնիսական դաշտերու, դեռ 1960 թուականին, որոնք 2005ին երեւան հանուեցան ուրիշ աստղագէտներու կողմէ: 1990ին ան, իրերամերձ աստղազոյգերու հաւասարակաց գունաւոր գոտներու տեսութիւնը զարգացուցած է:

Իր գլխաւոր վերջին գործերէն են 1986ին Երեւան լոյս տեսած «Տիեզերքը ափի մէջ», իսկ 2002ին Թէյլըր էնտ Ֆրենսիս անգլեւամերիկեան հրատարակչատան լոյս ընծայած «Կոսմոսի տինամիկան» (Սփէյս տայնըմիքս) – Տիեզերքի շարժագիտութիւնը – անգլերէն լեզուով, 550 մեծադիր պատկերազարդ էջերէ բաղկացած այս վերջին գործը, գիտութեան բոլորովին նոր զարգացումներուն յատկացուած է: Ի դէպ, Գուրզադեան գլխաւոր դերակատարներէն մէկը եղած էր 1961ի Փետրուար 15ին իրագործուած ՔԱ. 2 հրթիռային աստղադիտարանի կառուցման եւ անոր Երկրէն 140 քմ. բարձրութեան վրայ զետեղման գործընթացին: Այս վերջինին յաջորդեց արձակումներու ամբողջական շարք մը: Այս յաջողութիւններն են որ դիւրացուցած են Գառնիի վիթխարի անդունդի եզրին, տիեզերական հետազօտութիւններու կեդրոնի մը ստեղծումը, գոհացում տալով այդ կեդրոնի գաղափարը յղացող գիտնականին փափաքին: Սոյն կեդրոնին առաջին բացառիկ յաջողութիւնը եղած է, այլազան դիտարկութեան եւ արձանագրութեան սարքերով օժտուած՝ տիեզերական աստղադիտարանի կայանի մը իրագործումը: Առաջին անգամ ըլլալով 1992ին Մոսկուա լոյս տեսած «Միջմոլորակային թռիչքներու տեսութիւնը» գիրքը որ 1996ին Նոր հրատարակութեան արժանացած է անգլերէն լեզուով, մասնագիտական բարձր մակարդակի դասագիրք մըն է:

Իր մասնագիտութենէն դուրս մըշակութային անհուն պաշարի տէր Գուրզադեան իր «Մի կում ջուր» գրքին մէջ այլազան նիւթերու շուրջ իր աշխարհահայեացքը կը հաղորդէ ընթերցողին, իր իսկ նկարած պատկերներով եւ խիստ հետաքրքրական ոճով: Իր խոկումներուն մաս կը կազմեն «Գիտութիւն – պետութիւն յարաբերութիւնը», «Ի՞նչպէս կը ծնի գիտութիւնը», «Մարդը տիեզերական երեւոյթ», «Ի՞նչպէս Հայաստանը յայտնուեցաւ կոսմոսի մէջ», «Վերերկրային իմացութիւն», «Ի՞նչ է ամբոխը», «Խորհրդաւոր աշխարհը հնագէտի» նման մտորումներ:

Պատրաստեց՝
ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

ՈՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ – 2

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆ

Նիւձըրզի 2007

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

ԱՐՄԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՋԻՆԱԿԸ

Հայ Թատրոնի Ընկերակցութեան Յունիս 3 Կիրակիի թատերական ընթերցումին համար ընտրուած էր ժամանակակից գործ մը. պոլսահայ թատերագիր Արման Վարդանեանի «Ջինակ»ը: Նորութիւնը կրրկնակի էր ընտրութեան մէջ. թէ՛ այդ ձեռնարկներուն հետեւող հանրութիւնը առաջին անգամ հանդիպում կ'ունենար Ա. Վարդանեանի գործին հետ, թէ՛ այս վերջինին մէկ խաղը առաջին անգամ ըլլալով առանց որեւէ մկրատումի, կամ յաւելումի կը դրուէր թատերական միջոցին մէջ:

Անոնք որոնք դիտեցին, կամ կը յիշեն թէ նոյն հեղինակին «Ախացել»ը վերջերս Հայաստանի Սունդուկեան թատրոնի խումբին կողմէ ներկայացուեցաւ Ալֆորվիլի մէջ, հաւանօրէն զարմանան վերոյիշեալ երկրորդ «առաջին»ին. բայց, ինչպէս ըսաւ Արբի Յովհաննիսեան. Հայ Թատրոնի Ընկերակցութեան ղեկավարը, Վարդանեանի գործերէն երեւանեան խումբերու ներկայացումները, ի միջի այլոց Ալֆորվիլինը, բաւական տուրք տուած էին բեմադիրներու քմայքին: Երկար նըկատուելով գեղչուած էջեր, «միօրինակութիւն»ը դարմանելու մըտքով կատարուած յաւելումներ տեղ գտած էին անոնց բեմադրութեան մէջ: Յունիս 3ին Փարիզի Ուսանողական Ոստանի Հայ Տան մէջ թատերական ներկայացումը որ տեւեց երկուուկէս ժամ, ոչ մէկ փոփոխութիւն թոյլատրած էր:

Ա. Վարդանեանի առաջին թատերգութիւնը -«Թոխորը»- կը կրէ 1977 թուականը: Մինչեւ 2002 անոնց թիւը հասած է տասնըհինգի. «Ջինակը» նորագոյնն է (2002): Այս ինքնատիպ արտադրութիւնը ամփոփուած է երեք հատորի մէջ. «Խաղ մը» (1987), «Ցաւ մը» (1997), «Լաւ մը» (2003): Խաղերուն մէկ մասը թարգմանուած ալ է: Ա. Վարդանեանի թատրոնը գեղչուածներու թատրոն մըն է. գեղչուած է պատումը, վայրը, ժամանակը. գործող անձերը նուազագոյն թիւեր ունին: Խաղը յաճախ կը սկսի պատահական մէկտեղումով մը ուր իրարու հետ ամէն կապէ զուրկ մարդիկ քով-քովի կու գան, տանելու համար փոխասացութիւն մը ուր գըրեթէ միշտ ներկայ է երգիծական լարը, անհեթեթը: Ընթերցողը երբեմն ձանձրացնելու կարող թատերախաղերը յատկապէս իրենց երկարութեամբ, բոլորովին այլ տարածականութեամբ կը ներկայանան, դրուելով բեմական միջոցին մէջ: Ու մարդ կ'անդրադառնայ որ թատերական գործին խսկական չափանիշերը կը գորեն ա՛յդ միջոցին մէջ:

«Ջինակը» կայարանի մը մերձաւորութիւնը ենթադրել տուող ամայութեան մը մէջ երեք ճամբորդի հանդիպումով կը սկսի ու անոնց հասարակաց վիճակէն ծագած խօսակցութեամբ կ'ընթանայ, հասնելու համար ոչ մէկ տեղ: Այսքան քիչ նախանիւթով հանդերձ, հետաքըրքրութեամբ դիտուող խաղ մըն է, հակառակ իր երկարութեան:

Յունիս 3ի ընթերցումին դերերը ստանձնած էին ընթերցումներու մնայուն կազմին չորս անդամները. Ժիրայր Զոլաքեան, Աստղիկ Շինկիթեան, Վետա Պայվերտեան եւ Նազարէթ Գույումճեան: Բեմական գործողութիւններու ընթերցումը ըրաւ Անի Գույումճեան:

Արման Վարդանեան ծնած է Պոլիս, 1930ին: Դպրոցական դասական ընթացքին հետ երաժշտական կրթութիւն ալ առած է Վիէննայի ու Լոնտոնի մէջ: Գրական գործունէութիւնը սահմանուած է միայն թատրոնով: Կ'ապրի Պոլիս, յաճախ կը ճամբորդէ, նախընտրած ուղղութիւններէն ըլլալով Երեւանը:

Ա. Վարդանեանի թատերագրական վաստակը այդ մարզի հայկական նախասիրութեան արդի յաջողագոյն քիչ արտադրութիւններէն է:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ ԳԱԼՍՏԵԱՆԸ ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ

Դեռ պատանի էր, երբ տարւեց Պարաճանովի ստեղծագործութեամբ: Ուր մի յօդուած, վերլուծական, կամ գիրք կար Պարաճանովի մասին, խնամքով հաւաքում էր, դասակարգում ըստ հեղինակների եւ ըստ ժամանակագրութեան: Տարիներ շարունակ հետեւում էր Պարաճանովի ստեղծագործութեան մասին նոր լոյս տեսած գրքերին: Հանդիպում էր հեղինակներին: Մասնակցում Պարաճանովին նըւիրուած զանազան միջոցառումներին: Հանդիպում էր մարդկանց ու արուեստագէտների, որոնք ճանաչել էին Պարաճանով չարժանկարիչին: Քաղում էր նրանցից տեղեկութիւններ Պարաճանովի ստեղծագործութեան անծանօթ էջերի մասին: Իր համար առանձնակի հետաքրքրութեան առարկայ էր Պարաճանովի եւ Փազոլինիի ստեղծագործութեան համեմատական վերլուծութիւնը: Ուզում է մի մենագրութիւն հրատարակել համաշխարհային շարժանկարի այս երկու մեծութիւնների ստեղծագործական ժառանգութեան գեղագիտական ու գաղափարական առնչութիւնների մասին: Զնայած Սորպոն համալսարանի փիլիսոփայութեան բաժնի Գ. շրջանն է աւարտում եւ միաժամանակ աշխատում, բայց ամենայն լրջութեամբ եւ պատասխանատուութեան զգացումով ձեռնարկել էր Պարաճանովին նուիրուած քաթալոկի ամբողջացմանն ու հրատարակմանը: Փառատօնի ընթացքում քաթալոկը ե՛ւ Պոպինեըի «Մաժիք» չարժասրահում եւ Արւեստի բարձրագոյն դպրոցի զոլաժների ցուցահանդէսում կարճ ժամանակում սպառուեց: Քաթալոկում տեղ էին գտել Պարաճանովի ստեղծագործութեան մասին ընտիր յօդուածներ, լոյս տեսած տարբեր ամսագրերում եւ թերթերում: «Յառաջ»ում լոյս տեսած յօդուածը Պարաճանովի մասին, նոյնպէս տեղ էր գրաւել Պարաճանովին նուիրուած յօդուածների շարքում: Հայերէն յօդուածները քաթալոկում ֆրանսերէնի չէին թարգմանուած և բնագրով էին հրատարակուել: Նա մէ՛կ Պոպինեըի «Մաժիք» շարժասրահում էր, մէ՛կ Արուեստի բարձրագոյն դպրոցի ցուցասրահում: Բացատրում էր, բանավիճում էր, վերլուծում: Հետաքրքրութիւն եւ սէր էր ներարկում հանդիսատեսներին եւ ունկնդիրներին Պարաճանովի ստեղծագործութեան հանդէպ:

Նայիրիի համար ստեղծագործութիւնը շարունակական ընթացք է, եւ ամէն անգամ դիտելիս նոր ենթախորքեր են բացայայտւում:

Եւ ոչ միայն իր համար: Այլ այն տասնեակ, հարիւրաւոր հանդիսատեսի համար, որ Պարաճանովի օրերին դիտեցին ու վերադիտեցին Պարաճանովի ժապաւէններն ու քոլաժները:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈԼՍՈՅ Գիւտ Տփոյ եկեղեցիին տօնախմբութիւնը կատարուած է Մայիս 13ին, նախագահութեամբ Մեսրոպ պատրիարքին: Եկեղեցական արարողութեան յաջորդած է սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյ վերանորոգուած պարտէզին մէջ, որուն նաեւ նախագահած է Մեսրոպ արքեպիսկոպոս: Տրդատ քհնյ. բացատրութիւններ տուած է վերջին շրջանին եկեղեցւոյ մէջ կատարւած նորոգութիւններու մասին գնահատելով Թաղային խորհուրդը, որ ամէնէն երիտասարդն է համայնքին մէջ: Մօտ օրէն նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի եւ նորոգութեան թափը պիտի շարունակուի: Խօսելու հրաւիրուած է նաեւ Մարմարայի խմբագրապետը՝ Ռ. Հատտէճեան, որ իր գոհունակութիւնը յայտնած է կատարուած վերանորոգման համար: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ

Այսպէս տենդագին աշխատելով պատի հարթ սպիտակ մակերեսի վրայ, տղան առաջին անամ ցաւ է զգում, որ ոչ գունաւոր մատիտ ունի, ոչ էլ այն ջրաներկերից, որ վաճառւում են քաղաքի շուկայում: Եթէ գոնէ գունաւոր մատիտներ ունենար, կարելի կը լինէր վերարտադրել ծովի այս հրաշալի կապտականաչն ու արեւածագի շառագունած առագաստները:

Յովհաննէսն հէնց այդ մասին էր մտածում եւ արդէն համարեա վերջացրել էր նկարը, երբ յանկարծ անսպասելի ցաւից ճչաց: Քրիստինա Դուրանտէն փոքրիկ, բայց ջլապինդ մատներով ամուր բռնել էր նրա ականջն ու քաշում էր:

– Ուրեմն այդ դո՞ւ ես ամէն անգամ իմ տան պատերը կեղտոտում, փոքրիկ սրիկայ: Քո պատճառով ես շուտ-շուտ պիտի սպիտակացնե՞լ տամ դրանք: Հետաքրքիր է, ինչո՞ւ ես դու անպայման ի՛մ պատերն ընտրել, – զայրացած գոռգոռում էր տանտիրուհին, շարունակելով ականջը քաշել: – Ինչո՞ւ չես գնում հօրդ տան պատերը կեղտոտում:

– Բայց ձեր տան պատերը, տիկին Դուրանտէ, այնքան հարթ են, ածուխն այնպէս լաւ է սահում նրանց վրայով, պատկերներն էլ այնքան գեղեցիկ են ըստացւում, որ... Ահա ինքներդ տեսէք, - ցաւն անտեսելով մեծավարի խոհեմ ու փոքր-ինչ վախւորած առարկում էր փոքրիկ խարամանկը:

– Աստուա՜ծ իմ, նա դեռ համարձակւում է խօսել, – վրդովւած, ձեռքերն իրար է զարկում տիկինը:

Զգալով, որ ականջը բաց թողեցին, Յովհաննէսը «կծիկը դնում է...»:

Բայց չի կարողանում հեռու փախչել: Փողոցի անկիւնում նրա դէմ է դուրս գալիս քաղաքի ճարտարապետ Կոխը: Յովհաննէսը թափով խփւում է նրան:

– Այդ ո՞ւր ,– հարցնում է ճարտարապետը, հազիւ իրեն պահելով:

Յովհաննէսը նրան լաւ է ճանաչում: Հօր ծանօթներից է, իրենց տանն էլ է եղել: Վերջերս նոյնիսկ մի առիթով գովեց իր գծանկարը: Այդ օրը նոյնպէս տղան, թուղթ չունենալով, նկարել էր իրենց տան պատին. քաջ գինուորի պատկեր էր նկարել՝ հրացանը ձեռքին, ամբողջ հասակով մէկ կանգնած: Անցորդները խումբ-խումբ կանգնում էին պատի առաջ ու անկեղծօրէն հիանում: Պատեբազմի մասնակից մի ծերունի, որը դեռ Սուվորովի մօտ էր ծառայել, բոլորից երկար կանգ առաւ:

– Ոնց որ կենդանի լինի այս զինուորը, կարծես ահա-ահա մի երգ կը ձգի կամ ծխախոտ կը խնդրի, – հաւանութիւն տալով նկարին ասաց նա:

Յովհաննէսին շատ ուրախացրեց ծեր զինուորի գովեստը: Նոյն օրը, երեկոյեան, իրենց տուն եկաւ նաեւ ճարտարապետը, երկար զննեց նկարը, եւ նոյնպէս գովեց: Դրանից յետոյ հայրը թոյլ տըւեց, որպէսզի այն մնայ պատին: Այդ է պատճառը, որ հիմա խփուելով նրան, Յովհաննէսը բոլորովին չվախեցաւ, այլ նոյնիսկ ուրախացաւ: Եթէ անգամ տիկին Դուրանտէն հօրը բողոքէր, ճարտարապետը կը պաշտպանէր:

Տղան, յուզուած, ամենայն անկեղծութեամբ պատմեց պատահածի մասին: Ճարտարապետը մի պահ միտք արեց, ապա վճռականօրէն բռնելով նրա ձեռքից ասաց.

– Գնանք, ցոյց տուր նկարածդ:

– Ոչ, ոչ, չեմ գայ,– յամառում էր տղան:– Նա դեռ այնտեղ է...

– Մի վախենայ: Երբ ինձ հետ ես, նա քեզ ձեռք չի տայ:

Իրօք, երբ Յովհաննէսն իր խնամակալի հետ վերադարձաւ Դուրանտէի տան մօտ, տիրուհին դեռ թափ էր տալիս իր բողոքի տոպրակը: Բայց տեսնելով ճարտարապետին, սկսեց սեթեւեթել ու մեղմել նախատինքները:

Իսկ ճարտարապետը չոր-չոր նկատեց.

- Խնդրում եմ, մի յուզուէք, տիկին Դուրանտէ: Ես կ'ուղարկեմ իմ օգնականին բանուորների հետ միասին, եւ նրանք ձեր պատերը այնպէս կը վերանորոգեն, որ հետք անգամ չի մնայ: – Եւ այլեւս չխօսեց, ոչ էլ տիկնոջ շնորհակալական խօսքերը լսեց, այլ ուշադիր փոքրիկ նկարչի աշխատանքն էր դիտում: Յետոյ բռնեց Յովհաննէսի ձեռքից ու գորովանքով ասաց.

– Գնանք, սիրելիս, գնանք ինձ մօտ. ես պէտք է խօսեմ քեզ հետ եւ որոշ բաներ ցոյց տամ:

Յովհաննէսը նոր միայն յիշեց, որ պէտք է շտապի աշխատանքի, առանց այն էլ ուշացել է, եւ սրճարանատէրը ով գիտի հիմա ի՜նչ կ'անի:

Ճարտարապետը սիրով շոյեց պատանեակի գլուխը եւ չկարողանալով յուզմունքը զսպել շարունակեց.

– Սրճարանի մասին մոռացիր, տղաս Դու այլեւս չես վերադառնայ այնտեղ Դու պէտք է գնաս նկարչութիւն սովորելու:

(Շար. 18)

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN,
réalisateur

Jeudi 14 juin à 20 heures

INTCHOU E AGHMGOUM GUEDE
(POURQUOI LE FLEUVE GRONDE-T-IL?)

V.O. 1958
Réalisation : Krikor MELIK-AVAKIAN
avec :
Hratchia Nercissian, Aved Avédikian, Frounzig Mkrtchian, Anahid Adamian, L. Toukhikian, V. Mirzanian.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 9
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ ե՛ն ի Վիրապէն
Գիշերային եւ Առաւօտեան Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ և Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00ին

***

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յունիս 10ին, տօնն է Սբ. կաթողիկէ Էջմիածնի:

Այս առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին Լիոնի Սբ. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ուխտի պատարագ կը մատուցանէ եւ յաւուր պատշաճի կը քարոզէ ԴԱՒԻԹ ԱՐՔ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեակին առթիւ:

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի անսասանութեան համար:

Իսկ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն կը կատարուի՝

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Տիրան արք. Ներսոյեանի (հոգեւոր ծնողք), Եղիշէ պատրիարք Տէրտէրեանի, Շնորհք պատրիարք Գալուստեանի, Նորայր Պողարեան, Հայկազուն Աբրահամեան, Սերովբէ Մանուկեան եւ Ասողիկ Ղազարեան արքեպիսկոպոսներու հոգիներուն համար ինչպէս նաեւ իր ծնողաց՝ Յակոբ եւ Ազնիւ Սահակեան հոգիներուն համար:

Լիոնի և շրջակայից հաւատացեալները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուելու այս հոգեպարար արարողութեան:

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

LUNDI 11 JUIN à 18h30

Claude MUTAFIAN
Docteur en histoire
«Pourquoi la Magie de l'Ecrit»

Bernard OUTTIER
Chercheur au CNRS
«Quelques lieux remarquables de la littérature arménienne»

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

arménie mon amie

AGENDA

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT
EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel
Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à 20h30 à la M.C.A.
17 Rue Bleue — 75009 Paris

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «SEVAN» Vienne

Grande fête champêtre annuelle

animée par les **GOLDEN BROTHERS**
Dimanche 17 juin à partir de 12 heures
Au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne

Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola

— Salle couverte en cas de pluie —

□

LIVRY-GARGAN

La Croix Bleue des Arméniens de France Section «D. MISSAKIAN» de Sevran-Livry vous attend nombreux pour dégus ter son

«KHOROVADZ»
Dimanche 10 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy —
93190 LIVRY GARGAN
Réservations auprès de :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73 (10h-17h)
— ou 06 87 05 00 67.
Le nombre de places étant limité, réserver au plus vite.

□

ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՅՍՕՐ»

Ֆիլմին ցուցադրութիւնը
կազմակերպուած՝
Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղին
եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան կողմէ
Շաբաթ, Յունիս 9, ժամը 20·30ին,
Հայ Մշակոյթի Տան սրահը:

Երեկոյթը կ'աւարտի հիւրասիրութեամբ:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 5 Եւրօ:

□

Les élèves de l'école hebdomadaire de la Section «SEVAN» de Vienne de la Croix Bleue des Arméniens de France
et les élèves de l'Ecole Municipale de Musique de Vienne
présentent
«MUSIQUE ET POESIE D'ARMENIE»
Le Samedi 9 juin à 15h
à la Maison de la Culture Arménienne de Vienne
9 rue du Cirque

Dans ce spectacle, les élèves pianistes et guitaristes de Danielle BOGAZIAN et Raphaël VACCARO, professeurs à l'Ecole Municipale de Vienne vous emmèneront à la découverte des compositeurs emblématiques de l'Arménie: Khatchatrian, Babadjanian, Komitas. Des lectures de poèmes de Tcharents, Toumanian, Varoujan par les élèves de la Croix Bleue des Arméniens de Vienne, viendront ponctuer les interprétations musicales.

— Entrée libre —

arménie mon amie

Congrès international

Contact : Gérard DEDEYAN, Professeur d'Histoire,
gerard.dedeyan@univ-montp3.fr
Isabelle AUGE, Maître de conférences,
tél. : 04 67 14 22 71

L'Eglise arménienne entre Grecs et Latins (fin XIe - milieu XVe s.)

UNIVERSITE PAUL VALERY — MONTPELLIER III
mardi 12 et mercredi 13 juin, bâtiment Recherche, salle Pierre JOURDA
Sous la présidence de Messieurs les Professeurs Jean RICHARD et Jean-Pierre MAHE, Membres de l'Institut de France.

- LES RELATIONS ARMENO - GRECQUES
- LES RELATIONS ARMENO - LATINES
- LE DIALOGUE INTERECCLESIAL DANS LA DIASPORA ET LES RELATIONS AVEC LES AUTRES EGLISES
- LES RELATIONS INTERRELIGIEUSES

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.723 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.723

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Յունիս 7ին վարչապետ նշանակած է Սերժ Սարգսեանը: Ան այդ պաշտօնին նշանակուած էր Անդրանիկ Մարգարեանի մահէն ետք, Ապրիլ 4ին: Խորհրդարանական ընտրութենէն ետք նախագահը ընդունած էր կառավարութեան հրաժարականը, բայց յանձնարարած որ շարունակեն աշխատանքը, մինչեւ նոր կառավարութեան կազմութիւնը:

**

ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ

Յունիս 7ին գումարուած է Ազգային Ժողովի չորրորդ շրջանի առաջին նիստը: Գաղտնի քուէարկութեամբ նախագահ ընտրուած է Հանրապետական կուսակցութեան փոխ նախագահը՝ Տիգրան Թորոսեան որ փակուած նստաշրջանին ալ գլխաւորած էր Ժողովը: Քուէարկութեան 130 երեսփոխանէն մասնակցած է 112ը: Միայն երկուքը իրեն դէմ քուէարկած են: Փոխ նախագահ ընտրուած են ՀՅԴ-էն Վ. Յովհաննիսեան եւ Բարգաւաճ Հայաստանի քաղաքական խորհուրդէն Իշխան Զաքարեան:

Առաջին նիստէն փոխանցուած լուրերու համաձայն Բարգաւաճ Հայաստանը կ'ունենայ նախարարական երեք աթոռ. առողջապահութեան, քաղաքաշինութեան եւ մարզական:

Խորհրդարանի Յունիս 7ի նիստին ներկայ գտնուած է նախագահ Ռ. Քոչարեան եւս. իսկ բացակայած են "Օրինաց երկիր"ը և "Ժառանգութիւն"ը:

Երեսփոխանները ընտրած են խորհրդարանական մշտական յանձնաժողովներու նախագահները: Յանձնաժողովները որոնց թիւը նախորդ շրջանին վեց էր, նոր խորհրդարանին մէջ բարձրացած է ինի: Արտաքին յարաբերութիւններու նախագահ ընտրուած է Արմէն Ռուստամեան (Հ.Յ.Դ.), Գիտութեան, կրթութեան, մշակոյթի, երիտասարդութեան եւ մարմնամարզի՝ Հրանոյշ Յակոբեան (Հանրապետական), Պետական - իրաւական հարցերու՝ Դաւիթ Յարութիւնեան (Հանրապետական), Մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան եւ հանրային հարցերու՝ Արեւիկ Պետրոսեան (Բարգաւաճ Հայաստան), Պաշտպանութեան, ազգային ապահովութեան եւ ներքին հարցերու՝ Արթիւր Աղաբեկեան (ՀՅԴ), Ընկերային, առողջապահութեան եւ բնապահպան հարցերու՝ Արա Բաբլոյեան (Հանրապետական), Տնտեսական՝ Վարդան Այվազեան (Հանրապետական), Ֆինանսներու, պիւտճէի հարցերու՝ Գագիկ Մինասեան (Հանրապետական), Եւրոպայի համարկման հարցերու՝ Աւետ Ադոնց (Բարգաւաճ Հայաստան):

**

ԱՄՆ-ՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄՆ-ու Գոնկրէսի Արտաքին յարաբերութիւններու ենթայանձնաժողովը Սպիտակ Տան կոչ ըրած է հաւասար պահելու Հայաստանի ու Ազրպէյճանի տրամադրուելիք ռազմական օժանդակութիւնը, երկու երկրին ալ 3,3 միլիոնական տոլար յատկացնելով: Նախապէս այդ յատկացումը Հայաստանի 3,3 միլիոն էր, Ազրպէյճանին՝ 5,3 միլիոն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ սպայակոյտը Յունիս 6ի երեկոյեան տեղեկացուցած է թէ Յունիս 9 - Սեպտ. 9 Ապահովութեան առժամեայ շրջան հռչակած է Շըրնաքի, Սղերդի եւ Հաքքեարիի կարգ մը գօտիները ուր մուտքն ու ելքը արգիլուած է: Վարչապետ Էրտողան բնական համարած է կարգադրութիւնը, Տէրսիմի մէջ եօթը երիտասարդ զինուորներու մահէն ետք: Սպայակոյտին այս կարգադրութիւնը աւելի սպասելի դարձուցած է թրքական գինեալ միջամտութիւն մը Իրաքի տարածքէն ներս. միւս կողմէ Թուրք քաղաքական դէտեր զգուշութեան կը հրաւիրեն նման նախաձեռնութեան դէմ, չեշտելով նման քայլի մը Թուրքիոյ 15 միլիոն քիւրտ բնակչութիւնը շարժման մըղելու վտանգը:

ՀԱՅԼԻԿԵՆՏԱՄԻ ութերու վեհաժողովը աւելի լաւ պայմաններու մէջ վերջ գտաւ քան ինչ որ կը նախատեսուէր: Վերջաւորութեան կարելի եղաւ համաձայնագիր մը ստորագրել, որ կ'ընդունէր ապականած արձակումները զգալի կերպով նուազեցնել, ինչ ու ցարդ Ամերիկացիք կը մերժէին: Բայց, այդ համաձայնագիրը ոչ մէկ պարտադրութիւն կը նշէ, ոչ ալ թուական կամ թիւ կը ճշդէ: Յանձնառութիւն մը կայ սակայն շարունակելու Քիոթոյի համաձայնագիրը ՄԱԿ-ի հովանաւորութեան ներքեւ եւ յետագայ սխեմ մը պիտի սահմանուի պայքարելու համար կլիմայական ջերմացումին դէմ: Ինչ կը վերաբերի միւս կնճռոտ հարցին, որ հրթիռներու հարցն է, Պուշ հետաքրքրական գտած է Պուտինի առաջարկը: Արդարեւ, Ռուսաստանի նախագահը առաջարկած է հակահրթիռային հասարակաց պաշտպանութիւն մը հաստատել Ազրպէյճան, տագնապին լուծում մը գտնելու համար: Այժմ, մասնագէտներու կը մնայ ուսումնասիրել առաջարկին մանրամասնութիւնները: Այս նոր կացութիւնը բաւական առաւելութիւններ ունի կողմերուն համար եւ մանաւանդ կը ջնջուի Եւրոպա հակահրթիռներ զետեղելու հարցը (Լեհաստան եւ Չեխիա) որ վրդոված էր Պուտինը: Այն տպաւորութիւնը կայ նաեւ որ Սարքոզիի այս առաջին մասնակցութիւնը դրական եղած է եւ Ա. Մերքէլ եւ նոյնիսկ Պուտին գոհ մընացած են: Պուտինի հետ շփումը շատ ջերմ եղած է, այս վերջինը գնահատելով Սարքոզիի արտայայտուելու ոճը, դէմ դիմաց:

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԹՈՒՐՔ ՄԵՏԱՔՍԱԳՈՐԾԱՐԱՆ...

ՄԻՋՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ բախումներէն 616 հոգի մեռած է Յունուարէն ի վեր, այսինքն Համասի յաղթանակէն երեսփոխանական ընտրութիւններու: Նոյն շըրջանին 659 Պաղեստինցիներ ալ սպանըւած են Իսրայէլցիներու կողմէ:

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ՄԸ մեռած է եւ երեք սուրիացի բանուորներ ալ վիրաւորուած են Պէյրութի հիւսիսը, քրիստոնեայ թաղամասի մը մէջ թակարդ կառքի մը պայթումէն:

ՄԻԼԱՆՈՅԻ մէջ, Յունիս 8ին բացուեցաւ ՍԻԱ-ի 26 անդամներու դատավարութիւնը: Անոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնը այն է որ մեղսակից են Եգիպտացի իսլամապաշտի մը առեւանգումին, 2003 Փետրուար 13ին: Այդ օրը Ուսամա Նասր, որ ճամբայ ելած է մզկիթ երթալու համար, կէս ճամբան կ'առեւանգուի իտալացի ոստիկանի մը կողմէ եւ կը նետուի կառքի մը մէջ, զոր կը վարէ ՍԻԱ-ի գործակալ մը: Կառքը կը հասնի Վենետիկի ամերիկեան կայանը եւ Եգիպտացին, աչքերը կապուած, Գերմանիա կը ղրկուի, ապա՝ Գահիրէ ու ենթակային սարսափելի չարչարանքները կը սկսին: Խնդրոյ առարկայ են ՍԻԱ-ի մեթոտները Եւրոպայի մէջ: Ուսամա Նասր սակայն պիտի չկարենայ ներկայ ըլլալ Միլանոյի դատավարութեան, որովհետեւ Գահիրէի իտալական հիւպատոսարանը մերժած է վիզա տալ: Ինք կ'ուրանայ որ իսլամապաշտ մըն է եւ այսօր խարխլած ծերունիի մը պատկերը կը ներկայացնէ, երբ հազիւ 44 տարեկան է: Այս հարցին առընչութեամբ Նախկին դատախազ զուիցերացի Տիք Մարթի հրապարակած է Եւրոպայի Խորհուրդի Ժողովին Բ. տեղեկագիրը ՍԻԱ-ի Եւրոպայի գաղտնի բանտերուն մասին: Հոն կը շեշտուի ի մէջ այլոց որ ամերիկեան լրահաւաք քաղաքականութիւնը ողբալի է:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ հիւսիսային Ֆրանսա կատարած իր շրջապտոյտին ընթացքին (Յունիս 7) յայտարարած է թէ 2008ի համագումարին պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը: Պէթիւնի թատրոնի բեմէն հրաւիրած է չարքայինները որ շարունակեն պայքարիլ եւ բացէ ի բաց յայտնած է որ պատրաստ է եւ կ'ուզէ Ընկերվարական կուսակցութեան գլուխն անցնիլ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ զանազան քաղաքներու մէջ, Յունիս 7ին տողանցած են աւելի քան 8.000 փաստաբան, ընդդիմադիր եւ լրագրող, բողոքելու համար այն հակակշռին դէմ որ պարտադրուած է մետիաներուն վրայ: Այս պայմաններուն մէջ, նախագահ Մուշարաֆ ալ խրած է քաղաքական տագնապի մը մէջ, որու լուծումը չի գտներ: Ամէն կողմ, բախումներ կան եւ զոհեր: Լահորի մէջ, փաստաբաններ հակակշռի հրովարտակին օրինակները կրակի տուած են, Արդարութեան բարձրագոյն ատեանին մէջ ալ խռովութիւններ ծագած են, երբ դատաւոր մը հրահանգ կու տար ոստիկաններուն, որ փաստաբանները ձերբակալէ:

ՊԵԼՃԻՔԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԽՏՈՒՄԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Պելճ երեսփոխան Ֆրանսուա Ռէօլան տիւ Վիվիէ որ հեղինակն է Հայկական ցեղասպանութեան ժխտումը պատժող օրինագիծին, հաղորդագրութեամբ մը (Յունիս 6) հակազդած է Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան ֆլաման նախագահ Ի. Լըթէրմի թրքական թերթի մը ըրած յայտարարութեան որով խնդրականացուցած էր Ցեղասպանութեան իրողութիւնը: Իսկ իր կուսակցութեան ծագումով Թուրք մէկ թեկնածուն է. Թուի յայտարարած էր թէ շնորհիւ իր տարած աշխատանքին, Պելճիոյ յառաջիկայի հաւանական վարչապետը նկատուած Լըթէրմը խոստացած էր իր պաշտօնավարութեան օրով ցեղասպանութիւնը օրակարգի չբերել:

Տիւ Վիվիէ յայտնած է թէ մտադիր է իր օրինագիծը Խորհրդարանի նոր շրջանի բացումին անմիջապէս կրկին ներկայացնելու: Ան դատապարտած է Լըթէրմի ընտրական պատեհապաշտութիւնը, որով սեղրունքներ կ'անտեսէ ծագումով Թուրք ընտրողներու քուէներու սիրոյն, անտեսելով պատմական իրողութիւնը: Յօյս յայտնած է որ ֆլաման երեսփոխանին կեցուածքը արժանի պատասխանը կը ստանայ Հոլանտացի Ընկերվարական կուսակցութեան նախագահ Ու. Պոսի նախընթացով: Այս վերջինին ժխտողական կեցուածքը պատճառ եղած էր որ քըւէարկողները իրենց քուէն զլանան իրեն:

**

Թուրք մամուլին ըրած յայտարարութիւններով քննադատութիւններու, դատապարտումներու թիրախ Ի. Լըթերմ պատասխանելով ստեղծուած բանավէճին մասին լրագրողներուն հարցումներուն, ըսած է թէ իր հակադրութիւնը միայն ուղղուած էր ժխտումը պատժող օրէնքի մը հռչակումին: «Այդ կեցուածքը նաեւ իմ պատկանած կուսակցութեան կեցուածքն էր» ըսած է ան, աւելցնելով որ ինչ կը վերաբերի Հայկական Ցեղասպանութեան իրողութեան, ինք ոչ մէկ կասկած ունի անոր մասին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԻ ՆԻՒԹԸ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Գերմանական մամուլի ծանօթ անուններէն «Ֆրանքֆուրթըր Ռունտշաու» թերթը էջով մը անդրադարձած է Հայկական հատուցումներու պահանջին որ ուղղուած է գերմանական երկու դրամատան. Տոյչէ պանքին եւ Տրէստըր պանքին: Յօդուածագիրը գրած է թէ ամերիկահայ փաստաբաններու երեքակը կը սպառնայ դատի տալ նշուած դրամատուները, իսկ անոնք կը պնդեն թէ իրենց արխիւներուն մէջ նման հատուցում արդարացնելու ապացոյցներ գոյութիւն չունին:

«Հայկական ցեղասպանութեան նիւթը հրատապ բնոյթ ունի Թուրքիոյ մէջ, բայց կրնայ նաեւ գերմանական ատեաններու քննութեան առարկան դառնալ» գրած է լրագրողը, մէջբերելով փաստաբաններու երրեակին արտայայտութիւնը թէ անցեալ դարասկզբին Թուրքիայէն շատ մը Հայեր հաշիւ ունէին Տոյչէ պանքի և Տրէստըր պանքի ենթակայ թրքական հաստատութիւններու մօտ: Այդ գումարները այն ատենուան չափանիշերով կը գնահատուին 20 միլիոն տոլար: Երրեակէն Պ. Գապաթէք խայտառակութիւն որակած է գերմանական դրամատուներու կեցուածքը, որով Թուրքիոյ թիկունք կը կանգնին:

Թերթը անդրադարձած է նաեւ երեք փաստաբաններուն Գերմանիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան մօտ ունեցած հանդիպումներուն:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԶԱՐԵՀ ԽՐԱԽՈՒՆԻ ԵՒ ԻՐ ԱՆՁԿԱԼԻ «ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ»Ը

(ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ - 2004)

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

Սփիւռքահայ քերթողութեան նահապետներէն մին է Զարեհ Խրախունին։

Ծնած է ու կը շարունակէ ապրիլ եւ ստեղծագործել արեւմտահայութեան երբեմնի մշակութային մայրաքաղաքին՝ Պոլսոյ մէջ։

Ան հայ գրականութեան անդաստանէն ներս պաշտօնապէս մուտք գործեր է 1948ին, Պոլսոյ «Սան» գրական ամսագրի անդրանիկ թիւին մէջ ստորագրելով «Յաղթականը» խորագրեալ երկար քերթուած մը։ Դեռ հազիւ 22 տարեկան էր այն ատեն...։

Այդ օրէն այսօր, շուրջ վաթսուն տարիէ ի վեր, Խրախունի բանաստեղծը կը ստեղծագործէ յաղթականօրէն, արտասովոր ու բացառիկ կարգապահութեամբ, մէկ կողմէ լիովին նպաստաւորուելով Վոսփորի «գեղածիծաղ» ափունքին առթած աւանդական անսպառ ներշնչումներէն, միւս կողմէ ալ ապրեցնելով ու նորանոր թռիչքներով իր կատարելատիպ դիմագծութեան մէջ պահպանելով պոլսահայ բանաստեղծութիւնը։

Զ. Խրախունիի առաջինեկ քերթողագիրքը («Քար կաթիլներ») լոյսին բերուած էր 1964ին, Նոյն տարին, անոր յաջորդած էր «Ես եւ ուրիշներ»ը։ Յետոյ, տասնամեակներու երկայնքին, բանաստեղծը շարունակ զգալի դարձուցած էր իր ներկայութիւնը գրական հրապարակին վրայ՝ իրերայաջորդ կերպով ընթերցողին մատուցելով ե՛ւս տասներհինգ ու աւելի քերթողագրքեր, միշտ թարմ, վերանորոգ, խոհական ու վեհիմաստ մթնոլորտով ու բովանդակութեամբ։

Քերթողական այս ծանրածանր ու պատկառելի վաստակին կողքին՝ 1991 թուականին Խրախունի իր համակիրները ուրախացուցած էր արձակ գրութիւններու ծաւալուն ու թանկարժէք հատորով մըն ալ,- «Նշմարներ միւս երեսէն»։ Զարտուղի անցք մըն էր ասիկա չափածոյի կալուածէն դէպի արձակի բնագաւառ, դէպի գրողին այն «միւս երես»ը, որ ընդհանրապէս անծանօթ մնացեր էր հանրութեան լայն խաւերուն։ Հեղինակին իսկ բնորոշումով՝ այդ հատորը կը նպատակադրէր «մոռացութեան մութ վիրապէն դուրս քաշել» գէթ մէկ մասը այն տարաբնոյթ էջերուն, որոնք ճակատագրուած էին ննջել պարբերական մամուլի արխիւային անհասանելի հաւաքածոներուն մէջ։

Այս հատորին երկայնքին Խրախունի խնամքով մէկտեղեր էր 50ական թուականներէն սկսեալ մամուլի մէջ լոյս ընծայած իր գրավերլուծական, խոհափիլիսոփայական ու մշակութային հարցերու մեկնաբանութեան նուիրուած մեծաթիւ ուսումնասիրութիւնները, փորձագրութիւնները, նշմարները, քրոնիկներն ու թարգմանական էջերը, որոնք բոլորն ալ աչքի կը զարնէին իրենց լեզուական ու ոճային բարձրամակարդակ յատկանիշերով, բայց նաեւ՝ հեղինակին իմացական կարողութեանց լայն, շա՛տ լայն հորիզոնով...։

Անցեալ տարի, 2006 Հոկտեմբերին, Զարեհ Խրախունի բոլորեց իր ծննդեան 80ամեակը։ Ու այս կարեւոր հանգրուանին նախօրէին ալ՝ ան վերստին ոգեւորեց մեզ երկու դեռատիպ մատեաններով, մին՝ չափածոյ ստեղծագործութիւն («Մեսրոպատօն», նուիրուած՝ հայ գիրերու գիւտին 1600-ամեակին, տպ.՝ Պոլիս, 2005), միւսը՝ արձակ գրութեանց ժողովածու մը՝ «Անդրադարձումներ»։

Այս վերջին հատորը Զ. Խրախունիի գրական ընդհանուր վաստակին մէջ կոչուած է գրաւել մասնայատուկ տեղ մը՝ 1991ին հրատարակեալ «Նշմարներ միւս երեսէն»ին հետ միատեղ։ Քանզի,, անիկա պատուհան մը կը բանայ բանաստեղծին անձնական կեանքին հետաքրքրական շարք մը դրուագներուն վրայ, ու միւս կողմէ ալ պատեհութիւն կը ստեղծէ ըմբոշխնելու անոր հիանալի արձակը, որ հրաշագեղ արեւմտահայերէնի ուսանելի նմոյշ մըն է։

Եկէ՛ք միասնաբար հակինք Զարեհ Խրախունիի «Անդրադարձումներ»ուն վրայ։

Զ. Խրախունի (բուն անունով՝ Արթօ Ճիւմպիւշեան) 320 էջանի իր այս գրքին տուած է թելադրիչ ենթախորագիր մը,- «Անձկալի վերադարձ յուշերու օդապար փետուրով»։

Ակնարկուած «անձկալի վերադարձ»ը կատարուած է երկու ուղղութեամբ։ Նախ՝ դէպի հին գրութիւններ (5, 10 կամ 15 տարուան վաղեմութեամբ), ապա դէպի հին, շատ հին յիշատակներ (65-70 տարուան վաղեմութեամբ)։

Հատորը բաժնուած է վեց անջատ գլուխներու։ Ասոնց առաջին չորսը կը կրեն «Խօսք», «Գիր», «Գրախօսութիւն» եւ «Հարցազրոյց» տիտղոսները, 200 էջի սահմանին մէջ ի մի բերելով մշակութային կամ գրական հանդիսութիւններու առթիւ Խրախունիի արտասանած ողջոյնի խօսքերը, մամուլին տուած հարցազրոյցները, հրատարակեալ նորատիպ գիրքերու մասին իր ստորագրած վերլուծականները եւ այլն։ Այս էջերը յուշարար են Խրախունիի հանրանուէր մտաւորականի դիմագծութեան։ Մտաւորական՝ որ մասնակից է իր համայնքին գրական - մշակութային եռուզեռին ու առաջին ծափահարողը անոր մէն մի յաջողութեան։

Այսպէս, էջերու երկայնքին կարճառօտ կամ լայնաշունչ անդրադարձումներ կան Օննիկ Ֆըչըճեանի, Իգնա Սարըասլանի, Վարդան Կոմիկեանի, Ռ. Հատտէճեանի, Զահրատի, Փաւքալ Թէօրէնլիի, Գաբրիէլ Պասմաճեանի, Վահէ Օշականի, Վարուժան Աճէմեանի, Ռաֆֆի Քէպապճեանի, Վարդերես Գարակէօզեանի, Յակոբ Մնձուրիի, Շնորհք Պատրիարքի, տոքթ. Վարդ Շիկահերի, Գր. Համբարձումեանի եւ այլ մտաւորականներու մասին։ Այս անդրադարձումները կատարուած են մերթ գրական հաւաքոյթներու հանդիսաւոր բեմերէն, մերթ մամուլով, մերթ ալ հիւթեղ գրախօսականներու ընդմէջէն, փորձելով տալ դիմանկարային ուրուագիծը տուեալ անձերուն։

Զորօրինակ, խօսելով բանաստեղծ տոքթ. Իգնա Սարըասլանի (ծն.՝ 1945ին) մասին, Խրախունի զայն կը բնորոշէ իբրեւ «պոլսահայ գրականութեան անդաստանին վերջին պտղալից, հովանուտ եւ զովաբար ծառը»՝ թէ՛ տարիքի եւ թէ՛ արգասաբերութեան տեսակէտէ։

Այլ էջի մը վրայ, արտայայտուելով Ռ. Հատտէճեանի համբաւաւոր «Յուշատետր»երուն մասին, Խրախունի միանգամընդմիշտ կը հաստատէ, թէ 1981էն ի վեր «Մարմարա»յի մէջ օրը-օրին հրատարակուող այդ հազարաւոր սիւնակները «իրենց բնոյթին իսկ բերումով հրապարակագրութեան սեռին մաս չեն կազմեր, այլ կը պատկանին գրականութեան, ձեւացնելով ինքնայատուկ սեռ մը, որ թէ՛ արդիական փորձագրութիւն է, եւ թէ ժողովրդանուէր իմաստասիրութիւն։ ... Հատտէճեան կը պարզաբանէ, ժողովուրդին մատչելի եւ հասկնալի, դիւրամարս ու հաճելի կը դարձնէ ամէնէն յանդուգն եւ ինքնատիպ իմացական սաւառնումները, միաժամանակ զանոնք ընթերցողի ճաշակին հրամցնելով գրական պարզ բայց հազուագիւտ գեղեցկութեամբ հանդերձանքի մը մէջ» (էջ 106)։

Սեւեռումի ենթարկելով գրագէտ Վահէ Օշականի (1922-2000) «Արուարձաններ» բանաստեղծական հատորը (1991), Խրախունի զայն կը նկատէ «իսկապէս կոթողային արձան մը թէ՛ բանաստեղծական յղացումի եւ յօրինումի, թէ՛ խորաթափանց ու տիեզերապարփակ մըտածողութեան, եւ թէ լեզուական լայնաշունչ եւ յորդահոս ճոխութեան տեսակէտէ»։ Ու հոն նշմարուող լեզուական չափազանցեալ յանդգնութեան, ազատաբանութեան ու համարձակախօսութեան դիմաց ալ (որ Վ. Օշականի գրականութեան յայտուն յատկանիշն է)՝ Խրախունի թէեւ բնական կը նկատէ որ ամերիկաբնակ գրող մը 20րդ դարավերջին փորձէ խորտակել մեր լեզուին պարտադրուած կարգ մը թապուներն ու կապանքները, եւ սակայն կը զգուշացնէ՝ որ «վրան բաց» ասութիւնները կրնան գրական գործ մը առաջնորդել գռեհկաբանութեան (էջ 139)։

Խրախունիի գրութիւնները ջախջախիչ տոկոսով կ'առնչուին իսթանպուլահայ գրողներու եւ գրականութեան։ Ինք արդէն տեսաբանն ու առաջատար դէմքերէն մին է յետ-պատերազմեան պոլսահայ ժամանակակից գրական շարժումին, որ սկիզբ պիտի առնէր նախորդ դարու 40ական թուականներուն եւ որ հետզհետէ պիտի նուաճէր գագաթային բարձունքներ թէ՛ բանաստեղծութեան, թէ՛ ալ արձակի մարզին մէջ։ «Համառօտ ակնարկ»ի մը մէջ (էջ 183-190) ան կ'ուրուագծէ այդ շարժումին կարած ուղին ու կը շարայարէ անոր մայր սկզբունքները, աշխարհընկալումն ու դիրքորոշումը։

Այլ առիթով մը, ան կ'անդրադառնայ Պոլսոյ Մխիթարեան Սանուց միութեան «Սան» գրական հանդէսին, որ կենսունակ միջնաբերդերէն մին նկատուած է արդիական կամ նորատարազ գրականութեան եւ ժամադրավայրը՝ իսթանպուլահայ բովանդակ մտաւորականութեան,։ Խրախունի կը յիշէ, որ «Սան»ը հիմնուեցաւ 1948ին ու անոր կնքահայրը Զահրատն էր (1924-2007)։ Թերթը գրեթէ անխափան շարունակուած է 25 տարի, մինչեւ 1973ի Ապրիլը, 18 տարի յետոյ սակայն, 1991ի Ապրիլին, նախկինին հետեւեղութեամբ՝ այս անգամ հիմնուած է «Նոր Սան» եռամսեան, այն յաւատես ենթադրութեամբ թէ երիտասարդ գրիչներու խանդավառութիւնը կրնար զարգանալ դէպի լուրջ գրական աշխատանք, եթէ նմանօրինակ բեմ մը տրամադրուէր իրենց։ «Սակայն սերունդը փոխուած էր. ո՛չ անհրաժեշտ լեզուական պաշարը կար, ո՛չ ալ գրականութիւն ընելու սրբազան կիրքը եւ յարատեւութիւնը»։ Անխուսափելի արդիւնքն այն կ'ըլլար՝ որ «Նոր Սան»ը վերջնականապէս կը դադրէր 2000 թուականին։

⁂

Եւ այժմ թակենք դուռը «Անդրադարձումներ»ու վերջին երկու գլուխներուն, ուր հեղինակը կարօտով լի յուշեր կը պատմէ իր ծննդավայր Եշիլ-գիւղէն (Պոլսոյ արուարձան երբեմնի պատմական Սան Սթեֆանօն), վաղ պատանեկան օրերէն, ընտանեկան յարկի յիշատակարժան դրուագներէն ու համալսարանի տարիներէն։

Կը խորհինք որ յուշագրական այս բաժինը ամէնէն կարեւոր մասն է հատորին, թանկագին պատառիկներ փրկած ըլլալով հեղինակին կեանքին ամենահեռաւոր շրջաններէն։ Խրախունի ինք ալ կը գիտակցի արդէն, թէ «ամէնքս ալ վկաները եղանք մեր ապրած ժամանակներուն, եւ պարտաւոր եղանք պատմութեան սեղանին դնելու մեր ակնոցէն տեսնուածը, մեր ոսպնեակով արձանագրուածը» (էջ 97)։

Առ այդ, ան ընթերցողին առջեւ կը բանայ իր յուշերու տուփրակին բերանը ու «անձկալի վերադարձ» մը կը կատարէ դէպի անցեալ դարու 30ական թուականներու կէսերը...։

Խրախունի նախ կը պատմէ, թէ այդ շրջանի հաղորդակցութեան միջոցները (ինքնաշարժ, շոգեկառք, օդանաւ, ձայնասփիւռ, եւ այլն)՝ իրենց «ապշեցուցիչ» յատկութիւններով մի՛շտ հմայք կ'առթէին մարդոց։ Մանուկներ կամ պատանիներ երազներ կը հիւսէին՝ պարզապէս խաղալիք շոգեկառք կամ սաւառնակ մը ունենալու համար։ Ու հազուադէպօրէն ձեռք կը ձգուէին անոնք։

Պոլսոյ մէջ, որ այդ տարիներուն ունեցած է լոկ 600.000 բնակիչ, անձնական ինքնաշարժներ կամ թաքսիներ շատ հազուագիւտ էին, կը գրէ հեղինակը։ Ու ժամանակաշրջանի ըմբռնումին համաձայն՝ «Եթէ ինքնաշարժ կար, շարժավար ունենալն ալ պայման էր։ Ո՛չ մէկ ինքնաշարժի տէր ինք կը վարէր կառքը, այդպիսի բան մը նոյնիսկ ամօթալի կը համարուէր։ Որեւէ տանուտէր եթէ ձիակառք ունենար՝ ինք կը բռնէ՞ր սանձն ու մտրակը...։ Շարժավարն ալ դիրքով կառապանէն տարբերութիւն չունէր ամենեւին, թէպէտ յատուկ համազգեստ կը հագնէր եւ գասքէթ կը դնէր»։

Նախնական կեանքի ուշագրաւ երեւոյթներէն մէկն ալ պարագան էր ըմպելի ջուրին, որ ընդհանրապէս կ'ապահովուէր ջրհորներէ։ «Գրեթէ բոլոր տուները ջրհոր ունէին, որոնք ամրան ընթացքին սառնարանի դեր ալ կը կատարէին, տոպրակներով եւ յատուկ գոց ամաններով ջրհորն ի վար կախուած խմիչքները, պտուղները կը պաղեցնէին եւ աւրուելէ կը պահէին եռացած կաթը, հաւկիթները, միսն ու եփած ճաշերը»։

Խրախունի նկատել կու տայ, թէ երկու աշխարհամարտերու միջեւ ինկած ժամանակաշրջանին՝ համայնքային կեանքը բաւական լճացած երեւոյթ մը կը պարզէր Պոլսոյ մէջ։ Կ'ըսէ որ երկրին ընկերային ու տնտեսական կացութիւնը արդէն բարւոք չէր («դրամը շատ յարգի բան մըն էր, որ ծախսուելէ աւելի պահուելու պէտք է ծառայէր»), բայց Պատրիարքարանի հեղինակութիւնն ալ հետզհետէ նուազած էր ու Ազգային Վարչութիւնն ալ ձեւական գոյութիւն մը ունէր...։ Համոզում կը յայտնէ՝ թէ «ասոր պատճառներէն մէկն ալ հոգելոյս Մեսրոպ Նարոյեան պատրիարքին քիչ մը թոյլ առողջութիւնն ու հանգստաւէտութեան հետամուտ բնաւորութիւնն էր»։ Զուրանալով երբեք Նարոյեան պատրիարքի գրական ճաշակն ու վաստակը, Խրախունի այս ծանօթ արմաշականին մասին կը գրէ հետեւեալը.

- Նարոյեան կը նախընտրէր յաճախ հիւրամեծարուիլ հարուստ ազգայիններու տաքուկ ու հանգստաւէտ տուներուն մէջ, ուր ազնիւ ու վայելուչ տանտիկիններու պատրաստած նոխ ճաշասեղաններուն [illegible] նախագահէր, յետոյ անցնելու հա-

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՎԵՐԱՄԻԱՒՈՐՈՒՄԸ

Երեք տարուան բանակցութիւններէ ետք ի վերջոյ Ռուսաստանի օրթոտոքս եկեղեցին եւ անոր արտասահմանեան զոյգը վերամիացան: Վերջինը պառակուած էր 1917էն ի վեր. 1927էն խզած էր Մոսկուայի հետ ամէն կապ: Մայիս 17ին երկու հիմնարկները բաժանումէն վերջ առաջին անգամ ըլլալով ուխտ մը ստորագրեցին: Առիթը կը մեկնաբանուէր երկրին պատմութեան ամէնէն մեծամեծ էջերէն մէկուն փակումը:

Մոսկուայի եւ համայն Ռուսաստանի Ալեքսիս Բ. պատրիարքը այդ առիթով կը յայտարարէր թէ 2003էն նախագահ Պուտինի հանդիպումը արտասահմանեան եկեղեցիին ղեկավարներուն հետ կրցած էր վերջնականապէս այդ բաժանումը վերջ տալ. այդ ուրախութեան առիթ մը չէր, այլ նախկին օրթոտոքս մը:

Միացումը օրակարգի կը բերէ նախկին Ռուսաստանին մէջ եկեղեցին դերը. ան հետեւ է միայն հաստատել սահմանափակումները: Եւ անցած մը եկեղեցին հարթեց, եւ նորէն հարցերը, կը ըսուի, քաղաքական եւ ընկերային կեանքի ազդակներ մէջ ըլլայ, երկրին ներկայ մասնիկ իր անտեսներ պատուարբերով: Ճիշդ է որ քաղաքական գաղթը ընդհանուր առմամբ խանդավառ է հետամէն նկատմամբ, զոր հոգեւոր վերածնունդ մը կը կոչէ: Բայց կան նաեւ վերապահումներ յայտնողներ, զգուշութեան հրաւէր կարդացողներ. անոնք որոշ մտահոգութեամբ կը մտածեն կրօնաւորներու հաւանական փառատենչութեան եւ պետութեան ծրագիրներուն մասին: Անոնք կը մերժեն Եկեղեցիին քաղաքականութեան միջամտութեան հեռանկարը, այդ ճամբան բանալով ամբաստանելով պետութիւնը:

Վերամիացումով երկու եկեղեցիները բաժնող սահմանները ջնջուած են ու այլեւս մէկուն կամ միւսին կրօնաւորները պիտի կարենան ծառայել որեւէ եկեղեցիի մէջ: Համաձայնութեամբ Մոսկուայի պատրիարքին, օրթոտոքս եկեղեցին կը վերադառնայ 40 երկրի մէջ ապրող քանի մը հարիւր հազար հաւատացեալներ: Այսուհանդերձ, արտասահմանի եկեղեցին ռուս օրթոտոքս եկեղեցիին բաղկացուցիչ մասնիկը դառնալով հանդերձ, պիտի չարունակէ ինքնավար մնալ:

Վերապահ կրօնաւորներ կան այս թեւին մէջ ալ: Կարեւոր է թիւը այն կրօնականներուն եւ աշխարհականներուն որոնք պատրաստ չեն ամբողջովին վստահելու «Կարմիր եկեղեցի»ին: Այս զգուշաւոր կեցուածքը հիմ ունի 1927ի հերձուածը որ գոյացաւ Սերգէյ մետրոպոլիտին խորհրդային իշխանութեան ընդառաջումով: Այդ թուականին քաղաքացիական պատերազմէն խոյս տըւած ու արտասահման ապաստանած եկեղեցականները ռուսական եկեղեցին ամբաստանած էին գործակցելով «Աստուծոյ դէմ պայքարի ելած սատանայական իշխանութեան» մը հետ: Ու խզած էին անոր հետ ամէն կապ:

Վերամիացման կողմնակիցները կը շեշտէին թէ խզումին գլխաւոր դրդապատճառները դադրած են գոյութիւն ունենալէ: «Անաստուած իշխանութիւնը» չկայ այլեւս եւ բոլշեւիկներու կողմէ սպաննուած Նիկոլա Բ. ցարը եւ իր ընտանիքը սուրբերու կարգը դասուած են: «Ներկայի Ռուսաստանին եւ սպիտակ Ռուսերու հոգեւոր միութեան վերադարձը մեծապէս կարեւոր է. "սպիտակ գաղափար"ին հետեւորդները դարձեալ Ռուսաստանի պատկանելու զգացումը պիտի ունենան, անոր դեսպանները ըլլալով ամբողջ աշխարհին մէջ» ըսած է Ռուսաստանի Եկեղեցիին արտաքին յարաբերութիւններու մէկ պատասխանատուն, խօսքը ուղղելով արտասահմանի կրօնաւորներուն եւ աշխարհականներուն:

Վերամիացումին հակառակորդները, որոնց բանբերն է Հարաւային Ամերիկայի եպիսկոպոսը Գ. Պետրենկօ, Մոսկուայի պատրիարքը կը մեղադրէ արտասահմանցիներուն բոլոր պայմանները յարգած չըլլալով, ինչպէս՝ «էքիւմէնիզմի հերետիկոսութեան», կամ բոլշեւիկներու հետ, Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդին հետ գործակցութեան դատապարտումը:

Դժուար է ենթադրել թէ քանի'ներ պիտի մերժեն Մոսկուայի պատրիարքին ենթարկուիլ: Նոր հերձուած մը պիտի ստեղծուի՞ անոնց ընթացքով:

ՔԱՂՀԱՆ

մար նարտի անվերջանալի խաղաշարքերու...: Ինք քիչ անգամ կը պատարագէր. երբեմն կը հանդիսապետէր նշանակալի օրերու առթիւ, եւ կը քարոզէր: Բայց քարոզէն ոչ ոք որոշ բան մը կը հասկնար. միայն կ'ըսուէր թէ՝ "շատ բարձր ոճով կը խօսի": Ճիշդ էր. ատիկա շրջանին յատուկ այդ գեղապաճոյճ ոճն էր, ուր հայ լեզուի նրբահնչիւն բառերը քովէ քով կամ վրայէ վրայ կը շարուէին կամ կը կուտակուէին, բայց պարբերութեան վերջաւորութեան՝ սկիզբը մոռցուած կ'ըլլար արդէն: Իսկ եթէ սկիզբը մտքի մէջ պահուէր՝ խօսքին թելը կը կորսուէր ածականներու եւ գոյականներու լաբիւրինթոսին մէջ...» (էջ 249):

Խրախունի տակաւին կը պատմէ ընտանեկան այն լուրջ ու առողջ մթնոլորտը՝ որուն մէջ կը դաստիարակուէին ինք ու իր սերնդակիցները, կ'ակնարկէ 40ական թըւականներէն սկսեալ փոքրամասնութիւններու նկատմամբ ի գործ դրուած խտրականութեան եւ ճընշումներուն, «Ունեւորութեան տուրք»ին բերած հրդեհին մասին...: Հրդեհ, որ շատերու կարգին պիտի լափլիզէր նաեւ Ծիմպլիչեաններու հօրենական բնակարանն ու հիւսուածեղէնի քառայարկ լեփլեցուն վաճառատունը:

Տեղ-տեղ յուզիչ եւ երբեմն ալ զըւարթախոհութեամբ ջնարակուած այս էջերուն մէջ կը տողանցեն յայտնի կամ անծանօթ բազմաթիւ անուններ, Եշիլգիւղի ծխատէր հովիւ Յուսիկ քհնյ. Քէրէսթէճեանէն մինչեւ ուրարակիր դպիր Խաչիկ Սուճեանը, գրող Գեղամ Սեւանէն մինչեւ երաժշտութեան դասատու Եդուարդ Մարկոսեանը եւ այլն, եւ այլն:

Կը փակենք գիրքը գոհունակ տըրամադրութեամբ, բանաստեղծ Խըրախունիին կողքին ողջունելով նա՛եւ արձակագիր Խրախունին: Ու կը խորհինք, որ յուշերու այս շարքը պէտք է համալրուի նոր էջերով ալ՝ մասնաւորաբար գծելով դիմաստուերները հեղինակին դպրոցական շրջանի պատկառելի ուսուցիչներուն, գործակից մտաւորականներուն եւ սերնդակից գործիչներուն: Կը խորհինք միաժամանակ Զ. Խրախունիի այն վիթխարի անձնական նամականիին մասին, որ հրատարակուելու պարագային՝ մէկդի պիտի հրէ 80ամեայ բեղմնաւոր կեանքի մը ինչ-ինչ «ստուեր»ները եւ արժեւորող «արձագանգ»ներով հրճուեցնէ մեզ:

Լ. Շ.

Հալէպ

ԴՈՂԴՈՋԻՒՆ ԴՈՂԴՈՋ

ՊՐՈՒՄՄԱՅԻ (Լիբանան) Լը Գրիյոն պանդոկին մէջ, Հ.Յ.Դ. Զաւարեան Ուսանողական Միութեան «Դէպի երկիր» յանձնախումբը, Մայիս 19ին եւ 20ին սեմինար մը կազմակերպած է նիւթ ունենալով «Հողային պահաջատիրութիւնը»: Հաւաքոյթին մասնակցած են Հայ Եկեղեցւոյ Համալսարանական Ուսանողներու Միութիւնը, Հայ Աւետարանական "Զանեց" Միութիւնը, Հայ Կաթողիկէ Համալսարանականներու Միութիւնը, Հ.Բ.Ը.Մ – Հ.Ե.Ը., Ս.Դ.Հ.Կ. "Տիգրան" Ուսանողական – երիտասարդական Միութիւնը, Հ.Յ.Դ. Լիբանանի Երիտասարդական Միութիւնը, Լիբանանի մէջ համալսարաններու հայկական համախմբումներու և ակումբներու պատուիրակութիւնը: "Ճանչնանք եւ պահանջենք մեր հողերը" կարգախօսը կրող խորհրդաժողովին բացման խօսքը յանուն Հ.Յ.Դ. Զաւարեան Ուսանողական Միութեան արտասանած է Հուրի Եղոյեան: Ան շեշտած է որ "Արեւմտահայաստանի ազատագրութեան կողքին այսօր Նախիջեւանի, Ջաւախքի եւ Արցախի հողերուն տիրութիւնը կը դառնայ անյետաձգելի հրամայական": Բացման խօսքէն ետք խորհրդաժողովին ներկաները դիտած են "Ճանչնանք մեր հողերը" նիւթով փավըր փօյնթի ներկայացում մը: Ժողովին առաջին բանախօսը եղած է Յովհաննէս Թալաքեան, որ դիտել տըւած է որ պահանջատիրութիւնը անարդարութեան եւ անիրաւութեան ծնունդ է: Յաջորդ դասախօսը եղած է Հ.Յ.Դ. Հայաստանի Գերագոյն Մարմնի անդամ Հայկազուն Ալվըրցեան: Արտայայտուած են նաեւ Աւօ Գաթրճեան (Հալէպէն), Մելիք Գարագաւորեան եւ Կարօ Յովհաննէսեան: Աւարտին, մասնակիցները բաժնուած են չորս խմբակներու քննարկելու համար պահանջատիրութեան կարելիութիւնները:

⁂

ԼԱՒԱԼԻ մէջ (Գանատա) Մայիս 24–26 գումարուած է Հ.Յ.Դ. երիտասարդական եւ ուսանողական համահայկական Գ. խորհրդաժողովը, որուն մասնակցած են Լիբանանէն, Պրազիլէն, Ֆրանսայէն, Արցախէն, ԱՄՆ–էն, Յունաստանէն ժամանած երիտասարդներ եւ ուսանողներ: Խորհրդաժողովին նախօրեակին, Մոնրէալի քաղաքապետարանին մէջ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է որուն մասնակցած են ժողովին մասնակիցները եւ տեղւոյն քաղաքացիները: Մայիս 24ին Լաւալի Հայ Կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է բացումը եւ առաջին խօսք առնողը եղած է Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան, որ մասնակիցներուն փոխանցած է Բիւրոյի ակնկալութիւնները դաշնակցական երիտասարդէն ընդհանրապէս եւ այս խորհրդաժողովէն մասնաւորապէս: Ապա, խօսք առած է Մհեր Գարագաշեան, որուն յաջորդած է Գանատայի Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի անդամ Սարօ Տէր Պետրոսեան, որ ողջունած է մասնակցող երիտասարդները: Խորհրդաժողովը իր առաջին բաժինով ունկնդրած է զանազան շրջաններու ներկայացուցիչներու զեկուցումները իրենց շրջանի գործունէութեանց մասին: Երկրորդ օրուան աշխատանքները կեդրոնացած են Հայ Դատի նիւթին շուրջ: Այդ ուղղութեամբ Յակոբ Տէր Խաչատուրեան ներկայացուցած է Հայ Դատի յանձնախումբերու համակարգը, իրենց գրասենեակի ցանցով եւ կառոյցով: Յաջորդ զեկուցաբերը եղած է Ռուբէն Գույումճեան որ նկարագրած է Թրքական կառավարութեան Հայոց Ցեղասպանութեան ուրացման վերջին ռազմավարութիւնները: Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի երիտասարդական խորհուրդի անդամ Յովհան Թաշճեան խօսած է Պոլսոյ մէջ տիրող այսօրուան քաղաքական մթնոլորտին եւ Թրքական ազգայնամոլ զգացումներու արձանագրած վերելքին մասին: Մայիս 27ին, խորհրդաժողովը փակած է իր աշխատանքները:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՏԻՉՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 1.
ԿՈՐԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ժամանակագրական կարգով Կորիւն վրդ. գուցէ առաջինն է, հայ տառերու գիւտէն ետք, որ իբր ինքնագիր պատմագրութիւն գրած է ՎԱՐՔ ՄԱՇՏՈՑԻ, հաւանաբար 445 թուականին:

Կորիւն եղած է Մաշտոցի սիրելի աշակերտներէն կրտսերագոյնը եւ ականատես է իր պատմածներուն. դէպքերէն մաս մըն ալ քաղած է տեղեակ անձերէ:

Սահակ Մեծի եւ Մաշտոցի հանրային գործունէութեան աջակցած է: Ունէր վարդապետեան աստիճան. ծանօթ էր ասորերէնի եւ պարսկերէնի: Ուղարկուած է Բիւզանդիոն ուր կը գտնէ Եզնիկ Կողբացին, դառնալով անոր դասընկեր:

Ուսումնական զարգացումը աւարտելէ ետք, ուրիշներու նման, ինք եւս ղրկուած է գաւառները, աւանդելու իր գիտութիւնը:

Կորիւն շատ հաւանաբար երիտասարդ մեռած է, քանի իր անունը չի յիշուիր ոչ Շահապիվանի ոչ ալ Արտաշատի -449- ժողովներու մէջ:

Գրական գործը

Կորիւն իր ՀԱՅՐԸ կը կոչէ Մաշտոցը. նկատուած ըլլալով յարմարագոյն անձը, Յովսէփ կաթողիկոսի եւ միւս աշակերտներուն խնդրանքով գրած է Մաշտոցի Վարքը:

Իր նպատակը եղած է աւելի Մաշտոցի հոգեկան դիմագիծը ուրուագրել եւ ազգօգուտ գործը ներկայացնել, քան պատմագրութիւն կատարել:

Մաշտոց իրեն համար սրբակեաց անձ մըն է. կ'ուզէ ցոյց տալ անոր դերը եկեղեցական մարզին մէջ. գրերու գիւտն ալ կատարուած է այդ նպատակին համար, այդ է պատճառը որ Կորիւն քաղաքական անցուդարձերուն ուշադրութիւն չի դարձներ:

Ափսոս որ չէ տեղեկացուցած մեզի բազմաթիւ խնդիրներ եւ կարեւոր դէպքեր որ դարուն պատմական վիճակը աւելի կրնային լուսաբանել եւ որոնց ականատես եղած է ինք:

Կորիւն հաւանաբար կատարած է թարգմանութիւններ. իրեն կը վերագրուի Աստուածաշունչի Մակաբայեցիներու գիրքերուն թարգմանութիւնը եւ խմբագրութիւնը Ագաթանգեղոսի եւ Փաւստոս Բիւզանդի անուններով հասած պատմական գործերուն:

Լեզուն

Կորիւն երեւակայութեամբ օժտըւած անձ մըն է եւ լեզուն ստացած է հեղինակին ամբողջ նկարագիրը: Կը սիրէ ճոռոմաբանութիւնը, կրկնութիւններն ու աւելորդաբանութիւնները: Իր բառամթերքը լի է նոր եւ չքեղ բարդութիւններով, հանդիսաւոր իր գնացքով: Ան բարձր ձեւերու հետ երբեմն կը գործածէ նաեւ ընտանեկան խօսքեր եւ մերթ յունաձեւ բացատրութիւններ:

ՅԻՊԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Տիկին Մ. Աղպատեան 50 եւրօ Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ ՋԵՐՄ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Խօժէնի եւ Անի Նազարէթեան քոյրերուն (Պանիօլէ) եւ Սաթենիկ Ֆիրէնկիւլեանի (Պանեէօ) գրադարանին նուիրած թերթերուն եւ գիրքերուն համար:

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS
& SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides	**48 Cours de la Liberté**	**67 La Canebière**
75001 Paris	69003 Lyon	**13001 Marseille**
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	**Tél. : 04 95 09 30 60**
Fax : 01 42 61 94 53	Fax : 04 78 60 92 26	**Fax : 04 95 09 30 61**
armenie@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

arménie mon amie

Congrès international

Contact : Gérard DEDEYAN, Professeur d'Histoire,
gerard.dedeyan@univ-montp3.fr
Isabelle AUGE, Maître de conférences,
tél. : 04 67 14 22 71

L'Eglise arménienne entre Grecs et Latins (fin XIe - milieu XVe s.)

UNIVERSITE PAUL VALERY — MONTPELLIER III

mardi 12 et mercredi 13 juin, bâtiment Recherche, salle Pierre JOURDA

Sous la présidence de Messieurs les Professeurs Jean RICHARD et Jean-Pierre MAHE, Membres de l'Institut de France.

- **LES RELATIONS ARMENO - GRECQUES**
- **LES RELATIONS ARMENO - LATINES**
- **LE DIALOGUE INTERECCLESIAL DANS LA DIASPORA ET LES RELATIONS AVEC LES AUTRES EGLISES**
- **LES RELATIONS INTERRELIGIEUSES**

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

LUNDI 11 JUIN à 18h30

Claude MUTAFIAN
Docteur en histoire
«Pourquoi la Magie de l'Ecrit»

Bernard OUTTIER
Chercheur au CNRS
«Quelques lieux remarquables de la littérature arménienne»

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Գաշանի Հ. Իսահակեան մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 70 եւրօ տէր եւ տիկին Տիգրան Թորոսեանէ Օննիկ Թորոսեանի յիշատակին:

□

ARNOUVILLE, Section ASTRIG

Le Gala de fin d'année de la CBAF, « Section Astrig » d'Arnouville aura lieu le : **Dimanche 17 Juin à 15h00**, Salle Charles Aznavour à Arnouville.

Les enfants de l'école se produiront sur scène. Spectacle de danses, comédie et bien d'autres surprises vous attendent.

La chorale des adultes dirigée par M. Haïg Sarkissian interpretera des chants traditionnels.

Venez nombreux encourager tous nos artistes.

□

Section «SEVAN» Vienne

Grande fête champêtre annuelle

animée par les **GOLDEN BROTHERS**
Dimanche 17 juin à partir de 12 heures
Au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne

Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola

— Salle couverte en cas de pluie —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de père Haroutioun BEZDIKIAN, Directeur du centre culturel Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à 20h30 à la M.C.A.
17 Rue Bleue — 75009 Paris

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de Robert GUEDIGUIAN, réalisateur

Jeudi 14 juin à 20 heures

INTCHOU E AGHMGOUM GUEDE
(POURQUOI LE FLEUVE GRONDE-T-IL?)

V.O. 1958

Réalisation : Krikor MELIK-AVAKIAN
avec :
Hratchia Nercissian, Aved Avédikian, Frounzig Mkrtchian, Anahid Adamian, L. Toukhikian, V. Mirzanian.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

arménie mon amie

AGENDA

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

⁂

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 12
MARDI
12 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.724 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21.724

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՁԵՌՆՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԻՈՒ. ԷՄ. ՓԷ.-Ն ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՅԱՂԹԵԼ ՁԱԽԸ ԿԸ ՋԱՆԱՅ ՏՈԿԱԼ

Մինչ նախագահական ընտրութեան Ֆրանսացիները իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մասնակցեցան, երեսփոխանական ընտրութիւնը ճիշդ հակառակ պատկերը պարզեց առաջին հրջանին իսկ: Ձեռնպահութիւնը կը հասնէր 40%ի: Կը թուի որ նախագահականէն ետք, որոշ անտարբերութիւն մը կը տիրէր եւ այդ անտարբերութեան զոհ գընաց ձախը: Մնաց որ կային հաւանաբար անձեր, որոնք տրամադիր չէին քուէ տալու ընկերվարական կուսակցութեան մը, որ անմիջապէս անդամներ ունեցաւ որոնք գացին Սարքոզիի ծառայելու սկսելով Քուշներէն: Առաջին հրջանին իսկ Իու.Էմ.Փէ.-ն ապահովեց ձայներու 45.5%, 39%ը ձգելով ձախին: Այս պայմաններուն մէջ, եթէ, ինչպէս կը սպասուի Յունիս 17ին ալ Իու.Էմ.Փէ.-ն ապահովէ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը եւ Ազգային Ժողովին մէջ ունենայ 383էն 447 աթոռ, ընդհանուր կացութիւնը կըրնայ բաւական մտահոգիչ ըլլալ, քանի Ազգային Ժողովը կը վերածուի պարզապէս արձանագրութեան գրասենեակի մը եւ ոչ մէկ դեր կրնայ խաղալ երկրին քաղաքականութեան մէջ: Աւելորդ է ըսել թէ փափաքելի իրավիճակ մը չէ ժողովրդավար երկրի մը համար, որ Ֆրանսան է: Նախապէս, Իու.Էմ.Փէ.-ն եւ իր մերձաւորները ունէին 359 աթոռ, Իու.Տէ.Էֆ.-ն ալ՝ 29, ընկերվարականները՝ 149, համայնավարներն ալ 21: Նոր կացութիւնը, եթէ հաստատուի գալ Կիրակի, Ազգային Ժողովէն դուրս պիտի ձգէ համայնավարները, կանաչները եւ հանրապետական այլ հոսանքներ: Առաջին հրջանը ծանր հարուած մը եղաւ փոքր կուսակցութիւններուն համար, գլխաւոր զոհն է Մոտէմը եւ Պայրու կրնայ միայն 1էն 4 երեսփոխան ունենալ: Ա. հրջանին Պայրու նպաստաւոր համեմատականի մը մէջ է, կրցաւ միայն ձայներու 7.63%ը ապահովել: Պէտք չէ անտեսել որ ընտրութեան մեծամասնութեան այս դրութիւնը արդար եւ տրամաբանական արդիւնքներ չի տար, բայց, հակառակ բողոքներու համեմատականի սիսթեմը չէ հաստատուած:

Այս առաջին հրջանին ընտրուեցան 110 երեսփոխաններ (ընդհանուր թիւը 577 է): Ընտրուածներու մէջ են կառավարութեան կարգ մը անդամներ, ինչպէս Ֆր. Ֆիյոն, Ժան-Լուի Պորլօ, Հ. Մորէն, Կզավիէ Պերթրան, Է. Վէօրթ, Տ. Պիւսըրօ, Վալերի Փեքրէս: Նախարարներէն համեմատականի մնացած են Ալէն Ժիւփէ, Մ. Ալիօ-Մարի, Քրիսթին Պութէն եւ Ռոզըլին Պաշըլօ: Սկիզբէն որոշուած էր որ այն նախարարը որ չընտրուի, պէտք է հրաժարի իր պաշտօնէն, այս հարցը վտանգաւոր է մանաւանդ Ալէն Ժիւփէի համար, որու դիրքը անպայման կարելի չէ նպաստաւոր նկատել, երբ յիշուի որ իր հրջանը (Ժիրոնտ) նախագահական ընտրութեան ատեն առաւելագոյն քուէն տուաւ Սեկոլէն Ռուայալի: Բ. հրջանին համար, Մ. Լը Փէն կրնայ ներկայանալ, քանի Բ. դիրքի վրայ հասաւ, բայց, ընդհանուր ձեւով Ժ.-Մ. Լը Փէնի Ազգային Ճակատը ալ ապագայ չունի այլեւս: Բ. հրջանին համար, փափուկ է նաեւ Սթրօս-Քահնի դիրքը, որմէ 90 ձայն աւելի շահած է Իու.Էմ.Փէ.ի իր մրցակիցը (Վալ տ'Ուազ, 8րդ հրջան): Այս պայմաններուն մէջ, Հոլանտ, Ս. Ռուայալ, Ֆապիուս, Տըլանոյէ կոչերը կրկնապատկեցին, որպէսզի Յունիս 17ին ալ ձախի ի նպաստ քուէարկողները տունը չնստին: Այս ընտրութեան առաջին հրջանը հաստատեց Պայրուի պարտութիւնը, որու աջ բազուկն ալ՝ Մարիէլ տը Սարնէզ պարտուեցաւ: Յայտարարեց թէ արդիւնքները լաւ բան մը չեն ժողովրդավարութեան համար: Յաջող արդիւնքներ արձանագրեց Իու.Տէ.Էֆ.-ի այն թեւը, որ Սարքոզիի Իու.Էմ.Փէ.-ին միացաւ: Պայրու ալ կը հաստատէ որ ստեղծուած կացութիւնը անհաւասարակշռութիւն մը կը ստեղծէ եւ Ֆրանսան պիտի զղջայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ Պագըրգիւղի հրջանին մէջ վաճառատան մը առջեւ պայթած ռումբ մը տասնեակ մը անձի վիրաւորուելուն պատճառ եղած է: Թրքական աղբիւրներու համաձայն ան քիւրտ զինեալ կազմակերպութիւններու գործածած տեսակէն է: Նոյն օրը Իրաքեան սահմանին կից Շըրնաքի հրջանին մէջ ալ հեռավար ականի մը պայթումը երեք թուրք զինուորի մահուան պատճառ եղած է: Այս պատահարները երկրին հարաւ-արեւելեան քրտաբնակ հրջանին մէջ ցոյցերու առաջնորդած են. ցուցարարները դատապարտած են քրտական արարքները:

ՍՊԱՆԱՑԻ ՌԱՖԱՅԷԼ ՆԱՏԱԼ երրորդ տարին ըլլալով յաղթեց Ռոլան Կառոսի մրցաշարքին Ռ. Ֆետէրէրի դէմ:

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ՉԻԼԻՆ

Չիլիի խորհրդարանին Ցեղասպանութեան ճանաչումի քայլը անմիջական հակազդեցութեան մղած է Անգարան: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարութեամբ մը տեղեկացուցած է թէ կը դատապարտէ ու կը մերժէ Չիլիի մէջ արձանագրուած նախաձեռնութիւնը: Նաեւ ատիկա երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները կը ըստուերէ: Չէ մոռցուած շեշտումը թէ ցեղասպանութեան պնդումը անյարիր է պատմական իրականութիւններուն, եւ այլն, եւ այլն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

Ինչպէս կը սպասուէր, նախագահ Ռ. Քոչարեանի Յունիս 8ի հրամանագրով հաստատուած է կառավարութեան նոր կազմը: Կառոյցին մէջ կատարուած փոփոխութեամբ մը մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նախարարութիւնը բաժնուած է երկու անջատ նախարարութեան:

Նորակազմ կառավարութիւնը հետեւեալ պատկերը ունի.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ և ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ – Աղուան Վարդանեան
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ – Յարութիւն Քուշկեան
ԱՌԵՒՏՈՒՐ և ՏՆՏ. ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ – Ներսէս Երիցեան
ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ – Գէորգ Դանիէլեան
ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐ – Վարդան Օսկանեան
ԲՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ – Արամ Յարութիւնեան
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ – Դաւիթ Լոքեան
ՈՒԺԱՆԻՒԹ – Արմէն Մովսիսեան
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ – Մանուկ Թոփուզեան
ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ – Լեւոն Մկրտչեան
ՄՇԱԿՈՅԹ – Յասմիկ Պօղոսեան
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ – Միքայէլ Յարութիւնեան
ՄԱՐԶԱԿԱՆ և ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ – Արմէն Գրիգորեան
ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ – Հովիկ Աբրահամեան
ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ և ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ – Անդրանիկ Մանուկեան
ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ – Վարդան Վարդանեան
ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ – Վարդան Խաչատրեան

Այլ հրամանագրով մը տարածքային կառավարման նախարար Հ. Աբրահամեան նշանակուած է փոխվարչապետ:

ՔՈՉԱՐԵԱՆ - ԱԼԻԵՒ ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ ԱԼ ԱՊԱՐԴԻՒՆ

Այնեւս որոշ է որ Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հոլովոյթին մէջ վճռական քայլի ժամանակը հասած չէ ու ամէն մակարդակի, ամէն բնոյթի հանդիպում ձեւական նախաձեռնութենէն աւելին չի վերածուիր: Նոյնը եղած է Ս. Պետերբուրգի Յունիս 9ի հանդիպումն ալ Հայաստանի ու Ազրբէջանի նախագահներուն միջեւ, հակառակ Մինսկի խումբի նախագահներուն արտայայտած յարաբերական լաւատեսութեան:

Այսուհանդերձ, հանդիպումը երեք ժամ տեւած է: Բայց ոչ ելքին, ոչ ալ նախապէս, երկու նախագահները որեւէ յայտարարութիւն չեն կատարած. նմանապէս Մինսկի խմբակին նախագահները: Ներկայ լրագրողները միայն արձանագրած են որ հանդիպումէն ետք շատ աւելի բարձր տրամադրութեամբ յայտ-

«ՀԱՇԷԹ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆՆ ԱԼ ԺԽՏՈՂԱԿԱՆ ԴԻՐՔԵՐԷ...

Ֆրանսահայ Խորհուրդի նախագահ Ալեքսի Կէօվճեան Յունիս 8 թուակիր նամակով մը հակազդած է հանրածանօթ "Հաշէթ" հրատարակչականին Թուրքիոյ ուղեցոյցին որ լոյս տեսած է "Կիտ Պլէօ" շարքին մէջ: Հակազդեցութեան պատճառը այդ հատորին "Հայաստանի քայքայումը" խորագրուած գլուխն է ուր տեղ գտած են անընդունելի ու ցընցող արտայայտութիւններ:

Ա. Կէօվճեան անոնցմէ մէջբերումներով, ինչպէս "Հայ ազգայնական յեղափոխականներ" ու արարքներով արդարացուած համիտեան "ճնշումներ"ը որոնք "շուրջ 200 հազար հոգիի կոտորած"ին պատճառ եղած են, կամ ուրիշ մը թէ "Թուրքերը ստիպուեցան ինքնապաշտպանութեան դիմել ու պատժել Հայերը" Ա. աշխարհամարտի օրերուն, կը շեշտէ թէ տողերուն հեղինակը թուրք պետութեան ժխտողական թեզը իւրացուցած մէկն է. իսկ նման երեւոյթ անյարիր է հաստատութեան աւանդական գիծին:

Ա. Կէօվճեան նամակը կ'աւարտէ այն ակնկալութեամբ որ հրատարակչականը դարմանէ ժխտողական թեզեր կրկնող պարբերութիւնները, զանոնք փոխարինէ ճշմարտութիւնը ցոլացնող էջերով:

նըւած է Ռ. Քոչարեան, քան իր խօսակիցը:

Վ. Օսկանեան միայն ըսած է թէ լուրջ քննարկում կատարուած է, առանց համաձայնութեան փուլին եւ թէ լուծումի բանակցութիւնները պիտի շարունակուին: Ազրբէջանի իր պաշտօնակիցը եւս յայտնած է համաձայնութեան մը չգոյութիւնը: Ան աւելցուցած է թէ կարեւորն կը կատարուի հրջանին մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար:

***

ՀԱԿԱՀՐԹԻՌԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՍԱՐՔԵՐՈՒՆ ԶԵՏԵՂՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

Աշխարհի ութ մեծերու Գերմանիոյ վեհաժողովին նախագահ Պուտին ԱՄՆ-ու իր պաշտօնակիցին առաջարկած էր արեւելեան Եւրոպայի համար ծրագըրուած հակահրթիռային սարքերը զետեղել Ազրբէջանի մէջ: Իբրեւ թէ իրանեան յարձակումի մը վարկածով ներկայացուած ամերիկեան այդ ծրագիրը, ծանօթ է որ Մոսկուայի բուռն ընդդիմութեան կը բախի:

Նախագահ Պուտինի առաջարկը բնական է որ անտարբեր չի կրնար ձգել Հայաստանը: Այդ մասին հարցումներու պատասխանելով արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը ըսած է թէ կանուխ է այդ մասին մեկնաբանութիւն կատարելու համար եւ թէ հարկ է սպասել դէպքերու զարգացման:

Ազգային Ժողովի արտաքին հարցերու յանձնաժողովի նախագահը Ա. Ազարեկեան ալ յայտնած է թէ Ազրբէջանի առաջարկուած հրջանը Գապալան ռատարի կայանի մը վայրն է ուրկէ անմիջական հրջանէն աւելի անդին հսկողութեան տակ պահել կարելի է: Ան շեշտած է թէ Ռուսաստան եւ ԱՄՆ նման որոշումի յանգելէ առաջ, հարկ է նկատի ունենան հրջանին մէջ ուժերու ներկայի հաւասարակշռութիւնը:

ՉԷ՛, ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐԳԱԾ Է ԲՈԼՈՐ «ՈՒԹԻՒՆ»ՆԵՐԸ

Հայաստանի Մայիս 12ի երեսփոխանական ընտրութեան արդիւնքները հազիւ հրապարակուած, սկսան հնչել խարդախութեան պնդումներ: Հասկնալի է որ անոնց հեղինակները ընդդիմութեան դէմքեր էին, շատ համեստ թիւով քուէներու տէր: Այսքանը նորութիւն կամ անակնկալ չէր: Ամէնէն ժողովրդավար երկիրներն անգամ չեն կրնար ամբողջովին զերծ մնալ ընտրութեան մը արդիւնքներուն քննադատութենէն, նոյնիսկ երբ ապօրինութիւնը անպայման ուղղակի քուէի խարդախութեամբ չի կատարուիր:

Հայաստանեան ապօրինութեան պնդումներուն նորութիւնը այն էր որ նիւթ կ'ըլլար ինքնատիպ միջոց մը. գլխաւորութեամբ «Իմփիչմընթ» դաշինքի պարագլուխ, լրագրող Նիկոլ Փաշինեանի, այդ պնդումին տէրերը կ'ըսէին թէ կեղծ անձնագրերու միջոցով նուազագոյն հարիւր հազար ապօրինի քուէ տրուած է ներկայի իշխանութեան դէմքերու, կուսակցութիւններու: Այս պնդումը հնչեց ընտրութեան առարկելու նպատակով կազմակերպուած հանրահաւաքներու բեմերէն, տեղ գտաւ ընդդիմադիր մամուլի էջերէն:

Անկեղծ ըլլալու համար հարկ է ընդունիլ որ նոյնիսկ գաղափարը բաւական հետաքրքրական էր, թէեւ որպէսզի պնդումները լուրջի առնուէին, հարկ էր, բնականաբար, փաստ ունենալ: Մինչեւ այսօր պնդումները տեղ-տեղ կը շարունակեն տեղ գտնել հայաստանեան մամուլին մէջ, բայց տակաւին փաստի մասին բան չտեսանք:

«Ազգ»ի մէջ Յակոբ Ճարոյեան մանրամասն կը բացատրէր խարդախութեան այս գիւտին տեսական բնոյթը: Կ'ենթադրէր թէ կուսակցութիւն մը հարիւր հազար քուէի ակնկալութեամբ դիմած է այդ միջոցին: Ատոր համար հարկ էր նոյն թիւով մահացածներու, արտասահման մեկնածներու ցանկ մը պատրաստել, չահարկելու համար անոնց տուեալները (անուն, մականուն, ծննդեան թիւ, եւլն.): Յետոյ այդ անունները որպէս զանազան վայրերու ներկայի բնակիչ, արձանագրել ընտրական տարբեր ցանկերու վրայ: Անգոյ հարիւր հազար քաղաքացիի շօշափելի քուէներուն նկրտող կուսակցութիւնը անհրաժեշտ էր որ գործադրութեան համար ճարէր հինգ հազար վստահելի, հաւատարիմ անձ. Անոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլար այս կարգադրութեան գործիք ու գործադիր ծառայել. այսինքն, անոնք պիտի յայտնաբերէին հարիւր հազար օգտագործելի անձեր, ողջ կամ մահացած, անոնց տուեալները փոխանցէին ու տարբեր ընտրաշրջաններու ցուցակներուն մէջ տեղ տային անոնց: Նոր, կեղծ անձնագրերը պատրաստուած պիտի ըլլային վստահելիներու լուսանկարներով (իւրաքանչիւրէն 20 օրինակ), բայց հարիւր հազարին տուեալներով:

Այդ ձեւով, բնականաբար ոստիկանութեան մեղսակցութեամբ, պատրաստուած անձնագրերը ընտրութեան նախօրեակին կը յանձնուէին խնդրոյ առարկայ կուսակցութեան, այն պայմանով որ գործածուելէ ետք անմիջապէս ետ տրուին: Ընտրութեան օրը հինգ հազար վստահելիները կուսակցութեան գրասենեակէն իրենց անձնագրին փոխարէն կը ստանան կեղծ մը ու իրենց կ'ըսուի թէ ո՛ւր պէտք է ներկայանան անով իրենց քուէն գործածելու, ի նպաստ նոյն կուսակցութեան: Քուէարկելու գործողութենէն ետք վստահելին կը վերադառնայ գրասենեակ, այլ անձնագրով մը, այլ քուէատուփի մը դիմելու համար: Ու այս երթուդարձը կը կրկնուի քանի անգամ, մինչեւ որ ենթական իր լուսանկարով պատրաստուած բոլոր անձնագրերով ալ քուէարկէ: «Կուսակցութիւնն արագ կազմակերպում է անձի տեղափոխութիւնը համապատասխան ընտրական տեղամաս»:

Վերջին քուէարկութենէն ետք վստահելին կուսակցութեան կեդրոնին կը յանձնէ գործածած վերջին անձնագիրը ու կը ստանայ իրեն պատկանող իսկականը: Յետոյ կուսակցութիւնը հարիւր հազար կեղծ անձնագրերը կը վերադարձնէ ոստիկանութեան ուր անոնք կ'ոչընչացուին:

Յ. Ճարոյեան ոչինչ կ'ըսէ այս մեթոտին Մայիս 12ի ընտրութեան կիրարկուած ըլլալուն մասին. իր ներկայացումը վարկածի մը բնոյթով է. սակայն անուղղակի շեշտումը թէ այդ մասին պնդումները բացարձակ անկարելիի մը վրայ հիմնուած չեն, ինքնին բաւական պերճախօս է:

Այսուհանդերձ, դժուար է լուրջ-լուրջ հաւատալ թէ այդ բեմադրութիւնը կիրարկութեան դրուած ու հարիւր հազար օդային քուէի նըպաստ մը ապահովուած է այսինչ կուսակցութեան:

Թերահաւատութեան առաջին պատճառը այդքան պարտաճանաչ ու կարգապահ հինգ հազար հոգիի գոյութիւնն է, կուսակցութեան մը յաջողութեան ա՛յդ աստիճան նըւիրեալ: Երկրորդը հետեւեալ անխուսափելի հարցումն է որ կը ծագի միտքերու մէջ. այդ բանակէն ո՞չ ոք չծուլացաւ, կամ անփութութիւնը չունեցա՞ւ չվերադարձնելու փոխ տրուած կեղծ անձնագրերէն մէկը, առնուազն որպէս յիշատակ պահելու համար իր ազգանուէր ծառայութենէն: Երրորդ՝ այդ ո՛ր աստիճանի համակարգուած, կանոնաւոր աշխատանքի մակարդակին հասած են կուսակցական կազմերը, ոստիկանութիւնը որ կարելի ըլլայ նման հարիւր հազար կեղծիք յաջողցնել, առանց որեւէ փաստ ձգելու: Այդքան մանրակրկիտ աշխատանքի ձեռնհասութեան տէր կազմերով երկրին մէջ ի՞նչպէս բացատրել ատկէ ետք չլուսաբանուած ոճիրները, ապօրինութիւններու կուղպ մնացած թղթածրարները:

Հասկնա՛նք որ հինգ հազար կարգապահ, պարտաճանաչ ու նուիրեալ գտնուէին չըլլան, երկնքէն ալ չինկան: Անոնք այդ առաքելութեան թեկնածու ներկայացան նիւթական վարձատրութեան մը խայծով: Քանի՞ տոլարի փոխարէն մէկը մէկ օրուան մէջ կրնայ քանի անգամ կուսակցութեան կեդրոն, անկէ քուէատուփ երթալ ու վերադառնալ. հարի՞ւր, երկո՞ւ հարիւր. աւելի՞: Մանկութեան օրերու Սիմոնիկի խաղին յանկերգով՝ թո՛ղ ըլլայ երեք հարիւր: Հինգ հազար հաւատարիմ վարձելու պիւտճէն կ'ընէ 1,5 միլիոն տոլար: Եւ երբ ատեն-ատեն շշուկներ կը շրջին թէ Հայաստանի այս կամ այն մեծաւորը ատկէ շատ աւելին կորսնցուցած է ծովահայեաց խաղարանի մը սեղաններուն վրայ, անդիմագրաւելի գումար չէ

Թուիր մէկուկէս միլիոնը:

Այսուհանդերձ, հինգ հազար ա՛յդ աստիճան կարգապահ ու գաղտնապահ վստահելիի վարկածը կը դըժուարացնէ հաւատալու գործը: Ուստի պէտք է ապահով ու հանգիստ ըլլալ որ այդ կեղծումի պնդումները երեւակայական են ու ընտրութիւնը, ինչպէս արդէն յայտարարուեցաւ, տեղի ունեցած է ժողովրդավարութեան, հրապարակայնութեան, արդարութեան, անաչառութեան ...բոլոր յարգելի, պատուելի «ութիւն»ներուն յարգանքով:

Արդէն մէկուկէս միլիոն տոլարն ալ երկրին ամէն մէկ հոգով տագնապող, տառապող իշխանաւորները պիտի չգերադասէի՞ն յատկացնել սահմանամերձ գիւղի մը ջուր տանելու, երկու դպրոց նորոգելու նըման նպատակի մը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՕՐԸ» ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Շաբաթ Յունիս 2ի ամբողջ օրը Գանըբլիէռի վրայ գտնուող «Էսփաս Մօտ»ի սրահին մէջ, եւ համախմբեց մօտ 150 հոգի, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իգական սեռի ներկայացուցիչներ: Խնամուած յայտագիր, ձեռնհաս բանախօսուհիներ հայ կնոջ վերաբերեալ զանազան բնագաւառներու շուրջ: Մանաւանդ անթերի պատրաստութիւն ու սպասարկութիւն, որու համար եթէ չեմ սխալիր, պէտք է շնորհակալ ըլլալ Մարսէյլի Սէն-Ժէրոմի մասնաճիւղի խաչուհիներուն: Հաւաքոյթ մը յատկանշական նաեւ անով որ կ'ընդգրկէր Հայուհին Պոլիսէն մինչեւ Միացեալ Նահանգներ ու Գանատա...: Ներկաներուն ցրուած յայտագրին կ'ընկերանար բանախօսուհիներէն իւրաքանչիւրին մանրամասն (ֆրանսերէն) կենսագրութիւնն ու գործունէութիւնը: Կայ նաեւ պարագայ մը զոր կ'ուզեմ ընդգծել, քանի մեր ձեռնարկներուն անսովոր է. ժամ ու ժամանակ յարգուեցան ամբողջութեամբ:

Առաւօտուն խօսեցան Ֆրանսահայութեան ծանօթ դէմքեր՝ Հելէն Մերճանեան եւ Անահիտ Տէր Մինասեան: Առաջինը Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի նախագահուհիի հանգամանքով ներկայացուց կազմակերպութեան անցեալն ու ներկան: Խօսեցաւ նաեւ Հայ Օգնութեան Խաչին մասին -որուն մէկ հատուածն է Կապոյտ Խաչը- որ 12 երկիրներու մէջ իր մասնաճիւղերով ու հազարաւոր անդամուհիներով 97 տարիէ ի վեր ընկերային եւ առողջապահական գետնի վրայ -նաեւ ազգապահպան- շնորհակալ գործ կը կատարէ մինչեւ Արցախ ու Ջաւախք: Թուեց այն բազմաթիւ միջազգային ոչ - կառավարական կազմակերպութիւնները որոնց անդամ է ան:

Իսկ երկրորդ բանախօսը իբր պատմաբան, հանգամանօրէն անդրադարձաւ հայ կնոջ եւ մօր կատարած դերին, իբրեւ հայ ընտանիքին անկիւնաքարը: Անոր հասարակական եւ ընկերային դերին, սկսեալ Աշխէն Թագուհիէն ու Խոսրովիդուխտէն Տիկնայք փափկասունք եւ ֆեոտալական շարժումը: Ծանրացաւ դարեր շարունակ հայ նահապետական ընտանիքի ծոցին մէջ անոր հլու - հնազանդ կացութեան, Մեծ Եղեռնով հիմնովին շրջուած կացութեան եւ ներկայի բազմաթիւ մարտահրաւէրներուն վրայ, որոնց դէմ յանդիման կը գտնուի, սկսելով Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր ծայրամասերը:

Նորոյթի ստեղծող փարիզաբնակ Գարին Արապեան խօսեցաւ այդ ճիւղին մէջ իր կտրած ուղիին մասին: Ներկաները նոյն շէնքի առաջին եւ երկրորդ յարկի իր ստեղծագործութիւններուն ցուցադրութիւնը այցելեցին. կաշիէ եւ մորթէ կօշկեղէն, գօտիներ եւ պայուսակներ, կերպասեղէնէ հագուստեղէն եւ այլ իրեր ու փանթէզի գոհարեղէն եւ զարդեր. արդիական ոճով անշուշտ:

Յետոյ խաչուհիները ներկաները հիւրասիրեցին հայկական համադամներու ճոխ պիւֆէով մը:

Յետ-միջօրէին ելոյթ ունեցան.-

Պոլիսէն՝ Մայտա Սարիս, արուեստաբան, եւ «Ակօս» շաբաթաթերթի խմբագրական կազմի անդամ: Բերած էր հայ նկարչութեան եւ լուսանկարչութեան մասին իր պատրաստած գեղեցիկ ալպոմը: Խօսեցաւ Պոլսոյ մէջ ԺԹ. դարու վերջաւորութեան հայ կնոջ դերին, ֆեմինիզմի մասին, յիշելով Հայկանոյշ Մառքը, Զապէլ Ասատուրը եւ ուրիշներ, կանգ առնելով պոլսահայ այսօրուան իրականութեան վրայ, որ հակառակ մեզի ծանօթ հազար ու մէկ դժուարութիւններուն... կը տոկայ իր եկեղեցիներով, վարժարաններով, հիւանդանոցով, թերթերով ու հրատարակութիւններով: Այս ամէնը անթերի ֆրանսերէնով մը զոր սորված է Պոլսոյ Նոթր Տամ տը Սիոն վարժարանին մէջ, նախքան համալսարան յաճախելը:

Անի Կարմիրեան՝ այժմ Նիւ-Եորքի Յովնանեան վարժարանի տնօրէնուհի, խօսեցաւ երկլեզու վարժարանի մէջ հայերէնի ուսուցման մասին՝ իբր երկրորդ լեզու, Փարիզ սկսած Մկնիկ լեզուի արհեստանոցի փորձառութեան վրայ: Անոր արձագանգեց Սեդա Պիպէռեան, Մարսէյլի Համազգային վարժարանի տնօրէնուհին: Վերջապէս խօսք առաւ Փարիզէն երաժշտաբան Արմինէ Գրիգորեան, -ծնունդով Իրանահայ- հայկական երաժշտութիւնը երախաներուն ուսուցանելու մասին:

Չմոռնանք յիշելու որ բարի գալուստի խօսքը եւ խօսնակի դերը ձեռնհասօրէն կատարեց Սէն-Ժէրոմի մասնաճիւղի երիտասարդ անդամուհիներէն՝ Աստղիկ Արթէն-Լուսիկեան:

Հուսկ, ուրեմն օրը փակուեցաւ Մոնրէալէն Արազ Արթինեանի պատրաստած «Յեղասպանութիւնը իմ մէջ» խորագրուած 52 վայրկեաննոց ժապաւէնին ցուցադրութեամբ: Գանատա ծնած ստեղծողը այժմ կը բնակի Հայաստան:

Հայկական այդ օրուան թեման էր «Թրանսմիսիոն է գրէասիոն ան Տիասփորա» որ տկար հայերէնով թարգմանի՝ «Փոխանցում եւ ստեղծագործութիւնը Սփիւռքի մէջ»:

Հայկ. օր, որմէ մեծ բացական պիտի ըլլար ՄԵԾԱՍՓԱՆՉԸ, եթէ կէսօրէ ետքի նիստին նախագահող Ա-

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԻՆ 800 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ԳՈՅԱՑԱԾ

Լոս Անճըլըսի «Պիլթմոր» պանդոկին մէջ, Մայիս 4ին, տեղի ունեցած է Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան տարեկան ճաշը: Բացումը կատարելով հանդիսավարուհին՝ Դալար Շահինեան - Մահրուքեան, յիշած է հաւաքական աշխատանքի եւ միասնական ճիգերու կարեւորութիւնը, ինչպէս նաեւ գաղափարական յանձնառութեան անհրաժեշտութիւնը: Ցուցադրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան աշխատանքները ներկայացնող 15 վայրկեաննոց տեսերիզ մը: Խօսք առնելով Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ Աւետիք Իզմիրլեան, անդրադարձած է Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ հայութեան դիմագրաւած մարտահրաւէրներուն, նշելով որ անոնց յաղթահարումը մեզի կը պարտադրէ մասնագիտացած աշխատանք, որ պայմանաւորուած է նիւթական հսկայ ներդրումով եւ զոհողութեամբ: Շեշտելէ ետք Հայաստանի մէջ ժողովրդավար, իրաւական եւ ընկերային առումով արդար կարգերու ամրապնդումի անհրաժեշտութիւնը, Աւետիք Իզմիրլեան ներկայացուցած է Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէի աշխատանքներուն դանազան մարզերը: Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի անդամ դոկտ. Վիգէն Յովսէփեան իր խօսքին մէջ գնահատելով նուիրատուներու զօրակցութիւնը կազմակերպութեան աշխատանքներուն, անդրադարձած է Հայաստանի մէջ Դաշնակցութեան գործունէութեան եւ քաղաքական կեանքի մասնակցութեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Ձեռնարկէն գոյացած է 800 հազար տոլարի գումար մը, ի նպաստ Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան աշխատանքներուն եւ ծրագիրներուն իրագործման:

**

ԱՍՏՈՒԱԾ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Կլէնտէյլի հանրային գրադարանի սրահին մէջ Մայիս 3ին, տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը՝ «Աստուած՝ Վահան Թէքէեանի քնարերգութեան մէջ» նիւթին շուրջ, կազմակերպութեամբ Գալիֆորնիոյ Հայ Գրողներու Միութեան: Դասախօսը՝ բանաստեղծ Ժագ Յակոբեան, ներկայացուցած է Թէքէեանի հաւատքի փիլիսոփայութիւնը, անոր քերթուածներու տողերուն ընդմէջէն, բնութագրելով անոր նըւիրումները, ապա՝ կասկածներն ու անորոշութիւնները տիեզերական աստուածային ստեղծագործութեան գաղտնիքներու անպարփակելի ծաւալներու եւ աղերսներու վերաբերեալ: Ըլլալով Թէքէեանի կեանքի վերջին տարիներու բարեկամ, Ժագ Յակոբեան իր դասախօսութեան ընթացքին նաեւ պատմած է յուշեր Թէքէեանէն: Աւելի քան քսան հատորներու հեղինակ՝ Ժագ Յակոբեան, այս տարի կը բոլորէ իր ծննդեան 90ամեակը եւ գրական գործունէութեան 65ամեակը:

ԼՐԱՏՈՒ

նահիտ Տէր Մինասեանի բերնէն ելած չըլլային քանի մը հայերէն նախադասութիւններ: Ազգային արժէքներու փոխանցման մեծագոյն հաղորդիչը չէ՞ միթէ հայերէն լեզուն, մանաւանդ ոսկեղէնիկ արեւմըտահայերէնը: Ո՞րքանով Հայ կ'ըլլանք, ո՞րքանով «հայկական» կ'ըլլան մեր հաւաքոյթները երբ օրն ի բուն հայութենէ, Հայ Դատէ ճառող 80ամեայ «ազգային գործիչ»ն խակ Աստուծոյ պարզ բարեւը կու տայ Մոլիէրի լեզուով: Միթէ հայերէն լեզուն չէ՞ միակ հաղորդիչը մեր ամբողջ մշակութային ժառանգութեան:

Համոզուի՞նք որ ան հինցած, ժամանակավրէպ բան է այլեւս, միայն արժանի՝ Թանգարանի ցուցափեղկի: Թէ ոչ, շարունակենք մեր անյոյս երեւցող պայքարը: «Ըլլա՞լ թէ չըլլալ» պիտի ըսէր Անգլիացին: Ա՛յս է բուն հարցը:

Ս. Գ.

Ռ. ՀԱՍՏԷՃԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ Նազար Չիրինօղլու սրահին մէջ, Մայիս 16ին նշուած են Մարմարայի խմբագրապետ Ռոպէր Հաստէճեանի երրեակ յոբելեանները (իր 80ամեակը, Մարմարայի խմբագրութեան 40ամեակը եւ իր գրական գործունէութեան 50ամեակը): Հանդիսութեան նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք, կողքին ունենալով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ Տիրայր Արք. Մարտիկեանն ու էջմիածնէն ժամանած Ներսէս Արք. Պօզապալեանը: Հայաստանէն եւ արտասահմանէն ժամանած էին նաեւ բազմաթիւ հիւրեր: Հանդիսութեան բացումէն առաջ, Մարմարայի փոխ խմբագրապետուհի Մաքրուհի Պ. Յակոբեան յիշեցուցած է որ այս տարի Ծննդեան տօնի պատարագի ընթացքին, Մեսրոպ Պատրիարք օրհնութեան կոնդակ մը շնորհած էր Ռ. Հաստէճեանի 80ամեակին առթիւ: Բացման խօսքով հանդէս եկած է «Կամք հայախօսութեան խմբակ»ի կողմէ Մարիամ Տրամէրեան, որ շեշտած է թէ Ռ. Հաստէճեան մտաւորական մըն է, որուն երակներու ամէն մէկ զարկը կը յանկերգէ Ա. Բ. Գ. տառերը: Հանդիսավար Ժագլին Երմէն յայտնած է որ Ռ. Հաստէճեանը կը նկատեն որպէս Իսթանպուլահայութեան ուսուցչապետը: Օրուան առաջին բանախօսը եղած է Հալէպէն ժամանած Լեւոն Շառոյեան, որ իբրեւ թեմա առած էր յոբելեարին խմբագրական աշխատանքը: Իրմէ ետք, խօսք առած է Հայաստանի Թրքերէն գրականութեան մասնագէտ տիկին Յասմիկ Ստեփանեան, որ հետը բերած էր նաեւ շնորհաւորական նամակներ Հայաստանէն ու իր խօսքին մէջ կրկնեց ինչ որ ըսած է անցեալին այլ հաւաքոյթի մը ընթացքին՝ «Ինծի համար ամբողջ աշխարհ մէկ կողմ, Ռոպէր Հաստէճեան միւս կողմ»: Իրեն յաջորդած է փրոֆ. Սուրէն Դանիէլեան, որ յիշած է թէ Ռ. Հաստէճեան, Վարուժան Աճէմեան, Զահրատ եւ Խրախունի «քառատանի»ին Սաճով սկըսած աշխատանքը ապագային պիտի դառնար Պոլսոյ գրականութեան գլխաւոր մայրուղին: Իր սրտի խօսքը ըսած է Զարեհ Խրախունի որ Ռ. Հաստէճեանի գրականութիւնը նըմանցուցած է երկրագունտի մը որուն իւրաքանչիւր մակերեսին վըրայ տարբեր տեսարժան կէտ մը կայ: Յաջորդ խօսք առնողը եղած է բանաստեղծ Իգնա Սարըասլան, որ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ պատմած է Հաստէճեանի ընտանիքէն երթալով մինչեւ մեծհայրիկը՝ Պետրոս Հաստէճեան եւ անոր չորս որդիները Մելքոն, Գասպար, Պաղտասար եւ Աւետիս: Խօսք տրուած է Մարմարայի փոխ խմբագրապետ Մաքրուհի Պ. Յակոբեանի, որ նշած է թէ այս յոբելեանը կը զուգադիպէր Ռ. Հաստէճեանի հետ աշխատելու 30ամեակին, ու պատմած թէ ի՛նչ կը նշանակէր այդ աշխատանքը: Ու օրուան մեծարեալը նմանցուցած է արեւի մը, որու կենսատու ճառագայթները օրհնութեան պէս շռայլօրէն կը սփռուին համայն հայաշխարհին վրայ: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք բեմ հրաւիրուած է Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ Հայոց առաջնորդը՝ Տիրայր Արք., որ որպէս ներկայացուցիչը Գարեգին Բ.ի, կարդացած է Կաթողիկոսին կոնդակը ու պատմած է յուշեր Հաստէճեանի հետ ծանօթութենէն: Վերջաւորութեան անակնկալ մը եղած է Մեսրոպ Պատրիարքի մէկ նոր կոնդակը: Վերջին խօսք առնողը եղած է Ռ. Հաստէճեան, որ նախ գնահատած է «Ժամանակ»ի խմբագիր Արա Գոչունեանի ներկայութիւնը: Մեծարեալը ըսած է նաեւ որ այս հանդիսութիւնը զինք այնքան ուրախացուցած է, որքան ուրախ պիտի չըլլար եթէ Նոպէլեան մըրցանակ ստացած ըլլար ու երկարօրէն ծանրացած է իր կեանքին եւ ասպարէզին վրայ: Արտայայտուած է նաեւ Արա Գոչունեան: Հուսկ բանքը արտասանած է Մեսրոպ Պատրիարք:

Յայտագրին գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են ծանօթ արուեստագէտներ ինչպէս Սիլվա Կոմիկեան, Ալիս Մանուկեան:

Այս առթիւ «Մարմարա» ութ էջերէ բաղկացեալ (4ի տեղ) երկու թիւ նուիրած է հանդիսութեան եւ յաջորդող ճաշ-պարահանդէսին, ճոխացած՝ ելոյթներով եւ նկարներով:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ

– Իսկ ի՞նչ կ'ասի հայրիկը, եթէ իմանայ, որ սրճարանում չեմ: Նա նոյնպէս ասում է, որ ինձ սովորել է պէտք, բայց դրա համար փող է հարկաւոր, իսկ մենք չունենք:

– Մի մտածիր այդ մասին: Մենք փող կը գտնենք, իսկ դու այսօր ինձանից գունաւոր մատիտներ կը ստանաս: Եւ այլեւս պատերը չես սեւացնի:

– Մատիտնե՞ր, ասացէք, ես գունաւոր մատիտներ կ'ունենա՞մ: – Յովհաննէսի դէմքը ուրախութիւնից փայլում էր, աչքերին արցունքներ երեւացին:

Քաղաքի ճարտարապետ Կոխը ապրում էր ոչ մեծ, բայց գեղեցիկ մի տան մէջ: Սենեակում կահ-կարասին քիչ էր, փոխարէնը պատերը զարդարուած էին բազմաթիւ գծագրերով, փորագրութիւններով եւ Թէոդոսիայի մի քանի գեղեցիկ տեսարաններով, իսկ լուսամուտներից երեւում էր ծովը:

Երբ Յովհաննէսը ճարտարապետի հետ մտաւ նրա աշխատասենեակը, մի պահ թուաց, թէ գտնւում է նաւի վրայ, որովհետեւ լուսամուտները ձուաձեւ էին եւ յիշեցնում էին լուսանցոյցներ:

Ճարտարապետը մօտեցաւ բարձրիկ գրասեղանին, որի վրայ միայն կանգնած կարելի էր գրել եւ քաշեց նրա արկղերից մէկը, դուրս բերեց գունաւոր մատիտների դեռ չբացուած մի տուփ եւ մեկնեց իր փոքրիկ հիւրին:

Յովհաննէսը համարեա լռեց տուփն ու սեղմեց կրծքին: Սա նրա կեանքում երրորդ անգին նուէրն էր. առաջինը՝ այն խաղալիք մարտանաւն էր, որ ծննդեան օրուայ առթիւ նուէր ստացաւ հօրից (մայրը մինչեւ հիմա էլ այն պահում է), երկրորդը՝ յոյն նաւապետի տուած ջութակն էր, եւ ահա երրորդ անգին նուէրն էր ստանում:

Ճարտարապետը զգայուն մարդ էր. նա անկեղծօրէն յուզուեց, բայց չէր ուզում ցոյց տալ: Դրա համար լուրջ տեսք ընդունեց ու նստեց բազկաթոռին: Ապա կողքի աթոռը ցոյց տալով ասաց.

– Իսկ հիմա, Յովհաննէս, նստիր եւ ուշադիր լսիր թէ ինչ եմ ասում:

Նա հայեացքով տնտղեց կարկատած, բայց մաքուր շորերով վտիտ պատանեակին ու շարունակեց.

– Եւ այսպէս, դու ուզում ես նուիրուել գեղարուեստի՞ն: Գովեստի արժանի եմ համարում մտադրութիւնդ, տղաս: Բընական է, որ երազում ես նկարել ներկերով: Ճի՞շդ է:

Պատասխանի փոխարէն Յովհաննէսը հարցրեց.

– Իսկ այս մատիտներով կարելի՞ է ծովը նկարել՝ երբ այն կանաչ է, երկնագոյն կամ սեւ:

– Ուրեմն ես ճիշդ էի ասում, որ դու երազում ես քո պատկերածին տալ իր բնական գոյնը, – ուրախացաւ Կոխը:

Ճարտարապետը վաղուց այսպիսի լեզուով չէր խօսել: Կապալառուների եւ այլեւայլ վարպետների հետ նա միշտ հասարակ լեզուով էր խօսում: Բայց հիմա, չնայած նրա զրուցակիցը աղքատ մի պատանի էր, որը դեռ նահանգական դպրոց չէր յաճախում, պատուարժան Կոխը սրբապղծութիւն կը համարէր արուեստի մասին այլ լեզուով խօսելը:

– Բայց դու պէտք է գիտենաս, – շարունակեց նա, – նկարչութեան մէջ ամենաառաջնայինը գծանկարն է: Գծանկար եւ յետոյ նոր՝ գունանկար:

Ճարտարապետը որոշեց առաջին դասը նուիրել ուղիղ գծեր քաշելուն: Նա տղային ծանօթացրեց գծագրական պիտոյքների հետ. փափուկ եւ կոշտ մատիտներ, քանոն, կարկին: Յովհաննէսը ուշիմ աշակերտ դուրս եկաւ: Մի քանի րոպէում նա սովորեց, թէ ինչպէս պէտք է աշխատելիս մատիտը բռնել:

Տղան այդ օրը կարծես միանգամից մեծացաւ: Նրա առաջ յանկարծ բացուեց բոլորովին նոր մի աշխարհ, հետաքրքիր ու անյայտ: Նա նայում էր իր ձեռքերին եւ զարմանում, թէ ինչպէս դրանք այդպէս արագ կերպով սովորեցին բռնել այդ տարօրինակ բաները եւ տարբեր հաստութեան այդպիսի ուղիղ գծեր քաշել: Իսկ ճարտարապետն անչափ գոհ էր իր սանից: Այդ օրուանից տղան ամէն առաւօտ գալիս էր նրա մօտ: Մի քանի դասից յետոյ Յովհաննէսն արդէն գիտէր, թէ ինչ բան է գծանկարը, էսքիզը: Ճարտարապետը մեծահասակի նման նրան հաղորդակից էր դարձնում իր գիտելիքներին: Յովհաննէսի կատարած առաջին ինքնուրոյն աշխատանքից յետոյ նա նրան պատմեց, թէ ինչպէս հին ժամանակներում մարդիկ գիր չունէին եւ իրենց մտքերն արտայայտում էին գծերով ու պատկերներով: Այդպիսով տղան առաջին անգամ լսեց Եգիպտացիների ու հիէրոկլիֆների մասին:

(Շար. 19)

Հաղորդագրութիւն

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005ի Նոյեմբեր ամիսէն ի վեր Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը (AAAS) կը համագործակցի Գաղթականութեան եւ Օտարականներու Ընդունման Ազգային Գործակալութեան (ANAEM) հետ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ ծրագրի իրագործման ի խնդիր։

Սոյն ծրագիրը կ'իրականացուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի համաֆինանսաւորմամբ, «Ֆրանս – Հայկական Զարգացման» Հիմնադրամի համագործակցութեամբ։

Հաստատութեանս Գրասենեակի աշխատակազմը կ'ընդառաջէ բոլոր այն ապաստանի դիմողներուն, որոնց դիմումը մերժուած է եւ ցանկութիւն ունին, յօժար կամքով տուն վերադառնալու։ Անոնց կու տայ խորհուրդներ ու անհրաժեշտ տեղեկութիւններ ճամբորդութեան կապակցութեամբ կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք բերելու առընչութեամբ, եւ անոնց կ'ուղեկցի իրենց ամբողջ գործընթացին երկայնքին։

AAAS-ը եւ ANAEM-ը Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակեն ուղեկցիլ կամաւոր վերադարձողներուն եւ կ'օգնեն վերահաստատուելու գործընթացին եւ հարկ եղած պարագային նաեւ փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու պատեհութիւնը կ'ընձեռեն։

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համար դիմել՝
AAAS-ի գրասենեակ
77 Լա Ֆայէթ փողոց
Փարիզ 9րդ թաղամաս - 2րդ յարկ
Մեթրօ Գադէ – 7րդ գիծ
Հեռ.- 01 · 48 · 78 · 02 · 99
Հեռապատճէն.- 01 · 42 · 80 · 61 · 45
E-mail : retourauxsources@aaas.fr
site internet : www.aaas.fr

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire · N° 0809 K 84976

Date à retenir

L'**Atrium** de Chaville et la section de la Croix Bleue de Chaville présentent **LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN (35 musiciens et 5 chanteurs)**
Le 6 octobre.

MARSEILLE

Diaspora arménienne d'hier et d'aujourd'hui

La Cité Nationale de l'histoire de l'immigration est présente en région PACA à l'occasion de la parution du dernier numéro de la revue «Hommes & Migrations» dédié à la diaspora arménienne.

Pour accompagner cette nouvelle parution un débat sera donné le **14 juin à 17 heures** dans la salle de conférence de la Bibliothèque de l'Alcazar,
58 cours Belzunce — 13001 Marseille
— Entrée libre —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à 20h30 à la M.C.A.
17 Rue Bleue — 75009 Paris

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club «Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage de **Robert GUEDIGUIAN**, réalisateur

Jeudi 14 juin à 20 heures

INTCHOU E AGHMGOUM GUEDE
(POURQUOI LE FLEUVE GRONDE-T-IL?)

V.O. 1958
Réalisation : Krikor MELIK-AVAKIAN
avec :
Hratchia Nercissian, Aved Avédikian, Frounzig Mkrtchian, Anahid Adamian, L. Toukhikian, V. Mirzanian.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ARNOUVILLE, Section ASTRIG

Le Gala de fin d'année de la CBAF, « Section Astrig » d'Arnouville aura lieu le : **Dimanche 17 Juin à 15h00**, Salle Charles Aznavour à Arnouville.

Les enfants de l'école se produiront sur scène. Spectacle de danses, comédie et bien d'autres surprises vous attendent.

La chorale des adultes dirigée par M. Haïg Sarkissian interpretera des **chants traditionnels.**

Venez nombreux encourager tous nos artistes.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17·30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրճեան սրահին մէջ.-

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Ջեփիւռ)։

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու։

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ։ Ընթրիքին գինն է. 15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.-
– Ալիսին՝ 06 · 03 · 33 · 06 · 70
– Անիքին՝ 01 · 45 · 22 · 11 · 95
– Գրիժիթին՝ 06 · 30 · 15 · 56 · 62 /
01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

arménie mon amie

Congrès international

Avec le soutien de :
Année de l'Arménie en France
Université Montpellier III
Pôle universitaire Languedoc-Roussillon
Conseil Régional Languedoc-Roussillon
Union Générale Arménienne de Bienfaisance
Fondation Napoléon Bullukian
Fondation Sayabalian pour les études arméniennes
Association Arménienne d'Aide Sociale

Avec la participation de :
I. Augé, M. Balard, P. Boisson-Chenorhokian, M.-A. Chevalier, G. Dédéyan, P. Donabedian, L. Fenoy, B. Imhaus, H. Georgelin, J.-P. Mahé, M.-P. Masson, Cl. Mutafian (France).
E. Baghassarian, A. Bozoyan, L. Chookaszian, K. Matévossyan (Arménie).
N. Coureas (Chypre). I. Dorfmann-Lazarev (G.B.), P. Halfter (Allemagne).
D. Kouyoumjian (U.S.A.), L.B. Zekiyan (Italie).

Contact : Gérard DEDEYAN, Professeur d'Histoire,
gerard.dedeyan@univ-montp3.fr
Isabelle AUGE, Maître de conférences,
tél. : 04 67 14 22 71

L'Eglise arménienne entre Grecs et Latins (fin XIe - milieu XVe s.)

UNIVERSITE PAUL VALERY — MONTPELLIER III
mardi 12 et mercredi 13 juin, bâtiment Recherche, salle Pierre JOURDA
Sous la présidence de Messieurs les Professeurs Jean RICHARD et Jean-Pierre MAHE, Membres de l'Institut de France.

- **LES RELATIONS ARMENO - GRECQUES**
- **LES RELATIONS ARMENO - LATINES**
- **LE DIALOGUE INTERECCLESIAL DANS LA DIASPORA ET LES RELATIONS AVEC LES AUTRES EGLISES**
- **LES RELATIONS INTERRELIGIEUSES**

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրեն

L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION DES PARENTS D'ELEVES

vous invitent

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
à la Fête Champêtre traditionnelle

Dimanche 17 juin à partir de 12 heures

Animation musicale
Chants et Danses par les enfants de l'école
Khorovadz — Buffet — Buvette
Jeux — Tombola

Information école bihebdomadaire

— Grand parking —
Tout est prévu en cas de pluie.

au COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26 rue Troyon 92310 SEVRES
(Métro: Pont de Sèvres)
Renseignements : 06 84 88 15 07

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 13
MERCREDI
13 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·725 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·725

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ կ'ամբաստանուի Թուրքիոյ բարեփոխումներու հոլովոյթին արգելակելով. ամբաստանողը Եւրոպայի ընդլայնումին պատասխանատու պաշտօնատարը Օ. Ռեհն է: "Տէյլի Թէլէկրաֆ"-ին տրուած հարցազրոյցի մը բաւած է թէ եթէ Ֆրանսայի նախագահը յաջողի արգելք ըլլալ Թուրքիոյ անդամակցութեան, Արեւմուտքի եւ իսլամութեան միջեւ քաղաքակրթութիւններու բախում մը պիտի ծագի: Ռեհն Թուրքիան նկատած է աշխարհի ամէնէն անկայուն շրջանին մէջ կայունութեան խարիսխ մը, Մարոքէն մինչեւ Մալէզիա երկարող իսլամական աշխարհին մէջ ժողովրդավարութեան փորձաքարը: Ռեհն գերմանական "Ֆոքուս"ին ալ յայտարարած է թէ հարկաւոր է շարունակել Թուրքիոյ հետ բանակցութիւնները եւ թէ ան որ այդ հոլովոյթը կը խոչընդոտէ, պարտի կրել իր արարքին քաղաքական պատասխանատուութիւնը:

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ Ա. շրջանէն ետք եւ Բ. շրջանէն առաջ, բաւական եռուզեռ կը տիրէ կուսակցութիւններու մօտ: Աջը կ'ուզէ որ շարունակուի ամրապնդուիլ իր դիրքը, ընկերվարականներն ալ կոչերը կը բազմացնեն, որպէսզի քուէարկողները զգան որ իրենց քուէն կարեւոր է: Սեկոլէն Ռուայալ հեռաձայնած է Ֆր. Պայրուի որպէսզի փոխադարձ համաձայնութեան մը գան Յունիս 17ի համար, բայց Ֆր. Հոլանտ համաձայն չէ մեթոտին, ինչ որ լաւ տուաւ երրորդ ընկերվարականի մը, որ վերջ պէտք է տալ ամոլի մը կողմէ ղեկավարման, այն ալ տարակարծիք ամոլ մը: Պայրուի Մոտէմը մեծ պարտեալ մըն է, բայց իր գոյութիւնն իսկ ախորժակներ կը բանայ եւ թէ Իւ.Էմ.Փէ.-ն թէ ընկերվարականները կ'ուզեն սիրաշահիլ այդ քուէները: Ինչ կը վերաբերի Պայրուի, խորապէս ազդուած, չուզեր իրաւարարի դեր խաղալ եւ քուէարկութեան հրահանգ չի տար:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, աւելի ճիշդ Նիքոլա Սարքոզի որ բոլոր ճակատներու վրայ է, օրինագիծեր կը պատրաստէ այն տպաւորութիւնը թողլով որ աէրն է իր խոստումներուն: Յունիս 11ի առաւօտուն նախագահը ընդունած է կրթական ճակատի սենտիքաներու ղեկավարները և յայտնած թէ կը ջնջէ Ռոպիէնի (կրթական նախկին նախարար) բոլոր հրովարտակները, ինչ որ գոհունակութեամբ ընդունուած է: Բայց, միաժամանակ պաշտօններ ալ պիտի ջնջէ: Յաջորդ օրն ալ գաղթի եւ ազգ. ինքնութեան նախարարը՝ Պրիս Հօրթըֆէօ Պետութեան խորհուրդին յանձնած է օրինագիծ մը գաղթի մասին, ուր բաւական սեղմումներ կան, գլխաւորաբար ընտանեկան վերամիաւորման մասին: Պարտադրութիւնները աւելցած են, առաջքն առնելու համար կանգուածային գաղթերու: Ֆիյոն ալ յայտնեց թէ Թէ. Վէ. Ա.ի յաւելման հարց մը կ'ուսումնասիրուի, անունն է "ընկերային Թէ. Վէ. Ա.": Պարզ է որ, երբ նախագահը աժան-աժան նուէրներ կը շնորհէ զանազան մարզերու մէջ (վարկ, ժառանգութիւն, եւլն.), հարկ է ուրիշ տեղէ մըն ալ դրամ գտնել, երբ երկիրը խրած է ամէնէն ծանր պարտքերու տակ:

ՊԵԼԺԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւններուն յաղթականն էր քրիստոնեայ-դեմոկրատ՝ Իվ Լըթերմ եւ պետական համախմբման վարչապետը՝ Կի վերհոֆսթատ իր հրաժարականը տուաւ: Կը թուի որ Ալպէր Բ. բաւական դժուարութիւններու պիտի բախի նոր կառավարութեան մը կազմութեան համար:

ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ մէկ նոր անդամը՝ ֆրանսուհի Էլզա Սերֆաս, 27 տարեկան, սպաննուած է իր կառքին մէջ, կեդրոնափրիկեան Փաուա քաղաքին մէջ: Բժշկուհիին առաջին պաշտօնն էր եւ զոհ գացած է իր կառքին վրայ արձակուած փամփուշտներուն:

ՄԻՋՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ բախումները նոյն թափով կը շարունակուին Գազայի մէջ: Վերջին 24 ժամուան մէջ (Յունիս 11/12) 18 մեռեալ եւս աւելցած է: Կը հաստատուի որ երեք շաբաթ առաջ գոյացած հրադադարը ոչ մէկ դեր խաղացած է: Թիրախ եղած է նաեւ Ապպասի կեդրոնավայրը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԺԽՏՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏԺԵԼՈՒ ՕՐԷՆՔԸ ԿԸ ՎՐԴՈՎԷ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Եւրոպական Միութեան երկիրներուն արդարութեան եւ ներքին գործերու նախարարներուն խորհուրդը Ապրիլ 19ին քուէարկած էր ցեղապաշտութեան ու օտարատեացութեան դէմ պայքարի սկզբունքի օրէնք մը: Ան կ'ընդգրկէր նաեւ ժխտողականութեան քրէականացումը:

Թուրք երեսփոխան, նախկին դեսպան Շիւքրիւ Էլէքտաղ որ Ցեղասպանութեան մասին Թուրքիոյ տեսակէտին աշխոյժ պաշտպաններէն է, նաեւ միջազգային շրջանակներու մէջ, վերոնշեալ օրէնքին յետագայ կիրարկումին նախատեսութեամբ ազդարարութիւն ուղղած է Անգարայի պատասխանատուներուն: Ըստ իրեն այն է որ այդ օրէնքը պիտի տարածուի նաեւ 1915ի դէպքերուն վրայ ու եւրոպական երկիրներու դատարանները զանոնք ցեղասպանութիւն նկատելով ժխտողները պատժելու որոշում պիտի արձակեն: Իսկ այդ պատիժը պիտի կրնայ մինչեւ երեք տարուան բանտարկութիւն ըլլալ: Էլէք տալի նախատեսումով օրէնքը կիրարկութեան դրուելէ ետք հայկական լոպիները եւ Թուրքիոյ թշնամի այլ կեդրոններ պիտի օգտագործեն զայն ու անխուսափելի է որ Տ. Փէրինչէքի դէմ Լօզանի ատեանին արձակածին նման դատապարտող վճիռներ արձակուին Թուրքիոյ հասցէին:

Թուրք նախկին դեսպանը չէշտած է թէ Թուրքիա յապաղած է հարկաւոր քայլերը առնելու. ճիշդ է որ արդարութեան նախարարը Ճ. Չիչէք նամակով դիմած է Եւրոպական Միութեան իր պաշտօնակիցներուն, վարչապետ Էրտողան Հանովըրի տօնավաճառին Թուրքիոյ մտահոգութիւնները փոխանցած է Գերմանիոյ վարչապետ Ա. Մերքէլի, բայց անոնք նկատի չեն առնուած ու օրէնքը անոնց փոփոխութեան վաւերացուած է խորհուրդին կողմէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան Յունիս 11-ին կառավարութեան նոր նախարարները ներկայացուցած է իրենց նախարարութիւններու աշխատակազմերուն: Անոնց թիւը վեց է. հինգը նոր անուններ են, մէկը՝ պաշտօնափոխ նախարար: Նորերը՝ Արամ Յարութիւնեան, Յարութիւն Քուշկեան, Ներսէս Երիցեան, Գէորգ Դանիէլեան, Արմէն Գրիգորեան կը գլխաւորեն բնապահպանութեան, առողջապահութեան, տնտեսութեան, արդարութեան եւ երիտասարդութեան – մարմնամարզի նախարարութիւնները: Փոխադրութեան եւ հաղորդակցութեան նախկին նախարարը Վարդան Վարդանեան նոր կառավարութեան մէջ նշանակուած է քաղաքաշինութեան նախարար:

Կուսակցական ըլլալու առումով այդ ամբողջութեան մէջ չորս խումբ կայ. վեց նախարար կը պատկանին Հանրապետական կուսակցութեան (Ա. Յարութիւնեան, Ա. Մովսիսեան, Մ. Թոփուզեան, Հ. Աբրահամեան, Անդրանիկ Մանուկեան եւ Վարդան Խաչատրեան): Հ. Յ. Դ.-ն պահած է երեք նախարարութիւն (աշխատանք եւ ընկերային հարցեր, գիւղատնտեսութիւն, կրթութիւն եւ գիտութիւն): Բարգաւաճ Հայաստանէն են Յ. Քուշկեան եւ Վ. Վարդանեան, մնացեալ վեցը անկուսակցական են (Մ. Յարութիւնեան, Վ. Օսկանեան, Ն. Երիցեան, Գ. Դանիէլեան, Ա. Գրիգորեան եւ Յ. Պօղոսեան):

Կառավարութեան մէջ մեծամասնութիւն են Երեւան ծնած նախարարները (7). մնացածներէն հինգը Հայաստանի տարբեր շրջաններէն են, մէկը ծնած է Վրաստան, մէկը Ատրպէյճան, մէկը Նախիջեւան, մէկն ալ Սուրիա: Տարիքով երիցագոյնը պաշտպանութեան նախարարն է (1946), կրտսերը՝ առեւտուրի եւ տնտեսութեան նախարարը (1971):

***

ՈՒՂՂԱԹԻՌԻ ԱՐԿԱԾ

Յունիս 9, Շաբաթ առաւօտուն Պաշտպանութեան նախարարութեան մէկ ուղղաթիռը Սիւնիքի մարզին մէջ, Սիսիանէն 12 քմ. հիւսիս-արեւելք, պարտադիր վայրէջք կատարած է: Էջքի միջոցին զօրաւոր հովը պատճառ եղած է որ ուղղաթիռը շրջի, օդաչուն եւ ճամբորդներէն մէկը որ ուժանիւթի փոխ նախարարը եղած է, վիրաւորուին, հիւանդանոց փոխադրուին: Միւս ճամբորդները թեթեւօրէն միայն վիրաւորուած են: Ուղղաթիռին մէջ գտնուած է ուժանիւթի նախարար Արմէն Մովսիսեանն ալ:

***

ՍՊԱՆԻԱ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ԱԴՐԲԵՋԱՆ ՄՐՑՈՒՄԸ ՀԻՒՐԸՆԿԱԼԵԼՈՒ

Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարարը Մ.-Ա. Մորաթինոս վերջերս Երեւան եւ Բաքու կատարած այցերուն յայտնած է թէ իր երկիրը պատրաստ է Եւրօ 2008ի ֆութպոլի մրցաշարքին Հայաստանի ու Ադրբեջանի հաւաքականներուն մրցումին վայր տրամադրելու: Ըստ Իւ.Է.Էֆ.Ա.-ի օրացոյցին, Սեպտ. 8ին հայկական խումբը պէտք է Բաքուի մէջ մրցէր ադրբեջանականին դէմ, Սեպ. 12-ին ալ իր մրցակիցը ընդունէր Երեւանի մէջ: Մինչդեռ երկու երկիրներու ներկայի յարաբերութիւններու վիճակը երկու մայրաքաղաքին մէջ ալ ապահով ու հանդարտ խաղի մը հեռանկար չի ներկայացներ:

Եթէ կողմերը սպանական առաջարկը ընդունին, վճռական որոշումը պիտի տայ ֆութպոլի եւրոպական դաշնակցութեան նախագահը՝ Մ. Փլաթինի:

***

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ

Տարուէ տարի թափ կը ստանայ Հայաստանի զբօսաշրջական մարզը: 2007ի առաջին եռամսեային 71·795 հոգի այցելած է Հայաստան, մինչ նախորդ տարուան նոյն շրջանի թիւը 51·679 էր: Երկիրը ՀԱՊ-ի մէջ չորրորդ կարգի վրայ է Ուկրանիայէն, Վրաստանէն եւ Ռուսաստանէն ետք:

ՀՕՄ-Ի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 8ին Մոսկուայի մէջ հիմնըւած է ՀՕՄ-ի (Հայ Օգնութեան Միութիւն) Ռուսաստանի մասնաճիւղը: Կազմակերպութիւնը որ կոչուած է ՀՕՄ – Ռուսաստանի Հայ Կիներու Միութիւն, պիտի զբաղի ռուսահայ համայնքին կրթական - մշակութային կեանքի յետագայ բարելաւումով, երիտասարդութեան հայեցի դաստիարակութեան խնդիրներով, բարեսիրական գործունէութեամբ: Հիմնադիր ժողովին վարչութեան ընտրութիւն կատարուած է ու մասնաճիւղին ատենապետ ընտրուած Մոսկուայի թիւ 1888 դպրոցին տնօրէնը Արմինէ Առաքելեան: Նոյն ժողովին ներկայ գտնըւած են ՀՕՄ-ի կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Յասմիկ Տէրաէրեան եւ Հայ Դատի Մոսկուայի գրասենեակի պատասխանատու Եուրի Նաւոյեան:

Ռուսաստան 25րդ երկիրն է ուր 1910-էն հիմնուած ՀՕՄ-ը մասնաճիւղ կ'ունենայ:

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ ԹՈՒՐՔ ՄԸ ՍՊԱՆՆԱԾ

"Նոյեան Տապան" կը տեղեկացնէր թէ Պոլսոյ մէջ Հայաստանցի պատանի մը թուրք երիտասարդ մը դաշունահարած է: Հայաստանցի պատանին ու իր ընկերուհին երբ համբուրուած են փողոցը, չորս թուրք երիտասարդներ առարկած են, ըսելով թէ իրենք պատասխանատու են թաղին պատիւէն, եւլն.: Ծագած վէճին ընթացքին Հայաստանցին Թուրքերուն յարձակումէն պաշտպանուելու համար գործի լծած է իր դանակը, վիրաւորելով թուրք երիտասարդները: Անոնցմէ մէկը ծանրօրէն վիրաւորուած, հիւանդանոցին մէջ մահացած է: Հայաստանցի պատանին դիմած է փախուստի, բայց կարճ ժամանակ մը ետք ոստիկանութիւնը ձերբակալած է զինք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐՆԱՅԱՐԿ

ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ. ՅԻՇԵԼՈՎ ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻՆ

ՎԱՀԱՆ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Այս տարի 70րդ տարելիցն է ստալինեան բռնութիւնների գագաթնակէտը խորհրդանշող 37 թուականի, երբ բանտերում սպաննուեցին բազմաթիւ մտաւորականներ, որոնց մէջ՝ գրողներ Ակսել Բակունցը, Եղիշէ Չարենցը, Վահան Թոթովենցը: Ներկայացուող *խօսքն* նուիրուած է Ակսել Բակունցին, որ հայ գրողներից առաջինը ձերբակալուեց (1936 թ.) եւ գնդակահարուեց մէկ տարի անց:

Զանգեզուր եւ Օհայօ: Երկրագնդի հակառակ երեսներում: Ի՞նչը կարող էր կապել այս երկու՝ տարբեր ժողովուրդներով բնակեցուած աշխարհները:

Ես մի կապ զգացի՝ երկու գրողների գործերում երկու տարեց մարդկանց նոյն զգացմունքը, որ կրկնուում է գրեթէ նոյնութեամբ:

Դիլան դային եւ Ֆրանչեսքան իրենց կեանքի մայրամուտին՝ մէկն անցեալ դարի 20ական թուականներին, Ղափանի շրջանի Ձեյվա գիւղում (ենթադրում է գրականագէտը), միւսը՝ վաթսուն տարի անց, 1987ին, Ուինթերսեթի մօտի ագարակում, վերապրում են իրենց կեանքի միակ ապրած պահը՝ սիրային ակնթարթը, որ կեանքին իմաստ է հաղորդել որ երկու գրողներին նրանց նկատել տուել միլիոնների միջից:

Ակսել Բակունցի «Միրհաւի» հերոսն է Դիլանը, Ֆրանչեսքան՝ Ռոբերտ Ուոլլերի «Մետիսընի շրջանի կամուրջները» վէպի հերոսուհին, որի դերը համանուն ֆիլմում խաղացել է Մերիլ Սթրիփը: Երկուսն էլ՝ չյօրինուած կերպարներ: Մէկը 6 էջանոց պատմուածք, որ յայտնի է միայն հայ ընթերցողին, միւսը 190 էջանոց վէպ-պէսթսելլեր, որ ֆիլմի շնորհիւ աւելի մեծ համաշխարհային համբաւ ունեցաւ: Մէկի հեղինակին իր պատմուածքները հասցրեցին մահապատժի, միւսին վէպը կարողութիւն ու փառք բերեց:

Հերոսները նման են, հեղինակների ճակատագրերն են տարբեր:

67ամեայ Ֆրանչեսքան 1987 թըւականի աշնանը, իր ծննդեան օրը, մօտենում է տան դարպասներին եւ վերյիշում է 22 տարի առաջ, 65ի ամրան չորս օրերը, երբ «Նէշընըլ Ճէօկրաֆիքի» լուսանկարիչ Ռոբերտը եկել էր իրենց շրջան՝ լուսանկարելու ծածկով կամուրջները: Տեղանքը չի փոխուել, այժմ էլ, ինչպէս այն օրը, «հին ցանկապատը դեռեւս պատսպարում է արօտավայրը»: Ամրան շոգ օրեր էին, ամուսինն ու երեխաները գնացել էին տօնավաճառ, ինքը մենակ էր տանը, աստիճաններին նստած, ու յանկարծ կանգնում է մի մեքենայ, եւ դուրս է գալիս Ռոբերտն ու հարցնում է կամրջի տեղը: Սկսւում է սիրային պատմութիւն, եւ չորս օր նրանք ապրում են իրենց կեանքի ամենաերջանիկ օրերը ու էլ երբեք չեն հանդիպում. «Պրէնտին նա տանում է խոհանոց եւ կանգնում դռների մօտ՝ նայելով այն տեղին, ուր նրանք ինչ-որ ժամանակ կանգնել էին... Յիշողութիւնները նախկինի պէս ապրում էին նրա մէջ եւ այնպիսի ուժեղ զգացմունք առաջացընում, որ նոյնիսկ հիմա, այսքան տարիներ անց, նա չէր կարողանում ազատութիւն տալ դրանց աւելի յաճախ, քան տարին մէկ անգամ»:

Զառամեալ Դիլան դային նոյնպէս աշնան մի օր, երբ «ամայի ձորերում, դեղնակարմիր անտառի եւ հնձած արտերի վրայ իջել էր մի պայծառ տխրութիւն», նստած հնձանի պատի տակ, ընկուզենու չոր կոճղին, վերապրում է իր կեանքի ամենաերջանիկ օրը: Իրավիճակները կրկնուում են, նոյնպէս ամրան շոգ օր էր, ինքը հնձանում խաղող էր ճմլում ոտքերով, երբ ճռնչաց այգու դուռը, ինչպէս ճռռում էր այդ պահին, եւ ներս մտաւ իր սէրը՝ Սօնան, զառ մանդիլով նորահարսը: Նրանք մանկութեան ընկերներ էին եւ սիրում էին իրար, բայց «մի օր էլ մեծատուն հարեւանի չեմքով ներս մտաւ Սօնան»: Ամուսնութիւնից յետոյ յանկարծ Սօնան այցելում է Դիլանին հնձանում, որտեղ «որպէս եղէգ ճօճուեց նրա դալար մարմինը եւ մէջքը խոնարհեց»:

Գիւղական ձանձրալի ձգուող կեանք, եւ այդ կեանքին արժէք հաղորդող մի դրուագ, մի «թիթեռի կեանք»:

Ֆրանչեսքան վերյիշում է Ռոբերտի քրտնած վերնաշապիկը, որ փակչել էր մէջքին, Դիլան դային յիշում է, թէ ինչպէս Սօնան քրտընում էր արեւի տակ ու «քրտինքից շապիկը փակչում էր լանջին»:

Ռոբերտի մահից յետոյ է Ֆրանչեսքան նրա նամակը ստանում, որում Ռոբերտն իրեն համեմատում է իր ընկերուհուն անընդհատ փնտռող գանատական սագի հետ:

Դիլան դային էլ Սօնային է համեմատում միրհաւի հետ, որին որսի ժամանակ խփում է ու չի կարողանում բռնել. «Միրհաւի պէս էր Սօնան, աչքերը խաղողի սեւ հատիկներ... Միրհաւի պէս թռաւ Սօնան, հետքից թողեց տխրութիւն եւ դառնաթախիծ յուշեր»:

Այդպէ՞ս է արդեօք, սիրոյ ակնթարթները լինում են ամրանը, վերյիշում են աշնանը, եւ կորցրած սէրը նման է թռչունի՞:

Ռոբերտի աճիւնը ցանում են Մետիսընի վարդագոյն կամրջի մօտ, որտեղ Ֆրանչեսքան օգնել էր նրան լուսանկարչական սարքերը տեղադրել: Հնձանի միջադէպի յաջորդ ամրանը Սօնան մահանում է ծննդաբերութիւնից: Դիլան դայու հնձանի դիմաց գերեզմանատունն է, ուր «Սօնայի գերեզմանաքարի վրայ մամուռ կայ, գրերը վաղուց լցուել են հողով»:

Դիլան դային վերյիշում է իր կեանքի միակ օրը, իր հաւանաբար վերջին աշնանը. «Շուտով կ՚իջնի ձմեռ, եւ ով գիտի, բացուող գարնանը նորից պիտի ի՞նքը բանայ այգու դուռը, թէ՞ մի ուրիշ ձեռք»:

Ֆրանչեսքան էլ մեռնում է մէկ տարի անց, եւ նրա աճիւնն էլ, ըստ կտակի, շաղ են տալիս Մետիսընի վարդագոյն կամրջից:

Տարիներ առաջ ես տեսայ «Մետիսընի շրջանի կամուրջները» ֆիլմը, ու Բակունցի «Միրհաւ»ի հետ ընդհանրութիւնը յանգեցրեց մի ուրիշ ընդհանրութեան եւս՝ Բակունցի եւ Մերիլ Սթրիփի, որոնք երկուսն էլ, մէկը՝ գրող, միւսը՝ դերասանուհի, հիմնականում մարմնաւորել են ամենաշարքային, կեանքում ոչնչով աչքի չընկնող մարդկանց: Աներեւոյթ, սովորական գիւղացիներ են նաեւ Դիլանն ու Ֆրանչեսքան, նրանք հերոսներ չեն, երջանկութեան նրանց զոհաբերութիւնը հերոսութիւն չէ, այլ հասարակութեան պարտադրանք: Սա մի զոհաբերութիւն է, որ թողնում է միայն տխրութիւն: Ու միթէ տխուր չի դառնում աշխարհը, որ հիմնըւած է զոհաբերուած երջանկութիւնների վրայ:

Ես փնտռում էի ֆիլմը, որ այս խօսքն գրելու համար նորից նայեմ, փնտռում էի Երեւանի վարձոյթի կէտերում, ֆիլմերի խանութներում: Չկար: Լաւ էր, որ չկար, որովհետեւ համացանցով գտայ գիրքը՝ 190 էջ էր: Մի օրում կարդացի-պրծայ: Թէեւ վէպում անհնար էր արտայայտել Ռոբերտի հետ անցկացրած չորս օրերից յետոյ ամուսնուն եւ երեխաներին դիմաւորելիս Մերիլ Սթրիփի ժպիտը, որի մէջ միաժամանակ եւ սիրոյ կորուստն էր, եւ ընտանիքին նուիրուածութիւնը, այնուամենայնիւ, ինչպէս յաճախ, ֆիլմը զիջում է աւելի հարուստ յուզականութեամբ վէպին:

1994թ. «Երկիր Նայիրի» թերթում էի աշխատում, եկել էր պետերբուրգցի մի հայ մտաւորական, գրականութեան գիտակ: Նա ասում էր, որ հայ գրականութեան մէջ արժէքաւոր գործեր չկան: Ես Բակունցի անունը տուեցի: «Հնացած է,- ասաց նա,- իր ժամանակ էլ մի արժէք չունէր, երկրորդական կարգի գրող է»: Մի տարի յետոյ էկրան բարձրացաւ «Մետիսընի շրջանի կամուրջները» ֆիլմը: Հէնց տեսայ, միանգամից վերյիշեցի «Միրհաւը» ու մեր խօսակցութիւնը:

Ինչո՞ւ է հնացած:

Սովետի հետ փլուեց ճշմարտութեան՝ կոմունիստական իշխանութիւնը, սակայն չվերացաւ ճշմարտութեան դիկտատը եւ այլախոհութիւն հասկացութիւնը:

Հայ գրողներին ու արուեստագէտներին ամենակոպիտ ձեւով եթէ երկու խմբի բաժանես, կը ստացուեն երկու «ճշմարտութեան» բանակներ. մի մասը ազգայիններն են, որոնք ազգային ճշմարտութեան դիրքերից մերժում են այլ մշակոյթների ներթափանցումը՝ համարելով, որ դրանք սպառնում են մեր ազգային մշակոյթին: Միւս մասն ապրում է Արեւմուտքի իրականութեամբ ու չի նկատում այն իրականութիւնը, որի մէջ է, ու մի արուեստ է ստեղծում՝ դրսի արուեստի նմանակմամբ, որ դառնում է արեւմտեանի «սեքընտ հէնտը»:

Արեւմտեան մտքի նուաճումներից ստեղծագործական մտքի կախուածութիւնը չի զրկում արուեստագէտին կամ ուսումնասիրողին նկատելու կարողութիւնից, նրա գրտուած հայեացքը թոյլ կը տայ տեսնել կեանքի բազմազանութիւնը եւ անյայտ, ոչ եւրոպացի մարդու ներսի բախումները: Ու նրանց համար Բակունցը դառնում է հնացած (տեսա՞ր դու, մի բիձա *ջահել վախտ մի սիրային պատմութիւն է ունեցել, յետոյ ինչ), որի նկարագրած բարքերը յաղթահարուած են թւում արեւմտեան իրականութեան, եւրոպացի մարդու համար: Եւ յանկարծ պարզւում է, որ հեղինակաւոր Արեւմուտքում նոյն «հնացած» թեմայով Բակունցի «Միրհաւ»ից մօտ 60 տարի անց գրուած գիրքը միլիոնաւոր ընթերցողներ է ունենում:*

Հիմա Արեւմուտքում գուցէ վերացել կամ մեղմացել են շատ հասարակական խոչընդոտներ (Ուոլլերը գրում է, որ Ֆրանչեսքայի ու Ռոբերտի սիրոյ պատմութիւնից յետոյ, 24 տարի անց, Օհայոյում բարքերը, որոնք մարդուն ընտանեկան կապանքների մէջ էին պահում, դարձել են շատ աւելի մեղմ): Եւ մի՞թէ խոչընդոտների վերացման հետ արժեզրկման չի ենթարկուել նաեւ սիրոյ զգացմունքը, որ ընդգծւում է ու դառնում նկատելի, երբ բախւում է արգելքների: Գուցէ բարքերի ազատականացման շնորհիւ սիրոյ ընկալո՞ւմն է փոխւում, վերաիմաստաւորւո՞ւմ: Բայց սա արդէն այլ թեմա է: Ուոլլերը գրքի սկզբում գրում է, որ վէպի նիւթին ծանօթանալուց յետոյ սկսել է շատ աւելի պակաս ցինիզմով վերաբերուել այն բանին, ինչ ընդունուած է անուանել մարդկային յարաբերութիւններ:

Հասարակական խոչընդոտները (ճշմարտութիւնները): Դիլան դային եւ Ֆրանչեսքային թոյլ չեն տալիս միանալ իրենց սիրելի մարդկանց: Ֆրանչեսքան չի կարողանում յաղթահարել պատասխանատուութեան զգացումը եւ մեկնել Ռոբերտի հետ. «Ինձ վրայ ընկած է անիծեալ պատասխանատուութիւնը Ռիչարդի (ամուսնու) եւ երեխաների հանդէպ. իմ մեկնումը, իմ հեռանալը ծանր հարուած կը լինի Ռիչարդի համար»:

Դիլանն էլ չի կարող իր սիրային պատմութիւնը շարունակել կամ օրինականացնել. Սօնան հնձանում անընդհատ զգուշացնում է. «Բաղը մարդ կը գայ, Դիլան»: Նրանք մէկընդմիշտ բաժանուած են իրենց ընտանեկան կապերով: Երկու գործերում էլ հասարակական իշխանութեան զոհ են հերոսները: Բայց Բակունցի պատմուածքում կայ նաեւ երկրորդ իշխանութիւնը (ճիշդը)՝ պետականը: Դիլանը չի կարողանում բռնել իր որսը՝ միրհաւը. «Նըրա մատները դիպան դեղին բմբուլներին, բայց վիրաւոր միրհաւը յանկարծ թեւից տուեց, թռաւ վեր»: Խանգարում է անտառապահը: Անտառապահն էլ էր կրակել միրհաւի վրայ ու զայրացել, որ Դիլանը փախցրել է նրա զարկած որսը, ու մտրակով ծեծում է նրան. «Մտրակը օդը ճեղքելով շափեց Դիլան դայու ուսը»: Անտառապահը՝ պետական իշխանութեան խորհրդանիշը:

Հասարակութիւնը նրա ձեռքից խլում է Սօնային, իսկ պետութիւնը՝ միրհաւը: Բակունցի շատ ստեղծագործութիւններում են մերթ հասարակական բարքերը, մերթ կեանք: Չեկան տարաւ նրան ու աւերում անդորրը, ոչնչացնում գիւղացու խաղաղութիւնն ու խլում նրանից մէկ՝ ունեցուածքը մէկ՝ հարազատին, մէկ՝ կեանքը:

Այդպէս մի օր էլ 1937թ. պետութիւնը ներխուժեց Բակունցի կեանք: Չեկան տարան նրան ու գնդակահարեց: Բակունցի պատմուածքներին սիրահարուողները ըսկզբում հարցնում են՝ իսկ ինչո՞ւ նա վէպեր չի գրել: Յետոյ պարզում են, որ գրել է: Չեկան տնից տարաւ նաեւ նրա երեք վէպերը, որոնք, ըստ գրականագէտի, աւարտուած էին: Տարաւ ու ոչնչացրեց: Վէպերից պատառիկներ են մնացել, որոնք հրատարակուել են Բակունցի «Երկեր»ի երրորդ հատորում:

Միրհաւը՝ թռչունը, չի՞ դառնում ստեղծագործական թիրախի խորհրդանիշը, որը նկատելը գրողին արգելուած էր, եւ որը իշխանութիւնը խլեց նրանից:

Մի զինուորական պատմել է, որ Զանգուի ձորում գնդակահարութիւնից առաջ Բակունցը խնդրում է զինուորներին մի ծխախոտ կպցնել, ծխում է մինչեւ վերջ, մնացորդը փայտիկներով պահում, որ ծխախոտը մինչեւ վերջին փշրանքը ծխի, ծխի հետ երկարացնի իր կիսատ մընացած կեանքը:

Վերյուշը կրկնւում է երկու ստեղծագործութիւններում, հեղինակների ճակատագրերն են տարբեր: Մէկն ազատ է եղել իշխանութեան ու որեւէ գրաքննութեան պարտադրանքից, 1992թ. 51 տարեկանում, հրատարակել է «Մետիսընի շրջանի կամուրջները» վէպը ու փառք ու հարստութիւն: Միւսը՝ 28

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԵՐԳԸ

Կլէնտէյլի «Լարք» երաժշտանոցի սրահին մէջ, Մայիս 8ին, տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը՝ «Հայ ազգագրական երգը» նիւթին շուրջ, կազմակերպութեամբ Համազգայինի եւ «Լարք» ընկերակցութեան: Դասախօսը՝ Պետրոս Ալահայտոյեան, շեշտած է մեր լեզուին, երգին ու պարին ու նոյնիսկ շարականներուն ունեցած մեծ դերը մեր ազգային մշակոյթին վրայ, տուեալներ՝ որոնք կերտեցին մեր ազգային նկարագիրը: Անդրադառնալով մեր ժողովուրդի տեղահանութեան եւ այդ իսկ պատճառով մեր օտարացման վտանգներուն, դասախօսը նշած է թէ «հայ երգը սկսանք երգել մեզ կլանող և տիրող ժողովուրդներու նմանութեամբ, թեթեւամտութեամբ, նիւթական ապահովելու բացայայտ յառաջադրանքով»: Խօսելով հայ երգի նկարագրին մասին, Պետրոս Ալահայտոյեան ըսած է թէ տոհմիկ կամ ազգագրական հայ երգը եղած է միաձայն երաժշտութիւն եւ ինքնածին: Հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը այնքան հին է, որքան հին է հայ ժողովուրդը: Ազգային արուեստի պատմութիւնը ժողովուրդի պատմութեան մաս կը կազմէ եւ անոր հոգեմտաւոր զարգացման ընթացքը կ'արտայայտէ: Հայը երգի վերածած է կեանքի իւրաքանչիւր ապրուած օր: Իր խօսքի աւարտին դասախօսը անդրադարձած է նաեւ ժողովրդական երգին կրած փոփոխութիւններուն, որոնք շատ յաճախ կ'ըլլան անսպասելի եւ հնարամիտ ձեւով:

⁂

ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱՌՈՅՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մոնթրոզի մէջ, Մայիս 6ին, տեղի ունեցած է Ազգային Առաջնորդարանի նոր կառոյցի պաշտօնական բացումը, ներկայութեամբ հայկական մշակութային, բարեսիրական մարմիններու, մամուլի ներկայացուցիչներու, բարերարներու եւ նուիրատուներու: Արարողութեան առաջին բաժինով կատարուած է Առաջնորդարանի գրասենեակներու, դահլիճի, ժողովասրահներու եւ գրատան ժապաւէններու հատումը: Ապա կատարուած է օծումը Ս. Տրդատ եւ Ս. Աշխէն մատրան, մկրտութեան աւազանին ու սրբապատկերներու եւ 16 սիւնախաչերու օծումը: Խօսք առած են շինարարական յանձնախումբի ատենապետ Վահան Պտիկեան, Ազգ. վարչութեան ատենապետ Կարօ Յակոբեան եւ Հայաստանի աւագ հիւպատոս Արմէն Լիլոյեան: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Մուշեղ արք. Մարտիրոսեան, յայտնելով որ այս առթիւ առաջնորդարանին ի նպաստ եղած են 300 հազար տոլարի նոր նուիրատուութիւններ:

ԼՐԱՏՈՒ

տարեկանում, 1927թ., հրատարակում է «Միրհաւը» պատմուածքը, այդպէս էլ նրա ստեղծագործութիւնը վիպական ծաւալի չեն թողնում հասնի, 38 տարեկանում «ճըշմարտութեան» զոհ է դառնում, գնդակահարւում՝ ստանալով միայն ծխախոտի վերջին ծուխն ունենալու հնարաւորութիւնը:

«Ժամանակ» - Երեւան

Վ. Ի.

ԴՈՂԴՈՂԹԷ ԴՈՂԴՈՂ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի պարտէզին մէջ, Մայիս 20ին, տօնուած է հիւանդանոցի 175ամեակը և այս անգամ, փոխանակ բոլորուելու սիրոյ սեղաններու շուրջ, կազմակերպիչները որոշած էին «դուրս գալ վրանի տակէն» ու տարածուիլ ամբողջ պարտէզին մէջ: Հիւրերը զանազան անկիւններու մէջ կը տեսնէին ձեռնարկներ: Տօնավաճառի մը տպաւորութիւնը կրելով: Այս առաջին փորձն անգամ մեծ յաջողութիւն արձանագրած է մուտքէն իսկ: Անոնք անցնելով մեծահասակ լուսանկարներու քովէն, անոնց մէջ կը տեսնէին հիւանդանոցին կտակուած կալուածներ ու շէնքեր եւ նուիրատուներու անուններ: Փառատօնին բացումը կատարած է Խաչիկ Սարըլը ծանրանալով 175ամեակին առթած իրաւացի եւ արդար հպարտութեան վրայ: Իրմէ ետք արտայայտուած է հոգաբարձութեան ատենապետը Պետրոս Շիրինօղլու, որ շեշտած է իր ուրախութիւնը այս առթիւ: Հետաքրքրական երեւոյթ մը պարզուած է, երբ բեմ ելած է հիւանդանոցին հիմնադիր դազազ Արթին ամիրայի կերպարը ներկայացնող երիտասարդ մը, կարդալով գողտրիկ գրութիւն մը: Այնուհետեւ, փառատօնը շարունակուած է տարբեր ելոյթներով՝ խօսք, երգ, պարախումբ:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Մայիս 26ին, տօնուած է Հայաստանի առաջին անկախ հանրապետութեան 89րդ տարեդարձը, կազմակերպութեամբ տեղւոյն Հ.Յ.Դ. «Միհրան Փափազեան» եւ Լաւալի «Սարգիս Զէյթլեան» կոմիտէներու եւ Հ.Յ.Դ. «Արմէն Գարօ» ուսանողական միութեան: Յայտագրին մասնաճիւղի սկաուտական կազմի դրօշակի պաշտօնական արարողութեամբ եւ փողերախումբի «Մեր հայրենիք» փառերգի կատարողութեամբ: Օրուան հանդիսավարը Վարանդ Եարուճեան կոմիտէներու անունով բարի գալուստ մաղթելէ ետք բեմ հրաւիրած է Յարութ Ասատուրեանը խօսք առնելու համար: Ան նշած է որ «Ազգութեան պետականութեան գաղափարին այս վերահաստատումը անկիւնադարձը պէտք է նկատել 20րդ դարու Հայոց պատմութեան»: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք, խօսք առած է օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ Խ. Տէր Ղուկասեան, որ շեշտած է որ «1918-20 առաջին անկախ հանրապետութեան յիշատակումը աշխարհացրիւ հայութեան համար հիմնականօրէն հաւատոյ հանգանակ մըն էր»: Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը շարունակուած է Կիրակի Մայիս 27ին ՀՄԸՄ-Համազ մասնաճիւղի տաղանցքով, որմէ ետք խօսք առած է Միհրան Փափազեան կոմիտէի հերթապահը՝ Վիգէն Աֆարեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ (1830-1930) ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Հայաստանի տարուան հերթական ցուցահանդէսը կը բացուի Յունիս 21ին «Փըթի փալէ»ի մէջ, նուիրուած՝ հայաստանեան գարու մը նկարչութեան: Նկատի առնուած 1830-1930 շրջանէն 11 արուեստագէտի չորս տասնեակի չափ պաստառներ պիտի ցուցադրուին. այդ արուեստագէտներն են. Յակոբ Յովնաթանեան, Յովհ. Այվազովսկի, Գէորգ Բաշինջաղեան, Վարդգէս Սուրէնեանց, Ստեփան Աղաջանեան, Փանոս Թերլէմէզեան, Եղիշէ Նազարեանց, Եղիշէ Թադէոսեան, Վանօ Խոջաբեկեան, Մարտիրոս Սարեան, Գէորգի Եակուլով:

Ցուցահանդէսը կարելի եղած է Փըթի Փալէին հետ Փարիզի գեղարուեստի թանգարանին ու Հայաստանի պետական պատկերասրահին միջեւ գործակցութեամբ, «Գիւլթիւրֆրանս»ի նեցուկով:

Ձեռնարկը, յայտնապէս, մասնաւոր հետաքրքրութեան արժանացած է Փարիզի քաղաքապետ Պ. Տըլանոյէի կողմէ որ ցուցահանդէսի քաթալոկին նախաբանը գրած է, շեշտելով յատկապէս այդ պաստառներուն վկայութեամբ հայկական արուեստին «արտակարգ կենսունակութիւնը որ վիպապաշտութենէն մինչեւ խորհրդապաշտութիւն կ'ընդգրկէ բոլոր հոսանքները, բոլոր ազդեցութիւնները, եւրոպական այդ երկրին մէջ որ առասպելական քառուղին է, հանդիպման վայրը բոլոր մշակոյթներուն»:

Ներկայացուած արուեստագէտներուն եւրոպական մշակոյթի միջոցին պատկանած ըլլալուն փաստ կը նկատէ Պ. Տըլանոյէ, անոնց մեծ մասին եւրոպական ոստաններու մէջ ստացած կրթութիւնը: «Հայաստանի ներկայութիւնը Ֆրանսայի մէջ այնքան բնական բան է որ ան ինքնաբերաբար մաս կը կազմէ մեր հորիզոնին, գըրեթէ առանց մեր անդրադարձին, շնորհիւ գաղթերու, մեր մշակոյթներուն միջեւ փոխանակումներու, փոխազդեցութիւններու» կ'ըսէ ան, ուրախութիւն յայտնելով որ «Հայաստանի նկարչութեան ցուցահանդէսը առիթ կ'ըլլայ յայտնաբերելու տեսարաններն ու ազգային թեմաները յաճախ փոթորկոտ պատմութեամբ երկրի մը որուն զաւակները՝ աքսորի ուղեւորներ, այնքան բան տուած են աշխարհին եւ յատկապէս Փարիզի»:

Ցուցահանդէսը կը տեւէ մինչեւ Օգոստոս 19. մուտքը ազատ է: Կարելի է այցելել ամէն օր բացի երկուշաբթիէ եւ տօնական օրերէ, ժամը 10-18:

Petit Palais
Musée des Beaux-Arts
de la Ville de Paris
Avenue W. Churchill— Paris 8e

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ

Մի շաբաթ անց Կոխը սկսեց փոքրիկ նկարիչին ծանօթացնել հեռանկարի կանոններին: Այդ օրը նա յատկապէս հանդիսաւոր ու գեղեցիկ էր խօսում: Երկար ու հանգամանօրէն բացատրեց, որ հեռանկարն ամէն ինչ է գեղանկարչութեան մէջ, ինչպէս եւ ճարտարապետութեան, որ գոյութիւն ունեն մաթեմաթիկական (կամ գծային) եւ օդային հեռանկար, եւ այդ բառը լատիներէն ծագում ունի, նշանակում է պարզ տեսնել:

Յովհաննէսն այդ դասը յիշեց ամբողջ կեանքում:

Կոխն իր աշակերտին ցոյց էր տալիս կողքի սեղանին դրուած գիրքը, նրանից քիչ այն կողմ՝ գրապահարանը, կիսաբաց դրան արանքից երեւացող իր որսորդական շանը եւ այդ օրինակներով աշխատում էր հասկացնել, որ տեսանելի բոլոր առարկաները գտնւում են աչքից տարբեր հեռաւորութեան վրայ, եւ շատ կարեւոր է դրանք տեսնել իրենց խորութեան մէջ:

Ուսուցիչն ասում էր, որ գեղանկարիչը պէտք է այդ բոլորը լաւ իւրացնի եւ կարողանայ արտայայտել իրերի միջեւ եղած այդ հեռաւորութիւնը: Նա տղային տարաւ կանգնեցրեց Թէոդոսիան պատկերող նկարի առաջ ու սկսեց բացատրել, թէ ինչպէս ճիշդ են դասաւորուած ամպերը, ծառերն ու բլուրները եւ թէ ինչպէս նկարը դիտողը զգում է նրանց միջեւ ընկած տարածութիւնը:

Յետոյ նա ձեռքն առաւ Յովհաննէսի վերջին շրջանում արած նկարները, գովեց նրան ուղիղ քաշուած գծերի ու ճշգրիտ պատկերուած առարկաների համար, ցոյց տուեց, թէ ինչպէս նրանցում դեռեւս պակասում է անհրաժեշտ խորութիւնը, որ երկինքը, ամպերն ու նաւը նկարուած են միեւնոյն հարթութեան վրայ:

Այսպէս էր Կոխը տաղանդաւոր պատանուն ծանօթացնում ուրուանկարի ու հեռանկարի նախնական կանոններին:

Այդ օրերին փոքրիկ Հայվազովսկին ապրում էր աշխարհում ամէն ինչ մոռացած: Նա անընդհատ վարժութիւններ էր անում, նկարում հիմա արդէն լաւորակ, հաստ թղթի վրայ, որ նրան նուիրել էր սիրելի ճարտարապետ ուսուցիչը:

Շատ չանցած տեղի ունեցան այնպիսի դէպքեր, որոնք բախտորոշ նշանակութիւն ունեցան փոքրիկ նկարչի համար:

ԿԱԶՆԱՉԵԵՎ

Թէոդոսիայում նշանակուեց նոր քաղաքագլուխ՝ Ալեքսանդր Իվանովիչ Կազնաչեեվը:

Առաջին իսկ օրերից քաղաքագլուխը զարմանք պատճառեց իր ամէնօրեայ սովորութեամբ. քաղաքում նա երկար ման էր գալիս ոչ միայն կառքով, այլեւ ոտքով:

Երբեմն, այդպէս զբօսնելով, նոյնիսկ հասնում էր ամենահեռաւոր ու խուլ նրբանցքները:

Հետզհետէ քաղաքացիները սկսեցին սովորել նրան եւ ուրախ էին, որ Սէմյոն Միխայլովիչ Բրոնեւսկուց յետոյ Թէոդոսիան նորից ազնիւ ու պարկեշտ կառավարիչ ունեցաւ: Այդ ժամանակներում դա հազուադէպ երեւոյթ էր: Սովորաբար քաղաքագլուխները, ինչպէս եւ ցարական իշխանութեան միւս ներկայացուցիչները, գոռոզամիտ, սահմանափակ, կոպիտ ու անհոգի մարդիկ էին լինում:

(Շար. 20)

LE
Centre Culturel
SAINT MESROB
à PARIS
accueille
M. JIRAIR ACHDJIAN
Economiste,
Maître de conférences
à l'Université d'Angers
qui donnera une

CONFERENCE

sur le thème :
L'ECONOMIE
DE L'ARMENIE
Etats des lieux
et conditions de croissance
le jeudi 14 juin à 20 heures 45
Entrée libre — Cocktail
10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Communiqué

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire,
adressez-vous à l'adresse suivante :
77, rue La Fayette
75009 Paris
Tél. : 01. 48. 78. 02. 99
ou visitez le site de l'association :
www.aaas.fr

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Բերրոնիա Տէր Սարգիսեան, Վիգէն-Գեղամ եւ Հերա Տէր Սարգիսեան եւ զաւակները՝ Անոյշ, Ազատ, Ժան-Փիէր եւ Սիլվիա Պարսամեան եւ զաւակները՝ Վահէ, Րաֆֆի, իրենց քրոջ, տալոջ, հօրաքրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ԼԵՆԱ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-Ի

մահուան 10րդ տարելիցին ի յիշատակ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան, Յունիս 17, Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en
Histoire contemporaine

présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »

avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel
Samuel Moorat

Jeudi 14 juin à 20h30 à la M.C.A.
17 Rue Bleue — 75009 Paris

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

CINE-CLUB

«Achkhar» / UCFAF

Ciné-Club
«Rouben Mamoulian»
Sous le parrainage
de Robert GUEDIGUIAN,
réalisateur

Jeudi 14 juin à 20 heures

INTCHOU E AGHMGOUM GUEDE
(POURQUOI LE FLEUVE GRONDE-T-IL?)

V.O. 1958
Réalisation : Krikor MELIK-AVAKIAN
avec :
Hratchia Nercissian, Aved Avédikian, Frounzig Mkrtchian, Anahid Adamian. L. Toukhikian, V. Mirzanian.

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

P.A.F. : 5 euros — Réduit : 3 euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro: République

arménie mon amie

AGENDA

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre

avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI

Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

⁂

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité; 2 rue de la Charité — 13002 Marseille Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

⁂

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

Date à retenir

L'Atrium de Chaville et la section de la Croix Bleue de Chaville présentent LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN (35 musiciens et 5 chanteurs)
Le 6 octobre.

Imprimé sur les Presses
du Journal "HARATCH"
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ա. Ջամալեան մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 եւրօ Աստուրեան ընտանիքէն, Յակոբ Երէցեանի մահուան քառասունքին եւ Գրիգոր Շահինեանի մահուան առթիւ:

□

ARNOUVILLE, Section ASTRIG

Le Gala de fin d'année de la CBAF, « Section Astrig » d'Arnouville aura lieu le : **Dimanche 17 Juin à 15h00**, Salle Charles Aznavour à Arnouville.

Les enfants de l'école se produiront sur scène. Spectacle de danses, comédie et bien d'autres surprises vous attendent.

La chorale des adultes dirigée par M. Haïg Sarkissian interpretera des chants traditionnels.

Venez nombreux encourager tous nos artistes.

□

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17.30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրեան սրահին մէջ.-

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ):

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու:

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ: Ընթրիքին գինն է. 15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն Տեղերը ապահովելու համար դիմել.-
– Ալիսին՝ 06. 03. 33. 06. 70
– Անիքին՝ 01. 45. 22. 11. 95
– Պրիժիթին՝ 06. 30. 15. 56. 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

□

Section «SEVAN» Vienne

Grande fête champêtre annuelle

animée par les **GOLDEN BROTHERS**
Dimanche 17 juin à partir de 12 heures
Au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne

Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola

— Salle couverte en cas de pluie —

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

MARSEILLE

Diaspora arménienne d'hier et d'aujourd'hui

La Cité Nationale de l'histoire de l'immigration est présente en région PACA à l'occasion de la parution du dernier numéro de la revue «Hommes & Migrations» dédié à la diaspora arménienne.

Pour accompagner cette nouvelle parution un débat sera donné le **14 juin à 17 heures** dans la salle de conférence de la Bibliothèque de l'Alcazar, 58 cours Belzunce — 13001 Marseille
— Entrée libre —

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 14
JEUDI
14 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·726 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·726

ՊՈԼԻՍ

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔ.- «ՈՐՈՇ Է ՈՐ ԳԵՂԵՑԻԿ ՕՐԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ՉԷ»

Թրքահայոց Մեսրոպ պատրիարքին Սպայակոյտի նախագահին կատարած այցը, որպէս նշանակալից ու համարձակ քայլ, թէ՛ համայնքին, թէ Թրքական շրջանակներու ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացուցած է: «Ակօս»ի խմբագիրներէն Մարգար Եսաեան այդ նիւթով հարցազրոյց մըն ալ ըրած է Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի հետ (Յունիս 9):

Ան կ՛ըսէ թէ օգտակար համարած է սպայակոյտի նախագահութիւնը տեղեակ պահել համայնքին ներկայի «աղաւնիի թպրտումով հոգեվիճակ»ին որ օրէ օր կը շեշտուի, եւ հայկական վարժարաններուն, միութիւններուն եւ եթէ ըսուածը ճիշդ է, գործարարներուն հասնող սպառնալիքներուն որոնք սկսած են լուրջ բնոյթ ստանալ: Այսուհանդերձ, ոչ մէկ արդիւնք կ՛ակնկալէ իր այցէն:

«Ըստ ձեզի, Հ. Տինքի ոճիրով թէ Թուրքիոյ, թէ Թրքահայութեան համար սեւ էջ մը բացուեցաւ: Ի՞նչ կը մտածէք Հայերու ապագային մասին» հարցումին պատասխանելով պատրիարքը կ՛ըսէ. «Որոշ է որ գեղեցիկ օրերու շրջան մը բացուած չէ: Հարկաւ, կան մոլեռանդներ որոնք կը մտածեն թէ եթէ երկրին մէջ փոքրամասնութիւններ չըլլան, փոքրամասնութեան հարց ալ գոյութիւն չունենար: Կը ջանամ հայութեան մասին լաւատեսութիւնս պահպանել: Մենք նորեկներ չենք այս հողերուն վրայ: Անատոլուի ամենահին, ամէնէն արմատական ժողովուրդներէն ենք: Ժողովուրդ որ կարեւոր ներդրում ունեցած է այս երկրին: Ցաւօք, ճիշդ է որ երբեմն մեր մեծերուն կողմէ ճիշդ ձեւով ղեկավարուած չենք, հարկաւոր հաւասարակշռութիւնը կարելի չէ եղած պահպանել»:

Զրուցավարը հարց կու տայ թէ վերջին պատահարներէն ետք Հայերու արտագաղթ մը կա՞յ. այդ պատահարներուն ետին Հայերը Թուրքիայէն փախցնելու նպատա՞կը կը գտնուի: Մեսրոպ արք. տուեալներ չունի արտագաղթի մասին. կը յուսայ որ նման բան չի պատահիր: Բայց կ՛ըսէ. «Անշուշտ ատիկա է դէպքերուն ետին գտնուած բուն նպատակը. ու կը կրկնէ թէ կայ «եթէ փոքրամասնութիւններ չըլլան, փոքրամասնութեան հարց ալ գոյութիւն չունենար» մտայնութիւնը: Յետոյ կը շեշտէ. «Սակայն մենք ուրիշ հայրենիք չունինք. այս մէկը մեր երկիրն է. հակառակ ամէն բանի կը սիրենք զայն, մենք մեզ անոր կապուած կը զգանք»:

Ինչ կը վերաբերի որպէս հոգեւորական նման քայլերով ընդառաջած վտանգին, Մեսրոպ արք. կ՛ըսէ. «Երբ մեր համայնքին ապագան խնդրոյ առարկայ է, ամէն մարդ հարկ է կարենայ վտանգ մը դիմագրաւել: Եթէ չըլլայ համայնքը, ո՛չ մէկս գոյութիւն կ՛ունենանք: Երանի՛ թէ մեր համայնքին ղեկավարները անդրադառնային այս պարագային»:

***

Հակազդեցութիւններու տեղի տուած է պատրիարքին գերմանական «Շփիկըլ» թերթին տուած հարցազրոյցին պատասխաններուն վերագրուած արտայայտութիւն մըն ալ: Յատկապէս Թրքական թերթեր գրեցին թէ ան ըսած է որ Պոլսոյ հայութիւնը երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութեան իր քուէները պիտի կեդրոնացնէ ԱԳ կուսակցութեան վրայ որ ներկայիս գործի գլուխ կը գտնուի: Մեսրոպ արք. քննադատուեցաւ հոգեւորական պետի մը անյարիր քաղաքական արտայայտութիւն ունեցած ըլլալով, եւլն.: Ճիշդ է որ այդ կուսակցութիւնը քիչ մը աւելի ուշադիր է փոքրամասնութեան իրաւունքներու, քան ընդդիմութիւնը: Օրինակ, համայնքապետական կալուածներու կնճռոտ հարցին արդար կարգադրութեան համար օրէնքներ պատրաստեց. բայց ընդդիմութեան ազգայնական կուսակցութիւնը, անոր մօտիկ կեցուածքի տէր Հանրապետութեան նախագահը խոչընդոտեցին զանոնք:

Թէ՛ պատրիարքը, թէ պատրիարքարանի մամուլի բանբերը եւ մէկ փաստաբանը յայտարարած են թէ համայնքին քուէի նախընտրութեան մասին ոչինչ ըսուած է. ըսուածը միայն այն եղած է թէ համայնքը ինչպէս բոլոր միւսներուն, ներկայի կառավարութեան հետ եւս բարւոք յարաբերութիւններ ունի:

Բացայայտ է որ Պոլսոյ համայնքը վրդովելու, մտահոգ ըլլալու արդար պատճառներ ունի. թէ՛ պատահարները, թէ Մեսրոպ պատրիարքին արտայայտութիւնները փաստ են ստեղծուած անախորժ կացութեան: Ցաւալի է նաեւ թէ կան շրջանակներ որոնք պատրաստ են հայութեան մէջ քաւութեան նոխազը տեսնելու: Արդէն ըսուածը թէ կայ մտայնութիւնը որ փոքրամասնութեան հարց չունենալուն լուծումը կը գտնէ փոքրամասնութեան չգոյութեան մէջ, չի՞ յիշեցներ «Եթէ Հայ չմնայ, հայկական հարց ալ չի մնար» ըսող երէկուան մտայնութիւնը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պաշտպանութեան նախարար Մ. Յարութիւնեանի գլխաւորած պատուիրակութիւնը Յունիս 12ին հասած է Պրիւսէլ, մասնակցելու Եւրոպական միութիւն – Ատլանտեան գործակցութեան խորհուրդին պաշտպանութեան նախարարներու ժողովին: Պատուիրակութիւնը Երեւան կը վերադառնայ Յունիս 15ին:

***

ԼՂՀ

ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐԸ

ԼՂՀ կառավարութեան առընթեր գաղթի, գաղթականներու եւ վերաբնակեցման վարչութեան պետ Սերժ Ամիրխանեան խօսելով ազատագրուած շրջաններու վերաբնակեցման մասին, ըսած է. «Ինչքան շուտ վերաբնակեցնենք դրանք, այնքան լաւ մեզ համար: Այդ տարածքների ամրագրումը եւ հարցի լուծումը կախուած է վերաբնակեցումից: 2001ին երբ դեռ վարչապետի խորհրդականն էի վերաբնակեցման հարցերով, տասնամեայ ծրագիր մշակեցինք, ըստ որի, 110 միլիոն տոլարի շրջանակներում պէտք է շուրջ 35 հազար գաղթական վերաբնակեցնէինք: Ե՛ւ այն ժամանակ, ե՛ւ հիմա այդ գումարը ակնկալում ենք ողջ հայ ժողովրդից, սակայն ԼՂՀ պետական պիւտճէի հաշւոյն մենք ամէն տարի կարողանում ենք 130–150 ընտանիք վերաբնակեցնել: Ընդհանուր առմամբ, վերաբնակեցման համար ներդրւում է մօտ 3 միլիոն տոլար, ինչն էլ հէնց պատճառ է դառնում որ ծրագիրը իրականացուի ոչ թէ 10, այլ մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում»: Ս. Ամիրխանեան հաւաստած է որ վերաբնակեցման համար նիւթականէն զատ այլ խոչընդոտ գոյութիւն չունի:

ՄԱՄՈՒԼ

LE MONDE

(13 Juin)

ԳԱՍՊԱՐՈՎԻ «ՄԻՒՍ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ»

Ճատրակի նախկին ախոյեանը ամբողջ էջ մը գրաւած է Մոնտի մէջ, ուր կենսագրական հակիրճ տեղեկութիւններէ ետք (ծնած է Բաքու 1963ին), կը ներկայացուի անոր տարած հակա–Պուտին պայքարը, դառնալով գլխաւոր ընդդիմադիրը Ռուսաստանի նախագահին: Կ՛ուզէ որ իր երկիրը, Ռուսաստանը մաս կազմէ ազատ աշխարհին: Ս. Պետերսբուրգէն Սթրազպուրկ չի դադրիր դատապարտելէ Պուտինի հաստատած «մարդակուլ վարչակարգը»: Ուր որ ցոյցեր կան այդ վարչակարգին դէմ, հո՛ն է՝ Փրակա, Ս. Պետերսբուրգ, Մոսկուա, միշտ շրջապատուած թիկնապահներով: Ի՞նչ բան մղած է Գասպարովը, որ նիւթապէս հանգիստ կեանք մը կրնայ վարել, այս վտանգաւոր պայքարին: Ան կը բացատրէ. «Միշտ ուզած եմ պաշտպանել իմ երկրիս պատիւը: Ըրած եմ ճատրակի խաղատախտակին վրայ, կ՛ընեմ նոյն ձեւով քաղաքականութեան մէջ»: Յօդուածագիրը հարց կու տայ՝ «Ինչպէ՞ս կրնայ հաւատալ որ Պուտին, որու կը վստահի ժողովուրդին 82%ը, կրնայ այդ ժողովուրդէն ուրացուիլ 2008ին»: Ինք կը խորհի որ եթէ Պուտինի վարչակարգը պահպանուի, Ռուսաստան կը տապալի Խորհրդային միութեան պէս, որովհետեւ նման վարչակարգ մը չի կրնար դիմանալ արդիականացման փորձութեան: Գասպարովի այս օրուան պայքարը կը նմանի, Մարի Ժեկոյի համար, այն խաղին զոր տարաւ 23 տարի առաջ Անատոլի Գարպովի դէմ աշխարհի տիտղոսին համար: Խաղը սկսած էր 1984ի աշնան եւ ընդհատուած 1985 Փետրուար 15ին կեղծ պատրուակի մը պատճառով, քանի Գարպովի պարտութիւնը ծանր հարուած մը կ՛ըլլար Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներուն համար, ուրեմն «ամէն բան կեցուցած են» կ՛ըսէ Գասպարով, մինչ ինք Բաքու ծնած է հրեայ հօրմէ եւ հայ մօրմէ...: Գարպով կուսակցութեան պաշտպանեալն է, Բրեժնեւի ալ պաշտպանեալը եւ անոր մահը 1982ին բան չի փոխեր: Գասպարով բան մը չի ներկայացներ Գարպովի քով: Մայրը՝ Գլարա Գասպարեան շատոնց հասկցած էր որ տղուն ծագումը պիտի դժուարացնէր անոր կեանքը: Ինք ալ ճատրակի վարպետ մըն էր: 1974ին է որ փոխել կու տայ իր զաւկին ինքնութիւնը, իր ամուսնոյն Կարի Վայնշթայնի մահէն 4 տարի յետոյ եւ Գասպարեանը կը վերածէ Գասպարովի, որ ռուսական տարբերակն է: Խորհրդային անցագրին 5րդ կէտը «հրեայ»էն կը դառնայ «հայ»ի Վայնշթայն ընտանիքին բարկութեան ծնունդ տալով:

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆ ՊՈԼԻՍ Կ՛ԵՐԹԱՅ

Սեւծովեան տնտեսական համագործակցութեան 15ամեակին առթիւ Յունիս 25ին Պոլսոյ մէջ կազմակերպուելիք վեհաժողովին Հայաստանը կը ներկայացնէ արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան: Կը սպասուի որ ան երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն մասին տեսակցութիւն ունենայ Թուրք պաշտօնակիցին հետ, օրակարգի բերէ Հայաստանի սահմանը բանալու խնդիրը:

Սեւծովեան տնտեսական համագործակցութեան Հայաստանի մնայուն ներկայացուցիչը ըսած է թէ կարելիութիւն կը փնտռեն որպէսզի Վ. Օսկանեան հանդիպում ունենայ հայ համայնքին հետ ալ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

Յունիս 12ի երեկոյեան վարչապետ Թ. Էրտողանի նախագահութեամբ Ապահովութեան վեհաժողով մը գումարուած է Անգարայի մէջ, մասնակցութեամբ բանակին եւ ժանտարմի ղեկավարութեան: Ժողովը կարեւոր կը նկատուէր անով որ Թուրքիոյ կողմէ Իրաքեան զինեալ միջամտութեան մը հաւանականութիւնը օրէ օր կը շեշտուի:

Վեհաժողովը տեւած է մօտ երեք ժամ. շեշտուած գլխաւոր կէտը այն եղած է որ քաղաքական եւ զինուորական ղեկավարութիւնները ոչ մէկ տարակարծութիւն ունին ահաբեկչութեան դէմ պայքարի հարցին մասին: Ժողովէն ետք կատարուած յայտարարութիւնն ալ ծանրացած է այս կէտին վրայ. հոն ըսուած է. «Անգամ մը եւս հաստատուած է թէ ահաբեկչութեան դէմ պայքարը կը տարուի զինեալ եւ ապահովութեան ուժերու կատարեալ համախոհութեամբ եւ զուգահեռ աշխատանքով»:

Յաջորդ առաւօտեան Թրքական թերթերը ուշադրութիւն կը հրաւիրէին այն տուեալին թէ վեհաժողովին չէ խօսուած Իրաքի մէջ զինեալ գործողութիւն կատարելու նիւթին մասին: Այսուհանդերձ, քաղաքական եւ զինուորական ճակատներուն շեշտուած միաձայնութիւնը բաւական նշանակալից է այդ ուղղութեամբ, երբ նկատի առնուի որ սպայակոյտը քանիցս պատրաստակամութիւն յայտնած էր նման միջամտութեան, դժգոհելով որ գործնական քայլերու դիմելու համար կը պակսի քաղաքական իշխանութեան համաձայնութիւնը:

ԱՄՆ

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԻՆ

Գոնկրէսի Փէնսիլվանիայէն անդամ Ճ. Փիթս (Հանրապետական) յայտարարած է թէ կը միանայ Ցեղասպանութեան բանաձեւին զօրակից իր պաշտօնակիցներուն: Այս մասնակցութեամբ այդ խումբին անդամներուն թիւը 199ի կը բարձրանայ: Ճ. Փիթսի կեցուածքը արդիւնք է շրջանի Հայ Դատի յանձնախումբին ջանքերուն: Նոյն նահանգէն ներկայիս Գոնկրէսի 19 անդամ զօրակից է Ցեղասպանութեան բանաձեւին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԹԷ.Վէ.Ա.»ի յաւելման հարցը կը շարունակէ բուռն վիճաբանութեան նիւթ ըլլալ ձախին եւ աջին միջեւ: Պարզ է որ կառավարութիւնը չկրցաւ միշտ լուռ մնալ այդ մասին եւ վարչապետ Ֆիյոն յայտարարեց որ ան կրնայ կիրարկուիլ 2009ին 5%ի յաւելումով: Այն տպաւորութիւնը կայ որ Ֆիյոն եւ ուրիշներ ալ շատ համաձայն չեն, բայց, պարտին գործադրել ինչ որ Սարքոզի կ՛ըսէ: Ֆիյոն կը նախընտրէ որ անունը «ընկերային Թէ.Վէ.Ա.» չըլլայ, այլ «հակատեղափոխումի Թէ.Վէ.Ա.», ինչ որ ոչինչ կը փոխէ: Խորքին մէջ, ինչ որ

(Շար.ը Դ. էջ)

ԴԷՄՔԵՐ ՉԱՐԹՈՒՅԻՉ

ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

1842 - 1901

Ա.

Հայ կնոջ ընկերային եւ իրաւական կացութեան բարելաւման համար պայքարած մեր առջինեկ գրագիտուհիին կեանքին, գործին եւ, առհասարակ գրչին հայող այս անդրադարձը, գիս կը մղէ, աւելի հեռուն երթալով, խօսելու մեր կրթական կեանքին այնքա՜ն պատուաբեր եւ, միանգամայն, այնքա՜ն կարեւոր քայլերուն մասին: Նախանցեալ դարու երկրորդ կէսին: Ասո՛նք, ինչպէս նաեւ մեր վարժարաններուն հետ սերտ կապ ունեցած բարեսիրական-կրթասիրական ընկերութիւններուն աշխատանքները, ի՛նչ խօսք, սատար կը հանդիսանան կոչկոռ կապած, հինցած-ծըթռած մտայնութիւններու քանդումին: Յիրաւի, կարծես զով հով մըն է, որ կը լարէ, կը պրկէ մեր չատոնց ընդարմացած մարմնին ջիղերը եւ, զգօն հրաւէրով մը կը միտի ձեւաւորել նոր Հայը: Ժամանակին հետ քայլ նետող ազգակիցը:

Արդէն վկայութիւնը կու գայ հինէն: Եւ, յստակ է, Նախանցեալ դարու վաթսունական թուականներուն, Ազգային Սահմանադրութեան մշակումի օրերուն, պոլսահայ լրագրող մը՝ Ա. Ճիվահիրճեան, սա բացայայտ հաստատումը կը կատարէ, - «Շատ բան փոխուած է ամէն տեղ Հայերու մէջ: Քսան - երեսուն տարի առաջուան Հայերը, այսօրուան Հայերուն չեն նմանիր: Ազգին մէջ շարժում մը, եռեռում մը կը տեսնուի կամ կը զգացուի, որուն նոր բան մը ըլլալը չի կրնար ուրացուիլ, - ու որը ժամանակի ոգւոյն արդիւնքն է: Անոնք ընկերութիւններ կը հիմնեն, օրէնքներ դնելու թելադիր կ'ըլլան, ուրիշներ գրքեր կը հրատարակեն, տպարաններ կը հիմնեն, պարբերական թերթեր կը հրատարակեն» («Մէր» հանդէս, Կ. Պոլիս, 1860):

Իսկապէս, ըլլա՛յ Պոլիս, ըլլա՛յ Գաւառ, սունկի պէս արագ կը բուսնին ու կը ծաղկին բարեսիրական - կրթասիրական, իրերօգնութեան ընկերութիւնները: Կեանքի կոչուածներուն թուարկումն իսկ չշմեցուցիչ է: Թիւով եւ առաջադրութիւններով այլապէս տպաւորիչ: Խրախուսիչ եւ օրինակելի միանգամայն: Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի սաներու նախաձեռնութեամբ, 1846ին կը հիմնուի Համազգային Ընկերութիւնը, նպատակ ունենալով «առանց կրօնի խտրութեան Հայաստանի մէջ դպրոց բանալ եւ ազգին մէջ գիտութիւն, ուսում, արհեստ եւ, մանաւանդ, երկրագործութիւն տարածել»: Տարի մը ետք, այս անգամ Իզմիրի մէջ հիմը կը դրուի Սիւնեաց Ընկերութեան՝ համանման առաջադրութեամբ: Պոլսոյ մէջ ալ կը կազմուի Անձնուէր Ընկերութիւնը: Նպատակն է գրել-կարդալ սորվեցնել չափահաս գաւառացիներուն, որպէսզի այս վերջինները, մղում տան, իրենց կարգին, գաւառի լուսաւորութեան գործին:

Ի տես այս յուսադրիչ երեւոյթին, գաւառացիք ալ, իրենց նեղ միջոցներով, կը փորձեն շարժիլ: 1874էն սկսեալ զանազան անուններով կրթասէր ընկերութիւններ կեանքի կը կոչուին Կեսարիա, Եոզկատ, Սեբաստիա, Ամասիա, Կարին, Ատանա, Տրապիզոն, Մուշ, Տիգրանակերտ, Թոքատ, Ակն, Շապին-Գարահիսար, Պանտըրմա, Կիրասոն, Խարբերդ, Այնթապ, Երզընկա եւ դեռ Վան, Կարս, Եդեսիա, Ռոտոսթօ, Պարտիզակ...: Ասոնցմէ ոմանց գործունէութիւնը կը պատկերանայ արդիւնաբեր, շահաբեր երեսներով: Օրինակ, Սեբաստիոյ Սենեքերիմեանը տէր է հասութաբեր կալուածներու, ունի ի պահ դրած չօշափելի գումար: Նոյնը Պրուսայի Ուսումնասիրացին (հիմնուած 1860ին), Խարբերդի Սմբատեան Ընկերութեան (հիմն. 1864) համար:

1864ին կեանքի կը կոչուի Սանուց Ընկերութիւն մը Ս. Թարգմանչաց վարժարանին համար: Նպատակը՝ կիրակնօրեայ դասախօսութիւններ պանդուխտներու: 1876 Ապրիլին, կը կազմուի Արարատեան Ընկերութիւնը՝ Հայաստանի մէջ դպրոցներ բանալու նպատակով: Նոյն առաջադրութեամբ արդէն կար 1870ին հիմնուած Դպրոցասէրը: Այս մէկը ժամանակ մը անց, 1879ին, նոր մկրտութեամբ մը կը կոչուի Կիլիկեան Ընկերութիւն, քանի գործունէութեան դաշտը կը տարածուի բովանդակ Կիլիկիոյ վրայ: Յայտնապէս ծափահարելի օրինակ մըն ալ սա մէկը, - Դպրոցասիրաց - Արեւելեան Ընկերութիւնը: 1878ին վարժարան մը կը հաստատէ Մուշի Ս. Մարինէ թաղին մէջ, 50 աշակերտով: 1880ին, այս ընկերութեան կը միանան Արամեանն ու Կիլիկեանը եւ, կը կազմուի իր բեղուն գործունէութեամբը ծանօթ Միացեալը (գլխաւոր առաքելութիւնը՝ հիմնել գիւղական դպրոցներ):

Պաշտօնական աղբիւրներու հիման վրայ կազմուած վիճակագրութիւնը ցոյց կու տայ, թէ 1871ին արդէն պոլսահայ վարժարաններու թիւը կը հասնի 48ի, իսկ 1876ին՝ 53ի: Երկսեռ աշակերտութեան թիւն ալ, 1859էն մինչեւ 1901, կը մնայ գրեթէ միշտ հինգ հազարէ աւելի: Ուսուցչական կազմը՝ իր բարձրագոյն թիւը -300-, կ'արձանագրէ 1901ին: Դժբախտաբար կը պակսին թիւեր ու տուեալներ գաւառի դըպրոցներու մասին: Իրողութիւն է, սակայն, որ բոլոր գաւառական կեդրոնները իրենց մէկէ աւելի երկսեռ վարժարանները կ'ունենան եւ, գրեթէ ամէն գիւղ իր վարժարանը, առհասարակ(*):

Պատկերը ամբողջական դարձնելու մտօք յիշենք, թէ կրթական հաստատութիւններուն վրայ պէտք է աւելցնել ամերիկեան, զուիցերական, անգլիական եւ ֆրանսական վարժարանները, որոնք, մեր նեղ հորիզոնը ընդարձակելով, իրապէս բարիք մը կ'ըլլան:

Կայ դեռ Եւրոպա ուսանած, - զանազան ճիւղերու հետեւող -, ուսանողութիւնը, որուն թիւը, ըստ ոմանց, 1902ին 202ի կը հասնի:

***

1901 Յունուար 3: Պոլսոյ մէջ իր մահկանացուն կը կնքէ Սրբուհի Տիւսաբ: Ա՛ն որ երկար շրջան մը ամբողջ, թէ՛ հրապարակագրական բնոյթի յօդուածներով, թէ՛ մանաւանդ իր երեք հանրածանօթ վէպերով, անտեղիտալի կորովով կը քարոզէ ու կը պաշտպանէ Հայ կնոջ բազմադիմի եւ բազմապիսի իրաւունքները՝ ժամանակի ու միջավայրի մը մէջ, երբ դեռ ցաւօ՛ք շատ էին կինը՝ ըլլա՛յ դուստր կամ մայր, նուաստ դիրքի մէջ դընող այրերը: Նման տեսակէտի պաշտպաններն ու ջատագովները: Դեռ աւելին՝ նոյնիսկ կային մտածողներ, հաւատացողներ, թէ «Աղջիկները ուսանին նէ, իրենց ուզած մարդերուն նամակ կը գրեն ու անկէ գէշութիւն կ'ելլէ» (Յ. Կ. Սըվաճեան, «Մեղու», Կ. Պոլիս, 1867): Արտառոց մտածում, անկասկած, եպերելի տեսակէտ՝ հարկա՛ւ:

Ծնած Օրթագիւղ, Կ. Պոլիս, 1841ին, Սրբուհի Տիւսաբ ունեւոր գերդաստանի անդամ է: Փոքր տարիքէն կը կորսնցնէ իր կեսարացի հայրը: Ապագայ վիպասանուհին հասակ կը նետէ, կը ծաղկի ուղեկից ունենալով մօր գուրգուրանքը եւ անոր օրինակելի վարքը: Յիրաւի, մայրը՝ Նազըը Վահանեան, Պոլսոյ ուսեալ - զարգացեալ կիներէն մին կը նկատուի: Դեռ աղջիկ, կը սորվի իր մայրենիէն զատ յունարէն եւ ֆրանսերէն գրել-կարդալ: Կըրթասէր ու բարեսէր, 1859ին կը հիմնէ Օրթագիւղի Ս. Հռիփսիմեանց աղջկանց վարժարանը: Իր ջանքերով է, որ 1864ին կեանքի կը կոչուի Օրթագիւղի Աղքատախնամ Տիկնանցը: Այնուհետեւ, հիմնադիրներէն է Դպրոցասէր Հայուհեաց Ընկերութեան: Եւ դեռ կ'օժանդակէ Գալֆայեան որբանոցին, Նարեկեան դպրոցին: Կարճ՝ ընդհանուր առմամբ աշխոյժ աշխատանք կը տանի Պոլսոյ եւ Գաւառի իգական սեռի կրթութեան, լուսաւորութեան գործին:

Շեշտենք, իսկոյն թէ մօր բարեսէր նկարագրին, կրթասէր աշխատանքներուն եւ յայտնօրէն միտքերուն, հայեացքներուն ազդեցութիւնը շատ մեծ կ'ըլլայ Տիւսաբի վրայ: Կը բաւէ աչք նետել անոր «Սիրանոյշ» վէպին ընծայականին սա խօսքին վրայ, հաստատելու համար ըսուածը. -

Մեկնեցար, մայր, հոգիս պատառելով, եւ թողուցիր ինձ ի փոխարէն օրինակը քու անբիծ կենացդ՝ զոր գովելի եւ մեծ գործեր զարդարեցին: Դու գծեցիր ինձ ուղին ուր կը մտնեմ աշխատելու, լուսաւորելու, օգնելու եւ ներելու համար: Ի՜նչ կ'ըլլայ թէ կարողանայի, մայր, յառաջանալու այդ գեղեցիկ ճամբուն մէջ՝ ուր դու ընթացար անխոնջ յաբատեւութեամբ:

Տխուր է հաստատել, թէ կարճ շրջան մը Տիւսաբ, օտար շրջապատի, շրջանակի անմիջական ազդեցութեան տակ, ազգային ինքնութենէ հրաժարած, զայն ժխտող պարմանուհի կը դառնայ, պարզօրէն: Նախ իր նախնական ուսումը կը ստանայ Միջագիւղի ֆրանսական վարժարանը, ապա՝ հազիւ 10 տարու աղջնակ, ապագայ կրթութեան հոգն ու պարտականութիւնը կը ստանձնէ մեծ եղբայրը՝ Յովհաննէս: Այս վերջինը Փարիզ ուսանած, այնպէս կը թուի, թէ այնքան հետամուտ չըլլար իր քրոջ հայեցի դաստիարակութեան գործին, ուղղութեան: Այնքան որ օտարը կապկող՝ քաղքենիացած յոյլ ու թոյլ միջավայրի մէջ հասակ նետող դեռատի պարմանուհին, նոյնիսկ կը ձաղկէ, կը ծաղրէ մայրենիին «կոպտութիւնը»,

Կասկածէ դուրս է, ժամանակի (ԺԹ. դար) մեր քրոնիկագիրներէն միոյն՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի բարերար ազդեցութիւնը երիտասարդուհիին վրայ: Մխիթարեան ազգաշունչ ոգիով թրծուած՝ ան համբերատար աշխատանքով կը յաջողի «դարձ»ի բերել ու վերստին հայութեան կապել ապագայ վիպասանուհին: Յիրաւի, այդ տարիներուն, դեռ 18 տարեկան խանդավառ ու հայրենասէր երիտասարդ, ան մեծ ջանք կը թափէ օտարախօս, օտարացած մանուկներու, պարմանիներու սորվեցնելու, սիրցնելու մայրենին, գրականութիւնը, պատմութիւնը Հայոց: Այս առումով շահեկան կը գտնենք Մ. Թէօլէօլեանի սա վկայութիւնը. - «Տիւսաբ ընտանիքին հետ իր պատմական կապը եւ ծանօթութիւնը՝ կու գայ Օրթաքիօյէն: Այդ թուականներուն այդ թաղը կը համախմբէ ամիրայական, ազնուական, ջոջ դասը մեր ժողովուրդին, ինչպէս էին Խասգիւղն ու Պէշիկթաշը: Պէշիկթաշլեան մասնաւոր դասեր կ'աւանդէ մեծատուններու զաւակներու, որոնց կարգին՝ Օր. Սրբուհի Վահանեանի, - ապագայ Տիկին Սրբուհի Տիւսաբ...» («Դար մը գրականութիւն», Հտ. Ա. 1955, տպ. Յուսաբեր, Գահիրէ):

Կապը կամ յարաբերութիւնը ուսուցչին եւ աշակերտուհիին միջեւ, ըսէ՛նք, սրտակցութեան սահմանները կը չափչփէ: Յիրաւի, սրտաշարժ մանրամասներ (թէկուզ նօսր, քովընտի) ասոր հաստատումը կը կատարեն: Հրանդ Ասատուր թանկագին տեղեկութիւններ կու տայ այս մասին, իր «Դիմաստուերներ»ուն մէջ. - «Սրբուհի Վահան (ապագայ Տիւսաբ), երբ տակաւին քսան տարու չկար, բարեկամ տան մը մէջ, օր մը, 1861ի առենները, կը ծանօթանայ Պէշիկթաշլեանին, որմէ կը սկսի դաս առնել, եւ քիչ առենէն կ'ընտելանայ հին ու նոր հայերէնին: Պէշիկթաշլեան կը խանդավառուի, երբ կը ճանչնայ այդ արթուն, քնքոյշ, մտացի աղջիկը, այնքան զարգացած արդէն: Աշակերտուհին խորունկ բարեկամութեամբ կը կապուի իր ուսուցչին, զմայլելով անոր տաղանդին վրայ: Իսկ բանաստեղծ ուսուցիչը կը սիրահարի իր աշակերտուհիին, որ կեանքի առաջին հանդրուաններէն կ'անցնէր, առոյգ ու կենսալիր: Իր սիրային քերթուածներէն շատերուն մէջ, իր այդ զգացումն է որ կ'երգէ, մերթ խանդավառ, մերթ տրտմագին ու մերթ յուսահատ»:

Շարունակենք: Շատերու նման կը ձգտի մուտք գործել տաղաչափութեան ասպարէզ: Անդրանիկ փորձը «Գարուն» լոյս կ'ընծայէ «Բազմավէպ»ի մէջ 1864ին: Բնութեան գովերգ, ուր այնուամենայնիւ զգալի կը մնայ իր ուսուցչին ազդեցութիւնը: Ապա Մխիթարեան «դպրոց»ին հետեւութեամբ քանի մը քերթըւած, ինչպէս «Ուղերձ սիրոյ» (ձօնուած Ծերենցի աղջկան՝ Թագուհի Շիշմանեանի), «Իցէ՛», «Երգեա, քերթող» (նուիրուած՝ Մ. Պէշիկթաշլեանի), «Ի յիշատակ Մ. Պէշիկթաշլեանի» (գրուած իր ուսուցիչ - բանաստեղծին մահէն անմիջապէս ետք), «Ուղերձ առ Հ.Ա.Կ. Բագրատունի»: Ասոնք ոտանաւորի մը սահմաններուն մէջ կը մնան: Ո՛չ մէկ վկայութիւն բանաստեղծական տաղանդի:

Գրական նախափորձերուն կը յաջորդէ, 'չես գիտեր ինչո՛ւ, տասնամեակի մը լռութիւն: Ո՛չ մէկ ճիգ գրչի շարժումի, մտքի սեւեռումի: Կը տուայտի քաղքենի ընտանիքի սալոնի պերճութեան մէջ, կը դառնայ խանդակաթ մայր, իր երկու զաւակներուն հանդէպ, ամուսնանալէ ետք ֆրանսացի երաժիշտի մը հետ՝ Տիւսաբ, 1871ին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Մեր մէջբերած տուեալները՝ ընկերակցութիւն, թիւ ու թուական, կը քաղենք բանասէր Արշակ Ալպօյաճեանի «Կրթական շարժումը Հայոց մէջ՝ անցեալ դարու կէսէն մինչեւ Ընդհ. Պատերազմ» խորագրեալ խիստ շահեկան ուսումնասիրութենէն, Գահիրէ, 1926:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի. ՊԷԹԱՆՔՈՒՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՔՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ն. Սարքոզիի ընտրութեան յաջորդած առաջին քայլերուն ընկերացաւ Գոլոմպիայի մարքսական կեռիլլային առած պատանդները, յատկապէս երկրին Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածու Ինկրիտ Պէթանքուրը ազատագրելու մտահոգութիւնը: Ֆրանսայի նորընտիր նախագահը առաջին պահէն ըսաւ թէ այս վերջինին ազատագրումը իր պաշտօնավարութեան առաջնային կէտերէն մէկը պիտի ըլլայ: Արդարեւ հեռաձայնի բազմաթիւ խօսակցութիւններ ունեցաւ Գոլոմպիոյ նախագահ Ալվարօ Ուրիպէի հետ: Անկէ խնդրեց որ բանագնաց մը ղրկեց Փարիզ, միասնաբար որոշելու համար հետեւելի մարտավարութիւնը:

Նախագահ Ուրիպէ առաջին փուլէն կողմնակից էր զինեալ միջամտութեամբ փրկելու պատանդները· մինչդեռ Ն. Սարքոզի միայն նկատի ունէր մարդասիրական համաձայնութիւնը: Այսուհանդերձ, Գոլոմպիոյ նախագահը զօրքէն պահանջեց որ փորձէ ուժի գործադրութեամբ ազատագրելու Պէթանքուրը: Անոր պահանջը խստիւ քննադատուեցաւ Պէթանքուր ընտանիքին ու ֆրանսական մամուլին կողմէ:

Գոլոմպիացի բանագնացը Ռէսթրէփօ եկաւ Փարիզ, շարունակելու համար քաղաքական լուծումի մը որոնումը: Ն. Սարքոզիի հետ անոր տեսակցութիւնը գլխաւորաբար կեդրոնացաւ Ի. Պէթանքուրի ազատագրումին վրայ: Ֆրանսայի նախագահը պնդեց իր կեցուածքին եւ կարգ մը պայմաններու վրայ որոնք Գոլոմպիայի համար անընդունելի էին: Նոյն ատեն կեռիլլան ալ լուր կը ղրկէր Փարիզ որ միջամտէ, որպէսզի ապագինուորական գօտի մը հաստատուի կողմերուն միջեւ: Հետեւեցաւ երկու նախագահներուն հեռաձայնի նոր տեսակցութիւնը որուն նիւթ եղաւ կեռիլլային բանտարկուած անդամներուն, յատկապէս Ռ. Կրանտայի ազատ արձակումը:

Գոլոմպիայի թերթը կ'ըսէր թէ գոլոմպիացի պատասխանատուներուն հետ իր վէճերը Ն. Սարքոզիի հասկցուցին թէ կարելի չէ կեռիլլային դրամ առաջարկել պատանդներուն փոխարէն, ինչպէս եղած էր Լիբանանի մէջ Ֆրանսացի բանտարկեալներուն պարագային: Ֆրանսայի կառավարութիւնը այսօր կը չեշտէ թէ իր քաղաքացիներէն պատանդ ինկած ոչ ոքի նկատմամբ անտարբեր պիտի մնայ: Իսկ Ֆրանսայի մէջ այս նիւթը ընտրութեան վրայ ուղղակի ազդեցութիւն ունեցող բան է. 1988ին ընտրապայքարին վրայ դրոշմը ձգած էր Լրագրող Գոֆմանի եւ երկու դիւանագէտներու ազատ արձակումը Իսլամական Ճիհատի հետ բարդ սակարկութիւններէ ետք: Այդ օրինակով, Ի. Պէթանքուրի հարցին տրուած ներկայ կարեւորութիւնը շատերու համար կապ ունի Ֆրանսայի երեսփոխանական ընտրութեան հետ: Անոնց վերջնական փուլէն առաջ ձեռք ձգուելիք կարգաւորում մը պարզ է որ կը ծառայէ Ն. Սարքոզիի շահերուն:

ԲԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻՆ ՎԻՐՈՖԼԷԻ ՄԷՋ

Շաւիլէն վերջ (տե՛ս. «Յառաջ», 2007 Ապրիլ 7-8), մօտակայ Վիրոֆլէի մէջ ալ Արմէն-Գլօտ Մութաֆեան Մայիս 31ին դասախօսեց հետեւեալ աւելի լայնածաւալ նիւթին շուրջ. «Հայաստանի պատմութիւնը եւ անոր հազարամեայ յարաբերութիւնը Ֆրանսայի հետ»: Քաղաքապետ Օլիվիէ Լըպրէօնի ողջոյնի ուղերձէն վերջ, Ա.-Գ. Մութաֆեան մէկուկէս ժամուան մէջ աւելի քան 1500 տարուան Ֆրանսա-Հայաստան կապերուն ընդհանուր յստակ պատկերը ներկայացուց: Արդէն մեզի ծանօթ հետքերէն զատ (Թալարի Ս. Գրիգորը, Ժերմինի-տէ-Փրէի եկեղեցին...), ան նշեց նաեւ Թառասկոնի եկեղեցիին պատերէն մէկուն վրայ ԺԲ. դարէն արձանագրուած այբուբենը, որպէս վառ վկայութիւն մը Հայերուն գիրի պաշտամունքին, կամ Փարիզի «Սէնթ Ժընըվիեւ» գրադարանին մուտքին փորագրուած Գրիգոր Մագիստրոսի անունը, այդ ժամանակաշրջանի (ԺԱ. դար) հռչակ վայելող միջազգային անուններու կողքին: Ապա դասախօսը պատկերներու լուսարձակումով, երկարօրէն պատմեց կիլիկեան Հայաստանի 300 տարուան սերտ յարաբերութիւններուն մասին Ֆրանսայի հետ, ըլլային անոնք տնտեսական, մշակութային կամ... ամուսնական:

Ա.Գ. Մութաֆեան իր ելոյթը շարունակեց յիշելով Ռիշըլիէօյի, Մազարէնի եւ Գոլպէռի անունները, շնորհիւ որոնց 350 հայկական ձեռագիրներ ապաստան գտած են Ֆրանսա եւ այժմ կը պահուին Ազգային գրադարանին մէջ: Ան իր խօսքը շարունակեց աւելի ժամանակակից շրջանով, յիշելով Ոսկան Երեւանցիի տպարանին հիմնումը Մարսէյլի մէջ (1672), ինչպէս նաեւ Նափոլէոնի օրով հայերէնի ընդունումը Արեւելեան լեզուներու կաճառէն ներս՝ չորրորդը արաբերէնէն, պարսկերէնէն եւ թրքերէնէն ետք: Ա.-Գ. Մութաֆեան իր ելոյթը աւարտեց ԺԹ. դարու վերջաւորութեան Ֆրանսայի մէջ ծաւալող հայասիրական շարժումով եւ «Փրօ Արմենիա» պարբերականին ստեղծումով:

Այս խիստ շահեկան դասախօսութիւնը վերջ գտաւ քանի մը հարցումներով եւ երգերու փունջով մը զոր մեկնաբանեցին «Աստղ մելոտի» երգչախումբին Ֆրանսացի երեք մենակատարները: Հանդիսականները սրահէն հեռացան հոգեպէս հարըստացած:

ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Նոր Սիսի Ազիրեան ակումբի «Ատուր Գապաքեան» սըրահին մէջ, Մայիս 18ին տեղի ունեցած է ժողովրդային լսարան մը նիւթ ունենալով «Հայաստանի երկքաղաքացիութեան օրէնքը» կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» կոմիտէի քարոզչական յանձնախումբին: Դասախօսը եղած է Բենիամին Պչաքճեան: Բացման խօսքը արտասանած է յանուն «Իշխան» կոմիտէի յանձնախումբին՝ Սարգիս Տէր Խաչատուրեան: Օրուան դասախօսը՝ Բենիամին Պչաքճեան ըսած է որ 2007 Փետրուար 26ը հայութեան միասնականութիւնը ապահովող ամէնէն նշանակալից օրերէն մէկն է: Ապա ծանրացած է սփիւռքահայութեան երկքաղաքացիութիւն շնորհելու հարցին վրայ և անոր պատմական զարգացումներուն: Նշած է որ Հ.Յ.Դ.-ն առաջին օրէն եղած է երկքաղաքացիութեան օրէնքին ջատագովը եւ պաշտպանած է այդ օրէնքին քուէարկութիւնը, որպէսզի չստեղծուին երկու տեսակ Հայեր: Դասախօսութեան աւարտին պատասխանած է հարցումներու:

⁂

ՊՈԼՍՈՅ Աթաթիւրք մշակոյթի կեդրոնին մէջ, Մայիս 21ին տօնուած է Ֆէրիգիւղի Ս. Վարդանանց երգչախումբի 75ամեակը համերգով մը: Ատրուշան Հալաճեանի մականին ներքեւ երգչախումբը հրամցուցած է մասնաւորաբար կրօնական երգեցողութեան բոլորովին նոր կամ քիչ երգուած կտորներ: Համերգին բացումը կատարած է տնօրէն խորհուրդի ատենապետ՝ Սեդրակ Տավուտհան, որ ներկայացուցած է երգչախումբին անցեալի գործունէութիւնը: Ապա, Թաթուլ Աբեղան կարդացած է երգչախումբին շնորհուած կոնդակը Մեսրոպ Պատրիարքին կողմէ, որմէ ետք երգչախումբը անցած է իր յայտագրին՝ կրօնական եւ աշխարհիկ երգերով:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՎ

Օդեսայից այստեղ եկող վաճառականները պատմում էին, որ Կազնաչէեվը մի քանի տարի եղել է Նովորոսիյսկի եւ Բեսարաբիայի փոխարքայ կոմս Վորոնցովի գրասենեակի կառավարիչը: Նրանք ասում էին, որ Կազնաչէեվը բարեսիրտ մարդ է, միշտ լաւութիւն է արել մարդկանց եւ շատ շատերի համար բարեխօսել զօրոզ եւ բռնակալ Վորոնցովի առաջ: Յետոյ լուրեր տարածուեցին, որ Նապոլէոնի դէմ պատերազմի ժամանակ Կազնաչէեվը եղել է Պետերբուրգի աշխարհազօրականների թւում եւ հանդիսանալով ֆելդմարշալ Գոլենիշչեւ-Կուտուզովի մշտական յանձնակատարը, մասնակցել է Բորոդինոյի եւ Տարուտինոյի ճակատամարտերին, Դրեզդենի գրաւմանը, Լայպցիգի մօտ մղուող կռիւներին: Իսկ Ֆրանսիայի վրայ կատարած երկրորդ արշաւանքի ժամանակ լեյբ-գուարդիայի գնդապետի աստիճանով ծառայել է գեներալ-համհարզ կոմս Վորոնցովի Պավլովեան գնդում:

Ինչ-որ տեղից տեղեկացան, որ Պուշկինը Օդեսայում բարեկամական կապերի մէջ է եղել Կազնաչէեվի հետ եւ նոյնիսկ յաճախ այցի գնացել նրանց տուն: Շըշուկներ էին պտըտւում նաեւ, որ Պուշկինի պատճառով նա ընդհարուել է կոմս Վորոնցովի հետ, երբ սա որոշել է բանաստեղծին ուղարկել մորեխի դէմ պայքարելու:

Լսում էին Թէոդոսիացիք ու զարմանում: Վորոնցովին նրանք չէին սիրում, որովհետեւ նա ճնշում էր իրենց եւ որպէս առեւտրական կենտրոն նախապատւութիւնը տալիս էր Կերչին: Թէոդոսիայի նեղօցիանտներին յատկապէս վրդովել էր փոխարքայի այն կարգադրութիւնը, ըստ որի օտար նաւերին արգելւում էր կարանտինային մաքրման համար Թէոդոսիայի ծովախորշը մտնել: Այժմ Վորոնցովի հրամանի համաձայն այդպիսի նաւերն ուղարկւում էին Կերչ, որտեղից կարանտինային ժամկէտն անցնելուց յետոյ դուրս էին գալիս հացահատիկով բեռնուած: Վորոնցովը Թէոդոսիայից Կերչ փոխադրել տուեց նաեւ առեւտրական դատարանը: Այս բոլորը չէր կարող չնսեմացնել Թէոդոսիայի առեւտրական նշանակութիւնը:

Փոխարքայի նման արհամարհալից վերաբերմունքը ոմանք բացատրում էին նրանով, որ երբ նա առաջին անգամ եկել էր Թէոդոսիա, քաղաքագլուխը պատշաճ յարգանքով չէր դիմաւորել նրան:

Ճի՞շտ էր այդ բանը թէ ոչ, բայց Նովորոսիյսկի երկրամասում կոմս Վորոնցովի կառավարման ժամանակ Թէոդոսիայի աշխոյժ առեւտուրը նկատելի անկում ապրեց: Եւ քաղաքը, որ միշտ հպարտանում էր իր մաքուր, կոկիկ տեսքով, զրկուեց այն խնամք ու հոգատարութիւնից, որ վայելում էր առաջ: Դեռ հին ժամանակներից Թէոդոսիան օղակող պաշտպանական խանդակը, որը ծառայում էր լեռներից գահավիժող ջուրը ծովը լցնելու նպատակին, շատ տեղերում քանդուած ու լցուած էր աղբով: Եւ հիմա յորդառատ անձրեւների ժամանակ ջուրը լեռներից հոսելով հեղեղում էր քաղաքի փողոցները: Այդ պատճառով առափնեայ փայտէ պատնէշները չուտով փտեցին: Հողաթմբերն էլ փլւում ու հաւասարւում էին ծովի մակերեսին:

Վորոնցովը տարէց տարի պակասեցնում էր Թէոդոսիայի բարեկարգման համար յատկացուած գումարները:

Շատ բնակիչներ սկսեցին անպատիժ կերպով աղբը ծովը թափել եւ իրենց բակերից անցնող ակվեդուկների միջով, որ մնացել էին դեռեւս ջենովացիների ժամանակուանից, ծով ճամփել ամէն տեսակի աղտոտութիւն:

Ամրան օրերին, երբ քամի չէր լինում, սարսափելի գարշահոտութեան պատճառով անհնարին էր լինում ծովափով անցնել:

Անուշադրութեան էր մատնուած նաեւ ծովեզրով ձգուող միակ սալայատակուած փողոցը, որի անհամար փոսերն ու խանդակները ծանր տպաւորութիւն էին թողնում:

Բայց բնակիչների համար ամենասարսափելին ջրի պակասն էր, որովհետեւ բոլորովին դադարել էին վերանորոգել աղբիւրները:

Թէոդոսիայի ջրամատակարարումը կարգաւորել էին դեռեւս ջենովացիք: Քաղաքի մէջ նրանք ցիստեռներ էին դրել, իսկ շրջակայքի բարձունքներում կառուցել էին արհեստական ջրամբարներ, որտեղ միշտ ջուր էր հաւաքւում: Այդ ջրամբարներից կաւէ խողովակների միջոցով ջուրն առաքւում էր քաղաքի տարբեր մասերը եւ հասցւում աղբիւրներին: Հիմա այդ գործը կատարեալ անուշադրութեան էր մատնուած: Վորոնցովի փոխարքայութեան ժամանակ Թէոդոսիայում երեսուն աղբիւրից գործում էին միայն հինգը, դրանք էլ չէին կարողանում բնակչութեան պահանջը բաւարարել: Աղբիւրների առաջ հսկայական հերթեր էին գոյանում, եւ մարդիկ ստիպուած էին լինում ժամերով կանգնել, որպէսզի մի դոյլ ջուր տուն տանեն:

Հիմա Թէոդոսիացիները գոհ էին, որ նոր քաղաքագլուխը արդարամիտ, բարի ու համարձակ մարդ դուրս եկաւ, որը կը կարողանար պաշտպանել իրենց շահերը: Եւ իրօք, կարճ ժամանակում, քաղաքի բարեկարգման համար թափած իր անխոնջ ջանքերի շնորհիւ, Կազնաչէեվը կարողացաւ նուաճել Թէոդոսիացիների սէրն ու համակրանքը: Մաքրութիւնը վերականգնուեց, ծովափնեայ սալայատակն ու միւս փողոցները սկսեցին վերանորոգուել:

(Շար. 21)

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

2007 – 2008 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

Հայաստանի Հանրապետութեան կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութիւնը Սփիւռքի համար առաջնային համարւող մասնագիտութիւնների գծով կադրերի պատրաստման նպատակով 2007-2008 ուսումնական տարում սփիւռքահայ դիմորդներին Հայաստանի կառավարութեան կողմից պետական պատուէրի շրջանակներում յատկացրել է 70 համալսարանական տեղեր:

Սփիւռքահայ դիմորդների ընդունելութիւնը կատարուելու է համաձայն «Հայաստանի Հանրապետութիւնում օտարերկրեայ քաղաքացիների կրթութեան կազմակերպման մասին» կարգի, Հայաստանի կրթութեան եւ գիտութեան նախարարի հրամանով ստեղծուող յանձնաժողովի կողմից, մրցութային կարգով, դիմորդների կողմից ներկայացուած փաստաթղթերի քննարկման միջոցով:

Անվճար տեղերի մրցոյթին կարող են մասնակցել մանկավարժական, հայագիտական, մշակութային մասնագիտութիւնների համար դիմորդները:

Պետական պատուէրի տեղերից բացի սփիւռքահայ դիմորդներ հնարաւորութիւն ունեն ընդունուել նաեւ վճարովի համակարգ. նոյն կարգի համաձայն, այդ թւում նաեւ քոլէջներ եւ ասպիրանտուրա:

Փաստաթղթերի ներկայացման ժամկէտը Յուլիսի 1ից մինչեւ Օգոստոսի 20ն է: Ասպիրանտուրայի համար՝ մինչեւ Սեպտեմբերի 30ը:

Հայոց լեզուին բաւարար տիրապետելու եւ կրթական ծրագրերին յարմարուելու նպատակով սփիւռքահայ դիմորդներն ընդունուելու են ԲՈՒՀ-երի նախապատրաստական բաժանմունք, ուսուցման մէկ տարի ժամկէտով:

Հայոց լեզուից եւ մասնագիտական առարկաներից բաւարար գիտելիքների առկայութեան պարագայում, ինչը որոշւում է գիտելիքների ստուգման արդիւնքներով, դիմորդներին հնարաւորութիւն կը տրուի ուսումն սկսել առաջին կուրսից:

Գիտելիքների ստուգմանը մասնակցելու համար դիմորդի ներկայութիւնը Երեւանում Օգոստոսի 20ից պարտադիր է:

Մանրամասն տեղեկութիւնների համար դիմել Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանութեան:

ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

9, rue Viète
75017 — Paris
tél. : 01 42 12 98 00

Փարիզ, Յունիս 11 2007 թ.

(Շար. Ա. էջէն)

ընկերվարականները կ'առարկեն. այն է որ նուէրներ կ'ըլլան հարուստներուն, զորս պիտի վճարեն բոլորը, մանաւանդ ամէնէն համեստ ընտանիքները: Ինչ որ յստակ է, այն է որ ոչինչ յստակ է եւ երբեք Պէսոնի յանձնուած ուսումնասիրութիւնն ալ արդարացում մը պիտի չըկարենայ բերել:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան առնորէն ժողովը բոլորովին դէմ է Սեկոլէն Ռուայալի ըրած հրաւէրին Մոտէմի (Ֆր. Պայրու): Միւս կողմէ, Ս. Ռուայալ շեշտած է որ Ֆրանս 2ի լրատուութեան ատեն (Յունիս 11ի, ժամը 20) յարձակումը զոր գործած է Տ. Փիժատասի վրայ, դատապարտելով անոր կողմնակալ դիրքը, որեւէ ձեւով կանխամտածուած չէր, բայց, ուզած է օգտագործել արտայայտութեան իր ազատութիւնը:

«ԳԱՆԱՐ ԱՆՇԻՆԷ», Յունիս 13ի իր թիւին մէջ, կը յայտնէր որ Ժագ Շիրաք հրաւիրուած է ներկայանալու դատաւորին առջեւ, որպէս վկայ, Յունիս 18ին: Կը թուի որ հարցը կապ ունի Գլիրսթրիմի հարցին հետ և ոչ, առայժմ, Փարիզի

քաղաքապետարանին շինծու աշխատանքներուն: Նախկին նախագահին անձեռնմխելիութիւնը վերջ կը գտնէ Յունիս 16ի կէս գիշերին: Շիրաքի շրջանակը կը հերքէ այդ հրաւէրին լուրը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ազգային օրաթերթերը չըկրցան լոյս տեսնել Յունիս 1«ին, «Գիրքի բանուորներ»ու սենտիքային գործադուլին հետեւանքով: Լոյս տեսած էր միայն «Փարիզիէն»ը: Գործադուլը կը վերաբերի տպագրութեան եւ ցրւումի մարզերուն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique
Hamaskaïne présente :
«A LONG JOURNEY HOME»
le DVD d'Isabelle Bayrakdarian
réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.
— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice)
et
Gaïl Mc Intyre (productrice)
— Vente du DVD.
Jeudi 21 juin à 20 heures 30
à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris
La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

□

TALINE TER-MINASSIAN
Maître de conferences en Histoire contemporaine
présente son ouvrage :
« EREVAN, LA CONSTRUCTION D'UNE CAPITALE A L'EPOQUE SOVIETIQUE »
avec la participation de
père Haroutioun BEZDIKIAN,
Directeur du centre culturel
Samuel Moorat
Jeudi 14 juin à 20h30 à la M.C.A.
17 Rue Bleue — 75009 Paris

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

իր նորաստեղծ պատկերասրահին մէջ
կը ներկայացնէ
Սարեանական դպրոցի մեծ վարպետ

ՀԱՄԼԷՏ
ՄԻՆԱՍԵԱՆ-ի
(1923 – 1994)

50 գործերը

Կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15:30ին
(Ցուցահանդէսը միայն 1 օր բաց պիտի մնայ)

LE
Centre Culturel
SAINT MESROB
à PARIS
accueille
M. JIRAIR ACHDJIAN
Economiste,
Maître de conférences
à l'Université d'Angers
qui donnera une
CONFERENCE
sur le thème :
L'ECONOMIE DE L'ARMENIE
Etats des lieux
et conditions de croissance
le jeudi 14 juin à 20 heures 45
Entrée libre — Cocktail
10 bis rue Thouin — **Paris 5ème**
Métro : Cardinal Lemoine / **Monge**

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց որոնք ունին տրամադրելի գրադարանային գիրքեր, նուիրելու վարժարանի գրադարանի հաւաքածոյին:
Հեռ. – 01. 45. 34. 68. 28
06. 37. 01. 15. 96

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ARNOUVILLE, Section ASTRIG

Le Gala de fin d'année de la CBAF, « Section Astrig » d'Arnouville aura lieu le : **Dimanche 17 Juin à 15h00**, Salle Charles Aznavour à Arnouville.

Les enfants de l'école se produiront sur scène. Spectacle de danses, comédie et bien d'autres surprises vous attendent.

La chorale des adultes dirigée par M. Haïg Sarkissian interpretera des chants traditionnels.

Venez nombreux encourager tous nos artistes.

□

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17.30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրեան սրահին մէջ.-

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ):

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու:

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ: Ընթրիքին գինն է.
15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.-
– Ալիսին՝ 06. 03. 33. 06. 70
– Անիքին՝ 01. 45. 22. 11. 95
– Գրիժիթին՝ 06. 30. 15. 56. 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

□

Section «SEVAN» Vienne

Grande fête champêtre annuelle

animée par les **GOLDEN BROTHERS**
Dimanche 17 juin à partir de 12 heures
Au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝
Թ Ա Լ Ի Ն – ի
համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:
Կանխաւ ապահովել տեղերը:

TELEVISION

ARTE

Կայանը Յունիս 20ի "Պատմութեան Զորեքշաբթիները" յայտագիրը (ժամը 20.45ին) կը յատկացնէ Հայկական Ցեղասպանութեան: Կը ցուցադրուի Լօրան Ժուրտանի պատրաստած ժապաւէնը:

arménie mon amie

AGENDA

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité; 2 rue de la Charité — 13002 Marseille Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0699 K 84976

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 15
VENDREDI
15 JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.727 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.727

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԸ

Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանը ընդունած է Նախկին արտաքին գործերու նախարար Ալեքսանդր Արզումանեանի պաշտպան փաստաբանին դիմումը եւ վեց ամիս պայմանաժամ տուած է անհրաժեշտ փաստաթուղթերը ներկայացնելու: Անոր հարազատները ըսած են թէ պիտի դիմեն նաեւ միջազգային շարք մը կազմակերպութիւններու եւ Հայաստանի օտարերկրեայ դեսպանատուներու, որպէսզի Ա. Արզումանեանի դէմ ձեռնարկուած հետապնդումը քաղաքական բնոյթով ընկալուի:

Նախկին նախարարը ամբաստանուած է ապօրէնի գումարներ օրինականացնելու արարքով:

***

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆՇՈՒԱԾ

Յունիս 12ին ընտանիքն ու բարեկամներ, համակիրներ նշած են Հայաստանի 10րդ վարչապետ Ա. Մարգարեանի տարեդարձը, այց մը տալով անոր շիրիմին: Այցին մասնակցած են իր յաջորդը Ս. Սարգսեանի, փոխ վարչապետ Հ. Աբրահամեան, Խորհրդարանի նախագահը Տ. Թորոսեան, Երեւանի քաղաքապետը, այլ պաշտօնատարներ: Նոյն օրը հատոր մըն ալ լոյս տեսած է Ա. Մարգարեանի մասին:

***

ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ԿԱՐԳԱԼՈՅԾ ՀՌՉԱԿՈՒԱԾ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.ի տնօրինութեամբ կարգալոյծ հռչակուած է Գուգարաց թեմի հոգեւորականներէն Ռուբէն Քհնյ. Եղիազարեանը: Վճիռը հիմնուած է նոյն թեմին առաջնորդ Սեպուհ Եպիսկ. Չուլճեանի եւ ենթակային՝ Ռուբէն Քհնյ.ին դիմումներուն վրայ: Կարգալոյծ կրօնաւորը այսուհետեւ աշխարհականներու շարքին կը դասուի Տիգրան Եղիազարեան իր աւազանի անունով:

***

ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ – ԳԵՏԱՇԷՆԻ ՀԱՐՑԸ

"Շահումեան – Գետաշէն" հայրենակցական միութեան նախագահը Է. Բալոյեան Յունիս 13ի մամուլի ասուլիսին յայտնած է թէ այդ տարածքները որոնք ներկայիս ազրպէյճանական գրաւման տակ են, պէտք է ներգրաւուին Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորումի բանակցութիւններուն շրջանակին մէջ: Ատիկա կարեւոր է նաեւ այն պատճառով որ այդ շրջանները բանակցութիւններու օրակարգին վրայ չգտնուելով, Ազրպէյճան կը ներկայանայ զոհի դիրքին:

Է. Բալոյեան ըսած է նաեւ թէ Շահումեանէն եւ Գետաշէնէն աքսորուածներուն մեծ մասը տակաւին անտուն է եւ ընկերային ծանրածանր պայմաններու մէջ կը գտնուի: Այդ զանգուածին թիւը 21 հազար էր, 17 հազարը ներկայիս կը բնակի Հայաստանի մէջ:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ԵՐԿԱՄԵԱՅԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԷՋԸ

Վենետիկի մէջ Յունիս 8ին բացուած է միջազգային 57րդ երկամեային հայկական տաղաւարը, Հայաստանի Իտալիոյ դեսպան Ռուբէն Շուգարեանի ելոյթով: Ներկայ եղած է Հայաստանի Աւստրիոյ դեսպանը Ա. Յովակիմեան, Մխիթարեան միաբանութեան, Եւրոպայի հայութեան ներկայացուցիչներ, արուեստագէտներ, հիւրեր:

Յաջորդ օրը Ռ. Շուգարեան տեսակցութիւն ունենալով Վենետիկի քաղաքապետարանին ներկայացուցիչներուն, Երկամեային ղեկավարութեան հետ, շօշափած է քաղաքին մէջ հայկական մընայուն տաղաւար բանալու նիւթը:

Նախօրեակին տեղի ունեցած է Հայկական Ցեղասպանութեան նուիրուած եռօրեայ մը «Ինչ որ տրուած չէ, կորսըւած է» խորագրով:

Հայկական տաղաւարին մէջ այս տարի կը ցուցադրուի իրանահայ նկարչուհի Սոնիա Բալասանեանի «Ո՛վ է զոհը» խորագրուած ստեղծագործութիւնը:

***

ԽՈԶԵՐՈՒ ԺԱՆՏԱԽՏԻ ՎՏԱՆԳ

Վրաստանի մէջ յայտնուած խոզերու ափրիկեան ժանտախտը լրջօրէն կը մտահոգէ Հայաստանի կենդանաբուծական շրջանակը: Գիւղատնտեսութեան նախարարութեան սնունդի ապահովութեան, անասնաբուժութեան տեսչութեան պետ Գ. Թովմասեան նիւթին մասին մամուլի ասուլիսի մը յայտնած է թէ Հայաստան կը գտնուի այն շրջանակին մէջ ուր անասունները հարկ է պատուաստուին: Արդէն ձեռնարկուած է ժանտախտի դէմ խոզերու պատուաստումին, իսկ Վրաստանի մէջ յայտնուած տարբերակը մահացու է, անբուժելի ըլլալով:

Վրաստանի մէջ աւելի քան երեսուն հազար խոզ բնաջնջուած է. այդ երկիրը ՀԱՊ-ի տարածքին առաջինն է ուր հիւանդութիւնը երեւան ելած է: Ան մինչեւ 1957 թուականը կը տեսնուէր միայն ափրիկեան ցամաքամասին վրայ:

Հայաստան արգիլած է Վրաստանէն մսեղէնի ներածումը: Սահմանին վրայ խիստ քննութիւն կը կատարուի եւ ճամբորդներուն քով յայտնաբերուած ամէն տեսակի մսեղէն կը գրաւուի, կը փըճացուի:

***

ԱՌԱՏ ԲԵՐՔ ԲԱՑԻ ԾԻՐԱՆԷՆ

Գիւղատնտեսութեան նախարարութենէն հաղորդուած է որ պտուղներու, յատկապէս խաղողի, եւ բանջարեղէնի առատ բերք կ՚ակնկալուի այս տարի: Բացառութիւն կը կազմէ ծիրանը որ անցեալ տարուան համեմատութեամբ 2–3 անգամ նուազ կ՚ըլլայ: Պատճառը տեղատարափներն են:

Արարատեան դաշտին վրայ այս տարի ութ հեկտար նուազ ցորեն ցանուած է, այդ տարածքները տրամադրուելով այգիներու եւ պտուղ-բանջարեղէնի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ 24 ժամուան ազգային սուգ հռչակուեցաւ Յունիս 14ին, հակասուրիացի երեսփոխանի մը ըսպանութենէն ետք նախորդ օրը: Խորհրդարանի մեծամասնութեան անդամ Վալիտ Էիտօ եւ ինը ուրիշներ (որոնց մէջ զաւակը եւ երկու թիկնապահ) սպաննըւեցան Պէյրութի կեդրոնը Յունիս 13ին, երբ կառքի մը տակ դրուած ռումբը պայթեցաւ հրդեհ եւ խուճապ ստեղծելով ամբողջ թաղամասին մէջ: Զոհը, շուրջ 60 տարեկան, Խորհրդարանին մէջ Պաշտպանութեան յանձնախումբին նախագահն էր եւ մաս կը կազմէր Սաատ Հարիրիի խմբակին: Այս վերջինը յայտարարած է. – «Անոնք որոնք սպաննեցին Վալիտ Էիտօն նոյն մարդիկն են որոնք սպաննեցին Ռաֆիք Հարիրին», ակնարկելով Սուրիոյ «ահաբեկչական վարչակարգին»: ԱՄՆ անմիջապէս դատապարտած են արարքը, Սարքոզի նոյնպէս «մեծ վճռականութեամբ» դատապարտած է «վայրագ սպանութիւնը»: Միւս կողմէ, երկրին քաղաքական վիճակն ալ փայլուն չէ: ՄԱԿ-ի Մայիս 30ի բանաձեւը մինչեւ Յունիս 10 պայմանաժամ տուած էր որպէսզի լիբանանեան իշխանութիւնները իւրացնեն 2006ի Լիբանան – ՄԱԿ պայմանագրութիւնը որ կը վերաբերի Հարիրիի սպանութեան քննութեան ատեանին ստեղծման: Այդ պայմանագրին վաւերացումը կը բախի սակայն քաղաքական տագնապի մը, որ անդամալոյծ ըրած է հիմնարկները: Սուրիամէտ նախագահը՝ Էմիլ Լահուտ «ապօրինի» կը նկատէ Սինիորայի կառավարութիւնը, որու զօրավիգ է Արեւմուտքը:

ԳԱԶԱՅԻ գօտիին մէջ, միջպաղեստինեան կռիւները կը շարունակուին նոյն թափով եւ այլեւս քաղաքացիական պատերազմի բնոյթ ունին: Միայն Յունիս 13ին 33 մեռեալ կար եւ մէկ շաբթուան մէջ 83ի հասած էր մեռեալներու թիւը: Կը թուի որ դրդապատճառը իշխանութեան տիրանալու տենչն է եւ արդէն իսկ այն համոզումը կար որ Համասը կը յաղթէ: Հաւանական կը նկատուէր որ Ապպաս կառավարութենէն քաշէ իր ներկայացուցիչները: Յունիս 13ի առաւօտուն, 300 բնակիչներ քաջաբար հաւաքուած էին պաղեստինեան Խորհրդարանին առջեւ պահանջելու համար կռիւներու դադրեցումը: Երթը կազմակերպած էին Իսլամական ճիհատը եւ Պաղեստինի ազատագրութեան ժողովրդական ճակատը, որոնք ոչ մէկ դեր ունին կռուող կողմերուն մէջ: Ցուցարար կին մը բացագանչած է՝ «Արաֆաթ, ո՞ւր ես»:

ԻՐԱՔԻ իշխանութիւնները լուսարգել հռչակեցին Յունիս 13ին երբ սիւննի Սամարա քաղաքի շիի մզկիթը կրկին թիրախ եղաւ ռմբափորձի մը: Սամարայի ոստիկանութիւնը յայտնած է որ ռումբերու պայթումէն երկու մինարէները տապալած են եւ կը թուի որ արարքներուն նպատակն է ծաւալել միջյարանուանական բախումները:

ՓԱՐԻԶ կը գտնուի Վրաստանի նախագահը՝ Մ. Սահակաշվիլի եւ Յունիս 13-ին ընդունուած է Էլիզէ: Ֆիկառօյի տըւած իր հարցազրոյցին մէջ կը հաստատէ որ Սարքոզի զօրավիգ եղած է Վրաստանի թեկնածութեան Ատլանտեան Ուխտին (ՕԹԱՆ), ինչ որ ոչ մէկ նախորդ նախագահ ըրած էր: Ինչ կը վերաբերի Պուտինի առաջարկին հակահրթիռային գետեղում մը ընելու Ազրպէյճան, Սահակաշվիլի շատ օգտակար կը նկատէ, քանի, կ՚ըսէ «Ազրպէյճան կարեւոր ընկերակից մըն է մեզի համար»: Կ՚աւելցնէ սակայն թէ եթէ վիճարկումներ ըլլան այդ դրութեան օգտակարութեան մասին, Եւրոպա պէտք է միացեալ դիրք մը ունենայ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ նախագահ ընտրուեցաւ Քընեսէթին (Խորհրդարան) կողմէ Շիմոն Փերէս, 83 տարեկան: Ընտրուած է Բ. քուէարկութեան, երբ այլեւս միակ թեկնածուն էր, Աշխատաւորական կուսակցութեան թեկնածուն քաշուած ըլլալով, որպէսզի տեղը ազատ մնայ անոր համար որ վերջին հիմնադիրներէն է Եբրայական Պետութեան: Միւս կողմէ, Աշխատաւորական կուսակցութեան գլուխն ալ ընտրուած է Եհուտ Պարաք:

ՖՐԱՆՍԱ կրնայ արգելք հանդիսանալ Թուրքիոյ հետ բանակցութիւններու շարունակութեան: Ծանօթ է որ Յունիս 26-ին պիտի բացուի բանակցութիւններու մէկ նոր գլուխը Թուրքիոյ անդամակցութեան համար, որ երեք բաժին ունի: Պրիւքսէլէն հաղորդած են որ ֆրանսական կառավարութիւնը կրնայ արգելք հանդիսանալ այդ երեք բաժիններէն մէկուն: Ֆրանսա ալ հաղորդած է որ «քաղաքական վերապահութիւն մը» կրնայ ներկայացնել: Այդ արգելքը կը վերաբերի տնտեսական եւ դրամական բաժնին: Երկու շաբաթ առաջ, Սարքոզիի շրջանակը կը յայտնէր թէ ան ոչ մէկ արգելք պիտի ներկայացնէ բանակցութիւններու շարունակութեան:

Ա Դ Ր Բ Ե Ջ Ա Ն

Ի. ԱԼԻԵՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՀԻՒՐԸՆԿԱԼԵԼՈՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ԱՄՆ-Ը

Ազրպէյճանի նախագահը Իլհամ Ալիեւ յայտնած է թէ տրամադիր է իր երկրին Կէպալէի շրջանին ռատարի կայանը թէ՛ Ռուսաստանի, թէ՛ ԱՄՆ-ու ծառայութեան դնելու: Այս տրամադրութիւնը յաջորդած է Ս. Պետերբուրգի մէջ նախագահ Պուտինի հետ իր տեսակցութեան: Ի. Ալիեւ ըսած է թէ այդ կարգադրութեամբ ԱՄՆ-ու եւ Ռուսաստանի հետ իրենց գործակցութիւնը աւելի կ՚աշխուժանայ, Պաքու երկար ժամանակի վրայ մեծ առաւելութիւններու կը տիրանայ:

Խնդրոյ առարկայ ռատարի կայանը սովետական շրջանին կառուցուած է եւ մինչեւ 2011 վարձու տրուած Ռուսաստանին: Շնորհիւ այդ կայանին կարելի է հսկողութեան տակ պահել Իրանի, Թուրքիոյ եւ ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ օդանաւերու թռիչքներն ու հրթիռներու փորձերը ու անմիջապէս տեղեկացնել Մոսկուայի:

***

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԸՍՈՂԸ ԿԸ ՊԱՏԺՈՒԻ

Է. Ֆաթուլլայեւ ազրպէյճանական երկու թերթի խմբագրապետն է. երկուուկէս տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է այն մեղադրանքով որ կայքէջի մը վրայ գրած է թէ 1992ին Խոջալուի մէջ ազրպէյճանցի բնակիչներու կոտորածին պատասխանատուները նոյնպէս Ազրպէյճանցիները եղած են: Մինչդեռ ծանօթ է որ Բաքուն ամէն առիթով այդ դէպքը կը փորձէ ներկայացնել որպէս «Հայերու կողմէ Ազրպէյճանցիներու ցեղասպանութիւն», յատկապէս միջազգային ատեաններու առջեւ:

Լրագրողը դատապարտուած է իր ժողովուրդը վարկաբեկելու մեղադրանքով. իսկ ինք բողոքած է իր արգելափակման անընդունելի պայմաններուն դէմ, պահանջելով որ իր ապահովութիւնը երաշխաւորուի:

ԴԷՄՔԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔԻ

ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

1842 - 1901

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գրական-հրապարակագրական, ինչպէս նաեւ հանրային գործունէութեան աշխոյժ ու կորովի աշխատանք մը ակներեւ կը դառնայ 80ական թուականներուն: Ամլութեան յաջորդած տասնամեակին: 1881-83 ձեռնհասօրէն կը վարէ Դպրոցասէր Հայուհեաց Ընկերութիւնը (ատենապետ) եւ, անձանձիր նուիրումով ինքզինք կը տրամադրէ հայ աղջիկներու կրթութեան, դաստիարակութեան գործին: Իգական սեռի իրաւունքներու ջերմ պաշտպան՝ յաջորդաբար լոյս կ'ընծայէ շահեկան յօդուածներ: Կանանց դաստիարակութիւնը (1880), Քանի մը խօսք կանանց անգործութեան մասին (1881), Կանանց աշխատութեան սկզբունքը (1881): Տիւսաբի մտածումով՝ կանանց մտաւոր եւ հոգեւոր դաստիարակութեան չափանիշը պարտի ըլլալ բարձր, պարտի ընդգրկել ցայտուն պատուանդաններ, բարձրաբերձ ոլորտներ: Համահաւասար՝ այրերուն: Ընկերութեան մէջ կինը պէտք է թօթափէ կեղծ բարոյականութեան բեռը եւ, յատկապէս, պէտք չէ բռնանալ կիներու սիրային զգացումներուն վրայ: Տոհմային բարքերու պահպանում չի նշանակեր սանձում, ոտնահարում ազատութիւններու: Կին եւ այր պարտին ունենալ նոյնանման իրաւունքներ, համանման իրաւասութիւններ՝ առնելով իրենց ընտանեկան - ամուսնական - ծնողական պարտականութեանց:

Տեղ մը կը գանգատի,- ի՞նչ է կինն այսօր, եթէ ոչ գեղապաճոյճ զոհն ընկերութեան... Ի՞նչ է կինն նոյնիսկ քաղաքակրթեալ Ֆրանսայի հռչակաւոր օրէնսդրութեան (Code Napoléon) առջեւ... Եթէ ոչ ամուսնոյն տեսակ մի ստացուածքը, ստրուկը»:

Ուրիշ տեղ մը կը հաստատէ,- Երբ կնոջ սիրտն ու միտքը զարգանան՝ կինը սէր է, լոյս եւ զօրութիւն: Յայնժամ կը զգայ իւր ամբողջութեամբ, կը խորհի վստահութեամբ, կ'ընտրէ իւր աշխատութեան եղանակը, կ'ընդարձակէ իւր գործողութեան ասպարէզը, նոր աշխարհ մը կը բացուի իրեն համար՝ ուր հետզհետէ յառաջանալով կը հասնի մինչեւ ցկէտ հաւասարութեան, եւ կը լինի մարդկութեան թագուհին, ինչպէս այրը թագաւորն է»:

Տիւսաբի անունը կը փայլի, առաւելաբար, իր երեք վէպերով,- Մայտա (1883), Սիրանոյշ (1884), եւ Արաքսիա կամ վարժուհին (1887):

Առաջինը՝ երեքէն ամէնէն ուշագրաւն է, անկասկած: Եւ, ամէնէն աղմկայարոյցը, միաժամանակ: Երկու բարեկամուհիներու միջեւ փոխանակուած գրութիւններով, նամակներ հարկաւ, գրագիտուհին թուղթին կը յանձնէ կնոջ եւ սիրոյ մասին իր հիմնական մտածումները, գլխաւոր միտքերը: Նիւթը՝ պարզ է եւ անպաճոյճ: Մայտա այրի կին մըն է, որ կ'ապրի յիշատակովը իր մեռած ամուսնոյն: Տեսքոտ եւ սիրուն՝ ան կողքին ունի իր միակ աղջիկը՝ Ցուլիանէ: Բարեկամուհին՝ Սիրա սփոփիչ տողերով կը թելադրէ, իբր սպեղանի վշտի, որ ինքզինք նուիրէ բարեսիրական գործերու: Մայտայի սէրը կը վերածնի, երբ կը ծանօթանայ Տիգրանին, բայց յաչաղկոտ կին մը՝ Հերիքա, կը յաջողի խանգարել, դուռ բանալ խռովութեանց: Տիգրան զրպարտութիւններէ խաբուած՝ կ'ամուսնանայ ուրիշ աղջկան մը հետ, Փարիզ: Բայց երբ անոր կինն ալ կը մեռնի, Մայտա եւ Տիգրան կրկին կը միանան: Ցաւօք, Մայտայի համար ընտանեկան բոյնի վայելքը երկար չի տեւեր, ղի շուտ կը մեռնի:

Սիրանոյշ: Արդէն սկիզբէն յայտնի կը դառնայ միտ բանին: ... «Որք զկին կը ճնշեն ամուսնական պայմանաց ներքեւ»: Սիրանոյշ՝ միշտ ծնողական զուրգուրանքին ենթակայ, վառ երազներով տարուած կը կապուի արուեստասէր Երուանդին: Կրնա՞ր երեւակայել, թէ պարտի ենթարկուիլ իր հարազատ հօր կամայական կարգադրութեան: Թէ աղջիկս չի կրնար կինը դառնալ «աննշան համբակի» մը: Թէ պէտք է ամուսնանայ պետական պաշտօնեայ ազնուական Դարեհեանի հետ: Վէպին մէջ կինը կը ներկայացուի իբր զոհ վաւաշոտ ամուսնոյն բռնատիրութեան: Սիրանոյշ կը չարչարուի կասկածոտ ամուսինին ձեռքին տակ: Կ'ազատի չարչարանքէ, տառապանքէ... մահով...:

Արաքսիա՝ պարկեշտ ու ազնիւ՝ չքաւոր ընտանիքի մը դուստրն է: Հմուտ՝ տոմարագիտութեան, ուսողագիտութեան: Կրնայ աշխատիլ եւ հոգալ պէտքերը ծայրայեղ աղքատութեան մատնուած իր ծնողքին: Բայց տիրող մտայնութիւնը կ'արգիլէ նման բան: Նախապաշարումը՝ անպատուութեան սիւնին կը գամէ, կ'այպանէ, կ'անարգէ: Արաքսիա այլ ելք չգտնելով, կը ընտանձնէ մեծահարուստ Աբգարեաններու աղջիկներուն կրթութեան եւ դաստիարակութեան պարտականութիւնը: Հոն՝ Արաքսիա եւ մեծահարուստին մեծ տղան Ներսէս, կը սիրահարին: Կը թուի ամէն ինչ պարզ ըլլալ: Այլ սակայն, ո՛չ: Օրիորդը պէտք է կրէ հանրային յետամնաց բարքերու դառնութիւնը: Թիւ մէկ ընդդիմադիրը, հակառակորդը՝ փառասէր, փառամոլ տիկին Աբգարեանն է՝ Ներսէսի մայրը: Չի կրնար հանդուրժել, որ իր զաւակը ամուսնանայ այդ աղքատ վարժուհիին հետ: Կ'ամբաստանէ, կ'որակէ՝ անբարոյական: Կը վռնտէ տունէն: Բարեբախտաբար տիկնոջ սուտը մէջտեղ կ'ելլէ եւ ի վերջոյ Ներսէս եւ Արաքսիա կարգուելով՝ երջանիկ զոյգ մը կը կազմեն:

◻

Ի՞նչ խօսք՝ Տիւսաբի յատկապէս առջինեկ վէպը՝ Մայտան, իր առթած հետաքրքրութեան հետեւանօք, թեր ու դէմ կարծիքներու դուռ կը բանայ: Անխուսափելի կը դառնան բանավէճերը, նոյնիսկ կրքոտ արտայայտութիւնները: Պաշտպանողականներուն կողքին կ'երեւին քննադատութիւններ: Երբեմն զուսպ, երբեմն խիստ խօսքերով: Պահպանողականները կը դատափետեն, խստիւ կը պախարակեն վիպասանուհիին արծարծած միտքերը, անոր հայեացքները: Զանոնք նկատելով եւ որակելով անբարոյականութիւն, հայ ընտանիքի նահապետական սրբութիւններու ոտնահարում: Պաշտպաններ ալ կ'ունենայ: Քանի՜ մը անուն ահաւասիկ. Մ. Մամուրեան իր «Արեւելեան Մամուլ»ի էջերը կը տրամադրէ պաշտպանողական գրութիւններու: Հ. Ասատուր դրուատիքը կը հիւսէ ա՛յս «այնքա՜ն ուսեալ հայ կնոջ»: Կ'աւելցնէ, «Բացայայտ կ'երեւայ, որ կնոջ տառապանքները կ'արիւնեն իր սիրտը: Կ'ուզէ որ կինը աշխատի ուրպէսզի չզոհուի միշտ ամուսնին քմահաճոյքներուն. Կը պահանջէ որ ընկերութիւնը խստապահանջ ըլլայ երկու մարդոց բարոյականին համար, ինչպէս կանանց մասին է. անիրաւ կը գտնէ մէկուն ներողամիտ ըլլալ, միւսին աններող: Կը պայքարի դրամօժիտով եղած ամուսնութեանց դէմ, եւ սկզբունքով կողմնակից է ամուսնալուծման..»: Պաշտպաններու հոյլին մաս կը կազմեն Գր. Զիլինկիրեան, Ռեթէոս Պէրպէրեան: Այս վերջինը՝ «Մայտա եւ իւր քննադատք» յօդուածին մէջ կը գրէ,- Կինն իրաւունք ունի վայելել աւելի ազատութիւն, քան զոր կը վայելէ այժմ» ("Երկրագունդ"):

Ս. Տիւսաբի տեսակէտները խըստիւ քննադատողներուն գլուխը կը գտնուի, զարմանալի կերպով, մեր մեծանուն գրագէտներէն Գր. Զօհրապ: Կեանքը ինչպէս որ է-ին հեղինակը, որ ըստ ոմանց «փիզիքական շնորհներով» փայլող կիներ միայն կ'աստուածացնէ (Զապէլ Ասատուր - Սիպիլ), մէկդի դրած իր ազատամիտ, յառաջդիմական եւ աննախապաշար միտքերը, մտածումները, երկու-երեք առիթներով կ'անդրադառնայ Մայտա-յին եւ, մերթ հեգնական, մերթ վճռական շեշտով կը դատապարտէ զանոնք: «Կնոջ իրաւունքները» խորագրեալ գրութեան մէջ ("Երկրագունդ", 1889), Զօհրապ բուռն, ծանր քննադատութիւններ ունի կընոջ դէմ: Գանգատի ու հեգնանքի շեշտով կը գրէ նախ, թէ «Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ, իգական սեռի պահանջմանց աղաղակները մեր մէջ ալ արձագանգ գտնելու վըրայ են: Այս անգամ ծանօթ գրագիտուհի մըն է որ իր Մայտային մէջ դառնութեամբ կը բողոքէ կիներու ընկերական կացութեան համար»: Եւ, կիները այր մարդուն հետ համահաւասար նկատելու տեսակէտը, կը գտնէ սխալ: «Մինչեւ հիմա,- կ'ընդգծէ ան, կինը իբրեւ ընկեր այր մարդուն՝ անոր անկման միայն ծառայած է, անոր բարոյական ուժը իր հաճոյքներուն մէջ սպառելով, անոր գերագոյն կոչումը իր զուարճութեանց մէջ մոռցնել տալով»: Կը շարունակէ աւելի խիստ ոճով, «Ընկերական կեանքին մէջ կինը թշուառութեան եւ անէծքի տարր մըն է միայն եւ ոչ այլ ինչ»:

Երկրորդ գրութեամբ մը, որ «Խաբոյկի մը պէտք կայ» սրամիտ խորագիրը կը կրէ եւ, «Դարձեալ կնոջ մասին» ենթախորագիրը, գրուած այս անգամ Մայտայի շուրջ ստեղծըւած բանավէճին առիթով, Զօհրապ պատասխանելով Հրաչեայ ծածկանունին տակ երեւցած յօդուածի մը (այս ծածկանունով գրողը Ռեթէոս Պէրպէրեանն է, համանուն դպրոցին հիմնադիր-տնօրէնը) կ'ըսէ, «Ամէն անգամ որ տեսնենք կինը աշխարհի պայքարին մէջ, միշտ գործիք եղած է այրերուն ձեռքը:

«Միթէ պատմութիւն չկա՞յ այլեւս:

«Եւ կրնա՞յ ուրացուիլ որ կինը ամէն յետադիմական շարժումներուն հետ կ'անձնաւորուի միշտ: Միապետութեան կուսակից է՝ հոն ուր ժողովուրդին ազատութիւնը կ'իշխէ, մոլեռանդութեան կուսակից՝ հոն ուր հաւատքի ազատութիւնը կը քարոզուի» (*):

Օշականի նկատողութիւնը ճիշդ է, երբ կ'ըսէ, թէ Տիւսաբի երեք գործերը բաւ են իր անունին, բայց անբաւական՝ արեւմտահայ գրականութեան մէջ վիպողի արդար տեղ ապահովելու:

Յայտնօրէն ակներեւ կը դառնայ հրապարակագրական տարրին տիրապետութիւնը անոր երկերուն մէջ հաւասարապէս: Երեքին մէջ ալ կը գտնենք անպայման կը նշմարէք,- ցայտուն երեսով, հարկաւ,- քարոզչութիւն բուրող տողերը: Վիպական շրջանակով պատկերացուած, այնքա՜ն հոգեշահ խօսք, այնքա՜ն հոգեկից քարոզ: Ցիրաւի, Տիւսաբի վէպերը հեղինակին Ֆեմինիստ գաղափարներուն ջատագովութեան միտող միտումնաւոր գործեր են, անկասկած: Որոնց մէջ, սակայն, մեծապէս կը պակսի արուեստն ու բնականութիւնը: Աւելցուցէք լեզուն՝ գրուած հռետորական ճոռոմ ոճով եւ իր ժամանակի գրաբախառն աշխարհաբարով եւ դո՛ւք փութով կը հասկնաք, թէ ինչո՛ւ Արփիար Արփիարեանի նման կշռադատ գրիչ մը ձանձրացուցիչ կը գտնէ անոր վէպերուն ընթերցումը: «Ամէնքն ալ կարդացողին հոգին բերանը կը բերեն» կ'ըսէ (Պատմութիւն ԺԹ. դարու Թուրքիոյ Հայոց գրականութեան, 1944, Գահիրէ):

Խիստ է մեր անզուգական երգիծաբանին խօսքը: Կը խծբծէ, կը հեգնէ, նոյնիսկ տեղ-տեղ կը թատափետէ: Նախ դիտել կու տայ, թէ Տիւսաբ լաւ չի ճանչնար մեր ինքնայատուկ, իւրայատուկ միջավայրը: Կը գրէ հայերէն, այո՛, այլ սակայն իր միջավայրը պարզօրէն Պոլսոյ վերնախաւին պատկերը կը պարզէ: Աւելի Ֆրանսականին, քան հայկականին: Փափաքները, ցանկութիւնները՝ շա՛տ բարի: Բայց զանոնք ներկայացնողնե՞րը,- հարուստ ընտանիքներու մէջ մեծցած կիներ, ձանձրացած իրենց միօրինակ ու տաղտկալի կեանքէն, Մատը-մատի վրայ չդրած, չդնող, անաշխատ, անգործ կիներ: «Զգիտեմ, թէ որ մարդոց վրայ կը խօսի Այտամ (իմա՝ Մայտա) (**), անշուշտ գիւղացիներու համար չէ, որոնց կիներն կ'ընկերակցին իրենց ամուսնոյն և անոնց հետ կը հերկեն, կը ցանեն, կը հնձեն եւ կը քաղեն»: Երգիծաբանին կարծիքով, նոյնիսկ պոլսահայ կիներուն մեծ մասը այս կամ այն ձեւով կ'աշխատի: «Մտնենք ուրեմն քաղաքի մէջ, մայրաքաղաքի մէջ: Հո՛ն ալ կը տեսնենք բաւական թիւով կիներ, որ կը ձեւեն, կը կարեն, կ'ասեղնագործեն եւ իրենց ճակտին քրտինքովն տան ծախքը կը հոգան»: Ուրեմն, «Տիւսաբին միտքերը կը վերաբերին այն կիներուն, որոնք կը հաւատան, թէ կին մը կարգուելէն անմիջապէս ետքը իրեն զարդարանքովն միայն ըզբաղելու է, հայելիի մը առջեւն, հայելիի ետեւն, հատ մը ձախ կողմը, չորրորդ մ'ալ աջ կողմն առնելով առաւօտէ մինչեւ երեկոյ նայելու է, թէ երեսն ինչպէս է, ետեւի մազերն ու հրջազգեստին ետեւի կողմն տձեւութիւն մը կը ներկայացնեն, մազերն միեւնոյն համեմատութեամբ ինկած են երկու ականջներուն վրայ»: Կարգ մը թելադրութիւններէ ետք, կը քննադատէ նոյնպէս գրագիտուհիին լեզուն՝ վերամբարձ ոճ, զարդարուն խօսք:

Երգիծաբանը կը բէջբերէ Մայտան մխիթարելու սահմանուած Րիսայի սա խօսքերը. Այտամ (միշտ իմա՝ Մայտա) ապագային երկնից վրայ ոչ այլ ինչ կը նշմարես, եթէ ոչ սեւ կէտ մը, որ թուի քեզ մահագուշակ: Փոխանակ ակնապիշ ըլլալու, դարձուր աչքերդ ուրիշ լուսաւոր կէտի... բիւրաւոր յուսոյ աստղեր կը փայլին անդ նաեւ անոյշ եւ մխիթարիչ լուսով»: Այնուհետեւ, Պարոնեանի ծաղրն ու ծանակը: «Ապագային երկինքը... սեւ կէտ... լուսաւոր կէտ... ապագային կամարը... գիշերամած... բիւրաւոր յուսոյ աստղեր... մխիթարիչ լոյս ... կենաց փայլը... մռայլը... լոյս... գիշեր... աստղագիտութեան վրայ կը խօսի կարծեմ... իր հոգւոյն հատորն կորսնցնող կինը

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՑԸ ԿԸ ԼՈՒԾՈՒԻ՞

Վրացական «Ալիա» թերթին Յունիս 5ի թիւին մէջ «Գաղտնի պայմանագիրը» խորագրուած յօդուած մը լոյս տեսած է. ան նիւթ կ'ընէ Վրաստանի հայկական եկեղեցիները էջմիածնի վերադարձնելու կարգադրութիւն մը: Ան արդիւնքը եղած է Կարս-Ախալքալաք-Թիֆլիս երկաթուղիին շուրջ գոյացած Վրաստան-Ազրպէյճան համաձայնութեան: Անոր կարելի խոչընդոտ նկատուած է Հայաստանը որ լսուած է թէ կրնայ որպէս հակազդեցութիւն լարուած կացութիւն հրահրել Ջաւախքի մէջ: Անոր առաջքը առնելու համար Սահակաշվիլին առաջարկած է լուծել Վրաստանի հայկական եկեղեցիներուն խնդիրը: Ապահովուած է վրացական եկեղեցւոյ համաձայնութիւնն ալ: Կ'ակնկալուի որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Վրաստան այցելէ եւ երկրին իշխանութիւններուն հետ տեսակցութիւն ունենայ այդ նիւթին մասին:

Վրաստան իր ժեսթին փոխարէն, ինչպէս կ'ըսուի նոյն յօդուածին մէջ, կը պահանջէ որ իրեն յանձնըւին Լոռիի մէջ եօթը եկեղեցիներ որոնք կ'ըսուի թէ վրացական են: Թէեւ Վրացիները չեն գիտեր թէ ինչ միջոցներով կրնան պահել զանոնք, այդ շրջանին մէջ վրացի բնակչութիւն չունենալով:

Ըստ կրօնական հարցերու փորձագէտի մը, 1917ի յեղափոխութենէն ետք շատ մը հայկական եկեղեցիներ ռուսականի վերածուած են եւ Հայեր սկսած են յաճախել այդ եկեղեցիները: Եթէ եկեղեցիները վերադարձուին իրենց տէրերուն, Հայերը կրկին իրենց եկեղեցիները պիտի երթան: Այդ հեռանկարը ենթադրել կու տայ որ Ռուսաստան ամէն ինչ կ'ընէ համաձայնութիւնը խոչընդոտելու համար:

Ըստ «Նոյեան տապան»ին, վիրահայոց թեմը այսօր 21 գործող եկեղեցի ունի: Վրաստանի համար «անորոշ» կարգավիճակով վեց եկեղեցի կայ. Թիֆլիսի Նորաշէնի Ս. Աստուածածինը, Ս. Նշան Նիկողայոսը, Հաւլաբարի Երեւանցոց Ս. Մինասը, Մուղնիի Ս. Գէորգը, Շամխորեցոց Ս. Աստուածածինը եւ Ախալցխայի Ս. Նշանը: Ասոնցմէ դուրս, Վրաստանի անկախութեան օրով հայկական ութ եկեղեցի գրաւուած եւ վրացականի վերածուած են. ջնջուած են անոնց որմնանկարները, խաչքարերը վերցուած, եւլն.: Էջմիածինէն, վիրահայ համայնքէն բազմաթիւ դիմումներ եղած են Թիֆլիսի կրօնական եւ աշխարհական իշխանութիւններուն, բայց հարցը անլոյծ մնացած է:

կը ձանձրանայ այս ճառէն, որ ըսկիզբէն մինչեւ վերջը երկնային մարմիններէ կազմուած է»:

□

Զօրեղ անհատականութեան տէր գրագիտուհին՝ Տիւսաբ, իր աղջըկան Տօռէնի մահէն ետք, վշտահար, գրեթէ տասը տարի կեանքէ քաշուած կը տառապի: Կը մեռնի 1900 Յունուար 3ին: Քաղցկեղէ:

Մինչեւ այսօր, հայ կնոջ ընկերային եւ իրաւական կացութեան բարելաւման համար պայքարած, մեր ազգային վիպագրութեան առջինեկ կին ներկայացուցիչը կը նկատուի

ան: Մշակուած խորհող դէմք մը, հզօր նկարագրով եւ զգայուն սիրտով:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Մեր նպատակէն դուրս է որեւէ դանդաղում կարծիքներու մեկնաբանութեանց վրայ: Մերը՝ կը միտի ներկայացնել, պարզօրէն:

(**) Սրամիտ երգիծողը Պարոնեան, գրչին կը յանձնէ իր դատումները "Թատերախաղ"ի մը շրջանակով: Մայտան կ'ընէ Այտամ, Տիգրանը՝ Գիտրա եւլն.: Կը ստեղծէ վիճողներ՝ Հեղինակ, Ծիծաղ, Կրիտիկոս եւ Բարոյական:

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Հոլիվուտի «Փոքրիկ Հայաստան» կոչուած թաղամասին մէջ, Մայիս 7ին, տեղի ունեցած է Մայիս 28ի առթիւ կազմակերպուած փառատօն մը, առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան ժամը 8ը: Հոլիվուտ պողոտայի մէկ հատուածը փակուած է երթեւեկի դիմաց եւ զետեղուած զանազան կրպակներու մէջ կատարուած է հայկական յուշանուէրներու եւ գիրքերու վաճառք: Ներկայ եղած են պետական պաշտօնատարներ եւ բազմահազար Հայեր: Գործադրուած է մշակութային յայտագիր մը՝ երգ, երաժշտութիւն, պար: Փառատօնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են ՀՕՄ-ը, Համազգայինը, ՀՄԸՄ-ը, Հայ Դատի յանձնախումբը, Մարդկային իրաւանց միացեալ խորհուրդը, Հ.Ե.Դ.Ն.:

***

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ՝ «ՀԱՅ ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԵՐԳԸ» ՆԻՒԹԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կլէնտէյլի «Լարք» երաժշտանոցին մէջ, Մայիս 15ին, տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը՝ «Հայ գուսանական երգը» նիւթին շուրջ: Դասախօսը՝ Անգինէ Մուրատեան, շեշտելէ ետք թէ հայ գուսանական - աշուղական բանաստեղծութիւնը իր յատուկ տեղը ունեցած է հայկական բազմադարեան մշակոյթի գեղարուեստական հարուստ ժառանգութեան մէջ, նշած է թէ աշուղական արուեստը ժողովրդեան արհեստաւարժ արուեստն է, որ հիմնուած է դարերու ընթացքին եւ մշակուած երաժշտական բանաստեղծական կատարողական սկզբունքներու վրայ: Դասախօսը անդրադարձած է աշուղական արուեստի օրէնքներուն, օգտագործուած նուագարաններուն եւ աշուղական դպրոցներուն, լայն տեղեկութիւններ փոխանցելով Նաղաշ Յովնաթանի, Սայաթ Նովայի, Աշուղ Ջիւանիի, Գուսան Շերամի եւ այլոց մասին:

***

685 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՖՐԷԶՆՈՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Ֆրէզնոյի հայկական համազգութային վարժարանը 685 հազար տոլարի նուիրատուութիւն մը ստացած է Զարլի Քէյեանէն, իրագործելու համար Գլովիսի մէջ նոր հողաշերտ մը գնելու եւ հոն վարժարանին նոր շէնքը կառուցանելու ծրագիրը: Մայիս 26ին, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած վարժարանին տարեկան ձեռնարկին ընթացքին յայտարարելով այս նուիրատուութիւնը, հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Ճէրի Քութումեան, դիտել տուած է որ 2001էն ի վեր վարժարանը, որ կը գործէր վարձուած եկեղեցիի մը մէջ, յառաջիկայ ուսարեշրջանին պիտի փոխադրուի նոր գնուած հողաշերտին վրայ զետեղուելիք ժամանակաւոր կառոյցները եւ կ'ակնկալուի որ մնայուն վարժարանին կառուցումը հինգ տարիէն ամբողջանայ: Ծրագրուած է վարժարանը վերանուանել նուիրատուին անունով:

☘

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ՝ «ՀԱՅ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԵՐԳԸ» ՆԻՒԹԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կլէնտէյլի «Լարք» երաժշտանոցի սրահին մէջ, Մայիս 22ին, տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը՝ «Հայ ազգագրական երգը» նիւթին շուրջ: Դասախօսը՝ Պետրոս Ալահայտոյեան, որ Մայիս 8ին ներկայացուցած էր նոյն նիւթին առաջին բաժինը, երկրորդ բաժնով անդրադարձած է փոխներթափանցումի երեւոյթին, նշելով թէ բնական է որ ժողովուրդներ իրարու հետ կողք կողքի ապրելով, իրարու հետ կը շփուին փոխատուութիւններով, փոխառութիւններով ու կեանքէն բխող ամէն բանի բաժնեկից կ'ըլլան ինքնաբերաբար: Դասախօսը կրկին անդրադարձած է մեր ժողովուրդի տեղահանութեան եւ անոր պատճառով մեր օտարացման վտանգներուն: Ան խօսած է եղեռնին նուիրուած երգերու եւ երաժշտութեան մասին, ունկնդրել տալով կարգ մը երգեր այդ մարզին մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Քաղաքագլուխն անձամբ, ինքն էր ըստուգում իր կարգադրութիւնների կատարումը: Յաճախ քաղաքում զբօսնելիս նա կանգ էր առնում, հետեւում առանձին աշխատանքների ընթացքին, ականջ դնում քաղաքացիների բողոքներին:

Մի անգամ Կազնաչէեւն անցնում էր արուարձանային ծովեզրեայ փողոցներից մէկով: Այդ օրը նա շատ էր յոգնել եւ հիմա այս խաղաղ տեղերով զբօսնելն առանձին հաճոյք էր պատճառում նրան:

Արեւն արդէն թեքւում էր դէպի հորիզոն, եւ ծովի կողմից մեղմ փչում էր իրիկնային զեփիւռը: Կազնաչէեվը երանութեամբ ընկողմանեց կառքի կաշուէ բարձերին եւ կիսափակեց աչքերը:

Փողոցներն այստեղ նեղ ու քարքարոտ էին, եւ կառապանը հազիւ էր պահում կատաղած ձիերին: Գերազանց զսպանակների շնորհիւ կառքը միայն թեթեւակի ճօճւում էր, եւ Կազնաչէեւը ակամայ քաղցր նիրհեց:

Նրան անսպասելիօրէն սթափեցրին մօտիկից լսուող երաժշտութեան հնչիւնները: Նա բացեց աչքերը եւ ի զարմանս իրեն, տեսաւ, որ տաս-տասներկուամեայ մի պատանի, բաց պատուհանի գոգին նստած, ջութակ է նուագում: Կազնաչէեւը թեթեւ կպաւ կառապանի մէջքին ու հասկացրեց, որ կանգ առնի:

Նուագով տարուած, պատանին չնկատեց էլ իրենց տան առջեւ կանգ առած շքեղ կառքը: Նրա կտնոցի տակից մեղմ ծորում էր շատ սրտառուչ ուկրանիական մի հին մեղեդի: Կազնաչէեւը, տեղում քարացած, լսում էր ու գմայլանքով գընում փոքրիկ երաժշտին: Երբ տղան վերջացրեց նուագելը, նա բարձր, լսելի ձայնով գովեց նրան.

– Դու հիանալի՛ ես նուագում...

Տղան ցնցուեց ու նոր միայն նկատեց կառքի մէջ նստած պատկառելի պարոնին: Շիկնեց եւ ամաչելուց չիմանալով ինչ անել, ջութակը թաքցրեց իր յետեւում:

Կազնաչէեւը, նկատելով այդ, սկսեց հանգստացնել նրան.

– Մի՛ վախենայ, տղաս, մի բան էլ նըւագիր ինձ համար:

Անծանօթի սիրալիր վերաբերմունքը ցըրեց պատանի ջութակահարի շփոթմունքն ու անհամարձակութիւնը, եւ նա սկսեց մի ուրիշ, այս անգամ շատ տխրալի ու սրտակեղէք մեղեդի նուագել: Կազնաչէեւը լսել էր այդ երգը, դեռ վերջերս, մի ծանօթ Հայի տանը հիւրընկալուելիս: Նրան զարմացրեց, թէ ինչպիսի ճշգրտութեամբ էր փոքրիկ վիրտուոզը վերարտադրում արեւելեան մեղեդու նրբերանգները:

– Բայց դու... շատ լաւ լսողութիւն ունես, – նորից գովեց նրան քաղաքագլուխը: – Անունդ ի՞նչ է:

– Յովհաննէս, – կամաց պատասխանեց տղան:

– Ուրեմն հա՞յ ես: Յովհաննէս – ռուսերէն կը լինի Իւան, Վանիա, այո՞:

– Այո, ինձ շատերն են Վանիա կոչում:

– Իսկ ինչպէ՞ս է քո հայրիկի ազգանունը եւ ինչ գործով է նա զբաղւում:

– Հայվազովսկի, – պատասխանեց տըղան: – Հայրիկս դատական գործերով գնում է դէս-դէն եւ շուկայում աղերսագրեր է գրում:

Կազնաչէեւը սիրալիր գլխով արեց տըղային ու գնաց, մտքում կրկնելով. "Յովհաննէս Հայվազովսկի":

Մի քանի օր անց, սովորական առաւօտեան զբօսանքը կատարելիս, Կազնաչէեւը ինքն էլ չիմացաւ, թէ ինչպէս յայտնուեց նոյն նեղլիկ նրբանցքների լաբիրինթոսում:

Նրան դուր էր գալիս Արաբատեան փողոցի այս խաղաղ անկիւնը առաւօտեան ժամերին: Թւում էր, արեւն այստեղ յատուկ խնամքով է լուսաւորում կրով սպիտակեցրած ցանկապատերն ու մայթերի քարէ սալիկները: Այդ համատարած սպիտակութիւնից, օդի թափանցիկութիւնից, թէ՞ վերեւում պայծառօրէն փռուած սեպտեմբերեան վճիտ երկնքից, շուրջն ամէն ինչը տօնական տեսք ունէր, եւ իր քառասուներորդ աշունը թեւակոխած Կազնաչէեւը սկսում էր մի տեսակ պատանիաբար ընկալել աշխարհը: Յիշում էր այն երանելի ժամանակները, երբ ինքը՝ տակաւին պատանի, ամէն օր մի նոր գեղատեսիլ անկիւն էր յայտնաբերում Ռեազանի իրենց կալուածքում:

Հաճելի յիշողութիւններով տարուած, Կազնաչէեւը անցնում էր նրբանցքից նըրբանցք, ոչ մի տեղ անցորդի չպատահելով: Հաւատալը չէր գալիս, որ այդ բարձր քարէ ցանկապատերից այն կողմ մարդիկ են ապրում:

(Շար. 22)

LA MAIRIE DU
9EME ARRONDISSEMENT DE PARIS
En collaboration avec
LE CENTRE DE RECHERCHE
DIKRAN TCHOUHADJIAN
Présentent avec le soutien de
HAMASKAINE Paris
Samedi 23 juin à 20h00
Salle Rossini 6 rue Drouot
75009 Paris

GARINÉ

Opérette en trois actes
De
Dikran TCHOUHADJIAN
(1837 — 1898)
En version concert
Mise en espace par Gérald PAPASIAN
Direction musicale Mariette JOST

⁂

Samedi 23 juin à 18h00

Exposition de photos du Théâtre Arménien présentée par le Commissionnaire du Musée d'Arts et des Lettres « Tcharents » de Yerevan (Arménie) ainsi qu'une exposition de croquis des décors et costumes pour une éventuelle production de **Gariné** présentée par le metteur en scène / scénographe Jean Denis Vivien.

Un cocktail vous attend avant le spectacle.

— Entrée libre avec réservation —

Contacts pour réserver :
Ania 06 50 86 28 71 ou
Hourig 06 14 74 92 97

լրատու — տեղեկատու

«ԿՈՉՆԱԿ»Ի ԵԼՈՅԹՆԵՐԸ

Յունիս 16 Շաբաթ - *Ֆոնթընէ - օ - Ռոզի Լապուասիէռ դղեակին մէջ խումբը ելոյթ կ'ունենայ, կը յաջորդէ «Թաղեցիներու ճաշ» մը որուն մասնակիցները իրենց հետ կը տանին ուտելիք ու խմելիք*
10, place Ch. de Gaulle
Fontenay-aux-Roses

Յունիս 21 Հինգշաբթի - *ժամը 21ին խումբը կը նշէ Երաժշտութեան տօնը.*
Bellevue —
Eglise Notre-Dame de l'Assomption, Meudon

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

իր նորաստեղծ պատկերասրահին մէջ
կը ներկայացնէ
Սարեանական դպրոցի մեծ վարպետ

ՀԱՄԼԷՏ
ՄԻՆԱՍԵԱՆ-*ի*
(1923 - 1994)

50 *գործերը*

Կիրակի, Յունիս 17, ժամը 15:30ին
(*Ցուցահանդէսը միայն 1 օր բաց պիտի մնայ*)

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը հրաւիրեն

L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION
DES PARENTS D'ELEVES
vous invitent

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
à la Fête Champêtre traditionnelle

Dimanche 17 juin à partir de 12 heures

Animation musicale
Chants et Danses par les enfants de l'école
Khorovadz — Buffet — Buvette
Jeux — Tombola

Information école bihebdomadaire

— Grand parking —
Tout est prévu en cas de pluie.

au COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26 rue Troyon 92310 SEVRES
(Métro: Pont de Sèvres)
Renseignements : 06 84 88 15 07

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique **Arménienne.**

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle
Mini-spectacles des élèves de l'école
Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES

sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

Buffet — Brochettes — Bar

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ARNOUVILLE, Section ASTRIG

Le Gala de fin d'année de la CBAF, « Section Astrig » d'Arnouville aura lieu le : **Dimanche 17 Juin à 15h00,** Salle Charles Aznavour à Arnouville.

Les enfants de l'école se produiront sur scène. Spectacle de danses, comédie et bien d'autres surprises vous attendent.

La chorale des adultes dirigée par M. Haïg Sarkissian interpretera des chants traditionnels.

Venez nombreux encourager tous nos artistes.

□

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17.30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրեան սրահին մէջ.-

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ):

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու:

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Սամիկոնին մօտ: Ընթրիքին գինն է. 15 Եւրօ պզտիկներուն - 25 Եւրօ մեծերուն Տեղերը ապահովելու համար դիմել.-
- *Ալիսին'* 06. 03. 33. 06. 70
- *Անիքին'* 01. 45. 22. 11. 95
- *Պրիժիթին'* 06. 30. 15. 56. 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

□

Section «SEVAN» Vienne

Grande fête champêtre annuelle

animée par les **GOLDEN BROTHERS**
Dimanche 17 juin à partir de 12 heures
Au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique **Hamaskaïne** présente :

«A LONG JOURNEY HOME»

le DVD d'Isabelle Bayrakdarian réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.

— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice) et Gaïl Mc Intyre (productrice)

— Vente du DVD.
Jeudi 21 juin à 20 heures 30 à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris

La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

TELEVISION

ARTE

Կայանը Յունիս 20ի "Պատմութեան Զորեքշաբթիները" յայտագիրը (ժամը 20.45ին) կը յատկացնէ Հայկական Ցեղասպանութեան: Կը ցուցադրուի Լօրանս Ժուրտանի պատրաստած ժապաւէնը:

arménie mon amie

AGENDA

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 16-17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·728 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·728

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ
ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՊՐՈՍ ԱԼ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԱՐԳԵԼՔ ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԼ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի հաւանական արգելքէն զատ, նոր բանակցութիւններու երեք կէտերէն մէկուն (տնտեսական եւ դրամական), Կիպրոս ալ Յունիս 13ին յայտարարած է որ պատրաստ է իր վէթօն դնելու նոր բանակցութիւններէն երեք կէտերէն մէկուն :

Մինչ խորհրդակցութիւնները կը բաղմանան 27երու միջեւ՝ պատրաստելու համար Յունիս 26ի հանդիպումը այս երեք կէտերուն շուրջ, վէթոյի սպառնալիքը կեդրոնացած է արդէն երեք կէտերէն երկուքին վրայ : Ֆրանսայի կողմէ ան կը վերաբերի, ինչպէս գրեցինք, տնտեսական եւ դրամական ճիւղին, իսկ Կիպրոսի կողմէ՝ դրամական հակակշիռին : Կիպրոսի արտաքին նախարարը՝ Եորկոս Լիլիքաս յայտարարած է . – «Պատրաստ ենք ընդունելու երկու կէտերու մասին բանակցութիւններու սկըսիլը, բայց հարցեր ունինք ֆինանսական հակակշիռին շուրջ եւ տրամադիր ենք մինչեւ վէթօ երթալու» :

Կիպրացիները կը յիշեցնեն որ Թուրքիա ցարդ չէ պատասխանած Կիպրոսի հետ յարաբերութիւններու բնականոնացման եւ Կիպրոս կը մերժէ գործակցիլ բոլոր հարցերուն շուրջ եւ կ'ակընկալեն որ, Փարիզ եւ Պրիւսէլ յանձնառութիւններ առնեն իրենց ձայներուն փոխարէն : Հանդիպում ունենալէ ետք Պէրնար Քուշնէրի եւ Եւրոպական Հարցերու իր ենթանախարարին հետ, Լիլիքաս կ'աւելցնէ .- «Պէտք է շարունակենք երկխօսութիւնը նախագահութեան եւ Յանձնախումբին հետ, այս օրերուն» : Կը շեշտէ նաեւ «Զօրավիգ եղանք բանակցութիւններու սկսելուն Եւրոպական Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ, բայց, մեր զօրակցութիւնը պայմանաւորուած է : Թուրքիա պարտի բարի կամեցողութիւն ցոյց տալ կղզիին վերամիացման հարցին շուրջ համաձայնութեան մը համար : Պէտք է հասկցնել Թուրքիոյ, որ մէկ ձեւ կայ միայն անդամակցութեան ձեռնարկելու : Հարկ է յարգել անդամ պետութեանց հողային ամբողջականութիւնը : Մեր որոշումին թիւ 32 գլուխին (ֆինանսական) շուրջ կախում պիտի ունենայ Ֆրանսական կառավարութեան դիրքէն թիւ 17 գլուխին մասին (տնտեսական եւ դրամական)» :

Պրիւսէլի մէկ դիւանագէտը կը շեշտէ նաեւ որ գերմանական նախագահութիւնը միշտ կը յուսայ «բանակցութիւններու սկսիլ այն գլուխներուն շուրջ, ուր միաձայնութիւն կայ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՍԸ այլեւս տէր դարձաւ Գազայի շրջանին եւ նախագահ Ապպաս, որ կրցած էր Այսրյորդանան պահպանել, լուծեց կառավարութիւնը եւ տագնապական վիճակ հռչակեց : Այս եղբայրասպան կռիւներուն մեռեալներու թիւը 110էն աւելի էր Յունիս 15ին : Համասի կանաչ դրօշակը կը ծածանէր Գազայի վրայ եւ յայտնի է որ քանի մը օրուան մէջ միայն Համասի 6·600 մարտիկները կրցան տէր դառնալ շրջանի մը՝ կուռ Ֆաթահի դէմ, որու թիւն ալ աւելի մեծ է եւ աւելի զինուած են, բայց անկազմակերպ :

ՍԱՐՔՈԶԻ Յունիս 14ին Վարշաւա գընաց, ուր պիտի փորձէր համոզել Քաչինսկի երկուորեակ եղբայրները որ վերջ տան արգելք հանդիսանալու "պարզացուած ուխտ"ի ծրագրին : Ծանօթ է որ Լեհաստան վէթոյի սպառնալիք ըրած էր այդ ծրագրին կապակցութեամբ : Արդէն Սարքոզի, կազետա Վիպորշա թերթին տուած իր հարցազրոյցին մէջ, վճռականօրէն ըսած էր .- «Լեհաստան չի կրնար արգելք հանդիսանալ Եւրոպական Միութեան» : Հակառակ իր թափած բոլոր ջանքերուն, Սարքոզի չէ կրցած համոզել Քաչինսկի եղբայրները եւ խօսակցութիւնները սիրալիր եւ հոգեշահ ըլլալէ անդին չեն անցած :

Ն· ՍԱՐՔՈԶԻ զեկոյցով մը ջանաց մեղմացնել "ընկերային Թէ· Վէ· Ա·"ի ստեղծած շփոթութիւնը : Նախագահը, որոշ նահանջ մը կ'ընէ յայտարարելով թէ Թէ· Վէ· Ա·ի ոչ մէկ յաւելում կ'ըլլայ, իր ներկայ վիճակին մէջ, որու հետեւանքով կրնար նուազիլ Ֆրանսացիներու գընելու կարողութիւնը : Ընկերվարականներուն համար քարոզչութեան լաւ զէնք մըն էր Բ· շրջանէն առաջ եւ այդ ուղղութեամբ հազարաւոր թռուցիկներ բաժնուած են (ո՛չ 24.6% Թէ· Վէ· Ա·ին) : Հարցին ծնունդ տուողն էր Ֆապիուս, Ա· շրջանի արդիւնքներուն առեն հեռատեսիլի Ա· կայանէն, երբ նեղ կացութեան մատնեց Ժ·-Լ· Պորլօն այդ հարցումով եւ Պորլօ ալ շատ ձախող պատասխան մը տուաւ : Բայց եւ այնպէս ոչինչ ճշդուած է : Ֆիյոն ալ, հարցազըրոյցով մը Ֆիկառոյի (Յունիս 15) կը փորձէ մտքերը հանդարտեցնել, պնդելով որ Թէ· Վէ· Ա·ի մասին որեւէ միջոց կ'առնէ երբ վստահ ըլլան որ ապրուստը չի սղեր :

ՍՈՒՐԻԱ կրկին ամբաստանուած է Լիբանանցի երեսփոխանին սպանութեան համար եւ այս նոր զոհերը խուճապի մթնոլորտը աւելի լարած են Պէյրութի մէջ : Կը յայտնուի թէ զոհ դացած երեսփոխանը՝ Վալիտ Էիտօ, իր կուսակցութեան (Ապագայի Հոսանք) կողմէ նըշանակուած էր որ Փարիզ գայ մասնակցելու համար Լիբանանեան բոլոր հոսանքներու ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայի Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ, Յունիսի վերջ : Մահափորձը գործուած է ֆրանսացի բանագնացին Պէյրութ այցելութեան յաջորդ օրը : Մասնագէտի մը համաձայն, այս մահափորձով Սուրիա կ'ուզէ հասկցնել որ ոչ մէկ լուծում կարելի է առանց իրեն :

ԻՐԱՆ նոր սպառնալիքներ ըրած է Վիէննայի իր դեսպանին միջոցաւ : Արդարեւ, դեսպանը յայտարարած է որ Իրան կրնայ գեղչել իր գործակցութիւնը Հիւլէական Ուժանիւթի Միջազգային Գործակալութեան հետ, եթէ ՄԱԿ-ը նոր պատիժներու ձեռնարկէ Թեհրանի դէմ :

ՊԱՂՏԱՏԻ հարաւը յարձակումներ գործուած են սիւննի մզկիթներու դէմ ի պատասխան Սամարայի շիի մզկիթներու դէմ եղած յարձակումներուն :

ԿԻՐԳԻԶԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Ալմազ Ատարպայեւ, որու թունաւորումը հաստատուեցաւ բժշկական տեղեկագրով մը, կը խնամուի Անգարայի համբաւ վայելող հիւանդանոցի մը մէջ :

ՔՈՒՌԹ ՎԱԼՏՀԱՅՄ, ՄԱԿ-ի նախկին ընդհանուր քարտուղար եւ Աւստրիոյ նախկին նախագահ, մեռած է Յունիս 14-ին, 88 տարեկանին : ՄԱԿ-ի քարտուղարութիւնը վարած է 1972էն 1961, նախքան Աւստրիոյ նախագահական աթոռին տիրանալը : Յետագային երեւան ելած էր նացիական իր անցեալը :

ԱՄՆ-ՌԻ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը ազդարարած է Թուրքիոյ իր քաղաքացիներուն հեռու մնալ հանրահաւաքներու, ցոյցերու վայրերէն : Անգարայի դեսպանատան ղրկուած զեկուցումով ըսուած է որ վերջին շրջանին զանազան քաղաքներու մէջ կատարուած յարձակումները կրնան աճ արձանագրել : Ուշադիր ըլլալ հրահանգուած է ամերիկացի զբօսաշրջիկներու ալ, ըսուած թէ պանդոկները, առեւտուրի կեդրոնները, ճաշարանները, եկեղեցիներն ու ու դպրոցները յարձակումներու կարողական շրջանակներ են եւ նոյնիսկ պետական ապահովութիւն վայելողներ այդ կարգի վայրերու մէջ կրնան վտանգի ենթարկուիլ :

ՎԱՏԻԿԱՆ կոչ ըրած է կաթողիկէներուն, որ այլեւս դրամ չտան Էմնըսթի Ինթէրնէշընըլին, այս վերջին տարած արշաւին համար ի նպաստ վիժումի անպատժելիութեան : Ոչ – կառավարական այս կազմակերպութեան իտալական ճիւղի ներկայացուցիչը ճշդած է որ երբեք դրամ չէ առած Վատիկանէն կամ կաթողիկէ կազմակերպութիւններէ : Էմնըսթիի արշաւը կը վերաբերի բռնաբարումի, ազգապղծութեան զոհերուն, բայց կաթոլիկէ եկեղեցին ոչ մէկ տարբերութիւն կ'ընդունի եւ վիժումը ոճիր կը նկատէ :

ԹԻՖԼԻՍ

ՄԵՍԽԷԹ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՀԱՐՑԸ

Մեսխէթ Թուրքերու Վրաստան եւ յատկապէս Ջաւախք վերաբնակելու հարցը կրկին արծարծուած է Վրաստանի խորհրդարանին մէջ : Յունիս 13ին ընդդիմութիւնը խիստ քննադատութեամբ հանդէս եկած է, Արտաքին յարաբերութիւններու կոմիտէի նիստին : Անոնք հարց տուած են թէ իշխանութիւնը ո՛ւր բնակեցնելու մտադիր է զանոնք, շեշտելով թէ Ջաւախքը այդ առումով շատ անընդունելի շրջան է, քանի որ լուրջ ընդհարումներու վտանգը մեծ է, վերադարձողներուն եւ տեղացի բնակչութեան միջեւ :

Ընդդիմութեան մէկ թեւն ալ հիմնապէս դէմ արտայայտուած է մեսխեթներու վերադարձին, ըսելով թէ այդ մասին օրինագիծ պատրաստողները (Դեմոկրատժողովրդական շարժում) կ'ենթադրեն մօտ 20 հազար ընտանիք ընդունիլ որոնք անցեալ դարու 40ական թուականներուն արտաքսուած էին· բայց նկատի առած անոնց ներկայի շառաւիղներուն թիւը, թերեւս վերադառնալ փափաքողներու զանգուածը կը հասնի քանի մը հարիւր հազարի :

Խորհրդարանին իշխող մեծամասնութիւնը չէ ընդունած ընդդիմութեան առարկութիւնները : Անոնք ըսած են թէ մեսխէթներու վերադարձին յանձնառու եղած է Վրաստանը Եւրոպական Խորհուրդ մուտքէն առաջ եւ ըստ այդ պարտաւորութեան, հայրենադարձի գործընթացը պէտք է աւարտի 2011էն առաջ :

Այդ մասին պատրաստուած օրինագիծը կը նախատեսէ որ Վրաստան հաստատէ հայրենադարձի կարգավիճակի պաշտօնական ձեւը· իսկ վերադարձողներուն բնակեցման հարցը պէտք է քըննարկումի նիւթ ըլլայ : Մինչ այդ 2008 Յունուարէն 200 : Յունուար պէտք է որ վերադառնալ փափաքող մեսխէթները արձանագրուին վրացական դեսպանատուներու մէջ, որպէսզի ծրագիր մշակուի անոնց վերաբնակեցման մասին :

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՀԵՐՔՈՒՄ

Յունիս 15ի մեր թիւով արձագանգած էինք Վրաստանի հայկական եկեղեցիներու հարցին կարգաւորման հեռանկարի մը : Մայր Աթոռի մամուլի քարտուղարը Վահրամ Քհնյ· Մելիքեան յայտնած է թէ համաձայնութեան խօսքն անգամ անտեղի է եւ կատարուածը կեղծ տեղեկութիւններ տարածելու փորձ է : Ան աւելցուցած է թէ Վրաստանի իշխանութիւններուն առջեւ երկու հարց ներկայացնելու յոյս ունին· առաջինը միրահայ թեմին կարգավիճակն է, երկրորդը պատմական հայկական եկեղեցիներուն վերադարձը :

«Կրօնական կազմակերպութիւններու համար յատուկ հիմերով բարոյական անձի կարգավիճակը ընդունելի չէ, հետեւաբար վիրահայ թեմը ոչ մէկ կարգավիճակ ունի եւ անոր պատկանող եկեղեցիները որեւէ կերպով անոր սեփականութեան արձանագրուած չեն» յայտարարած է Վահրամ Քհնյ· :

ԿՈՒԱՏՐԼՈՒՓԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կուատըլուփի շուրջ հինգ տասնեակ Հայեր Թրուա – Ռիվիէրի մէջ առաջին հանդիպումով մը ձեռնարկած են ընկերակցութիւն մը կազմելու : Նախաձեռնութիւնը զուգադիպած է գերութեան ջնջումի օրուան : «Մէզոն տը լա Գրէոլիթէ»ին մէջ տեղի ունեցած հանդիպումին որոշուած է սերտացնել տեղացիներու հետ մշակութային, հայրենական, խոհանոցային փոխանակումները : Ի վերջոյ, շեշտուած է թէ երկու ժողովուրդները ունին ցեղասպանութեան հասարակաց անցեալ մը իրենց պատմութիւններուն մէջ, նկատի առած 1915ը եւ Ափրիկեցիներու իրենց հողամասէն տեղահանութիւնը, գերութեան օրով :

Թաղապետութեան ներկայացուցիչներուն ալ մասնակցութեամբ զօրակցութիւն տրուած է հայեւկուատըլուփեան գործակցութեան : Նախաձեռնութեան գլխաւոր դէմքերը եղած են Էրիք Ռուստիկեան եւ Արմէն Ստեփան :

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE»

(14 juin)

L'HISTOIRE DE L'ARMENIE RETRACEE A TRAVERS SA FUREUR DE L'ECRITURE

Թերթին Մարսէյլի թղթակիցը Միշէլ Սամսոն այցելած է "Գիրին կախարդանքը" ցուցահանդէսը ու մեծապէս տպաւորուած. թղթակցութիւնը լոյս տեսած է "Մոնտ"ի Յունիս 14ի թիւին մէջ որ իրապէս դժբախտ դիպուածով մը միօրեայ գործադուլին զոհ դարձած է, ընթերցողին չհասնելով : Գրութիւնը տեղ գտած էր թերթին կայքէջին վրայ :

Գիրին կախարդանքին տէր հայ ժողովուրդը ամէն անկիւն հետք մը ձգած է իր այդ մեծ սէրէն : Աշխարհի ամէն ծագէն Մարսէյլ բերուած նմոյշները մէկ – մէկ ապացոյց են ըսուածին : Գլուխ–գործոցներ կան անոնց մէջ· անոնք կը յիշեցնեն թէ Հայերը որքա՛ն հարուստ են տրամներով, աքսորներով և ստեղծագործական յատկանիշով :

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՐԱՔԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ

Թուրքիոյ այժմէականութեան հըրատապ նիւթն է Իրաքի մէջ բանակած քիւրտ զինեալ ուժերը չէզոքացնելու նպատակով անդրսահմանեան միջամտութիւնը: Դատելով թրքական աղբիւրներէ, այդ ուղղութեամբ պատրաստութիւնները թափով յառաջ կը տարուին ու զէնք եւ զինամթերք (հրասայլեր, թնդանօթներ, եւլն.) կը փոխադրուի Թուրքեւիրաքեան սահմանը:

Թրքական բանակի պատասխանատուները վերջին օրերու ահաբեկչական արարքները դատապարտելով, անոնց զոհերուն վրէժը լուծելու, արարքներուն հեղինակները անզօրացնելու անհրաժեշտութիւնը կը շեշտեն: Մանաւանդ երբ պայթումներ, յարձակումներ թիրախ կ'առնեն զինուորներ, զինուորականներ: Այսուհանդերձ, դժուար է ըսել թէ ահաբեկչութիւնը իրաքեան միջամտութեան մը մղիչ ազդա՞կ է իսկապէս, թէ արդարացումի ատաղձը:

Հակառակ երկրին ներսէն ու դուրսէն, յատկապէս Ուաշինկթընէն ըզգուշացումներու թէ իրաքեան զինեալ միջամտութիւն մը դրական բան չի խոստանար Թուրքիոյ, երկրին զինուորական դասը, գլխաւորութեամբ Սպայակոյտի նախագահութեան, մտադիր ու տրամադիր կը թուի այդ գործողութեան: Եւ արդէն քանի՛ անգամներ ալ արտայայտուած է այդ մասին: Թրքական թերթեր կարեւորութեամբ արձագանգեցին Սպայակոյտի նախագահ զօր. Պիւյիւքանըթի խօսքերուն թէ ամէն բան պատրաստ է, բայց հարկ է զինեալ միջամտութեան համար քաղաքական որոշում ունենալ: Մինչ երկրին այդ դասը Արեւմուտքին, մանաւանդ Եւրոպական Միութեան չհակադրուելու, անոր հետ կապերը չխզելու մտահոգութեամբ աւելի վերապահ կը թուէր:

Յունիս 9ի թրքական թերթերը արձագանգեցին Սպայակոյտի նախագահութեան յայտարարութեան. հոն կ'ըսուէր թէ զօր. Պիւյիւքանըթի նախատեսութիւնը իրականացած էր, ահաբեկչութիւնը չեշտուած: «Ահաբեկչական անջատողական ու ցեղապաշտ կազմակերպութեան» վերագրուած արարքներով մատնուած նպատակներուն ի տես իրականութիւնը նշմարելու հրաւէր կ'ըլլար. կ'ըսուէր թէ Թուրքիա դէմ յանդիման է իր ազգային եւ միաւորական կառոյցը ժամանակավրէպ նկատող մտայնութեան մը, որուն վտանգը չնըշմարել աններելի է: Յայտարարութիւնը կ'աւարտէր հետեւեալ յանձնառութեամբ. «Թուրք զինեալ ուժերը ահաբեկչութեան դէմ պայքարի առումով անսասան վճռակամութեան տէր են ու անվիճելի իրականութիւն մըն է թէ նման յարձակումներու հարկաւոր պատասխանը պիտի տան»: Նոյն ատեն նոյն աղբիւրները կը տեղեկացնէին թէ թրքական ուժերը խիստ ռմբակոծութեան թիրախ ըրած են հիւսիսային Իրաքի ՓՔՔ-ի բանակավայրեր որոնց շրջակայ գիւղերուն բընակիչները արդէն այլ տեղ փոխադրուած են:

Քրտական լրատուներ «քաղաքացիական պատերազմի կոչ» նկատեցին Սպայակոյտին յայտարարութիւնը: Իսկ Թուրք գործարարներու միութեան նախագահուհին տարեկան վարչական համագումարին ելոյթ ունենալով շեշտեց թէ Թուրքիոյ մէջ կան ուժեր որոնք թաքուն ծրագիրներ կը մըշակեն երկրին Եւրոպական Միութեան անդամակցութիւնը խոչընդոտելու համար: Ըսաւ նաեւ թէ ահաբեկչութեան դէմ պայքարը պէտք է տարուի քաղաքական ու ապահովութեան մարզերուն համերաշխ գործակցութեամբ, առանց որեւէ հակադրութեան:

Յունիս 11ին երբ արեւմտեան մամուլն ալ նիւթ կ'ընէր իրաքեան զինեալ միջամտութեան մը հաւանականութիւնը, «Հիւրրիյէթ» ամբողջ էջ մը տրամադրած էր նիւթին, իր լրագրողներէն Ֆ. Չէքիրկէի արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլի հետ ունեցած կարեւոր տեսակցութեան հիմով: Այդ տեսակցութեան ամէնէն կարեւոր տեղեկութիւնը այն էր որ Թուրքիոյ զինուորական եւ քաղաքական իշխանութիւններուն միջեւ իրական կամ ենթադրեալ ամէն տարակարծութիւն, հակադրութիւն ջնջուած էր, կամ բնաւ գոյութիւն չէր ունեցած:

«Իրաքի, ահաբեկչութեան եւ ապահովութեան ոլորտին մէջ կառավարութեան ու զինուորականութեան միջեւ ոչ մէկ անհարթութիւն կայ: Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է. երկու իշխանութիւնները շատ հաշտ ու յարիր ընթացքի մէջ են» կ'ըսէր Ա. Կիւլ: Ապա կը բացատրէր թէ ինք վարչապետին համաձայնութեամբ գացած ու կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցած է Սպայակոյտի նախագահութեան դէմքերուն հետ: Ամէն հարցի մասին բացէ ի բաց խօսուած են:

Երբ լրագրողը յիշեցուցած էր թէ զինուորական իշխանութիւնը դըժգոհ էր որ քաղաքական պատասխանատուները իրաքեան միջամտութեան անհրաժեշտ գրաւոր հրահանգը տալէ կը խուսափէին, նախարարը ըսած էր. «Իրաքի, ահաբեկչութեան ու ապահովութեան մարզերուն մէջ տեւական ու աշխոյժ խորհրդակցութիւն կ'ունենանք: Ամէն տեսակ հեռանկարի վարկածով միասին ծրագիր մշակեցինք: Պատմական պատասխանատուութիւն ունինք: Այդ պատճառով, արդէն մըշակուած ծրագրերուն մէջ նշուած է հետեւելի ուղին: Այդ հարցին առընչուած պահանջի մը պարագային անշուշտ պատրաստ ենք ընդհանուր որոշումներ տալու: Ամէն տեսակ քայլ որ արդիւնքի կը տանի, կրնայ առնուիլ, հաւանական է»:

Լրագրողը աւելորդ չէր նկատեր շեշտել թէ նախարարին խօսքերուն եզրակացութիւնը այն է որ զինուորականութիւնը ի հարկին խորհրդակցելով կառավարութեան հետ, ի վիճակի է ամէն տեսակ նախաձեռնութեան դիմելու: Եւ եթէ հարցը վերաբերի իրաքեան միջամտութեան մը, այդ մէկն ալ ըսածին բացառութիւն չի կազմեր:

Սպայակոյտ - կառավարութիւն այս միաձայնութեան վրայ պէտք է աւելցնել հանրապետութեան նախագահին ալ համախոհութիւնը: Ա.-Ն. Սեզէր եւս իր կարգին, Տըրնաքի մէջ հեռավար ականի մը պայթումով երեք զինուորի սպանութեան առթիւ Սպայակոյտի նախագահին ղրկած ցաւակցականին մէջ վճռակամութիւն յայտնած է «Թուրքիոյ միասնութեան, անկոտրակելի ամբողջականութեան ըսպառնացող անջատողական ահաբեկչութեան դէմ պայքարելու, մինչեւ յետին ահաբեկիչին ոչնչացումը»: Ըսած է թէ «Թուրքիոյ հանրապետութիւնը այդ պայքարին պահանջած քայլերը պիտի առնէ անվարան, միաբանելով ժողովուրդին հետ ու արժանի պատասխանը պիտի տայ դաւաճանութիւն փորձողներուն»: Այս արտայայտութիւնը եւս մեկնաբանուած էր որպէս ակնարկութիւն հիւսիսային իրաքեան հաւանական միջամտութեան մը:

Այնպէս կը թուի որ այդ միջամտութիւնը, վերջին օրերու մէկ-երկու ահաբեկչական արարքի ու անոնց պատճառած զոհերուն նեցուկով, ընդհանուր համախոհութիւն ստեղծած է երկրին մէջ ու այլեւս անակնկալ պիտի չըլլայ տեղական բախումներէ, ռմբակոծումներէ աւելի լայնածաւալ գործողութեան մը լուրը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆԷ ԱՆԴԻՆ՝ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յ. ՊԱԼԵԱՆ

Ժողովրդավարութիւնը, իր ներկայի պատկերով, ուր որ օրէնքի սահմաններուն մէջ ան կայ, երկիրներու, կազմակերպութիւններու, կուսակցութիւններու եւ միութիւններու, հարցականի տակ է: Շարժումներ կան, ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին: Արդարեւ, Անգլիոյ պէս երկրի մը մէջ, ուր ժողովրդավարութիւնը հին արմատներ ունի, մտածող մարդիկ դիտել կու տան որ շարքային քաղաքացին իր ժողովրդավարական իրաւունքը, կեանքի մը տեւողութեան, կը գործածէ, չափահասութենէ մինչեւ մահ, միջին հաշուով երկու վայրեան անգամ յիսուն, քուէատուփին առջեւ, երբ խորհրդարանի անդամ կ'ընտրէ: Ոչ իսկ երկու ժամ... Այս պատկերը գրեթէ նոյնն է ամէն տեղ: Այլ խօսքով հակառակ ըսուածներու եւ գրուածներու, մեծամասնութեան համար, ժողովրդավարութիւնը կը սեղմուի այդ մէկ կամ երկու ժամերուն մէջ, քանի որ քուէատուփին առջեւի զոյգ վայրկեանէն մինչեւ յաջորդ զոյգ վայրկեանը, մարդիկ մասնակցութեան ոչ մէկ միջոց ունին: Ծայրայեղ պարագային՝ կը դիմեն ցոյցերու:

Ժողովրդավարութիւնը կը գործէ «ներկայացուցչական» բնոյթով, երբ կէսէն աւելի քուէներով ընտրութիւն տեղի կ'ունենայ, իսկ երբեմն կէսէն աւելին մէկ քուէ իսկ չէ: Ծանօթ երկրի մը մէջ նախագահ ընտրուեցաւ յիսուն ձայներով ընդդէմ քառասունիննի... երբ խորհրդարանը ունէր իննիսունինն անդամ: Օրէնք է, այդ օրէնքի հիման վրայ արդիւնքը վիճելի չէ: Սակայն անհանդստացնող է այն որ ի՞նչպէս ներկայացուցչական կ'ըլլայ ընտրուած ղեկավարութիւնը երբ մէկ անձի այս կամ այն կողմ թեքումով երկրի մը ղեկավարութիւն կ'որոշուի: Իր էութեամբ իսկ հակաժողովրդավարական դրութիւնը վերանայման կարիք ունի, ընկերային կեանքի բոլոր մակարդակներուն վրայ, որպէսզի ժողովրդավարութիւնը իսկական առիթ ըլլայ ժողովրդական կամքի արտայայտութեան: Մանաւանդ ներկայիս, երբ ժողովուրդի քուէներով ներկայացուցչական հանգամանք ձեռք բերելու համար լծակներ անհրաժեշտ են, առաջին հերթին՝ նիւթական միջոցներ, ապա՝ քարոզչական մեքենայ, որ կը կարօտի մեծ գումարներու եւ հանրային կարծիքը ձեւաւորելու կը միտի, այսինքն քուէարկողը առաջնորդելու, անոր սրսկելով համոզումներ: Թաղի վարժարանի սիրուած եւ իմաստուն ուսուցիչը ի՞նչպէ՞ս կրնայ յաւակնիլ երեսփոխան կամ նախագահ դառնալու, ընդդէմ՝ կուսակցութեան հակակշռող անձերու, որոնք ունին, անձնապէս, կամ հաւաքաբար, նիւթական լայն միջոցներ:

Յիշուած զոյգ վայրկեանէն մինչեւ յաջորդ զոյգ վայրկեանները, երբ իրեն պիտի դիմուի քուէատուփին մէջ ձգելու իր կամքը արտայայտող թղթիկը, քաղաքացին կամ կազմակերպութեան մը անդամը բացակայ է, մասնակցութիւն չունի, տուրք կը վճարէ, մամուլով տեղեակ կ'ըլլայ, կ'ըլլայ գոհ կամ դժգոհ, եզրակացնելով որ ընտրական իրաւանցումը տեղի կ'ունենայ սեղմ շըրջանակի մը մէջ, միքրոգոզմի մը մէջ: Այս տխրեցնող գիտակցութեամբ կը բացատրուին ժողովըրդավարական երկիրներու մէջ, քըւէարկութիւններու պարագային, ձեռնպահութիւնները: Կամ, ընդհանրապէս անտարբերութիւնը, ընկերային կեանքի զանազան բնոյթի մարզերէն ներս: Այս կացութեան սկսած են գիտակցիլ մտաւորականներ, գիտնականներ, կը կատարուին ընկերաբանական ուսումնասիրութիւններ: Եթէ իրաւութեան իսկական պայմաններ չստեղծուին, ժողովրդավարութիւնը ինքզինք պիտի կրծէ, եւ այդ կ'ունենայ աննախատեսելի բայց ապահովաբար բացասական հետեւանքներ: Տարբեր ընտրութիւններու առիթով տեղի կ'ունենան հանրահաւաքներ, որոնք ուժի ցուցադրութեան կը նմանին, կը ծառայեն ընդհանրապէս կողմնակիցներ համոզելու: Միթէ՞ հանրահաւաքները աւելի օգտակար պիտի չըլլային ընտրութենէ մը ետք, լսելու համար զանգուածը, հաշիւ տալու եղածի եւ ըլլալիքի մասին, փոխանակ սպասելու չորս կամ հինգ տարի: Օրինակ, նախարար մը, դուրս գալով իր հռոմէացի փրոգոնսիւլի դերէն, բարեկարգումի մը կամ նախաձեռնութեան մը պարագային, ինչո՞ւ պիտի չլսէ ժողովուրդը, անոր թելադրանքները եւ ակնկալութիւնները, ոչ միայն համախոհները: Եւ այս, իշխանութեան տեւողութեան, ոչ ձեւականօրէն: Մասնակցութեան հարցը դրուած է, փարթիսիփասիոն, որպէսզի իշխանութիւնը ծառայէ հաւաքականութեան շահերուն եւ ոչ իշխանաւորի:

Ժողովրդավարութեան յաջորդ հանգրուանը իսկական մասնակցութեան կենսագործումն է: Հին Աթէնքի մէջ, ուղղակի ժողովրդավարութիւնը կարելի էր, երբ միատեղ կը ծրագրէին եւ կ'ընտրէին: Ժամանակակից ընկերութիւններու մէջ աթենական ձեւը կիրարկելի չէ, բայց անկարելի չէ գտնել մասնակցութեան նոր ձեւեր, հարցախոյզներէն մինչեւ համացանցային կայքերը, ուր մարդիկ կարենան ըսել թէ համաձայն են կամ չեն,

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Յապաւումով)

• Մարտ 4ին Վարպուրկ քաղաքին մէջ տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ ասորի համայնքի նոր առաջնորդ Ցուլիւս Հաննա Այտըն նորօծ եպիսկոպոսի գահակալութիւնը:

Ան երկար տարիներ որպէս հովիւ ծառայած է Գերմանիոյ մէջ եւ միջեկեղեցական յարաբերութիւններու ներկայացուցիչն էր Ասորի Ուղղափառ եկեղեցւոյ:

Շուրջ հինգ հազար ներկաներու փառահեղ գահակալութեան արարողութեան իր մասնակցութիւնը բերաւ Գարեգին Արք. Պեքճեան, իր հետ ունենալով Սերովբէ Վրդ. Իսախանեանը: Հայոց Առաջնորդը իր շնորհաւորական խօսքին մէջ քաջալերեց նորօծ եպիսկոպոսը, մաղթելով իրեն երկար ու արդիւնաբեր գործունէութիւն մը: Իրեն յանձնեց նաեւ հայկական եկեղեցիներու ալպոմ մը որպէս յուշանուէր:

• Գերմանիոյ մէջ ՀՀ առաջին պետութիւնն է որ պատուոյ հիւպատոս մը կ'ունենայ յանձին Պ. Կիւնթէր Փիլարսկիի: Պ. Փիլարսկին շուրջ 15 տարիներէ ի վեր սերտ յարաբերութեան մէջ է Հայաստանի հետ, ուր եւ հանք ու գործատուն կ'աշխատցնէ:

Գործարարին նուիրատուութեամբ ՀՀ նախագահ Ռոպէր Քոչարեանի ներկայութեամբ բացումը կատարուած էր Պերլին ՀՀ դեսպանատան: Այս նուիրատուութիւնը կատարուած էր աշխոյժ ջանքերովը տիկին դեսպանուհի Կարինէ Ղազինեանի: Տիկինը նոյնպէս իր կարելին կատարեց որպէսզի Պ. Փիլարսկին կոչուի պատուոյ հիւպատոսութեան պաշտօնին, որուն գլխաւոր աշխատանքը պիտի կայանայ Հայաստանի եւ Գերմանիոյ միջեւ ճարտարարուեստական ու մշակութային կապերու աշխուժացման սատարել:

Ապրիլ 19ին, Պ. Փիլարսկիի պաշտօնի կոչման պաշտօնական հանդիսութիւնն էր, Քարլսրուհը քաղաքին մէջ, ուր եւ հիւպատոսութեան գրասենեակը պիտի գտնուի: Պ. Փիլարսկիի գլխաւորած ընկերութեան կեդրոնը կը գտնուի նաեւ այս քաղաքին մէջ:

Հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան Գերմանիոյ Թեմի Առաջնորդը Գարեգին Արք. Պեքճեան, Գերմանահայոց Կեդր. Խորհուրդի նախագահ Պ. Շաւարշ Յովսափեան, ՀՀ դեսպանուհի տիկին Կարինէ Ղազինեան, Երեւանի քաղաքապետ Պ. Երուանդ Զախարեան, ինչպէս նաեւ գերմանական քաղաքական ու հանրային կեանքի տարբեր դաշտերու ներկայացուցիչներ:

Հանդիսութեան ընթացքին ողջոյնի խօսք ըսին բացի Պ. Փիլարսկիէն, տիկին Կարինէ Ղազինեան եւ Պատըն-Վիւրթեմպերկի նահանգապետ Պ. Կիւնթէր Էօթինկէր:

• Առաջնորդը այս տարի եւս Ապրիլ 21ին ներկայ գտնուեցաւ Թրիէր քաղաքը, ուր Քրիստոսի սրբազան զգեստը կը գտնուի եւ ամէն տարի տեղի կ'ունենայ միջեկեղեցական արարողութիւն մը:

Թրիէրի եպիսկոպոս Ռայնհարտ Մարքսի հրաւէրով կատարուող հանդիսութիւնները վերջ գտան սիրոյ ճաշով մը, որու ընթացքին Գարեգին Արք. արտասանեց իր սրտի խօսքը՝ շեշտը դնելով աւանդութիւններու եւ սրբութիւններու հաւատարմութեան ու յարգանքի ըսկզբունքներուն վրայ, ընդգծելով որ անոնք վառ կը պահեն մեր հաւատքը եւ մեզի կը յիշեցնեն մեր անցեալը:

• Թեմիս Առաջնորդ Գարեգին Արքեպիսկոպոս Պեքճեան ընկերակցութեամբ Սերովբէ Վրդ. Իսախանեանի, Ապրիլ 29ին Մակտէպուրկ քաղաքի մայր տաճարին մէջ մասնակցեցաւ միջեկեղեցական հանդիսաւոր արարողութեան մը, որու ընթացքին Ուղղափառ, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական եկեղեցիներու բարձրաստիճան բոլոր ներկայացուցիչներուն կողմէ ստորագրուեցաւ մկրտութեան խորհուրդի փոխադարձ ճանաչման բնագիր մը: Այսուհետեւ վերոյիշեալ բոլոր եկեղեցիները, մկրտութեան խորհուրդին մէջ պահելով իր եկեղեցիներուն առանձնայատկութիւններն ու աւանդութիւնները, փոխադարձաբար պիտի ճանչնան զանոնք, քանի որ մկրտութեան խորհուրդը քրիստոնէական եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի միայն մէկ անգամ:

կամ ներկայացնեն առաջարկներ՝ վստահ ըլլալով որ լսող պիտի ըլլայ: Երբ կը փակուին մասնակցութեան տանող ճանապարհները, պէտք չէ զարմանալ եթէ բազմանան ձեռնպահները եւ անտարբերները:

Այս խնդիրը տագնապեցնող չէ միայն մեծ երկիրներու եւ պետութիւններու համար: Ան տագնապեցնող է ընկերութիւններու կեանքը արտայայտող միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու համար: Ի հարկէ, հայ կեանքի համար եւս այս խնդիրները կան, որոնց պէտք է մօտենալ առանց հաւկուրութեան: Առանց սեթեւեթի, Հայաստան եւ Սփիւռք, տարբեր մարզերէ ներս, այս խնդիրները հարկ է տեսնել, քննել, յառաջացնել մասնակցութեան իրաւ պայմանները, ներազգային աշխուժութիւն յառաջացնելու եւ նպատակներու իրականացման ձգտելու համար: Աւանդական դրութիւններուն, ժամանակավրէպ եւ ալ վնասակար ջոջականութեան հարկ է հակադրել մասնակցութիւնը, որ չըլլայ ձեւական, եւ ժողովրդավարութիւնը կենսագործուի:

Մենք որ շատ կը սիրենք «սեմինար»ներ գումարել, կարծիքներ յայտնել, տօնական առիթներով ճառեր խօսիլ, ինչո՞ւ կոչ չենք ըներ համաժողովներու գումարման, ուր մարդիկ գան ոչ միայն լսելու, այլ նաեւ լսուելու համար, լսուիլ՝ նոյնիսկ երբ հանգամանք, դրամատնային մեծ հաշիւներ եւ սաւանի պէս վկայականներ չունին, մեծագումար նուիրատուութիւններով բարերարի լուսապսակ ձեռք չեն բերած:

Հայ մամուլը, որ անցեալին հանդիսացած է, Գրիգոր Արծրունիէն մինչեւ Արփիար Արփիարեան, Շաւարշ Միսաքեանէն մինչեւ ժամանակակից պայծառ դէմքեր, ինչո՞ւ ինքզինք պիտի չտրամադրէ մարդկային եւ ազգային այս նոր հեռանկարի իրականացման:

Ց. Պ.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 2. ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ

Առաջին պատմական գիրքը մեզի հասած ժամանակագրական կարգով ընծայուած է Ագաթանգեղոս անունով անձի մը: Անունը յունարէն է եւ կը նշանակէ Բարի Հրեշտակ. կը ներկայացնէ քրիստոնէութեան պաշտօնական մուտքը Հայաստան, կ'աւետէ ուրախալի դէպք մը:

Ոմանք կը համարեն որ այդ անունը խորհրդանիշ մըն է պարզապէս, սակայն հեղինակը ինքզինք կը ներկայացնէ իբր ականատես պատմական դէպքերուն, Հռոմէն է եւ ուսած հռոմերէն ու յունարէն դպրութիւն Տրդատի ժամանակ (298 - 320) եւ անոր հրամանով կը ձեռնարկէ շարադրելու իր գիրքը:

Սեբէոս պատմիչն ալ կը մէջբերէ արձանագրութիւն մը ուր գրուած է «Ես, Ագաթանգեղոս գրիչ, գրեցի հրամանաւ քաջին Տրդատայ, առեալ ի դիւանէն արքունի»:

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Կը բաղկանայ երեք մասերէ:

Առաջին մասին մէջ պատմականը կ'ընէ Անակի եւ Գրիգոր Լուսաւորչի, Խոսրովի եւ Տրդատի մեզի ծանօթ դէպքերուն մինչեւ Խոր Վիրապէն ելքը, քարոզութիւնը եւ մկրտութեան պատրաստութիւնը:

Երկրորդ բաժինը ամբողջութեամբ Գրիգոր Լուսաւորչի քարոզութիւնն է որ ներկայացուած է՝ «Վարդապետութիւն Սրբոյն Գրիգորի առն Աստուծոյ» տիտղոսով:

Երրորդ բաժնին մէջ կը պատմէ հայ ժողովուրդին համայնական մկրտութիւնը. Լուսաւորչի ուղեւորութիւնը Կեսարիա եպիսկոպոսանալու, ճամբորդութիւնը դէպի Հռոմ Տրդատի հետ Ներոն կայսրին հրաւէրով, հովուական գործունէութիւնը, եւլն.:

Մեր ձեռքը հասած են նաեւ երկու յունարէն եւ մէկ արաբերէն խմբագրութիւններ Ագաթանգեղոսի գիրքէն. երեքն ալ պէտք է որ հայերէն բնագիր մը ունեցած ըլլան ըստ բանասէրներու, որ սակայն մեր ձեռքը չէ հասած:

Կարելի է հետեւցնել որ ներկայիս մեր ձեռքը հասած Ագաթանգեղոսը խմբագրութիւն մըն է կազմուած զանազան պատմական, վկայաբանական, վարդապետական գրութիւններով: Հոն աւելորդ է փնտռել մեր ըմբռնած ձեւով պատմութիւն մը որքան ալ մէջը պատմական տարրեր գտնուին. հոն տիրողը վկայաբանութիւնն է, կրօնական վարդապետութիւնը եւ քարոզչութիւնը, աւանդութիւնը եւ զրոյցներ:

ՈՃԸ ԵՒ ԼԵԶՈՒՆ

Վիպաշունչ հոգի մը կը կենդանացնէ ամէն բան. դէպքերը մանրամասն կը ներկայացուին. պատմելու ոճը աշխոյժ է. գործածած հայերէնը կը ներկայանայ շքեղ փայլով եւ վեհ գնացքով. ամէն ինչ յորդառատ է եւ թափով արտայայտուած, նկարագեղ բայց անհաւասար եւ սանձակոտոր լեզու մը:

ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Քաղաքագլուխը չգիտէր, որ համարեա ամէն մի քայլից հետեւում էին իրեն, եւ բնակիչները նախընտրում էին մնալ իրենց տներում, մինչեւ որ քաղաքագլուխը կ'աւարտէր իր առաւօտեան զբօսանքը: Թէպէտ նա բարի ու արդարամիտ մարդու համբաւ էր վայելում, բայց բոլորը մտածում էին, որ այնուամենայնիւ աւելի լաւ է չերեւալ քաղաքապետի աչքին: Թէ չէ, մէկ էլ տեսար ցանկապատի վրայ կամ փողոցում որեւէ թերութիւն նկատեց, յետոյ գնա պատասխան տուր քաղաքի բարեկարգութեան կանոնները խախտելու համար:

Կազնաչէեւն արդէն ուզում էր յետ դառնալ, երբ նրա ուշադրութիւնը գրաւեց երկարաւուն մի ցանկապատ, որի վրայ ածուխով ինչ որ հետաքրքիր կերպարանքներ էին նկարուած: Մօտենալով տեսաւ, որ դրանք ռազմական հանդերձանքով զինուորներ են:

Բարի մարդ էր քաղաքագլուխը, բայց շատ շատերին ծանօթ էր նրա յանկարծակի ուժեղ պոռթկալու յատկութիւնը: Այսպէս պատահեց եւ այս անգամ:

Սպիտակ պատի վրայ ածուխով նկարուած սեւ կերպարանքները աչք էին զարնում, եւ նա դրանք դիտեց որպէս քաղաքի բարեկարգութեան խախտում: Զայրացաւ նաեւ նրա համար, որ այդ նկարները փճացրին իր հաճելի զբօսանքը: Մօտ եկաւ, որպէսզի դռնակ կամ դարպաս գտնի ու կանչի տանտիրոջը, բայց շուրջը նայելով տեսաւ, որ յետեւում մի ոստիկան է կանգնած:

Օրէնքի պաշտպանը թաւ բեղերով մի հաստ ու անճոռնի երիտասարդ էր:

Նկատելով քաղաքագլխին, նա ձեռքը յարգալից տարաւ գլխարկի շքոցին եւ, աչքերը լայն բացած, եռանդագին մօտ վազեց:

Նրա կերպարանքը ուզածդ մարդու մէջ ծիծաղ կը յարուցէր, բացի, իհարկէ՝ հաստատամարմիններից, եւ Կազնաչէեւը սկսեց սրտանց ծիծաղել:

Երբ ոստիկանը մօտեցաւ, քաղաքապետն արդէն հանգստացել էր, եւ բաւարարուեց միայն կարգադրելով, որպէսզի ըսպիտակեցնեն պատի վրայի այդ անտեղի նկարները:

Մի քանի օր անց, երբ Կազնաչէեւը նորից անցնում էր նրբանցքով, ցնցուած կանգ առաւ, թարմ սպիտակեցրած պատին նոր կերպարանքներ էին յայտնուել:

Այս անգամ արդէն ոչ թէ զինուորներ էին նկարուած, այլ յունական ապստամբութեան հերոսներ՝ Կանարիսը, Միաուլին ու Բաբոլինան:

Կազնաչէեւը իսկոյն ճանաչեց նրանց: Այդ ժամանակ յոյները դեռ շարունակում էին իրենց պայքարը Թուրքերի դէմ, եւ Ռուսաստանը ռազմական օգնութիւն էր ցոյց տալիս Յունաստանին. երկրում տարածուած էին ամէն կարգի սեւ ու սպիտակ եւ գունաւոր բացիկներ՝ յունական հերոսների եւ թուրքական նուաճուած ամրոցների պատկերներով:

Կազնաչէեւին զարմացրեց ոչ թէ այդտեղ պատկերուած յոյն հերոսների կերպարանքները,– Թէոդոսիայում շատ Յոյներ կային, եւ յոյների ու ռուսների իւրաքանչիւր յաղթանակը Թուրքերի վրայ, համընդհանուր ցնծութեան առիթ էր դառնում,– անյայտ նկարչի ստեղծագործութեան մէջ նրան ցնցեց պատկերման ճշգրտութիւնը, գծերի մաքրութիւնն ու ազատութիւնը, վարժ, բայց դեռ երերուն ձեռքի ինքնավստահութիւնը:

Մեծապէս հետաքրքրուած զննելով նկարները, Կազնաչէեւը հիմա մտածում էր, թէ արդեօք առիթն իրեն երջանիկ հնարաւորութիւն չէ՞ր ընձեռում յայտնաբերելու բոլորովին նոր, հետաքրքիր մի տաղանդ: Նա մտքում որոշեց, որ եթէ այս անգամ էլ պատը սպիտակեցնել տայ, չարաճճի նկարիչը անպայման կը գայ ու նորից մի բան կը նկարի:

Շար. 23)

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle

Mini-spectacles des élèves de l'école

Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES

sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

B u f f e t — B r o c h e t t e s — B a r

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

C O N T A C T :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS & SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides	**48 Cours de la Liberté**	**67 La Canebière**
75001 Paris	69003 Lyon	**13001 Marseille**
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	**Tél. : 04 95 09 30 60**
Fax : 01 42 61 94 53	Fax : 04 78 60 92 26	**Fax : 04 95 09 30 61**
armenie@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

La Croix Bleue des Arméniens de France, association caritative, reconnue d'utilité publique, encourage le sens civique de ses membres à participer aux élections législatives, et les invite à donner leurs voix aux candidats de leurs choix.

A cette occasion la Croix Bleue des Arméniens de France, fidèle à ses statuts et à son règlement intérieur, déclare qu'elle ne peut privilégier de son soutien les candidats, quelle que soit leur appartenance politique.

CONSEIL D'ADMINISTRATION
de la CROIX BLEUE
des ARMENIENS de FRANCE

□

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17·30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրեան սրահին մէջ.-

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ)։

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու։

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Ջինարին եւ Մամիկոնին մօտ։ Ընթրիքին գինն է.
15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– Ալիսին՝ 06·03·33·06·70
– Անիքին՝ 01·45·22·11·95
– Պրիժիթին՝ 06·30·15·56·62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique
Hamaskaïne présente :
«A LONG JOURNEY HOME»
le DVD d'Isabelle Bayrakdarian réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.
— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice) et Gaïl Mc Intyre (productrice)
— Vente du DVD.
Jeudi 21 juin à 20 heures 30 à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris
La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

arménie mon amie

AGENDA

TELEVISION

ARTE

Կայանը Յունիս 20ի "Պատմութեան Զորեքշաբթիները" յայտագիրը (ժամը 20·45ին) կը յատկացնէ Հայկական Ցեղասպանութեան։ Կը ցուցադրուի Լօրանս Ժուրտանի պատրաստած ժապաւէնը։

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

⁂

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Կիրակի, Յունիս 24

Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն բոլորը Կիրակի, Յունիս 24ին, խնդակից ըլլալու եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին։

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին։

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում։

Եկեղեցական հոգեպարար արարողութենէն ետք՝ ժամը 12ին, տեղի կ'ունենայ Ցեղասպանութեան զոհերու ՆՈՐ յուշարձանին բացումը։

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

GALA M.C.A. 2007

Sous la Présidence
de Monsieur **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

Samedi 23 juin à 20h45

Au programme :
Présentation des classes de danses arméniennes
Spectacle

Au Pôle Culturel
Salle de Spectacle
Parvis des Arts
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

LA MAIRIE DU 9EME ARRONDISSEMENT DE PARIS
En collaboration avec
LE CENTRE DE RECHERCHE DIKRAN TCHOUHADJIAN
Présentent avec le soutien de
HAMASKAINE Paris
Samedi 23 juin à 20h00
Salle Rossini 6 rue Drouot
75009 Paris

GARINÉ

Opérette en trois actes
De
Dikran TCHOUHADJIAN
(1837 — 1898)
En version concert
Mise en espace par Gérald PAPASIAN
Direction musicale Mariette JOST

⁂

Samedi 23 juin à 18h00
Exposition de photos du Théâtre Arménien présentée par le Commissionnaire du Musée d'Arts et des Lettres « Tcharents » de Yerevan (Arménie) ainsi qu'une exposition de croquis des décors et costumes pour une éventuelle production de **Gariné** présentée par le metteur en scène / scénographe Jean Denis Vivien.
Un cocktail vous attend avant le spectacle.
— **Entrée libre avec réservation** —
Contacts pour réserver :
Ania 06 50 86 28 71 ou
Hourig 06 14 74 92 97

MARSEILLE

A R M E N I E, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 19
MARDI
19 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·729 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21·729

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՋԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԵՒ ՁԱԽԻ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

ԺԻՒՓԷ ՊԱՐՏՈՒԱԾ, ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

ՔՈՒԷԱՐԿՈՂՆԵՐ «ԱՅՈ՛, ԲԱՅՑ...» ԸՍԻՆ ՍԱՐՔՈԶԻԻ

Նախատեսուած "կապոյտ ալիքը" չերեւցաւ եւ հարցախոյզերուն ալ նախատեսութիւնները ի դերեւ ելան: Ծանօթ է որ 400էն 450 աթոռ կը շնորհուէր Իւ. էՄ. Փէ.ին, ինչ որ մտահոգիչ բնոյթ ալ ունէր, բայց չեղաւ: Արդիւնքները բոլորովին տարբեր պատկեր մը պարզեցին: Արդարեւ, Իւ. էՄ. Փէ.ն շուրջ քառասուն աթոռ կորսնցուց բաղդատմամբ նախորդ ժողովին, մինչ ընկերվարականները զգալի յառաջդիմութիւն մը արձանագրեցին 200էն աւելի աթոռ շահելով: Ճիշդ է, Սարքոզիի կուսակցութիւնը բացարձակ մեծամասնութիւն մը ապահովեց, բայց այդ մեծամասնութիւնը ջախջախիչ չէ ինչպէս կը սպասուէր: Ձեռնպահութիւնը (40%) աւելի մեծ էր քան Ա. շրջանին, բայց այդ ձեռնպահութիւնը աւելի վնասեց աջին, քան ձախին: Վերջնական բնոյթ չունենալով հանդերձ, պատկերը սա է. - աջ 323 (նախապէս 359) ձախ 206 (նախապէս 149), Պայրուի Մոտէմը յաջողեցաւ 4 աթոռ ապահովել որոնց մէջ Պայրու եւ Լասալ (այս վերջինը միակ եռակողմ ընտրութիւնն էր), համայնավարները՝ 18 (նախապէս 21), կանաչերն ալ՝ 4 (նախապէս 3): Համայնավարները կրնան կանաչներուն հետ 22 աթոռ ապահոված ըլլալով խորհրդարանական խումբ մը կազմել:

Պարտուածներու մէջ են, բացի գլխաւորէն, որ Ալէն Ժիւփէն է.- Արնօ Գլարսֆելտ, Ժան-Լուի Պրիւկէր, Ժ.-Փ. Շըվէնըման, Ժորժ Սառ, Մարին Լը Փէն, Ռընօ Տոնըտիէօ տը Վապր (մշակոյթի նախկին նախարար), Ալէն Գառինյոն, Ժան-Մարի Գաւատա: Ընտրուած կամ վերընտրուած են՝ Փաթրիք Տէվէճեան, Անտրէ Սանթինի, Մ. Ալիօ-Մարի, Ռ. Պաշըլօ, Ք. Պութէն, Տ. Սթրօս-Քահն, Ֆր. Հոլանտ, Լ. Ֆապիւս, Ժ. Կլաւանի, Քրիսթին Թօպիրա, Իվ Գոշէ, Մարի-Ժորժ Պիւֆէ: Մարսէյլի ընտրական 7րդ շրջանին մէջ Սիլվի Անտրիէօ (ընկերվարական) որուն փոխանորդն էր Կարօ Յովսէփեան, վերընտրուած է ձայներու 57,79%ով:

Ինչ որ պատահեցաւ ընտրութեան այս Բ. շրջանին, ազդարարութեան մը բնոյթն ունի Սարքոզիի համար եւ հետաքրքրական էր Յունիս 17ի իրիկունը դիտել կուսակցութեանց պարագլուխներուն դէմքերը՝ տխուր եւ շշմած էին յաղթողները, մինչ պարտեալները չէին ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը: Այս անսպասելի արդիւնքին գլխաւոր պատճառը կը նկատուի "ընկերային Թէ. Վէ. Ա."յի հարցը, զոր հեռատեսիլի Ա. կայանէն Յունիս 10ին արծարծեց Լ. Ֆապիւս եւ որուն ձախաւեր պատասխան մը տուաւ Ժ.-Լ. Պորլօ: Այս հարցը եւ Յուլիս 1էն նուազագոյն աշխատավարձքի կրճատեալ յաւելումը իրենց դերը խաղացած են, ինչպէս նաեւ քուէարկողներու մէկ մասին վճռակամութիւնը ազատ բեմ չձգելու Նիքոլա Սարքոզիին:

Այս Բ. շրջանին ամէնէն ծանր հարուածը իրե՛ն եւ Սարքոզիի համար, Ա. Ժիւփէի պարտութիւնն է: Քաղաքական ծանօթ դէմք ("լաւագոյնը մեր մէջ" ըսած էր Շիրաք), Թիւ 2ն էր կառավարութեան, պետական միակ նախարարը, որուն յանձնուած էր բնապահութիւնը, մնայուն զարգացումը, ճարտարարուեստական ապահովութիւնը, եւլն.: Պէտք է ըսել որ Ա. Ժիւփէ արժանավայել կարճ ելոյթով մը յայտնեց իր պարտութիւնը, զոր քաղաքական բոլոր դէմքերը գնահատեցին, բայց բոլորին հակազդեցութիւնն ալ ցաւակցական բնոյթ մը ունէր, երբեմն նոյնիսկ դամբանականի երեւոյթ մը պարզեց: Ժիւփէ, Յունիս 18ի առաւօտուն ալ իր հրաժարականը տուաւ, ինչպէս նախատեսուած էր: Արդարեւ, Ֆիյոն յայտարարած էր որ այն նախարարը որ կը պարտուի, պարտի հրաժարիլ իր պաշտօնէն: Ամէն պարագայի մէջ, այս պարտութիւնը ծանր կը կշռէ, քանի շատ յստակ չէ թէ ի՞նչ էր պարտութեան բուն դրդապատճառը: Իր ա՞նձն էր թիրախը Պորտոյի բնակիչներուն համար, թէ ոչ Սարքոզիի քաղաքականութիւնը:

Այժմ, Սարքոզիի կը մնայ գիտակցիլ որ Ազգ. Ժողովը ունի նաեւ ընդդիմութիւն մը, որ բոլորովին լուռ պիտի չըմնայ եւ պիտի կարենայ որոշ դեր մը խաղալ, քանի ինք չկրցաւ ձեռք ձգել այն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը զոր անհրաժեշտ կը նկատէր:

Պարզուած ընդհանուր պատկերէն զատ, կան նաեւ շատ յատկանշական կէտեր, որոնցմէ մէկն է Ա. Գլարսֆելտի պարտութիւնը Փարիզի 12րդ Թաղամասին մէջ, որ տասնամեակներէ ի վեր աջին բերդն էր:

* * *

Այս արդիւնքներուն հետ, հաղորդուեցաւ նաեւ այլ լուր մը, որ էր Ֆր. Հոլանտի եւ Ս. Ռուայալի բաժանումը երեսուն տարուան կենակցութենէ մը ետք: Զարմանալին՝ լուրը հաղորդելու համար ընտրուած օրն էր քանի այդ բաժանումին մասին շշուկներ կային արդէն: Առանձին զեկոյցներէն զատ, պիտի հրատարակեն նաեւ միացեալ յայտարարութիւն մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԷԿ ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ չծնած, 48 ժամէն ծնունդ առին երկու Պաղեստիններ, քանի Մ. Ապպաս՝ օրինաւոր նախագահը եւ Ի. Հանիյէ (Համաս) իրե՛նք զիրենք միակ իշխանութիւնը կը նկատեն: Առաջինը ապաստանած է Այսրյորդանան, իսկ միւսը տէրն ու տիրականն է Գազայի, որ նաեւ թալանի տուած է: Այս կացութեան մէջ, անհաւանական չի նկատուիր որ Իսրայէլ շրջափակէ Գազան, քանի ինք պատրաստ է բանակցելու պաղեստինեան իշխանութեան մը հետ, ուր Համասը տեղ չունենայ: Ապպասի օգնութեան կը հասնի Պուշ: Ապպասի կազմած նոր կառավարութեան գլուխն է Սալամ Ֆայատ, ելմտական իր նախարարը, որ կը պահէ այդ նախարարութիւնը, նաեւ արտաքին նախարարութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը Ա.-Ն. Սեզէր որոշած է չստորա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՒՐՈՊԱ, ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՐՈԶՕ

Եւրոպական յանձնախումբին նախագահը Խոսէ-Մանուէլ Պարոզօ հարցազրոյց մը տուած է Մոնտի (Յունիս 16), ուր կը պարզէ իր տեսակէտները ներկայ կնճռոտ կացութեան մասին:

Ամէն գնով, կը յուսայ որ կարելիութիւն կայ յաղթահարելու դժուարութիւնները եւ համաձայնագրի մը յանգելու, թէեւ դժուար է: Պարոզօ կը գտնէ որ ա.Սրքոզիի յանձնառութիւնը ի նըպաստ "պարզացուած ուխտ"ի մը, օգտակար եղած է եւ կը ծառայէ դուրս ելլելու սահմանադրական բնագրի մը բարդութիւններէն: Ինչ կը վերաբերի Սարքոզիի մերժողական դիրքին՝ Թուրքիոյ անդամակցութեան նկատմամբ, Պարոզօ կ'ըսէ. - "Յաջորդ նիստի ընթացքին, պէտք է կեդրոնանանք հիմնարկութեան հարցին շուրջ: Թուրքիա ի վիճակի չէ Եւրոպական Միութեան անդամակցելու ներկայիս, ոչ ալ Եւրոպան ի վիճակի է զինք ընդունելու: Հարցը սա է՝ պէ՞տք է շարունակել բանակցութիւնները, որոնց հեռանկարը, ամէն պարագային մէջ, բաց է: Եւրոպական Պետութիւնները միաձայնութեամբ որոշեցին բանակցութիւնները սկսիլ, Ֆրանսայի այդ շրջանի գործօն գործակցութեամբ: Տեղին չէ կրկին խնդրոյ առարկայ ընել յանձնառութիւն մը, զոր ամբողջ Միութիւնը ստանձնած է, անդամ Պետութեան մը քաղաքական հաւակցողութեան փոփոխութեան պատճառաւ, նոյնիսկ եթէ շատ կարեւոր պետութիւն մըն է: Նախընթաց մը ստեղծած կ'ըլլանք, որ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ մեր հաւաստի ըլլալը":

ՊՈԼԻՍ

ՏԻՆՔԵՐՈՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ԱՒԱՐՏԱԾ ՉԷ

Պոլսոյ դատախազը Յունիս 14ին վեց ամիսէն երեք տարուան բանտարկութիւն պահանջած է Հ. Տինքի զաւկին Արատ Տինքի համար որ "Ակօս"ի պատասխանատու տնօրէնն է: Պատճառը "Թըրքութիւնը անարգել"ու մեղադրանքն է, ըստ պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածին: Դատը որ Հ. Տինքի սպանութենէն առաջ փակուած էր մասամբ, կը շարունակուի մնացեալ ամբաստանեալներուն համար, որոնց միւս երեքը լրագրողներ Սարգիս Սէրոբեանը, Գարին Գարագաշլըն եւ Այտըն էնկինն են:

"Առանց սահմանի լրագրողները" դատապարտած են կատարուածը, շեշտելով թէ վերոնշեալ յօդուածը սպառնալիք է արտայայտութեան ազատութեան եւ պէտք է ջնջուի:

Բանտարկութեան պահանջը հիմնուած է Հ. Տինքի խմբագրականոյց այն տողերուն վրայ որոնք իբրեւ թէ կը վարկաբեկեն Թրքական արիւնը, եւլն.: Մինչդեռ նախակրթարանի մը մակարդակով Թրքերէն գիտցողն ալ կը հասկնայ որ վարկաբեկուածը -եթէ այդպիսին կայ- Սփիւռքի Հայուն արիւնն է եւ ոչ Թրքականը:

Ս. ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԳ

ՀԱՅ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Ս. Պետերսբուրգի մէջ, Յունիս 15ի առաջին ժամերուն խուլիգաններ յարձակած են հարսանիքէ վերադարձող Հայերու խումբին վրայ. կռիւ ծագած է եւ Հայաստանի 37 տարեկան քաղաքացի մը սպաննուած: Յարձակումը կատարուած է հարսնեւոր Հայերուն պանդոկին մօտը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ԻՐԱՆ ԿԱՊԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ԱՄՆ-Ը

ԱՄՆ-ու Հայաստանի գործավարը յայտարարած է թէ իր երկիրը մտահոգ է, ի տես Հայաստանի եւ Իրանի յարաբերութիւններուն ընդլայնումին: Աւելցուցած է թէ այդ մտահոգութիւնն ալ փոխանցուած է Հայաստանի իշխանութիւններուն: Ըստ գործավարին, ԱՄՆ կը ջանան Հայաստանի իշխանութիւնները մղել Իրանը զրդելու որ միջազգային հանրութեան առջեւ ստանձնած յանձնառութիւնները յարգէ: Գործավարը չէ ըսած թէ իր երկիրը պատիժներու կը դիմէ՞ եթէ Երեւան չկատարէ իրմէ ակընկալուածը, կամ չյաջողի համոզել իր դրացին:

1987 ՅՈՒՆԻՍ 18-Ի ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

2007 Յունիս 18 Թուականը 20ամեակը կը նշէ այն օրուան երբ Եւրոպական Խորհրդարանը լիագումար նիստին կ'ընդունէր Ցեղասպանութեան ճանաչումի օրինագիծը. ան խորագրուած էր. «Հայկական Հարցին քաղաքական լուծումի մը համար»: Ճանաչումը որ առաջինն էր եւրոպական այս մակարդակի ատեանի մը կողմէ, յաջողած էր, հակառակ Թուրքիոյ մեծ ճնշումին, արգիլելու ջանքերուն:

Նշելու համար քսանամեակը, Հայ Դատի Եւրոպայի Մարմինը Յուն. 15-16ին Եւրոպական Խորհրդարանի շէնքին մէջ Եւրոպահայերու Բ. խորհրդաժողովը կը գումարէ: Հոն ի մի կը հաւաքուին Եւրոպայի հայկական ներկայացուցչական կազմակերպութիւնները, անձնաւորութիւններ, ճշդելու համար հայ համայնքներու ներկայի քաղաքական առաջնային հարցերը: Անոնց մաս կը կազմեն հակառակ ժխտումի իր քաղաքականութեան եւ փոքրամասնութիւններու հալածանքին, Թուրքիոյ եւրոպացի նկատուելու ձգտումները, Հայաստանի կիրարկած շրջափակումը, Ղարաբաղի բանակցութիւնները, Եւրոպայի դրացնութեան քաղաքականութիւնը եւ Հարաւային Կովկասի շրջանին մէջ խաղաղութեան եւ կայունութեան հեռանկարները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

2006-Ի ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Պատմական արդարութեան վերականգնումին, ժողովուրդներու միջեւ իրերհասկացողութեան, խօսքի ազատութեան եւ մարդկային հիմնական իրաւունքներու պաշտպանութեան մարզերուն ունեցած նշանակալի մասնակցութեամբ 2006ի նախագահական մրցանակին յետ մահու արժանի նկատուած է Հրանդ Տինք:

Ցեղասպանութեան ճանաչումին իրենց նկատելի ներդրումով մրցանակաւոր հըռչակուած են Թալիանի եղբայրները, "Արտոյտներու ագարակը" ժապաւէնին համար:

Գիտական մարզի մրցանակը տրուած է Վլ. Յարութիւնեանի, Վալերի Առաքելեանի, Զաւէն Աղամեանի, Խաչատուր Մարտիրոսեանի, Գոհար Շահնազարեանի. արուեստի մրցանակը՝ Հենրիկ Իգիթեանի. գրականը՝ Ռուբէն Յովսէփեանի, պատմականը՝ Սամուէլ Կարապետեանի:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ»

(ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՏՈՔԹ. ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ)

ԳԱՀԻՐԷ - 2005

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

Պատմական շատ հարուստ անցեալով դարաւոր ներկայութիւն է եգիպտահայ գաղութը:

Պատմիչ Մատթէոս Ուռհայեցին կը հաստատէ թէ ԺԱ. դարու երկրորդ կիսուն երբ Գրիգոր Բ. Վկայասէր կաթողիկոս Եգիպտոս այցելեց, հոն գտաւ շուրջ 30 հազարնոց հայկական ստուար գաղութ մը ու պարտաւորուեցաւ իր քեռորդին՝ Գրիգորիս եպիսկոպոսը թեմակալ առաջնորդ ու հոգեւոր հովիւ կարգել այնտեղ:

Հազար տարուան անցեալ ունեցող ստուգապատում եղելութիւն մըն է ասիկա:

Մեր օրերուն, երբ կը խօսինք եգիպտահայ գաղութին մասին, անմիջապէս կը մտաբերենք քանի մը նշանաւոր դէմքեր, որոնք ապրեցան կամ գործեցին Նեղոսի ափին. Նուպար Փաշա, Վահան Թէքէեան, Արփիար Արփիարեան, Երուանդ Օտեան, Վահան Նաւասարդեան, Ալ. Սարուխան, Ստեփան Շահպազ...: Կը յիշենք Հ.Բ.Ը.Միութիւնը, որ հիմնուեցաւ Գահիրէի մէջ 1906ին, Պօղոս Նուպար փաշայի գլխաւորութեամբ: Ու չենք մոռնար անշուշտ եգիպտահայ մամուլի այն երեք անուններն ալ որոնք ի՛սկապէս խորհըրդանիշները դարձած են այս դարաւոր գաղութին,- «Յուսաբեր», «Արեւ» եւ «Ջահակիր»:

Եգիպտահայ գաղութին պատմութեամբ հետաքրքրուողներուն համար հայկական գրադարաններու կողմէ տրամադրելի է արդէն աղբիւրագիտական ճոխ ցանկ մը: Հոն կը գտնենք Արտաշէս Գարտաշեանի «Նիւթեր Եգիպտոսի Հայոց պատմութեան համար» խորագրեալ ծաւալուն ուսումնասիրութեան երեք հատորները (Ա. հատոր՝ Գահիրէ, 1943, Բ. եւ Գ. հատորներ՝ Վենետիկ, 1981), Արշակ Ալպօյաճեանի «Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Եգիպտոսի նահանգը եւ Հայերը»ն (Գահիրէ, 1960), Յովհաննէս Թօփուզեանի «Եգիպտոսի հայկական գաղութի պատմութիւն»ը (Երեւան, 1978), Նուպար Տէր Միքայէլեանի «Եգիպտոսի գաղութը 10-15րդ դարերում» (Պէյրութ, 1980) եւ «Եգիպտոսի գաղութը 16-18րդ դարերում» (Գահիրէ, 1985) զոյգ գիրքերը ու տակաւին եգիպտացի պատմագիր Մուհամմէտ Ռիֆաաթ էլ-Իմամի «Հայերը Եգիպտոսի մէջ ԺԹ. դարուն» արաբերէն ընդարձակ աշխատասիրութիւնը (Գահիրէ, 1995) ու Սօնա Զէյթլեանի «Հայութեան ներդրումը վաղ միջնադարեան եւ արդի Եգիպտոսի պատմութեան մէջ»ը (Գանատա, 2004), որուն անգլերէն տարբերակն ալ հրատարակուեցաւ աւելի ուշ, Լոս Անճըլըս, 2006ին:

Այս պատկառելի գրականութիւնը վերջերս ճոխացաւ արժէքաւոր մէկ այլ մատեանով մը որուն հեղինակն է գահիրէաբնակ բանասէր եւ մշակութային գործիչ տոքթ. Սուրէն Պայրամեան:

«Հայ մամուլը Եգիպտոսի մէջ»:

Ա՛յս է խորագիրը 420 էջանի նորատիպ գրքին, որ լոյսին բերուած է Գահիրէի մէջ, 2005ին, տեղւոյն Հ.Բ.Ը.Մ.-ի «Սաթենիկ Ճ. Զագըր» հիմնադրամին նիւթական ձեռնտուութեամբ, պատմութեան սեփականութիւնը դարձնելով 140 տարիէ ասդին Եգիպտոսի մէջ հրատարակուած հայերէն թերթերու մատենագիտական ամբողջական ցուցակը:

Հատորին հեղինակը՝ տոքթ. Սուրէն Պայրամեան բնիկ եգիպտահայ է (ծն.՝ 1943ին): Սան եղած է տեղւոյն Գալուստեան Ազգ. վարժարանին. յետոյ վկայուեր է Գահիրէի համալսարանէն իբրեւ ատամնաբոյժ-վիրաբոյժ: Գաղութին ծոցին մէջ իր տարած հանրային-մշակութանուէր բեղուն գործունէութեան քովն ի վեր «Յուսաբեր» օրաթերթի խմբագիրի պաշտօնն ալ ստանձնած է 5 տարի, 1982 - 1987, յաջորդելով Հայկ Հաճիպօղոսեանին: Ներկայ հատորը հրատարակեալ իր առաջին գործն է եւ կարելի է անվերապահօրէն հաստատել թէ փառաւոր մուտք մըն է ասիկա բանասիրական կալուածէն ներս:

Իր յառաջաբան խօսքին մէջ տոքթ. Պայրամեան նկատել կու տայ թէ 1865էն սկսեալ շուրջ 165 անուն հայերէն թերթ կամ պարբերական հրատարակուած է Եգիպտոսի մէջ: Ինք պատրաստած ու դասակարգած է մատենագիտական լրիւ ցուցակը այդ պարբերականներուն, առանձնաբար նշելով իւրաքանչիւրին հրատարակութեան վայրն ու թուականը, թերթին բնոյթը, անոր հրատարակիչները, արտօնատէրերն ու խմբագիրները, տպագրութեան եղանակը, էջաթիւն ու հատավաճառի գինը:

Հեղինակը մինչ վերոնշեալ մատենագիտական տեղեկութիւնները բծախնդրօրէն զետեղած է իր գրքին ձախակողմեան էջերուն վրայ, հանդիպակած աջակողմեան էջերն ալ յատկացուցած է տուեալ պարբերականին նմոյշ-պատկերին, այդպիսով կենդանի ու «շօշափելի» ընծայելով զայն իր ընթերցողներուն:

Մամուլի ժամանակագրական այս ներկայացումը կը սկսի «Արմաւենի» կիսամսեայ լրագիրով, որ առաջինեկն է եգիպտահայ թերթերուն եւ, որ լոյս ընծայուած է երբեմնի Արմաշ գիւղի հարազատ զաւակ՝ Աբրահամ Մուրատեանի խմբագրութեամբ, 1865ին, Գահիրէ: Ունեցած է շատ կարճատեւ կեանք մը՝ տպագրելով լոկ չորս թիւեր:

Անոր յաջորդած է Աղեքսանդրիոյ «Նեղոս» շաբաթաթերթը (միաժամանակ՝ տեղւոյն առաջին հայատառ թերթը), որ լոյսին բերուած է «Արմաւենի» լրագրէն 24 տարի յետոյ, 1889ին: Այս մէկն ալ տոկացեր է հազիւ չորս ամիս, խմբագիր ունենալով Անտոն Ռշտունին, Ղեւոնդ Քհնյ. Փափազեանն ու Վահան Մամասեանը:

1890ական թուականներու երկրորդ կէսէն սկսեալ, գաղութին թըւական աճումին զուգահեռ, յաճախակի սկսեր է դառնալ նորանուն թերթերու երեւումը Գահիրէի ու Աղեքսանդրիոյ մէջ, ընդհանրապէս՝ հանրածանօթ մտաւորականներու խմբագրութեամբ: Այսպէս, Յարութիւն Արփիար (Քրիզանթեմ) հրատարակած է «Փարոս» լրագիրը (1897-1902), Սմբատ Բիւրատ՝ «Փիւնիկ»ը (1899 - 1903), Երուանդ Օտեան՝ «Ազատ խօսք» երգիծաթերթը (1902 - 1908) ու «Ազատ Բեմ» շաբաթաթերթը (1903 -1907), Վ. Թէքէեան - Միքայէլ Կիւրճեան - Ա. Արփիարեան երրեակը՝ «Շիրակ» գրական ամսագիրը (1905 - 1907), Սուրէն Պարթեւեան՝ «Հոսանք» շաբաթաթերթը (1912) եւլն.:

1904 Դեկտեմբերին Գահիրէի մէջ կը սկսի լոյս տեսնել «Լուսաբեր» երկօրեայ լրագիրը, Վահան Քիւրքճեանի խմբագրութեամբ: Կարճ ժամանակ անց, իր գրիչը անոր կը միացնէ գրագէտ Արփիար Արփիարեան: Թերթին հրատարակութիւնը կանոնաւոր հետեւողականութեամբ կը շարունակուի լման 4 տարի, մինչեւ 1908ի աւարտը երբ ան կ'երթայ միաձուլուիլ Աղեքսանդրիոյ մէջ Երուանդ Օտեանի կողմէ հրատարակուող նորահաստատ «Արեւ» լրագրին: Միացեալ թերթը կը վերանուանուի «Լուսաբեր - Արեւ», կեդրոն ունենալով Գահիրէն: Երկօրեայ այս թերթին խմբագրապետի պաշտօնը կը ստանձնեն Լեւոն Մկրտիչեան, ապա Սուրէն Պարթեւեան: Փետրուար 1913ին նոր բաժանում մը դա՛րձեալ կը կիսէ «Լուսաբեր - Արեւ»ը: «Լուսաբեր» իր անուան ըսկըզբնատառին փոփոխութեամբ կը վերամկրտուի «Յուսաբեր», շուտով դառնալու համար եգիպտահայ գաղութի տիրական ձայնն ու ամէնէն երկարակեաց թերթը, որ կը շարունակէ լոյս տեսնել առ այսօր... Իսկ «Արեւ» կը դադրի ժամանակաւորապէս:

Տոքթ. Ս. Պայրամեան ճշդած է որ «Յուսաբեր» երկօրեան օրաթերթի վերածուած է 1926 Ապրիլ 1ին: Թերթը Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եգիպտոսի շրջանի պաշտօնական բանբերը դարձեր է 1922ին: 1979էն ի վեր՝ թերթին արտօնատիրութիւնը կը պատկանի Յուսաբեր Մշակ. Ընկերակցութեան: Ծանօթ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեան «Յուսաբեր»ը խմբագրած է 1922 - 1956. այնուհետեւ իրեն յաջորդած են Գաբրիէլ Լազեանի, տոքթ. Երուանդ Խաթանասեանի, Սարգիս Զէյթլեանի եւ Բենիամին Թաշեանի նման դէմքեր: Շուրջ 20 տարիէ ասդին կը հրատարակուի Զաւէն Լիլլոզեանի խմբագրական հսկողութեամբ:

Նկատելի է որ «Յուսաբեր» երբեմն ունեցած է յաւելուածական հրատարակութիւններ ալ, ինչպէս՝ «Յուսաբեր» ամսագիրը, առաւելաբար գրական - գեղարուեստական բովանդակութեամբ, որ լոյս ընծայուած է 1944 - 1948, գրագէտներ Գուրգէն Մխիթարեանի ու Բենիամին Թաշեանի խմբագրութեամբ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԻՐԱԶԱԿԱՆ ԱՆԶՕՐ ՈՂԲԱՍԱՑԸ ԵՒ ՄՌՆՉՈՂ ԱՌԻՒԾԸ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յովհաննէս Շիրազի քերթողութիւնը հայ բանաստեղծութեան մէջ իր պատուանդանը գրաւելէ յետոյ, թարգմանուեցաւ նաեւ ռուսերէնի եւ ապա՝ բազմաթիւ լեզուներու: Կարելի է անվարան ըսել թէ Չարենցի եւ Պարոյր Սեւակի հետ կազմեց սովետահայ բանաստեղծութեան եռագագաթ բարձունքը: Տարբերելով միւս երկուքէն, Շիրազ իր ներշնչման գլխաւոր աղբիւրը դարձուց Մայրն ու Արարատ - Մասիսը: Շիրազին համար մղձաւանջ մը եղաւ անոնց գերութիւնը, եղբամայրի նման ողբաց անոնց կորուստը եւ առիւծի պէս մռնչեց անոնց ազատագրութեան ի խնդիր:

Շիրազ մեծ է ամէն Հայու համար, այդ կարծիքը ընթերցումով ու հասկացողութեամբ հիմնաւորուած ըլլայ, կամ ոչ: Ամէն հայ գիտէ, կամ լսած է անոր մասին եւ հըպարտ է անով: Ինչ որ շատեր չեն գիտեր՝ ընկերային առօրեայ կեանքը ապրող սրամիտ ու պատրաստաբան մարդն է: Շիրազի այս կերպարը մտերիմ մանրամասնութիւններով կը ներկայացնէ իր եօթը տղաներէն մէկը՝ Սիփանը, իր «Հայրիկ» խորագրեալ գրքոյկին մէջ:

Այսպէս՝ խումբ մը սփիւռքահայեր կ'այցելեն Շիրազին ու սեղանին վրայ կը դնեն բուռ մը հող: Այդ մասունքը կրծքին սեղմելով կու լայ ան, հետեւեալը ըսելով.- «Այս մի բուռ հողի մէջ նահապետ Նոյի առաքելութիւնը կայ... մեր երեք միլիոն նահատակներու արիւնն ու արցունքը, Արարատի գլխին ձիւնն ու մեր արդար դատի վրէժի խտացումը... եւ այդ վրէժն էլ հայ Աստուծոյ սրտովն է...»:

***

Երեւանի մեթրոյի շինարարութիւնը աւարտած՝ բացման օրն է: Շիրազ հեռաձայնելով կը շնորհաւորէ Կարէն Դեմիրճեանը ու կ'ըսէ.

- Բայց, մի բան պակաս է:
- Ի՞նչը Շիրա՛զ ջան:
- Էն որ ճամբան կարճ է: Լաւ մըտած է որ երկարես, որ էստեղ՝ Երեւան նստենք, էրթանք Գիւմրի, էնտեղից էրթանք Անի, էնտեղից՝ Վան, Կարս, Էրզրում, էնտեղից Անդրանիկի Շապին Գարահիսար ու էնտեղից էլ Սիփանայ սար: Ըշտը, էրթանք Մասիս ու ետ գանք, էրթանք ու գանք, էրթանք եւ չգանք, մնաք էնտեղ...:

Ընկալուչի մէջ Դեմիրճեանի ծիծաղն էր:

***

Շիրազ փողոցը կը հանդիպի խումբ մը հայ երիտասարդներու, որոնք արեւածաղիկի կուտ չրթելով, բարձրաձայն ռուսերէն կը խօսին: Շիրազ կը զայրանայ, սակայն, փոխանակ ուղղակի ճակատելու, իր զաւկին՝ Սիփանին ապտակ մը կ'իջեցնէ բարձրաձայն հայհոյելով.- տօ՛ կեղտո՛տ արարած, ինչի՞ հայերէն չես խօսիր, բա՛, դու սրբութիւն չունե՞ս, շուն ու գելի կա՞թ ես խըմել: Երիտասարդները դասերնին առած՝ կը հեռանան, իսկ Շիրազ զաւակը գգուելով «ներէ՛ր, բալիկ ջան, էդ հօ, քեզի չէի զարկէ, էնոնց կը զարկէի», ըսելով:

***

Անբաղձալի մարդոցմէ խուսափելու իւրայատուկ ձեւեր ունէր ան: Երբ նշմարէր դիմացէն եկողը, որուն չէր ուզեր հանդիպիլ, յանկարծ

կը ձեւացնէր թէ հարբած է եւ ջղային կերպով անյայտ հասցէներու հայհոյանք կը տեղացնէր, կը թքնէր աջ ու ձախ ու հաշիւը փակուած էր: Մարդը կը նախընտրէր ճամբան փոխել, քան թէ նախատինքներու ենթարկուիլ:

***

Փողոցին մէջ երկու կին Շիրազին կը մօտենան իրենց հիացմունքը արտայայտելու համար: «Վարպե՛տ, մենք քեզ շատ ենք սիրում, գիրքերդ Նարեկի պէս մեր բարձին տակ կը պահենք», եւ այլն ըսելով:

Շիրազ շոյուած զգալով կը ժպտի ու կ'ըսէ.- «Է՜, ինձ ի՞նչ, խեղճ բանաստեղծիս անգիր կ'ենէք, գիրքս բարձի տակ կը պահէք... յետոյ էլ ... էն վերեւների գազաններին հետ կը քնէք...»:

***

Իրենց տան փողոցի անկիւնը լուսաւոր ցուցանակ մը կար՝ «Լենինի պողոտայ», որ գիշերները լոյս կը սփռէր: Գիշեր մը յանկարծ, գետնէն քար մը գտնելով, ջարդ ու փշուր ըրաւ զայն՝ սարսափահար զաւկին եւ անցորդներու սահմռկած նայուածքին տակ: Թեւէն քաշ տալով զինք հեռացնել ուզող զաւկին ու ապշահար անցորդներուն նայելով ան ըսաւ.- «Էսիդ իմ փողոցն է, մի փողոց էլ ե՛ս ունենամ»:

***

Օրին մէկը նորաթուխ բանաստեղծներէն մէկը հարբած գլուխը Շիրազին ծունկին դնելով աղաչեց որ օրհնէ զինք՝ «Որ քեզ պէս մեծ դառնամ»: Շիրազ խորամանկօրէն ժպտաց ու ըսաւ.- «Քեզ արդէն կոմկուսակցութիւնը կնքել - գրանցել է, երկրորդ կնքահայր չեմ ուզի դառնամ»:

***

Շիրազն ու տղան կ'անցնէին Լենինի հրապարակէն: Դիմացէն երեք մարդիկ տեսնելով, ան յանկարծ կը մռայլուի ու կ'ըսէ.- «Դիմացինները որ կ'երթան էնոնցից են՝ ՔԱ.ԿԻ. ԷՊ.-ից»: Յետոյ կը սկսի բարձր բարձր հայհոյել.- «Չարենցի գլուխը կերաք, ի՞մս էլ կ'ուզէք»:

Երեքէն մէկը անակնկալօրէն կ'ըսէ.

- Շիրա՛զ ջան, դու շատ լաւ գիտես, թէ Չարենցի գլուխը ովքեր կերան. ձեր գրողները կերան... նրանք մատնչագրեր գրեցին: Դէ՛, մենք ի՞նչ, մենք ընդամէնը կատարողներ ենք...:

Շիրազ մռայլած լռեց. ան շատ լաւ գիտէր ամէն բան, բայց դիտումնաւոր կերպով կը պոռար որ ժողովուրդը գիտնայ:

***

Շիրազի դիւանագիտական խորամանկութեան մասին ապացոյց մըն է հետեւեալ դրուագը.- Արմենիա ճաշարանին մէջ ան ունէր իր յատուկ սեղանը, ուր հաւաքուած սեղանակիցներու խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը գրականութիւնն էր: Սեղանակիցներէն մէկը յանկարծ ըսաւ. «Շիրա՛զ, Իսահակեանի, Չարենցի եւ միւսների նման դու էլ ես Ստալինին տուրք տուել, բանաստեղծութիւն ես նուիրել, այն էլ ի՛նչ բանաստեղծութիւն՝

«Քեզ արեւը պիտի լինի
յաղթանակի շքանշան,
Քանզի կուրծքդ մի երկինք է, քո
մեծ սրտով իմաստութեան»:

Շիրազ առանց ինքզինք կորսնցնելու պատասխանեց.

- Ճիշդ է գրել եմ. էդ տողերը քեզ պէտք են՝ դրա համար ես յիշում - յիշատակում: Հապա ինչո՞ւ չես յիշում բանաստեղծութեան աւարտը, ֆինալը, չէ՞ որ այսպէս է վերջանում.

«Դու չես թողնի որ Մասիս սարն
էլ պանդուխտ մնայ հեռւում»:

- Տեսնո՞ւմ ես, Մասիս եմ ուզում, էն էլ ումի՞ց, Ստալինից. էն էլ ե՞րբ՝ երբ Մասիսի անուն տայիր աքսորի ճանապարհը պատրաստ էր՝ տնով-տեղով, անյուշ-անյիշատակ: Ես գրել եմ, ու խօսելու տեղ էլ ունեմ: Իսկ ինչ կը վերաբերի արեւին, արեւի շքանշան լինելուն, է՛դ էլ չեն հասկացել... արեւը կրծքին եմ դրել որ սիրտը վառի, վառի ու մոխրանայ:

***

Իր տղան՝ Սիփանն է պատմողը վերոյիշեալ դրուագներն ու նաեւ հետեւեալը.-

«Ինչպէս ժողովուրդն է ասում՝ մարդու աչքը դուրս գայ, անունը ոչ: Էդպէս էլ հօրս անունն է դուրս եկել՝ Շիրազը հարբեցող է: Իրականում, հազարից մէկ էր խմում, երբ վրդովուած էր լինում, կամ, ասենք, պետական հրատարակչատնում վէճ է եղել բանաստեղծութիւնից այս կամ այն հատուածը հանել-կրճատելու մասին: Խմածն էլ ի՛նչ լինէր՝ ընդամէնը սառը գարեջուր: Բայց, քանի որ յախուռն խառնուածքի տէր էր, խօսում էր բարձր-բարձր, յուզուած՝ մարդոց թւում էր թէ Շիրազը հարբած է»:

***

Շատ յատկանշական ու ճակատագրական է որ Շիրազ ծնել է 1915ի Ապրիլ 24ին, Կարսէն Գիւմրի գաղթի ճամբուն վրայ, ձորի մը մէջ:

«Ես ծնուել եմ ձորերում,
Եղեռնի մութ օրերում»:

Աստուած եթէ չէ կրցած չարիքը արգիլել, հայ ժողովուրդը փրկել 1915 Ապրիլ 24ին գագաթնակէտին հասած աղէտէն, որպէս մխիթարութիւն, որպէս Մեսիա աշխարհ ղրկեր է Յովհաննէս Շիրազը մեծ առաքելութեամբ մը՝ իբրեւ ողբասաց ու նաեւ հայ ժողովուրդի իրաւունքներուն ու արդարութեան համար մռնչող առիւծ, Սիս ու Մասիսի, Արարատի պահապան ու հայ ժողովուրդի բռնագրաւեալ հայրենիքի պահանջատէր:

Անլռելի պահանջատէր Յովհաննէս Շիրազ վախճանեցաւ 1984ին, սակայն ոգեղինացած Շիրազը կը մնայ հայ ժողովուրդի բոլոր իրաւունքներուն վերահսկիչն ու յուշարարը, մինչեւ որ իրականութիւն դառնայ Ցեղասպանութեան համընդհանուր ճանաչումն ու մեր պահանջներուն գոհացումը:

Հ. Ն.

Մոնրէալ

«ԴԷՊԻ ՀԱՅՔ» ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ ԴԷՊԻ ԳԻՒՄՐԻ

Մօտալուտ ամառուայ ամիսներուն, Հայաստանը դարձեալ պիտի ողողուի գրօսաշրջիկներով: Այդ հազարաւորներուն կողքին, որոնք կ'այցելեն կարճատեւ կեցութեան համար, պիտի գտնուի խումբ մը որ կը հետապնդէ ինքնորոյն նպատակ: Խումբը՝ բաղկացած տասնըհինգ սփիւռքահայ երիտասարդներէ, ամառը պիտի անցընէ Գիւմրիի մէջ կամաւորական աշխատանք ընելով:

Խումբին մէջ կան կրթական, հասարակական, գիտական եւ այլ ոլորտներու փորձառութիւն ունեցող երիտասարդներ, բոլորն ալ մեծապէս խանդավառ Երեւանէն դուրս Հայաստանեան կեանքին ծանօթանալու առիթով: Ապրելով հիւրընկալ ընտանիքներու մօտ, Հայաստանի ներկայ վիճակը խորապէս ճանչնալու հնարաւորութիւնը պիտի ունենան:

Րայլըն Ուէպըրը 30ամեայ ամերիկահայ կամաւոր մըն է: Ան պիտի աշխատի անգլերէն լեզուի եւ համակարգչային ծրագիրներու ուսուցանութեամբ: Ան կ'ուզէ տիրապետել հայերէն լեզուին, առիթ տալով զայն օր մը փոխանցելու իր զաւակներուն: Ան կ'ըսէ «Լեզուի իմացութեամբ, անոնք իրենց ինքնութիւնը երբեք հարցականի չեն ենթարկեր»: Երբ 2005ին այցելած էր Հայաստան, Րայլըն անդրադարձած էր թէ որքա՛ն անջատուած էր հայրենիքէն, եւ իր մէջ հրամայականը յառաջացուցած էր այդ կապը վերահաստատելու, աւելցնելով. «Հայաստանի ապագայ զարգացումներուն կ'ուզեմ մասնակից դառնալ»:

2007ին «Դէպի Հայք» որոշեց ընդլայնել իր ներկայութիւնը Երեւանէն դուրս, եւ ստեղծեց ծրագիր Գիւմրիի մէջ: Հիւրընկալ ընտանիքներու կողքին հիմնարկը կազմակերպած է լեզուի դասեր, շաբաթական դասախօսական ներկայացումներ, երիտասարդական հաւաքներ եւ շրջապտոյտներ: Այս բոլորին նպատակն է կամաւորին փոխանցել լիարժէք եւ իմաստալից փորձառութիւն: Նկատի ունենալով, որ արտա-երեւանեան տարածքները կը դիմագրաւեն յաւելեալ մարտահրաւէրներ բարգաւաճման ճամբուն վրայ, հիմնարկը որոշեց իր կամաւորներու տրամադրած նպաստի ուղղութիւնը բարեփոխել եւ քաջալերել ամառուան ամիսներու կամաւորականութիւնը Երեւանէն դուրս:

Հայախօս կամաւոր Սեւանա Նամանը Գալիֆորնիայէն է, եւ մագիստրոս վկայականի աշակերտ: Երեւանէն դուրս աշխատելու հմայքը կարեւոր գործօն մըն էր ամառը Հայաստան անցընելու իր որոշումին մէջ: Սեւանան պիտի աշխատի հաշմանդամներու «Փիւնիկ» կազմակերպութեան մօտ:

Իւրաքանչիւր կամաւոր Հայաստան կու գայ տարբեր նպատակներով եւ մղումներով, սակայն բոլորն ալ կ'առաջնորդուին Հայաստանը մօտէն ճանչնալու հեռանկարով: Րայլընը, Սեւանան եւ Քեյթին եւ Գիւմրիի միւս կամաւորները տակաւին իրար չեն ճանչնար: Քանի մը ամիսէն սակայն, ստեղծած պիտի ըլլան երկարատեւ կապեր:

«Դէպի Հայք» կազմակերպութեան առաքելութիւնն է Հայաստան - Սփիւռք կապերը ամրապնդել՝ սփիւռքահայ երիտասարդութեան առիթ ընծայելով մասնակցելու Հայաստանի առօրեային եւ մասնակցելով անոր զարգացմանը, միաժամանակ խթանել անոր ազգային ինքնաճանաչման գործընթացը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Նա մարդ էր փնտռում, որպէսզի յանձնարարի հետամտել փոքրիկ նկարչին եւ իմանալ նրա հասցէն, երբ յանկարծ նկատեց այն նոյն հաստավիզ ոստիկանին, որը պատուի առած արձանացել էր իր յետեւում:

- Բա՛,- անակնկալի եկած բացագանչեց Կազնաչէեւը: - Ինչպէ՞ս է, որ նորից յայտնուեցիր այստեղ:

- Ես, ձերդ բարեծնութիւն, հեռուից նկատեցի, որ ուղղւում էք այս կողմ ու շտապեցի ձեր յետեւից: Բայց, ես մեղաւոր չեմ, ձերդ բարեծնութիւն: Դեռ երէկ երեկոյեան պատը միանգամայն կարգին վիճակում էր: Խնայեցէք, ձերդ բարեծնութիւն:

- Լաւ, լաւ,- ընդհատեց նրան Կազնաչէեւը: - Դու այս պատը հսկողութեան տակ առ եւ անպայման յայտնաբերիր կարգը խախտողին: Իսկ երբ կ'իմանաս, թէ ով է նա եւ որտեղ է ապրում, կը ներկայանաս ինձ: Եւ մի՛ խանգարիր նրան, թո՛ղ, թող նկարի: Իսկ սա առայժմ թող սպիտակեցնեն:

***

Այդ առաւօտ, նախաճաշից յետոյ, Կազնաչէեւը, ինչպէս միշտ, աշխատասենեակում զբաղուած էր իր գործերով: Բայց անսպասելիօրէն եկաւ քաղաքի ճարտարապետն ու ընդհատեց նրան: Կոխը եկել էր քաղաքապետին հաստատել տալու աղբիւրների վերանորոգման համար նախատեսուող ծախսերի գումարը:

Քաղաքապետը ստորագրեց բոլոր թղթերը, բայց այս անգամ Կոխը չգիտես ինչու յապաղում էր: Կազնաչէեւը զարմանքով լի հայեացքը յառեց նրան: Այն ժամանակ ճարտարապետը, ի վերջոյ սիրտ անելով, թղթապանակից դուրս բերեց թղթերի մի փոքր տրցակ:

Քաղաքագլուխը չսպասեց, որ Կոխը բացատրի թէ ինչ բաներ են դրանք, այլ ինքը անհամբեր հարցրեց.

- Դա ի՞նչ բան է:

Կոխը յարգալից սկսեց բացատրել.

- Ալեքսանդր Իվանովիչ, խոնարհաբար խնդրում եմ ձեզ միջոց գտնել եւ հետաքրքրուել պատանի Հայվազովսկու նկարներով: Տղան ակնյայտ հակում է ցուցաբերում դէպի գեղանկարչութիւնը: Ամբողջ ամառ ես նրան ծանօթացնում էի գծագրութեան եւ հեռանկարի կանոններին: Դրա ապացոյցն են ահա այս նկարները:

Կազնաչէեւը, հետաքրքրուած, ձեռքն առաւ նկարները: Տեղն ու տեղը նա յիշեց պատին ածուխով նկարուած այն կերպարանքները եւ թուաց, թէ դրանց ու այս նկարների միջեւ ինչ որ ընդհանրութիւն կայ: Յաջորդ րոպէին արդէն համոզուեց, որ իր ենթադրութիւնը ճիշդ է. թերթիկներից մէկի վրայից իրեն էին նայում նոյն յոյն հերոսները, իհարկէ աւելի փոքրացուած չափսերով:

Զարմացած ու անչափ գոհ, որ ի վերջոյ կարող է իր մօտ կանչել յամառ նկարչին, քաղաքագլուխը նոյնիսկ ծիծաղեց: Նա Կոխին պատմեց ցանկապատին նկարուած պատկերների ամբողջ պատմութիւնը եւ կարգադրեց իր մօտ բերել պատանուն, հետեւեալ օրը, ճաշից յետոյ: Իսկ այս բոլոր դէպքերի իսկական յանցաւորն, ի հարկէ, ոչինչ չգիտէր: Այդ օրը Յովհաննէսն առաւօտեան շուտ վեր կացաւ: Արդէն մէկ ամիս էր, որ նա յաճախում էր գաւառական դպրոց:

Առաջին իսկ օրից տղան սիրեց ուսումը: Ճիշդ է, ինչպէս պահանջում էր ուսուցիչը, ամէն ինչ պէտք էր անգիր անել, բայց Յովհաննէսը չէր վախենում. Նա հիանալի յիշողութիւն ունէր:

(Շար. 24)

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մալխասեան եւ աղջիկը՝ Գլարա
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԱԲԵՐ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 14ին, 88 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Յունիս 19, ժամը 15ին, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին

15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris

"ՅԱՌԱՋ". – Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Մալխասեանին։

Monsieur et Madame Gérard Malkassian (Jirayr Malkhassian) et leur fille, Clara
ont la douleur de vous faire part du décès de leur mère et grand-mère

Madame Loussaper Malkassian

(née VARBEDIAN)

survenu le 14 juin 2007, à l'âge de 88 ans.

La cérémonie se déroulera en l'église apostolique arménienne Saint Jean-Baptiste; 15 rue Jean-Goujon — 75008 Paris, le mardi 19 juin à 15 heures.

«HARATCH» présente ses condoléances à M. et Mme Malkassian.

LECTURE

Jeudi 21 juin à 19 heures
71 rue Saint-Jacques — Paris 5ème
(annexe de la Librairie Vrin)

A l'occasion de la parution **«En ces sombres jours»**, d'Aram Andonian aux éditions Metispresses (Genève), invitation à la lecture d'extraits du texte, en présence du traducteur Hervé Georgelin.

Diffusion : Librairie Vrin,
www.vrin.vrin.fr
MetisPresses :
information@metispresses.ch
www.metispresses.ch

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Կիրակի, Յունիս 24

Շավիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւը եւ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն բոլորը Կիրակի, Յունիս 24ին, խնդակից ըլլալու եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին։

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին։

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ Հոգեւոր Հովիւներու, բարերարներու եւ Հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում։

Եկեղեցական հոգեպարար արարողութենէն ետք՝ ժամը 12ին, տեղի կ'ունենայ Ցեղասպանութեան զոհերու ՆՈՐ յուշարձանին բացումը։

COLONIE DE VACANCES
«LA SOURCE»
à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«Լոյս եւ Ճշմարտութիւն եւ Ազատութիւն»

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունիս 21,
ժամը 20·30ին

ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Զրոյց՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԲԵՄԵՐԸ

Թատերգութիւններու էջերէն հատուածներ կը ներկայացնէ դրամատիկական թատրոնի դերասան՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի "Էլէն Բիզանդ" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Ակօ Գարաքողեանէ, եւ 100 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Պալթայէ, Կարպիս Քէօսէեանի մահուան առթիւ։

□

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թաղէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17·30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրեան սրահին մէջ.–

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ)։

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու։

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ։ Ընթրիքին գինն է. 15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն

Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– Ալիսին՝ 06· 03· 33· 06· 70
– Անիքին՝ 01· 45· 22· 11· 95
– Գրիժիթին՝ 06· 30· 15· 56· 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

GALA M.C.A. 2007

Sous la Présidence
de Monsieur **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

Samedi 23 juin à 20h45

Au programme :
Présentation des classes de danses arméniennes
Spectacle

Au Pôle Culturel
Salle de Spectacle
Parvis des Arts
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

(Շար. Ա. էջէն)

գրել Ազգ. Ժողովէն Բ. անգամ վաւերացուած նախագահի ընտրութիւնը ժողովրդական քուէով կատարելու օրէնքը։ Ուստի օրինագիծը հանրաքուէի պիտի դրուի։ Սեզէր յայտնած է նաեւ թէ ընդունուած օրէնքին ձեւակերպութեան դէմ բողոքելով Սահմանադրական ատեանին պիտի դիմէ, պահանջելով որ անվաւեր նկատուի ան։ Բողոքը կը վերաբերի մէկ քուէի պակասին, քանի որ օրէնքը ընդունուած է 366 քուէով, մինչ հարկ էր 367 ըլլար։ Ընդդիմութեան ԺՀՓ կուսակցութիւնն ալ նոյն առարկութեամբ արդէն դիմած է Սահմանադրական ատեանին։ Այս զարգացումով անկարելի կը թուի Յուլիս 22ի խորհրդարանական ընտրութեան միացնել նախագահականը։

ՔԱՊՈՒԼԻ մէջ ռմբահարձ մը գործըւած է հանրակառքի մը դէմ, որ ոստիկաններ կը փոխադրէր։ 35 մեռեալ կայ։ Արարքին տէր եղած էին Թալիպանները։ Յունիս 18ի առաւօտուն ալ Ամերիկացիք ռումբեր նետած են մադրասայի (կրօնական դպրոց) մը վրայ այն պատճառաբանութեամբ որ ալ-Քաիտայի տարրեր ապաստանած են, եօթը մանուկ մեռած է...։

arménie mon amie

AGENDA

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

CYCLE DE CONFERENCES

Samedi 23 juin à 15h
LA PEINTURE DE PAYSAGES EN ARMENIE
Varvara Basmadjian,
historienne de l'art et enseignante

Mercredi 27 juin à 15h
HAKOB HOVNATANIAN
(1806-1881),
L'ART DU PORTRAIT
Nelly Paladian,
historienne de l'art
et spécialiste de Hovnatanian

Petit Palais
avenue Winston Churchill . 75008 Paris

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

TELEVISION

ARTE

Կայանը Յունիս 20ի "Պատմութեան Զորեքշաբթիները" յայտագիրը (ժամը 20·45ին) կը յատկացնէ Հայկական Ցեղասպանութեան։ Կը ցուցադրուի Լօրանս Ժուրտանի պատրաստած ժապաւէնը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique
Hamaskaïne présente :
«A LONG JOURNEY HOME»
le DVD d'Isabelle Bayrakdarian réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.
— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice) et Gail Mc Intyre (productrice)
— Vente du DVD.
Jeudi 21 juin à 20 heures 30
à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris
La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

ARLES
Exposition

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle
Mini-spectacles des élèves de l'école
Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES

sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

Buffet — Brochettes — Bar

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 20
MERCREDI
20 JUIN
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·730 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·730

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգային Նորընտիր Ժողովը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.– Իւ.Էմ.Փէ. եւ միացած 323, Ընկերվարական եւ զանազան ձախ 205, Համայնավար 18, Կանաչ 4, Մոտէմ 4, չարձանագրուած 3: Երեսփոխաններու ընդհանուր թիւը 577 է: Նոր Ժողովին մէջ 105 կին կայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ երաշտի, անապատացման մշտական սպառնալիքի տակ է: Հողագործութիւնը մեծապէս կը տուժէ, կենդանական, յատկապէս թռչնազգիներու, տեսակներ անյայտանալու վտանգին ենթակայ են: Լիճեր կան որոնք արդէն ցամքած են ամբողջութեամբ, նոյնիսկ Վանայ լիճին ջուրի մակարդակը արագօրէն կ'իջնէ, ըստ նոր լուրերու: Մասնագէտներու կարծիքով լիճին կայութիւնը սպառնալիք է հոն ապրող ձկնեղէններուն: Շատ մը գետերու, լիճերու մակարդակը նոյնպէս իջած է, այն աստիճան որ կղզեակներ երեւան եկած են տեղ-տեղ:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ ԱՄՆ որոշեցին ուղղակի օժանդակել պաղեստինեան իշխանութեան, որքան կարելի է արագօրէն, բայց, այդ օժանդակութեան գործադրութիւնը բաւական դժուար է: Տեսակէտներու տարբերութիւն մըն ալ կայ Եւրոպական միութեան եւ ԱՄՆ-ու եւ Իսրայէլի միջեւ, առաջինը կը պնդէ պաղեստինեան հողամասերու միասնականութեան վրայ, կը մերժէ օժանդակել Համասին, զոր ահաբեկչական խմբակ մը կը նկատէ: Այս պայմաններու մէջ, գերմանական նախագահութիւնն ալ որեւէ թուական չի կրնար ճշդել օժանդակութեան յանձնումին համար: ԱՄՆ-ու Արտաքին նախարարը յայտնած է նոր վարչապետին (օրինաւոր ճիւղին) որ ԱՄՆ անմիջապէս պիտի վերսկսին իրենց օժանդակութիւնը: Առաջին առթիւ 86 միլիոն տոլար պիտի յանձնուի, ապա, մարդասիրական 40 միլիոնի նոր օժանդակութիւն մը պաղեստինցի գաղթականներու համար, գլխաւորաբար Գազայի գօտիին մէջ: Միւս կողմէ, Ֆաթահ եւ Համաս կը ջանան իրենց դիրքերը ամրապնդել: Մ. Ապպասի իշխանութիւնը սահմանափակուած է Այսրյորդանան:

Ժ.-Փ. ՇԸՎԷՆԸՄԱՆ երեսփոխանական ընտրութեան իր պարտութենէն ետք, նոյն օրը, Յունիս 18ին, իր հրաժարականը տուաւ Պելֆորի քաղաքապետի իր պաշտօնին: Կը թուի թէ իր քաղաքական ասպարէզը վերջ գտած է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին կողմէ ընդունուած «Գաղթի օրէնք»ը բուռն հակազդեցութեան մղած է երկրին թուրք տուար համայնքը: Նոր օրէնքը կը դժուարացնէ ընտանեկան մէկտեղումը, գերմաներէնի իմացութիւնը նախապայման կը նկատէ գաղթի թեկնածուներուն, քաղաքացիութեան համար պարտաւորիչ կը դառնայ գերմաներէնի քննութիւնը: Թուրք քաղաքացիներու խորհուրդին նախագահը ըսած է թէ օրէնքը գործադրութեան դրուելու պարագային պիտի դիմեն Սահմանադրական ատեանին: Օրէնքը պէտք է վաւերացուի նահանգներու եւ հանրապետութեան նախագահին կողմէ:

ՃԱՆՖՐԱՆԳՕ ՖԵՌԷ, կանանց հագուստի իտալացի դերձակը, զոհ գնաց ուղեղային արիւնահոսութեան Յունիս 17ին Միլանոյի Սան Ռաֆայէլէ հիւանդանոցը: 62 տարեկան էր: Իր ձեռնարկը հիմնած է 1978ին եւ շրջան մըն ալ 1989էն 1997 վարած էր Փարիզի Քրիսթիան Տիոր հաստատութիւնը:

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԻ ՅՈՒԶԻՉ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 18 Երկուշաբթի օր նախագահական պալատին մէջ շուրջ 200 հիւրերու – պետական դէմքեր, ակադեմականներ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Լիբանանի դեսպանները – ներկայութեան նախագահական 2006ի մրցանակները յանձնուած են:

Ներկաներուն մէջ գտնուած են յետ մահու մրցանակակիր Հ. Տինքի կինը՝ Ռաքէլ, եղբայրը, աղջիկը. նաեւ Թավիանի եղբայրներէն Փաոլօն:

Նախագահ Ռ. Քոչարեան յուզումով ոգեկոչած է նահատակ լրագրողը, ապա դիմելով անոր հարազատներուն, խնդրած որ մրցանակը հայ ժողովուրդին, հայկական պետութեան կողմէ յարգանքի տուրք նկատեն Հ. Տինքի որ իր կեանքին գնով ըրաւ հարկաւորը: «Հայաստանը նրա ընտանիքի համար տուն է» ըսած է նախագահը:

Յետոյ երբ Ռաքէլ Տինք հրաւիրուած է մրցանակը ստանալու, իրեն հետ մէկ անձի նման ոտքի կանգնած է ամբողջ սրահը ու սկսած ծափահարել: Ծաղկեփունջեր նուիրուած են իրեն, գնահատականութեամբ յորդող մթնոլորտ մը ստեղծելով: Հակիրճ ելոյթ մըն ալ ունեցած է ցեղասպանութեան նուիրուած գործերու յատուկ մրցանակի դատակազմին նախագահը Յարութիւն Գէորգեան:

Հ. Տինքի մրցանակէն ետք յանձնուած է Թավիանի եղբայրներունը, իրենց պատրաստած «Արտոյտներու ագարակը» ֆիլմին համար: «Մենք բազմաթիւ մրցանակներ ստացած ենք, բայց այս մէկը տարբեր է բոլորէն, մեզի համար յատուկ իմաստ կը կրէ. պարզ մրցանակ մը չէ ան» ըսած է Փաոլօ Թավիանի, անդրադառնալով Ա. Արսլանի գիրքը շարժանկարի գործի վերածելու իրենց որոշումին:

Մրցանակը յանձնելով Ռ. Քոչարեան ըսած է. «Եթէ ուզում ենք ունենալ աւելի անվտանգ, աւելի արդար, աւելի հանդուրժող աշխարհ, ապա պէտք է մեր մէջ ուժ գտնենք դատապարտելու համար անցեալում կատարուած բոլոր յանցագործութիւնները, յատկապէս եթէ խօսքը գնում է ցեղասպանութեան մասին»:

Հանրապետութեան նախագահի մրցանակներ յանձնուած են նաեւ գիտական, արուեստի, գրականութեան ճիւղերուն:

Նախագահի մրցանակին որուն հիմնադիրը «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամն է, գումարը կը տրամադրուի «Ռոպէր Պօղոսեան եւ որդիներ» հիմնադրամին կողմէ:

ՉՃԱՆՉՑՈՒԱԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՔՈՍՈՎՈՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Չորս չճանչցուած պետութիւններու՝ Լեռնային Ղարաբաղի, Հարաւային Օսէթիայի, Աբխազիայի եւ Մերձդնեստրի արտաքին գործերու նախարարութիւնները Յունիս 16ին Տիրասպոլի մէջ ստորագրած են «Մոլդովայի, Վրաստանի, Հայաստանի, Ադրբեջանի տարածքներուն հակամարտութիւններուն խաղաղ եւ արդար կարգաւորման սկզբունքներու հռչակագիր» մը: Հռչակագիրով շեշտուած է նաեւ որ հակամարտութիւնները միայն քաղաքական միջոցներով, կողմերու կեցուածքին յարգանքով եւ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին հիմով պէտք է կարգաւորուին:

Չորս չճանչցուած պետութիւնները Քոսովոյի անկախացումը նախադէպ նկատած են, նշելով որ իրենցմէ ամէն մէկը հիմնաւորման առումով աւելի հասուն վիճակի մէջ է, քան Քոսովօն:

ԼՂՀ

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԽՈՅԶ

Ընկերաբանական կեդրոնի տնօրէն Ահարոն Ադիբեկեան Յունիս 18ին Երեւանի մէջ ներկայացուցած է ԼՂՀ նախագահական ընտրութեան առընչութեամբ կատարած հարցախոյզին արդիւնքները: Յուլիս 19ին տեղի ունենալիք այդ ընտրութիւնը ունի հինգ թեկնածու. Արմէն Աբգարեան, Վանիկ Աւանէսեան, Հրանտ Մելքումեան, արտաքին գործերու փոխ նախարար Մասիս Մայիլեան եւ Ազգային ապահովութեան նախկին ղեկավար Բակօ Սահակեան: Այս վերջինը կ'ընդունուի որպէս ներկայի նախագահին՝ Ա. Ղուկասեանի նախընտրած թեկնածուն:

Ա. Ադիբեկեան, ինչպէս կը գրէր «Ազգ»ը, ըսած է թէ Հայաստանի նման, ԼՂՀ ժողովուրդին ալ 30%ը հետաքրքրուած չէ ընտրութեամբ: Յաջողութեան կարեւոր ազդակ կը նկատուի ներկայի նախագահին զօրակցութիւնը, քանի որ 60%ը դրական վերաբերում ունի Ա. Ղուկասեանի նկատմամբ:

Հարցախոյզին արդիւնքը թեկնածուներէն գլխաւոր երկու մրցակից տուած է. Բակօ Սահակեանն ու Մասիս Մայիլեանը: Միւս երեքին յաջողութեան հաւանականութիւնը բաւական ցած է: Պատասխանողները ըսած են որ կ'ուզեն «բարի, հոգատար եւ փորձառու» նախագահ մը: Անոնց 90%ը Ղարաբաղի ապագային համար անկախութեան այլընտրանք կը տեսնէ Հայաստանի հետ միացումը, 8%ը միայն կ'ընդունի անկախութեան փոխարէն տարածքի զիջում:

Անկախութիւն կամ Հայաստանի միացում ընտրանքին իրականացումը մեծամասնութիւնը կարելի կը նկատէ Բ. Սահակեանի ընտրութեամբ:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Էջմիածնի Մհեր Աբեղեան ցուցասրահին մէջ բացուած է ֆրանսահայ նկարիչներու ցուցահանդէս մը, Է. Շահինի, Ժանսէմի, Գառզուի աւելի քան 60 պաստառներով. անոնք կը պատկանին ազգային պատկերասրահին: Էջմիածնի ցուցասրահին տնօրէնը Մանուշ Յովհաննիսեան նշուած արուեստագէտները Ի. դարու հայկական կերպարուեստին լաւագոյն ներկայացուցիչները նկատած է, ուրախութիւն յայտնելով որ էջմիածինցիները որոնք յաճախ Երեւան երթալու կարելիութիւն չունին, բոլորովին անմասն չի մնար արուեստի կեանքէն:

ԲՐԻՏԱՆԻԱ

ԴԷՊԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄ

Բրիտանական խորհրդարանին նոր մէկ անդամն ալ – 132րդը – Յունիս 15ին ստորագրած է Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւը: Թիւը եռապատիկն է 2006ին երբ միայն 46 էր ստորագրողներու թիւը: 132րդը կը կոչուի Ճ. Գորպին:

Բանաձեւը որ կը կրէ 357 թիւը, կ'ըսէ. «Այս Ժողովը կը հաւատայ որ 1915ին աւելի քան մէկուկէս միլիոն Հայերու բնաջնջումը ցեղասպանական արարք էր. ըստ այնմ կը դիմէ Բրիտանիոյ կառավարութեան որ զայն ընդունի որպէս այդ. կը հաւատայ որ Թուրքիոյ եւս հեռատեսական շահերը կը պահանջեն դիմել նոյն քայլին»:

Կը սպասուի որ այլ երեսփոխաններ եւս հետեւին Ճ. Գորպինի օրինակին:

ՀԱՅԵՒԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի ու Բաքուի մամուլի ակումբներուն կողմէ համացանցային գրական հանդէս մը ստեղծուած է. հոն զետեղուած են հինգ հայ եւ հինգ ադրբեջանցի գրողներէ մէյմէկ գործ: Ընկերացած են գործերուն անգլերէն եւ ռուսերէն թարգմանութիւնները: Ծրագրին յաջողութիւն գտնելու պարագային կայքէջին վրայ կը զետեղուին նաեւ վրացի, աբխազ, կիպրացի, յոյն, թուրք գրողներէ էջեր:

Ծրագրին ղեկավարը Արթիւր Պապեան ըսած է թէ կայքէջը ունի գրական քննարկումներու բաժին մըն ալ:

Ծրագրին իրականացման օժանդակած է կաթողիկէ օգնութեան գրասենեակը: Կայքէջին հասցէն է.

www.litlab.org

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փրակայի մէջ տեղի ունեցող ծանրաբարձութեան աշխարհի պատանեկան ախոյենութեան փայլուն մասնակցութիւն ունեցած է Հոխիսիմէ Խուրշուդեան, մինչեւ 75 քկ.-ներու դասակարգին մէջ: Ան 103 քկ. վերցնելով սկսած է, ապա 108 քկ.ով նուաճած է ոսկէ մետալը:

Հրումի վարժութեան մէջ ալ երկմարտի 245 քկ. (108+137) արդիւնքով հռչակուած է աշխարհի ախոյեանուհի: Երկրորդ դիրքը գրաւած է բելառուս մարզուհին, 16 քկ. նուազ վերցնելով. երրորդ եղած է քորէացի մասնակիցը 220 քկ.ով:

Իտալիոյ մէջ ընթացող նշանառութեան աշխարհի ախոյենութեան ալ յաջողագոյնը յայտնուած է Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Երջանիկ Աւետիսեան: Ան եւս արժանացած է ոսկէ մետալի:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ»

(ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՏՈՔԹ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՅԼԱՄԵԱՆ)

ԳԱՀԻՐԷ - 2005

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

Իսկ ի՞նչ կ՚ըլլայ ճակատագիրը «Արեւ»ին:

«Լուսաբեր»էն բաժնուելէ ետք աւելի քան երկու տարի ան կը լռէ: 1915ին սակայն, Սահմանադիր Ռամկավար Կուսակցութիւնը կը վերանորոգէ Եր. Օտեանի 1908ի «Արեւ»ին արտօնագիրը ու կը սկսի լոյս ընծայել զայն երկօրեայ դրութեամբ, Աղեքսանդրիոյ մէջ, խմբագրի պաշտօնին կոչելով բանաստեղծ Վահան Թէքէեանը: Թերթին «Նոր շրջան»ի այս առաջին թիւը կը հրատարակուի 1915 Մայիս 11-ին:

1921 Հոկտեմբերին «Արեւ» կը դառնայ ՌԱԿ-ի Եգիպտոսի շրջանի պաշտօնաթերթը: Կարճ ժամանակ անց, երկու էական փոփոխութիւններ կը կատարուին անոր գնացքին մէջ: Նախ կը վերածուի օրաթերթի (1922 Դեկտեմբեր 8էն սկսեալ), այնուհետեւ Աղեքսանդրիայէն կը փոխադրուի մայրաքաղաք Գահիրէ (1924): Կանոնաւորապէս կը հրատարակուի առ այսօր, հակառակ գաղութին տարապայման նօսրացումին (կ՚իմանանք, թէ քանի մը ամիսէ ի վեր «Արեւ» հարկադրաբար վերադարձած է երկօրեայ դրութեան): Թերթին արտօնատիրութիւնը 1971էն ի վեր կը պատկանի Հայ Ազգային Հիմնադրամին:

Մինչեւ 1960ական թուականներ «Արեւ» շատ ուշագրաւ դերք մը գրաւած է ռամկավար մամուլին մէջ իբրեւ այդ գաղափարաբանութեան միջնաբերդերէն մին: Ունեցած է անուանի խմբագիրներ եւ աշխատակիցներ: Թէքէեան զայն խմբագրած է շուրջ 15 տարի, յետոյ իրեն յաջորդած են Միքայէլ Կիւրճեան. Յովհաննէս Փօղոսեան, Նուպար Պէրպէրեան, Երուանդ Ազատեան, Աւետիս Եափուճեան եւայլն: 2003-էն այսօր խմբագրական գործերը կը վերահսկէ Ասպետ Արթինեան: Նըշենք որ «Արեւ»ի վերջին շրջաններու խմբագիրներէն Յովհաննէս Տէր Պետրոսեան ձեռնամուխ եղած է օրաթերթին մատենագիտութեան պատրաստութեան (Ա. պրակը հրատարակուած է 1990ին, Գահիրէ): «Արեւ» 1998 Յունուարէն ի վեր լոյս կ՚ընծայէ նաեւ արաբերէն ամսօրեայ յաւելուած մը, մասամբ հայկական նիւթեր արծարծող բովանդակութեամբ, և որ անվճար կ՚ուղարկուի տեղւոյն ու արտասահմանի արաբախօս մտաւորական շրջանակներուն:

Գրքին տուեալներուն հետեւելով կը նկատենք, որ 1920-1950 երկարող երեսնամեայ ժամանակաշրջանին եգիպտահայ մամուլի ընտանիքին միացած են ճի՛շդ 70 նորածիլ պարբերականներ: Ասոնց մեծամասնութիւնը սակայն ունեցած է չափազանց կարճատեւ կեանք, չէ կրցած գոյատեւել: Այս շրջանի թերթերէն ամենաերկարակեացները եղած են Աղեքսանդրիոյ «Արաքս» շաբաթաթերթը (1925 - 1965, խմբ.՝ Արամ եւ Շաւարշ Ստեփանեան), Լեւոն Աճեմեանի «Փունջ» մանկական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթը (1925 - 1946, ընդամէնը 431 պրակ), Յարութիւն Մանավեանի «Սարկաւագին Եգիպտահայ Տարեցոյցը» (1928-1953), Շաւարշ Ստեփանեանի «Գրպանի Տարեցոյց»ը (1941 - 1956) եւ գըլխաւորաբար՝ «Ջահակիր» շաբաթաթերթը, որ կը հիմնուի 1948ին ու կը շարունակէ լոյս տեսնել առ այսօր:

«Ջահակիր», որ «Յուսաբեր»ի եւ «Արեւ»ի նման կայուն ու հաստատ դերք մը ունի գաղութին մէջ, կեանքի կոչուած է երկու մտաւորականներու կողմէ. բանաստեղծ Արշամ Տատրեան եւ գրադատ Հայկ Ժամկոչեան: Այս վերջինը սեփականատէրը եղած է թերթին մինչեւ 1963: Նոյն թուականի Նոյեմբերին սկսած է «Ջահակիր»ի «Նոր շրջան»ը՝ Սարգիս Պալայեանի սեփականատիրութեամբ ու խմբագրութեամբ: Թերթը ճանչցուած է իբրեւ Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան բանբեր, թէեւ այդ մասին ո՛չ մէկ ակնարկութիւն ունի տոքթ. Փայլամեան: Վերջին 25 տարիներուն խմբագիր եղած են Ջաւէն Պալայեան, ապա Աւետիս Մովսէսեան: 1989էն այսօր «Ջահակիր» կը հրատարակուի երկշաբաթաթերթի դրութեամբ, սեփականատէր ունենալով Գահիրէի «Հայկական Ընթերցասրահ»ը:

Նկատել տանք նաեւ, որ 1966 - 1972 «Ջահակիր» հրատարակած է մարզական - երիտասարդական ամսօրեայ յաւելուած մըն ալ: Իսկ 2001 Յունուարէն այսօր ան կանոնաւորաբար կը շարունակէ լոյս ընծայել «Ծիծեռնակ» անունով զուտ երաժշտական եռամսեայ մը, Հայկ Աւագեանի խմբագրութեամբ:

Նշմարելի է որ եգիպտահայ մամուլին մէջ միշտ ալ կարեւոր տեղ գրաւած են զաւեշտաթերթերը: Տոքթ. Փայլամեան կը թուէ այդ բնոյթի 19 անուն: Զախջախիչ մեծամասնութեամբ ունեցած են կարճատեւ կեանք, հրապարակէն սըրբուելով, դեռ հազիւ քանի մը թիւ տպագրած: Ասոնց մէջ յիշատակութեան արժանի է «Հայկական Սինեմա» պատկերազարդ զուարթ շաբաթաթերթը, որ հրատարակուած է Գահիրէ, 1925-1926 (ընդամէնը 50 թիւ), Ալեքսանդր Սարուխանի, Երուանդ Օտեանի ու եգիպտահայ երգիծաբան Վարդան Զաքարեանի խմբագրութեամբ: Երգիծաթերթերուն (եւ առհասարակ եգիպտահայ մամուլին) մէջ իր երկարակեցութեամբ մրցանիշ կոտրած է սակայն Երուանդ Մսըլեանի «Սալառնակ» շաբաթաթերթը, որ յաջողած է անխափան հրատարակուիլ աւելի քան կէս դար, 1919-1971:

Երբ կ՚անցնինք 1950ի սահմանը ու կ՚ընթանանք դէպի մեր օրերը, կը զգանք որ տակաւ շիջում մը կ՚ապրի եգիպտահայ մամուլը: Հրապարակ իջած նոր թերթերը դա՛րձեալ ու մի՛շտ կարճատեւ կեանք ունին, եւ ինչ որ բացայայտօրէն զգալի է՝ այլեւս իրենց գլխուն վերեւ չունին պատկառելի մտաւորական-խմբագիրներ: Այս նոր թերթերը առհասարակ դպրոցական կամ աշակերտական հրատարակութիւններ են, երբեմն ալ հոգեւոր կամ տեղեկատուական բնոյթի: Ասոնց մէջ ամէնէն երկարակեացն ու հետեւողականը ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի մասնաճիւղի «Տեղեկատու»ն է, որ հրատարակուիլ սկսած է 1956ին ու շարունակուած մինչեւ 1981: 15 տարուան դադարէ մը յետոյ ան կրկին կեանքի կոչուեր է 1996ին, եռամսեայ դրութեամբ գոյատեւելով առ այսօր:

Ի դէպ, իր ներկայացուցած մամուլի անուններու շարքին միջեւ հեղինակը տեղ բացած է նաեւ քանի մը «Տեղեկագիր»ներու, որոնք անհաշտ կը մնան «մամուլ»ի ընկալեալ հասկացողութեան հետ: Զորօրինակ, Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի կրթական տարեշրջանի «Զեկուցում»ները (1924 - 1926, պատրաստուած՝ Նիկոլ Աղբալեանի կողմէ), ՀԲԸՄ-ի «Տարեկան Տեղեկագիր»ները (1907 - 1928), նոյն միութեան «Ամսօրեայ Տեղեկագիր»ները (1838-1942, 60 թիւ), կամ դա՛րձեալ նոյն միութեան «Ոսկեմատեան»ը (2 հատոր՝ 1914 եւ 1919): Կարելի էր զանոնք (ու անոնց բազմաթիւ նմանօրինակները, զորս հեղինակն իսկ յիշատակած է իր յառաջաբանին մէջ) զետեղել յաւելուածական անջատ գլուխի մը տակ, պատշաճ բացատրողականով ու գնահատականով:

Տոքթ. Սուրէն Փայլամեան իր հատորին վերջաւորութեան կցած է «Օժանդակ ցանկեր»ու չահեկան բաժին մըն ալ, առանձնաբար թըւարկելով եգիպտահայ մամուլի անունները ըստ այբբենական կարգի (168 անուն), ըստ ժամանակագրութեան (1865էն մինչեւ 2002), ըստ բնոյթի (քաղաքական, գրական, կրօնական, երգիծական, աշակերտական, մարզական եւ այլն), ըստ պարբերականութեան (օրաթերթ, երկօրեայ, եռօրեայ, շաբաթաթերթ, ամսաթերթ, տարեցոյց, պարբերական) եւ ըստ հրատարակութեան վայրի (Գահիրէ կամ Աղեքսանդրիա): Անջատ գլուխներու տակ ցանկագրած է նաեւ հատորին մէջ յիշատակեալ անձնանունները ու տպարանները, ինչպէս նաեւ իր օգտագործած սկզբնաղբիւր-գիրքերը կամ յօդուածները: Այսպիսով, ան իր գործը դարձուցեր է դիւրատար գործիք մը յաչս բանասէրներուն ու զայն կնքեր է գիտական դրոշմով:

Տոքթ. Սուրէն Փայլամեանի նորատիպ այս հատորը, կարելի է ըսել, այլեւս գրեթէ վերջնականապէս սրբագրած ու ճշդած կ՚ըլլայ բոլոր այն թիւրիմացութիւններն ու սխալները, որոնք կը վխտան եգիպտահայ մամուլին առընչուող հին թէ նոր, հայաստանեան թէ սփիւռքեան զանազան հրատարակութիւններու մէջ: Հեղինակը, ըստ կարելւոյն, յստակացում բերած է բազմաթիւ թերթերու մատենագիտական տուեալներուն ու առ այդ՝ իր գիրքը վերածած է վստահելի ուղեցոյցի մը:

Թերեւս ակնկալելի էր որ հեղինակը համապարփակ ներածականով մըն ալ օժտէր իր գիրքը, անդրադառնալով եգիպտահայ մամուլի պատմութեան հոլովոյթին ու ճըշդելով անոր եզակի տեղն ու դերը նախաեղեռնեան ու յետեղեռնեան սփիւռքներու ազգային կեանքին մէջ:

Այս գիրքը, ինքնին, հրաւէր մըն է Սփիւռքին: Անյետաձգելի հրաւէր մը, որպէսզի իւրաքանչիւր գաղութ փրկէ ի՛ր մամուլին պատմութիւնը ու զայն աւանդ թողու յետնորդներուն:

Հալէպ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Որպէսզի աւելի լաւ պատկերացընենք թէ հայ մտաւորականութիւնը ինչպիսի փոթորիկի մը մէջ կ՚ապրէր 1915ին նախորդող քանի մը տարիներու ընթացքին, կրնանք քիչ մը եւս հետեւիլ Սիրունիի կեանքի դըրւագներուն: Կեդրոնականի աշակերտութեան շրջանին ան արդէն ազգային հերոս մը նկատուած էր երբ ձերբակալուած ու բանտարկուած էր: Կեդրոնականը աւարտելէ վերջ պիտի դառնայ «Ազատամարտ» ծանօթ թերթի խմբագիրը եւ շատ շուտով դարձեալ պիտի բռնէ բանտին ճամբան: Այս անգամ ան կը պատժուէր «Ազատամարտ»ի մէջ Փափազեանի կողմէ անգլիացի յայտնի դէմք Հարոլտ Պէքսթընէն արտագրուած յօդուածի մը պատճառաւ: Պէքսթընին յօդուածը, որ գրի առնըւած էր 1913ին Օսմանեան հողատարածքի վրայ կատարուած ճամբորդութենէ մը վերջ, Թուրքերու դէմ ծանր քննադատութիւններ ու արտայայտութիւններ ունէր, բան մը որ հաճոյ չթուեցաւ իշխանութիւններուն ու Սիրունի, որպէս պատասխանատու խմբագիր, դատապարտուեցաւ 4-5 ամիս բանտարկութեան:

Սիրունի կանոնաւոր օրագրութիւն պահեր է բանտարկութեան այդ օրերուն մասին: Այս օրագիրը ի յայտ կը բերէ Սիրունիի մտաւորական մարդու անխորտակելի կամքը: Օրինակ, քաղաքի կեդրոնական բանտը մտնելէ վերջ նախ կը հարցնէ թէ գրադարան կա՞յ բանտին մէջ, եւ երբ կ՚իմանայ որ չկայ, անմիջապէս կը ձեռնարկէ բանտի մէջ մատենադարան մը հիմնելու գործին: Ինք ալ կ՚ընդունէր որ ասիկա տարօրինակ գործ է, բայց բանտին տնօրէնը, որ կոշտ մարդ մը ըլլալով հանդերձ կ՚ուզէր իր օրով նորութիւններ իրականացնել, ընթացք տուաւ Ծոլոլեանին փափաքին ու արտօնեց որ ան գրադարան մը կազմէ: «Ազատամարտ»ին մէջ ծանուցում մը հրատարակուեցաւ որպէսզի հեղինակներ ու հաստատութիւններ իրենց գիրքերէն օրինակներ ղրկեն: Այս ծանուցումը արձագանգ բերաւ: Մեծ թիւով Թրքերէն ու հայերէն գիրքեր ստացուեցան: Գիրքերուն մէջ կային Արսէն Լիւբէնի արկածներէն մինչեւ Դաւրիժեցի Առաքել վարդապետի «Հայոց Պատմութիւնը»: Ի՛նչ տարօրինակ էր որ ոճրագործներով ու վատահամբաւներով լեցուն բանտի մը մէջ այլեւս կար գրադարան մը, որ ունէր նաեւ հայերէն գիրքեր: Այդ գրադարանը

որքա՞ն մնաց հոն, յայտնի չէ, միայն թէ աւելի վերջ, երբ Շաւարշ Միսաքեանն ու Թէոդիկն ալ պիտի բանտարկուին նոյն բանտին մէջ, պիտի զարմանան որ տակաւին կար գրադարանի մը մնացորդացը, ուր մասնաւոր ուշադրութիւն կը գրաւէր Դաւրիժեցիի 1669ին Ամսթերտամի մէջ տպուած գիրքը:

Այս գրադարանին մասին երգիծական էջ մըն ալ ունի Երուանդ Օտեան, «Ժամանակ»ի մէջ տպուած: Օտեան իւրայատուկ ոճով կը պատմէ որ Սիրունի գրադարան մը հիմնած է երբ տեսած է որ բանտը գրադարան չունի: Այնուհետեւ Սիրունի ուզած է բանտը վերածել կրթարանի մը: Մատենադարանէն վերջ ան աշխատեցաւ կազմելու նաեւ թատերախումբ մը որ ներկայացումներ պիտի սարքէ բանտարկեալներուն: Յետոյ պիտի հիմնուի Բանտարկելոց Ակումբ մը որ դրական ու գիտական ասուլիսներ պիտի կազմակերպէ Սիրունիի նախագահութեան ներքեւ: Սիրունի ունի երգչախումբի ծրագիր մըն ալ, որ տակաւին սաղմնային ծրագիր է: Սիրունի կը ցանկայ նաեւ բանտին մէջ հրատարակել գրական հանդէս մը: «Ցաւալին այն է որ հոս պիտի մնամ միայն երեք ամիս ու չեմ գիտեր թէ այս կարճ ժամանակին մէջ պիտի կարենա՞մ գլուխ հանել այս բոլորը», ըսած է ան: Ուստի ան խնդրագիր մը ներկայացուցած է որպէսզի իր դատավարութիւնը երկարի քանի մը ամիս եւս, բայց պատասխան չէ ստացած այս դիմումին:

Օտեանը իր այս երգիծական յօդուածը կ'աւարտէր յայտնելով որ ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի, պետութիւնը լաւ մարդ ընտրած էր բանտը կարգի դնելու համար, եւ բանի թէ տասը Սիրունիներ բանտարկուին բանտերու մէջ որպէսզի այսօրուան ոճրագործները դառնան վաղուան մտաւորականները:

Եթէ մէկդի ընենք Օտեանի այս կատակները, Սիրունիի բանտային օրագիրէն պիտի կարդանք որ Սիրունի դարձեալ նոր հերոս մը դարձեր էր բանտարկութեան պատիժի շնորհիւ: Ան նախ դրուած էր ոճրագործներու բաժնին մէջ, բայց երբ «Ճակատամարտ» այս մասին քննադատութիւն մը հրատարակեց, Սիրունի անմիջապէս փոխադրուեցաւ յատուկ բաժին: Արտօնուեցաւ նաեւ որ այցելութիւններ ընդունի: Այս կէտն ալ ծանուցուեցաւ «Ազատամարտ»ին մէջ: Այնուհետեւ քաղաքին ամէնէն երեւելի մտաւորականները այցի կուգային Սիրունիին: Անոնցմէ մէկը, Գրիգոր Թորոսեան, «Կիկօ» ստորագրութեամբ կը գրէր որ Կեդրոնական Ծակին մէջ այցելութեան գացած էր Կեդրոնականի շրջանաւարտ Սիրունիին: Դեկտ. 26ի այցելուները եղած էին Երուանդ Օտեան, Արամ Անտոնեան, Շաւարշ Միսաքեան, Գրիգոր Թորոսեան: Դեկտ. 29ին այցելութեան կուգան իր երկու եղբայրները Հայկն ու Գրիգորը: Նաեւ Կարպիս Ֆիքրի, դերասան Ազեան: Յուն. 14ի այցելուներն են Վարդգէս, Պարոյր Քէշիշեան, Աբիկ Մուպայաճեան, Յովհաննէս Պօղոսեան: Յունուար 18ին այցելութեան կու գայ Դանիէլ Վարուժան, որուն հետ պիտի խօսի «Նաւասարդ»ի երկրորդ թիւին բովանդակութեան մասին: Յունուար 19ի հիւրերն են Ստեփան Կուրտիկեան, Սամուէլ Ռշտունի, Խաչատուր Փէլթէքեան, խումբ մը վանեցի ու ատափազարցի բարեկամներ: Յունուար 23ին Սիրունին կ'ընդունի Գ. Խաժակը, Օննիկ Ջիֆթէ Սարաֆը: Փետրուար 7ին Զապէլ Եսայեանն է որ եկած է հետը բերելով փունջ մը ծաղիկ ու վարդի անուշ: Եւ դեռ այսպէս՝ ուրիշներ, բոլորն ալ այդ շրջանի ազգային գործիչներ, մութ ապագայով:

Ռ. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ
ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԻՍԻ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏՊԱՒՈՐԻՉ ՀԱՄԵՐԳԸ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ Խ. ԵԼՄԱՋԵԱՆԻ

Ֆրանսայի մէջ «Հայաստանի Տարուան» ծիրէն ներս, հովանաւորութեամբ Նիս Գոթ տ'Ազիւրի հայկական խորհուրդին, Կիրակի, Յունիս 10ին Անկլիքան եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ «Սայաթ Նովա» երգչախումբին համերգը, ընկերակցութեամբ Roine քաղաքի երաժշտանոցներու երիտասարդ ուսուցիչներէն կազմուած «Ակնոց» փողային նուագախումբին: Ասիկա նորութիւն մըն էր եւ շատերու մտքին մէջ հարցական մը կար թէ համեմատած լարայիններուն, փողայինները բաւական ուժեղ պիտի չըհնչէ՞ն. սակայն, այս կասկածը փարատեցաւ առաջին քանի մը երգերէն վերջ:

15 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունեցող «Սայաթ Նովա» երգչախումբը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է նիսահայ գաղութին մէջ, գրեթէ բոլորովին վերանորոգուած յայտագրով մը ներկայացաւ հոյակապ եկեղեցին լեցնող հայ եւ ոչ հայ երաժշտասէրներուն: Տարուէ տարի այս խումբը արձանագրեց յաջողութիւն, լուրջ եւ բծախնդիր աշխատանքով ու հասաւ որոշակի բարձր մակարդակի մը: Գնահատելի է մանաւանդ՝ անդամներուն կանոնաւոր ներկայութիւնը իւրաքանչիւր փորձի, հակառակ իրենց բազմազբաղութեան: Անոնց դէմքերէն կը նկատէինք հայ երգը պանծացընելու եւ լաւագոյնս ներկայացնելու գիտակցութիւնն ու պատասխանատուութիւնը. ակներեւ էին ճշգրիտ շեշտաւորումները. երաժշտական, թէ բառային: Տպաւորիչ էր երաժշտականութիւնը Կանաչեանի «Շուշօ»ին, Պարթեւեանի «Մօր Սիրտը»ին եւ Ալթունեանի «Համով Աղջիկ»ին մէջ, իսկ «Հօյ Նար»ը, ընկերացած՝ փողային գործիքներով, ցնծութեամբ ընդունուեցաւ:

Մեծապէս գնահատուեցան «Սայաթ Նովա»յի մեներգիչներէն Անոյշ Մարտիրոսեան եւ Անի Ելմաջեան, որոնք ունին պարզ եւ անմիջական արտայայտչամիջոցներ, երգելով իրենց բաժինները ձայնեռանգներու բազմազանութեամբ. ինչպէս Անոյշը Կոտոյեանի «Իմ Երեւան»ի, Անին Յարութիւնեանի «Հայկական դանթաթ»ի, յատկապէս Կոմիտասի «Սարէն ելաւ երկու մուխ», «Կոյժն առայի» եւ «Գնա, գնա»յին մէջ: Տիգրիս Կոկէն մեկնաբանեց «Կիլիկիա»ն եւ զգայուն եւ տպաւորիչ կերպով: Շատ տաք եւ հաղորդական ձայնով օժտուած Անդրանիկ Մինասեան սքանչելիօրէն հնչեցուց Կոմիտասի «Հորովել»ը յուզելով ներկաները: «Հայրենիքիս հետ» դանթաթով Նուպար Տէր Մինասեանն ու Անին արթընցուցին ազգասիրական զգացումները:

Յայտագրին գրեթէ բոլոր գործերը գրուած էին փողային նուագարաններու համար, երաժիշտ Աբի Ելմաջեանի կողմէ:

Համերգին յաջողութիւնը կը պարտինք անշուշտ, տաղանդաւոր ղեկավար Խ. Ելմաջեանի որ իր եռանդով, բարեխիղճ ու յամառ աշխատանքով 15 տարուան մէջ «Սայաթ Նովա» երգչախումբը հասցուց գնահատելի մակարդակի մը: Ան յաջողեցաւ սիրցնել մեր երգը, հետաքրքրել ո՛չ միայն հայ, այլ նաեւ օտար երաժշտասէրները հայկական երժշտութեամբ: Կրնանք ըսել թէ, Ելմաջեան բոլոր երգիչներուն ձայնական լարերը ափին մէջ առնելով, կարողութիւնը ունի անոնցմէ դուրս բերելու իր ուզած ձայներն ու շեշտերը: Աչալուրջ ղեկավարութեամբ ան կրցաւ ապահովել ներդաշնակութիւնը երգչախումբին եւ փոքր նուագախումբին միջեւ:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ներկաներուն ջերմ ծափահարութիւններուն ի պատասխան, խումբը կրկնեց «Կեցցէ՛ Զէյթուն, Զարթի՛ր լաօ»ն որ շատ լաւ պատշաճած էր փողային նուագարաններուն:

Այս համերգը որ նաեւ կը կը զուգադիպէր «Սայաթ Նովա»յի 15րդ տարեդարձին, անմոռանալի յիշատակ մը պիտի թողու:

ԼԵՆԱ ՁՈԼԱԳԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՆՉԵ՞Ր ՏԵՍԱՆՔ,
ԻՆՉԵ՞Ր ԼՍԵՑԻՆՔ
Յօդուածներ
Ա. հատոր

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Պոլիս, 2007

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Թէեւ պարապմունքները սկսւում էին իննին, նա շատ աւելի վաղ էր տնից դուրս գալիս:

Այս տարուայ Սեպտեմբերը բարենպաստ էր, համարեա չէր տարբերւում Օգոստոսից. այնպէս հաճելի էր մինչեւ դասերը սկսուելը վազել ծով ու մի լաւ լողանալ: Ամենահաճելին նոյնիսկ ոչ թէ այդ լողանալն էր, այլ արեւը, արեւի լոյսը: Երկար ժամանակ մռայլ սրճարանում փակուած, Յովհաննէսը կարօտել էր արեւին ու առաւօտեան այս ժամերին, եւ հիմա չէր յագենում սեպտեմբերեան պայծառ արեւն ըմբոշխնելուց, երբ օդը աւելի թափանցիկ է, քան ամռան օրերին, եւ արեւի ճառագայթները մի առանձին քնքշութեամբ են շոյում դէմքդ: Փոքրիկ նկարիչը արեւն ընդունում էր ոչ միայն իր աչքերով, այլեւ՝ ողջ էութեամբ:

Դպրոցի ճանապարհին նա երբեմն դարձեալ ածուխով նկարում էր պատերի վրայ: Բայց Քրիստինա Դուրանտէի այն դէպքից յետոյ պատանին աւելի ըզգոյշ էր վարւում: Հիմա նա ընկերներից մէկնումէկին անպայման պահակ էր կանգնեցնում, որպէսզի վտանգի դէպքում նախազգուշացներ իրեն:

Վերջերս նրա աչքով մի հոյակապ երկար պատ էր ընկել: Պատը շատ հարթ ու լաւ էր սպիտակեցուած, եւ սեւ գծերը նրա վրայ հիանալի զատորոշւում էին: Բայց տանտէրը յամառօրէն ամէն անգամ վերասպիտակեցնում էր պատը:

Այնուամենայնիւ, Յովհաննէսը որոշեց տանտիրոջից աւելի յամառ գտնուել: Մանաւանդ, որ պատն իրօք շատ լաւն էր, փողոցն էլ՝ լո՛ւռ, խաղա՛ղ, հազւադէպ էր որեւէ անցորդ պատահում:

Այդ առաւօտեան նա պատը նորից ըսպիտակեցրած գտաւ: Միեւնոյն է, գրպանից հանեց ածուխի կտորն ու սկսեց նկարել: Բայց դեռ չէր հասցրել հիմնական ուրուագծերը քաշել, երբ իր յետեւում լսեց ընկերոջ տագնապալից ազդանշանները: Յաջորդ րոպէին տղան վազեց մօտը եւ ձեռքից բռնելով տարաւ իր յետեւից:

Փախչելիս Յովհաննէսը շուռ եկաւ եւ տեսաւ, որ փողոցի անկիւնում մի շիկաբեղ, հաստավիզ ոստիկան է կանգնած:

Գլխաւոր փողոցում տղաները դանդաղեցրին քայլերը, որպէսզի ուշադրութիւն չհրաւիրեն: Դպրոցի բակը մտնելով՝ Յովհաննէս նորից երկիւղած ետ նայեց ու տեսաւ, որ այն նոյն ոստիկանը շտապում է իր յետեւից:

Դասերի ժամանակ նա անհանգիստ էր, ամէն րոպէ սպասում էր, որ հիմա կը գան ու կը նախատեն իրեն:

Գաւառական դպրոցում պարապմունքները տեղի էին ունենում առաւօտեան եւ ճաշից յետոյ: Առաւօտեան վերջին ժամին Յովհաննէսը հանգստացաւ. եթէ որեւէ բան լինելու էր, ապա անպայման երկար դասամիջոցին իրենք քարշ կը տային տեսուչի մօտ:

Բայց բարի նախազգացումները շուտով ի դերեւ ելան: Դասերից յետոյ ուսուցիչը կարդաց այն աշակերտների ցուցակը, ովքեր այդ օրը զրկւում էին ճաշից, եւ Յովհաննէսի սիրտը գցեց, երբ միւսների թւում արտասանուեց նաեւ իր ազգանունը:

Դասարանում մնացին միայն պատժըւածները: Մի մասին ուսուցիչը չոքեցրեց հատակին, միւսներին՝ սկսեց քանոնով ձեռքներին խփել, բարձր-բարձր հաշւելով հարուածները: Հարուածների ամէնաուժեղ եւ մեծ բաժինն ընկաւ մսագործի մեծագլուխ ու հաստլիկ որդուն, որը թուաբանութեան դասը չէր պատրաստել: Ուսուցիչը քաշում էր նրա մազերից ու գոռգոռում:

– Հապա առեւտրականի տղային վայե՞լ է թուաբանութիւն չիմանալ. ես քո մազերը կը փետեմ, ծո՛յլ արարած:

Վերջապէս ուսուցիչը զայրոյթից կարմրած դէմքը շուռ տուեց Յովհաննէսի կողմը, որն ահը սրտում սպասում էր իր դատավճռին:

– Իսկ հիմա դու ասա, թէ երբ եւ որտեղ ի՞նչ չարութիւն ես արել, որ ոստիկան եկել հարցնում էր՝ ո՞վ ես, որտե՞ղ ես ապրում:

Յովհաննէսը սովորութիւն չունէր խաբելու: Նա հիմա էլ չփորձեց ձեւացնել, թէ իրեն յայտնի չէ ոստիկանի հետաքրքրութեան պատճառը, այլ ազնուաբար խոստովանեց ամէն ինչ:

Ուսուցիչը նոյնիսկ զարմացել էր տըղայի այդ աստիճան անկեղծութեան վրայ: Աշակերտները սովորաբար ստում էին, աշխատելով դուրս պրծնել նոյնիսկ այն դէպքում, երբ փաստերով ապացուցւում էր նրանց յանցանքը:

Նա միայն գլուխը քորեց ու շուարած մրթմրթաց.

– Դէ լաւ, այս անգամ բաւարարւենք նրանով, որ քեզ թողնենք առանց ճաշի...

Երբ պարապմունքները վերջացան, եւ տղան քաղցած ու յուզուած վազեց տուն, տեսաւ, որ այնտեղ իսկական իրարանցում է. պահարանի արկղերը դուրս էին քաշուած, մայրը տենդագին իր տօնական շորերն էր կարկատում, իսկ ինքնաեռի գլխակալի վրայ էր դըրուած թէժացած արդուկը: Հայրը ցածրին աթոռին նստած եռանդով փայլեցընում էր իր հին կօշիկները:

(Շար. 25)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թաղէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17·30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրճեան սրահին մէջ.–

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տիւօ Զեփիւռ) :

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու :

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ : Ընթրիքին գինն է.
15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– Ալիսին՝ 06· 03· 33· 06· 70
– Անիքին՝ 01· 45· 22· 11· 95
– Գրիժիթին՝ 06· 30· 15· 56· 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville

LE DIMANCHE 8 JUILLET

PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : Gaidzag
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor.
Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

ԹԱԼԻՆ-ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը :

Կանխաւ ապահովել տեղերը :

HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique
Hamaskaïne présente :
«A LONG JOURNEY HOME»
le DVD d'Isabelle Bayrakdarian réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.

— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice) et Gaïl Mc Intyre (productrice)
— Vente du DVD.

Jeudi 21 juin à 20 heures 30
à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris
La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

Ս· ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«Լոյս եւ ճշմարտութիւն եւ Ազատութիւն»

ԳՐԱԿԱՆ–ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունիս 21,
ժամը 20·30ին
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Զրոյց՝
ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՔԵՄԵՐԸ
Թատերգութիւններու էջերէն հատուածներ կը ներկայացնէ դրամատիկական թատրոնի դերասան՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

10 bis rue Thouin — **Paris 5ème**
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

L'ASSOCIATION CULTURELLE
ECOLE BILINGUE
SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration
de l'**Ecole HRANT DINK**
et de la **SALLE POLYVALENTE**
qui aura lieu le :
SAMEDI 30 JUIN à 16h30
en présence de **Mme Rakel DINK**
et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

***

A cette occasion
un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem dédiée à la mémoire de **Hrant DINK.**
Réservation obligatoire
et renseignements :
06.22.07.01.92 et **06.82.41.35.14**

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 23

Եկայք Տօնեցուք
Գիւտ Նշխարաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
Գիւշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

Եկայք Տօնեցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Կիրակի, Յունիս 24

Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւը եւ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն բոլորը Կիրակի, Յունիս 24ին, խնդակից ըլլալու եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին :

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին :

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ Հոգեւոր Հովիւներու, բարերարներու եւ Հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում :

Եկեղեցական հոգեպարար արարողութենէն ետք՝ ժամը 12ին, տեղի կ'ունենայ Ցեղասպանութեան զոհերու ՆՈՐ յուշարձանին բացումը :

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle
Mini-spectacles des élèves de l'école
Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES
sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

Buffet — Brochettes — Bar

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

GALA M.C.A. 2007

Sous la Présidence
de Monsieur **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

Samedi 23 juin à 20h45

Au programme :
Présentation des classes de danses arméniennes
Spectacle

Au Pôle Culturel
Salle de Spectacle
Parvis des Arts
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 21
JEUDI
21 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.731 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21.731

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՔՈԶԻԻ Բ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ա ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Ժիւփէի պատկառելի աթոռը, պետական նախարարի հանգամանքով միասին չնորհուեցաւ Ժ.-Լ. Պորլոյի, որ փինանսական իր նախարարութիւնը ձգեց Քրիսթին Լակարտի: Տիկին Լակարտ ալ Հողագործութեան իր նախարարութիւնը թողուց Միշէլ Պարնիէի: Պորլոյի այս նշանակումը միաժամանակ աստիճանի բարձրացում է եւ պատիժ: Արդարեւ, հարկ էր որ Պորլօ հեռանար Նախարարութենէ մը, որու անունով ձախաւեր պատասխան մը տալով Ֆապիուսի, թոյլ տուաւ որ ընկերվարականները բարելաւեն իրենց դիրքը: Պորլօ կը դառնայ ուրեմն բնապահութեան (որու մասին կ'ըսուի թէ ոչ մէկ գաղափար ունի), մնայուն զարգացման նախարարը: Իրեն օգնական պիտի ունենայ, որպէս ենթանախարար Նաթալի Քոշիուսքօ-Մորիզէն եւ փոխադրութեան ճիւղին համար՝ Տոմինիք Պիւսըրօի: Կառավարութեան բանբեր կը դառնայ Լօրան Վօքիէզ: Ենթանախարար կոչուած է նաեւ Քրիսթիան Էսթրոզի, Միշէլ Ալիօ-Մարիի կողքին: Ամէնէն աւելի նորութիւններ կան ենթանախարարներու ճիւղին մէջ եւ ընկերվարական Ժան-Միշէլ Պոքէլի նշանակումը մեծ աղմուկ հանած է: Իւ. Էմ. Փէ.ն եւ ընկերվարականները դաւաճանութիւն կը նկատեն Միւլհիւզի քաղաքապետին այս նշանակումը. առաջինը խաբուած կը նկատէ ինքզինքը, ընկերվարականներն ալ դըժուար կը մարսեն այս նոր դաւաճանութիւնը Քուշնէրէն ետք: Ժան-Մարի Պոքէլ գործակցութեան եւ Ֆրանսախօսութեան ենթանախարար է: Միշտ այդ ճիւղին մէջ, բաւական զարմանալի բնոյթ ունի նաեւ Ֆատելա Ամարայի նշանակումը (հիմնադիրն է "Նի փիւթ, նի սումիզ" շարժումին) որ Քաղաքով պիտի զբաղի, ան ալ Քրիսթին Պութէնի կողքին, ինչ որ բաւական տարօրինակ է, երբ յիշուի Ք. Պութէնի պահպանողական կաթողիկէի ծանօթ նկարագիրը: Ֆ. Ամարա մերժեր է առաջին առաջարկ մը, բայց այս անգամ տեղի տուեր է, բայց կը պնդէ որ միշտ ձախ կը մնայ: Քուշնէրի կողքին ենթանախարար է նաեւ Պոքէլէն զատ Ռամա Եատէ որ պիտի զբաղի մարդկային իրաւունքներով: Ենթանախարար է նաեւ Անտրէ Սանթինի որ հանրային պաշտօնատարներով պիտի ըզբաղի երբեք Վէօրթի քով: Ինք մաս կազմեց Պայրուի կեդրոնին այն ճիւղին որ Սարքոզիի միացաւ: Ռըկպիի Ֆրանսայի ազգային հաւաքականին մարզիչն ալ՝ Պերնար Լափորթ, Ռոզըլին Պաշըլոյի կողքին պիտի դառնայ երիտասարդութեան եւ մարմնամարզի ենթանախարար, բայց պաշտօնին գլուխը պիտի անցնի Հոկտեմբերին, համաշխարհային բաժակի մրցումներէն ետք:

Ինչպէս կը նկատուի, Սարքոզիի այս բարեփոխուած կառավարութիւնը աւելի "բաց" է քան նախորդը. Ռաշիտա Տաթիի քով կ'աւելնան Ֆատելա Ամարա եւ Ռամա Եատէ, կան նաեւ ձախի ծանօթ դէմքեր: Կը մնայ սպասել՝ տեսնելու համար արդիւնքը:

***

Սարքոզի Յունիս 20ին կ'ընդունէր Ժան-Մարի Լը Փէնը, ինչ որ բարկութիւնը յառաջացուցած է կանաչներուն, որոնք չեն հրաւիրուած քաղաքական տեսակցութիւններու այս շարքին, զանազան հոսանքներու հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՔՈԼԱ ՍԱՐՔՈԶԻԻ Թուրքիոյ հանդէպ բացասական դիրքին մասին, Տանիէլ Վերնէ յօդուած մը ստորագրած է Մոնտի մէջ (Յունիս 20): Հեղինակը իր յօդուածին սկիզբը կը մատնանշէ, որ "երկիր մը կայ, ուր Սարքոզի կը կոտրէ անժողովրդականութեան բոլոր մրցանիշները. Թուրքիան է", ու կը յիշէ Ֆրանսայի մերժողական դիրքը նոր բանակցութիւններու գլուխներէն մէկուն՝ տնտեսական եւ դրամական: Կը գտնէ որ այդ ձեւով վերջ կը տրուի կեղծաւորութեան: Գիտակից է որ կան այլ երկիրներ ալ Եւրոպական Միութեան մէջ, որոնք բացասական դիրք ունին եւ նախընտրութիւն կու տան "առանձնաշնորհեալ ընկերակցութեան մը": Կը վերլուծէ նաեւ Սարքոզիի անկեղծ դիրքին հետեւանքները, անդրադառնալով Թուրքիոյ քաղաքական խառնակ վիճակին ու Յուլիս 22ի հեռանկարին անորոշ արդիւնքին: Եթէ Թուրքիոյ կացութեան վերլուծումը ճիշդ թուի, նոյնը չէ Սարքոզիի դիրքին բուն պատճառներուն քննութիւնը, որ ընտրական դրդապատճառներ ալ ունէր, աւելի քան քաղաքական:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ Ի. ԷՆ. ԺԷ. խումբը յայտարարած է Յունիս 19ին որ գնած է Թրքական Օյաք Պանքը 2,67 միլիոն տոլարի: Դրամատունը որ ազգային շուկայի 3%ին տէր է, Ֆրանսական Գրէտի Ակրիքոլին ձեռքէն ղացած է: Ֆիկառոյի տնտեսական յաւելուածը (Յունիս 20) դիտել կու տայ այս առթիւ որ ֆրանսական դրամատունը զոհն է Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց վատթարացման եւ այդ վատթարացման պատճառն ալ կը նկատուի 2006 Հոկտեմբերին Ազգային Ժողովի քուէարկութիւնը Հայկական Ցեղասպանութեան ժխտողականութիւնը պատժող օրինագիծին: Օյաք Պանք Թրքական վերջին մեծ դրամատունն է որ օտարի ձեռքը կ'անցնի:

ՊԱՂՏԱՏԻ կեդրոնը, Յունիս 19ին, շիի մզկիթի մը մօտ թակարդուած բեռնակառք մը պայթած է, որու հետեւանքով 75 մեռեալ կար եւ աւելի քան 200 վիրաւոր: Միաժամանակ ամերիկեան բանակը նոր յարձակման մը ձեռնարկած է Պաղտատի հիւսիս-արեւելքը, ալ-Քաիտայի դէմ:

ՓԱՐԻԶ հաւաքուած էր չարաթավերջին ռուսագիր լրագրութեան միջազգային համագումարը, ինչ որ երեսփոխանական ընտրութեան պատճառով չուքի մէջ մընացած է: Այս 9րդ համագումարին մասնակցած են շուրջ 300 տնօրէններ եւ խմբագիրներ Պանեոլէի Նովոթէլ պանդոկը: Միաժամանակ, Փարիզի Ռուսկայա Միսլը կը տօնէ իր վաթսունամեակը: Ծանօթ՝ Լա Փանսէ ռիւս անունին տակ, շաբաթաթերթը եղած է ռուս գաղթողներու պաշտօնաթերթը, որ այժմ կ'ուզէ նոր դիմագիծ տալ իր պատկերին, քանի այլեւս հակախորհրդային բնոյթ չունի:

ԱԼԷՆ ԺԻՒՓԷ, որ պարտութեան իրիկունը (Յունիս 17, ժամը 20.30) շատ արժանավայել ելոյթ մը ունեցած էր, յաջորդ օրը չկրցաւ զսպել իր ջիղերը եւ Պորտոյի մէջ ուր բացումը կը կատարէր Գինիներու սալոնին, երբ լըրագրող մը հարց կու տար՝ "Ինչպէս էք", բուռն կերպով պատասխանեց՝ "Եթէ սատկէի, գոհ կ'ըլլայիք": Ժիւփէ յայտարարեց սակայն որ Պորտոյի քաղաքապետ կը մնայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Պետական խորհուրդը

(Շար.ը Դ. էջ)

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ն. Սարքոզի պատասխան նամակով մը շնորհակալութիւն յայտնած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին շնորհաւորական գիրին: Հոն, ի միջի այլոց, ըսած է.

...«Կրնաք վստահ ըլլալ, ինչպէս ամբողջ աշխարհի Հայութիւնը, թէ ձեր ժողովուրդին նկատմամբ մեր գործունէութիւնը պիտի շարունակուի: Ուշադիր պիտի ըլլամ ամէն մարզի մէջ սերտացնելու մեր դարաւոր կապերը որոնք դարբնած են ֆրանքեւհայկական բարեկամութիւնը եւ պաշտպանելու զանոնք ամրացնող մեր հասարակաց արժէքները: Զգածուած եմ Ցեղասպանութեան նկատմամբ իմ կեցուածքիս մասին ձեր կատարած նշումէն: Ըստ իս Թուրքիոյ կողմէ անոր ճանաչումը բարոյական պահանջ է: Կրնաք վստահ ըլլալ որ պիտի շարունակեմ արտայայտուիլ ու գործել այս ուղղութեամբ»:

Ն. Սարքոզի նաեւ յանձնառութիւն արտայայտած է յանուն դարաւոր բարեկամութեան զօրակից ըլլալ Լիբանանի գերիշխանութեան, անկախութեան եւ ամբողջականութեան:

ԼԻԶՊՈՆ

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ ԹՈՒՐՔ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Կիւլպէնկեան Հիմնարկի Թանգարանին մէջ Յունիս 14ին բացուած է Պոլսոյ Ս. Սապանճըի Թանգարանէն տարուած Թուրք նկարիչներու 38 պաստառներով ցուցահանդէս մը: Հոն գլխաւոր տեղը կը գրաւեն Պոլսոյ տեսարաններ: Ձեռնարկը ընդգրկուած է Հիմնարկին յիսնամեակի նշումներու շրջանակին մէջ: Անցեալ տարի ալ Կիւլպէնկեանի հաւաքածոյէն հազուագիւտ հատորներ ցուցադրուած էին Սապանճըի Թանգարանին մէջ:

Ցուցահանդէսը որ կը տեւէ մինչեւ Օգս. 26, եւրոպական նման կարեւոր կեդրոնի մը մէջ Թրքական արուեստը ներկայացնող կարեւոր ձեռնարկ մը կը նկատուի Թրքական թերթերու կողմէ:

ԳԱՆԱՏԱ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ ՀՐԱՀԱՆԳԻ ՋԱՆՍԱՐ

Գանատայի վարչապետ Ս. Հարփըր փոքրամասնութիւններու մամուլին յատկացուած կլոր սեղանի մը նիւթ ըրած է Ապրիլ 24ի իր ելոյթին առթիւ Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան հակազդեցութիւնը: Ծանօթ է որ Թուրքերը այդ թուականին նախօրեակին թելադրած էին վարչապետին ելոյթ չունենալ հակաթուրք յայտարարութիւններով. իսկ ելոյթէն ետք դժգոհութիւն յայտնուած էր եւ խիստ քննադատութիւն ուղղուած Ս. Հարփըրի:

"Որպէս կառավարութեան ղեկավար չեմ կրնար թելադրել մամուլին թէ ինչ գրէն, կամ չգրեն թերթերու մէջ, նոյնպէս այլ պետութիւններ ալ չեն կրնար մեզի թելադրել թէ ինչ պէտք է ըսենք, կամ չըսենք" յայտարարած է վարչապետը:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻՆ 15 ԱՄԵԱԿԸ

Յունիս 19ին նախագահ Ռ. Քոչարեան բացումը կատարած է "Հայաստան" համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուներու խորհուրդի 16րդ նիստին: Այդ առթիւ ելոյթ ունենալով շեշտած է թէ 15 տարուան ընթացքին հիմնադրամը վերածուած է ամէնէն ներկայացուցչական, կազմակերպուած կառոյցին, ազգային արժէքի: Ըսած է թէ անոր գործունէութիւնը "բազմազան, արդիւնաւէտ ու ոգեւորիչ է":

Հոգաբարձուներու խորհուրդին մօտ տասնեակ մը սփիւռքահայ անդամները իրենց աշխոյժ գործունէութեան, նշանակալի աւանդին համար նախագահին կողմէ պարգեւատրուած են "Անանիա Շիրակացի" մետալով: Երեքն ալ արժանացած են շնորհակալագրի:

Ի պաշտօնէ երկու նոր անդամ ընդգրկուած են հոգաբարձուներու խորհուրդին մէջ. Ազգային Ժողովի նախագահ Տ. Թորոսեան եւ վարչապետ Ս. Սարգսեան:

Հիմնադրամը 15 տարուան ընթացքին կառուցած է 463.8 քմ. ճամբայ, 211.8 քմ. ջրագիծ, 43.8 քմ. կազատար, 71,4 քմ. ելեկտրական ցանց: 97 դպրոց, 410 բնակարան, 34 առողջական, 21 մարզական եւ մշակութային հաստատութիւն կառուցուած, կամ նորոգուած են: Իրականացուած են 165 միլիոն տոլարի ծրագրեր, աւելի քան 250 հազար նուիրատուի մասնակցութեամբ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԿԱՏ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Յունիս 19ին պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, անդրադարձած է ԱՄՆ-ու Երեւանի գործավար Է. Կոտֆրիի Հայաստան – Իրան գործակցութեան առընչուած խօսքերուն: Գործավարը ըսած էր թէ այդ գործակցութիւնը, յառնկալէս անոր ընդլայնումը կը մտահոգէ Ուաշինկթընը:

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Հայաստանի ու ԱՄՆ-ու միջեւ որեւէ խնդիր չկայ: Քաղաքական, տնտեսական, ապահովութեան հարցերու շուրջ աշխոյժ երկխօսութիւն կը տարուի: Ինք որեւէ հիմ չի տեսներ ԱՄՆ-ու նման մտահոգութեան համար:

***

ԹՈՒՐՔ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Յունիս 17ին Երեւանի ոստիկանութեան լուր տրուած է որ Ծովակալ Իսակովի պողոտային վրայի կառատան մը մէջ այր մարդու դիակ մը կայ: Պարզուած է որ ան կը պատկանի Թուրք քաղաքացիի մը որուն կրակած են հրացանով մը: Տեղւոյն վրայ գտնուած են փամփուշտներ: Սպանութեան պարագաները լուսաբանելու համար հետաքննութիւն բացուած է:

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ՄԱՔՈ՞ՒՐ Է ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԱՔՈ՞ՒՐ ԵՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԱՐԴԻԿ

Լիսէի դասընկեր մը ունէի որ կը յաճախէր նաեւ մեր այն ատեն բընակած Թաղը գտնուող երիտասարդական էօվր_քաթոլիքը: Զափահաս դարձած՝ ան այդ Հաստատութեան վարիչներէն մին դարձաւ, եւ գիս ալ հրաւիրեց իրենց 150 ամեակի հանդիսութեան: Շուրջ 35 տարի առաջ էր: Հաստատութեան մեծաւորը ուշ կոչում ստացած նախկին փաստաբան մըն էր որ համալսարանի ընկեր եղած էր այն ատենուան Մարսէյլի համբաւաւոր քաղաքապետ Կասթոն Տըֆէրին: Այս վերջինը թէ՛ քաղաքապետի, թէ ալ ուսանողութեան ընկերոջ զոյգ հանգամանքներով հրաւիրուած էր երեկոյթին: Արտակարգ մարդ էր պրն. Տըֆէր. ամէն տեղ եւ ամէն տեսակ միջավայրի մէջ իր հաւասարակշռութիւնը գտնող եւ պահող. հոս կաթողիկէ էին ու պահպանողական, ինք բողոքական ու «ընկերվարական»: Երբ խօսելու հրաւիրեցին, բեմ բարձրացաւ, սովորականին պէս ձեռքերը ետին կապած, Թուեց մեծաւորին հետ իր երիտասարդական, ուսանողական ու արհեստակցական անցեալը (ինք ալ փաստաբան եղած էր), եւ իր խօսքը սապէս վերջացուց.

— Lui, il a bien tourné, il est devenu serviteur de Dieu, moi, j'ai mal tourné, je suis devenu homme politique.

Մասնաւոր Ֆրանսերէնով գրեցի իր խօսքը, որպէսզի պահէ իր բուն ու ամբողջական իմաստը. Ես գէշ կողմը դարձայ, եղայ քաղաքական մարդ: Թերեւս միակ ճշմարտութիւնը որ այս մարդուն բերնէն ելաւ, իր ողջ կեանքի ընթացքին: Իսկապէս, գէ՞շ կողմը դարձածներ են քաղաքական մարդիկը. ո՛չ անշուշտ, բայց ինչպէս որ ամէն լեզուներով սայթը կ'ըսէ թէ դրամը կ'ապականէ, նոյնպէս իշխանութիւնը: Սանդուխին վարի աստիճանէն մինչեւ վերջինը, կը տարուին անմիջապէս խորհելու թէ ի՞նչ ընեմ, ի՞նչպէս շարժիմ որ մնամ աթոռիս վրայ: Որովհետեւ ամենապզտիկ աթոռն իսկ կը բերէ դիրք, համբաւ, եւ շատ անգամ ալ նիւթական ոչ-արհամարհելի միջոցներ: Ու այս ամէնը պահել-պահպանելու համար կան որ կ'երթան մինչեւ ահաւոր ոճիրներ գործելու: Շատ անգամ դայթակղութիւնները կը պարտկուին, կը խափանուին: Բայց կը պատահի նաեւ հակառակը. Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ռիչարտ Նիքսըն ստիպուեցաւ հրաժարիլ Ուաթըրկէյթի դայթակղութեան հետեւանքով:

Վերադառնալով Կասթոն Տըֆէրին, ան իր «տիրութեան» 33 տարիներուն իսկապէս շինարար քաղաքապետ մը եղաւ. իր օրով քաղաքը Թատերաբեմ դարձաւ հսկայ շինութեանց որ Մարսէյլի տուին իր արդիական դէմքը: Մարդիկ կը սիրէին կամ կ'ատէին զինք: Ի՛նչ փոյթ. ան բոլորին Կաստոնն էր: Քանիցս բազմեցաւ նաեւ զանազան նախարարական աթոռներու վրայ, Դ. եւ Ե. հանրապետութիւններու օրով: Մարսէյլի քաղաքապետութեան գլուխը՝ 30 տարի զինակցած էր տեղւոյն աջակողմեան, քաղքենի ուժերուն հետ. բայց երբ 1981ին Միթերան իրեն պարտադրեց խզել այդ զինակցութիւնը եւ դաշինք կապել իր այդքան ատած համայնավարներուն հետ, գիտցաւ 180 աստիճանի շրջադարձ կատարել: Այդ առթիւ իր գրասենեակը կանչեր էր իր նախկին գործակից եւ այժմու քաղաքապետ Կոտէնը եւ ըսեր - սիրտովս չէ, բայց ստիպուած եմ հետեւելու. մարդ պէտք է գիտնայ երբեմն «օձերը կլլել» (On doit parfois savoir avaler les couleuvres): Այո՛ քաղաքականութիւնը կը ստիպէ յաճախ սկզբունքները մէկդի դնել, եւ Թիավարել հոսանքն ի վար: Եթէ ոչ կը հրաժարիս, ամէն ինչ կը ձգես, անուն, համբաւ, իշխանութիւն, դրամ, եւ կը քաշուիս անկիւնդ ու կը մոռցուիս: Եւ վերջ: Զերթանք մինչեւ Աւետարանի տնտեսին առակը:

Ու այսպէս, աթոռի մը Թեկնածուն տարբեր մարդ կ'ըլլայ, աթոռին բազմած իշխանաւորը տարբեր: Քիչ անգամ կը գործադրէ կամ կը յաջողի գործադրել - իր առատ - առատ ըրած խոստումները, որովհետեւ վարագոյրին ետին կեցած զանազան ուժեր իրեն կը ձգեն անցքի շատ նեղ սահման մը:

Քաղաքական մարդ դառնալ մէկ օրէն միւսը չըլլար, կ'ուզէ անշուշտ յատկութիւններ, կ'ուզէ նաեւ վարժընթաց, փորձառութիւն ձեռք ձըգելու համար: Կ'ուզէ նաեւ ճկունութիւն ամէն տեսակ ջուրի մէջ լողալու համար:

Երկրի մը քաղաքական կեանքին յատկանշական հանգրուաններն են ընտրութիւնները. ամէն տեսակի, տեղականներէն մինչեւ բարձրագոյնը, նախագահականը: Անոնք ժողովրդավարութեան մեծագոյն գրաւականն են: Ընտրութեան մասնակցիլ, քուէ տալ, մարդուս համար իր քաղաքացիական անբռնաբարելի իրաւունքը գործածել է: Նաեւ պարտականութիւն: Ի զուր չէ որ կարգ մը երկիրներու մէջ - ինչպէս դրացի Պելժիան - քուէարկել պարտաւորիչ է, զանցառութիւնը պատժելի, տուգանքի ենթակայ: Իսկական ժողովրդավարութիւնը կ'ենթադրէ քաղաքական «մաքուր», վստահելի մարդիկ, քաղաքական յստակ դիրքորոշումով կուսակցութիւններ. բայց ոչ 10-15 հատ, որոնց ստացած մէկ-երկու տոկոս քուէները դառնանք ծիծաղելի դարձնեն: Եւ հաստատ մտքով քաղաքացիներ, ոչ այնպիսիներ որոնք քուէարկութեան օրն իսկ չեն գիտեր որո՛ւ ձայն տալ: Այս ալ կ'ենթադրէ քաղաքացիական դաստիարակութիւն, պզտիկ տարիքէն սկսեալ: Ամէն երկրի մէջ ալ ձեռնպահութիւնները յաճախակի են: Երբ հարցուի ինչո՞ւ, պատասխանը, ուս Թօթվելով, կ'ըլլայ. բոլորն ալ նոյնն են: Շատ յաճախ՝ ընտրել չի նշանակեր լաւագոյնին քուէ տալ, այլ ամէնէն գէշերը գանցել, մէկդի դնել: Երկու չարեաց փոքրագոյնը ընտրել: Ապա թէ ոչ դեռ երկար պիտի վիճինք գիտնալու թէ քաղաքականութիւնն ու քաղաքական մարդիկ մաքո՞ւր են թէ ոչ: Երեւցածը միշտ սառցակոյտին վերայի փոքր մասն է. միացեալ ինը տասներորդը հասարակ մահկանացուին անհասանելի: Ամենամեծ երկրէն ամենափոքրը: Կարեւորը այս իրականութիւնը հասկնալ է ապագայ յուսախաբութիւններու մէջ չիյնալու համար:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

ՆՇՄԱՐ

1987 ՅՈՒՆԻՍ 18 ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Քսան տարի առաջ, Յունիս 18ին, Հայ Դատը կ'արձանագրէր յատկանշական հանգրուան մը, երբ Եւրոխորհրդարանը պաշտօնական բանաձեւով մը կը ճանչնար Հայկական Ցեղասպանութիւնը:

1987 Յունիս 18ը յատկանշական իրադարձութենէ մը աւելին ալ է: Անիկա նոյնիսկ անկիւնադարձային Թուական է Հայ Դատի հիմնական մէկ օղակին՝ Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման ընթացքին մէջ: Սթրազպուրկը առաջին ազդեցիկ բեմն էր, ուրկէ պիտի սկսէր արշաւը: Այո՛, ճիշդ է, որ մինչ այդ կարգ մը պետութիւններ հնչեցուցած էին շեփորը, սակայն իբրեւ միջազգային քաղաքականութեան մէջ խօսք ու կշիռ ունեցող բեմ, առաջինն էր այս մէկը:

Այնուհետեւ երթը կը շարունակուէր, հասնելով մինչեւ Ֆրանսա, եւրոպական տարբեր երկիրներ, Գանատա, Ռուսաստան, տակաւին մինչեւ քանի մը օր առաջ՝ Չիլի, եւ ... շարքը երկար է:

Բոլորս գիտենք, որ այս հոլովոյթին մէջ հայութիւնը իր բոլոր հոսանքներով ներկայ է, առանց գաղափարական եւ յարանուանական խտրութեան: Իւրաքանչիւրը իր ներդրումը ունի, թէեւ արդարօրէն պէտք է ընդունիլ որ աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ գործող Հայ Դատի Յանձնախումբերուն ժըրաջան աշխատանքը կը հանդիսանայ կորիզը: Ահաւասիկ այս ծիրին մէջ կ'իյնայ նաեւ Եւրոխորհրդարանի որոշման մէջ Ֆրանսայի Հայ Դատի Յանձնախումբերուն հիմնական դերակատարութիւնը:

Փակագիծ մը բանանք եւ Թարմացնենք մեր հաւաքական յիշողութիւնը:

Ամբողջ եօթանասուն տարի, մինչեւ 1991՝ Հայաստանի վերանկախացում, մեր ժողովուրդին մտքին ու հոգիին մէջ մեր դատը անընդհատ վառ պահող մեքենան եղան Հայ Դատի Յանձնախումբերը: Սփիւռքի կազմաւորման տարիներէն մինչեւ 1965ի համազգային նըշանակութեան տէր Թուականը ու այնուհետեւ մինչեւ 1975, այլ խօսքով՝ տասնամեայ զինեալ պայքարի ազդանշանը, ու ապա մինչեւ 1991, Հայ Դատի Յանձնախումբերը եղան լուրջ հետապնդողները մեր դատին: Պահանջատիրական երթին մէջ, երկու ճակատներու վրայ հաւասարապէս, ներազգային թէ միջազգային, Հայ Դատի Յանձնախումբերը, որոնց շարքին՝ Ֆրանսայի Մարմինները, մնացին մի՛շտ պատնէշին վրայ: Եւ ասիկա, բոլո՛ր մակարդակներով: Անոնց գործունէութեան մէկ օղակը կը կազմէ նաեւ 1987 Յունիս 18 Թուականը, որուն քսանամեակը կը նշենք այսօր մեծ գոհունակութեամբ:

***

Այսօր, քսան տարի ետք, փոխուած են տուեալները: Ներկան տարբեր է երէկէն: Առաջին հերթին, այսօր այլեւս ունինք անկախ պետականութիւն, առ այդ, ունինք միջազգային բեմէն՝ ՄԱԿ-ի ամպիոնէն մեր պահանջները ներկայացնելու իրաւունք: Եւ փաստօրէն այդպէ՛ս է: Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան հիմնական օրակարգերէն մէկն է Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման պահանջը: Աւելի՛ն: Պաշտօնական Երեւանի ճամբով այսօր հայութիւնը կը պահանջէ ճանաչումը նոյնինքն յանցաւորին, ցեղասպանի՛ն կողմէ, որ սակայն յամառօրէն կը շարունակէ ուրացման եւ ժխտման իր քաղաքականութիւնը:

Ըսինք, որ այսօր Հայ Դատի երթը տարբեր է երէկէն. անիկա այսուհետեւ ունի ոչ միայն համազգային, համահայկական պատմութեան, այլեւ՝ պետական:

Ուստի, այս անգամ մեր դիմաց կը ցցուի պետական քաղաքականութիւնը եւ Սփիւռքի քաղաքականութիւնը համակարգելու անյետաձգելի հարցը: Այստեղ հարկ է ըլլալ աւելի՛ն քան ճկուն, դիւանագէտ, հեռատես, պարզապէս՝ չիյնալ երկուութեան անհեթեթ ծուղակը: Հայութիւնը ունի մէկ ու միացեալ դատ, Հայաստանով եւ Սփիւռքով: Հարցը աշխատանքներու համակարգման խնդիր է միայն եւ ոչ՝ աւելին:

***

Վերադառնալով 1987 Յունիս 18ին, այսօր գոհունակութեամբ կը վերյիշենք զայն: Սակայն աշխատանքը տակաւին այնքա՜ն շատ է, երթը այնքա՜ն երկար: Որովհետեւ Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման Թղթածրարը առաջին հանգրուանն է միայն Հայ Դատին: Յաջորդ հանգրուանը հատուցումի հանգրուանն է: Ճանաչում առանց հատուցման անիմաստ է ու մանաւանդ անընդունելի՝ հայութեան համար: Ահա այստեղ է դերերու բաժանման ճկունութիւնը: Եւ այս իմաստով, Սփիւռքը իբրեւ իրաւատէրը այս Դատին, պարտի անցնիլ մէկ քայլ առջեւ ու այժմէն իսկ պատրաստուիլ հատուցման պահանջի փուլին: Ահա՛ ա՛յս կը յուշէ այսօր, 1987 Յունիս 18 Թուականը մեզի:

ՀՐԱՉ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Մարսէյլ

Publications reçues

CHIMERES

Revue des Schizoanalyses fondée par Gilles DELEUZE et Felix GUATTARI

ECLATS D'ARMENIE

Hiver 2006, N° 63

21 Ter Rue Voltaire, 75011 Paris

ՍԵՒՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաբաթ Յունիսի 9ին, անգամ մը եւս Սեւրը ապրեցաւ հայկական ժամեր երբ, Հայաստանի տարուան առթիւ, քաղաքին «Հէքեաթասացներու միութիւնը» յատուկ երեկոյթ մը սարքած էր նուիրուած հայկական հէքեաթներուն: Այսպէս, աւելի քան մէկուկէս ժամուան ընթացքին, քաղաքապետ Ֆրանսուա Գուսէուքօ-Մոռիզէի ներկայութեամբ, ինը պատմողներ ներկայացուցին ինը հայկական հէքեաթներ, որոնցմէ յիշատակենք. «Անահիտ թագուհին», «Իր բախտին ետեւէն վազող մարդը», «Անմեղներու մատուռը», «Շամիրամ թագուհին», «Երեք նուռերը», «Մանուկն ու օձը»... ինչպէս «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութենէն հատուածներ:

Հոս կ'արժէ յիշել որ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան, 1955էն 1988 15 հատորներով հրատարակած է Հայաստան աշխարհի լրիւ հէքեաթները, նահանգ առ նահանգ:

Երեկոյթի աւարտին, ճոխ հիւրասիրութիւն մը առիթ տուաւ որ ներկաները հետաքրքրուին պատերուն վրայ զետեղուած ցուցանկարներով, որոնք կը ներկայացնէին Հայաստանի անցեալն ու ներկան պատկերացնող լուսանկարներ ու բացատրական տողեր:

Կը շնորհաւորենք «Սեւրի հէքեաթասաց» միութեան անդամները, բոլորը Ֆրանսացի, որ յաջողած էին աւելի քան 70 հոգի հաւաքել այս գեղեցիկ ձեռնարկին շուրջ: Վերջաւորութեան, յայտարարուեցաւ որ երեկոյթին լրիւ հասոյթը (500 եւրօ) պիտի յատկացուէր «Շէն» միութեան, Հայաստանի գիւղերու օգնութեան իր ծրագիրներուն ի նպաստ: Շնորհակալութիւն իրենց:

ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԸՐՊԷՆՔԻ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Պըրպէնքի «Լա Պելլա» ճաշարանին մէջ, Մայիս 18ին, տեղի ունեցած է Հայ Դատի յանձնախումբին տարեկան ճաշը, որուն ներկայ եղած են 300 հոգի: Բացումը կատարած է Վիքի Մարաշլեան: Յայտագիրը վարած է Սեւանա Չէյթլեան: Ցուցադրուած է տեսերիզ մը, որ ներկայացուցած է Հայ Դատի յանձնախումբին աշխատանքները: Խօսք առած են Արբի Օհանեան եւ Փօլ Գրիգորեան, գնահատելով յանձնախումբին գործունէութիւնը: Բանախօսած է Արամ Համբարեան, մանրամասնօրէն անդրադառնալով ժողովրդային թէ դաշնակցային մակարդակներու վրայ Հայ Դատի յանձնախումբերու տարած աշխատանքներուն:

***

ԽՈՍՐՈՎ ՂԱՐԱԽԱՆԵԱՆԻ ԳԻՐՔԻՆ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Հ.Օ.Մ.-ի Կլէնտէյլի կեդրոնին մէջ, Մայիս 20ին, տեղի ունեցած է Խոսրով Ղարախանեանի «Զարմահալի հայութեան բարքերից (դէմքեր եւ դէպքեր)» հատորին գինեձօնը: Յայտագիրը վարած է հատորին խմբագիր ու հրատարակիչ Արմէն Տօնոյեան: Սպահանի հարաւ-արեւմտեան շրջանը գտնուող Զարմահալ գաւառի պատմութիւնը ներկայացնող գիրքը վերլուծած է Սեպուհ Յովհաննիսեան, գնահատելով հեղինակին աշխատանքը: ՀՕՄ-ի Շրջ. վարչութեան փոխ ատենապետուհի եւ որբախնամ յանձնախումբի կապ Կարինէ Բաբիկեան-Սէթեան գնահատած է հայ ժողովուրդի ակունքներէն բխած գաւառական սովորութիւններու եւ աւանդութիւններու վերլուծումը հեղինակին կողմէ: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկած է հեղինակը, իր գիրքին վաճառքէն գոյացած եկամուտը նուիրելով ՀՕՄ-ի Որբերու Ֆոնտին:

ԼՐԱՏՈՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Շիրինօղլու սրահին մէջ, Մայիս 25ին, տեղի ունեցած է «Կամք Հայախօսութեան Խմբակ»ի կազմակերպած բառագիտութեան միջ-վարժարանային մրցումի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը: Հանդիսութեան բացումը կատարած է «Կամք»ի ներկայացուցիչ Մարիամ Տրամէրեան, որ շնորհակալութեան իր խօսքէն ետք, դասախօսութիւն մը տուած է ծանրանալով հայերէն լեզուի գեղեցկութեան եւ բառամթերքի հարստութեան մասին, դիտել տալով որ իրենց առաքելութիւնն է հայախօսութեան մղել բոլոր անոնք որոնք կը դժուարանան հայերէն խօսելու կամ կը դժկամակին այդպէս ընելու: Ան շեշտած է նաեւ որ իրենց առաքելութիւնը պիտի շարունակեն բոլոր մակարդակներու վրայ մրցումներու հրաւիրելով վարժարաններու աշակերտները: Գեղարուեստական կարճ բաժինէ մը ետք, տեղի ունեցած է մրցանակաբաշխութիւնը: Ուրախութեամբ նկատուած է որ բոլոր աշակերտները լաւ պատրաստած էին իրենց պատասխանները: Մրցանակներու բաշխումէն ետք, տիկին Մ. Տրամէրեան շնորհակալութիւն յայտնած է սրահը տրամադրող Ֆէրիգիւղի Սանուց միութեան եւ «Կամք»ի իր գործակիցներուն:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Աղբալեան - ՀՄԸՄ» մարզամշակութային համալիրի «Հրայր Մարուխեան» սրահին մէջ, Մայիս 31ին, կազմակերպութեամբ համալիրի տնօրէն խորհուրդին, տեղի ունեցած է ժողովրդային լսարան մը, նիւթ ունենալով «Առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ»: Բացման խօսքը արտասանած է Լորիկ Սապունճեան-Տատուրեան որ նշած է թէ այս լսարանը, որ իր բնոյթով առաջինն է, յետագային պիտի քննարկէ բազմատեսակ այլ նիւթեր: Ապա, անդրադարձած է օրուան դասախօս Գարլա Եարըմեան - Հաժի աշխատանքներուն եւ հրատարակութիւններուն: Դասախօսը նշած է որ Միացեալ Նահանգներու մէջ, չափահասներու մէկ չորրորդը չափազանց գէր կը նկատուի ու սահմանած է որ չափազանց գէրը այն անձն է, որ իր մարմնի բնական ծանրութենէն 30 եւ աւելի տոկոս գէր է: Թուած է այդ գիրութեան հետեւանքները: Պատճառները նկատած է ուտելիքի չափազանց սպառումը եւ մարզանքի բացակայութիւնը: Եզրակացութեան ան ըսած է.- «Կեր ապրելու համար եւ մի ապրիր ուտելու համար, որպէսզի ունենաս առողջ միտք եւ առողջ մարմին»: Աւարտին տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Նաուրա-Ռումիէ» ճաշարանին մէջ, Մայիս 20ին, Մայրերու օրուան առթիւ տեղի ունեցած է «Յարգանքի օր Զէյթունցի կիներուն» խորագրով ձեռնարկը կազմակերպութեամբ Զէյթունի հայրենակցական միութեան: Օժանդակ մարմնին անունով բացման խօսքը արտասանած է Զարմիկ Մարսէլեան-Յովսէփեան, որ ողջունելէ ետք ներկաները բեմ հրաւիրած է միութեան փոխատենապետը՝ Լեւոն Նոխուտեան: Ան շեշտը դրած է միութեան հիմնական նպատակին եւ զայն իրագործելու սկզբունքին վրայ, ըսելով՝ «Կառչած մնանք մեր պատմական անցեալին, տէր կանգնինք մեր ազգային մշակութային արժէքներուն, մէկ խօսքով վերադառնանք մեր արմատներուն»: Զէյթունի արական եւ իգական ազգային տոհմիկ տարազներով հանդէս եկած են երկու վարչականներ ներկաները փոխադրելով պատմական անցեալի մթնոլորտին մէջ: Խօսք առած է միութեան ատենապետ Պերճ Արապեան, որ ծանրացած է Զէյթունի հերոսացման մէջ կիներու դերին վրայ: Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ մէկ առ մէկ բեմ հրաւիրուած են 25 զէյթունցի մայրեր եւ կիներ, որոնք պարգեւատրուած են: Իրենց անունով խօսք առած է երիցագոյնը՝ Հերմինէ Սէթեան:

«LA NUIT TURQUE»Ը ԻՏԱԼԵՐԷՆ (*)

Ֆիլիփ Վիտըլիէի այնքան շահեկան հատորը՝ «Թրքական գիշերը», որ լոյս տեսած էր առաջին անգամ 2005 Հոկտեմբերին եւ 2007ի գարնան ալ նոր հրատարակութիւն մը տեղի ունեցած է «գրպան»ի (Ֆոլիօ) ճիւղին մէջ Կալլիմարի կողմէ, իտալերէնի թարգմանուած է եւ շատ լաւ ընդունելութիւն գտած: Գիրքը թարգմանուած է նաեւ յունարէնի:

(*) **Notte turca**, Philippe Videlier, Donzelli Editore.

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Շեմից ներս մտաւ թէ չէ, Յովհաննէսը արցունքն աչքերին սկսեց պատմել, ինչու այդ օրն իրեն զրկել էին ճաշից: Վախենում էր, որ հայրն էլ իր բաժին պատիժը կը տայ:

Բայց հայրն ու մայրը սկսեցին հանգստացնել նրան, ուրախութիւնից ու յուզմունքից անընդհատ ընդմիջելով մէկը միւսին, մի բան, որ առաջ երբեք չէին անում: Նրանք պատմեցին, թէ ինչպէս ցերեկը իրենց տուն էր եկել մի ոստիկան եւ ասել, որ քաղաքապետը կարգադրել է, որպէսզի Յովհաննէսն ու հայրը վաղը ներկայանան իրեն, հետները վերցնելով Յովհաննէսի բոլոր նկարները: Մի ժամ յետոյ էլ եկել էր պարոն Կոխն ու ասել, որ ինքը նոյնպէս կը գնայ նրանց հետ պարոն Կազնաչէեւի մօտ:

Այդ երեկոյ Հայվազովսկիները ուշ պառկեցին: Հայրը որդու հետ միասին ընտրում էր նկարները, խնամքով հարթում ու դարսում: Իսկ մայրը դեռ էլի զբաղուած էր նրա հնամաշ կոստիւմը կարկատելով:

Ժամանակ առ ժամանակ նա թողնում էր գործը եւ սիրով ու հպարտութեամբ լի աչքերով նայում նկարների վրայ կըռացած որդու թխահեր գլխին:

Կազնաչէեւի տունը զարմացրեց Յովհաննէսին: Մինչ այդ էլ, մօր ձեռագործները պատուիրատուներին տանելիս, նա տեսել էր հարուստ կահաւորուած տներ: Բայց այստեղ, այս գրադարան - սրահում, որտեղ ինքը, հայրն ու ճարտարապետը սպասում էին քաղաքապետին, ամէն ինչ այլ էր, քան այդ վաճառականների ծանրանիստ կահոյքով ու գորգերով զարդարուած տներում:

Կազնաչէեւի տան պատերին ամէնուրեք կախուած էին թանկարժէք շրջանակներով նկարներ, կարմրափայտից սարքած ապակեպատ պահարաններում շարուած էին կաշուէ եւ սաղափէ կազմով գրքեր՝ ոսկով դաջուած վերնագրերով ու արծաթեայ գեղեցիկ ճարմանդներով:

Տղային զարմացրեց ու միաժամանակ վախ պատճառեց գետնի մանրայատակը, որ վառ փայլեցրած էր ու հայելու պէս ամէն բան անդրադարձնում էր իր մէջ: Յովհաննէսը նոյնիսկ վախենում էր ոտք փոխել:

Քաղաքապետը երկար ժամանակ դուրս չէր գալիս իր սենեակից: Յովհաննէսը գոհ էր. այդ ընթացքում նա հասցրեց զննել կախուած բոլոր նկարները եւ շատ բան իւրացրեց: Բայց դրանք առանձնապէս տպաւորութիւն չգործեցին նրա վըրայ: Դրանք ինչ-որ կարեւոր զինուորականների դիմանկարներ էին՝ հնօրեայ համազգեստներով ու կեղծամներով շըքանշանակիր մարդիկ:

Այլ բան էին պարոն Կոխի աշխատասենեակում կախուած նկարները, որոնք պատկերում էին Թէոդոսիան՝ իր սքանչելի աշտարակներով, հրուանդանով ու երկնքում թեւածող ամպերով:

Վերջապէս քաղաքապետը յայտնուեց:

Ճարտարապետն ու հայր Հայվազովսկին յարգալից խոնարհուեցին, իսկ Յովհաննէսը մնաց անշարժ կանգնած: Մի րոպէում նրա ուղեղից ցնդեցին ծնողների քարոզները այն մասին, թէ ինչպէս պէտք է իրեն պահել քաղաքապետի առաջ:

Կազնաչէեւը սիրալիր գլուխ տուեց Կոխին ու Կոնստանտին Հայվազովսկուն, ապա հետաքրքրութեամբ զննեց աղքատիկ հագնուած պատանուն:

– Ա՛հ, – բացականչեց նա յաջորդ րոպէին, – բանից դուրս է գալիս, որ մեզ ծանօթացնելու կարիք չկայ, մենք ծանօթ ենք...

Կոխն ու հայրը զարմանքից քարացել էին, իսկ Յովհաննէսը ձայնից հասկացաւ, որ դա նոյն այն պարոնն է, որը կառքով անցնում էր իրենց տան մօտով ու լսեց իր նուագը: Միայն թէ այն ժամանակ նա համազգեստով էր, իսկ հիմա հագել էր մետաքսեայ շքեղ տնազգեստ, գլխին էլ դիպակէ փոքրիկ գդակ ունէր:

Եւ ճարտարապետի ու աւագ Հայվազովսկու երեսին նայելով՝ Կազնաչէեւը սրտանց ծիծաղեց. յետճաշեայ կազդուրիչ քնից յետոյ նրա տրամադրութիւնը շատ բարձր էր: Դեռ էլի բաւականութիւն զգալով Կոխի եւ իր փոքրիկ հիւրի հօր շփոթուած տեսքից, նա նրանց պատմեց Յովհաննէսի հետ իր առաջին հանդիպման մասին եւ մի անգամ եւս գովեց պատանի ջութակահարի նուագը:

– Ուրեմն դու տիրապետում ես ոչ միայն աղեղին, այլեւ վրձնի՞ն, – ուրախ շարունակեց նա դիմելով պատանուն: – Ասենք՝ ոչ թէ վրձնին, այլ ածուխին ...Այո, բարեկամս դու լաւ օյին խաղացիր գլխիս քո այդ պատերի նկարներով: Բայց ես էլ միամիտ չեմ. իմ ոստիկանն անմիջապէս ամէն ինչ յայտնաբերեց եւ մենք գտանք քեզ, փոքրիկ չարաճճի:

(Շար. 26)

(Շար. Ա. էջէն)

պաշտօնանկ ըրած է Տիյարպէքիրի Սուր շրջանի գաւառապետը, քաղաքապետարանի ծառայութեան մէջ քրտերէնին ալ տեղ տալու առաջարկին պատճառով: Ա. Տէմիրթաշ քիւրտ մեծամասնութեան տէր այդ քաղաքին մէջ քրտերէնին հետ առաջարկած էր նաեւ հայերէնին, անգլերէնին, ասորերէնին գործածութիւնը: Խորհուրդին մէկ ատեանը յայտարարած է թէ պաշտօնական գրութիւններու մէջ թրքերէնէն տարբեր լեզուի գործածութիւնը կը հակասէ երկրին սահմանադրութեան:

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat

Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet

A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

Հ·Մ·Ը·Մ· - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ·Մ·Ը·Մ·–Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, Ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանֆարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.–
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle

Mini-spectacles des élèves de l'école

Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES

sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

Buffet — Brochettes — Bar

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«Լոյս եւ Ճշմարտութիւն եւ Ազատութիւն»
ԳՐԱԿԱՆ-
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ
ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Յունիս 21,
ժամը 20·30ին
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Զրոյց՝
ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ ՔԵՄԵՐԸ
Թատերգութիւններու էջերէն
հատուածներ կը ներկայացնէ
դրամատիկական թատրոնի դերասան՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

à l'occasion de la fête de la musique
Hamaskaïne présente :
«A LONG JOURNEY HOME»
le DVD d'Isabelle Bayrakdarian réalisé à l'occasion du 1er séjour de l'artiste en Arménie.
— Projection du DVD en présence d'Eileen Thalenberg (réalisatrice) et Gail Mc Intyre (productrice)
— Vente du DVD.
Jeudi 21 juin à 20 heures 30
à la M.C.A. de Paris
17 rue Bleue — 75009 Paris
La soirée prendra fin autour d'un verre d'amitié.

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

GALA M.C.A. 2007

Sous la Présidence
de Monsieur **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

Samedi 23 juin à 20h45

Au programme :
Présentation des classes de danses arméniennes
Spectacle

Au Pôle Culturel
Salle de Spectacle
Parvis des Arts
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

arménie mon amie

AGENDA

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 23
Եկայք Տօնեսցուք
Գիւտ Նշխարաց սրբոյն
Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց
Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Կիրակի, Յունիս 24

Շաւիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրեն բոլորը Կիրակի, Յունիս 24ին, խնդակից ըլլալու եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին:

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ, ինչպէս նաեւ մատաղի օրհնութիւն եւ բաշխում:

Եկեղեցական հոգեպարար արարողութենէն ետք՝ ժամը 12ին, տեղի կ'ունենայ Յեղասպանութեան զոհերու ՆՈՐ յուշարձանին բացումը:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի շաբաթօրեայ դպրոցի հանդէսը Յունիս 23 ժամը 17·30ին Մշակոյթի Տան Տէմիրճեան սրահին մէջ.–

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընթրիք մը ներկայութեամբ երկու երգչուհիներու (Տրիօ Զեփիւռ):

Ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրեն բոլորը քաջալերելու, մեր հայ պզտիկներուն ամբողջ տարուան մը աշխատանքը դիտելու:

Ընթրիքը տեղի կ'ունենայ Զինարին եւ Մամիկոնին մօտ: Ընթրիքին գինն է. 15 Եւրօ պզտիկներուն – 25 Եւրօ մեծերուն
Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– Ալիսին՝ 06 · 03 · 33 · 06 · 70
– Անիքին՝ 01 · 45 · 22 · 11 · 95
– Պրիժիթին՝ 06 · 30 · 15 · 56 · 62 / 01 45 79 78 97

17 rue Bleue — 75009 Paris

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville

LE DIMANCHE 8 JUILLET

PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor. Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 22
VENDREDI
22 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·732 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21·732

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ

Էրզրումի "Աթաթիւրք" համալսարանին կողմէ Յունիս 21–22ին տեղի կ'ունենար Հայեւթուրք յարաբերութիւններու միջազգային Բ. համաժողովը որուն սակայն մասնակիցներու ցանկը բաղկացած էր միմիայն Թուրքերու անուններէ: Անոնց մաս կը կազմէին Ատրպէյճանէն երեսփոխանուհի Կ. Փաշայեւա եւ Գիտութեան ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկի փոխնախագահ Ճ. Պահրամով: Աւելորդ է ըսել թէ ձեռնարկին միակ նպատակն էր "փաստել" թէ անհիմն են Հայկական Ցեղասպանութեան պնդումները:

Կ. Փաշայեւա յայտարարած է թէ որպէս վայր Էրզրումի ընտրութիւնը հիմնաւորուած է անով որ "1915ին Հայերը այդ քաղաքին մէջ Թուրքերու կոտորածներ իրականացուցած են եւ մինչեւ այսօր հաւաքական ոսկրակոյտեր կը յայտնաբերուին": Յայտարարութիւն որ արդէն գաղափար մը կու տար ձեռնարկին "գիտական" որակին մասին:

Ան ըսած է նաեւ թէ Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն ալ մասնագէտներ ու գիտնականներ հրաւիրուած են, բայց վստահ չէ թէ անոնք կը մասնակցին, քանի որ "միշտ կը խուսափին մասնագիտական մակարդակի վրայ այս նիւթին վիճարկումէն, քաջ գիտնալով որ իրենց սուտերը պիտի մերկացուին"...

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆԸ

"Հայաստան" համահայկական հիմնադրամի գործադիր նոր տնօրէն նշանակուած է Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարի խորհրդական Վահէ Աղաբեկեան: Ան կը յաջորդէ Նայիրա Մելքումեանին, որ նոյն պաշտօնը կը վարէր 2003 Հոկտեմբերէն ի վեր:

Զ Ո Ւ Ի Ց Ե Ր Ի Ա

ԹՈՒՐՔ ՈՒՐԱՑՈՂ ՓԷՐԻՆՉԷՔԻ ՊԱՏԻԺԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

Զուիցերիոյ Վօ նահանգի Վճռաբեկ ատեանը Յունիս 18ին հաստատած է Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան ղեկավար Տօղու Փէրինչէքի տրըուած պատիժը: Ան 2005ին հրապարակաւ բազմիցս ժխտած էր Հայկական Ցեղասպանութիւնը, իսկ վերջերս ալ մեծաղմուկ կերպով յայտարարած էր թէ Զըւիցերիա իր քարոզչութենէն տպաւորւիցերիա իր քարոզչութենէն տպաւորբէնքը:

Վճռաբեկին որոշումը կը զուգադիպի շրջանի մը երբ Փէրինչէքի պնդումնե«րուն ուղղութեամբ երեսփոխան Ք. Պլոխըր ջանք կը տանէր Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժող օրէնքը ջնջել տալու: Զուիցերիա – Հայաստան ընկերակցութիւնը գոհունակութիւն յայտնած է Վըճռաբեկին որոշումին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ, Յունիս 20ին արտայայտուելէ ետք իր մեծամասնութեան խորհրդարանականներուն առջեւ, ժամը 20ին, Էլիզէի գրասենեակին մէջ հարցազրոյց մը տուաւ հեռատեսիլի Ա. կայանի երկու լրագրողներու՝ Փլէր Շազալի եւ Փ. Փուավր–տ'Արվորի: Նախագահը շատ ինքնագոհ ոճով մը խօսեցաւ, շատ ժամանակ ալ չձգելով հարցումներու, նոյնիսկ ատեն–ատեն վիրաւորական գտնելով Փ. Փուավր–տ'Արվորի քանի մը խօսքերը: Սարքոզի գոհունակութեամբ արտայայտուեցաւ տնտեսութեան նախարարի իր մէկ տարուան պաշտօնէն եւ ներքին նախարարի չորս տարուան գործունէութենէն: Ուրեմն, բոլոր հարցերը պիտի կարենայ լուծել եւ արագօրէն պիտի կատարէ նախատեսուած բարենորոգումները: Այդ բարենորոգումները կը վերաբերին կրթական ճիւղին, հարկային հարցերուն, ժառանգական տուրքերու, աշխատանքի յաւելեալ ժամերու, ընկերային, արդարութեան, գաղթի զանազան հարցերուն: Առաջին առթիւ, կիրարկել պիտի տայ նուազագոյն սպասարկութեան դրութիւն մը փոխադրական միջոցներու գործադուլի ատեն: Ամէն պարագայի մէջ, իր ծրագիրներու կիրարկումը այնքան ալ դիւրին պիտի չըլլայ, սենտիքաներու վերապահութիւնները արդէն իսկ ծանօթ են: Ինք վստահ է որ ուզած պիտի կարենայ ընել եւ այս առաջին առթիւ իսկ, յիշեցուց Լուտովիկոս ԺԴ.ի՝ "Պետութիւնը՝ ե՛ս եմ": Իրմէ զատ, գոհ է նաեւ իր բոլոր նախարարներէն, Ֆրանսայի տուած է նոր դիմագիծ մը, աւելի հարազատ՝ երկրին պատկերին: Իր այս ըմբռնումին համաձայն, ինչո՞ւ վարչապետ մը կայ:

ԼԸ ՓԷՆ Էլիզէ ընդունուեցաւ Յունիս 20ին եւ Սարքոզիի հետ խօսած են Եւրոպայի մերձաւոր վեհաժողովին մասին: Ազգ. Ճակատի նախագահը պարզած է իր տարակարծութիւնները այդ մասին: Այս հանդիպումին առթիւ բողոքողներ եղած են (ԳՐԻՖ, եւլն.) որոնց Սարքոզի պատասխանած է թէ Ազգ. Ճակատը ուրիշներու պէս, քաղաքական կուսակցութիւն մըն է եւ այդպէս ալ պէտք է նկատուի: Յաջորդ օրն ալ կ'ընդունէր Սեկոլէն Ռուայալը, կանաչները եւ այլ հոսանքներու ներկայացուցիչները:

ՍԱԼՄԱՆ ՌԸՇՏԻԻ ազնուականացման հարցը Մեծն – Բրիտանիոյ թագուհին կողմէ, հականգլիական սուր հոսանք մը ստեղծած է մահմետական աշխարհին մէջ: Յունիս 16ին է որ Էլիզապէթ Բ. այդ ազնուականացումը շնորհեց եւ դարձուց լուրը, ինչ որ ծնունդ տուած է Փաքիստանէն սկսեալ եւ բոլոր մահմետական երկիրներու մէջ ցոյցերու, մահափորձի կոչերու, հականգլիական լոզունգներու, ահաբեկչական սպառնալիքներու: Ծանօթ է որ 1988էն ի վեր, երբ Ռըշտի հրատարակած է իր գիրքը՝ "Սատայէլական տուներ", ամբողջ մահմետական աշխարհին ատելութեան ծնունդ տուած էր:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ Նախագահ ընտրուեցաւ Պերնար Աքուայէ 195 ձայնով ընդդէմ Փ. Օլիէի, որ միայն 99 ձայն ստացաւ: Ազգ. Ժողովի Իւ. ԷՄ. Փէ.ի խումբին գլուխն ալ անցաւ Ժան–Ֆրանսուա Գոփէ, որ դիւրութեամբ ընտրուեցաւ 256 ձայնով, մինչ իր մրցակիցը՝ Ալէն Ժուանտէ միայն 44 ձայն կը ստանար:

ՊԱՂՏԱՏԻ չիի մզկիթին դէմ գործուած ոճրափորձը (Յունիս 19ին) շատ աւելի գոհ պատճառած է քան ինչ որ կ'ըսուէր սկիզբը: Նոր հաշուեկշիռի մը համաձայն մեռեալներու թիւ 87 է եւ 214 վիրաւոր կար: Մզկիթին պատերն ալ տապալած են: Միւս կողմէ, բախումներ պատահած են իրաքեան ուժերու եւ չիի կրօնապետ ալ–Սատրի ուժերուն միջեւ:

ՄԻՐԱՆՇԱՀԻ մէջ (Փաքիստան) 32 իսլամապաշտներ սպաննուած են հրթիռներու արձակումէ մը մարզումի կեդրոնի մը մէջ:

ԳՈՒՊԱՅԻ արտաքին նախարարը հաստատած է որ Գուպա կը գտնուի Ռոպերթօ Կռանտա, որ պատասխանատուն է Գոլոմպիոյ կեռիլլային (ՖԱՌՔ): Ան ազատ արձակուած էր Սարքոզիի դիմումին վրայ Գոլոմպիոյ նախագահին, այն յոյսով որ փոխարէն ազատ կ'արձակուի Ինկրիտ Պէթանքուր, ինչ որ չեղաւ:

ՇՈՒՐՋ 70 ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐ, որոնք կը փորձէին Այսըրյորդանան անցնիլ փըրկուելու համար Համասի ձեռքէն, էրէզ մնացած են Գազայի եւ Իսրայէլի միջեւ: Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարարը հրահանգ տուած է որ բժշկական օգնութիւն տրուի այն Պաղեստինցիներուն, որոնք վիրաւորուած են:

Իւ. ԷՄ. Փէ.ի ղեկավարութեան մէջ բաւական սուր հաշուեյարդարներ կան եւ մէկուն առիթ եղած է ճաշ մը, Յունիս 20ին: Սեղանին շուրջ հաւաքուած են Ռաֆարէն, Տէվէճեան, Ժ.–Գ. Կոտէն, Փ. Մէհէներրի, Լուի Ժիսքար տ'Էսթէն: Մթնոլորտը շատ լարուած է արդէն Ռաֆարէնի եւ Տէվէճեանի միջեւ որոնց վէճը կը վերաբերի կուսակցութեան ղեկավարութեան: Ռաֆարէն կ'ամբաստանէ Տէվէճեանը որ "ձեռքը կ'ուզէ կուսակցութեան վրայ դնել": Բախում մըն ալ եղած է Ռաֆարէնի ու Կոտէնի միջեւ:

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի Տ Ա Ր Ի

ԴԱՐ ՄԸ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (1830 - 1930)

Հայաստանի տարուան կարեւոր, հետաքրքրական ու գեղեցիկ ձեռնարկներէն է Փըթի Փալէի մէջ դարու մը հայկական նկարչութեան (1830 – 1930) ցուցահանդէսը: Ան բացուեցաւ Յունիս 20ին, կէսօրին մամուլին յատուկ այցով մը, երեկոյեան հանդիսաւոր արարողութեամբ: Պիտի տեւէ մինչեւ Օգոստոս 19:

Յակոբ Յովնաթանեան, Մարտիրոս Սարեան, Յ. Այվազովսկի, Գէորգ Բաշինջաղեան, Վարդգէս Սուրէնեանց, Ստեփան Աղաջանեան, Փանոս Թէրլէմէզեան, Ենովք Նազարեանց, Եղիշէ Թադեւոսեան, Վանօ Խօջաբեկեան, Գ. Եսկուլով այն արուեստագէտներն են որոնցմէ 4–5ական պաստառներով, բերուած Երեւանի Ազգ. պատկերասրահէն, կազմուած է ցուցահանդէսը: Ինչպէս մամուլի թղթածրարին յառաջաբանին մէջ կը գրէ Փարիզի քաղաքապետը Պ. Տըլանոյէ, մէկտեղումը հայկական արուեստին քիչ ծանօթ մէկ էջը կը բանայ այցելուին, յատկապէս Գ. Եսկուլովի շատ ուշագրաւ հինգ պաստառներով: Ամբողջութիւնը կը վկայէ հարուստ գանազանութիւն մը ուր կան ռոմանթիկ, իրապաշտ, խորհրդապաշտ, ֆովական հոսանքները: Հետաքրքրականին մէկ երեսակն ալ այն է որ ներկայացուած արուեստագէտներուն մէջ շատեր յատուկ կապ մշակած են եւրոպական ոստաններու, մանաւանդ Փարիզի հետ:

Ցուցահանդէսը կը բացուի դիմանկարներու բաժինով. երեք արուեստագէտներու մէջ ամէնէն տպաւորիչն են Յ. Յովնաթանեանի գործերը: Կը յաջորդէ Այվազովսկիի մեծափառ "Արարատէն էջքը" խուսափելիօրէն այժմէութեան կը բերէ վայրին թանգարանին մէջ: Գ. Բաշինջաղեանի ու Փ. Թէրլէմէզեանի տեսարանները մեծ մասով կը ներկայացնեն հայկական բնաշխարհին թախծոտ պատկերները: "Պատմական"ին սրահը անխուսափելիօրէն այժմէութեան կը բերէ հայկական անցեալէն անպակաս կոտորածի, քանդումի նիւթը. Վ. Սուրէնեանցի "Սրբապղծութիւնը", Ե. Թադեւոսեանի "Արտազաղթը" գլխաւորներն են այդ բաժնին: Արդէն, վանեցի արուեստագէտ Փ. Թէրլէմէզեանի կենսագրութիւնը ծանօթացնող տողերուն մէջ ալ շեշտուած է օսմանեան երկրին հայկական հալածանքներուն դէմ անոր մղած բազմաճակատ պայքարը:

Փոքր անջատ անկիւն մը յատկացուած է գծանկարներու. հինգ գործ բերուած է Վանօ Խօջաբեկեանէ: Յետոպաւորապաշտներու բաժնին մէջ Եղիշէ Թադեւոսեանի մեծադիր Կոմիտասը ամէնէն ուշագրաւն է:

Մ. Սարեանի նախախորհրդային պաստառները տեսնելու լաւ առիթ մըն է Փըթի Փալէի ցուցահանդէսը: Գործերը կը պատկանին 1910–1915 հնգամեակին: Գլխաւորն է գրող Ալ. Ծատուրեանի դիմանկարը որ գետեղուած է հրաւիրագրերուն եւ թղթածրարին վրայ:

Ցուցահանդէսը կ'աւարտի Եսկուլովի հինգ գործով. հայկական յառաջապահ նկարչութեան կարեւոր դէմքերէն է ան, մեծ զանգուածներու յաճախ անծանօթ: Միայն այդ շատ ինքնատիպ հնդեակը դիտելու առիթը չփախցնելու համար իսկ կ'արժէ այցելել ցուցահանդէսը:

***

Երեկոյեան, պաշտօնական բացումին խուռներամ բազմութիւն մը ներկայ էր սրահին առջեւ. մէկ մասը նոյնիսկ չկրցաւ ներս մտնել: Արդէն "պաշտօնական" մասն ալ գոհացաւ Հայաստանի դեսպան Է. Նալպանտեանի, Ղարաբաղի Փարիզի ներկայացուցիչ Յ. Գէորգեանի պարզ ներկայութեամբ, քանի որ ֆրանսական կողմէն ոչ ոք երեւցաւ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՇՄԱՆԴԱՄ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Յունաստանի Գավալա քաղաքին մէջ հաշմանդամներու ծանրաբարձութեան Եւրոպայի բաց ախոյեանութեան մրցումները յաջողութեամբ անցընելով արծաթէ մետալի արժանացած է գիւմրեցի Կրեթա Խնձրցեան: Այդ յաջողութիւնը անոր առջեւ կը բանայ Փէքինի ողիմպիականներուն մասնակցութեան ճամբան:

1988ի երկրաշարժին հետեւանքով հաշմանդամ մնացած մարզուհին մրցած է 48 քկ. դասակարգին մէջ, 60 քկ. վերցուցած, ինչ որ 5 քկ. նուազ եղած է Ա. տեղը գրաւած Սպանուհիին արդիւնքէն: Հետաքրքրական է նշել որ Կրեթան ախոյեանութեան մեկնելէ առաջ ամիս մը միայն մարզուած է, Իսրայէլ Միլիտոսեանի մարզական դպրոցին մէջ, Յակոբ Փիլոսեանի առաջնորդութեամբ:

Յունիս 20ին ախոյեանուհին ընդունուած է երիտասարդութեան եւ մարմնամարզի նախարար Արմէն Գրիգորեանի կողմէ որ իրեն դրամական պարգեւ ու ազգային հաւաքականի համազգեստ նուիրած է: Խոստացած է նաեւ Գիւմրիի մէջ նպաստաւոր պայմաններ ապահովել, որպէսզի երիտասարդ ծանրաբարձը կարենայ անարգել մարզուիլ:

«ՀԱՅ ԸԼԼԱԼ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ»

Հրանդ Տինքի սպանութենէն ի վեր Պոլսոյ հայ համայնքը վրդովումներու շրջան մը կ'ապրի: Մտահոգութիւններ կան թէ՛ հաւաքական, թէ՛ անհատական մակարդակի: Սպառնական նամակներ, իմակներ կը ստացուին, կասկածելի մարդիկ կը նշմարուին եկեղեցիներու շրջափակին մէջ, իսկ պաշտպանութիւն ունենալու Պատրիարքին դիմումին տրուած պատասխանը այն էր որ համայնքը ի'ր միջոցներով պէտք է ապահովէ այդ պաշտպանութիւնը: Աւելի քան արդար էր Մեսրոպ Պատրիարքին ամբողջ համայնքը "աղաւնիի թպրտումով հոգեվիճակ"ի մէջ ներկայացնող արտայայտութիւնը, գործածելով՝ իր սպանութեան նախօրեակին Հ. Տինքի ինքն իրեն համար տարազած վիճակը: Զարմանալի ալ չէ որ ստեղծուած պայմանները մտածել կու տան արտագաղթի նոր հոսքի մը մասին. այդ տրամադրութիւնները եւս աւելի քան հասկնալի են, նոյնիսկ միայն նկատի առած "Ակօս"ի հարցազրոյցին Պատրիարքին բաժը թէ "գեղեցիկ օրերու շրջան մը չէ բացուածը" եւ թէ ըզգալի է մտայնութիւնը որ փոքրամասնութեան հարց չունենալու դարմանը կը տեսնէ փոքրամասնութիւն չունենալուն մէջ:

Պոլսոյ համայնքին ներկայի ապրումները ամենայն հարազատութեամբ ցոլացնող գրութիւն մըն է հետեւեալը. էջը տեղ գտած է զանազան կայքէջերու վրայ: Հեղինակը կը կոչուի Վահան Իսաօղլու:

***

Տարբեր զգացում մըն է Հայ ըլլալ Թուրքիոյ մէջ...

Որքան ալ Հ. Տինքի կարծեցեալ մահափորձէն ետք հազարաւորներ «Բոլո՛րս Հրանդ ենք, բոլո՛րս Հայ ենք» պոռան... նոյնիսկ երբ բազմաթիւ հատուածներ «Բոլորս մա՛րդ ենք» ըսելու համազօր այս լոզունգը առանց հասկնալու, այլ տարածքներ փոխադրեն խնդիրը...

Տարբեր զգացում մըն է Հայ ըլլալ Թուրքիոյ մէջ... եւ իրականութեան մէջ, աղաղակելով ըլլալիք բան չէ...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ գիտցող բարեկամներուդ քեզի կարենալ ըսելն է. «Ի՛նչ կ'ըլլայ, Թոփիկ մը չինէ, ունենք»: Հայ ըլլալ՝ գործողութեան մը համար մտած պետական դրասենեակիդ մէջ անունդ ըսելէդ ետք պաշտօնեային տարօրինակ նայուածքներուն թիրախ ըլլալն է, նոյնիսկ «Հա՞յ ես» հարցումին հետ անոր հեգնական նայուածքըն է... անունիդ ամէն տեղ սխալ գրուիլն է:

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ զինուորական ծառայութեան ընթացքին ընկերներուդ քեզմէ խոլամութեան վկայութիւն պահանջելն է... այսուհանդերձ, Գըզ քուլէսիին սիրահարուիլն է Հայ ըլլալը, Կալաթայի աշտարակէն Պոլիսը դիտելով խորապէս զգածուիլը...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ պատմութեան դասագիրքերէն հակահայ գրութիւններ կարդալէ ետք ձեր զաւկին բացատրութիւն պահանջող հարցումներուն պատասխան ճարելու անկարողութիւնն է...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ ծանօթի մը երրորդ անձի մը հետ քու մասիդ խօսելով. «Հայ ընկեր մը» ըսելէն ետք «բայց լաւ տղայ է» աւելցնելն է... եւ ատով հանդերձ, ձուկով, օղիով, ուլականջի լիցքով սեղանի մը վրայ երգերով ընկերակցիլն է Թրքական դասական եղանակներու... Նաեւ՝ որոշ պարագաներու մէջ, կարգ մը բարեկամներուդ քեզ փնտռելն ու «մի՛ տըխրիր, անոնք տգէտ են, մենք քեզ կը ճանչնանք, կը սիրենք» խօսքերուն դէմ ըզգածուիլն է...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ ... մէկուն ծանօթանալու պահուն անունդ վարանումով ըսելն է, ըսելէ ետք ալ խօսակիցիդ դէմքի արտայայտութենէն անոր մտածումը կռահելու փորձառութիւնը... երբ նախարարներ հեռատեսիլէն աչհարեկչութեան պարագլուխներ «Հայու վիժուկ» կը կոչեն, խոր մտածումներու մէջ թաղուիլն է թէ եթէ զաւակներդ լըսեն ըսուածը, ի՛նչ բացատրութիւն կրնաս տալ անոնց...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ Ֆրանսայի հրապարակած մէկ օրէնքին առթիւ մարդոց յատկապէս քեզի՛ հարց տալն է թէ «ի՞նչ կը մտածես այդ մասին»... Եւ պատասխանդ «կարծեցեալ»ով սկսելու պարտաւորութիւնն է... Աղբահաւաք չկարենալ ըլլալ է Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ, պետական պաշտօնեայ չկարենալ ըլլալ... այսուհանդերձ, չոգենաւէ մը ճայերուն բոկեղի փշուրներ նետած պահուդ յիշելն է թէ Թուրքիան որքա՛ն շատ կը սիրես...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ ձեր դպրոցներուն մէջ պաշտօնի կոչուած ոչ Հայ ուսուցիչներուն մեծերէ ոմանց «ուշադրութի՛ւն, դուք մեր աչքն ու ականջն էք» թելադրութիւնն է... Թուրքիոյ մէջ յառաջիկային կուսակալ, նախարար ըլլալու երազով ապրող ձեր զաւակները առանց վհատեցնելու եւ իրականութիւնը քօղարկելով, այլ ասպարէզի ընտրութեան մղելու ջանքն է..

Որովհետեւ...

Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ՝ Թուրք ըլլալով հանդերձ, չկարենալ ոստիկան, պետական պաշտօնեայ, երեսփոխան ըլլալն է, ինչպէս՝ կրնա՛ն Գերմանիոյ Թուրքերը... չկարենալ սպայ ըլլալն է... ատով հանդերձ քաղիրթի ապուր խմել, «Հայապամի դասարան»ը դիտել, չիյ քէօֆթէն սիրելն է Հայ ըլլալը... կարենալ մտածելն է, արտադրելը, արհեստաւոր ըլլալը... ամէն անգամ այլ երկիր մը գաղթելու գաղափարին հետ յիշելն է թէ այս վայրերը շա՛տ կը սիրես... աղաւնիի նման երկչոտ ըլլալն է... հակառակ ատոր, ամէն առաւօտ դպրոցը հըպարտօրէն Անկախութեան քայլերգը երգել, «Երանի Թուրք եմ ըսողին» գոչելն է: Աղաղակելն է թէ նրջանիկ Թուրքն ես Թուրքիոյ մը ուր պիտի չկարենաս խօսք ունենալ...

Ըսելն է. երբ այս երկրին մէջ հայկական ծագումով Թուրք մը պետական պաշտօնեայ, սպայ կ'ըլլայ, այն ատեն կը հասկնամ թէ զիս Թուրք կը նկատեն... աղախինի այս հոգեվիճակը ե. Աքպայրամի մէկ երգով ամոքելն է... տեղ մը նստած երբ «Սարը կէլին» երգին հայերէնը երգես, անծանօթ մարդոց յարձակումին թիրախ ըլլալն է... յետոյ՝ Թող այդպէս ըլլայ, ի՞նչ ընենք, ըսել ու Թրքերէնը երգելն է...

Երբեմն ալ ներբանը ծակած կօշիկով մը գետնին վրայ փռուիլն է, անհունին չաղկապելով մտածումներդ... հազարաւորներու «Սարը կէլին»ին հայերէնը սորվեցնելով..

Այսինքն՝

Այդպէս դիւրին բան չէ Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ...

Այսուհանդերձ, գեղեցիկ բան է, գեղեցիկ ու նաեւ նոյնքան տարբեր...

Սիրոյ արարք է Թուրքիոյ մէջ Հայ ըլլալ...

«Եթէ գործիդ չի գար, ելիր գնա՛ եղբայր»... ըսողներու կարենալ ըսել է «Այս մէկը ի՛մ ալ երկիրս է»...

Թրգմ.՝ Ա. Թ.

ԲԱՐԻ ՅԻՇԵՆՔ ԵՐՋԱՆԿԱՅԻՇԱՏԱԿ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Ութ տարիներ անցան Հոգելոյս Վեհափառին վախճանման (1999 Յունիս 29) թուականէն. հայ ժողովուրդը այս թուականէն ի վեր, ամէն տարի Յունիս 29ին կը խոնարհի անոր խնկելի ու քաղցր յիշատակին առջեւ:

Երջանկայիշատակ կաթողիկոսը ժողովուրդը խանդավառող եւ զայն իր կրօնական ու ազգային հաւատքին մէջ ամրացնող հայաշխարհի սակաւաթիւ հոգեւոր մեծ առաջնորդներէն մին էր:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ երկու բարձրագոյն նուիրապետական աթոռներու գահակալութեան իր տարիներուն, հայ ժողովուրդի հոգին ջերմացուց, իր սիրտէն ու միտքէն բխող ամենատաքուկ ու ամենախորունկ զգացումներով, գաղափարներով, վարմունքներով, ու ազգօգուտ իրագործումներով:

Ան եղաւ հաւատքի, ազգային նըւիրումի եւ հայ գիրի պաշտամունքի հաւատաւոր առաջնորդ մը, իր անհամար հետեւորդներուն, աշակերտներուն եւ հայ հասարակութեան թողուց անմոռանալի անուն, սէր, քաղցր յիշատակ, ու հոգեւոր դաստիարակութեան անկորուստ ժառանգութիւն. հմուտ աստուածաբան, հոգեւորական, եկեղեցական, ու նաեւ մեծ գործիչ, ուսուցիչ, փայլուն հռետոր, գրասէր ու գրագէտ, հայ լեզուի ոսկերիչ մեր հոգելոյս սիրեցեալ հայրապետը, հայ կեանքի ամէնէն փայլուն անձնաւորութիւններէն մէկն էր, իր իմաստուն, խոհեմ, հեռատես, դիւանագէտ կեցուածքով, իր գըւարթախօսութեամբ, իր հաղորդականութեամբ եւ իր իմացականութեամբ, ու նաեւ իր բազմագիտակցութեամբ, տարած ազգանուէր ու եկեղեցանուէր գործունէութիւններով գրաւեց ամէն տարիքի Հայուն սիրտը, եւ դարձաւ հայ ժողովուրդի շատ սիրեցեալ Վեհափառը, ազգի արժանաւոր հոգեւոր հայրը, համաշխարհային հասարակութեան մէջ ամէնէն շատ ճանաչում գտած Հայերէն մին, ու եղաւ նաեւ Հայուն հպարտութիւնը:

Ամենայն Հայոց հոգելոյս Գարեգին Ա. կաթողիկոսը, աւազանի անունով Նշան Սարգիսեան, ծնած է Քեսապ 1932ին. իր գիւղին մէջ նախնական ուսումը ստանալէ վերջ, 1944ին, կ'ընդունուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դպրեվանքը. 1952ին կ'աւարտէ եւ կը ձեռնադրուի կուսակրօն քահանայ, վերակոչուելով Գարեգին Աբեղայ: 1955ին կը ստանայ վարդապետական աստիճան, պաշտպանելով «Հայց. Եկեղեցւոյ Աստուածաբանութիւնը ըստ Հայ Շարականներուն» խորագրեալ աւարտաճառը: Կը պաշտօնավարէ դպրեվանքէն ներս, նախ իբրեւ ուսուցիչ եւ յետոյ իբրեւ տեսուչ, աւելի վերջ Անգլիոյ Օքսֆորտ համալսարանին մէջ կը հետեւի Աստուածաբանական բարձրագոյն ճիւղին ուրկէ կը վկայուի ներկայացնելով «Քաղկեդոնի ժողովը եւ Հայ Եկեղեցին» խորագրով աւարտաճառը, եւ կը վերադառնայ Դպրեվանքի տեսչութեան պաշտօնին: 1963ին կը բարձրանայ Ծայրագոյն Վարդապետութեան աստիճանին: Եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի 1963ին, եւ Արքեպիսկոպոս՝ 1973ին: 1971ին Գարեգին Եպիսկոպոս կ'ընտրուի Առաջնորդ Իրանա- Հնդկաստանի Թեմին: 1973ին Հայրապետական պատուիրակ կը նշանակուի Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւելեան Թեմին ու տարի մը ետք Առաջնորդ կ'ընտրուի, 1977ին կ'ընտրուի Աթոռակից Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, 1983ին կը դառնայ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին: Իսկ 1995ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս:

Հոգելոյս Վեհափառը Հայ Եկեղեցւոյ կեանքի եւ գործունէութեան ծիրէն ներս միջեկեղեցական շարժումի նախաձեռնողներէն մէկն էր, եղած է նաեւ գրագէտ կաթողիկոս, անկախ իր ստորագրած հայերէն, անգլերէն, Ֆրանսերէն մեծ թիւով գրական, աստուածաբանական, եկեղեցական յօդուածներէն, որոնք լոյս տեսած են ամսագիրներու, պաշտօնաթերթերու, հանդէսներու մէջ, ունէր նաեւ հրատարակուած բազմաթիւ հատորներ:

Բազմագիտակ գիտնական հոգելոյս Վեհափառը շատ փայլուն հռետոր մըն ալ էր, իմաստալից ու դաստիարակիչ քարոզներով կ'ոգեւորէր ու կը խանդավառէր ժողովուրդը. օրինակ մըն է 1998 Յունուարին Գերմանիա տուած հովուապետական այցելութեան ընթացքին Գերմանիոյ Առաջնորդանիստ Ս. Մեսրոպ - Սահակ եկեղեցւոյ մէջ խօսած քարոզը (1998, Յունուար 25):

ՏՈՔԹ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՏԱՄ

Գերմանիա, Յունիս 2007

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՅՍ ՏՈՒՆԸ ՔՈ՞ՒԿԴ Է ԹԷ ԻՄՍ

ՁԱՒԷՆ ԽԱՆՃԵԱՆ
Լոս Անճըլըս, 2007

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ ԱՆՑԱԾ - ԱՆՄՈՌԱՑ

Այս գրութիւնների շարքում եղած արկածներն ու դէպքերը իրենցից ոչինչ չեն ներկայացնում բացի այն որ տարիների ընթացքում մոռացութեան գիրկը չեն ընկել եւ երբեմն ընկերական հաւաքոյթներում ջրի երես են գալիս ժպիտներ կամ զայրոյթ խլելով ունկնդիրներից:

***

ԽԱՂԸ

Անդրանիկ զաւակս՝ Զաւէնը 4-5 տարեկան էր եւ դպրոց չյաճախելու պատճառով ամբողջ օրը անց էր կացնում մշեցի իր հասակակից մեր հարեւան տղայի հետ: Օրերն անցնում էին բարի դրացիական մթնոլորտում փորձի փոխանակման ըսկըզբունքներով:

Օրերից մէկ օր ինձ դիմելով, Զաւէնը ասաց.

- Պապա, սոված եմ, մի կտոր խաց կը տա՞ս:

Ես զարմացած նայեցի ու զայրանալով հարցրի թէ ինչո՞ւ է խաց ասում:

Պատասխանը չուշացաւ ու հանդարտօրէն բացատրեց թէ մեր դըրացի իր ընկերը այդպէս է խօսում:

Ես սաստեցի ու պատուիրեցի որ այսուհետեւ չգործածել խ-ն այլ՝ հ-ն: Արտայայտիչ աչքերը ինձ յառելով խոստացաւ չկրկնել, եւ խնդիրը փակուած համարելով, արդէն մոռացել էի միջադէպը:

Մի քանի օր անց, պարտէզում կըրակը վառած խորոված պատրաստութիւններ էի տեսնում եւ Զաւէնը չորս բոլորս էր պտըտւում: Մէկ էլ ինձ դիմելով հարցրեց.

- Պապա, էսօր հորովա՞ծ ենք ուտելու:

Երբ կրկին զարմացած հարցրի թէ ինչո՞ւ է հորոված ասում, պատասխանը կրկին չուշացաւ:

- Բա դու չասի՞ր խ-ն չգործածեմ:

Ստիպուած էի լուրջ բացատրութիւններ տալ:

***

ԿՈՒՌՔԸ

Գեղեցիկ են, շատ գեղեցիկ աշնանային օրերը Երեւանում: Կատարեալ ոսկէ աշուն: Բնութեան առատութիւնն ու գոյների ճոխութիւնը այն տպաւորութիւնն է տալիս թէ չքաւորների թիւը պակսել է, բայց փոխարէնը աննախընթաց բազմապատկուել է ինքնաշարժների թիւը փողոցներում, այն աստիճան, որ երթեւեկութիւնը գոնէ քաղաքի կենտրոնական մասում դարձել է դժոխային: Որպէս հետեւանք ծընունդ է առել մի նոր ԿՈՒՌՔ՝ ինքնաշարժը: Եթէ Հնդկաստանի որոշ շրջաններում կովերը անձեռնմխելի են ու առաջնահերթ ամէնուր, ապա այդ դերը Հայաստանում տըրուած է ինքնաշարժին: Իւրաքանչիւր չարժավար արեան գնով կը պաշտպանի չգրուած ու իրեն շնորհուած այդ իրաւունքը: Այդ նորածին կուռքը (թերեւս այնքան էլ նոր չէ) այնքան հզօր ու ամենակարող է որ մարդիկ դարձրել են իրենց ինքնութեան որոշիչը: «Ասա ի՞նչ ինքնաշարժ ունես, կ՚ասեմ թէ դու ո՛վ ես» բանաձեւը կատարելապէս գործում է:

Հոկտեմբերեան մի հրաշալի երեկոյ զբօսնում էինք երեւանեան փողոցներից մէկում երբ ակամայից՝ մեր ցանկութիւնից անկախ, ներկայ գտնուեցինք հեռախօսային մէկ զըրոյցի.

- Ալլօ, բարեւ ախպերս, ո՞նց ես:

- ......

- Ապեր Գագօն ա...

- ......

- Արա Գագօն, սեռի (մոխրագոյն) Մերսէտէսի Գագօն:

- ....

- Հա ապեր, տեղը բերի՞ր, եւլն., եւլն...:

Եթէ չլինէր գերմանական մակնիշի այդ ինքնաշարժը, ինչպէ՞ս կարող էր իր ինքնութիւնը բնորոշել մեր խեղճ Գագօն:

***

Մէկ ուրիշ դէպք,

Բարեկամ ատամնաբոյժի մօտ էի: Միջին տարիքի, ներկայանալի արտաքինով մէկը եկաւ կնոջ ուղեկցութեամբ, վերջինս թաշկինակը այտին սեղմած, ըստ երեւոյթին տառապում էր ատամի ցաւից:

- Բժիշկ ջան, մի հատ կը նայե՞ս տիկնոջս ատամները:

- Անշուշտ: Ներս հրամեցէք:

Դուռը բաց լինելու պատճառով, ակամայից լսում եմ ներսի խօսակցութիւնը.

- Տիկին ձեր բերանի խոռոչը երկար ժամանակ զուրկ է մնացել ամէնօրեայ խնամքից: Ձեր ատամների արմատները խարխուլ են եւ բուժուելու կարիք ունեն: Առայժմ կը հանգստացնեմ ցաւերը, բայց պիտի յետագայում շտկենք անկարգութիւնները:

Ամուսինը միջամտում է հարցնելով.

- Հա: Բժիշկ ջան, էդ բոլորը շինելը ի՞նչ կ՚արժի:

- Դժուար է ճիշդ թիւ ասել, բայց պէտք է հաշուի առնել 250ից 300 տոլար:

- Ի՞նչ: Ա՛յ բժիշկ ջան, էդքան փող ունենամ մաշինիս (ինքնաշարժ) անիւները կը փոխեմ:

Աւանդօրէն մարդ արարածը հազարամեակների ընթացքում միշտ զոհաբերութիւններ է արել իր սիրած կուռքերին:

***

ՀԱՅՈՒ ԱՉՔԵՐ

Ամառնային մի հիասքանչ կիրակի օր տղայիս հետ Լուվրի թանգարանը այցելելուց յետոյ տուն պիտի վերադառնայինք: Մեթրոյի մէջ ազատ տեղեր կային ու զբաղեցրինք այն նստարանը ուր մէկ ուղեւոր կար արդէն: Այս անծանօթը հետաքրքիր հայեացքով զննում էր տըղայիս ու ես տհաճ զգացումով փորձում էի գուշակել նրա այդ կեցուածքի պատճառը:

Մի փոքր անց անծանօթը ինձ դիմեց հարցով.

- Հա՞յ էք:

- Այո, պատասխանեցի, բայց ի՞նչպէս գուշակեցիք (մինչ այդ ես ու տղաս մէկ բառ անգամ չէինք փոխանակած):

- Այս աչքերով տղան միայն ու միայն Հայ կարող է լինել, - եղաւ պատասխանը:

Փոխադարձաբար ներկայացանք: Հաճելի զրոյցով տեղ հասանք ու իրարից բաժանուեցինք սիրալիր բարեմաղթութիւններով: Յետագային բազմաթիւ առիթներ ունեցանք հանդիպելու հայկական տարբեր հաւաքոյթներին, որպէս հին բարեկամներ:

Արեան կանչն էր խօսողը, այլ ոչ թէ մարդը:

***

ՊՐԸԹՈՆԸ

Մի օր, առանց նեղուելու եւ իմ ինքնութիւնից անյարմար զգալու, մեթրոյի մէջ «Յառաջ»ի ընթերցանութեամբ էի զբաղուած, երբ զգացի որ կողքս նստած ուղեւորը ձեռքին բռնած թուղթը աչքիս առջեւն է շարժում:

Ընթերցանութիւնս ընդհատելով աչք նետեցի թուղթին: Հայկական գիրեր կային վրան:

Խարձայ դէպի անծանօթը: Ֆըրանսացի տիպար էր: Առաջինը ինքը խօսեց ու հրաշալի հայերէնով ինձ դիմեց.

- Պարոն քանի որ «Յառաջ» կը կարդաք, ուրեմն Հայ էք:

- Այո բայց, իմ կարծիքով դուք Հայ չէք, ինչպէ՞ս է որ հայերէն գիտէք:

- Ես արեւելեան լեզուների դասընթացքների ուսանող եմ, եւ հայերէնն եմ ընտրած որպէս ուսումնասիրելիք լեզու: Գիտէ՞ք պարոն, կը նախանձեմ որ Նարեկացին ձեր ազգակիցն է եւ դուք կարող էք լիարժէք հպարտանալ (այս բոլորը բառացիօրէն միեւնոյն խօսքերով):

Հետաքրքրութիւնս ուժեղացաւ: Թերթս ծալելով պայուսակիս մէջ տեղաւորեցի ու դիրքս շտկելով այս անգամ ես անցայ հարցաքննութեան:

- Երիտասարդ, նախ ծանօթանանք: Ուրախ եմ, որ օտար մէկը հայերէն գիտէ ու ճանաչում է Նարեկացին: Այդ ինձ համար հետաքըրքրական է ու կ՚ուզեմ ձեր մասին աւելի մանրամասնութիւններ գիտենալ: Ի՞նչպէս է որ այդքան լաւ էք տիրապետում հայերէնին:

- Գիտէ՞ք պարոն, երբ սկսայ հայերէնը ուսումնասիրել, առաջին օրուանից սիրեցի նրա արտայայտչական ձեւերն ու միջոցները: Շատ հարուստ լեզու է եւ շատերը չգիտեն: Բացի ԻՆԱԼՔՕ-ի դասերից, հետեւեցի նաեւ Բարեգործականի հայերէնի դասընթացքներին, որը օգնում էր խօսակցականս առաջացնելու, բայց ցաւօք ստիպուած եմ այս վերջինս դադարեցնելու, քանի որ որեւէ եկամուտ չունեմ ու ամսեկան 120 ֆրանք վճարելը ինձ համար դժուար է:

Ես անմիջապէս ընդմիջեցի ու առաջարկեցի միջամտել Բարեգործականի պատասխանատուներին, դրական լուծում գտնելու միտումով, իսկ հակառակ դէպքում ես պատրաստ էի ինքս վճարել այդ գումարը:

Աչքերի մէջ արցունքի փայլեր երեւացին, որին հետեւեց պատասխանը.

- Ոչ պարոն: Անչափ շնորհակալ եմ, բայց ես ձեր զոհաբերութիւնը չեմ կարող ընդունել:

- Բայց երիտասարդ, իմ առաջարկը նուէր չէ, երբ միջոցներ ունենաք կը վերադարձնէք:

- Ոչ պարոն, արդէն ես դիմեցի Բարեգործականին որպէսզի ապառիկ հետեւեմ դասընթացքին, յետագային վճարելու պայմանով, բայց չընդունեցին, իսկ ես պըրթոն եմ և պըրթոնական յամառութեամբ որոշած եմ նպատակիս հասնել ինքնուրոյն:

Բաժանման ժամը հասել էր: Ինքը հաստատուն հասցէ չունէր: Տալով իմ այցեքարտս խնդրեցի անպայման ինձ հետ հեռաձայնով կապ պահպանել: Խոստացաւ, բայց աւաղ ոչ մէկ լուր:

Արգելուած չէ ամէնուրեք բարձրաձայն գոռալ հայեցի դաստիարակութեան մասին, որ մեր դպրոցների աշակերտները հայերէնին լաւ չեն տիրապետում, եւ ահա օտարը եկել մեր դուռն է ծեծում հայերէնը ուսումնասիրելու նպատակով, դռները փակում ենք 120 ֆրանք անդամավճար չունենալու համար: Փնտռէք բարոյականը:

Ռ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Կազնաչէեւը հիւրերին առաջարկեց նստել, իսկ ինքը սկսեց ուսումնասիրել նրանց բերած նկարները: Սենեակում լըռութիւն տիրեց: Երկու տարեց հիւրերն ու պատանին անհանգստութեամբ հետեւում էին քաղաքապետի դէմքի արտայայտութեանը: Այդ մարդու կարծիքից էր հիմա կախուած փոքրիկ նկարչի ճակատագիրը:

Դեռ էլի շարունակելով զննել նկարները, Կազնաչէեւը ձեռքը տարաւ կողքը կախուած լարին ու քաշեց ծոպից: Հեռւում արձագանգեց զանգի ձայն:

Յայտնուեց սպասաւորը, որին քաղաքապետը կարգադրեց իր մօտ կանչել որդուն:

Մի քանի րոպէ անց հեւիհեւ սենեակ մտաւ տասներկուամեայ մի պատանի:

– Մօտ եկ, Ալեքսանդր,– գլուխը բարձրացրեց Կազնաչէեւը: Եւ քաղաքապետը սկսեց մէկ առ մէկ որդուն ցոյց տալ նկարները: Սա նայում էր ակնյայտ հետաքրքրութեամբ:

– Ճիշդ իմ դասասենեակի նկարների նման են,– ասաց նա եւ զարմանքով նայեց Յովհաննէսին: – Միթէ՞ դու ես սրանք նկարել:

– Այո, Ալեքսանդր, այս բոլորը նկարել է Յովհաննէս Հայվազովսկին, Վանեան:

Մինչ տղաները հետաքրքրուած զննում էին իրար, նրանց հայեացքները հանդիպեցին, եւ երկուսն էլ սիրալիր ժպտացին:

Սաշա Կազնաչէեւի հայեացքը պարզ էր, դէմքը՝ անկեղծ: Նա անմիջապէս դուր եկաւ Յովհաննէսին:

– Դեհ, Ալեքսանդր, Վանեային տար քո սենեակը եւ ցոյց տուր քո նկարներն ու գրքերը:

Կրտսեր Կազնաչէեւը հէնց դրան էլ սպասում էր: Նա ուզում էր աւելի մօտիկից ծանօթանալ այդ Վանեա Հայվազովսկու հետ, որը կարողանում էր այդպէս հիանալի նկարել: Սաշայի սենեակում տղաները երկար զրուցեցին: Պարզուեց, որ նրանք իրենց հետաքրքրող շատ ընդհանուր բան ունեն: Սաշա Կազնաչէեւը սիրում էր գծագրեր, աշխարհագրական քարտէզներ եւ հեռաւոր երկրների մասին զանազան գրքեր:

Ապա նա բաց արեց պահարանը եւ խորքում դարսուած տետրակների ու ալպոմների տակից դուրս բերեց գորշաւուն կազմով մի հաստ գիրք:

– Այս գիրքը հայրիկն է ինձ նուիրել,– ասաց նա Յովհաննէսին:– Սա շատ հին ու շատ հետաքրքիր գիրք է, բայց ափսոս, որ դժուար է կարդացւում. գրուած է հին լեզուով, հիմա այդպէս ոչ խօսում են, ոչ գրում:

Յովհաննէսը երկիւղածութեամբ վերցըրեց գիրքն ու բաց անելով, տիտղոսաթերթի վրայ կարդաց. «Պատմութիւն աշխարհիս բոլոր երկրներում կատարած ճանապարհորդութիւնների մասին. աշխատասիրութիւն պարոն Պրեւոյի»: Գրուած էր նաեւ, որ գրքում կան հետաքրքիր պատմութիւններ այն երկրների մասին, որտեղ եղել են եւրոպացիները, այդ երկրների բնակիչների բարքերի, սովորութիւնների ու զբաղմունքների մասին: Ներքեւում նշուած էր, որ գիրքը թարգմանուած է ռուսերէն եւ հրատարակուած է Մոսկուայում 1783 թուականին:

(Շար. 27)

TELEVISION

FRANCE 2

La prochaine émission de «Foi et Traditions des Chrétiens Orientaux» concernant l'Arménie sera diffusée **dimanche 24 juin, de 9h30 à 10h.** Elle est consacrée à deux expositions : à Marseille. «La Magie de l'Ecrit» (qui se termine par un hommage à Haratch) et à Paris, «Missak Manouchian et les Arméniens de la Résistance».

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

GALA M.C.A. 2007

Sous la Présidence
de Monsieur **René ROUQUET,**
Député-Maire d'Alfortville

Samedi 23 juin à 20h45

Au programme :
Présentation des classes de danses arméniennes
Spectacle

Au Pôle Culturel
Salle de Spectacle
Parvis des Arts
(à l'angle des rues Bourdarias et Franceschi)

Renseignements 01 43 76 55 89
contact@mca-alfortville.com

Communiqué

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire, adressez-vous à l'adresse suivante :

**77, rue La Fayette
75009 Paris**

Tél. : 01. 48. 78. 02. 99

ou visitez le site de l'association : www.aaas.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի

ԹԱԼԻՆ-ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21*ին,* «Թոպոկան» *սրահը:*

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville

LE DIMANCHE 8 JUILLET

PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor.
Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 23

Եկայք Տօնեսցուք
Գիւտ Նշխարաց սրբոյն
Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց
Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 24 JUIN DE 11H à 20H

Spectacle des enfants de la Maternelle

Mini-spectacles des élèves de l'école

Danses et chants arméniens encadrés par leurs professeurs

ATTRIBUTION des DIPLOMES

sections MATERNELLE — PRIMAIRE — COLLEGE

Buffet — Brochettes — Bar

Tombola — jeux et concours divers

— ENTREE LIBRE —

1 Bd. du Nord Carrefour d'Arménie — 93340 — Le Raincy
Tél. : 01 43 81 01 72 (accès par le RER E Ecole)
Prendre le tram train, descendre station PAVILLONS SOUS BOIS

Հ·Մ·Ը·Մ· - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ·Մ·Ը·Մ·-Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11*էն* 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանփարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14*ի ժամադրավայրի հասցէ.-*
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros
□
Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

arménie mon amie

AGENDA

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat

Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

**

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

**

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

**

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

CYCLE DE CONFERENCES

Samedi 23 juin à 15h
LA PEINTURE DE PAYSAGES EN ARMENIE
Varvara Basmadjian,
historienne de l'art et enseignante

Mercredi 27 juin à 15h
HAKOB HOVNATANIAN
(1806-1881),
L'ART DU PORTRAIT
Nelly Paladian,
historienne de l'art
et spécialiste de Hovnatanian

Petit Palais
avenue Winston Churchill - 75008 Paris

**

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0689 K 84976**

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

LE NUMERO: 1,20€

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 00 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·733 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·733

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՒՍԵԼԻ մէջ, Յունիս 22ի առաւօտուն որեւէ համաձայնութիւն չէր գոյացած եւրոպական վեհաժողովին եւ մեծ յոյս ալ չկար որ կարգադրութիւն մը ըլլայ մինչեւ իրիկուն, որ ժողովին վերջին օրն էր: Վիճաբանութիւնը կը վերաբերէր "պարզացուած ուխտ"ին, որ պիտի փոխարինէ Սահմանադրութիւնը, այս վերջինը մերժուած ըլլալով Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի կողմէ: Մեծն-Բրիտանիա եւ Լեհաստան կը յամառին տեղի չտալ եւ Սարքոզի ալ չի կրնար համոզել Լեհաստանը, թէեւ աւելի լաւատես է Անգլիոյ նկատմամբ: Ամէն պարագայի մէջ, Սարքոզի յայտարարած է որ Պրիւսէլ կը մնայ որքան ատեն որ պէտք է, որպէսզի յաջողի: Ընդհանուր ձեւով, Եւրոպա չի կրնար վարկ ունենալ միջազգային բեմին վրայ, ցորչափ ինք չի յաջողիր միացեալ ճակատ մը պարզել, ինչպէս հաստատած է Պարոզօ յայտարարելով.– "Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ հաւատք ներշնչենք միջազգային բեմին վրայ, երբ ի վիճակի չենք կարգ ու կանոն դնել մեր տան մէջ":

ՔԷՐՔԻՒՔԻ մօտ (Իրաք), Յունիս 21-ին քեռնատար թակարդ կառքի մը պայթումէն 15 հոգի մեռած է եւ 66 հոգի ալ վիրաւորուած: Միւս կողմէ, Պաղտատի մէջ յայտնաբերուած է որբանոց մը, ուր 24 մանչուկներ՝ 3էն 15 տարեկան, անօթի-ծարաւ կմախքի վերածուած էին, բոլորովին լքուած: Խոհանոցին մէջ գտնուած է մեծաքանակ ուտեստեղէն եւ հագուստ զորս պաշտօնեաները կը ծախէին փոխանակ մանուկներուն տալու: Այս ալ ցոյց կու տայ թէ ի՛նչ աստիճանի հասած է կաշառակերութիւնը Իրաքի մէջ:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ Յունիս 20ին գումարուած է Կասպից ծովու առափնեայ երկիրներու արտաքին գործերու նախարարներուն ժողովը որ հրաւիրուած է Իրանի կողմէ: Մասնակցած են Իրանէն զատ Ազրպէյճանի, Ղազախստանի, Թիւրքմէնիստանի, Ռուսաստանի նախարարները: Իրանի արտաքին գործերու նախարարը Մ. Մոթթաքի եւոյթ մը ունենալով շեշտած է թէ իր երկիրը պատրաստ է օժանդակելու կասպեան երկիրներուն որ դիւրին, աժան եւ վստահելի ձեւով փոխանակեն իրենց նաւթն ու կազը: Նիստէն ետք նախագահ Ահմատինեժատ տեսակցած է մասնակից երկիրներու արտաքին գործերու նախարարներուն հետ:

ԱՆՏՐԷ ՍԱՆԹԻՆԻԻ նշանակումը կառավարութեան մէջ որպէս ենթանախարար հանրային պաշտօնատարութեան, կարելի նկատուեցաւ հակառակ անոր որ քննութեան տակ է, այսինքն՝ մեղադրանքի: Արդարեւ, մեղադրանքն այն է որ "հանրային ինչքերու իւրացումի, զեղծարարութեան եւ ապօրինի շահու իւրացումի" յանցանքի համար պէտք է հարցաքննուի: Սարքոզի այդ նշանակումով թաղած է կանոն մը (Պալատիւրի անունը կրող), ըստ որում քննութեան տակ առնուած անձ մը չի կրնար նախարարական պաշտօն վարել: Առաջին անգամ այդ կանոնը կիրարկողը եղած է Փ. Պէրէկովուա, երբ ստիպեց իր նախարարը՝ Պ. Թափին որ հրաժարի 1992 Մայիսին: 1994ին նոյն կանոնին զոհ գացին Պալատիւրի երեք նախարարներ՝ Ա. Գարինյոն, Ժերար Լոնկէ եւ Միշէլ Ռուսէն, յետագային ալ՝ Տ. Սթրօս-Քահն եւ ուրիշներ: Բայց, կ'առարկուի որ այս կանոնը կ'անտեսէ "անմեղութեան կանխավարկածը", ինչ որ կը շեշտուի Էլիզէի կողմէ (Յունիս 20), Սանթինիի առթիւ:

ԺԱՆ-ՔՐԻՍԹՈՖ ՌՈՒՖԷՆ Սենեկալի դեսպան նշանակուեցաւ, ինչ որ անակնկալ մըն է: 55 տարեկան, բժիշկ եւ գնահատուած գրագէտ մըն է, որու հատորները մեծ յաջողութիւն արձանագրած են, վերջինը՝ "Կլոպալիա": Պատուոյ նախագահն է "Սովի դէմ կազմակերպութեան": Այցելած էր Հայաստան եւ հատոր մըն ալ նուիրած:

ՏԱՐՖՈՒՐԻ վերաբերեալ միջազգային ժողով մը կը գումարուի Փարիզ Յունիս 25ին "արագացնելու համար լուծումներու կիրարկումը": Հարկ է քաղաքական եւ մարդասիրական լուծում մը գտնել: Ժողովին պիտի մասնակցին Գ. Ռայսի եւ եւրոպական երկիրներու ներկայացուցիչներու կողքին, առաջին անգամ ըլլալով, Տարֆուրի տագնապին հետ կապ ունեցող այլ երկիրներու պատուիրակներ, ինչպէս՝ Չինաստան եւ Եգիպտոս: Մինչ այդ, Ֆրանսա իր օժանդակութեան համար նախապատուութիւն կու տայ Չատի տեղահանուած գաղթողներուն, Տարֆուրի գաղթականներուն վիճակը կայունացած գտնելով:

ԱՄՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ այն երկիրները որոնք անդամ են ՄԱԿ-ի Ապահովութեան խորհուրդին, նոր ծրագիր մը հրապարակած են Քոսովոյի մասին, ուր կ'առաջարկեն չորս ամսով յետաձգել Սերպիոյ ալպանախօս գաւառին անկախութեան հարցը: Ռուսաստան դէմ է, բացի այն պարագայէն, երբ Սերպիա կը համաձայնի:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ քննադատած է Ընկերվարական կուսակցութեան ծրագրին երկու կէտերը, զորս պաշտպանած է կուսակցութեան հետ համախոհութիւն ցոյց տալու համար: Այդ կէտերն են ամսական 1500 Եւրօ նուազագոյն աշխատավարձքը (Ֆապիուսի առաջարկը) և 35 ժամերու ընդհանրացումը: Յունիս 22-ին ալ կը յայտարարէր թէ թեկնածու է 2012ի նախագահական ընտրութեան:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Ռոյթըրզ լրատու գործակալութեան տրուած հարցազրոյցի մը ընթացքին Թուրքիոյ վարչապետը Թ. Էրտողան պատասխանած է իրաքեան զինուորական միջամտութեան մը հաւանականութեան, Յուլիս 22ի երեսփոխանական ընտրութենէն ակնկալուած արդիւնքին, իր երկրին Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հարցերուն առընչուած հարցումներու:

Մինչ ՓՔՔ-ն չէզոքացնելու պատրուակով ներկայացուած անդրսահմանեան զինեալ միջամտութիւ մը բացառելի չէ, բայց Թ. Էրտողան ատոր համար անհրաժեշտ կը նկատէ խորհրդարանին համաձայնութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի ընտրութենէն իր կուսակցութեան ակնկալած արդիւնքին, վարչապետը կը խորհի որ հանգիստ յաղթանակ մը կայ իրենց առջեւ, նոյնիսկ 550 աթոռի երկու երրորդին տէր ըլլալու եւ 367 երեսփոխան ունենալու աստիճան: Ատիկա կարելի կը դարձնէ իր կուսակցութեան (ԱԳ) առաջարկած սահմանադրական փոփոխութիւնները անարգել վաւերացնել տալ: Այդքան ինքնավստահութիւնը թէեւ կասկած կ'արթընցնէ, երբ նկատի առնուի որ վերջին օրերու հարցախոյզ մը 307 աթոռի մեծամասնութիւն կը նախատեսէ նոյն կուսակցութեան որ ներկայիս 352 երեսփոխան ունի:

Արդէն սկսած ընտրարշաւը դանդաղեցուցած է Եւրոպական Միութենէն պահանջուած բարեփոխումներու ընթացքը, բայց ընտրութենէն ետք անոնք առաջին տեղը պիտի գրաւեն:

Երբ հարց տրուած է թէ ի՛նչ կը մտածէ Ֆրանսայի նախագահին Թուրքիոյ նկատմամբ կեցուածքին մասին, Թ. Էրտողան ըսած է թէ անդամակցութեան բանակցութիւնները խնդիրներ պիտի ունենան, բայց ինք վերջերս տեսակցած է Ն. Սարքոզիի հետ ու դրական խօսակցութիւն մը ունեցած են երկուքը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՀԱՊ-ի անդամ երկիրներու պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդին Մոսկուայի Յունիս 21ի նիստին մասնակցած է Հայաստանի պաշտպանութեան նախարար Մ. Յարութիւնեան: Այդ առիթով հանդիպում ունեցած է Ռուսաստանի զինեալ ուժերու սպայակոյտի պետին հետ: Հանդիպումին նիւթ եղած են երկու երկիրներու ռազմական եւ զինուորական թէքնիքի ներկայ վիճակին եւ Հայաստանի ռուսական 102րդ ռազմակայանին առընչուած հարցեր:

Նոյն օրը Մ. Յարութիւնեան տեսակցած է Ռուսաստանի սպայակոյտի փոխ նախագահ զօր. Կարաբելնիկովի հետ:

***

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ ԹԱՎԻԱՆԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ

"Ոսկէ ծիրան" շարժանկարի փառատօնին շրջանակին մէջ Փ. եւ Վ. Թավիանի եղբայրները պարգեւատրուած են Պարաճանովեան մրցանակով: Փառատօնի նախագահը բեմադիր Յարութիւն Խաչատրեան յանձնած է զայն, խոր երախտագիտութիւն յայտնելով իտալացի արուեստագէտներուն, իրենց ժապաւէնով Հայկական Ցեղասպանութիւնը ներկայացուցած ըլլալուն:

Մրցանակը ստանալով Փ. Թավիանի ըսած է թէ իրենց ֆիլմին՝ "Արտոյտներու ագարակ"ին հիմ ծառայած է Ա. Արսլանի հատորին հետ իրենց տան սպասուհի Մելանիա անուն Հայուհիին կեանքը: Ան որ 1915էն վերապրած մը եղած է, պարբերաբար իրենց պատմած է ապրած արհաւիրքէն դրուագներ:

"Երբ երիտասարդ էինք գրեթէ անտեղեակ էինք Հայկական Ցեղասպանութեան, քանի որ իտալացի հանրութիւնն ալ չէր գիտեր այդ մասին" ըսած է ան, ապա հարց տուած. "Իտալիա ապրած է ֆաշիզմը որ դատապարտուած է, Գերմանիան ապրած է Նացիզմը որ նոյնպէս դատապարտուած է: Ուրեմն ինչո՞ւ Թուրքիոյ կառավարութիւնը չի գտներ Երիտասարդ Թուրքերու ոճիրը դատապարտելու ուժը":

Փ. Թավիանի ըսած է տակաւին թէ ֆիլմին պատրաստութեան փուլին Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարութենէն Իտալիոյ մշակոյթի նախարարին դիմում եղած է թէ ինչո՞ւ թոյլ տրուած է Թուրք ժողովուրդը Թիրախ առնող նման ֆիլմի նկարահանումին: Որպէս պատասխան ըսուած է Թուրքերուն. "Իտալիոյ մէջ արուեստը ազատ է":

***

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏՕՆԸ

Ֆրանսայի վերջին տարիներու կարեւոր արտածումներէն է ամառնամուտի օրուան Երաժշտութեան տօնը: Աւելի քան հարիւր երկրի շուրջ 350 քաղաքներ որդեգրած են սովորութիւնը եւ Երեւանը այս տարի միացած է այդ կարաւանին: Նախաձեռնութիւնը կը պատկանի Ֆրանսայի դեսպանութեան, որ Մշակոյթի նախարարութեան, Երեւանի քաղաքապետարանին ու "Կեդրոն"ի թաղապետարանին գործակցութեամբ կազմակերպած է տօնը: Երեկոյեան Ազատութեան հրապարակին վրայ Ֆիլհարմոնիք նուագախումբը "Սերենատ" խումբին հետ հանդէս եկած է, իսկ Ազնաւուրի հրապարակին վրայ հնչած է ռոք երաժշտութիւն: Երիտասարդ երաժիշտներու համերգներուն ալ յատկացուած է Մոսկովեան պուրակը: Երաժշտանոցին կից պուրակին մէջ երիտասարդական սէնֆոնիք նուագախումբը ներկայացած է նոր ծրագրով:

***

ԴՐԱՄԱՏԱՆ ԿՈՂՈՊՏԻՉ ՄԸ ԽՈՑՍ ՏՈՒԱԾ

Երեւանի Արդշինինվեստ դրամատան կողոպտիչ Ահարոն Յակոբեան փախուստ տուած է Մալաթիա-Սեբաստիոյ շրջանային ատեանէն: Տարեսկիզբին կատարուած կողոպուտով շուրջ 600 հազար տոլար գողցուած էր Ա. Յակոբեանի եւ չորս ուրիշներու (մէկը ոստիկան) կողմէ:

Ոստիկանութենէն տեղեկացուցած են թէ չարագործներու այդ խմբակին ղեկավարը նկատուած անձը փախուստի դիմած է իր մասին վճիռին արձակումէն քանի մը ժամ առաջ: Ոչ մէկ բացատրութիւն տրուած է փախուստի պարագաներուն մասին որոնք բնական է բաւական մութ կէտեր ունին: Մանաւանդ եթէ նկատի առնուի որ իր գտնուած սենեակը պահպանութեան տակն էր զինեալ սպաներու:

ՖՐԱՆՍԱ

Գ. ՄԱՐԱՇԼԵԱՆԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Օթթաուայի Թրքական դեսպանատան վրայ 22 տարի առաջ գործուած յարձակումի մը ընթացքին պահակի մը սպանութեամբ մեղադրուած հայ երիտասարդներէն Գէորգ Մարաշլեան պայմանական ազատութիւն մը պիտի վայելէ, հանրօգուտ կազմակերպութեան մը մէջ որպէս կամաւոր աշխատելով: Ան իրաւունքը ստացած է առանց պահակի մը ընկերակցութեան դուրս ելլելու արդեւշարանէն եւ երթալու աշխատանքի վայրը: Երեկոյեան պարտի վերադառնալ:

1986ին ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած երիտասարդը 2005ին առաջին արտօնութիւն մը ունեցած էր իր ընտանիքին այցելելու, հսկիչի մը ընկերակցութեամբ:

Գ. Մարաշլեան եւ նոյն արարքին մասնակից իր երկու ընկերները՝ Յովհաննէս Նուպարեան եւ Ռաֆֆի Փանոս Թիթիզեան որոնք 25ական տարուան դատապարտուած են եւ Քէպէքի բանտերը կը գտնուին, իրենց արարքը գործած են զարկ տալու համար Ցեղասպանութեան Գանատայի կողմէ ճանաչումի հոլովոյթին: Երեքն ալ համակիրներ եղած են Հայաստանի յեղափոխական բանակին:

Արարքը գործուած էր 1985 Մարտ 12-ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ստեփան Պօղոսեանի «Թռուցիկ ակնարկ Մարսէյլի հայ գաղութի պատմութեան վրայ» հատորը(1) հաճելի անակնկալ մըն է հետաքրքրասէր ընթերցողին ու մասնագէտին համար: Հաճելի, որովհետեւ այդ համայնքին մասին որեւէ գիրք չկար հրապարակի վրայ: Անակնկալ, որովհետեւ գործը բխած է ոչ-մասնագէտի մը գրիչէն: Ամէն բանէ վեր, ան բաւական լոյս կը սփռէ համայնքի մը վրայ, որ հակառակ իր կարեւորութեան, Ֆրանսայէն դուրս ապրողներուն ցարդ կը ներկայանար մշուշոտ քօղի մը տակ:

Պատմութեան գիրք մըն է, ուր քրտնաջան աշխատանքով մէկտեղուած են գրաւոր ու բանաւոր աղբիւրներ, ինչպէս եւ հեղինակին յիշողութեան մէջ ամբարուած տեղեկութիւններու հարուստ ատաղձ մը: Մարսէյլը Ֆրանսայի հայաշատ երեք հիմնական կեդրոններէն մէկն է ու մինչեւ հիմա ինչ-ինչ կոտորակուած տեղեկութիւններու կը հանդիպէինք, բայց անցեալին ու ներկային ընդհանուր պատկերացումը կը պակսէր:

Էր երբեմն, երբ ամէնօրեայ դըպրոցներու սակաւութեան կամ բացակայութեան պայմաններու մէջ, տարբեր համայնքներու հայախօս զանգուածին առկայութիւնը կը թոյլատրէր, որ մարդիկ թերթ ու գիրք լափելով իրենց լեզուական մակարդակը «խոհանոցային հայերէն»ի ոլորտէն վեր բարձրացնէին ու լեզուն վերածէին գրական գործիքի: Նախակրթարան մը աւարտողը, ի վերջոյ, միայն այդ ճանապարհներով կրնար նուաճել գիրը: Այդ սերունդին կը պատկանի հեղինակը, Մարսէյլ ծնած ու հայերէնը զարգացուցած ինքնաշխատութեամբ, ի բացակայութեան այդ պարտականութիւնը կատարելու կոչուած ամէնօրեայ դպրոցին:

Ստ. Պօղոսեան բազմամեայ գործունէութիւն ունեցած է Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Մ.ի եւ Ֆրանսահայ Մշակութային միութեան մէջ, ինչ որ անշուշտ բարենիշ մըն է նման գործի մը ձեռնարկելու համար: Հանրային հետաքրքրութեան գոյութիւնը կարեւոր ազդակ մըն է՝ գաղութային պատմութեան ձեռնարկելու համար, երբ ան զուտ մտաւորական շահագրգռութիւններու արդասիքը չէ:

Կարպիս Եսայեան գիրքին մանրամասն ներկայացումը կատարած էր վերջերս ("Յառաջ", Ապրիլ 18), ուստի պիտի խուսափինք կրկնութենէ, կեդրոնանալու համար այլ նկատողութիւններու վրայ:

Իր նախաբանին մէջ, հեղինակը կը խոստովանի, որ ինք պատմաբան չէ եւ այս պատճառով գիրքը կոչած է «Թռուցիկ ակնարկ»: Խոստովանինք, մեր կողմէ, որ գուցէ արդար չէ մօտ 500 խիտ էջ հաշուող ու յետին մանրամասնութիւններ իսկ մէկտեղող հատոր մը «ակնարկ» կոչել: Միւս կողմէ, սակայն, հեղինակին չօգտագործած աղբիւրներու պարագան եւ նիւթերուն մէջ սպառիչ խորացումի անկարելիութիւնը ողջունելի կը դարձնեն այդ վերապահութիւնը: Արդարեւ, համայնքի մը պատմութեան վերականգնումի ամէն փորձ կը կարօտի բազմազան ու բազմակողմանի աղբիւրներու օժանդակութեան, իսկ հայկական իրականութեան մէջ, ատիկա աներեր ու յամառ ճիգեր կը պահանջէ, եթէ չկան նիւթական միջոցներ՝ երկարատեւ պրպտումներ կատարելու աշխարհասփիւռ մամուլի հաւաքածոներուն մէջ, մաղէ անցընելու հայ եւ օտարալեզու ամէն գրականութիւն, գլխովին թաղուելու արխիւային փաստաթուղթերու ամբարած գաղտնիքներուն մէջ: Երեսուն տարի առաջ, Անահիտ Տէր Մինասեան արդարացիօրէն կը պախարակէր «la fabuleuse ignorance des Arméniens quant à leur histoire contemporaine et immédiate»(2): Նոյն վիճակը չէ այսօր, կը յուսանք, բայց ինչպէ՞ս կարելի է բառնալ անգիտութիւնը՝ առանց նիւթական միջոցներու, առանց անկեղծ շահագրգռութեան: Ծառով ու ծափո՞վ:

Ստ. Պօղոսեան իր «Թռուցիկ ակնարկ»ը կառուցած է, սակայն իրեն տրամադրելի բազմակողմանի աղբիւրներու պարկեշտ օգտագործումով, հետապնդած է բանաւոր տեղեկատուներ ու նաւարկած՝ երեք դարերու պատմութեան ջուրերուն մէջ: Այսպէսով, ստեղծած է շարադրանք մը, որ թէ՛ սովորական ընթերցողը հրապուրող հանրամատչելի ձեւ ունի եւ թէ պատմաբանը շահագրգռող տուեալներու եւ վկայութիւններու շտեմարան մը կը պարունակէ:

Համայնքային պատմութեան անդրադառնալու ձեռնարկող անձերը, որոնք պատմագիտական յաւակնութիւններ չունին, առհասարակ կ՚ընտրեն երկու ճանապարհներէն մէկը՝ ինքնակենսագրական յուշագրութիւնը կամ պատմական ակնարկը: Առաջինին մէջ «ես»ը գերիշխող է, իր բոլոր թակարդներով, երկրորդին մէջ՝ «մենք»ը, նոյնքան ծուղակներով: Երկու պարագաներուն ալ, ենթակայական ազդակներու գերակշռութիւնը վտանգալից կը դարձնէ աշխատանքը եւ հեղինակին ձիրքերն ու մօտեցումներն են, որոնք կրնան պէտք եղած հաւասարակշռութիւնը պահպանել: Ս. Պօղոսեան ընտրած է երկուքը միախառնող ճանապարհ մը՝ պատմութիւն մը, որ ընդելուզած է յուշագրութիւնն ու ինքնակենսագրական յղումը: Այսինքն, տիրապետողը «մենք»ն է՝ համայնքին ձայնն ու արձագանգը, իսկ հոս ու հոն, երբ գրաւոր կամ բանաւոր աղբիւրները անբաւարար կը նկատուին ընթերցողին բերելու տուեալ հարցին յստակ պատկերացում մը, հեղինակին անձնական վկայութեան ներգործութիւնը իր բարերար միջամտութիւնը կը կատարէ: Ան նաեւ յաճախ կը փրկէ մանրամասնութիւններ, որոնք սովորական պատմական շարադրանքի մը մէջ ոչ էական պիտի համարուէին:

Այս հանգրուանին, երբ Ս. Պօղոսեան ձեռնարկած է համայնքին անցեալին մէկ հաշուեփակը կատարելու եւ անոր ներկայ պատկերը հիւսելու, միաժամանակ ճամբայ բանալով արհեստավարժ պատմաբանին առջեւ, ամէն մանրամասնութիւն իր իւրայատուկ նկարագիրն ու արժէքը ունի ապագայ մասնագէտին համար: Անպէտ համարուողներն իսկ յաւելեալ գոյն կը հաղորդեն անցած գացած ժամանակներուն, կենդանութիւն կու տան ի բնէ չոր ու ցամաք դէմքի ու դէպքի շարահիւսումին, աւելի կը մերձեցնեն ժամանակը մեզի՝ զայն չապրողներուն:

Պօղոսեան կ՚աշխատի ըստ կարելւոյն առարկայական պատմիչ ու դիտող ըլլալ, թէեւ ինք լայն գործունէութիւն ունեցած է մէկ կողմին պատկանող կազմակերպութիւններու մէջ, ինչ որ յատկապէս ընդգծելի է տասնամեակներով խըստիւ բեւեռացած համայնքի մը պարագային, որուն հանգրուանները առաջին անգամ ըլլալով, կը կարծենք, այսքան մանրամասնութեամբ լուսարձակի տակ կը դըրւին: Սակայն, իր լայնամիտ կեցուածքը թոյլ կու տայ իրեն, որ վարանումներ չունենայ բոլոր պարագաներուն իրերը իրենց անունով կոչելու և, ինչո՞ւ չէ, տեղ-տեղ ծանրածանր որակումներու արժանացնելու վատահամբաւ դէմքեր ու դէպքեր: Ի վիճակի չենք, բնականաբար, իր արժեւորումներն ու գնահատումները, ինչպէս եւ փաստական տեղեկութիւններուն ճշմարտացիութիւնը կշռադատելու: Մարսէյլաբնակ իրազեկ ընթերցողներ եւ մանաւանդ մամուլ, արխիւ ու գիրք աւելի լայնօրէն օգտագործելու հնարաւորութիւնը ունեցող ապագայ պատմաբանը կրնայ վճռական խօսք մը ըսել:

Հարկաւ, 1930ական թուականներուն Մարսէյլի մէջ Հայց. եկեղեցւոյ կրած դժուարութիւնները, որոնք ճակատագրական դեր խաղացած են անոր յետագայ գործունէութեան մէջ, յետադարձ հայեացքով կը պահանջեն, եթէ ոչ դիրք ճշդել, ապա առնուազն երեւոյթին բնութագիրը տալ: Ստ. Պօղոսեան չի վարանիր, իր կարելիութեան սահմանին մէջ, պէտք եղածը ըսելու, երբեմն՝ պատմաբանին անյարիր զգացական պոռթկումներով, որոնք այլապէս հասկնալի են լիովին:

Հեղինակը ջանացած է շարադրանքին ընծայել յաւելեալ մատչելիութիւն, համայնքին պատմութիւնը կապելով Ֆրանսական եւ Հայոց պատմութեան ընդհանուր շըրջանակին հետ: Յատկապէս Ֆրանսայի պատմութեան անտեղեակ ընթերցողը, օրինակ, կրնայ չհասկընալ ԺԷ. դարու հայ վաճառականներու Մարսէյլ հաստատումին հանգամանքները, եթէ չբացատրուի վարչապետ Գոլպէրի տնտեսական քաղաքականութիւնը, կամ Բ. Աշխարհամարտի շրջանին յառաջդիմական (այսպէս կոչուած «հայաստանասէր») հատուածին ուժեղացումն ու քանդումը՝ առանց ժամանակաշրջանի Ֆրանսական ընդհանուր քաղաքական իրավիճակի բնութագրումին:

Կ՚արժէ դիտել տալ, որ Մարսէյլը դեռեւս ԺԹ. դարու վերջերէն կարեւոր դեր ունեցած է իբրեւ անդրծովեայ գաղթականութեան եւրոպական ամէնէն կարեւոր կեդրոններէն մէկը: Յաճախ հոն էր, որ Արեւելեան Միջերկրականէն եկող ճամբորդները կանգ կ՚առնէին դէպի Ամերիկաներէն մէկը կամ միւսը իրենց ճակատագրական ուղեւորութիւնը շարունակելէ առաջ: Նախաեղեռնեան ու յետեղեռնեան օրերուն, միջնորդները՝ «սմսար»ները, շատ անգամ անոնց ճակատագիրը կ՚որոշէին, ուր երբեք բացակայ չէր շահագործումի ազդակը՝ թըշուառութեան ու անգիտութեան մէջ տուայտող գաղթականին նկատմամբ: Բազմաթիւ ցաւալի նիւթերէն մէկը, ահաւասիկ, որ աշխատանքի կը հրաւիրէ խուզարկու եւ խիզախ պատմաբան մը:

Հետաքրքրական իրողութիւն մըն է, որ 1930ական թուականներուն Մարսէյլի եւ Հարաւային Ամերիկայի նորափթիթ հայ համայնքներուն ճակատագիրները քանի մը անտեսանելի թելերով իրարու կապուած են: Այսպէս, 1931ին Պուէնոս Այրէսի Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը և Սան Փաւլոյի Թաղական խորհուրդը Սուրիոյ առաջնորդ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանին առաջարկած են Հարաւային Ամերիկայի առաջնորդութիւնը, որ մերժած է: 1946ին Ֆրանսայի Հայրապետական պատուիրակ նշանակուած Սիւրմէեան սրբազանը քանի մը տարի ետք պիտի վերականգնէր պատմական ճշմարտութիւնը՝ իր անունին ու հոգիին յիշատակութիւնն իսկ զլացուած Գրիգորիս արք. Պալաքեանի հանդէպ:

Սիւրմէեանի մերժումէն ետք, 1932ի սկիզբը Պուէնոս Այրէսի Հոգաբարձութիւնը նոյն պաշտօնը առաջարկած էր Պալաքեան սրբազանին: Ան եւս մերժողական պատասխան տուած է (պատճառները յայտնի չեն) եւ քանի մը ամիս ետք՝ Յունիս 1932ին տեղի կ՚ունենային Մարսէյլի Հայ եկեղեցին պատմականօրէն հարուածող դէպքերը: Թերեւս ամէն ինչ նոյնութեամբ տեղի կ՚ունենար, մինչեւ իսկ եթէ Պալաքեան ընդունած ըլլար այդ առաջարկը, բայց ո՞վ գիտէ: Կը մնայ «ի՞նչ կը պատահէր, եթէ...»ներու՝ պատմական գուշակումներու անվերջանալի շարանին մէկ մասնիկը:

Ուշագրաւ է, որ Պալաքեանին յաջորդած Գարեգին արք. Խաչատուրեանին պիտի վիճակէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Խորէն Ա.ի կողմէ Հարաւային Ամերիկայի առաջին Պատուիրակ նշանակուիլը: Նշանակումին (Յունիս 1937) եւ Պուէնոս Այրէս ժամանումին միջեւ (Ապրիլ 1938) գրեթէ մէ՛կ տարի անցած է, ինչ որ արդէն լռելեայն բնորոշում մըն է Մարսէյլի այդ տարիներու կացութեան:

Տեղին կը նկատենք ճշդել թիւրիմացութիւն մը, որ երկիցս սպրդած է գիրքին մէջ եւ որ նաեւ նշմարած էինք տարիներ առաջ հեղինակին կողմէ "Յառաջ"ի մէջ այս նիւթով գրուած յօդուածի մը մէջ: Էջ 323ին մէջ կը կարդանք, թէ «մինչեւ 1965 մեր միլիոնաւոր անշիրիմ նահատակները աշխարհի վրայ ունէին միայն մէկ յուշարձան. 1935ին Անթիլիասի մէջ կառուցուած յուշարձան-մատուռը»: Իսկ էջ 331ին մէջ հեղինակը կը գրէ 1973ին բացուած Մարսէյլի յուշարձանին մասին. «Յուշարձան մը (Անթիլիասի մատուռ-դամբարանէն ետք), որ կոչուած էր Սփիւռքի յաջորդական Եղեռնի բոլոր յուշարձաններուն նախակարապետը դառնալու»: Զոյգ պնդումները հիմնաւոր չեն. Անթիլիասին յաջորդած առաջին նահատակաց յուշարձանը քառորդ դար ետք՝ 1961 Ապրիլ 23ին, բացուած է հեռաւոր Պուէնոս Այրէսի մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարի բակի մուտքին՝ Ազգ. Առաջնորդարանին առջեւ (այսինքն, ճիշդ նոյն դիրքին վրայ, ուր 12 տարի ետք Մարսէյլի յուշարձանը բացուած է), Մեծ Եղեռնէն վերապրող բարերար եղբայրներ Պօղոս եւ Սիրանոյշ Արզումանեանի բարերարութեամբ:

Հեղինակը տարբեր առիթներով իր լեզուական անբաւարարութիւնները կը յիշեցնէ: Տեղ-տեղ կը ցըցուին անոնք, երբեմն հմտալից սրբագրիչի մը կարիքը զգացնել տալով, բայց երկրորդական կարեւորութիւն կը ներկայացնեն՝ կատարուած քրտնաջան ու համեմատաբար արագ աշխատանքին դիմաց:

Այս աշխատասիրութեան «գոյութիւն ունենալը», արդարեւ, անոր «միակ արժէքը» չէ, հակառակ հեղինակի վերջաբանին համեստ պընդումին (էջ 411): Ան իսկապէս «մոռացութեան փոշիէն որոշ անցքեր, դէպքեր ու դէմքեր» կը փրկէ ու առիթը կու տայ բանիմաց ընթերցողին կրկին մտորելու հասարակաց անցեալի ու ներկայի մասին:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

---

(1) Ստեփան Պօղոսեան, «Թռուցիկ ակնարկ Մարսէյլի հայ գաղութի պատմութեան վրայ», Երեւան, "Զանգակ-97" հրատարակչութիւն, 2005, 496 էջ: Հատորը հրատարակուած է Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ "Սահակ-Մեսրոպ" Մշակութային Կեդրոնի կողմէ:

(2) Marc Nichanian» - Remo Pomponio (ed.), **La struttura negata : cultura armena nella Diaspora**, Milano, 1979, p.40.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԲԸՄ-Ի ՄԻՕՐԵԱՅԻՆ ԶՕԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

«Աղբիւր Ա.Բ.Գ.-էդ դաս մը տուր ինծի» երգէն Դուրեանի այս քայլք աղերսանքը մեզ կը տանի Հ.Բ.Ը.Մ. Միութեան լուսաւորեալ վարժարանին 20ամեակի հանդէսին, որ յաջող պատասխան մը եղաւ այդ աղերսանքին:

Յունիս 2ին միութեան սրահին մէջ կազմակերպուած հանդէսին հոծ բազմութիւն մը հետեւեցաւ:

Հայկական եւ ՀԲԸՄ-ի քայլերգներէն յետոյ բացման խօսքը ըրաւ դպրոցին մանկավարժական պատասխանատու՝ Վարդուհի Կիրիքպօսար, ծանրանալով Հայապահպանման եւ դպրոցական աշխատանքներու վրայ: Դպրոցին պատմականը ըրաւ Վիվիան Մուրատեան, դպրոցին գործունէութեան անցեալին ու ներկային մասին տեղեկութիւն տալով:

Ութսուն մօտ աշակերտներ տողանցեցին բեմին վրայ առանց զգացնելու թէ ինչպէս սահեցան 140 վայրկեանները: Վարժարանին սաներուն ներկայացուցած Թատերախաղին նիւթն էր թէ ծնողքները ինչպէ՛ս հայկական միօրեայ վարժարան կ'առաջնորդեն իրենց զաւակները: Փոքրերու խումբ մը մանկական երգերով ուրախացուց ունկնդիրները, Հայկ Սարգիսեանի աշխատանքով: Հանդէսը կը վարէր Թատրոնի ուսուցիչ Մկրտիչ Պասմա որ մէջբերումներով կը բացատրէր յայտագիրը: Աշակերտները բեմ կ'առաջնորդուէին իրենց ուսուցիչներու ընկերակցութեամբ, որոնք ձեռնհասօրէն պատրաստած էին զանոնք եւ պատերը զարդարող գրութիւնները: Կը գնահատենք ուսուցչուհիներ Շուշիկ Ճէրէճեանը, Գայեանէ Պալըքեանը, Նայիրի Մաճարեանը, Լարա Վարդանեանը, Սոնա Պետրոսեանը և Անի Պասման:

Աւարտական դասարանի աշակերտներուն ուղերձը պատգամ մը կը փոխանցէր ապագայ շրջանաւարտներուն, ըսելով թէ անոնք միշտ ներկայ պիտի ըլլան այս տաքուկ մթնոլորտին մէջ:

Թատերական երեք ներկայացումներու մէջ ուշագրաւ էր մանուկներու խումբը, որ զանազան կենդանիներու կերպարանքով ներկայացուց «Ժանտախտը»: Լաւ խաղարկութեամբ մը: Նաեւ պատանիներու ներկայացումը կը ցոլացնէր տարուած աշխատանքի մը արդիւնքը: Արտասանութեան փունջ մը ներկայացուցին նախակրթական դասարանի աշակերտները. անոնց մօտ զգալի էր առոգանութեան աշխատանքը: Նազանքով կը պարէին պարախումբի երիտասարդուհիները, տալով պարելու հրապոյրը ապագայ աշակերտներուն. փոքրերն ալ մեծ խանդավառութեամբ կը պարէին արժեւորելով իրենց ուսուցչուհիին Լիլա Մելքոնեանի ջանքը: Հետեւեցաւ սաներու ինքնաբուխ պարը որ ոգեւորեց ներկաները:

Հուսկ բանքը արտասանեց Աւետիս քհնյ. Պալըքեան, ծանրանալով հայ լեզուի պահպանման վրայ, յարատեւութիւն և յաջողութիւն մաղթեց:

Փակման պատկերը ամէնէն ազդեցիկ բաժինն էր. իւրաքանչիւր աշակերտ բեմ բարձրացաւ մեծասքանչ տառերով եւ միաձայնաբար, գրելով «Բարեգործականի միօրեայ վարժարանի աշակերտները կը մեծարեն բոլոր անխոնջ մշակները». յետոյ անոնք ծածանեցին մեր եռագոյնը:

Հանդէսը սկսաւ առանց յապաղումի եւ ամբողջովին հայերէն լեզուով կատարուեցաւ ամէն ներկայացում, բացի պատմականէն, որպէսզի ան հասկնալի ըլլայ բոլորին:

Շնորհակալութի՛ւն բոլոր ուսուցիչներուն, յաջողութիւն իրենց յետագայ աշխատանքին:

ՀՐԱՒԻՐԵԱԼ ՄԸ

«ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԵՒ ՊՕՂՈՍ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ» ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Սիրանոյշ եւ Պօղոս Արզումանեան» հիմնարկութիւնը հիմնուեցաւ 1982 թուականին, տէր եւ տիկին Արմէն եւ Սիրանոյշ Մեծատուրեանի կողմէ, յաւերժացնելու համար ողբացեալ բարերար Պօղոս Արզումանեանի յիշատակը:

Հետեւելով ողբ. Պ. Արզումանեանի օրինակին, հիմնադիր բարերարները իրենց նախաձեռնութեան մէջ որդեգրեցին բարեսիրական այն ուղղութիւնը, զոր ունեցած էր հանգուցեալ բարերարը, եւ «Սիրանոյշ և Պօղոս Արզումանեան» հիմնարկութիւնը անցեալ 25 տարիներու ընթացքին ունեցաւ ծաւալուն գործունէութիւն մը՝ ըլլայ Հայաստանի եւ ըլլայ Սփիւռքի մէջ, սատարելով շինարարական, կրթական, մշակութային տարբեր ծրագիրներու իրագործման, Հայաստանի եւ Ղարաբաղի հզօրացման, կարօտեալ չքաւորներու օժանդակութեան, ուսանողներու յետ-համալսարանական բարձրագոյն ուսման, հայերէն եւ օտարալեզու գիրքերու, ինչպէս եւ գրական ստեղծագործութիւններու հրատարակման, եւ բարեսիրական այլեւայլ կալուածներու իրագործումին:

Մինչեւ 2005 թուականը, հիմնարկութիւնը գործեց տիկ. Սիրանոյշ Արզումանեան Մեծատուրեանի նախագահութեամբ, իսկ իր մահէն ետք նախագահութիւնը ստանձնեց պրն. Արմէն Մեծատուրեան, որ նըկատի ունենալով հիմնարկութեան գործունէութեան զուտ բարեսիրական բնոյթը եւ համապատասխան կարեւորութիւնը, որոշեց ընդլայնել մինչեւ թուականս գործող վարչութիւնը եւ նշանակեց նոր անդամներ Պ.Սյրէսի ծանօթ ազգայիններէն:

Արդ, ընթացիկ տարուան Մայիս ամիսէն ի վեր, «Սիրանոյշ եւ Պօղոս Արզումանեան» հիմնարկութիւնը ունի վերակազմուած նոր վարչութիւն մը, որ պիտի գործէ ըստ հիմնադիրներու կողմէ ճշդուած սկըզբունքներուն, միշտ բարեսիրական նպատակներով:

Քարտուղարութիւն
«Սիրանոյշ և Պօղոս Արզումանեան»
Հիմնարկութեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ

Պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան

Թիւ 1-2-3, 2007

Երուսաղէմ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 3. ՓԱՒՍՏՈՍ ԲԻՒԶԱՆԴ

«Փաւստոսի Բիւզանդացւոյ Պատմութիւն Հայոց». այսպէս կը կոչուի գիրքը հաւանաբար իր ներկայ ձեւով կազմուած հինգերորդ դարու վերջերը: Առաջին անգամ զինք կը յիշէ Ղազար Փարպեցի որ կը կարծէ Բիւզանդիոն ուսանած ըլլալուն համար ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ կոչուած ըլլայ:

Հեղինակը կը ճանչնայ Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութիւնը, կորիւնի ՎԱՐՔ ՄԱՇՏՈՑԻՆ, ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԸ, ծխական գիրքեր, սուրբերու վարքեր: Կան հինգերորդ դարու պատմական դէպքերու ակնարկներ. Ստեփան Մալխասեան կը հետեւցնէ որ 470-ի ատենները յօրինուած ըլլայ գիրքը:

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ: Փաւստոս Բիւզանդացի կը շարունակէ Ագաթանգեղոսի ձգած տեղէն եւ կը հասցնէ մինչեւ 385 թուականը: Պատմութիւնն է եկեղեցական եւ քաղաքական դէպքերու: Լուսաւորչի Տան նկարագրութիւնը կը հասցնէ մինչեւ Փառէն եւ Սահակ կաթողիկոսները: Քաղաքական մասին մէջ կը ներկայացնէ Խոսրով Կոտակի շրջանէն մինչեւ Բակուր բդեշխին ապստամբութիւնը:

Փաւստոսի շարադրած ամբողջ Հայոց պատմութիւնը կ'ընդգրկէ մօտաւորապէս յիսուն տարուան ժամանակաշրջան մը, 337-387:

Փաւստոս Արքունի Տան պատմիչն է. ԱՐՇԱԿ Բ. իր գիրքին մէջ մեծ տեղ կը գրաւէ. անոր մահուան եղերական դրուագը դիւցազնաշունչ ողբերգութիւն մըն է: Տիրիթի եւ Գնէլի դրուագը ցոյց կու տայ պալատական աշխարհի դաւադրութիւնները:

Փաւստոս ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ՏԱՆ վիպագիրն է: Մամիկոնեան մեծ սպարապետներու՝ Վաչէի, Մուշեղի, Մանուէլի զինուորական առաքինութիւնները եւ հոգեկան վեհութեան երգիչն է: Ցոյց կու տայ անոնց սէրը Գերդաստանին, սէրը՝ հանդէպ Վեհապետին եւ սէրը Հայրենիքին: Քրիստոնէական հոգին է որ կը զօրացնէ զիրենք եւ կ'արծարծէ իրենց եռանդը: Վաչէ զօրավարը կը նահատակուի պաշտպանելով Հայրենիքը եւ Եկեղեցին: Անոնք կը փափաքին մեռնիլ պատերազմի դաշտին վրայ, հայրենի հողը պաշտպանելով:

Փաւստոս շատ օգտուած է ժողովուրդին մէջ շրջող յիշողութիւններէ. մեծ կարեւորութիւն կու տայ անունով յիշատակելու եւ նկարագրելու աղբիւր, կամուրջ, լեռ, աւան. մեծապէս ծանօթ է աշխարհին: Մեծ դիտող մըն է. ունի իրերու խորը թափանցելու դիւրութիւն. հիմնականօրէն ներկայացուցած է արքունիքի ազնուականներու եւ բարձր կղերին կեանքը:

Փաւստոսի բովանդակ գործին մէջ սիրտն է որ կը խօսի. Թարմութիւն մը կը շնչէ բոլոր գիրքին մէջ. կը փայլի տեսակ մը շնորհք որ արդիւնք է իրերուն գեղեցկագիտական աչքով նայելու կերպին:

Լեզուն ոսկեդարի յատուկ հայերէնն է, խառն ժողովրդական բարբառի ձեւերով: Ժողովուրդն է որ իր մէջ կը խօսի իր համեղ, համակրելի վիպական ձեւով:

Պատրաստեց՝ ՑԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Յովհաննէսը սկսեց հետաքրքրութեամբ դիտել գրքի նկարները, որոնք պատկերում էին չինացիների, հնդիկների, ծաւա կղզու բնակիչներին, Սիամի մանդարիններին, երեխան գրկած սիամական կնոջը և զարմանահրաշ թռչուններ ու կենդանիներ:

Տղաները, կլանուած, թերթում էին գիրքը: Մի տեղում էջանշան կար դըրուած: Ալեքսանդրը սկսեց բարձրաձայն կարդալ նշանաւոր ճանապարհորդ Վասկօ տէ Կամայի մասին:

Գրքում պատմւում էր նաւերի, նաւավարական բարդ արուեստի, ովկիանոսներում ելնող փոթորիկների եւ այն խիզախ մարդկանց մասին, որոնք յաղթահարում են բնութեան այդ ահեղ արհաւիրքը: Այս հետաքրքրաշարժ գրքի կողքին տժգունում էին ծեր ձկնորսների ու նաւաստիների պատմութիւնները, որ այնպիսի սիրով էր ունկնդրում Յովհաննէսը ծովափին կամ յունական սրճարանում:

Երբ վերջացրեց Վասկօ տէ Կամայի մասին էջը, Սաշան պատմեց նրան, թէ ինչպէս նաւով, ծնողների հետ Օդեսայից եկել էր Թէոդոսիա: Բայց ճանապարհին շատ էր ձանձրացել, որովհետեւ մայրը թոյլ չէր տուել գնալ նաւաստիների մօտ, որոնք այնքա՜ն շատ բան կարող էին պատմել իրեն: Նրանց մէջ եղել էր մէկը, որը ձախ ականջին օղ էր կրել: Նաւապետն ասել էր, որ այդ նաւաստին Յոյն է եւ հերոսաբար կռուել է Թուրքերի դէմ:

Յովհաննէսն ինքն էլ յիշեց յոյն նաւապետին եւ նրա մասին պատմեց Սաշային: Պատմեց նաեւ իր ճանաչած ձկնորսների ու նաւաստիների մասին:

Սաշան ի սրտէ նախանձեց Յովհաննէսին. իրեն երբեք չէին թողնում մենակ ծովափ գնալ:

Յովհաննէսը խոստացաւ նրան ցոյց տալ իր բոլոր սիրելի վայրերը եւ ծանօթացնել նաեւ ձկնորսների հետ:

Տղաները դեռ երկար կը զրուցէին, եթէ այդ րոպէին նրանց չկանչէին գրադարան:

Կազնաչէեւն արդէն աւարտում էր իր զրոյցը Կոխի եւ Կոնստանտին Հայվազովսկու հետ:

Նա փաղաքշաբար ձեռքը դրեց Յովհաննէսի ուսին ու ասաց.

– Դու պէտք է լրջօրէն պարապես: Ես կը հոգամ այդ մասին:

Հիւրերին բաց թողնելուց առաջ Կազնաչէեւը ծառային կարգադրեց բերել փոքրիկ նկարչի համար պատրաստուած նուէրը:

Փաթեթը ծանր էր, բայց տղան ամբողջ ճանապարհին ինքն էր կրում եւ չէր տալիս հօրը: Իսկ սա հազիւ էր նրա հետեւից հասնում: Յովհաննէսն ուղղակի վազ էր տալիս, որպէսզի ժամ առաջ տուն հասնի եւ իմանայ, թէ ինչ է իրեն նուիրել քաղաքագլուխը:

Տան մայրը նրանց դիմաւորեց հարցերի անընդմէջ տարափով: Բայց Յովհաննէսը նախ եւ առաջ քանդեց փաթեթի կապն ու սկսեց արագ-արագ բացել:

Անասելի ցնծութեամբ համակուած՝ նա նրա միջից դուրս բերեց գեղեցիկ մի արկղ՝ պէսպէս ջրաներկերով, տուշով, գունաւոր մատիտներով եւ ամբողջ մի փաթեթ հիանալի թղթով:

(Շար. 28)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Անահիտ Դարբինեան իր ծնողաց՝ Նշանի եւ Նուարդ Դարբինեանի յիշատակին 75 Եւրօ կը նուիրէ Հայաստան Հիմնադրամին (ստանալ "Յառաջ"էն) եւ 75 Եւրօ "Յառաջ"ին։

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN

La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe

LE SAMEDI 6 OCTOBRE

2 CONCERTS :

17 heures et 20 heures 45

Réservations :

— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

TELEVISION

FRANCE 2

La prochaine émission de «Foi et Traditions des Chrétiens Orientaux» concernant l'Arménie sera diffusée **dimanche 24 juin, de 9h30 à 10h.** Elle est consacrée à deux expositions : à Marseille. «La Magie de l'Ecrit» (qui se termine par un hommage à Haratch) et à Paris, «Missak Manouchian et les Arméniens de la Résistance».

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը։

Կանխաւ ապահովել տեղերը։

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց
Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville

LE DIMANCHE 8 JUILLET

PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor. Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

L'ASSOCIATION CULTURELLE
ECOLE BILINGUE
SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration
de **l'Ecole HRANT DINK**
et de la **SALLE POLYVALENTE**
qui aura lieu le :
SAMEDI 30 JUIN à 16h30
en présence de **Mme Rakel DINK**
et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

***

A cette occasion
un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem
dédiée à la mémoire de **Hrant DINK.**
Réservation obligatoire
et renseignements :
06.22.07.01.92 et **06.82.41.35.14**

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

arménie mon amie

AGENDA

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

***

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill . 75008 Paris

***

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS
& SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides	**48 Cours de la Liberté**	**67 La Canebière**
75001 Paris	**69003 Lyon**	**13001 Marseille**
Tél. : 01 42 61 51 13	**Tél. : 04 78 60 13 66**	**Tél. : 04 95 09 30 60**
Fax : 01 42 61 94 53	**Fax : 04 78 60 92 26**	**Fax : 04 95 09 30 61**
armenie@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON LES MEMISES

(Près d'EVIAN) — Altitude : 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR ENFANTS, garçons et filles de 6 à 11 ans
Séjour N° 1 : Du 6 au 20 juillet
Prix du séjour : 400 Euros

□

Séjour N° 2 : Du 20 au 30 juillet
Prix du séjour : 320 Euros

Voyage organisé au départ de Paris
Réductions familles nombreuses
Séjours agréés Jeunesse et sports

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

Հ·Մ·Ը·Մ· - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ·Մ·Ը·Մ·-Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19։

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանֆարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.-
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

***

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat
Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 26
MARDI
26 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.734 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 82e ANNEE — N° 21.734

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

Տ. ՓԷՐԻՆՉԷՔ ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

Տօղու Փէրինչէք, Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան ղեկավարը կը պատրաստուի դիմել Զուիցերիոյ Դաշնակցային ատեանին: Ան 2005ին «Հայկական Ցեղասպանութիւնը աշխարհակալական սուտ մըն է» յայտարարութեան համար ժխտողականութիւնը պատժող զուիցերական օրէնքով հետաքննութեան ենթակայ եղած էր ու 90 օր բանտարկութեան դատապարտուած. յետոյ պատիժը դրամականի վերածուած էր (9 հազար զուիցերական ֆրանք) ու երկու տարի յետաձգուած: Փէրինչէք նաեւ դատապարտուած էր խորհրդանշական հազար ֆրանք վճարելու Հայ համայնքին, 10 հազար ֆրանք ալ իր դէմ դատ դիմած Սարգիս Շահինեանի:

Զուիցերացի փաստաբան Լ. Մորէյոն որ ստանձնած է Փէրինչէքի պաշտպանութիւնը, յայտնած է թէ Լօզանի վճռաբեկին պատիժը հաստատող որոշումէն ետք պիտի դիմեն Դաշնակցային ատեանին:

Թ. ԱՔՉԱՄ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

ԱՄՆ-ու Մինէսոթայի համալսարանի դասախօս, Հայկական Ցեղասպանութեան մասին հատորներու, յօդուածներու հեղինակ՝ Թուրք պատմաբան Թ. Աքչամ Թուրքիոյ պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածին դէմ կը դիմէ Եւրոպայի Մարդկային իրաւունքներու ատեանին: Աքչամ այդ յօդուածը «կարողական խոչընդոտ» կը նկատէ ակադեմական աշխատանքին, նոյն ատեն Եւրոպայի Մարդկային իրաւունքներու դաշնագրութեան հակասող: Ինք Հայկական Ցեղասպանութեան մասին իր գաղափարներուն, կեցուածքին պատճառով ամբաստանուած է այդ յօդուածով ու Թրքութեան վարկաբեկումով մեղադրուած:

«Եւրոպայի Մարդկային իրաւունքներու դաշնագրով՝ պատմական իրողութեան մը հետազօտութիւնը ամենակարեւորն է արտայայտութեան ազատութեան: Մինչդեռ 301րդ յօդուածը Թուրքիոյ Հայերուն իրաւունքը ոտնակոխող պարագայ է, նաեւ անյարիր ժողովրդավարութեան եւ մարդկային իրաւունքներուն» ըսուած է Աքչամի դիմումնագրին մէջ:

ՎՐԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԱՅՑԸ ՋԱՒԱԽՔ

Յունիս 20ի երեկոյեան ժամերուն նախագահ Մ. Սահակաշվիլի կատարած է Ջաւախքի երկար ատենէ ի վեր սպասուած իր այցը: Ան Ախալքալաքի եւ Նինոծմինդայի մէջ բացումը կատարած է նորակառոյց մարզական համալիրներուն:

Նախագահին այցը բաւական տարօրինակ պայմաններու մէջ եղած է. Սահակաշվիլի անակնկալօրէն ձեռնարկած է այցին, իսկ հայաբնակ շրջանին բնակիչները անտեղեակ պահուած են նախագահին ժամանումին: Համալիրներու բացումի արարողութեան մասնակցած են միայն յատուկ արտօնագրի տէր պաշտօնեաներ եւ այցին ընթացքին փակուած են հիմնական ճամբաները, հեռաձայնի կապը կտրած:

Ի. ԱԼԻԵՒ.–

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՏԱԿԱՒԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ՉԷ»

Ազրպէյճանի նախագահը Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորումի երկու տարբերակ ունի գործ կը գործածէ ըստ տեղի ու պայմաններու: Միջազգային ատեաններու մէջ, օտար պաշտօնատարներու հետ հանդիպումներուն խաղաղարար լուծումի տարբերակը սեղան կը բերէ, երբ իրեններուն հետ է, կը հնչեցնէ պատերազմի չեփորը:

Յունիս 22ին ան պատերազմական վարժարանի տարեվերջի հանդէսին ներկայ գտնուած է ու ելոյթ ունեցած. կրկնած է իր երկրին ռազմական պիւտճէին տարուէ տարի յաւելումը, ապա ըսած. «Պատերազմը տակաւին վերջացած չէ. Նոյնիսկ երբ հրադադարի շրջան է, կարելի չէ պատերազմը վերջացած նկատել»: Տեղեկացուցած է նաեւ թէ Ազրպէյճան Պաշտպանութեան ճարտարարուեստի նախարարութիւն կը ստեղծէ, մեծաքանակ զինամթերք կը գնէ: Ապա խօսքը աւարտած է, ըսելով. «Տասներեք տարիէ ի վեր բանակցութիւն կը տարուի, բայց չենք կրնար տասներեք տարի եւս շարունակել: Մենք պիտի ազատագրենք մեր հողերը: Անգամ մը եւս կը յայտարարեմ թէ Ազրպէյճանի հողային ամբողջականութիւնը անկարելի է խանգարել. Լեռնային Ղարաբաղին անկախութիւն պիտի չտրուի»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐՈՒՍԷԼԻ մէջ, Շաբաթ, Յունիս 22ի առաւօտեան ժամը 4.30ին է որ Եւրոպական Միութիւնը կրցաւ համաձայնութեան մը գալ շնորհիւ գլխաւորաբար Անկելա Մերքէլի եւ Նիքոլա Սարքոզիի: Համաձայնութիւն գոյացաւ "Պարզացուած ուխտ"ին շուրջ, հակառակ Լեհաստանի յամառ ընդդիմութեան: Լեհաստանի նախագահը չէր եկած այլ ղրկած էր իր երկուորեակ եղբայրը եւ բոլոր սակարկութիւնները հեռաձայնով կարգադրուեցան: Ա. Մերքէլ բաւական զիջումներ ըրած է է եւ կը մնայ արբագրութիւններ ընել Հռոմի եւ Մաաստրիխթի դաշինքներուն վրայ, որոնք խնդրոյ առարկայ չեն: Լեհերու ընդդիմութիւնը կը կայանար մանաւանդ քուէարկութեան դրութեան վրայ (կրկնակ մեծամասնութիւն որ կը տկարացնէ իր երկիրը): 36 ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք, քուէարկութեան հարցը յետաձգուած է 2017ին՝ Լեհերուն համար եւ 2014ին՝ միւսներուն: Նոր "Պարզացուած Ուխտ"ը ի զօրու կը դառնայ 2009ին, փոխարինելով Սահմանադրութիւնը:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը իր Ազգային խորհուրդի նիստը գումարեց Յունիս 22ին եւ Ֆր. Հոլանտ կրցաւ համաձայնութիւն գոյացնել իր ժամանակացոյցին շուրջ: Օրուան գլխաւոր հարցը սակայն կը վերաբերէր ոչ թէ ներկաներուն, այլ՝ բացակայի մը յանձին Սեկոլէն Ռուայալի, որ նախընտրած էր մնալ Փուաթու-Շարանթի իր շրջանը, պաշտօնին գլխուն: Կը թուի որ խզումը վերջնական բնոյթ ունի Ս. Ռուայալի եւ կուսակցութեան միջեւ: Օգոստոսին տե-

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, Յունիս 22ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի նորաստեղծ թեմի թեմակալ առաջնորդի ընտրութիւնը: Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին կողմէ հաստատուած էր եռանուն ցանկ մը յանձին՝ Նարեկ Եպիսկ. Շաքարեանի, Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանի եւ Կոմիտաս Վրդ. Յովնանեանի:

Պատգամաւորական ժողովի 58 անդամներէն ներկայ էին 53 պատգամաւորներ եւ գաղտնի քուէարկութեամբ 45 ձայնով (8 ճերմակ քուէ) ընտրուեցաւ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան: Այս առթիւ նոյն օրը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը հրապարակած էր հաղորդագրութիւն մը ուր կ'ըսուէր նաեւ.–

«Դեռեւս անցեալ տարուայ դեկտեմբերին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ծայրագոյն պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի Հայրապետական սրբատառ կոնդակով հռչակուեց Ֆրանսիայի Հայոց թեմը: Ֆրանսիայի առաջնորդանիստը շարունակելու է մնալ Փարիզի Սբ. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին: Թեմի ենթակայութեան տակ,՝ համաձայն կանոնադրութեան, գործելու են երկու՝ Հարաւային Ֆրանսայի և Ռոն-Ալփեան փոխանորդութիւնները եւ 24 եկեղեցական համայնքներ»:

Ու կը տրուէր նաեւ կենսագրականը նորընտիր առաջնորդին:

Ծնած է 1940 Յունուար 31ին, Պէյրութ: Նախնական ուսումը ստացած է Պուրճ Համուտի Արգարեան վարժարանը: 1954ին ընդունուած է Անթիլիասի դպրեվանքը, ապա ուսումը շարունակած է Պէյթ Մերրիի դպրեվանքը, Պէյրութի ՀԲԸՄ Յովակիմեան-Մանուկեան երկրորդական վարժարանը: 1958ին ընդունուած է Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանը: Հօրը մահէն ետք ընդհատած է իր ուսումը եւ վերադարձած Պէյրութ: 1967ին անցած է Ֆրանսա, նոյն տարուան Դեկտեմբեր 24ին ձեռնադրուած է սարկաւագ, 1968 Հոկտեմբեր 27ին ալ աբեղայ՝ ձեռամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի: 1967–1968 Ֆրանսերէն լեզուի դասընթացքներու հետեւած է Ալիանս Ֆրանսէզ, ապա Դըպրոցասէր վարժարանը դասաւանդած է հայերէն եւ կրօնք: 1970–74 Աստուածաբանութիւն ուսանած է Կաթողիկէ Հիմնարկը: 1968–1975 պաշտօնավարած է Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին: 1975–1980 Իսի-լէ-Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եղած է: 1980 Մարտին Հայրապետական պատուիրակի փոխանորդ էր Լիոնի շրջանը: 1982 Փետրուար 14ին եպիսկոպոս ձեռնադրուած եւ օծուած է ձեռամբ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Նորվան Եպիսկ. հրատարակած է «Ցագագս Գրիգոր Պըռտեանի քերթողութեան "Հատուածներ սենեակի մասին"» եւ «Մօտեցումներ» հատորները: Իր պաշտօնավարութեան շրջանին կառուցուած են Շարվիլօ-Փոն տը Շէրիւիի Ս. Նշան եւ Սէն Թ'էթիէնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիները: Իր շրջանին Լիոն ունեցած է իր ամէնօրեայ վարժարանը՝ Մարգարեան-Փափազեան, որուն հիմը դրած է Նորվան Եպիսկ. 1988ին: Նախորդ տարին ալ իր ջանքով հիմնուած է Լիոնի Կաթողիկէ համալսարանին հայագիտական ամպիոնը:

դի կ'ունենայ ամրան համալսարանը, Լա Ռոշէլ, եւ 2008ին ալ համագումարը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Ֆրանս-Թելեգոմի 5%ը վաճառքի դրած է սակայանը, ինչ որ շուրջ 130 միլիոն արժեթուղթի կը համապատասխանէ եւ Պետութեան կը բերէ 2,7 միլիառ Եւրօ: Այս գործողութենէն ետք, Պետութեան բաժինը Ֆրանս-Թելեգոմի մէջ «2,5%էն կ'իջնէ մօտաւորապէս 27,5%ի:

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ զարմիկն ալ՝ Ալի Հասան մահուան դատապարտուեցաւ եւ կախաղան պիտի բարձրանայ այն նոյն ոճիրին համար, որ Ս. Հիւսէյնի մահապատիժին պատճառ եղած էր, այսինքն Քիւրտերու 1988ի ջարդին:

ԳԱԶԱՅԻ մէջ, անցեալ շաբթու, Համասի խլամապաշտները չեն խնայած նաեւ քրիստոնեայ հաստատութիւնները եւ եկեղեցիները: Ծպտուած անձեր թալանի տուած են լատին կաթողիկէ եկեղեցին եւ Ռոզէր քոյրերու վարժարանը: Համասը դատապարտած է արարքները եւ խոստացած պաշտպանել Գազայի քրիստոնեաները: Յունիս 24ին, Շարմ-էլ-Շէյխ տեղի կ'ունենար վեհաժողով մը Ապպասի եւ Իսրայէլացիներու միջեւ, ներկայութեամբ Յորդանանցիներու եւ Եգիպտացիներու:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻՆ ՄԱՍԻՆ

Մինսկի խումբին ամերիկացի նախագահը Մ. Պրայզա խօսելով Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման բանակցութիւններու ընթացքին մասին, ըսած է թէ վերջին երկու տարուան քննարկումները կ'օգնեն վերջնականապէս որոշելու Ղարաբաղի կարգավիճակը ժողովրդական հանրաքուէով: Այդ հանրաքուէն, ըստ ամերիկացի դիւանագէտին, տեղի կ'ունենայ Ղարաբաղի յարող տարածքներուն վրայ հայկական զօրքերու նորովի տեղաբաշխումով, շրջանին մէջ խաղաղապահ զօրքերու հաստատումով: Ան ըսած է նաեւ թէ Հայաստանի ու Ազրպէյճանի նախագահներուն նոր հանդիպում մը հաւանական է քանի մը ամիսէն:

Ինչ կը վերաբերի բանակցութիւններուն Ղարաբաղի մասնակցութեան նիւթին, Պրայզա ըսած է. "Ղարաբաղը անցեալին մասնակցած է բանակցութիւններուն եւ կարելի է որ ապագային եւս մասնակցի":

ԹԷԹԷՒ ՕՐԱԳԻՐ
ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ա.

ԳԱՐԻՆ և ՍԱՀԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Զատկուան մեկնելոյ օրն էր. օդանաւ նստանք դէպի Երեւան թռչելու համար: Նպատակնիս կրկնակի էր՝ նախ հանգստանալ, եւ յետոյ քանի մը օր ալ [illegible] ընտրապայքարին: Պէտք է խոստովանիլ որ ուրախութիւննիս երկար չտեւեց: Երեւանի օդակայանէն հազիւ դուրս ելած, անմիջապէս դիմաւորեցինք տեղւոյն երեւակայական ընտրութիւններուն բոլոր «բարիքները»՝ որմազդերէն մինչեւ լապտերներէն կախուած մեծ փողկինները, փողոցները ցրուող և տուն տուն բաժնուող գեղատիպ հազարաւոր թռուցիկները, մէկը միւսէն շողշողուն, մէկը միւսէն հրապուրիչ խոստումներով եւ առաջարկներով լեցուն: Հաշուածիտ թեկնածուները հնարաւոր բոլոր միջոցներուն դիմելով կ'աշխատէին իրենց համաքաղաքացիներուն ուշադրութիւնը, եւ մանաւանդ քուէները շահիլ, իրենց «մուրազ»ին հասնելու համար: Իսկ նպատակներնուն հասնելու համար չկային մեծ ու փոքր, առաջին կարգի կամ երկրորդական կարգի միջոցներ: Այս «ճարպիկ» թեկնածուներէն մէկը խորհեցաւ որ կարելի էր նոյնիսկ Համիտ Պապին օժանդակութեան դիմել, իր [illegible] մէկուն վրայ օգտագործած էր հաւանաբար 2001ին Յովհաննէս Պօղոս Բ.-ի այցելութեան առթիւ քաշուած լուսանկար մը որուն վրայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հովուապետին հետ նկարուած էր: Հաւանաբար իր կուսակցութեան քարոզչական բաժինի պատասխանատուներուն ուշադրութենէն վրիպած էր որ երկու տարի առաջ մահացած քահանայապետին յաջորդն էր նոր մը որուն անունն է Բենեդիկտոս ԺԶ. . . .

Այս բոլորը Երեւանէն հեռանալու եւ շրջանները այցելելու մեր նախնական տրամադրութիւնները աւելի շեշտեցին եւ այսպէս որոշեցինք քանի մը օրով նախ Արցախ, յետոյ ալ Սիւնիք մեկնիլ: Անգամ մը եւս այս կարճ ճանապարհորդութիւնը պիտի վերածուէր յայտնութիւններու եւ հանդիպումներու հարուստ շղթայի մը: Մեր վերջնական ճամբորդութիւնը մեզ պիտի հասցնէր նախ Ստեփանակերտ, Շուշի եւ Մարտունի, յետոյ մինչեւ Գորիս եւ Մեղրի:

ՄԱՐՇՈՒԹՈՎ, ԴԷՊԻ ԱՐՑԱԽ

Հինգշաբթի էր: Ժամը առաւօտեան 11-ն էր երբ «Կիլիկիա» կայարանէն, այսինքն նշանաւոր «աւտոկայան»էն ասիական «մարշրութով» ճամբայ ելանք դէպի Ստեփանակերտ: Ճամբորդութիւնը վեց ժամ տեւեց եւ չէք գիտեր ինչո՞ւ, այդ վեց ժամերը աւելի կարճ եւ համեմատաբար աւելի հետաքրքրական եղան քան չորս ու կէս ժամուան թռիչքը Փարիզէն Երեւան: Երասխ, Եղեգնաձոր, Արփի, Վայք՝ գիւղաքներ եւ աւաններ որ իրարու կը յաջորդեն: Ճամբուն կէսին, ամբողջութեան համաձայն, կարճ դադար մը կ'առնենք կոր մը հաց ուտելու համար: Ճամբորդներուն մէկ մասը իր պատրաստած խորտիկները կը ճաշակէ, ուրիշներ վերանորոգուած սրճարանին «բարաք»ը: Ուրիշներ աւելի օգտուելով մէկ կամ երկու գլանիկ կը ծխեն, կամ խաչբառի գրքոյկներ կը գնեն: Վարորդը իր ճաշը վերջացուցած կշտացած է. բոլորը կը հրաւիրէ. «ուղեւորնե՛ր, ձեր տեղերը զբաղեցրէ՛ք: Գնում ենք»: Շուտով կը հասնինք Արցախի սահմանը: Ծրագրած էինք նախ քան Ստեփանակերտ հասնիլը Ծիծեռնավանք այցելել: Օդը աննըպաստ է, յոգնած ալ ենք. պիտի կենաս, փոխադրական միջոց որոնես, յետոյ ետ գաս մինչեւ մայր ճանապարհ, կրկին «մարշութ» նստիս: Մեր ծրագրէն կը հրաժարինք: Գալ անգամ, անպայման...

Անգամ մը եւս կը հիանանք «Հայաստան հիմնադրամ»ի միջոցներով բացուած ճամբուն եւ իր «եւրոպական ստանդարդներուն»: Ցուցատախտակ մը մեզ կը դիմաւորէ. «Ազատ Արցախը Ձեզ ողջունում է»: Կրկին գիւղեր իրարու կը յաջորդեն՝ Բերձոր, Բերդաձոր, Ծաղկացող, Ջարխտ: Այս ճամբան բառին բուն իմաստով «Եղիշէյեան դաշտեր» են. Արցախեան մարտերուն ժամանակ իւրաքանչիւր հազարամեթր նուաճելու եւ պահելու համար տասնեակ հարիւրաւոր հայ մարտիկներ կըռւած ու նահատակուած են մինչեւ Քարինտակ: Մշուշապատ Շուշիէն կ'անցնինք, կը հասնինք վերջապէս Ստեփանակերտի «աւտոկայան»ը ուր կը բաժնուինք մեր քանի մը ժամուան ծանօթութիւններէն: Մեր վերջին այցելութիւնը կատարած էինք 2004ին: Երեք տարիներ յետոյ քաղաքը նոյն հանդարտ տեսքը կը պահպանէ. այստեղ ո՛չ ինքնաշարժներու խճողում կայ, ո՛չ իրարանցում, ոչ մէկ քաշկռտուկ: Մայրաքաղաքէ մը աւելի, Ստեփանակերտ գաւառական քաղաքի մը, հանդարտ նահանգապետարանի մը տպաւորութիւնը կը թողու: Այդ չի նշանակեր որ քաղաքը կենդանի չէ: Ընդհակառակը. Ստեփանակերտ շնչող ու զարգացող ոստան մըն է: Ամէնուրէք նոր շէնքեր կը կառուցւին, յատկապէս քաղաքին վերի թաղը ուր գրեթէ վերջացած է կառավարութեան նոր շէնքը, Ազատամարտիկներու պողոտային վրայ եւ յարակից փողոցները ուր կը բարձրանան երեք կամ չորս յարկանի բնակելի նոր տուներ որոնց ոճը բաւական տարբեր է Երեւանի մէջ վեր խոյացող շէնքերուն ոճէն: Այլ տարբերութիւն մը. եթէ Երեւանի մէջ նոր կառոյցներուն մեծամասնութիւնը սեփական շէնքեր են, եթէ նորոգուող կամ ձեւափոխուող շէնքերը գլխաւորաբար անհատական ձեռնարկներ են, այստեղ դարկ կը տրուի մանաւանդ հանրային եւ պետական կառոյցներուն: Ճաշակով և բծախնդրօրէն նորոգուած են Ստեփանակերտի բոլոր դպրոցները եւ պետական այլ հաստատութիւնները: Շատ տպաւորիչ են, օրինակի համար, Եղիշէ Չարենց եւ Աշոտ Ղուլեան վարժարաններուն վերանորոգուած շէնքերը: Գրեթէ իր աւարտին հասած էր Մծբնայ Սուրբ Յակոբ հայրապետի եկեղեցւոյ շինութիւնը եւ վերջապէս, եօթանասուն երկար տարիներու փակագիծէ մը յետոյ, Աստուած ալ կարծէք իր սեփական տունը պիտի վերագտնէր քաղաքի մը մէջ ուրկէ վըտարուած էր նախկին իշխանութիւններուն կողմէ: Քաղաքին մէջ պակասի ոչ մէկ նշան: Մեծ շուկան ողողուած է գիւղական ամէն տեսակ մաքուր եւ առողջ արտադրութիւններով: Խանութներուն մէջ, տեղական ապրանքներուն քով կը ճարուին աշխարհի չորս ծագերէն բերուած ապրանքներ, ինչ որ կ'ապացուցէ որ Արցախ ո՛չ կղզիացած է եւ ո՛չ ալ ետ մնացած: Կարելի չէ անշուշտ ըսել որ բոլոր Արցախցիները հաւասարապէս բարեկեցիկ կեանք մը կը վայելեն, կարելի չէ ժխտել մայրաքաղաքի եւ շրջաններու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնները, սակայն անուրանալի իրականութիւն է որ շրջանին մէջ չեն դիտուիր Երեւանի կամ Հայաստանի այլ շրջաններուն մէջ տիրող ընկերային սուր տագնապը բնորոշող ախտանշանները: Քաղաքներուն բոլոր փողոցները եւ բակերը մաքուր են, մուրացկանութեան ոչ մէկ դէպք՝ թէ՛ տարեցներու, թէ՛ երախաներու կողմէ, եթէ չհաշուենք անշուշտ Շուշին ուր կացութիւնը անհասկնալիօրէն ողբալի եւ մտահոգիչ կը մնայ տակաւին:

Յաջորդ առաւօտ, մեր անդրանիկ այցելութիւնը պիտի ըլլար Շուշի պատմական քաղաքին: Հասնելնուս պէս մտանք Ամենափրկիչի հոչակաւոր եկեղեցին ուր «հոգւոց» մը արտասանելով նոյն աղօթքին մէջ յիշեցինք քաղաքին ազատութեան համար ինկած մարտիկները, մեր ընտանիքներուն հանգուցեալները, ինչպէս նաեւ մէկ օր առաջ մահացած մեր ծանօթներէն տիկին Ա. . . ռաքսիային բարի հոգին: Մշուշապատ եկեղեցիէն հեռանալով այց մը տուինք քաղաքի հին բերդին: Երկինքէն բարակ անձրեւ մը կ'իջնէր: Հոն, հակառակ օդի աննպաստ պայմաններուն, քանի մը երախաներ ուրախութեան բացագանչութիւններով կը գլորէին դալար, բայց խոնաւ ու ցեխոտ զառիվարէն: Մեր միտքերը անմիջապէս գացին այս երախաներուն մայրերուն որոնք հազար դժուարութեամբ հաւանաբար կը յաջողին պատշաճ եւ վայել ձեւով զգեստաւորել իրենց զաւակները: Ամէն պարագայի, իրենց զուարճութիւնը նախանձելի էր եւ մեր երկիրներու ամէն բանէ յագեցած երախաներու ելեկտրոնական կամ համակարգչային խաղերէն անհամեմատաբար աւելի առողջ եւ հաճելի: Մեզ տեսնելով իսկոյն մօտեցան. Երկու աղջնակներ՝ Լիլիթ եւ Սիմա, երկու մանչ՝ Արամ եւ Անուշաւան, հինգէն տասը տարեկան, քոյր եղբայր էին: Հաղորդակցութիւնը անմիջական եղաւ... ու ծայր աստիճան գործնական, չըսելու համար չահախնդիր: «Հարո՞ւստ էք» հարցուց անոնցմէ մէկը, հաւանաբար աւագը: «Սովորական մարդիկ ենք» պատասխանեցինք քիչ մը շըփոթած: Առանց աւելորդ ամօթխածութեան նոյն երախան աւելցուց. «Ուրեմն հազար դրամ տուէք»: Երախաներու առջեւ «տեղի տուած» ըլլալու տպաւորութենէն փախչելու միտումով սակարկեցինք եւ քանի մը դրամ տուինք, որպէսզի իրենց ճաշակով ափ մը «կոնֆետ» գնէին: Անոնք քանի մը վայրկեան մեզի ընկերացան որպէս «առաջնորդ», իրենց մանկական երեւակայութեան հսկայական ամբարէն հանելով պարիսպներուն եւ աշտարակներուն տակ պառկած կմախքներու մասին սարսափեցնող, եւ ո՞վ գիտէ քանի տասնեակ անգամներ այլ զբօսաշրջիկներու առջեւ արտասանուած, պատմուածքներ: Զսարսափեցանք, սակայն որովհետեւ պատմողներուն «մուլթները» կրնային միայն ումիայն զիրենք լսողը հմայել: Միշտ սովորութիւնը յարգած ըլլալու համար, քանի մը լուսանկար քաշելէ յետոյ բաժնուեցանք, նկարները ղրկելու խոստումով: Օդը մռայլ էր ու անձրեւոտ: Շուշիէն անցանք Գանձասար:

(Շար. 1)

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԽՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԲԱՆՏԷՆ

Սիրունի մօտաւորապէս չորս ամիս մնալով բանտին մէջ, գրեթէ ամէն օր ականատես եղաւ մարդկային ողբերգութիւններու, որոնց հերոսներուն միջեւ Հայեր ալ կային: Կեդրոնական Բանտին մէջ, ուր իր պատիժը կը կրէր Սիրունի, հայ բանտարկեալներ ալ կային, ոմանք քաղաքական յանցագործութեամբ, ոմանք ալ քրէական յանցագործութիւններով: Ո՞վ պիտի պատմէր անոնց ողբերգութիւնը, եթէ իրենց պահ մը բախտակից եղած չըլլար Սիրունին:

Սիրունին հոն է որ առաջին անգամ տեսաւ բանտարկեալներու խմբովին լալը: Հայ տէրտէր մը ամէն Զորեքշաբթի բանտ կու գար, բանտի փոքրիկ եկեղեցիին մէջ արարողութիւն ընելու համար: Եկեղեցիին քով ալ մզկիթ կար: Սիրունիին այնպէս կը թուէր որ այս երկուքը զիրար կը հեգնէին, որովհետեւ մինչ իմամը միարէէն կը պոռար «Ազատութիւն ամէնուն», հայ քահանան ալ պատարագի ընթացքին կը գոչէր. «Բանտարկելոց ազատութիւն»: Հայ բանտարկեալները կը հաւաքուէին եկեղեցիին մէջ: Սիրունիին սիրտը կը ցաւէր, որովհետեւ տարիներէ ի վեր աղօթք չէր ըրած, մոցած էր աղօթքներուն բառերն իսկ, բայց հիմա աղօթելու մը պահանջքը կը զգար: Իրեն շատ քաղցր կը թուէր քահանային ձայնը, երբ ան կ'ըսէր.

– Որ խաչեցար վասն մեր...

«Ահ, դուք չէք տեսեր երբ բանտարկեալները ամէնքը մէկ կու լան», կ'ըսէր Սիրունի:

Սիրունի կը սիրէր խցիկէ խցիկ պտըտիլ ու խօսիլ բանտարկեալներուն հետ, իմանալ անոնց կեանքի վէպերը: Կը նշանակէ որ բանտի տնօրէնութիւնը բացառիկ իրաւունքներ ճանչցած էր Սիրունիին, որ կարճ ժամանակ վերջ արդէն սկսած էր ծառայել Հիւանդանոցի բաժնին մէջ ալ: Ամէն «խովուշ»ի մէջ անպայման կար դատապարտեալ մը որ առնուազն տասը տարի պիտի մնար հոն, ուստի տուն-տեղ եղած է: Անոնց միջեւ կային նաեւ մահուան դատապարտուածներ: Սիրունիի սիրտը կը բզկտուէր ու հարց կուտար. «Դուք տեսա՞ծ էք մահապարտին վերջին գիշերը»: Օրինակ սա դատապարտեալը, զոր գիշերը հիւանդանոց կը բերեն ու առտու պիտի տանին Քէղաթհանէ, հրապարակին վրայ կախաղան հանելու համար: Ան մարդ մը սպան-

նած է եւ հիմա գիտէ որ վաղը առտուան դէմ կախաղան պիտի հանեն զինքը:

Հայ Թիապարտ մըն ալ կայ հոն, որուն վերջին օրը քահանան հաղորդութիւն կը բերէ:

– Ըսէ, պիտի ազատի՞մ Տէր Հայր, կը հարցնէ խեղճը:

– Աղօթէ տղաս, կը պատասխանէ ճարահատ քահանան, Ան է որ միայն կրնայ ազատել:

Թիապարտը կը խնդրէ որ քահանան աղօթէ իրեն համար, որովհետեւ ինք, որ ատենօք գիտէր բոլոր շարականները, հիմա ոչինչ կը յիշէ:

Յաջորդ օր չորս մեռելակիրներ իրենց ուսը առած կը տանին անոր անշնչացած մարմինը:

– Պիտի ազատի՞մ, հարցուցած էր եւ այս կերպով էր որ ազատած էր:

Փետրուար 4ին հիւանդ մը եւս կը մեռնի բանտի հիւանդանոցին մէջ: Ասիկա հայ տղեկ մըն է, որ զոհ կ'երթայ հիւծախտին: Բայց բանտին մէջ քիչ չէ թիւը անոնց որոնք այս տխուր դէպքն իսկ կատակի նիւթ պիտի դարձնեն:

– Պատիժը լրացուց, կ'ըսէ քովէն բանտարկեալ մը:

– Անպիտանը լուր չտուաւ, գոնէ բարեւներ կը ղրկէի հետը, կը կատակէ ուրիշ մը:

Կսկծալի ուրիշ դէպք մը կը թունաւորէ Սիրունիի օրը, Փետրուար 12ին: Վըզկիտէր Անդրանիկ անուն Աստափազարցի հայ մը, որ բանտարկըւած է Աստափազարի դէպքերու բերումով, յանկարծ կը խենթենայ բանտին մէջ: Սիրունիի սիրտը բզիկ բզիկ կ'ըլլայ երբ զինքը հիւանդանոց կը բերեն ու բռնաշապիկ կը հագցնեն: Ան կը պոռայ, կը կանչէ: Այն ատեն զինքը պարտէզին մէջ ծառի մը կը կապեն, մինչեւ որ իրիկունը կառքը գայ ու զինքը յիմարանոց տանի: Շուրջինները սիրտ ունին անոր հետ կատակելու, նոյնիսկ ծաղրելու: Բանտարկեալներէն մէկը կ'ըսէ.

– Մի վախնար, Աստափազար կ'երթաս կոր...:

Յունուար 20ին ան բանտին մէջ կ'այցելէ Խասեան վարժարանէն իր դասընկեր Աշոտ Մանասեանին: Երեք տարուան դատապարտուած է ան եւ կ'ամչնայ ըսելու որ դատապարտուած է դրամաշորթութեան յանցանքով: Թշուառ վիճակ ունի իր ընկերը, աւելի քան երկու տարիէ ի վեր մէկ հոգի իսկ չէ այցելած իրեն, միայն իր խեղճ մայրն է որ կուգայ ու ճերմակեղէն կը բերէ: Սիրունիի սիրտը կսկիծով կը լեցուի: Ինք բանտին մէջ բաւական հանգիստ դիրք ունի, ամէն օր հինգ կամ վեց այցելուներ ունի, բանտին մէջ ազատօրէն կը շրջագայի, մինչդեռ իր դասընկերը թշուառութեան մէջ թաղուած է: Բայց ի՞նչ կրնայ ընել:

Սիրունի «խովուշ»ներու մէջ պըտըտկելով հայ բանտարկեալներ կը փնտռէր: Բանտային վերջին օրերուն, Փետրուար ամիս, կը լսէ որ Թիապարտ մը բերուած է եւ Հայ է: Աշոտ Թումաեան անուն անձ մըն է որ ձերբակալուեր է երբ Աստափազարի մէջ կը տօնուէր Հայոց տառերու գիւտը: Ոստիկան զինուոր մը ուզեր է արգելք ըլլալ հայերու տողանցքին, տաք-գլուխ մըն ալ սպաններ է զինուորը: Շատեր ձերբակալուեր են այս ոճիրին համար, դատուեր են, ոմանք անպարտ արձակուեր են, ոմանք ալ դատապարտուեր: Աշոտ Թումաեանն ալ դատապարտեալներուն միջեւ է եղեր ու ըսեր են որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է: Պոլսոյ բանտէն վերջ զինքը դարձեալ Աստափազար պիտի ղրկէին, իսկ ան կը վախնար որ զինքը պիտի կախէին հոն: Սիրունիէն օժանդակութիւն կը խնդրէր: Սիրունի ուրիշ ոչինչ կրցաւ ընել եթէ ոչ Պատրիարքարան իմաց տալ:

Ռ. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ
ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Զորեքշաբթի, Յունիս 6ի իրիկունը, Սէն Մարթէն տ'էռի Ապրիլ 24 հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ 1915ի մէկուկէս միլիոն նահատակներու, Մ. Մանուշեանի եւ իր 23 դիմադրականներու նուիրուած յուշարձանի մը բացումը: Ձեռնարկին իրագործումը կը պարտինք Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի Անի մասնաճիւղին, գլխաւորութեամբ անոր ատենապետուհիին՝ Ն. Սապունճեանի, որու օժանդակած է Սէն Մարթէնի քաղաքապետը՝ Ռընէ Փրուպի:

Բացման արարողութեան ներկայ եղան գաղութիս հայութիւնը եւ ֆրանսական ու հայկական կազմակերպութիւններու պատասխանատուները: Յուշարձանը գործն է Ռ. Թորոսի եւ կը ներկայացնէ յաւերժութեան բոցը, հայկական ոճով: Ն. Սապունճեանի բարի գալուստի խօսքէն ետք, ուր շնորհակալութիւն ալ յայտնեց քաղաքապետին և իր անձնակազմին, շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Թորոսին, որ ներկայ էր արարողութեան, որու տուաւ խօսքը: Ան երախտագիտութեան զգացումը արտայայտելէ ետք, իր հպարտութիւնը չեշտեց ուրֆացի եւ սուրիահայ ըլլալուն համար: Վերջին խօսք առնողը եղաւ քաղաքապետը, որ ինչպէս միշտ գնահատեց հայութեան աշխատանքը: Շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք տիկին Սապունճեանին, պատւոյ մետալ մը շնորհեց Թորոսին: Անիթա Ներսէսեան արտասանեց Մ. Նալպանտեանի «Ազատութիւն»ը, որու ֆրանսերէն թարգմանութիւնն ալ արտասանեց Վ. Սապունճեան: Արտակ Սասարեան դհոլով եւ Գալուստ Եղոյեան ձեռնադաշնակով նուագեցին հայկական եղանակներ: Այս բաժինէն ետք, տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը:

Նոյն իրիկունը տեղի ունեցաւ նաեւ դասախօսութիւն մը Կրընոպլի Փոլիթէք սրահին մէջ: Փրոֆ. Ռէմոն Գէորգեան խօսեցաւ ցեղասպանութեան մասին, մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծելով ներկաներուն մօտ եւ որու աւարտին տեղի ունեցաւ հարցում-պատասխանի բաժին մը: Ռ. Գէորգեան մակագրեց նաեւ իր հատորը՝ Le Génocide des Arméniens եւ ֆրանսերէնի թարգմանած Ե. Տէր Կոմսեանի յուշերը՝ Mémoire Arménienne: Ներկաները մեկնեցան խորապէս տպաւորուած:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Օգնութեան Միութեան «Ռուբինա» մասնաճիւղը 1993էն ի վեր, տարին անգամ մը կը կազմակերպէ տոհմիկ օրեր ծանօթացնելու եւ տօնելու համար պատմական Հայաստանի շրջանի մը կամ քաղաքի մը աւանդութիւններն ու մշակոյթը իր բոլոր երեսներով: Այս տարի որոշած էր տօնել եւ ծանօթացնել Պոլիսը: Ձեռնարկը տեղի ունեցած է, Յունիս 2ին Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, ուր հաւաքուած էին շուրջ 600 հոգի: Օրուան հանդիսութեան նախագահած են նախկին պոլսահայ տոքթ. եւ տիկին Վարդան Այնաճեան: Այս առթիւ, պատրաստուած էր գրքոյկ մը, որ ամփոփ գիծերով կը ներկայացնէր պոլսահայութեան վերջին 500 տարուան Օսմանեան շրջանին ունեցած փառքի, զարթօնքի շրջանը, արեւմըտահայերէնի ծագումը, պատրիարքները, եկեղեցիները, դպրոցներ, գրագէտները, մշակոյթը, նաեւ պոլսահայ խոհանոցը: Հանդիսութեան բացումը կատարած է յանձնախումբին ատենապետուհին՝ Հուրի Նաճարեան, հակիրճ տեղեկութիւններ փոխանցելով Պոլսոյ մասին եւ կարդացած է այս առթիւ Ռ. Հատտէճեանի ղրկած գրութիւնը: Հանդիսավարը հրաւիրած է օրուան նախագահը որ իր խօսքը ըսէ եւ տեղեկութիւններ տայ Պոլսոյ մասին: Ճաշի սպասարկութենէն ետք, խօսք առած է Մեղրիկ ծ. վ. Բարիքեան: Ապա Աղաւնի Ասլանեան կարդացած է Ալփասլանի «Օգսէնի նամակը»: Պարգեւատրուած են 1915ի Եղեռնի սերունդի երկու ներկայացուցիչներ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որու ընթացքին «Տիպարներու ներկայացում» մը տեղի ունեցած է պոլսահայ ծանօթ հին դէմքերու:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՆԱՉԷԵՒ

Այդ օրուանից նա կարող էր ազատ նըկարել, առանց թուղթն ու մատիտները խնայելու:

Յովհաննէսը նայում էր ներկերին, եւ նրա երեւակայութեան մէջ յառնում էին ծովի եւ երկնքի բոլոր երանգները՝ կարմիր ու ծիրանեգոյն արեւածագեր, կապոյտ ու արծաթաշող միջօրէներ, մուգ մանիշակագոյն մայրամուտներ:

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ

Այդ տարի շոգերը երկար տեւեցին: Այնքան, որ ծերունիներն անգամ տըրտնջում էին, թէ ի վերջոյ ե՞րբ պէտք է ձմեռը գայ:

Ծննդեան տօնի արձակուրդներին գաւառական դպրոցի սաները ամբողջ օրը թրեւ էին գալիս ծովափին: Ոմանք նոյնիսկ լողանում էին:

Յովհաննէսն ու Սաշա Կազնաչէեւը, Ֆրանսիացի դաստիարակի ուղեկցութեամբ, նոյնպէս ժամերով կորչում էին տնից: Տղաներին գայթակղում էր ափին խաղացող երեխաների աղմուկը, եւ նրանք ուզում էին գնալ, ընկերանալ նրանց: Բայց Ֆրանսիացին անդրդուելի էր եւ միշտ հեռու էր պահում նրանց հասարակ խաւի երեխաներից:

Ի՞նչ արած, պարտաւոր էին ենթարկուել, թէեւ դրա համար լաւ վրէժ էին լուծում յետոյ. Ֆրանսիացին տառապում էր շնչարգելութեամբ, եւ նրանք ստիպում էին նրան իրենց յետեւից վազել մինչեւ քաղաքից դուրս գտնուող սարի գագաթը: Սիրում էին այստեղից դիտել առջեւում փռուած Թէոդոսիայի համայնապատկերը եւ հեռւում ձգուող այն տխո՛ւր-տխո՛ւր ճանապարհները, որոնցով ժամանակ առ ժամանակ դանդաղ շարժւում էր որեւէ սայլաշարան: Յովհաննէսն ու Սաշան արդէն մտերմացել էին: Միեւնոյն հարցերով ու գրքերով հետաքրքրուած, նրանք միշտ իրար պատմելու բան ունէին:

Կազնաչէեւները շատ ամսագրեր ու գրքեր էին ստանում Պետերբուրգից եւ Մոսկուայից, եւ Սաշան գրասենքի գնալիս միշտ մի բան վերցնում էր հետը:

Ընկերները նստում էին ծովափին կամ իրենց սիրած բլրի գագաթին ու հերթով բարձրաձայն կարդում:

Դաստիարակն այդպիսի ժամանակ ննջում էր, երեխաներն էլ թեթեւացած շունչ էին քաշում: Ֆրանսիացին արդէն ձանձրացել էր նրանց իր անվերջանալի դիտողութիւններով: Հիմա նրանք կարող էին ազատ կարդալ, կամ պատմել իրենց երազանքների մասին:

Ստացուող ամսագրերից պատանիներն ամենաշատը սիրում էին «Սեւեռնիէ ցըվետի» ալմանախը, որտեղ յաճախ տպագրւում էին պարոն Պուշկինի ոտանաւորները: Տղաները երկար խորհրդածում էին՝ «Նախազգացում», «Ագռաւի մօտ ագռաւ թեւեց», «Ո՛վ գեղջկուհի, մի երգիր ինձ մօտ» բանաստեղծութիւնների շուրջը:

Շատ յաճախ նրանք մի կողմ էին թողնում ճանապարհորդական հետաքրքիր գրքերը եւ նորից ու նորից սկսում ընթերցել այդ յուզիչ բանաստեղծութիւնները:

Կազնաչէեւների տանը կային «Ռուսլան եւ Լիւդմիլա», «Կովկասի գերին» եւ Պուշկինի ուրիշ ստեղծագործութիւնների առանձին հրատարակութիւններ: Տղաները յափշտակուած կարդում էին դրանք ու երազում այնպիսի սխրանքներ գործել, ինչպէս Ռուսլանը, կամ էլ անպայման օգնել դժբախտ գերուն:

Բայց նոր տարուց միաժամանակ անց ընկերներին կարծես պիտի վիճակուէր բաժանուել իրարից: Կազնաչէեւին անըսպասելի կերպով նշանակեցին Տավրիդայի նահանգապետ եւ Սաշայենք սկսեցին տենդագին պատրաստուել տեղափոխուելու Սիմֆերոպոլ:

Կազնաչէեւների տանը մեծ իրարանցում էր: Քաղաքապետի կինը՝ Վարվառա Դմիտրիեւնան, շտապ կարգով Փարիզից նոր զգեստներ բերել տուեց:

Օդեսայից հրաւիրուած յատուկ դերձակուհիներ ամբողջ օրը չափ ու ձեւ էին անում, արդուկում տիկնոջ արտասահմանեան թանկարժէք հագուստները: Տավրիդայի նոր նահանգապետի տիկինը ուզում էր իր արդուզարդով շլացնել նահանգի մեծատոհմիկ տիկնանց:

Միայն Սաշա Կազնաչէեւը չէր մասնակցում այդ համընդհանուր իրարանցմանը: Նա տխուր էր, չէ՞ որ պիտի բաժանուէր ծովից, Յովհաննէսից:

Սաշան գնալով աւելի ու աւելի էր կապւում իր նոր ընկերոջը, որը ոչ միայն հմուտ էր նկարելու եւ ջութակ նըւագելու մէջ, այլեւ շատ ու շատ հետաքրքիր բաներ գիտէր, որոնց մասին ինքը մինչ այդ պատկերացում անգամ չունէր:

Յովհաննէսը հին դրամներ էր բերում եւ նրան պատմում հին Յոյների, Ջենովացիների, Թուրքերի մասին: Նա Սաշային ցոյց տուեց շուկայի այն անկիւնը, որտեղ ժամանակին գերիների վաճառք էր կատարուել: Այդտեղ էլ, շուկայում, կային կոյր փանդիռահարներ, որոնք մերթ ցասկոտ, մերթ սրտակեղէք երգեր էին երգում այն մասին, թէ ինչպէս էին Սլաւոնները տառապել Թուրքական լծի տակ:

(Շար. 29)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԸ
(Աստուածաբանական համալսարանը)
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ Է
2007–2008 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԱՅ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարան կարող են ընդունուել ՀՀ եւ արտասահմանեան երկրների մինչեւ 21 տարեկան ազգութեամբ հայ, Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն անդամագրուած քաղաքացիներ, որոնք ունեն միջնակարգ (կամ աւելի բարձր) կրթութիւն: Ընդունելութեան քննութիւններն անցկացւում են հետեւեալ առարկաներից.

1. Հայոց լեզու (գրաւոր, հարցարան),
2. Հայ գրականութիւն (բանաւոր),
3. Հայ ժողովրդի պատմութիւն (բանաւոր),
4. Երաժշտութիւն (ձայնային տուեալների ստուգում),
5. Օտար լեզու (հարցազրոյց):

Դիմումները տրւում են Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանի տեսչի անունով ներքոյիշեալ փաստաթղթերի հետ միասին.

1. Դիմում,
2. Ինքնակենսագրութիւն,
3. Միջնակարգ (կամ աւելի բարձր) կրթութեան վկայական,
4. Բնութագիր,
5. Տեղեկանք բնակավայրից,
6. Տեղեկանք առողջութեան մասին (086 ձեւ),
7. Տեղեկանք թեմի առաջնորդից կամ շրջանի քահանայից,
8. Երկու լուսանկար 3×4 չափի,
9. Զինուորական հաշուառման գրքոյկ,
10. Անձնագրի պատճէն,
11. Մկրտութեան վկայական:

Փաստաթղթերը պէտք է ներկայացնել անձամբ:

Դիմումներն ընդունւում են ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, Յուլիսի 10ից մինչեւ Օգոստոսի 20ը՝ ժամը 10–15ը:

Քննութիւնները՝ Օգոստոսի 25ից:

Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանը 2005թ. Մարտի 18ին ՀՀ ԿԳ Նախարարութեան թիւ 322 լիցենզիայով ճանաչուել է որպէս բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւն:

Մեր հասցէն՝ ք. Էջմիածին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, հեռ. 51–71–80:

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Communiqué

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire, adressez-vous à l'adresse suivante :

77, rue La Fayette
75009 Paris

Tél. : 01. 48. 78. 02. 99

ou visitez le site de l'association :
www.aaas.fr

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի "Ա. Ջամալեան" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Եւրօ Աստուրեան ընտանիքէն, Արաքսի Փափազեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

L'ASSOCIATION CULTURELLE
ECOLE BILINGUE
SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration
de l'**Ecole HRANT DINK**
et de la **SALLE POLYVALENTE**
qui aura lieu le :
SAMEDI 30 JUIN à 16h30
en présence de **Mme Rakel DINK**
et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

***

A cette occasion
un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem
dédiée à la mémoire de **Hrant DINK.**
Réservation obligatoire
et renseignements :
06.22.07.01.92 et **06.82.41.35.14**

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց որոնք ունին տրամադրելի գրադարանային գիրքեր, նուիրելու վարժարանի գրադարանի հաւաքածոյին:
Հեռ. – 01. 45. 34. 68. 28
06. 37. 01. 15. 96

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28
Նկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց
Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեամբ
Յաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville
LE DIMANCHE 8 JUILLET
PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)
Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor. Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանփարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.–
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

---

arménie mon amie

AGENDA

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930
L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill . 75008 Paris

CONFERENCE

Samedi 30 juin à 15 heures
CREATION PLASTIQUE ARMENIENNE DE 1980 A NOS JOURS
Achot Achot, artiste français d'origine arménienne

Accès libre en fonction des places disponibles.

***

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT
EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

***

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat
Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»
Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère
Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus
Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soution de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

***

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 27
MERCREDI
27 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·735 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·735

ՇԱՒԻԼԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԱԾ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԲԱՑՈՒԱԾ

Շաւիլի Ցեղասպանութեան յուշարձանը որ անծանօթներու կողմէ Հոկտեմբերին քանդուած էր, վերաշինուած է ու հանդիսաւորապէս բացուած Յունիս 24, կիրակի օր:

Բացումի հանդիսութեան ներկայ գտնուած է Հանրային ծառայութեան պետական նոր նախարար Ա. Սանթինի. ան ելոյթ մըն ալ ունեցած է, դատապարտելով նման խորհրդանշական կոթողի մը քանդումի արարքը, չեշտելով նաեւ Պոլսոյ մէջ Հ. Տինքի սպանութեան, համայնքին ներկայի վրդովեցնող կացութեան պարագաները:

Յետագային կ՛անդրադառնանք աւելի մանրամասնօրէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

Յունիս 23ին օծուած է Գեղարքունիքի թեմին Սեւանի Ցամաքաբերդ Թաղի Ս. Գէորգ եկեղեցին: Ան շինուած է ԺԹ. դարու վերջաւորութեան: Խորհրդային շրջանին ծառայած է որպէս գիւղի պահեստանոց: Շէնքը նորոգուած է ցամաքաբերդցի բարերարի մը նուիրատուութեամբ: Բացումին ներկայ գտնուած են Սեւանի քաղաքապետը, կառավարութեան անդամներ, բազմաթիւ հաւատացեալներ:

***

ԿԱՐԳԱԼՈՅԾ ՀՌՉԱԿՈՒԱԾ

Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին տնօրինութեամբ կարգալոյծ հռչակուած է Ս. Էջմիածնի միաբան Աւետիս աբղ. Սահակեան, հոգեւոր ծառայութիւնը լքելով կանոնազանց ընթացքի պատճառով: Այսուհետեւ աբեղան կը դասուի աշխարհականներու շարքին Արտակ Սահակեան աւազանի անունով:

***

ԼՂՀ

ԱՄԲԱՐՏԱԿԻ ՓԼՈՒԶՈՒՄ

Յունիս 24ին Ասկերանի շրջանի Հիլիս գիւղին ամբարտակը փուլ եկած է, ողողելով շրջակայ Նորագիւղը եւ Իվանեան գիւղը: Ջուրի յորձանքը քշած տարած է խմճի արտադրամաս մը, ինքնաշարժ մը, անասուններ, քանդած տուն մը, այգիներ: Աղէտըզ պատճառ եղած է նորագիւղցի Սամուէլ Ասլանեանի մահուան. անոր դիակը գտնուած է յաջորդ առաւօտ: Փրկարարները անմիջապէս ձեռնարկած են աշխատանքի, վերահաստատած ելեկտրականութիւնը, վերանորոգած կապի վնասուած խողովակները:

Հիլիսի ջրամբարը կառուցուած է 1970ին, 500 հազար խոր. մեթր ջուր ամբարելու տարողութիւն ունէր: Տակաւին պարզուած չէ ամբարտակին փլուզումին պատճառը:

***

ԱԴՐԲԵՋԱՆ ՊԱՐՏԻ ՀԱՏՈՒՑԱՆԵԼ

Լեռնային Ղարաբաղի գաղթականներու կազմակերպութեան պատասխանատու Ս. Սարեան յայտնած է թէ կը պատրաստուին վնասներու հատուցումի պահանջ մը ներկայացնելու Ադրբէջանին: Ան կը վերաբերի Ղարաբաղ ապաստանած տեղահան Հայերու կրած վնասներուն: Ներկայիսանոնցմէ 174 ընտանիք կ՛ապրին Շուշիի մէջ, հակառակ քանդումի կարեւոր ծաւալներու, ընկերային եւ տնտեսական ծանրակշիռ հարցերու:

Ադրբէջանէն տեղահանուած Հայերու հարցը, ըստ Ս. Սարեանի, միջազգային փաստաթուղթերէն բացակայ տարր մըն մըն է: Ղարաբաղի խորհրդարանին 2004ին ընդունած Ապաստանեալներու օրէնքը կը վերաբերի հարցին լուծումին եւ կը միտի ապաստանեալները վերաբնակեցնելու: Անոնց դրամական յատկացումներ ալ կատարուած են, բայց անյետաձգելի է բնակարանի պահանջը:

ՊՈԼԻՍ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆ ՍԵՒԾՈՎԵԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Սեւծովեան տնտեսական գործակցութեան 15ամեակին առթիւ Պոլսոյ մէջ վեհաժողով մը բացուած է Յունիս 25ին: Մասնակցած են անդամ երկիրներու նախագահները կամ արտ. գործերու նախարարները: Արտ. գործերու նախարար Ա. Կիւլ ողջունած է Ռուսաստանի, Սերպիոյ, Յունաստանի, Պուլկարիոյ, Սլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Ադրբէջանի, Ուկրանիոյ, Վրաստանի ու Հայաստանի նախագահ, կամ նախարարները:

Ժողովը առիթ եղած է որ Վ. Օսկանեան եւ Թուրքիոյ իր պաշտօնակիցը Ա. Կիւլ կարճատեւ տեսակցութիւն մը ունենան: Այս վերջինը երկու երկիրներուն սահմանին բացումի Վ. Օսկանեանի ըսպասումին պատասխանելով ըսած է թէ Թուրքիա եւս Հայաստանի կողմէ քայլեր կ՛ակնկալէ: Այդ մասին հարցումներու պատասխանելով Հայաստանի նախարարը ըսած է թէ չի հասկնար թէ ի՛նչ քայլերու կը վերաբերի Անգարայի ակնկալութիւնը:

***

Վ. Օսկանեանի Պոլսոյ այս այցին առիթով Յունիս 24ի երեկոյեան Պատրիարքարանի պարտէզին մէջ ընդունելութիւն մը կազմակերպուած է: Ներկայ եղած են համայնքային մարմիններու ներկայացուցիչներ, մտաւորականներ, մամուլ. նաեւ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարութեան խորհրդական Սալբի Ղազարեան, Սեւծովեան գործակցութեան Հայաստանի մնայուն ներկայացուցիչը Կ. Միրզոյեան, Շիշլիի փոխ քաղաքապետ Վազգէն Պարըն:

Մեսրոպ Պատրիարքին բարի գալուստի խօսքէն ետք Վ. Օսկանեան ելոյթ մը ունեցած է, ցաւ յայտնելով որ Հայաստանի ու Թուրքիոյ սահմանը կը շարունակէ փակ մնալ. կրկնած է առանց նախապայմանի բնականոն յարաբերութիւն հաստատելու Հայաստանի պատրաստակամութիւնը: Ապա ուրախութիւն յայտնած է որ Թուրքիոյ հայ համայնքին ու Հայաստանի յարաբերութիւնները կը սերտանան հետզհետէ: Ան շեշտած է նաեւ համայնքին կազմակերպչական լաւագոյն մակարդակը, Մեսրոպ Պատրիարքի ղեկավարութեան ներքեւ: Անդրադարձած է վերջին շրջանին Պոլսոյ հայութեան ապրած տագնապներուն, ծանրանալով Հ. Տինքի սպանութեան վրայ: Խօսքը աւարտած է շնորհաւորելով Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսը որ դժուարութիւններու ընդմէջէն իր հօտը կը տանի իմաստութեամբ, դիւանագիտութեամբ ու հեռատեսութեամբ:

Վ. Օսկանեան ու իրեն ընկերացողները Յունիս 26ին կը վերադառնային Երեւան:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ԽՈՒԼԻԿԱՆԱԿԱՆ ԽՄԲԱՅԻՆ ԱՐԱՐՔ

Յունիս 22ին Մոսկուայի մէջ կովկասեան, ասիական պարերու պատճառով ծեծկռտուք տեղի ունեցած է, քանի մը տասնեակ հոգիի միջեւ: Յարձակման ենթարկուածներէն Դաւիթ Յովհաննիսեան որ դաշունահար վիրաւորուած է, ըսած է թէ դաշոյններով, բիրերով զինուած շուրջ 20 հոգինոց խուլիկաններու խումբ մը խուժած է վրան. դաշունահարած ու խոշտանգած են զինք, մինչեւ որ ոստիկանները յայտնուած են ու չարագործները մեկնած: Ըստ Մոսկուայի ոստիկանութեան, 42 հոգի ձերբակալուած է. անոնց մէջ կան կովկասցիներ, նաեւ "Ապօրինի ներգաղթի դէմ շարժում"ի անդամ երիտասարդներ: Մայրաքաղաքին իշխանութիւնները դիմած են կուսակցութիւններու, հանրային կազմակերպութիւններու ղեկավարներուն որ իրենց անդամ երիտասարդներուն ազգային պատկանելիութեան հիմով ապօրինի արարքներուն արգելք ըլլան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՔՈԶԻ ստիպուեցաւ առաջին յետքայլ մը ընել Յունիս 25ին, մէկ շաբաթով յետաձգելով համալսարանական բարենորոգումը ի տես ծագած ընդդիմութեան: Նախարարաց խորհուրդը դալ շաբթու միայն պիտի քննէ համալսարաններու ինքնավարութեան օրինագիծը: Նախագահը տեսնուած է եւ դեռ պիտի տեսնուի շահակից կողմերուն հետ խուսափելու համար փոթորկոտ վերամուտէ մը: Օրինագիծը բախումի հանդիպած է համալսարանականներու մօտ եւ հարկ է ճար մը գտնել: Նախատեսուած փոփոխութիւններու մէջ համալսարանի նախագահին իշխանութեան յաւելումը կայ, վարչական խորհուրդի կազմին հարցը, ընտրովի ինքնավարութիւնը (որոշումը կը տրուի ներքին քուէարկութենէ ետք), ընտրութիւնը մասթերի (Պաք +4) առաջին տարին իսկ եւ հետազօտութիւն: Սարքոզի մինչեւ Յուլիս 4 պէտք է համոզէ:

ՓԱՐԻԶ հաւաքուած էին անոնք որոնք կ՛ուզէին ճար մը գտնել Տարֆուրի ողբերգութեան: Կը մասնակցէին նաեւ Չինաստան եւ ԱՄՆ: Ժողովին գլխաւոր արդիւնքը (նիստը 4 ժամ տեւած էր) այն էր որ պէտք է բան մը ընել եւ բոլորը համաձայն են: Հարկ է աշխատիլ կարգադրութեան մը համար, բայց ի՞նչ կարգադրութիւն եւ ի՞նչպէս: Եզրակացութիւնը սահմանափակուած էր հոգեհաչ խօսքերու, քանի ոչ մէկ շօշափելի արդիւնք տուած է: Սարքոզի յայտարարած է.- "Սուտան պէտք է գիտնայ որ եթէ գործակցի, կ՛օգնենք, եթէ մերժէ պէտք է վճարակամ ըլլայ":

ԻՐԱՔԻ մէջ ահաբեկչական արարքները կը շարունակուին առանց որեւէ դադարի: Յունիս 25ին, քամիքազ մը իր կրած ռումբը պայթեցուցած է Պաղտատի կեդրոնը գտնուող Մանսուր պանդոկին մէջ եւ 12 հոգի մեռած է, որոնց կարգին սիւննի եւ շիի անձնաւորութիւններ, որոնք պայքար կը տանէին ալ-Քաիտայի դէմ: Պաղտատի հիւսիսն ալ, ռմբափորձի մը զոհ եղած է ոստիկանատուն մը եւ որու հետեւանքով 25 հոգի մեռած է: Երրորդ ռմբափորձ մըն ալ գործուած է եւ մեռեալներու ընդհանուր հաշիւը 45ի հասած էր մէկ օրուան մէջ:

Թ. ՊԼԷՐ Վատիկան ընդունուած է Յունիս 25ին, վարչապետի իր պաշտօնէն քաշուելէ հազիւ քանի մը օր առաջ: Թէեւ պաշտօնապէս ոչինչ յայտարարուած է, բայց կը թուի որ Պլէր կը պատրաստէ իր դաւանափոխութիւնը: Արդարեւ իր կինը եւ չորս զաւակները կաթողիկէ են, բայց ցարդ ինք չէր կրնար քանի օրէնքը կ՛ըսէ.- "Թագաւորին կա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ՍԱՐՔՈԶԻԻ ԱՐԳԵԼԱԿԸ»

Յունիս 26ին Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հեռանկարով Թուրքիոյ հետ բանակցութիւններու հոլովոյթին մէջ երկու նոր գլուխ կը բացուէր, փոխանակ նախատեսուած երեքին: Կը ձեռնարկուէր Վիճակագրութիւններու եւ ֆինանսական հակակշռի մարզերուն առընչուած վիճարկումին, բայց մէկ կողմ կը ձգուէր Հասարակաց դրամական քաղաքականութիւնը: Այս կարգադրութիւնը հիմնուած էր Ֆրանսայի պնդած տեսակէտին վրայ որով կը շեշտուէր թէ Թուրքիոյ հետ Հասարակաց դրամական քաղաքականութեան առընչուած բանակցութիւնը պիտի նշանակէր այդ երկրին Եւրոյի շրջանակին մէջ ընդգրկումի հեռանկարին յօժարիլ:

Թրքական լրատուները յայտնի դժգոհութեամբ "Սարքոզիի արգելակը" կը խորագրէին նախատեսուած երեք գլուխներէն մէկուն զեղչը: Տեղ կու տային նաեւ Ֆրանսայի Եւրոպական Միութեան հարցերու նախարարին արտայայտութեան, թէ Թուրքիա Միութեան անդամակցելու պայմաններուն տէր երկիր չէ: Այս կեցուածքը կը վերագրուէր նախագահ Սարքոզիի Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ մերժողական կեցուածքին:

ՇՈՒՇԻԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ

Յունիս 21ին Շուշիի Դ. Ղազարեան երաժշտական դպրոցին մէջ բացուած է քաղաքին ազատագրութեան 15ամեակին նուիրուած երկօրեայ գիտաժողովը: Ան խորագրուած է. «Շուշին՝ Հայոց քաղաքակրթութեան օրրան»: Ներկայ եղած են Արցախի առաջնորդը Պարգեւ արք. Մարտիրոսեան, Ազգային ժողովի նախագահ Ա. Ղուլեան, փոխվարչապետ Ա. Դանիէլեան, նախարարներ, պաշտօնատարներ: Երեւանէն ու Արցախէն ելոյթ ունեցողներու կարգին եղած է Գալիֆորնիայէն փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան: Ան ներկայացուցած է արցախեան պահանջին արդար բնոյթը վկայող շարք մը փաստաթուղթեր, որոնք այս կամ այն երկրին արխիւներուն մէջ պահուած են. «պատմութենէն շատ բան ունինք սորվելու, բայց ամենակարեւոր դասը այն է որ ի վերջոյ բռունցքն է յաղթողը» ըսած է ան:

ԹԵԹԵՒ ՕՐԱԳԻՐ
ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Բ.

ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ «ՏԵԼԻ ՔԷՇԻՇ»Ը

ԳԱՐԻՆ և ՍԱՀԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Այստեղ եւս օդը աննպաստ կը մնար: Հայաստանի միւս շրջաններուն պէս այստեղ ալ, բնակիչներու համաձայն՝ գարունը մէկ ամիսով ուշացած էր: Ծառերէն քիչերը ծաղկած էին, երկինքը՝ մուգ եւ ամպերով ծանրացած: Հեռու էինք իսկապէս ամառուան գեղածիծաղ տեսարաններէն:

Յայտնի է որ Գանձասարի վանքը մեր ճարտարապետութեան գլուխ գործոցներէն մէկն է, անկրկնելի գոհար մը: Հանրածանօթ խորհրդային հնագէտ Անատոլի Եակոբսոն յաճախ այդ սրբավայրը կը ներկայացնէր որպէս ԺԳ. դարու հայկական արուեստի «հանրագիտարան» մը: Մինչեւ ԺԸ. դար, վանքի սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին եղած է Աղուաններու կաթողիկոսութեան աթոռանիստ տաճարը: Իր գաւիթին խորհրդաւոր կամարներուն տակ ամփոփուած կան քանի մը կաթողիկոսներու աճիւնները: Վանքը յայտնի է նաեւ իր բացառիկ դիրքին եւ հարուստ բնութեան համար: Սակայն քարերն ու պատերը, բնութիւնը, ոչինչ պիտի արժէին եթէ չըլլային մարդիկը: Եւ իրօ՛ք մեր պատմութեան եւ բնութեան իւրաքանչիւր դրուագ առիթ մըն է յիշելու համար որ երկրի մը առաջին, եւ գուցէ միակ, հարստութիւնն է իր ժողովուրդը: Իր հիմնադրութենէն ի վեր, բոլոր ժամանակներուն, վանքը ունեցած է իր հոգատար եւ նուիրեալ պաշտպանները: Իր հիմնադիրէն սկսեալ մինչեւ Արցախեան ազատամարտի վերջին շրջանը, ան բոլոր արցախցիներուն ուշադրութեան կեդրոնը եղած է որովհետեւ, բոլորն ալ այս սրբավայրին մէջ միշտ տեսած են իրենց հաւատքին և գոյատեւման երաշխիքը: Իմ երկրորդ այցելութիւնն է սակայն աչքերս չեն կշտանար: Մարդ կ'ուզէ մէկ հայեացքով տաճարի իւրաքանչիւր քար, ամէնէն աննշան խաչը կամ քանդակը «կլլել», աչքերով յափշտակել զանոնք: Գարինին չորրորդ այցելութիւնն է, սակայն այս անգամ եւս լուսանկարչական գործիքը ձեռքին անյագաբար կը նկարէ իւրաքանչիւր խաչքար, ամէն մէկ խոյակ, ամէն մէկ տապանաքար, հաստ որմերուն մէջ փորագրուած ամէնէն աննշան խաչիկն անգամ: Ամէն մէկը լուռ վկան է հինաւուրց պատմութեան մը: 1216 թուականին Խաչէն գաւառի իշխան Հասան Ջալալը վանքը կը հիմնէր տաճարին մէջ տեղաւորելով Սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչի գանկէն մասունք մը: Օրուան պատմագիրները կը հաստատեն թէ եկեղեցւոյ նաւակատիքը մեծ շուքով կատարուեցաւ 1240 թուականին: Անոնք կը գրեն թէ օծման արարողութեան ներկայ եղած են ամէն կարգի աւելի քան 700 հոգեւորականներ: ԺԵ. դարէն մինչեւ ԺԸ. դարը վանքը կը դառնայ Աղուաններու կաթողիկոսութեան աթոռը: Ան կը նկատուի որպէս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի թոռան՝ Գրիգորիսի պատմական աթոռը: 1915ին Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Եփրեմ Ա. Ձորագեղցիի կոնդակով սակայն վերջ կը դրուէր Աղուանից կաթողիկոսութեան որ տակէ եւ մետրոպոլիտութեան պիտի վերածուէր: Աթոռին վերջին գահակալը կ'ըլլայ Սարգիս Հասան - Ջալալեան: Այսպէսով վերջ կը դրուէր Հասան - Ջալալեաններու տոհմին աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանութեան: Հոգեւոր եւ մշակութային իր դերին զուգահեռ Գանձասարի վանքը նաեւ քաղաքական մեծ նշանակութիւն ունեցած է ԺԸ. դարու ութսունական թուականներուն, Հայաստանի ազատագրման փորձերուն ժամանակ: Ան բազմաթիւ գաղտնի ժողովներու վայրը եղած է, Մելիքներու նախասիրած ժամադրավայրը ուր հիւսուած են Հայոց ազատագրման առընչուող բազմաթիւ ծրագրեր: Շրջանին խորհրդայնացումէն յետոյ, Արցախի աւելի քան 110 միւս վանքերուն և եկեղեցիներուն հետ, Գանձասարի վանքը եւս կը փակուի: 1930-31 տարիներուն թեմը նոյնիսկ լուծարքի կ'ենթարկուի: 1957ի աշնան, Վազգէն կաթողիկոս ուխտի կու գայ մինչեւ վանք, սակայն ադրբէջանական իշխանութիւնները կոպտօրէն եւ վերջնականապէս կը մերժեն ընթացք տալ սրբավայրը վերաբանալու իր խնդրանքին: Ղարաբաղեան շարժումին առաջին օրերուն, հաւանաբար հայ բնակչութեան ցասումը զսպելու և աւելի արմատական պահանջներ կանխելու միտումով, գորբաչովեան իշխանութիւնները վանքը կրկին Հայ եկեղեցւոյ կը յանձնեն: Նորոգութեան աշխատանքները անմիջապէս կը վերսկսին: Յաջորդ տարին, Սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչ տաճարը կը դառնայ Արցախի վերահաստատուած թեմին աթոռանիստ եկեղեցին: Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսեան առաջնորդ կը նշանակուի: Շարունակութիւնը բոլորին յայտնի է:

Ներկայի վանահայրը՝ Տէր Յովհաննէս, պարթեւահասակ, համեմատաբար երիտասարդ քահանայ մըն է: Իր մասին շատ լսած էի, սակայն անձնապէս չէի ճանչնար զինք: Շատ բաներ լսած էի մանաւանդ իր սխրագործութիւններուն մասին, յատկապէս վանքի պաշտպանութեան հետ կապուած եւ մանաւանդ կամաւորական վաշտերուն կողքին իր կատարած հոգեւոր ծառայութեան մասին: Թշնամիները այդ օրերուն կը ջանային ամէն գինով «Տելի Քէշիշ»ը (խենթ քահանան) չէզոքացնել: «Խենթ քահանան» մեզ սիրով ընդունեցաւ: Եւ մենք իր մէջ տեսանք իմաստուն, հաւատաւոր եւ նուիրուած հոգեւորական մը: Պարիսպին մեծ եւ փոքր խուցերն ու սենեակները մտցուց, մեծ ոգեւորութեամբ պատմեց հոն պահպանուած մասունքներուն մասին: Այդ իմաստով չափէն աւելի յուզիչ եղաւ մանաւանդ սենեակներէն մէկուն մէջ տեսնել Շուշիի ազատագրման խաչակիր եռագոյնը, կամ Քելբաջարէն բերուած Ժ. դարու գեղեցիկ խաչքարը: Տէր Յովհաննէս թախծոտ ձայնով մը վկայեց իր նահատակ ընկերներուն մասին եւ յետոյ մեզ տարաւ դուրս՝ հիւսիսային պարիսպին առջեւ, ուր պատին քարերուն մէջ գամուած կը մնայ չըպայթած ադրբէջանական հրթիռ մը: Պատին ճիշդ հակառակ կողմը կը գտնուի իր խուցը: Եկեղեցական եւ աշխարհիկ իշխանութիւնները նախընտրած են հրթիռին ձեռք չըտալ, հաւանական պայթումէ մը խուսափելու համար: Տէր Յովհաննէս ոչ մէկ անհանգստութիւն կը զգայ կարծէք անոր ներկայութենէն, սակայն իր խուցին մէջ, պատին մէջ գտնուող խորշի մը մէջ, իր անկողինին գլխուն՝ պահպանեակներուն նման կան հին, ժանգոտած սուր մը եւ խաչ մը: Անոնք իր պահապաններն են: Քանի մը մեթր անդին, ուրիշ խուցի մը մէջ, նոյն հանգստութեամբ՝ երեցկինը մոմեր եւ աղօթագիրքեր - կը վաճառէ: Վանքին հարաւային պարիսպին վըրայ կանգնած, ձորը կը դիտենք: Տէր հայրը իր գիւղին եւ իր ընտանիքին մասին կը խօսի: Չորս զաւակ ունի: Յոյս ունի որ կրտսերը, իրեն օրինակին հետեւելով, օր մը քահանայ կը դառնայ վանքին եւ յարակից գիւղերու բնակիչներուն ծառայելու համար: Կը բաժնուինք իրմէ հոգեպէս սնած ու յագեցած, սակայն մեր ստամոքսներուն աղաղակներով դրդուած:

Սրբավայրէն ստորոտը կը գտնուի Վանք կոչուած գիւղակը ուր կարելի է գտնել ճաշարաններ եւ նոյնիսկ դրամատուն մը: Ճաշարաններէն մէկուն մէջ որոշեցինք պատառ մը հաց ուտել: Մտանք: Գրիշային, մեր վարորդին, համար եւս այս վայրը իսկական «յայտնութիւն» մը պիտի հանդիսանար: Հարկ է խոստովանիլ որ ներքին յարդարանքը բոլորովին անսպասելի էր. կարծէք Սեսիլ Պ. Տմիլի մէկ «ֆէյլմ»ին մէջ գտնուէինք: Ճաշը պարզ եղաւ ու հարազատ. խորոված հաւ մը, «քարթոշքա», լաւաշով պանիր եւ կանաչեղէն: Բայց պատերը՜: Աստուա՛ծ իմ: Անհաւատալի զարդարանք մը՝ առաստաղը բաց կապոյտ, աստղերը խորհրդանշող լամբերով և մա՛նաւանդ տասնեակէ մը աւելի գաճէ արձաններ հռոմէական կարիադներու տեսքով երկնակամարը իրենց ուսերուն բռնած: Գանձասարը ո՛ւր... մենք ո՛ւր... Համով հոտով այս ճաշարանը մեծ եւ անմոռանալի գիտ մը պիտի մնայ երեքիս համար անկասկած:

ՀԱՅԵՑԻ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. Ի՞ՆՉ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՆՔ, Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆՔ, Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ԸՆԵԼ

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Խորհրդածութիւնը կը վերաբերի հայկական արտասահմանի, ուր հայածնունդ հաւաքականութիւնները ազգային նկարագրով պահելու խնդիր կայ, որուն իրականացման համար անորոշ սահմաններով եւ սահմանումներով «հայեցի կրթութիւն» տարազով եղած աշխատանքները կը համարուին միջոց:

Հայ կեանքի մէջ գործող ուժերը, մտաւորականութիւն, ուսուցիչ, հրապարակագիր, եկեղեցականութիւն եւ ղեկավարութիւն ի՞նչ բովանդակութիւն կու տան «հայեցի կրթութեան», միթէ՞ նոյն բանը կը հասկնան: Նոյն բա՞նը կը հասկընանք: Ան հանդիսաւոր առիթներով եւ ժողովներու ընթացքին ճառ զարդարելո՞ւ կը ծառայէ թէ ազգային գաղափարախօսութիւն եւ ռազմավարութիւն կը խտացնէ:

Մինչեւ մեր հայրենահանումը, եւ մանաւանդ Բ. Աշխարհամարտի աւարտը, այս հարցը, որպէս տագնապեցնող առաջադրանք, գոյութիւն չունէր: Ընտանիքը, եկեղեցին եւ դպրոցը բնական կերպով այդ «հայեցի կրթութիւն»ը կը ջամբէին, առանց անոր տալու սահմանում կամ զայն խտացնելու հնչեղ խօսքերու մէջ: Մեր տարրղնումը և բնականօրէն մերուելու ընթացքը, որ յաճախ կը յանգի ձուլման, այսօր սուր կերպով կը դնէ տոկալու և տեւելու խնդիրը, որուն համար էական է անորոշ սահմաններով առաջադրուած «հայեցի կրթութիւնը» սահմանել եւ անոր տալ հեռանկարային բովանդակութիւն:

Կրկնենք որ խնդիր կայ միշտ ընդլայնող տարածութեամբ եւ զանազանութեամբ յատկանշուող Սփիւռքի համար, զոր կ'արելի չէ ըմբռնել եւ բացատրել Հայաստանի կացութեամբ, տուեալներով, հոն մշակուող տեսութիւններով եւ մանկավարժութեամբ: Սփիւռքը Հայաստանի աժգոյն պատճէնը չէ: Նոյնինքն Սփիւռքի պարագային, աշխարհագրական - մշակութային մէկ գօտիի համար եղած առաջադրանքները չեն պատշաճիր այլ գօտիի մը: «Հայեցի կրթութեան» ըմբռնումը եւ զայն իրականացնելու համար գոյութիւն ունեցող կառոյցները եւ նախաձեռնութիւնները կրկնութիւններ չեն կրնար ըլլալ Հայաստանէն Սփիւռք, Սփիւռքի մէկ գօտիէն միւսը:

Ի՞նչ բան է «հայեցի կրթութիւն»ը:

ա) Տան մէջ հայերէն խօսիլ կարեւոր ազդակ է, քանի որ մթնոլորտ կը փոխանցէ: Հայ մայրն է ազգային լեզուի առաջին կրողը: Անոնք անբաւարար են քանի որ այդ ձեւով ազգի հիմնական եւ հիմնարար արժէքներ չեն փոխանցուիր: Ազգային մշակոյթով եւ գիտակցութեամբ նկարագիր չեն կազմեր: Բայց էական է ընտանիքի դերը, առանց որուն օտարումը անմիջական է: Իսկ այդ ընտանիքը յաճախ խառնիճաղանճային հայերէնի թատրոն է, օտար բառերու եւ օտարաբանութիւններու ներխուժումով:

բ) Սփիւռքի հայ դպրոցին կարեւոր դեր վերապահուած է: Պայման է սակայն որ ան սոսկ կրթարան չըլլայ, իր աշակերտները պատրաստելով կեանքին .քննութիւններու յաջողութիւն եւ վկայականներու ձեռքբերում: Այդ է ծնողներու սպասումը: Բայց միթէ՞ անոնք կ'ուրոշեն ազգային հիմնական առաջադրանքները, հետեւաբար նաեւ ազգային ուղղութիւնը եւ «հայեցի կրթութեան» բովանդակութիւնը: Յաջողութիւն եւ վկայականներ անհրաժեշտ են՝ անհատին ընձեռելու համար ապահովութիւն եւ դիրք, սակայն հարազատ ազգային ղեկավարութեան համար հայկական կրթարանը հոն կանգ չառներ, քանի որ այդքանը կարելի է ստանալ որեւէ դպրոցէ: «Հայեցի կրթութեան» համար բաւարար կառոյցներ չեն նման հաստատութիւններ, եւ երբ հայ դպրոցի պատասխանատուներ առաջնահերթութիւններու կարգը կը շփոթեն հետեւելով ծնողներու ակնկալութեան եւ ամբոխային տը-

րամադրութիւններու, կը վնասեն հայ դպրոցի նպատակի իրականացման: Այդպէս ձեռք չի բերուիր «հայեցի կրթութիւն»ը:

գ) Հայեցի կրթութիւնը դասաժամերու գումարով չի բնորոշուիր: Ի հարկ է, այդ ժամերը անհրաժեշտ են, բայց էական է անոնց բովանդակութիւնը. մանկավարժ, մանկավարժութիւն, գիտութիւն եւ անոնց իրականացման ծառայող միջոցներ, յատուկ կերպով մշակուած դասագիրք որուն խմբագրումը նկատի կ'ունենայ այլ լեզուներով աւանդուող նիւթերը, շրջապատի մթնոլորտը, ժամանակակից արհեստագիտութեան ընձայած կարելիութիւնները՝ որոնք կ'օգտագործուին տարբեր նիւթերու եւ լեզուներու ուսուցման պարագային: Այդ դասագիրքը այն չի կրնար ըլլալ որ էր երբ հայերէնով կ'աւանդուէին գիտութիւն, ուսողութիւն, աշխարհագրութիւն, եւ այլն: «Հայեցի կրթութիւն»ը ակնկալուած եւ կեանքի մէջ յաջողելու նպաստող «սորվելիք»ներու վրայ փակցուած կարկտան չէ, զանազան արդարացումներով ճառ զարդարելու համար: Ան կոչուած է, մեր ժամանակի բազմաթիւ նախայարձակումներու դէմ ճակատ յարդարելով ազգային դիմագիծով սերունդ պատրաստելու, որ երկու կաթիլ ջուրի պէս չնմանի այլոց, ծնունդ տալով «ծագումով հայ» բացատրութեամբ եւ անորոշ պարագայով յատկանշուող սերունդի մը:

դ) «Հայեցի կրթութիւնը պատահական ձեւով լեզուի կամ պատմութեան դաս չէ: Կրթական ծրագրին մէջ գտնուող երկրորդական առարկայ չէ: Յաճախ այդպէս կը ներկայանայ, քանի որ պետական վկայականի կամ համալսարան մուտքի համար նախատեսուած առարկայ չէ: Որպէսզի «հայեցի կրթութեան» նպաստող առարկաներու ուսուցումը առաւելագոյն չափով արդիւնաւորուի, այդ առարկաներու ուսուցիչները, լեզուէն մինչեւ մարզանք, արուեստներ, ձեռային աշխատանքներ, գրադարանի պատասխանատու եւ հսկողութիւն, լաւագոյն պատրաստութիւնը ունեցողներ պիտի ըլլան, ինչ որ կը նշանակէ թէ պիտի վարձատրուին լաւագոյն ձեւով, օտար լեզուներու եւ գիտութիւններու ուսուցիչներէն աւելի: Այս պարագային, անոնց նկատմամբ կարելի կ'ըլլայ բծախնդրութիւն ցուցաբերել, ըլլալ խստապահանջ, պատրաստութեան եւ արդիւնքի տեսանկիւնէն մեկնելով: Այս ձեւով է որ «հայեցի կրթութեան» կը տրուի որակ:

ե) «Հայեցի կրթութիւն»ը ներազգային տարբերութիւններու եւ տարակարծութիւններու հարկատու չէ, կրթութեան եւ դաստիարակութեան դէմ մեղանչում՝ որ սովորական էր անցնող տասնամեակներու ընթացքին, յարգելով բացառութիւնները: Խօսքը կը վերաբերի իրաւ բացառութիւններու: Ազգային գաղափարախօսութեան ընդհանուր ըմբռնումին պիտի հպատակի «հայեցի կրթութիւն»ը, գերացնցում կատարելով ինչ կը վերաբերի տեղայնութեան, զունազեղ պատչաճեցումներու եւ մանր քաղքենիական շահագրգռութիւններու՝ որոնք կը ներշնչուին դիրքապաշտութենէ եւ ջոջականութենէ:

Այս բացասականութիւններու չէզոքացումէն անդին, կը սկսի հայեցի կրթութիւնը:

Ազգային դիմագիծ տալ սերունդին, հայերէնի անաղարտ փոխանցումով, Սփիւռքի պարագային՝ արեւմտահայերէնի, որ կրողն է հայրենահանուած ժողովուրդի ոգեկանութեան: Փոխանցումով նաեւ ազգային արժէքներու, թարգմանութեան ճամբով, որ հետաքրքրաշարժի տխրութիւններու մէջ չի բանտարկուիր, որ ըլլայ մեկնակէտ եւ ոչ նպատակ: Քանի մը թարգմանութիւններ կիրակնօրեայ զուարճութիւն են եւ բախտաւոր պարագային կ'արտադրեն «հայ հայասէր»ներ: Հարազատութեան նուաճման ճամբով կը վերականգնի ազգային հպարտութիւնը, որ մասնակի երեւոյթներու առթած հաճոյքը չէ, այլ սեփական արժէքի եւ ժառանգութեան գիտակցութիւնը, որ տոկալու եւ տեւելու ճանապարհն է:

Այդ գիտակցութիւնը քաղաքական տեսիլք կը դառնայ պատմութեան ըմբռնման ճամբով, պատմութեան ուսուցումով, որ սոսկ գիտութիւն չէ, թիւ-թուական չէ, այլ մթնոլորտ է: Պատմութեան դասը բեմադրութիւնն է մեր ժողովուրդի լինելիութեան, իր աշխարհագրութեամբ, մաքառումներով, հրաւէր մասնակցութեամբ:

Վերջին զոյգ պարագաներուն, ուսուցիչներէն հարկ է պահանջել գիտութեան եւ ձեռնհասութեան կողքին, ապրում ստեղծելու ունակութիւն, որպէսզի աշակերտները, հակառակ ծնողներէն եւ շրջապատէն եկող գործնապաշտական թելադրութիւններու, իրենք կառչին եւ այդ ձեւով դարբնեն իրենց ինքնութիւնը եւ իւրայատուկ դիմագիծը:

Հայ դպրոցը կը կորսնցնէ իր անհրաժեշտութիւնը, ազգային իրաւ առաքելութիւնը, ուսուցիչ եւ ղեկավարութիւններ փետրաթափ կ'ըլլան, եթէ այս արտակարգ յաջողութիւնը չընձայեն նորահաս սերունդին:

Ի հարկ է՝ առանց խուսանաւումներու եւ փերեզակային հաշուապահութիւններու, վճարելով գինը:

Յ. Պ.

ՀՄԸՄ

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի, Յունիս 17ի յետմիջօրէին 150 հոգիի ներկայութեան հանդիսաւորապէս բացուած է Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Սթոքհոլմի ակումբը: Ժապաւէնը կտրած է գաղութէն սիրուած ու ՀՄԸՄ-ի միշտ սատար կանգնած եղբ. Հրաչ Մարութեան:

Օրուան յայտագիրը սկսած է «Մեր հայրենիք» փառերգով. յաջորդած է միութեան տեղւոյն կազմակերպչական յանձնախումբի ներկայացուցիչ Յակոբ Մարտիրոսեանի ուղերձը: Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Շուէտի մեկուսի վարչութեան ներկայացուցիչը եղբ. Յակոբ Խաչերեան ալ փոխանցած է վարչութեան խօսքը: Անով նորոգուած է թելադրանքը՝ չիյնալու մեքենական կեանքի մը ծուղակին մէջ, մոռնալով մեր աւանդութիւնները, երգերը, գիրքերը, մեր պատմութիւնը. յատկապէս այն հարցումը թէ ինչո՛ւ կ'ապրինք Սփիւռքի մէջ եւ ո՛չ Հայաստանի:

Պատուոյ հիւր եղբ. Հրաչ Մարութեան եւս ուրախութիւն յայտնած է իրականացած ակումբի երազին. իսկ Սկանտինաւիոյ Հայ Դատի յանձնախումբի ներկայացուցիչը Սիւզան Խարտալեան ծանրացած է ՀՄԸՄ-ի առաքելութեան վրայ, մասնակցութեամբ գաղութին կեանքին:

Սկանտինաւիոյ Հայրապետական պատուիրակի փոխանորդ Ներսէհ աբղ. Խալաղեան շնորհաւորական խօսքերէ ետք պատրաստակամութիւն յայտնած է ակումբին մէջ կրօնական դաստիարակութեան գործը ստանձնելու:

Անոր արտասանած «Պահպանիչ»էն եւ երգուած «Յառաջ նահատակ»էն ետք ընդունելութեամբ մը փակուած է օրը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Աւետարանական Ա. եկեղեցիին մէջ, Մայիս 12ին, համերգ մը տեղի ունեցած է նուիրուած պոլսահայ երաժշտագէտ Վահրամ Միհէնտիսեանի յիշատակին: Գաղափարը ունեցած է իր աշակերտուհիներէն՝ Սօնա Օհանեան-Մերճիմէք: Համերգին մաս կազմած են երգչուհի Յասմիկ Գասպարեան, նաեւ Մոնրէալի ծանօթ ԻՒՔԱՄ երգչախումբը, որուն փոխ ղեկավարն է Արթօ Միհէնտիսեան: Ճոխ յայտագիր մը գործադրուած է, որուն մասնակցած են երգչուհին եւ ԻՒՔԱՄ երգչախումբը (103 հոգի): Հոծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է, նաեւ Փարիզէն հիւրեր (Վահրամ Միհէնտիսեանի թոռը):

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ

Սաշան ընկերութիւն էր անում այդ երգիչների ու նրանց ուղեկցող պատանիների հետ: Եւ թէեւ մայրը բազմիցս նկատողութիւն էր արել նրան, որ լքում է դաստիարակին ու թափառում աստւած գիտէ թէ որտեղ, Սաշան ոչ մի կերպ չէր հրաժարւում այդ հրապուրիչ զբօսանքներից:

Նա մեծացել էր միայնութեան մէջ: Փոքր քոյրերի հետ խաղալը ամենեւին հաճոյք չէր պատճառում նրան, իսկ մեծահասակներն էլ յիմարաւուն էին թըւում, մանաւանդ կանայք:

Նա չէր կարող առանց քմծիծաղի դիտել, թէ ինչպէս էին հիւրասենեակում անմտօրէն սեթեւեթում ու կոտրատւում մօրն այցի եկած տիկինները: Միայն հայրն էր, որ ամէն պարագայում խելացի ու զուսպ էր եւ շատ հետաքրքիր պատմութիւններ գիտէր Նափոլէոնի դէմ պատերազմի, ֆելդմարշալ Կուտուզովի մասին: Բայց Սաշան այդ բոլորն արդէն անգիր էր արել:

Իսկ Յովհաննէսը, ահա, ամէն անգամ մի նոր բան կը պատմէր, կամ որեւէ հետաքրքիր զբաղմունք կը գտնէր իրենց համար: Մի քանի օր առաջ, երբ նրանք դարձեալ զբօսնում էին ծովափին, Յովհաննէսին կանչեց մի ծեր ձկնորս: Դաստիարակն ուզում էր թեքել երեխաների ճանապարհը, բայց ձկնորսը հեգնանքով ասաց.

– Հերիք փքուես, ա՛յ Ֆրանցուզ... Եւ գիտե՞ս ինչ, էդ պարոնի տղային ինչքան ուզես կարող ես պահել, համա մեր Վանիայի վրայ քեզ ոչ ոք իշխանութիւն չի տուել: Սրա՛ն տեսէք. Պոնափարթի ցե՛ղ:

Սաշան պոկուեց դաստիարակի ձեռքից եւ յամառօրէն պահանջեց, որ մի քիչ զրուցի Յովհաննէսի ծանօթի հետ:

Ձկնորսն ուրախ, զրուցասէր մարդ էր. նրա վրայից թարմ ձկան ու ծովի հոտ էր գալիս: Նա խոստացաւ յաջորդ օրը Յովհաննէսին տանել իր հետ՝ ձուկ որսալու: Բայց երբ սա խնդրեց, որպէսզի Սաշային էլ իրենց հետ տանեն, ծերունին մտածկոտ քորեց ծոծրակն ու ասաց.

– Այդ մէկն արդէն մենք չենք կարող որոշել: Դրա համար անհրաժեշտ է պարոն քաղաքապետի թոյլտուութիւնը:

Սաշան համոզեց հօրը: Կազնաչէեւը իր մօտ կանչեց ձկնորսին, երկար հարցուփորձ արեց նրան, յետոյ համաձայնեց.

– Լաւ, Ալեքսանդր, թոյլ եմ տալիս: Իշխան Միխայիլ Իլլարիոնովիչը նոյն կերպ կը վարուէր: Քաջ եղիր, տղաս, միայն թէ... մայրիկին չասես, ես ինքս կը խօսեմ նրա հետ:

Սաշան տուն վերադարձաւ իրիկնադէմին: Յոգնած ու քամահարուած դէմքով, բայց խիստ երջանիկ օրուայ հարուստ տպաւորութիւններից նա խոր քուն մըտաւ, առանց ականջ դնելու դաստիարակին փնթփնթոցին: Բաւական էր յիշել, որ ահա շուտով մեկնելու են Թողոսխայից ու վերջ է տրուելու բոլոր այս ըզբօսանքներին ու թափառումներին, եւ նա համակւում էր անամոք մի թախիծով:

Բայց Սաշան Յովհաննէսին ոչինչ չէր ասում իրենց մօտալուտ բաժանման մասին: Նա դեռ յոյս ունէր, որ կարելի կը լինի որեւէ բան անել, եւ մտածում էր այդ մասին, մինչեւ ի վերջոյ որոշեց:

Կիրակի առաւօտեան, երբ Վարվառա Դմիտրիեւնան եկեղեցի գնաց, Կազնաչէեւն էլ մի փոքր տկար լինելով փակւել էր իր տան սենեակում, Սաշան մըտաւ հօր մօտ ու բազկաթոռի արմունկին նստելով սկսեց փաղաքշել նրան:

Կազնաչէեւը շոյեց որդու մազերն ու ժպտալով ասաց.

– Հը՞, էլի ի՞նչ փորձանք ունէք Վանիայի հետ:

Այն ժամանակ Սաշան սկսեց թախանձագին խնդրել հօրը, որպէսզի Վանիային էլ իրենց հետ Սիմֆերոպոլ տանեն:

– Չէ՞ որ դու խոստացել ես օգնել նրան, հայրիկ, – վերջացնելով բացագանչեց Սաշան: – Ես իմ ականջով եմ լսել:

Վաղ առաւօտեան տեղի ունեցող այս խօսակցութիւնն էլ որոշեց Յովհաննէսի Հայվազովսկու բախտը:

Կազնաչէեւը յիշեց իր խոստումը՝ հոգ տանելու փոքրիկ նկարչի մասին: Պատանու արտակարգ օժտուածութիւնը քաղաքապետը երբեք չէր կասկածում:

Սկիւթական հին մայրաքաղաքի՝ Սկիւթեան Նէապոլի աւերակների մատոյցներում, նախկին Աք-Մէճէտ (թաթարերէն՝ Սպիտակ եկեղեցի) կոչուող թաթարական գիւղի տեղում, 1784 թուականին ռուսական կառավարութիւնը հիմնադրեց մի նոր քաղաք: Քաղաքը կոչեցին Սիմֆերոպոլ, որը նշանակում էր շահոյթի քաղաք: Նրա զինանշանին մեղուի փեթակ կար նկարած, որի վրայ այդպէս էլ մակագրուած էր՝ "Շահութաբեր է":

Սկզբում Սիմֆերոպոլում հազիւ հազար բնակիչ կար: Բայց քաղաքն արագօրէն աճում էր: Իսկ Ղրիմը Ռուսաստանին միացնելուց յետոյ այն դարձաւ Տաւրիդեան նահանգի կենտրոնը: Այստեղ սկսեցին գալ ծառայողներ, վաճառականներ: Սիմֆերոպոլը կառուցւում էր: Շուտով քաղաքում երեւացին ազնուականական պերճաշուք առանձնատներ եւ վաճառականների անճաշակ, բայց ամուր տներ:

Ծառայողների, պաշտօնաթող զինուորականների ու վաճառականների նորաշէն քաղաքն օրէցօր ծաղկում էր իր փարթամ այգիներով ու պարտէզներով:

(Շար. 30)

arménie mon amie

AGENDA

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

⁂

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus
Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

⁂

MARSEILLE

ARMENIE, LA MAGIE DE L'ECRIT
EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

⁂

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

⁂

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h et de 14h30 à 18h30

— Entrée libre —

Salle d'exposition de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930
L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill - 75008 Paris

CONFERENCE

Samedi 30 juin à 15 heures
CREATION PLASTIQUE ARMENIENNE DE 1980 A NOS JOURS
Achot Achot, artiste français d'origine arménienne
Accès libre en fonction des places disponibles.

⁂

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat
Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

L'ASSOCIATION CULTURELLE ECOLE BILINGUE SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration de **l'Ecole HRANT DINK** et de la **SALLE POLYVALENTE** qui aura lieu le :
SAMEDI 30 JUIN à 16h30
en présence de **Mme Rakel DINK** et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

⁂

A cette occasion un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem dédiée à la mémoire de **Hrant DINK**.

Réservation obligatoire et renseignements :
06.22.07.01.92 et **06.82.41.35.14**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28
Եկայք Տօնեսցուք
Տօն Սրբոց Թարգմանչացն մերոց
Սահակայ եւ Մեսրովբայ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
ժամերգութեամբ
Ցաւարտին Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
սկիզբ ժամը 9:00-ին

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville
LE DIMANCHE 8 JUILLET
PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)
Animation musicale : **Gaïdzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes
Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor.
Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE
SÉJOURS D'AOUT 2007
A BELLEFONTAINE (JURA)

Les inscriptions pour la session du mois d'août qui aura lieu du **30 juillet au 13 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 2000, ont commencé.

Pour tout renseignement et inscription :

C.B.A.F. — Conseil d'Administration
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 53 34 18 18
E-mail : cbaf@wanadoo.fr

Հ·Մ·Ը·Մ· - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ·Մ·Ը·Մ·–Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանֆարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.–
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

(Շար. Ա. էջէն)

Թողլկէ ոչ մէկ խորհրդականը կրնայ քաղաքացիական կամ զինուորական պաշտօն վարել", այլ խօսքով, պարտաւորիչ է Անկ·իքան եկեղեցւոյ պատկանիլ: Պլէրի եւ Պապին գլուխ-գլխի տեսակցութիւնը բաւական երկար տեւած է:

ԻՒ. ԷՄ. ՓԷ.Ն ի վերջոյ երկգլխանի պատկեր մը կը պարզէ: Երկար վիճաբանութիւններէ եւ սակարկութիւններէ ետք, Փաթրիք Տէվէճեան կը մնայ թիւ 1ը (ընդհ. քարտուղար) եւ Ժ.-Փ. Ռաֆարէն՝ թիւ 2ը, ազգային խորհուրդի փոխ նախագահի տիտղոսով: Երկուքն ալ իրենց պաշտօնին գլուխը պիտի անցնին Ազգ. Խորհուրդի նոր նիստէ մը ետք, Սեպտեմբերին:

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ հիւսիսային շրջանը տեղատարափ անձրեւներու բեմ եղած է Յունիս 25ին եւ զոհեր ալ կան, ամբողջ շրջաններ ջուրերու տակ մնացած ըլլալով: Միւս կողմէ, արեւելեան Եւրոպայի մէջ ալ տօթը կը տիրէ եւ օրինակ Ռումանիոյ մէջ ջերմաստիճանը 42ի հասած է եւ հոս ալ մեռեալներ կան:

ՇԱՐՄ-ԷԼ-ՇէՅԽ հաւաքուած ժողովը վերսկսելու համար պաղեստինեւիսրայէլեան բանակցութիւնները, մասնաւոր արդիւնք մը չէր տուած Յունիս 26ին ալ: Յոյս կար միայն որ Օլմերթ տէրը մնայ իր խոստումին եւ ազատ արձակէ 250 պաղեստինցի բանտարկեալները: Բայց, առկախուած է իսրայէլացի զինուորին ազատ արձակումը Գազայի բախումներուն պատճառաւ: Ծիչդ տարի մըն է որ Իսրայէլացին պատանդ է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ԱԴՐԲԵՋԱՆ ֆութպոլի մրցումը տեղի պիտի չունենայ ԻՒ.Է.ԷՖ.Ա.ն նախընտրած ըլլալով ջնջել զայն Եւրօ-2008ի գաւաթներու մրցաշարքէն, երկու երկիրներն ալ համաձայնութեան եկած չըլլալով: Ադրբեջան մերժած է ընդունիլ Հայաստանի խումբը եւ առաջարկած չէզոք դաշտի մը վրայ մրցիլ, ինչ որ Հայաստան մերժած է:

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 28
JEUDI
28 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամերիկայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·736 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·736

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգային Նորընտիր ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց Յունիս 26ին եւ Պերնար Ագուայէ 314 ձայնով, 216ի դէմ, նախագահ ընտրուեցաւ: Ընդդիմութեան թեկնածուն էր Մարիլիզ Լըպրանշիւ: Նորընտիր 17 համայնավարները եւ 4 կանաչները միացան "Թէքնիք խումբ» մը կազմելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը Ֆուատ Սինիորա Փարիզ եկած էր եւ Յունիս 26ին տեսնուեցաւ Ն. Սարքոզիի եւ Գ. Ռայսի հետ, քանի Ֆրանսա եւ ԱՄՆ գլխաւոր նեցուկներն են իր կառավարութեան: Ն. Սարքոզի յայտնած է թէ ներկայիս երկխօսութեան ոչ մէկ խօսք կրնայ ըլլալ Դամասկոսի հետ, ինչ որ ամերիկեան դիրքն է: Գ. Ռայս ալ ըսած է որ վրճական ազդարարութիւն մը պէտք է ըլլայ Սուրիոյ, ըսելով թէ պէտք չէ միջամուխ ըլլայ լիբանանեան հարցերուն:

ՄԵԾՆ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ հիւսիսային շրջանը ողողումներու մէջ է տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, որոնք կը շարունակուէին Յունիս 26ին ալ: Ընդհակառակն, արեւելեան Եւրոպան ալ զոհ է տօթի մը որ աւեր կը գործէ: 46 մեռեալ կար Յունիս 27ին, որոնց 29ը՝ Ռումանիա: Ջերմաստիճանը 46ի հասած էր Պուքրէշ: Նոյնքան բարձր է Աթէնքի, Թուրքիոյ, Ալպանիոյ մէջ: Մեռեալ մըն ալ կայ Թուրքիա, տօթին պատճառաւ: Փարիզի մէջ, օդը աւելի աշնանային բընոյթ ունի եւ մասնագէտներու համաձայն տօթի վախ չկայ ամրան շրջանին, Յունիսին եկած անձրեւին պատճառաւ:

Մ. ԱՊՊԱՍ դիմած է Իսրայէլի որպէսզի Թոյլ տայ Ֆաթահի մարտիկներու մուտքին Այսրյորդանան (ներկայիս Յորդանան են) որպէսզի կարենան դէմ դնել Համասի:

Թ. ՊԼԷՐ իր հրաժարականը ներկայացուցած է Թագուհիին, տասը տարի վարելէ ետք Մեծն-Բրիտանիոյ վարչապետութիւնը: Ապա, Ելիզապէթ Բ. Կ՚ընդունէր Լաւուրի (Աշխատաւորական կուսակցութիւն) նոր պետը՝ Կորտըն Պրաունը, որու կը յանձնէր վարչապետի պաշտօնը: Պրաուն ծնած է Կլազկօ, 1951ին: Հայրը Սկովտիոյ եկեղեցւոյ պատուելի էր եւ ընկերվարական: Վերջին շրջանին ելմտական նախարար էր: Թ. Պլէրի պաշտօնավարութեան սեւ էջն էր Իրաքի հարցը, երբ հլու հնազանդողը եղաւ Պուշի քաղաքականութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ բաւական ճնշում կը բանեցնէ Թուրքիոյ վրայ պատանեկան սիրաբանութեան մը պատճառաւ, որ կրնայ հետեւանքներ ունենալ Թուրքիոյ անդամակցութեան համար Եւրոպական Միութեան: Ի՞նչ պատահած է: 18 տարեկան գերման պատանի մը, Զատիկին սիրաբանութիւն մը կ՚ունենայ անգլիա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ

Ազգային ժողովը Յունիս 26ին վերսկըսած է Յունիս 7ին ընդմիջուած առաջին նստաշրջանի աշխատանքը: Վարչապետ Ս. Սարգսեան ներկայացուցած է կառավարութեան ծրագիրը, անոր մէջ շեշտելով հինգ առաջնահերթութիւններ. ազգային ապահովութիւն եւ կայուն զարգացում, պետական կառավարման արդիւնաւորութիւն, կրթութիւն եւ գիտութիւն, շրջաններու համաչափ զարգացում, քաղաքացիներու ընկերային պաշտպանութիւն:

"Ձեր դատին յանձնուած ծրագիրը բաւականին յաւակնոտ է եւ առաւելագոյն լարում կը պահանջէ պետական կառավարման բոլոր աշխատակիցներէց" ըսած է ան, աւելցնելով որ ծրագրերու իրականացման գործին մէջ կառավարութիւնը բաց է գործակցութեան:

Նոյն նիստին 97 թեր, 7 դէմ և 1 ձեռնպահ քուէով ժողովը հաւանութիւն տըւած է կառավարութեան ծրագրին: Ընդունուելու համար բաւարար էր 66 քըւէն: Դէմ քուէարկած են "Ժառանգութիւն" եւ "Օրինաց Երկիր" կուսակցութեան երեսփոխանները, անկախ երեսփոխան Վիկտոր Դալլաքեան ալ ձեռնպահութիւն յայտնած է:

***

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յունաստանի նախագահը Գ. Փափուլիաս, ընդառաջելով Ռ. Քոչարեանի հըրաւէրին, Երեւան այցի գացած է Յունիս 26ին: Նոյն օրն ալ գլուխ-գլխի տեսակցութիւն ունեցած են երկու նախագահները, քննարկելով հայեւյունական յարաբերութիւններու ամբողջ ծաւալը, եւրոպական կառոյցներուն մէջ գործակցութեան խնդիրները, միջազգային հրատապ հարցերը:

Տեսակցութեան աւարտին անոնք միասին մամուլի ասուլիս մը տուած են. Ռ. Քոչարեան շնորհակալութիւն յայտնած է յունական կողմին, գիւղատնտեսութեան, պաշտպանութեան մարզերուն մէջ ցոյց տուած գործակցութեան, հայաստանցի ուսանողներուն տրամադրուած կրթաթոշակներուն համար:

Գ. Փափուլիաս ալ հայեւյունական յարաբերութիւնները արժեւորած է "գերազանց եւ զարգացման ուժականութեան տէր". դրական մօտեցումով արտայայտուած է յատկապէս երկու երկիրներուն պաշտպանութեան ոլորտի գործակցութեան մասին:

Պատասխանելով հարցումներու, հիւր նախագահը ըսած է թէ Թուրքիա Եւրոպական Միութեան անդամակցելու համար պէտք է կատարէ բոլոր յանձնառութիւնները, ապա աւելցուցած է թէ այդ անդամակցութեան հեռանկարը իրատեսական չէ այնքան ատեն որ այդ երկիրը 35 հազարնոց գրաւման բանակ կը պահէ Միութեան անդամ երկրի մը՝ Կիպրոսի մէջ:

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ

Սեւծովեան համագործակցութեան Պոլսոյ վեհաժողովին մասնակցութեան օրերուն թրքական "Վաթան" թերթը հարցազրոյց մը ըրած է Հայաստանի արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի հետ: Առանցքային նիւթը եղած է երկու երկիրներուն սահմանի հարցը: Վ. Օսկանեան ըսած է. "Թուրքիոյ հետ տեսակցութիւններով կրնանք մեր խնդիրները հարթել: Սակայն Թուրքիա մեզի հետ իր յարաբերութիւնները Ղարաբաղով պայմանաւորել կ՚ուզէ: Այդ հարցը մեր եւ Ազրպէջանի միջեւ է: Առկէ զատ, թրքական կողմը մեզի կ՚ըսէ թէ սահմանին բացումին համար պէտք է "Ցեղասպանութիւնը մոռնանք": Ասոնք անընդունելի են: Դիւանագիտական յարաբերութիւններու համար մենք Թուրքիոյ կողմէ Ցեղասպանութեան ճանաչումի նախապայման մը չենք պարտադրեր":

Ապա նախարարը աւելցուցած է թէ սահմանին փակ մնալով Հայաստան չի սնանկանար. երկիրը ունի արագօրէն զարգացող տնտեսութիւն մը: Այսուհանդերձ, ճիշդ չէ սահմանին փակ պահուիլը: "Կ՚ըսենք թէ պէտք է բացուի Եւրոպայի միակ փակ մնացած սահմանը" ըսած է Վ. Օսկանեան:

Թուրք լրագրողը հարց տուած է թէ Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան օրը տասնըեակ հազարաւորներու "Բոլորս Հայ ենք" պաստառները, Ախթամարի Ս. Խաչին նորոգութիւնը ի՞նչ արձագանգ գըտած են Հայաստանի մէջ: Վ. Օսկանեան պատասխանած է թէ երկու օրինակներն ալ կարելի է դրական երեւոյթներ նկատել, բայց անոնց ընկերացած թերի կողմեր ալ կային: Առաջինը Հ. Տինքի յուղարկաւորութեան յաջորդած ժխտական մթնոլորտն էր որ մինչեւ այսօր կը շարունակուի:

Նոյնն է պարագան Ախթամարի եկեղեցիին նորոգութեան. ուրախալի էր երեւոյթը, բայց ակներեւ էին հայկական պատկանելիութիւնը քօղարկելու ջանքերը:

Լրագրողը յատուկ կերպով կը շեշտէ Վ. Օսկանեանի հօրը կողմէ մարաշցի ըլլալուն ընդգծումը. "Մեծ մայրս ուրֆացի էր, մեծ հայրս մարաշցի: Հայրս ալ Մարաշ ծնած էր: Այսպէս, գիս ալ կրնաք մարաշցի նկատել: Կը յուսամ որ օր մը Մարաշ երթալու առիթը կը ներկայանայ" ըսած է ան:

Լրագրողը ուզած է գիտնալ թէ թըրքական աղբիւրներու 70 հազար յայտարարած Թուրքիա ապրող, աշխատող Հայաստանցիներու թիւին մասին ի՛նչ կ՚ըսէ Հայաստանի նախարարը: Վ. Օսկանեան ըսած է թէ իրենց հաշիւներով այդ թիւը 7–10 հազարի միջեւ է:

ԹԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ Ֆրանսայի Թեմական Պատգամաւորական ժողովի Դիւանը ներկայիս ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ սոյն թուականի Յունիս 22ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ "Նուրհան Ֆրէնկեան" սրահին մէջ կանխաւ ուղղուած հրաւէրին համաձայն Թեմակալ Առաջնորդ ընտրելու մտադրութեամբ՝ Պատգամաւորական ժողով գումարուեցաւ, որու ընթացքին Լիոնէն Գերաշնորհ Տէր Նորվան Եպիսկոպոս Զաքարեանը ընտրուեցաւ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Առաջնորդ:

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տէր Տէր Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Յունիս 23ի հայրապետական օրհնութեամբ եւ տնօրինութեամբ հաստատուած է Գերաշնորհ Տէր Նորվան Եպիսկոպոս Զաքարեանի ընտրութիւնը, որպէս Ֆրանսայի Հայոց Թեմի Առաջնորդ:

Դիւանս կը շնորհաւորէ նորընտիր Առաջնորդը եւ յաջողութիւն կը մաղթէ Թեմական առաքելութեան աստուածահաճոյ իր ծրագիրներուն:

ԴԻՒԱՆ
ԹԵՄԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզ, 2007 Յունիս 26

ՎՐԱՍՏԱՆ

ՄԵՍԽԷԹ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԱԾ

Վրաստանի խորհրդարանը Յունիս 22ի նիստին օրակարգի վրայ ունեցած է մեսխէթ Թուրքերու վերադարձի օրինագիծին քուէարկութիւնը: Օրինագիծը կը վկայէ որ Վրաստան պատրաստակամ է 40ական թուականներուն երկրէն արտաքսուած մեսխէթ Թուրքերը ընդունելու. նաեւ կը հաստատէ անոնց հայրենադարձի կարգավիճակ տալու ընթացակարգը:

Օրինագիծը առաջին ընթերցումով ընդունուած է 134 թեր, 14 դէմ քուէով: Ընդդիմադիր խումբ մը երեսփոխաններ որպէս բողոքի արտայայտութիւն լքած են դահլիճը, քուէարկութեան չմասնակցելով: Ըստ ընդունուած օրինագիծին, այն մեսխէթ Թուրքերը որոնք կ՚ուզեն վրացական քաղաքացիութիւն ստանալ, պէտք է անհրաժեշտ փաստաթուղթերը ներկայացնեն մինչեւ 2009 Յունուար 1, հայրենադարձի կարգավիճակ ստանալու համար:

Օրինագիծին քննարկումին ընթացքին անոր հեղինակները շեշտած են թէ Վրաստան պարտաւորութիւն չի ստանձներ հայրենադարձներուն բնակարան տրամադրելու. ոչ ալ յաճնառու կ՚ըլլայ որեւէ տուգուածքի հատուցումին:

Ընդդիմադիր երեսփոխաններ շեշտած են նման հարցի մէջ Խորհրդարանի կեցուածքէն զատ, ժողովուրդին կարծիքին դիմելու անհրաժեշտութիւնը: Ուշադրութեան յանձնուած է նաեւ այդ հայրենադարձութեամբ Ջաւախքի շրջանին մէջ ազգային դետնի վրայ բախումներու վըտանգը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՓՍՈՍԱՆՔ ՀԱՅԵՒԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ՋՆՋՈՒՄԻՆ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ֆութպոլի միջազգային դաշնակցութիւնը ջնջած էր 2008ի Եւրոպայի ախոյենութեան Հայաստանի ու Ազրբէջանի միջեւ ծրագրուած դաշտային մրցումները: Պատճառը այն է որ երկու կողմերն ալ կը գգուշանային Երեւանի կամ Բաքուի մէջ տեղի ունենալիք հանդիպումներուն չղթայազերծելիք կիրքերէն: Յաւելեալ՝ Ազրբէջան յայտնած էր թէ չի կրնար երաշխաւորել Բաքուի մրցումին հայկական խումբին ապահովութիւնը: Մրցումները չէզոք մարզադաշտ մը փոխադրելու առաջարկն ալ ընդունելութիւն չէր գտած:

Սեպտ. 8ին եւ 12ին, Բաքուի եւ Երեւանի մէջ ծրագրուած մրցումները ջնջելով Ի.Է.Է.Ֆ.Ա.-ն յայտնած էր, թէ ազգային երկու հաւաքականները զերօ կէտ պիտի ունենային այդ մրցումներուն համար:

Հայաստանի Ֆութպոլի դաշնակցութիւնը ափսոսանք յայտնած է մրցումներուն ջնջումին: Դաշնակցութեան նախագահը Ռուբէն Հայրապետեան ըսած է. "Մե՛ղք որ մեր խումբին այս խաղերը դիտելու առիթը կորսուեցաւ, մինչ հայկական հաւաքականը օրէ օր կը բարելաւէ իր խաղին որակը":

ԹԷԹԷՒ ՕՐԱԳԻՐ
ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Գ.

ԱՄԱՐԱՍ՝ ՄԱՇՏՈՑԻ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ ՇՈՒՆՉՈՎ

ԳԱՐԻՆ և ՍԱՀԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Նոյն երիտասարդ վարորդին դիմած էինք Ամարասի վանքը երթալու համար, այն սրբավայրը ուր, աւանդութեան համաձայն, Մեսրոպ Մաշտոց իր առաջին դպրոցը հիմնած է: Գրիշան քանի մը անգամ այդ ճամբան կտրած է եւ Մարտունիի շրջանին քաջ ծանօթ է, պարզապէս այն պատճառով որ ան իր գերդաստանին օրրանն է: Բոլորին վկայութեամբ օդերը այս տարի շատ տարօրինակ են: Ստեփանակերտէն գրեթէ մինչեւ Կարմիր Շուկայ, ճամբան ասֆալտապատ է: Յետոյ կը սկսի ցեխոտ ճամբաներու անվերջանալի ժապաւէն մը ուր ամէն մէկ քայլափոխին ինքնաշարժը կրնայ սահելով դէպի աջ կամ ձախ երթալ, խորունկ փոսի մը մէջ իյնալ: Քանի մը առիթներով ինքնաշարժը կը սահի, բայց Գրիշան միշտ կը յաջողի զայն հսկողութեան տակ պահել եւ ճամբայէն չշեղիլ: Յանկարծ հեռուէն կ'երեւան քանի մը շէնքեր: Նախկին սովխոզի մը մնացորդներն են: Շէնքերէն մէկը սակայն արտասովոր տեսք մը ունի: Վարորդէն կը խնդրենք որ կենայ: Կը մօտենանք: Անգամ մը եւս մեր աչքերուն առաջ կը բացուի փոքրիկ հրաշք մը. գողտրիկ եկեղեցի մը որ շատ հաւանաբար աւելի ընդարձակ վանական համալիրի մը մաս կազմած է անցեալին: Փիրումաշէնի եկեղեցին է: Եկեղեցւոյ պատին, խորհրդային շրջանէն մնացած ցուցատախտակ մը կը տեղեկացնէ թէ սրբավայրը ԺԳ. _ԺԴ. դարերուն կառուցուած է: Եկեղեցին, ինչպէս յաճախ, քանի մը տասնեակ տարիներ գործածուած են որպէս պահեստանոց կամ փարախ: Այժմ ան պարապ է, տանիքը փուլ եկած, վիճակը անմխիթար: Սովորութեան համաձայն, պատերը կը կրեն վերջին այցելուներուն ռուսերէնով եւ հայերէնով փորագրուած անունները եւ քարերուն արանքը ցցուած մոմեր որոնք փաստն են ժողովրդային, ոչ կանոնական, ծիսակատարութիւններու գոյութեան, ինչ որ պարագան եղած է տասնամեակներ շարունակ, եկեղեցական կեանքի բացակայութեան պատճառաւ: Հերթական նկարահանումները կատարելէ յետոյ կրկին ճամբայ կ'ելլենք դէպի Ամարաս: Կ'անցնինք Կարմիր Շուկայ գիւղէն: Փարիզ վերադառնալէն յետոյ միայն պիտի իմանայինք որ այս գիւղին դպրոցը կը վերանորոգուի Ֆրանսայի «DA Connexion» կազմակերպութեան անդամներուն ջանքերով: Շուտով կը բաժնուինք մայր ճանապարհէն եւ կը մխանք ա'լ աւելի համեստ ճամբու մը: Անցնելով Սոս եւ Մաճկալաշէն գիւղերէն, կը հասնինք վերջապէս Ամարասի վանքը: Տեսարանը հմայիչ է, մոգական: Ծաղկած թթենիներուն ընդմէջէն վանքին սպիտակ զանգակատունը կ'երեւայ ու կ'անհետանայ: Քանի մը վայրկեան յետոյ կը կը հասնինք: Դալար խոտերը կը շրջապատեն սրբավայրին պարիսպները: Գոյներու հակադրութիւն՝ երկինքը մոխրագոյն, խոտը՝ բաց կանաչ, վանքը սպիտակ: Կը մտնենք եւ անմիջապէս կը քալենք դէպի եկեղեցի: Մոմերնիս վառելէ յետոյ եկեղեցւոյ մէջ կը շրջինք: Իրականութեան մէջ շէնքը բացառիկ կառոյց մը չէ, եթէ մանաւանդ զայն բաղդատելու ըլլանք Գանձասարի կամ Դադի վանքի նման ճարտարապետական գլուխ գործոցներու հետ: Գրիշան անմիջապէս խորանին կը մօտենայ և ձախակողմեան դասը գտնուող փոսին վանդակաճուռը կը բանայ: Քանի մը աստիճան իջնելով կը հասնինք սուրբ Գրիգորիսի (295-338) դամբարանին առջեւ: Ան մեծ Հայրապետին անդրանիկ որդիին՝ Վրթանէս Ա. Պարթեւի զաւակն էր: Պատմագիր Մովսէս Կաղանկատուեցի կաթողիկոսին համաձայն՝ ան 15 տարեկանին եպիսկոպոս ձեռնադրուած է վրացիներու եւ աղուաններու թեմին: Հին աւանդութեան մը համաձայն, նոյն Գրիգորիս հայրապետին կը պարտինք Ատրպատականի, Փայտակարանի, Արցախի եւ Մազքութներու երկրին քրիստոնէացումը: Նոյն աւանդութիւնը կը պատմէ թէ Գրիգորիս շատ դաժան ձեւով նահատակուած է մազքութ ցեղախումբի թագաւորին՝ Սանէսանի կողմէ: Նոյն աղբիւրէն կը տեղեկանանք թէ քրիստոնէութիւնը ընդունած եւ յետոյ ալ ուրացած արքան Գրիգորիսը ձերբակալել կու տայ եւ իր ձիուն պոչին կապել տալով եւ զայն ազատ կ'արձակէ: Ձին ամբողջ Վատնեան դաշտը կտրելով մինչեւ Կասպից ծովի ափերը կը հասնի: Հոն, սարկաւագներ տարաբախտ Գրիգորիսի մարմինին կը տիրանան եւ զայն Արցախ աշխարհ փոխադրելով, Ամարասի գիւղին մէջ կը թաղեն: Սուրբին նահատակութենէն մօտաւորապէս մէկ ու կէս դար յետոյ՝ 489 թուականին, դամբարանին վրայ վկայարան մը, փոքրիկ մատուռ մը, կը կառուցուի: Այդ թուականէն սկսեալ, Ամարասի վանքը կը դառնայ Հայաստանի կարեւորագոյն սրբավայրերէն մէկը: Դարեր շարունակ Գրիգորիսի դամբարանը վանքին բակը կը մնայ: Սակայն 1858ին, խումբ մը շուշեցիներու բարերարութեամբ նոր եկեղեցի մը կը շինուի: Դամբարանը նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ կը տեղափոխեն: Քառասուն տարի վերջ՝ 1898ին, շուշեցի ճարտարապետ Միքայէլ Տէր Իսրայէլեանց նոր տապանաքար մը կը զետեղէ սուրբին գերեզմանին վրայ: Այդ տապանաքարին նոր մէկ ընդօրինակութիւնը մինչեւ այսօր իր պարզութեամբ կը տպաւորէ ուխտաւորը: Անոր վրայ փորագրուած արձանագրութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալին ինքնութիւնը՝ «Տամպարան սրբյն Գրիգորիսի Աղվանից կաթուղիկոսի եւ Սրբոյն Գրիգոր Լուսաւորչի թոռան»: Սուրբին շիրիմը մինչեւ մեր օրերը հաւատացեալներուն գուրգուրանքին առարկան է: Այդ հաւատարմութեան արտայայտութիւններէն մէկն է գերեզմանին շուրջ դիտուող յարգանքի զանազան նշանները: Այսպէս, մեր այցելութենէն մէկ կամ երկու օր առաջ անանուն ուխտաւոր մը տապանաքարին վրայ կարմիր վարդ մը զետեղած էր: Սուրբին նահատակութեան յիշատակը զարմանալիօրէն այժմէական կը թուի եւ ներշնչումի աղբիւր մը կը մնայ նորահաս սերունդներուն համար: Ոչ մէկ տեղ գուցէ, աւելի քան այստեղ, Հայերը հաղորդակցութեան մէջ մնացած են իրենց սուրբերուն եւ անոնց պատմութեան հետ: Այդ սերտ եւ անքակտելի կապին մէջ անկասկած կը գտնուի Արցախցիներու դիմադրական առասպելական ոգիին արմատները: Մեսրոպ Մաշտոցի շունչը նոյնքան զգալի է այս սրբավայրին ամէն մէկ անկիւնը. այստեղ, մեր եկեղեցւոյ աւանդութեան համաձայն, սուրբը հիմնած է իր առաջին դպրոցը:

Յանկարծ կը յայտնուի միջին տարիքի կին մը. մոմավաճառն է, անունը՝ Անահիտ: Այստեղ եւս մոմ վառելով ուխտի մեր աղօթքը կը կատարենք: Մեզի կը մօտենայ կարճահասակ ուժեղ տեսքով մարդ մը. Արմիկ է անոր անունը՝ Անահիտին ամուսինն է: Անմիջապէս կը սկսի վանքի եւ սուրբ Գրիգորիսի աճիւններու փոխադրութեան դրուագները պատմել: Շուտով մէջտեղ կը հանէ Արցախի յուշարձաններուն նուիրուած ռուսերէն հաստ հատոր մը մեզ ցոյց տալու համար եկեղեցւոյ երբեմնի ձեւը: Քանի մը բացատրութիւններէ յետոյ եկեղեցիէն դուրս կ'ելլենք: Յստակ չեմ յիշեր թէ մեր խօսակցութիւնը ինչպէս սկսաւ, բայց մեր կապը անմիջական եղաւ ու հարազատ: Երիտասարդ կինը եւ իր ամուսինը վանքին պահակներն են: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ պահապանները. որովհետեւ, իրօ՛ք, մարդ խորապէս նուիրուած պիտի ըլլայ այսքան գեղեցիկ վայրի մը մէջ, բայց միաժամանակ այսքան աննպաստ պայմաններու մէջ ապրելու համար: Կը պատմեն թէ օր մը իրենց առաջարկեցին հոս հաստատուիլ եւ վանական կալուածին տիրութիւն ընել: Անահիտն ու Արմիկը առանց վարանումի ընդունեցան իրենց եղած առաջարկը եւ դարձան վանքին պահակները: Անոնք չափէն աւելի համեստ սենեակի մը մէջ կ'ապրին այսօր: Ատենին այս սենեակը հաւանաբար վանահօր բնակարանը եղած է, սակայն այսօր ան անմխիթար վիճակի մը մէջ է: Պարզ տախտակամածով այս սենեակը Անահիտին եւ Արմիկին համար միաժամանակ խոհանոց, ննջասենեակ եւ ընդունարան է: Հոս կը պառկին, կ'ուտեն եւ կը հետեւին հեռատեսիլէն հրամցուցած հայկական եւ ռուսական զանազան յայտագիրներուն: Անմիջապէս բարեկամացանք: Որեւէ ձեւով չի բացատրուիր. նոյն քաղաքը, նոյն թաղը ապրող մարդուն հետ կարելի է տարիներով շփում ունենալ եւ չըմտերմանալ, անունը անգամ չգիտնալ, իսկ այս պարագային քանի մը վայրկեանը բաւարար եղաւ ստեղծելու համար իսկական ու անշահախնդիր մտերմութիւն մը: Բառին բուն իմաստով «ընդ-կեր» դարձանք: Ֆրանսացիին ըսածին պէս «սան ֆասոն», առանց աւելորդ ձեւականութեան, ամէն մէկս սեղան դրաւ իր ունեցածը: Անահիտ մեր հասնելէն առաջ արտերէն փունջ մը կանաչ ծնեբեկ հաւաքած էր: Եփ մը տալէ յետոյ թարմ բանջարեղէնը ձիթաիւղով տապկեց: Գրիշան եւ մենք Ստեփանակերտի շուկան գնուած «Բլինչիկ»ներն ու «Ժանգելով հաց»ը սեղան բերինք, մինչ Արմիկը Արցախի անուանի թութի օղին եւ թրթնջուկը (աղի ջուրին մէջ պահուած թթու բոյս մը) կը հրամցնէր: Սեղանը առատ էր, դիմացնիս Արարատը չկար, բայց այդ վայրկեանին Հայաստանը խորհրդանշող որեւէ նշանի պէտք չունէինք. Անահիտն ու Արմիկը Արցախի խիզախ ժողովուրդըն էին՝ Հայաստանի մէկ մասնիկը եւ ամբողջ Հայաստանը: Կենացները իրարու յաջորդեցին: Որեւէ մէկուն չդաւաճանելու, կամ չմոռնալու համար բաժակները իրարու բախեցինք խմելով Հայ ժողովուրդի, Ֆրանսայի և Հայաստանի, կիներուն, ծնողքներուն և առաջնորդներուն կենացը: Սեղանի վրայ խօսեցանք մեր կեանքին եւ մեր հարազատներուն մասին: Պարիսպին վրայ նկարուելէն յետոյ ճամբայ ելանք դէպի Գորիս: Այս ճամբորդութիւնը եւս կրնար առանձին յօդուածի մը ծնունդ տալ: Անցանք Մարտունիէն, Ննգի գիւղէն որ մեր վարորդին՝ Գրիշային պապենական երկիրն է եթէ չեմ սխալիր: Ցեխոտ ճամբաներով հասանք կրկին Ստեփանակերտ ուրկէ անգամ մը եւս միացանք մայրուղիին: Տեղացող անձրեւին տակ հեռացանք Արցախի աշխարհէն, մտնելու համար պատմական, Արցախէն ոչ նուազ ասպնջական, Սիւնեաց աշխարհը՝ արծիւներու երկիրը:

ՆԱԽԱՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇՔԵՂԱՆՔԸ

Այսպէս խորագրուած ցուցահանդէս մը աշխոյժ հետաքրքրութեան թիրախ է Առլի մէջ: Պատմական ծանօթ այդ քաղաքին թանգարանը Ապրիլ 13էն ի վեր կը հիւրընկալէ այդ ցուցահանդէսը որ Հայաստանի տարուան ձեռնարկներէն մէկն է, Մարսէյլի «Գիրին կախարդանքը» ցուցահանդէսէն երկու քայլ անդին: Ու այս վերջինին այցը լաւ առիթ մը կ'ըլլայ Առլի մէջ ցուցադրուածն ալ տեսնելու: Մանաւանդ որ հոն Յունիս 16ին բացուեցաւ հայկական հիւսուածքի (գորգ, կարպետ, կերպաս, եւն.) արհեստին նուիրուած ցուցահանդէս մըն ալ:

Առլ-Փրովանսի նախապատմական հարստութեան թանգարանի մէջ շատ յաջող ներկայացումով տեղ գտած ցուցահանդէսը հայկական հողին նախաքրիստոնէական հազարամեակներէն մինչեւ Ե. դարու գտածոներուն ամէնէն կարեւոր նմոյշները խմբած է: Հետեւելով ժամանակագրական շրջաններու, ցուցադրուած են նախ պրոնզի ու երկաթի դարերու իրեր. բաժակ, ըմպանակ, զարդեղէն, գօտի, կրօնական արձանիկներ, եւլն.: Կը յաջորդէ ուրարտական շրջանը, ապա Երուանդեանը մինչեւ Մեծն Աղեքսանդր, ու Արտաշէսեաններէն մինչեւ քրիստոնէութեան ժամանակը:

Հայաստանի Պատմութեան ազգային թանգարանէն բերուած բոլոր այդ նմոյշները՝ արձաններ, արձանիկներ, զէնքեր, բաժակներ, դրամներ, եւլն., ահագին բան կը պատմեն Հայաստանի, հայութեան մասին հաւանօրէն բնաւ կամ քիչ տեղեակ տեղացիին ու զբօսաշրջիկներու խմբակներու: Մեծ ճաշակով ձեւաւորուած են ցուցափեղկերը, լեռներու ուրուանկարներով սպիտակ խորքերով. նկատի առնուած դարերու բնորոշ պատկերներու, զարդակերպերու ինքնատիպ լուսարձակում մը, սրահներուն պատերուն վրայէն սահող, տպաւորիչ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ, այցելուն գրեթէ փոխադրելով հեռաւոր այդ ժամանակները:

Ֆրանսայի Հայաստանի տարուան կարեւոր ձեռնարկներէն է Առլի այս ցուցահանդէսը, որ կը տեւէ մինչեւ Յուլիս 29:

Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԻՍ

ՄԻՕՐԵԱՅԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մայրենին սիրող կրթասէրը՝ ո՛վ ալ ըլլայ ան, անպայման գոհունակ սրտով պիտի հաստատէ սա աներկբայ իրողութիւնը,- Միօրեայի ամավերջի (ուսումնական տարի) հանդէսները՝ բացումէ-փակում, Մեծասքանչին բոյրը կը սփռեն: Քանի ոտքդ սրահ մտցուցած պահէն մինչեւ հանդիսութեան աւարտը՝ ականջներդ կը շոյեն մայրենի հարազատ բարբառը: Գրեթէ առանց օտարոտի անհարազատ հնչիւնի: Իրապէս, հաճելի է հաստատել Մայրենիին տիրակալութիւնը ամբողջ ցերեկոյթին: Սրահ թէ բեմ:

Կիրակի, Յունիս 17: Պարսամեանի բարեզարդ սրահին բեմը սրտամօտ պատկեր կը պարզէ՝ աջ ու ահեակ պարզուած ֆրանսական եւ հայկական մեծկակ եռագոյններով: Բեմը կենդանութիւն կը ստանայ, կը դառնայ սրտաշարժ, երբ Միօրեայի երկսեռ աշակերտութիւնը,- պարմանի - պարմանուհիներ, փոքր տարիքի,- վարժարանին երգուսոյց օրդ. Անոյշ Մարտիրոսեանի ճարտար ցուցմունքներուն հետեւելով, կը հնչեցնէ նախ ֆրանսական եւ հայկական փառերգները, ապա՝ միաբերան՝ Տէրունական աղօթքը: Այնուհետեւ, Այբբենդիմի դպրոցական գողտր տարազներով, մեր տղաներն ու աղջնակները իրենց տարիքին յարիր խանդով կ'երգեն Զարենցի այնքան ծանօթ Ես իմ անոյշը՝ խլելով ներկայ կոկ բազմութեան ծափերը: (Հոս յիշենք դաշնակի յաջող ընկերակցութիւնը օրդ. Գայեանէ Մխիթարեանի):

Վարժարանիս ջանադիր տնօրէնուհին՝ տիկ. Շաքէ Յակոբեան - Գլաուսն, յստակ ու մեկին կը շեշտէ, թէ Սփիւռքի մէջ մեր լեզուն մեր հայրենիքն է: Երբ լեզուն կը նահանջէ, անոր հետ կը նահանջեն ե՛ւ հայրենիք ե՛ւ ազգ՝ իրենց դարամեայ հարստութեամբ, մշակութային եւ այլք: Կ'ընդգծէ, իրաւամբ,- Մայրենի հնչիւնները ամէնէն առաջ տան տաքուկ մթնոլորտին մէջ կը սաղմնաւորուին, կը կազմաւորուին: Յիրաւի, հօր ու մօր շունչին, ընտանեկան շրջանակին, անոնց հոգածու ցուցմունքներուն ներքեւ է, որ նորածիլը կը թոթովէ իր Մայրենին: Ծնողն է, որ մնայուն ճիգով կը կերտէ իր երախային, իր զաւկին ազգային անեղծ դիմագիծը: Հայախօսութիւնը կը սկսի տունէն, կը ծաղկի տունով, կը յարատեւէ նոյնպէ՛ս տունով:

Այս անգամ ալ գործադրութեան կը դրուի խնամեալ յայտագիր մը: «Մուտք»ը, արդէն այնքա՛ն հաղորդական, քանի հինգ ծաղկատիներ, Ա. կարգէն, մանկական զոյգ «խաղ»եր կը ներկայացնեն՝ ոստոստումներով, խինդ-ծիծաղով,- Կատուն ու մուկերը եւ Պզտիկ քոյր ե՛ւ խաղանք: Անշուշտ երկար ծափ: Աւելի հասուն տարիքի աշակերտներ, երկու սեռէ, յաջորդաբար կը բեմադրեն Յ. Թումանեանի «Սուտասան»ը, «Այցելու քննիչ»ը, այնուհետեւ, Պարոնեանի «Աբիսողոմ Աղան»:

Յայտնապէս տպաւորիչ էին Ալեք Էրմիշի եւ Յակոբ Յակոբեանի արտասանութիւնները: Դիւրասահ, դիւրիմաց, մանաւանդ մեր լեզուին հայող մաքուր առոգանութիւն: Կը շնորհաւորենք: Այնուհետեւ երեք խմբերգ կը փակէ օրուան գեղարուեստական կոկ յայտագիրը:

Հաղորդավարուհին էր Միօրեայի երկարամեայ ուսուցչուհի տիկ. Անոյշ Սերովբեան:

Դասաւանդութիւնները միշտ տեղի կ'ունենան Չորեքշաբթիները: (Յաւելեալ ժամեր Շաբաթ օրերը. յատուկ աւարտականներու): Առաջուան նման օդասուն, լուսաւոր դասարաններու մէջ: Պարսամեան համալիր: Ուսուցչուհիներն են տիկիններ Ազնիւ Հեքիմեան՝ Ա-կարգ, Թիլտա Ալման՝ Բ-կարգ, Անի Թէմըլէն՝ Գ-կարգ, Անոյշ Սերովբեան՝ Դ-կարգ: Շաքէ Յակոբեան-Գլաուսն վերջին աւարտական կարգ:

Այս առիթով մեր գնահատանքը կը յայտնենք Միօրեայի դաստիարակչուհիներուն՝ Տնօրէնուհիէն մինչեւ ուսուցչուհի, բոլոր անոնց, որոնք հոգի, սիրտ եւ միտք կը դնեն իրենց աշխատանքին մէջ, որպէսզի գործը վերածուի առաքելութեան: Ջի դպրոցը դպրոց կը դառնայ ոչ թէ դասարաններով ու դասագիրքերով, այլ նուիրեալ ու հաւատաւոր դաստիարակներով: Այս առիթով արձանագրենք նոյնպէս ծնողներու գնահատութիւնը քանի մը տարիէ ի վեր կեանքի կոչուած կրօնագիտութեան եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատմութեան նուիրուած դասերուն համար, մեր մատրան մէջ, ի Նիս: Դասերը հմտօրէն կը վարէ գաղութիս հոգեւոր հովիւը՝ Վաչէ քհնյ. Հայրապետեան: Ըսինք արդէն, թէ երգուսոյցն է օրդ. Ա. Մարտիրոսեան:

Այս տարի Պաքալորեայի հայերէնի քննութիւններուն կը մասնակցին երկու աւարտական: Ալեք Էրմիշ՝ գրաւոր եւ Լիլիթ Մկրտիչեան՝ բերանացի: Քննութիւնները կը վարէ Փաթրիք Տօնապետեան (նախապէս՝ փրոֆ. Տէր Մերկերեան):

Հանդիսութեան աւարտին՝ «Հայախօս պատանի»ի յոյժ պատուաբեր մրցանակը կը յանձնուի 12 ամեայ աղջնակ Ալինա Ալմանի՝ ձեռամբ մեր հոգեւոր հովիւին: Սոյն մրցանակը, ինչպէս գրած ենք ատենին, հաստատուած է Արապեան ընտանիքի կողմէ: Կը տրուի Մայրենի լեզուին հանդէպ յատուկ սէր ցուցաբերած, հայերէնի դասերուն մէջ բացառիկ յաջողութիւն արձանագրած եւ, մանաւանդ, մայրենին խօսակցական առօրեայ լեզու դարձուցած սան-սանուհիներու:

∴

Ծաւալի ընդլայնումին առընթեր բովանդակութեան ճոխացումն ալ կը դառնայ ակներեւ: Այս տարուան յայտագիր - գրքոյկը՝ գունատիպ 88 էջ (նախորդը՝ 65) կը բովանդակէ ուսումնասիրական - վերլուծական բնոյթի նիւթեր, հարկաւ խտացեալ գոյնով ներկայացուած: Նոյնպէս տարւոյս հայող, ասոր առընչուող երկար ու կարճ, քիչ - շատ մանրամասն կամ՝ խիստ սեղմ բազմազան ու բազմապիսի տեղեկագրութիւն, տեղեկատուութիւն, լուր, արձագանգ եւ այլ: Եւ, գրեթէ միշտ գունաւոր լուսանկարներով զուգորդուած: Այս տարուանը կը բացուի շահեկան եւ, միաժամանակ, ուսանելի գրութեամբ մը: Մեր ներհուն հոգեւոր առաջնորդներէն Նորվան եպիսկ. Զաքարեան, սեղմ այլ դիւրըմբռնելի տողերով կը բնորոշէ Թեմ-Ծուխի վերաբեր անուններով հասկնալի ու սահմանելի վարչական - տնօրինական կառոյցն եւ իրաւական տարածքը: Ըսինք՝ շահեկան եւ ուսանելի միանգամայն: Արդէն ենթախորագիրն է Բացատրողագիր:

Արտայայտիչ է խորագիրը գաղութիս հոգեւոր հովուին խօսքին,- Հայեցի կրօնաբարոյական կրթութիւնը: Մեր կրթական յարկերուն մէջ: Կողքին՝ մտաւոր զարգացման: Տարրական ուսմանց: Ջի Վաչէ քհնյ. Հայրապետեան կը հաւատայ, թէ կրօնաբարոյական դաստիարակութիւնը գլխաւոր միջոցներէն մին է, գլխադիր սահմանումով, տղոց հայեցի նկարագրի կերտման: Նկատել կու տայ, թէ ազգային երկու սրբավայր դարձած հաստատութեանց (իմա՝ Հայ դպրոց եւ Հայաստանեայց Եկեղեցի) շնորհիւ է, որ կը կերտուին հայ մարդուն հոգեմտաւոր ազգային նկարագիրն ու հայկազեան անեղծ ոգին արտայայտող մեր հարուստ մշակոյթը: Ուստի միասնութիւնն ու գործակցութիւնը երկուքին միջեւ, կը գտնէ յոյժ կարեւոր:

Տողերուս հեղինակը բաւարար գիծերով կը ներկայացնէ մեր մեծանուն լեզուագէտին՝ Հրաչեայ Աճառեանի կեանքը եւ, յայտնօրէն, անո՛ր բառին իրական իմաստով արտասովոր աշխատանքը: Տուեալ շրջանակով կը ներկայացնէ լեզուագէտին հիմնական աշխատասիրութիւնները: Հայերէն գաւառական բառարանը: Լեզուի անսպառ գանձարան որակեալ քառահատոր Հայերէն արմատական բառարանը, Հայոց անձնանունների բառարանը (հինգ հատոր), Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի համեմատութեամբ 562 լեզուների (եօթը հատոր), Հայոց լեզուի պատմութիւնը (երկհատոր) եւ այլն:

Աճառեան մինչ ի մահ հաստատակամ կը մնայ իր լեզուական համոզումներուն մէջ: Կը մերժէ ընդունիլ հանճարափայլ Ստալինի ճաբըռտուքները լեզուի մասին (Յաբեթական տեսութիւն): Շատերու նման կը մերժէ վաւերացնել հայերէնի ուղղագրութիւնը սխալագրութեան առաջնորդող բոլշեւիկեան պարտադրութիւնը: Ցաւօ՛ք դեռ ի զօրու...:

Յայտնօրէն նշելի է, երբ գնահատական երեւոյթ, մեծարելի դէմքեր ոգեկոչելու, պատմական բախտորոշ թուականներ յիշատակելու, երեւոյթներ մատնանշելու փոյթը: Խրիմեան Հայրիկ՝ մահուան 100ամեակ, Թէոդիկ եւ իր Ամէնուն Տարեցոյցը, որուն թիւ մէկը լոյս աշխարհ կու գայ 1907ին, Զահրատ, ՀԲԸՄ-ի հիմնադրութեան հարիւրամեակ, Մարսէյլի Համազգային վարժարանի 25ամեակ, տարեսկիզբին անդարձ մեկնած գաղութիս գործուն անդամներէն Պերճ Ճէզվէճեանի յիշատակին նուիրուած սրտայոյզ տողեր (Յովհ. Չիլինկիրեան): Եւ, մեր մեծանուն խմբագրապետին՝ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 50ամեակին առթիւ, սփիւռքեան գրական-մտաւոր կեանքի տիրական անուններէն Ա. Ծառուկեանի մէկ ներբողական գրութիւնը (հատուած) Պարգին յաղթանակը՝ Շաւարշ խորագրեալ, գրուած մեծարելի գրչին մահուան 20 ամեակին առթիւ, տասնամեակներ առաջ:

Գրքոյկին մէջ կ'երեւին մէկէ աւելի ֆրանսերէն գրութիւններ եւս: Հետաքրքրական, շահեկան, իրենց կարգին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿՅԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ

Սիմֆերոպոլն ունէր իր նահանգային գիմնազիան: Այդ գիմնազիայում էլ 1831 թուականի Օգոստոսի 15ին սովորելու ընդունուեց Յովհաննէս Հայվազովսկին:

Պատանու համար ծանր էր բաժանուել հօրից, մօրից, աւագ եղբօրից եւ մանաւանդ հարազատ Թէոդոսիայից: Չէ՞ որ այստեղ էր անցկացել նրա մանկութիւնը: Նա առաջին անգամ էր դուրս գալիս իր հայրենի քաղաքից:

Առանձնապէս ծանր էր ծովի կարօտը: Նոր կեանքը՝ նոր քաղաքում, իր բոլոր փոփոխութիւններով հանդերձ, չէր կարողանում մոռացնել տալ ծննդավայրը:

Այդպիսի ժամանակ հոգում կուտակուած կարօտի կանչը խեղդելու համար նա նստում էր ու ժամեր շարունակ նկարում՝ մէկ մատիտով, մէկ վրձինով եւ ջրաներկով: Նկարում էր այժմ արդէն հեռաւոր, բայց իր սրտին այնքան մօտիկ, թանկագին Թէոդոսիայի տեսարանները:

Այդ նկարներում ծփում, ալեկոծւում էր ծովը՝ մերթ կապոյտ խաղաղ, մերթ սեւ ու փոթորկալից: Նկարում էր ձկնորսների, որ երեկոյեան, ծովափին նստած, համբերատարօրէն կիսում են օրուայ դատածը, կամ ճենովական մռայլ աշտարակների պատերի տակ ուրախ խաղ անող երեխաների:

Ունէր նաեւ նկարներ, որոնք պատկերում էին երանութեամբ ղէյլան քաշող պարարտավիզ թուրքերի: Մի անգամ էլ նա ջրաներկերով հարսանեաց մի թափոր նկարեց: Նկարում ոչ մի անշարժ, քարացած կերպարանք չկար, թափորն անմիջապէս շարժւում էր, իսկ հեռւում նըշմարուող ծովածոցի վրայ տարտամօրէն ուրուագծւում էին պայծառ, թեթեւ ամպիկներ:

Երբ գիմնազիայի նկարչութեան ուսուցիչը տեսաւ այդ նկարը, երկար ժամանակ չէր ուզում հաւատալ, թէ դա աշակերտ Հայվազովսկին է նկարել: Ենթադրում էր, որ նահանգապետի որդին՝ Սաշա Կազնաչէեւը, դպրոց էր բերել հօր հաւաքածոյի որեւէ յայտնի նկարչի գործն ու հիմա հերթական կատակն էր անում իր հետ:

Մի անգամ, ցերեկը, վերադառնալով գիմնազիայից, Հայվազովսկին նահանգապետի տանն ինչ-որ փոփոխութիւն նըկատեց. յայտնուել էր մի նոր ուսուցիչ, ազգութեամբ իտալացի: Թուխ, աշխոյժ ու կայծկլտուն աչքերով, լայն ճակատով մի երիտասարդ էր:

Առաջին իսկ օրը նա Հայվազովսկուց պահանջեց ցոյց տալ իր նկարները: Ձեռքն առնելով դրանք, երկար կանգ էր առնում իւրաքանչիւրի վրայ, զննում, քթի տակ իտալերէն կամ ֆրանսերէն անհասկանալի բառեր մրմնջում:

Նկարների ընտրութեանը մասնակցում էր եւ ինք՝ Վարվառա Դմիտրիեւնան, որը բարեհաճութեամբ գլխով էր անում եւ ամէն ինչում համաձայնւում իտալացու հետ:

Այդ նա էր ընդունել նրան, նահանգի մեծ տիկնոջ՝ Նատալյա Ֆիոդորովնա Նարիշկինայի յանձնարարութեամբ, որի խորհուրդներին միշտ ականջ էր դընում:

Նահանգապետի կնոջը դուր էր գալիս, որ օտարազգի նրբաճաշակ երիտասարդը ամենայարգալից խոնարհումների է արժանացնում իրեն, րոպէն մէկ մեծարում իտալական էչչէլենցայով: Դա շոյում էր նրա սնափառութիւնը:

Վարվառա Դմիտրիեւնան, սնանկացած ազնուականական ընտանիքից էր, բայց շատ էր հպարտանում, որ սերում է յայտնի Վոլկոնսկիների տոհմից: Նա սիրում էր պատեհ-անպատեհ առիթով ընդգծել իր իշխանական ծագումը եւ ամէնքին բարձրից էր նայում:

Վարվառա Դմիտրիեւնայի դէմքը միշտ թթուած ու անբնական արտայայտութիւն ունէր: Ինքը՝ Կազնաչէեւը, ամէն ինչում լսում էր կնոջը եւ սա, փաստօրէն, իր բռում էր պահում ոչ միայն ամուսնուն, այլեւ նրա բոլոր ենթականերին:

(Շար. 31)

(Շար. Ա. էջէն)

ցի 13 տարեկան աղջնակի մը հետ, որ կ՚ըսէ թէ 15 տարեկան է: Ծնողքը, իրար անցած, բողոք կը ներկայացնէ եւ Գերմանացին Անթալիա բանտ կը նետուի, ուր երեսուն ուրիշներու հետ խուցի մը մէջ է եւ դատավարութեան կը սպասէ: Հարցը կը ծեծուի երկու երկիրներու արտաքին նախարարներուն միջեւ, բայց Ֆրանք Վալթէր Շթայնմէյէր յայտարարած է որ Թուրքիա ամէն ինչ պիտի ընէ որպէսզի արդար դատավարութիւն մը ըլլայ: Հարցը կրնայ վնասել նաեւ զբօսաշրջութեան որու գլխաւոր վայրն է Անթալիա:

ՌԱՖԱՐԷՆ ԵՒ ՏԷՎԷՃԵԱՆ, որոնք գըլուխն են Իւ. ԷՄ. Փէ.ին, մէկ փաթթոն ունին յանձին Սարքոզիի: Այս հաստատումը ըրած է նաեւ նախկին վարչապետը Էլ. Սէ. Ի. կայանէն, ճշդելով որ այդ պատճառով է որ նախագահ պիտի չունենան:

ԺԻՍՔԱՐ Տ՚ԷՍԹԷՆԻ համար Եւրոպայի "Պարզացուած Ուխտ"ը ոչ մէկ տեսլական ունի եւ նախկին նախագահը, որ նաեւ Սահմանադրութեան հեղինակն է, աւելի արհամարհական որակում մը տալէ կը խուսափի, թէեւ խորքին մէջ ըսել ուզածը այն է որ "կարկտան" բան մըն է: Կը ցաւի մանաւանդ որ ներածականը անհետացած է եւ հոն է որ տեսլական մը կար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ
ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ
ՋԵՐՄ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Պարոններ Արտաշէս Ոսկանեանի եւ Հրայր Հրաչեանի՝ Կեդրոնի Գրադարանին նուիրած ընտիր գիրքերուն համար:

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville
LE DIMANCHE 8 JUILLET
PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)
Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor. Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

L'ATRIUM ET LA CROiX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN

La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe

LE SAMEDI 6 OCTOBRE

2 CONCERTS :

17 heures et 20 heures 45

Réservations :

— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

Arménie, mon amie

se termine en beauté avec le

Théâtre Malian d'Erevan

Le **Théâtre MALIAN**, joyau du répertoire théâtral arménien sera à Paris au Théâtre Artistic Athévains du 1er au 5 juillet 2007 :

Physiologie of race
d'après trois récits
d'Aghassi Aivazian
mise en scène **Narine Malian**
dimanche 1er juillet à 18 heures
(spectacle surtitré en français)

Les Contes et tableaux
de **Hovhannes Toumanian**
mise en scène d'**Henrik Malian**
(spectacle du répertoire)
lundi 2 juillet à 15h et 20h45;
mardi 3 juillet à 19h;
mercredi 4 juillet à 15h et 20h45
(deux représentations jeune public surtitrés en français)

Soirée musicale et poétique
à deux voix
Concert d'instruments traditionnels: dhol, dap, dam, duduk, zurna...
jeudi 5 juillet à 20h45

Exposition de peintres arméniens
proposée par Vahagn Stepanian,
œuvres d'Aschot Grigorian
et Maria Ulikian (entrée libre)

prix des places : 15 euros
abonnement 3 spectacles : 30 euros

Compte tenu du caractère exceptionnel de cette manifestation, la réservation est fortement conseillée
au : 01 43 56 38 32

Théâtre Artistic Athévains

45 rue Richard Lenoir — 75011 Paris
métro : Voltaire

L'ASSOCIATION CULTURELLE
ECOLE BILINGUE
SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration
de l'Ecole **HRANT DINK**
et de la **SALLE POLYVALENTE**
qui aura lieu le :

SAMEDI 30 JUIN à 16h30

en présence de **Mme Rakel DINK**
et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

**

A cette occasion
un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem
dédiée à la mémoire de **Hrant DINK.**

Réservation obligatoire
et renseignements :
06.22.07.01.92 et **06.82.41.35.14**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

---

arménie mon amie

ANNEE DE L'ARMENIE EN FRANCE — 2006-2007
Sous le patronage de **Monsieur Alain Audoubert**, Maire de Vitry s/Seine
Le Mouvement des Arméniens de France pour le Progrès — M. A. F. P.
organise une

Grande Soirée d'Amitié Franco - Arménienne

Musiques et Danses d'Arménie

Avec l'ensemble ANI — NOR ALIK
50 exécutants
de la Jeunesse Arménienne de France (JAF)

Vendredi 6 juillet à 20 heures 30
Théâtre JEAN VILAR — Vitry s/Seine
1 Place Jean Vilar — En face de l'Hôtel de Ville
Bus 183 de la Porte de Choisy, Paris — 172 d'Alfortville

Pour retenir les places : Tél./Fax: 01 53 17 06 49 — Tél. 01 43 50 06 93
Participation aux frais : 15 euros adultes — 8 euros enfants et étudiants

— Billets d'entrée disponibles au guichet 1 heure avant le spectacle —

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանսայի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, Ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արտադրութիւններ փանփարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.-
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE
SÉJOURS D'AOUT 2007
A BELLEFONTAINE (JURA)

Les inscriptions pour la session du mois d'août qui aura lieu du **30 juillet au 13 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 2000, ont commencé.

Pour tout renseignement et inscription :

C.B.A.F. — Conseil d'Administration
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 53 34 18 18
E-mail : cbaf@wanadoo.fr

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 29
VENDREDI
29 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TÉL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·737 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 82e ANNEE — N° 21·737

ՊՈԼԻՍ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ՓՐԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԵՏ ԿՈՒՏԱՅ ԳՐԱՒԵԱԼ ԵՐԿՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾ

Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանը փակած է Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցին Հոգաբարձութեան կողմէ բացուած դատերը, քանի որ պետութիւնը խոստացած է վերադարձնել անոնց հիմ հանդիսացած երկու գրաւուած կալուածները: Հոգաբարձութիւնը դատը բացած էր այն պնդումով որ 1936ի յայտարարագրին պատրուակով եղած գրաւումը ապօրինի էր ու խորութեան ապացոյց: Եւրոպական ատեանը արդար գըտած էր Հիւանդանոցին պնդումը ու որոշած դատ բանալ պետութեան դէմ:

«Մարմարա» (Յունիս 27) լուրը տալով կը գրէր թէ երկու շէնքերէն յատկապէս մէկը 10 միլիոն տոլարի չափ արժէք ունէր ներկայիս: Հիւանդանոցին Հոգաբարձութեան Եւրոպական ատեանին ըրած դիմումին վրայ պետութիւնը շարժման անցած է շէնքը վաճառելու համար: Հոգաբարձութիւնը յաջողած է վաճառքը կասեցնելու որոշում ձեռք ձըգել:

Հաղորդուած է թէ Եւրոպական ատեանին այս որոշումը նախընթաց պիտի դառնայ փոքրամասնութիւններու կողմէ եղած դիմումներուն:

Լուրը դրական տուեալ մը ըլլալով հանդերձ, հարկ է սպասել ու տեսնել թէ պետութիւնը ի՞նչպէս պիտի յարգէ իր խոստումը եւ ե՞րբ պիտի վերադարձնէ ազգապատկան կալուածները, ինչպէս կը յուշէ «Մարմարա»յի զգուշաւորութեան փորձառութիւնը:

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱԳԸՖ ՄԸ ՀԻՄՆՈՒԱԾ

Տինք ընտանիքին նախաձեռնութեամբ հիմնուած է միջազգային վագըֆ մը որ վաւերացուած է Յունիս 19ին: Կեդրոնատեղին Պոլիս է, մասնաճիւղեր կ'ունենայ այլ երկիրներու մէջ եւս: Նպատակն է նպաստել «ժողովրդավարական քաղաքացիութեան գիտակցութեան, մշակութային հաւասարութեան ու տարբերութիւններու յարգանքին տէր անհատներու պատրաստութեան»:

Հիմնադիր վարչութիւնը կազմուած է Ռաքէլ, Զապէլ, Հայկանոյշ, Խոսրով, Երուանդ, Արատ եւ Դէլալ Տինքէ: Բացուած է դրամատան հաշիւ, յառաջիկային մասնաւոր հաշիւ մըն ալ կը բացուի տարադրամով նուիրատուութիւններու համար:

Հ. Տինքի վագըֆին գլխաւոր նպատակներն են զարկ տալ մշակութային զբօսաշրջութեան, աղքատութեան եւ աղէտի պարագաներուն նեցուկ ըլլալ երիտասարդներու, երախաներու, կիներու, աղքատութեան դէմ որպէս պայքարի միջոց՝ երիտասարդներու եւ կիներու կրթական, արհեստներու միջոց տըրամադրել, որբանոցի կամ պատսպարանի նման կառոյցներ հիմնել, գիտական պրպտումներու, հրատարակութիւններու զօրակցիլ, եւ այլն:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս 26ին Լիւքսանպուրկի պարտէզին "Օրանժըրի" սրահին մէջ բացուեցաւ "Հայաստանի ժամանակակից նկարչութեան" ցուցահանդէսը: Մօտ տասնըեակ մը համեմատաբար երիտասարդ արուեստագէտի պաստառներ ներկայացուած էին հոն. արուեստագէտներ որոնց ծընընդեան թուականները 60ական տարիներու շուրջ էին, կամ աւելի ետք: Ոճերու, հոսանքներու ճոխ զանազանութիւն մը կ'արտայայտէին այդ պաստառները որոնց հեղինակները մեծ մասով ծանօթ չեն ֆրանսացի հանրութեան, ֆրանսահայ շրջանակներու: Այդ իմաստով տեղին ձեռնարկ մըն է ցուցահանդէսը, մանաւանդ տրամադրուած վայրով որ հանրամատչելի է, մանաւանդ զբօսաշրջական այնքան բանուկ շրջանակի մը մէջ գտնուելով: Ատով հանդերձ, բացումի երեկոյթին ներկաները մեծ տոկոսով Հայեր էին Հայաստանէն ու տեղաբնակներէն: Ներկայ էր նաեւ ցուցադրուած արուեստագէտներէն խմբակ մը:

Բացումը կատարեց Ծերակոյտի փոխ նախագահ, Մարսէյլի քաղաքապետ Ժ.-Գ. Կոտէն որ երկու այլ ծերակուտականի հետ – Ֆիշէր եւ Փիրաս – կը ներկայացնէր նախագահ Ք. Փոնսըլէն: Ան ողջունեց Հայաստանի ժամանակակից արուեստի Թանգարանի հիմնադիր-տնօրէն Հենրիկ Իգիթեանը, արուեստագէտներու խումբը. ուրախութիւն յայտնելով ցուցահանդէսին կազմակերպուած ըլլալուն, զայն լաւագոյն փաստը նկատեց Հայաստանի արուեստին կենսունակ բնոյթին:

Պատասխան եզրով մը հանդէս եկաւ Հայաստանի դեսպան Է. Նալպանտեան. ցուցահանդէսը Հայաստանի ներկայէն պատկեր մը որակեց ան, անգամ մը եւս շեշտելով Հայաստանի Տարուան յաջողութիւնը՝ աւելի քան ութ հարիւր ձեռնարկով:

Աւելորդ է ըսել որ աւելի քան ուրախալի է մօտ երեք տասնեակ արուեստագէտի գործերուն մէկտեղումը նման վայրի մէջ: Բայց նկարիչներու ցանկը հարցական մը կը ստեղծէր. ներկայացուածներուն մէկ երրորդը այսօր կ'ապրի Հայաստանէն դուրս - Ֆրանսա, ԱՄՆ, Գերմանիա, Շուէտ, Յունաստան, Սպանիա-: Այդպիսի տարրերով պատրաստըւած ցուցահանդէս մը ո՞րքանով "Հայաստանի" ժամանակակից արուեստի պատկեր կարելի է նկատել: Մանաւանդ որ անոնց մէջ կան բաւական երկար ատեն է ի վեր արտասահմանի մէջ հաստատուածներ: Իսկ եթէ "հայկական"ի իմաստով գործածուած էր "Հայաստանը", ի՞նչպէս պէտք է բացատրել օրինակ՝ ֆրանսական ու նաեւ միջազգային շրջանակներու մէջ շատ աւելի ծանօթ անուններու բացակայութիւնը:

Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Եւրոպական Միութեան գլխաւոր բանագնացը Ա. Պապաճան նոր շրջանի բանակցութիւններէն մէկ գըլխուն զեղչուելուն մասին Անգարայի հակազդեցութեան բաները եղած ու քննադատած է Ֆրանսայի ընթացքը: "Ներկայացուած թէքնիք պատճառաբանութիւնը մեզի համար գոհացուցիչ չէ" ըսած է ան եւ պահանջած որ նման արգելակումներու ընթացք չտրուի: Աւելցուցած է թէ Ֆրանսայի դրած խոչընդոտը լուսանցքային բնոյթի է ու անընդունելի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ճարտարարուեստի եւ գործարարներու միութիւնը եւս կերպով մը հակազդած է Եւրոպական միութեան անդամակցութեան բանակցութիւնները խոչընդոտելու Ֆրանսայի ընթացքին: Յայտարարութեամբ մը ըսած է. «Ֆրանսայի մէջ հանրապետութեան նախագահի եւ կառավարութեան փոփոխութեամբ Եւրոպական միութեան իրաւական եւ սկզբունքային յանձնառութիւններուն խնդրականացումը, մեծապէս վնասած է Միութեան վայելած յարգանքին ու օրինաւորութեան: Ֆրանսայի ղեկավարութիւնը Թուրք ժողովուրդին հանդէպ թշնամական կեցուածք կը ցուցաբերէ: Այնքան ատեն որ բարեփոխումները կը շարունակուին, Ֆրանսա պիտի չկարենայ խոչընդոտել Թուրքիոյ Եւրոպական միութեան ամբողջական անդամակցութեան հոլովոյթը»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Գերագոյն ատեանը իր տեսանկիւնէն վերջ տուած է Պոլսոյ Յունաց Պատրիարքին "տիեզերական" կոչումին առընչութեամբ արծարծուած վէճին: Յայտնի է թէ Թուրքիա կը մերժէ այդ տիտղոսը, պնդելով որ Պատրիարքարանը կը գլխաւորէ միայն փոքրամասնութեան եկեղեցի մը: Գերագոյն ատեանի վճիռն ալ հետեւած է նոյն տրամաբանութեան: Անով ըսուած է. տիեզերականութեան պնդումը անհիմն է, օրինական նեցուկ չունի: Վճիռին որպէս հիմ ցոյց տրուած են Լօզանի դաշնագիրը եւ անոր պատրաստութեան բանակցութիւնները:

ՍԱՐՔՈԶԻ նախընտրեց սկիզբէն զիջումներ ընել կրթական օրինագիծին վերաբերեալ, առաջքն առնելու համար յետագայ ցոյցերու եւ բողոքներու: Այս յետքայլը պատճառ եղաւ որ համալսարանական հաւաքականութեան ներկայացուցիչները որոշ գոհունակութիւն մը ցոյց տան: Բարձրագոյն ուսման նախարարուհին չընդունիր որ յետքայլ մը կայ, այլ կը շեշտէ որ երբ երկխօսութիւն կայ չի նշանակեր որ նահանջ կայ: Ինչ որ ապահով է սակայն, այն է որ այլեւս ընտրութեան հարց չկայ, 20 անդամով միայն վարչական խորհուրդ չըկայ, ոչ ալ ընտրովի ինքնավարութիւն: Կառավարութիւնը, աւելի ճիշդ Սարքոզի, զիջում չըներ մէկ կէտի վրայ, այն է մինչեւ հինգ տարի համալսարանները մղել ինքնավարութեան: Այս պայմաններու մէջ, օրինագիծը կրնայ նախարա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՄՆ-ու ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ

Մինսկի խմբակին նախկին նախագահներէն Ռուտոլֆ Փերինա ԱՄՆ-ու ու Հայաստանի առժամեայ գործավար նշանակուած է: Ծանօթ է որ դեսպանութեան հարցը երկու երկիրներուն միջեւ վէճի նիւթ է, քանի որ հայկական կողմը կը մերժէ նախագահ Պուշի նշանակած դեսպան Հօկլանտը, Ցեղասպանութիւնը ժխտող արտայայտութիւններուն պատճառով:

***

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ ԱՅՑԸ

Նախագահ Գ. Փափուլիաս որ երկօրեայ պաշտօնական այցով Երեւան գացած էր, Յունիս 27ին իրեն ընկերացող բազմանդամ պատուիրակութեամբ բարձրացած է Ծիծեռնակաբերդի բարձունքը, յարգանքի տուրք մատուցանած Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին: Իրենց ընկերացած են արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան եւ կինը: Հիւրերը ծաղկեպսակ զետեղած են, ապա այցելած Ցեղասպանութեան Թանգարանը ուր իրենց բացատրութիւններ տուած է տնօրէնը Հ. Դեմոյեան: Նախագահ Փափուլիաս Թանգարանի մատեանին մէջ արձանագրած է հետեւեալը. «Ցեղասպանութիւնը մարդկային ժամանակակից պատմութեան սեւ արատներէն մէկն է. բոլոր կազմակերպիչները հարկ է ճանչնան զայն, պատասխանատուութիւնը ստանձնեն ու ներողութիւն խընդրեն»:

Հիւրերը յարգելով հաստատուած աւանդութիւնը, Թանգարանին կից պուրակին մէջ եղեւնի մը տնկած են: Հոն արդէն կը գտնուի Յունաստանի նախորդ նախագահներէն Կ. Ստեփանոփուլոսի տնկած եղեւնին:

***

Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԲԱՆՏԸ ԿԸ ՄՆԱՅ

Արտաքին գործերու նախկին նախարար Ա. Արզումանեան որ ապօրինի գումարներ օրինականացնելու ամբաստանութեամբ բանտարկուած էր, հակառակ իր հարազատներուն, ընկերակիցներուն ջանքերուն ազատ չէ արձակուած: Ազգային ապահովութեան ծառայութիւնը Յունիս 27ին, Երեւանի Կեդրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքներու առաջին ատեանի դատարանին դիմելով պահանջած է արգելափակումը երկու ամիս երկարաձգել:

***

ԵՐԵՒԱՆ – ԲԱԹՈՒՄ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս 1էն մինչեւ Սեպտեմբեր 16 Երեւանէն Բաթում եւ հակառակ ուղղութեամբ ճեպընթացի սպասարկութիւն կը գործէ: Կարգադրութեան նպատակն է դիւրացնել Հայաստանէն Սեւ ծովու ափի ամառնային արձակուրդի կայաններ մեկնողներու ճամբորդութիւնը: Գնացքը Հայաստանի տարածքին վրայ կանգ կ'առնէ Արմաւիրի, Գիւմրիի, Վանաձորի եւ Սանահինի կայարանները:

***

ՕՏԱՐԱԳԻՐ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Բ. ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Օտարագիր հայ գրողներու Բ. համաժողովը տեղի կ'ունենայ Յուլ. 10-17, մասնակցութեամբ ԱՄՆ-էն, Գանատայէն, Ֆրանսայէն, Լիբանանէն, Իրանէն, Թուրքիայէն, Զուիցերիայէն աւելի քան երեք տասնեակ գրողի: «Ինքնութիւն եւ գրականութիւն» թեմայով համաժողովին առաջին չորս օրերը կ'անցնին Երեւանի մէջ, ապա աշխատանքը կը շարունակուի Արցախի մէջ: Լոյս կը տեսնէ «Օտարագիր հայ գրողներ»ու ընտրանի մըն ալ: Կը սպասուի նաեւ մասնակցութիւնը Սփիւռքէն հայ գրողներու:

ԹԵԹԵՒ ՕՐԱԳԻՐ ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Դ.

ԳՈՐԻՍ՝ ԱՐԾՈՒԱՑ ԲՈՅՆԸ

ԳԱՐԻՆ Ա ՍԱՀԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Մեր հանդիպումը Գորիսի եւ Գորիսցիներուն հետ նոյնքան շահեկան եղաւ: Այս քաղաքին մասին տարիներէ ի վեր շատ լսած էի, քանի որ ան ծննդավայրիս՝ Վիէնի հետ քոյր քաղաք դարձած էր 1989ին, երբ Հայաստան տակաւին խորհրդային հանրապետութիւն մըն էր: Այս բարեկամական կապերը պաշտօնապէս պիտի նուիրագործուէին 1992ին: Շատ մը Վիէնցիներ բազմաթիւ անգամներ իրենց քոյր քաղաքը այցելած էին, ես երբեք առիթը չէի ունեցած: Խրախուսուած Արփի Թոթոյեանի մէկ յօդուածէն, ուզեցինք անպայման Գորիսն ալ տեսած ըլլալ եւ քանի որ վճռած էինք մինչեւ Մեղրի երթալ, այս անգամ առիթը չփախցուցինք: Գորիսի աշխարհագրական դիրքը բացառիկ է. քսանըեօթ հազար հոգինոց քաղաքը բոնըուած է հովիտի մը մէջ եւ իր թաղերը խիզախօրէն կը մագլցին մինչեւ քաղաքը շրջապատող բլուրներուն գագաթները: Շէնքերուն մեծամասնութիւնը երկու յարկանի տուներ են, գեղեցիկ բակերով օժտուած, վայելուչ պատշգամներով եւ ընդարձակ պարտէզներով: Քաղաքը 2004ին հեռուէն տեսած ըլլալնուս համար գիտէինք որ ամառը ան կանաչ ծովի մը տեսքը ունի որուն վրայ, կղզիներու նման, կ՚երեւան առանձնատուներուն կարմիր թիթեղեայ տանիքները: Տեսարանը այս անգամ հակապատկերն էր՝ երկինքը մութ, օդը՝ ցուրտ, ծառերը՝ մերկ: Հայաստանի հարաւն ալ գարունը ուշացած էր: Անմիջապէս կը հաստատուինք «Միրհաւ» պանդոկը: Դիմացի մայթին վրայ կարմիր ինքնաշարժ մը կը նշմարեմ, դուռներէ եւ անիւներէ զրկուած: Կատակով Գարինին կ՚առաջարկեմ զայն գնել, իրեն նուիրելու համար: Կը մերժէ: Պանդոկ կը մտնենք: Ճաշակով կահաւորուած ու զարդարուած հաստատութիւնը հիմնուած է քանի մը տարիներ առաջ, նախկին գերմանաբնակ եւ ծագումով պարսկահայ Շահէն Զէյթունցեանի կողմէ: Գեղեցիկ գորգերը, կաւէ կուժերն ու անօթները, նրբօրէն հիւսուած ժանեակներն ու հայկական աւանդական ասեղնագործութեան նըմոյշները մօռացութեան կը մատնեն դուրսի ցուրտը: Հոս, մթնոլորտը տաք է, հաղորդակցութիւնը անմիջական, անկողինն ալ փափուկ ու տաքուկ:

Հայաստանի հարաւը գտնուելով հանդերձ, այստեղ եւս օդը խիստ աննպաստ էր: Մեզի համար յաջորդ օրուան գլխաւոր հարցը պիտի ըլլար՝ Մեղրի երթա՞լ, թէ՞ չերթալ: Պրն. Զէյթունցեան խորհուրդ կու տայ տեղերնէս չշարժիլ, մինչ մեր ապսպրած թաքսիին վարորդը՝ Հրաչիկը, կ՚առաջարկէ անյապաղ ճամբայ ելլել դէպի հարաւ, վստահեցնելով որ «որեւէ փրոպլէմ չըկայ»: Ուրեմն ուրախ զուարթ ճամբայ կ՚իյնանք, բայց աւելի ապահով ըլլալու համար նախ կ՚անցնինք քաղաքի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիէն, քանի մը մոմ վառելու համար: Պատարագը նոր սկսած է: Եկեղեցւոյ աւեանը կը գտնուին երեք կամ չորս հոգի միայն: Օդը հաւանաբար պատճառը եղած է հաւատացեալներուն բացակայութեան կամ ուշացումին: Աղջնակ մը մեղմ եւ յուզիչ իր ձայնով եկեղեցւոյ սառցային մթնոլորտը կը փշրէ «Նոր ծաղիկ» շարական մեկնաբանելով. «Յարեաւ Քրիստոս, Աւետիս»: Այո՛, իրապէ՛ս այդ պահին զգացինք որ «Նոր Կիւրակէ» էր, «Կրկնազատիկ», եւ իրօ՛ք՝ Քրիստոս յարութիւն կ՚առնէր այդ պահուն, սեւ պազալտէ կառուցուած եկեղեցւոյ մէջ: Գորիսի այս համեստ սըրբավայրը այդ աղջնակին շնորհիւ իսկապէս մեզի համար Յարութեան տաճարը դարձած էր:

Առանց աւելի ուշանալու ճամբայ ելանք: Շուտով անդրադարձանք որ արդարեւ վառած մոմերնիս, առաւել՝ Հրաչիկին 36 ամեայ վարորդային փորձառութիւնը պերճանք պիտի չըլլային մինչեւ Մեղրի հասնելու համար: Բայց խօսքը խօսք էր. որոշած էինք ամէն գինով Մեղրին տեսնել: Մինչեւ Կապան ուր գրեթէ ժամ մը կանգ պիտի առնէինք, «գազի լիցքաւորման» արարողութեան համար, ճամբան ու օդը ճանապարհորդութեան գոհացուցիչ, «նորմալ» պայմաններ ապահովեցին: Հարցը բոլորովին այլ եղաւ Քաջարանէն յետոյ: Հոս, նոյնանուն լեռնանցքի գագաթը հասած, պիտի բռնուէինք ձիւնի ահաւոր փոթորիկի մը: Պէտք է ըսել որ բարձրութիւնը 3000 մեթրի մօտ է: «Այստեղ պիտի մեռնինք» ըսաւ Գարինը: Մեր կարգախօսը՝ «Մեղրին տեսնել ու միայն յետոյ մեռնիլ», կրնար յանկարծ «Մեղրին չտեսած մեռնիլ»ի մը վերածուիլ: Վարորդը քիթը դեկին փակած, հանդարտ ձայնով մը պատասխանեց. «Մի վախենաք. ոչ ոք կը մեռնի ինձ հետ. Ռուսաստանի սառ ճանապարհներով մինչեւ Հայաստան քշել եմ մի քանի անգամ» (Տակաւին չեմ հանդիպած հայաստանցի վարորդի մը որ այդ հարուստ, «անզուգական ու անկրկնելի» փորձառութենէն զրկուած ըլլար): Եթէ չըլլար վտանգը ամէն վայրկեան ճամբայէն դէպի անդունդը գլորելու, հաւանօրէն աւելի հանդարտ միտքով մը հիացած հայեացքով մը պիտի ընկալէինք այն մոգական տեսարանները զորս մեզի կը հրամցնէր Հայաստանի բնութիւնը. ճամբուն մէկ կողմը անյատակ ձոր մը, միւսը կողմը՝ եղեամէ նուրբ ժանեակ մը հագած ծառերը: Բայց այդ վայրկեանին հեռու էինք ամէն տեսակի բանաստեղծութենէ: Նոյն ճամբուն երկայնքին իրանեան բեռնակարքերուն վարորդները սարսափահար մէկը միւսին ետեւէն կանգ կ՚առնէին և իրենց բեռնակառքերը ձգելով, ոտքով կամ իրենց կեցուցած ինքնաշարժերով կը փորձէին հեռանալ այս սպիտակ դժոխքէն: Անցանք: Զենք գիտեր ինչպէ՛ս, բայց անցանք:

Դէպի Մեղրի տանող ճանապարհը որ ֆրանսական «նահանգային» (տեփարթըմանթալ) ճամբու մը չափ լայն է, մինչեւ օրս երկիրը աշխարհին միացնող միակ կապն է, ինչ որ անհաւատալի տեսարաններու տեղի կու տայ: Այսպէս, Քաջարանի մէջ չաբաթը եօթը օր, գիշեր ու ցերեկ, հարիւրաւոր մեծ ու փոքր բեռնակառքեր տեղւոյն ընակչութեան խաղաղ կեանքը դըժոխքի վերածած են, խորունկ եւ նուազ խորունկ փոսեր փորելով քաղաքին արդէն բնականօրէն վնասուած փողոցներուն մէջ եւ թաղերու երախաներուն ապահովութիւնը ամէն վայրկեան վտանգելով: Այս գինով է որ Հայաստան իր կապը կը պահպանէ արտաքին աշխարհին հետ, Իրանի շնորհիւ: Քաջարանեան այս դրուագէն յետոյ վերադարձանք աւելի բնականոն պայմաններու: Օդը համեմատաբար մեղմացաւ: Շրջանի հարուստ բընութիւնը իր բոլոր զարդարանքներով, իր ամբողջ գեղեցկութեամբ աստիճանաբար կը յայտնուէր մեզի: Մեղրիի հովիտին երկու կողմերը չէկ ու հսկայական սարեր՝ Կապուտջուղ, Սիսակայալար, Շէկ լեռները (գրեթէ բոլորն ալ 3800 հազարամեթրէն վեր) դալար բուսականութիւն մը, հոսող ազատ ու առատ ջուրեր, գետակներ անհամար, տեսակ-տեսակ թռչուններ: Մեղրին յայտնի է իր ճոխ բնաշխարհին եւ քաղցր, բազմատեսակ, պտուղներուն համար: Իրօ՛ք չնաշխարհիկ տեսարաններ պատահեցան մեզի եւ համեղ պտուղներ համտեսեցինք ամէն տեղ: Այսպէս, բնականաբար «Տեսնենք Մեղրին, ու չմեռնինք, գոնէ անգամ մը եւս գալու համար» դարձաւ մեր ճանապարհորդութեան նոր նշանաբանը:

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԲՐԳՆԻԿԸ

ՍԻՐՎԱՐԴ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ

Եթէ օր մը Սեբաստիա երթաք, խնդրեմ, առէ՛ք քաղաքէն դէպի հիւսիս արեւելք տանող ճամբան, յառաջացէ՛ք մօտ երեք քիլոմեթր, այնտեղ, ճամբուն աջ կողմը, ձեր աչքերուն առջեւ փռուող փոքր ու գողտրիկ գիւղը ներս պիտի հրաւիրէ ձեզ ու ձեր առջեւ բանայ Դանիէլ Վարուժանի աշխարհին չքնաղ մէկ էջը:

« ... Ընկե՛ր պատուէր մը ունիմ քու հոգիիդ յանձնելու,
Հայրենակոխ ոտքերուդ կապելու սիրտ մը ունիմ,
Ճամբուդ վրայ, Ալիսի ջուրերուն քով այցելու՝
Ուռենազարդ գիւղ մը կայ, նե՛րս մտիր, ան գիւղն է իմ: »

Այստեղ ծնած ու ապրած է ան՝ կեանքի առաջին տասներկու տարիներուն եւ ապա, պարբերական այցելութիւններով հայրենի տուն՝ ընդելուզած է իր հոգին հայրենի հողին հետ, իւրացուցած անոր բնութեան պատկերները, ձայներն ու հոտերը, անոր առօրեան, անոր բնակիչներուն նկարագրի հարազատութիւնը, այս նոյն արեւուն ջերմութիւնը, այս անհամար երանգները կանաչի, ոսկեգոյնի եւ կապոյտի. այստեղ ներշնչուած ու յղացուած են «Հացին երգը» եւ «Արեւելեան բաղնիքը»: Վարուժան հո՛ս սիրած է հողը, ցորեանի ծովերը, մշակները, եզները. գետակը, լուսնակը, երկինքն ու կինը:

« Մշակնե՛րն են իմ գիւղիս, դաշտի հզօ՛ր զաւակներ.
Քրտինքներով մարգարտեայ՝ բնութեա՛ն թագն են հիւսեր:
Կը բաբախէ սիրտն հողին իրենց բրդոտ կուրծքին տակ,
Ու իրենց լայն երակին մէջ կը յորդի արեգակ:

Երբ որ քալեն՝ մայր երկիրն իր արգանդէն կը սարսռայ.
Բայց չի խամրիր ծիլ մը իսկ գարշապարնուն տակ նկայ:
Գլուխն իրենց, զոր կ՚հակեն առջեւը սո՛ւրբ խորանին,
Պսակուած է միշտ ոսկէ փոշիներովը յարդին:

Ակօսներուն մէջ անոնք խինդ կը ցանեն, եւ Աստուած
Իրենց ճակտին ակօսէն բարութիւններ կը հնձէ:
Աւիշներու հոսուն երգն անո՛նք միայն են լսած... »

«Մշակները նոյները չեն... իսկ գիւղին դպրոցը կանգուն է հրաշքով. անըմբռնելի դարձած մուտքի քարաշէն կամարին հայերէն գրութիւնը ո՞վ աւրած է արդեօք, մարդի՞կ, թէ բնութիւնը... Հաւանաբար այս պատերուն մէջ է, որ փոքրիկ Դանիէլ ժամագիրքը կարդալով սորված է մեր գրաւոր լեզուն, ապագային զայն հասցնելու համար շըքեղութեան ոլորտներուն:

Վարուժանի հոգին կը թեւածէ վերեւը որբացած հայ կաթողիկէ իր գիւղին, հիմա բնակուած քիւրտերով եւ թուրքերով, որոնք գիտեն, թէ հայկական Բրգնիկն է ան, բայց չեն կրնար ըմբռնել, թէ 2140 հայ բնակիչ ունեցող գիւղը ինչպէ՞ս կ՚ապրէր, կամ թէ ո՞վ է այն տիտանը, որ ծնած է հոն...

Զառիվար թաղին միւս ծայրը կը գտնուի հին բաղնիքին կմախքը իր գմբէթով եւ երկինք նայող լուսամուտներով: Հաւանաբար հո՛ս կ՚առնէր իր շաբաթական լոգանքը ան մանկութեան օրերուն եւ կամաց կամաց կ՚ընկալէր կնոջ մարմինը.

« ... Եւ գոլորշին, իր տամուկ շղարշներով կը պատէ
Մարմինն իրենց, որ պտղիլ կը սկսի ա՛լ քրտինքով:
Հուրիները կը լոգնա՛ն. պորտաքարին կիզանուտ
Ոմանք պառկած՝ նուաղկոտ նայուածքներով կ՚երազեն: »

«Երենոսէ հաստաբեստ դուռը» չկայ հիմա, ո՛չ ալ «Գմբէթը լուսացնցուղ է» այլեւս... ինչպիսի՛ չարութիւն եւ ինքնագիտակցութեան պակաս. ինչո՞ւ աւերել նոյնի՛սկ բաղնիքը, ուր կրնային մաքրուիլ նաեւ իրե՛նք, որ այդքա՜ն կարիք ունին մաքրուելու...

Ու կը լսեմ անոր աղօթքը հովին մէջէն.

« ... Ե՞րբ պիտի գայ, ո՛վ Տէր այն օրը վսեմ... եղբայրութիւնն մարդկութեան
Ե՞րբ իր շղթան պիտի ձգէ սիրտէ սիրտ՝ մեծ համբոյրովն յաղթական: »

Խոնարհած հանճարին դիմաց, անոր հոգիին նուաղագոյն հնչիւնն իսկ չփախցնելու զգուշաւորութեամբ կը քալեմ Ալիսի ափին, գիւղամերձ արտերու եզրին, մինչ ապրումներուս խտութիւնը կ՚եռեւեփի

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ ԱՆՑԱԾ - ԱՆՄՈՌԱՑ

ԿՆԻՔԸ

90ականների սկիզբն էր ու Փարիզի Հայ առաքելական եկեղեցին ներկայացուցչական ժողովի ընտրութիւնների պատրաստութեան մէջ էր: Ապահովութեան համար որոշուած էր, որ երբ քուէաթերթիկները անհրաժեշտ թիւով պատրաստ լինեն, դնել կողպէքի տակ. իսկ կնիքը յանձնել ընտրական յանձնաժողովի պատասխանատու Սերոբին, ապահով լինելով որ որեւէ խախտում բացառուած է: Ուրեմն եկեղեցւոյ կնիքը մինչեւ ընտրութիւնների աւարտը պիտի մնար Փարիզի մօտակայ արուարձանում, Սերոբի տանը, որի հայերէնը հեռու է կատարեալ լինելուց:

Այդ ընթացքում դիւանատանը մի չարք պաշտօնական փաստաթղթեր հաստատելու համար կնիքի կարիքն է զգացւում, ուստի ժամանակի դիւանապետը զանգահարում է Սերոբին, թելադրելով կարճ ժամկէտով կնիքը բերել, քանի որ վարդապետին պէտք է:

Սերոբը մտահոգուած դառնում է դէպի իր կողակիցը.

– Սիւզան, ի՞նչ գործի էս: Մէյ մը Փարիզի եկեղեցին գնա վարդապետը քեզի կ'ուզէ տեսնել:

– Բայց վարդապետը ինծի ինչո՞ւ պիտի ուզէ տեսնել. ես անոր հետ գործ մը չունիմ:

– Գործ ունիս չունիս չեմ գիտեր: Ելի'ր գնա, բայց կը նախընտրեմ որ ընկերուհիդ Սօնան հետդ առնես:

Մէկ ժամ անց տիկինները վարդապետին առջեւն են.

– Եկա՞ք. շատ ուրախ եմ: Բաւական արագ եկաք: Տուէք սա կնիքը քանի մը թուղթեր կան, կնքեմ ձեր ներկայութեամբ ու վերադարձնեմ:

– Հայր Սուրբ... Բայց ի՞նչ կ'ուզէք:

Երկու կիները իրար երես նայելով չեն հասկանում ուզածը:

– Թէ բերա՞ծ էք կնիքը, տուէ՛ք... տամղան... լը թամփօն:

– Ա՜ա՜. նոր հասկցայ Հայր Սուրբ:

– Երթանք բերենք:

Այս դրուագը իրական է եւ միայն անուններն են փոխուած հասկանալի պատճառներով:

ԲԱՐՁԸ

Ուսանողական շրջանիս առաջին տարեմուտն էր: Ըստ գոյութիւն ունեցող օրինակարգին, բոլոր միւս ուսանողների պէս ամրան արձակուրդների մի մասը՝ մօտ մէկ ամիս պիտի զոհէի զինուորական ծառայութեան: Անհնար էր խուսափել: Որոշուած օրը մօտ երկու հազարի չափ միեւնոյն տարիքի երիտասարդներ հաւաքուել էինք դպրոցի առջեւը երբ զինուորական բեռնատարները եկան մեզ տանելու զինադաշտ, որ չգիտեմ ի՛նչ պատճառներով, կամ ի՛նչ տրամաբանութեամբ կոչւում էր «Զօրան Քարա»:

Հայաստանի դժոխքն էր այդ վայրը, Արարատեան դաշտավայրում, էջմիածնից տասնեակ քիլոմեթր հարաւ-արեւմուտք, Թրքական սահմանի մօտ, կատարեալ մի անապատ: Չկար մէկ ծառ, կամ թուփ: Զորս կողմը քար ու աւազ, ջերմաստիճանը մինչեւ 45 աստիճան, գրեթէ ամէնուրեք օձ կամ կարիճ:

Առաջին օրը անցաւ վրաններն ու շրջակայքը կարգաւորելով ու մօտ մէկ ամիս լաւ կամ վատ զբաղուեցինք զինավարժութիւններով:

Ժամկէտը լրանալուց երկու օր առաջ հրաման եկաւ որ բոլոր վրանները քանդենք ու բեռնատարների վրար բարձենք, իսկ մենք վերջին երկու գիշերը պիտի անց կացնէինք բաց երկնքի տակ խրամատներում, առանց հագուստ ու կօշիկ հանելու, սպասելով երեւակայական թշնամուն:

Առաջին գիշերը ուղղակի գետնի վրայ պառկած մի կերպ անցաւ: Յաջորդ ամբողջ օրը յոգնութիւնը առկայ էր, նոյնիսկ քայլած ժամանակ քնելու պահանջ ունէինք:

Վերջապէս օրը մթնեց ու մտանք խրամատները: Բարձրաստիճան սպաները հսկում էին մեր վրայ: Կէս գիշերին մօտ իրաւունք ստացանք քնելու, ամէն մարդ իր տեղում ի՛ր ուզած ձեւով, քանի որ առաւօտեան կանուխ ճանապարհ պիտի ելնէինք դէպի տուն:

Ինչպէս բոլորը, ես եւս առանց երկար մտածելու, պառկեցի գետնին ու մրափեցի:

Չգիտեմ որքա՞ն ժամանակ էր անցել, մթութեան մէջ ժամացոյցի սլաքներն անգամ չէին երեւում, արթնացայ վզիս ու ողնաշարիս վերին մասի սոսկալի ցաւից, որ արդիւնք էր վիզս կախ վիճակում պառկելուց: Մի կողմից այդ անտանելի ցաւը հանգիստ չէր տալիս, միւս կողմից աչքերիս կոպերը չէին բացւում: Պէտք էր մի բան գտնել գլխիս տակ դնելու համար, բայց ի՞նչ. մեր բոլոր իրերը արդէն բարձած էինք բեռնատարի մէջ որ առաւօտեան առանց ժամանակ կորցնելու մեկնէինք: Մթութեան մէջ խարխափելով ձեռքս մի քարի դիպաւ ու այդ քարը քաշելով դրի գլխիս տակ: Ցաւիս ամոքումը անմիջական եղաւ ու ինձ թուաց թէ այդ քարը ինչ որ յատուկ տեսակի էր ու բուսական փափուկ:

Տարիներ են անցել, բազմաթիւ անգամներ անկողին ու բարձ եմ փոխել, բայց դեռ ոչ մէկ տեղ առիթը չեմ ունեցել հանդիպելու այնքան հաճելի ու յարմարաւէտ բարձի, ինչպիսին էր Զօրան Քարայի անապատի այդ քարէ բարձը:

Ռ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Վերջին ամիսներուն զանազան քաղաքներու մէջ հայ մշակոյթի ձեռնարկներու յաջորդական շարք մը նկատելի է, հայկական կամ գերմանական կազմակերպութիւններու նախաձեռնութեամբ: Գլխաւորներն են Ֆրանքֆուրթի մէջ Հայկական ֆիլմերու շարքը որ կազմուած էր Համօ Բեկ Նազարեանի «Նամուս»ով, Փարաջանովի «Յակոբ Յովնաթանեան»ով եւ «Նռան գոյնը»ով, Ա. Փելեշեանի «Մենք»ով, Հ. Մալեանի «Նահապետ»ով եւ այլ գործերով:

Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան շրջագիծին մէջ «ԱՐԹԷ» կայանը Յունիս 16 - 21 ցուցադրեց հայկական ֆիլմեր, նաեւ գանատահայ սփրանօ Իզապէլ Պայրաքտարեանի, Ղարաբաղի պատերազմին մասին վաւերագրականներ, «Նամուս»ը, «Վոդկա-լեմոն»ը, եւ այլն:

Յունիս 23ին ալ Պոխումի մէջ Հայ ակադեմականներու միութեան եւ Գերմանահայ ընկերակցութեան գործակցութեամբ, Հայեւգերմանական բարեկամութեան խորհրդանիշ դարձած Անդրէաս Արծրունիի նուիրուած յոբելենական հանդէս մը տեղի ունեցաւ անոր 160-ամեակին առթիւ: Մասնակցեցան Հայաստանէն դասական երաժշտութեան ծանօթ արուեստագէտներ:

ներսիդիս եւ կը տանի գտնելու ինքզինքս... ու մեղմ կ'երգեմ.

« Հունձ կը ժողվեմ մանգաղով, լուսնակը եարս է.
Ակօս ակօս ման գալով, սիրածս հարս է.
Գլխաբաց եմ ու բոպիկ, անոյշ են հովեր,
Արտերուն մէջ թափառիկ, մազերն են ծովեր... : »

Յիշողութիւնս կը դրոշմուի յաւերժութեան կնիքով, երբ Վարուժան կը շարունակէ.

« ... Մշա՛կ, ցանէ՛, յանուն Տիրոջ նշխարին,
Թող մատներէդ յորդին սերմեր լուսեղէն.
Վաղը ամէն մէկ հասկի մէջ կաթնային
Պիտ' հասունճայ մաս մ'Յիսուսի մարմինէն : »

Ձե՛մ հաւատար, որ պաշտելի այս հողը, ջուրը եւ երկինքը հրճանչնան ու չիյշեն զԱյն, որ գեղագէտի մասնագիտութեամբ պեղեց մարդու հոգին, Հայո՛ւ ոգին, որ երգեց «Ցեղին ձայնը» եւ անոր ազատագրական պայքարը, որ լուսգո՛յնը եղաւ անոր դիւցազներգակներուն ու գրաւեց սիրտերը անոր բազմահազար զաւակներուն... գիտեմ, ինծի նման բնութիւնն ալ կը զգայ անոր ներկայութիւնը... Իսկ դո՛ւն, ուխտաւո՛ր, երբ երթաս Բրգնիկ, անոր արժանաւոր բայց անշիրիմ զաւկին հոգւոյն՝ կարդա՛ իր «Անդաստան»ը.

«Արեւելեան կողմն աշխարհի
խաղաղութի՛ւն թող ըլլայ...
Ո՛չ արիւններ, քրտի՛նք հոսին
Լայն երակին մէջ ակօսին,
Ու երբ հնչէ կոչնակն ամէն գիւղակի՝
Օրհներգութի՛ւն թող ըլլայ : »

Ս. Ս.

Բրգնիկ
Կիրակի Մայիս 20, 2007

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿՆԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ

Սիմֆերոպոլում բոլորն ասում էին, որ նահանգը կառավարում է նահանգապետի կինը:

Իտալացին, հաւանաբար, գիտէր այդ բանն ու ամէն կերպ աշխատում էր հաճոյանալ Վարվառա Դմիտրիեւնային:

Ամենախիստ վերլուծութեան ենթարկելով Հայվազովսկու նկարները, նոյնիսկ աւելորդ բծախնդրութիւն ցուցաբերելով, նորընծայ ուսուցիչը նշեց նրանցում առկայ անժխտելի արժանիքները եւ ապագայում մեծ փառք կանխատեսեց պատանի նկարչի համար:

Իտալացին խորամանկ էր. նա անմիջապէս որոշեց, որ չպէտք է ոչինչ հիասթափեցնող ասել այս տիկնոջը, որի նահանգապետ ամուսինը յանձն էր առել տաղանդաւոր մի պատանու հովանաւորութիւնը: Դա կարող էր հակակրանք առաջացնել կազնաչէեւի մէջ նոր ուսուցչի հանդէպ:

Տիկինը գոհ մնաց: Նրան դուր էր գալիս, որ Իտալացին այդքան խստապահանջ է իրենց հովանաւորեալի հանդէպ: "Երեսս չի առնի, կ'իմանայ իր տեղը: Մի անգամ եւս կը զգայ, որ իրեն՝ հասարակ ընտանիքի տղային, պահում ու փայփայում են այս տանը" – մտածում էր նա:

Նահանգապետի կինը միաժամանակ գոհ էր, որ ուսուցիչն այդպիսի գովասանքով է խօսում տղայի մասին: Եթէ այդ բանիմաց մարդն էր մեծ ապագայ գուշակում նրա համար, կը նշանակի ինքն ու ամուսինը անվիճելի ճաշակ ու հասկացողութիւն էին հանդէս բերել այդ հասարակ տղեկի նկարներում տաղանդի խոստական նախադրեալներ տեսնելով:

Եւ Վարվառա Դմիտրիեւնան որոշեց առաջին իսկ հանդիպման ժամանակ Նարիշկինային պատմել այն գովեստների մասին, որ իտալացի ուսուցիչը շռայլեց իրենց հովանաւորեալի հասցէին:

Դասասենեակում ուսուցիչը կարծես միանգամից ուրիշ մարդ դարձաւ: Տղաներին յատկապէս դուր եկաւ նրա պատմութիւնը Նէապոլի մասին, այն գեղեցիկ քաղաքի, որտեղ ծնուել էր նա:

Նրանից Հայվազովսկին առաջին անգամ լսեց իտալական մեծ նկարիչներ Միքելանճելոյի, Լէոնարդո դա Վինչիի, Ռաֆայէլի, Պոթիչէլլիի, Թիցիանոյի մասին:

Օրուայ դասերը պատրաստելուց յետոյ, երիկնային աղջամուղջի մէջ նստած, ուսուցիչը նրանց պատմում էր մեծ Լէոնարդոյի անվերջանալի թափառումների մասին, որ նա ոչ միայն նկարչութեամբ էր պարապում, այլեւ գիտութեամբ, եւ երազում էր մարդկանց սովորեցնել օդում թռչել:

Տղաները սիրեցին իրենց ուսուցչին: Նրա պատմութիւններն անսպառ էին եւ ինչի մասին էլ որ պատմէր, կը խօսէր հետաքրքիր, գրաւիչ: Հին պատմութեան դասագրքի ամենաձանձրալի նիւթն անգամ նրա վերարտադրութեամբ հընչում էր կենդանի, հետաքրքրաշարժ:

Երբ նա պատմում էր դասը, տղաներին թւում էր, թէ իրենք հին Հռոմում են եւ մասնակցում են Գոլիզէում տեղի ունեցող կլատիաթորների մահացու մրցոյթներին:

Հայվազովսկին սովորեց գնահատել ուսուցչի դիտողութիւններն իր նկարների վերաբերեալ. դրանք միշտ դիպուկ ու ճիշդ էին լինում: Բայց թէ ի՞նչպէս կարելի էր աւելի լաւ նկարել կամ շրտկել թերին, Իտալացին, պարզ է, ի վիճակի չէր ասելու. նա շատ աւելի վատ էր նկարում, քան իր աշակերտը, եւ դա չէր թաքցնում նրանից: Նրա հետ միասին անկեղծօրէն վշտանալով դրա համար, նա փոքրիկ ստեղծագործողին մխիթարում էր, որ ժամանակի ընթացքում մուսան կ'առաջնորդի նրան դէպի կատարելութիւն, իսկ այժմ ինքը կարող է միայն նրա առանձին թերացումները ցոյց տալ:

Յովհաննէսը երազում էր իսկական, փորձուած ուսուցիչ ունենալու մասին:

(Շար. 32)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տոքթ. Վիգէն եւ Տիկին Շնորհիկ Կարապետեան եւ զաւակները, Կարապետեան գերդաստանին բոլոր պարագաները (Երուսաղէմ, Լիբանան եւ ԱՄՆ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան իրենց հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՏՈՔԹ. ԿԱՐՕ Ց. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Սրտաբան եւ բանաստեղծ Անել)

մահուան Զ. տարելիցին առթիւ:

Հոգեհանգստեան պաշտօնը կը կատարուի Կիրակի, Յուլիս 1ին, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

(Շար. Ա. էջէն)

րաց խորհուրդին ներկայացուիլ, ապա քուէարկուիլ Խորհրդարանը:

ԿՈՐՏԸՆ ՊՐԱՈՒՆ, Յունիս 28ին, Մեծըն Բրիտանիոյ վարչապետ դարձաւ եւ յաջորդ օրն ալ պիտի հրապարակէր իր կառավարութեան կազմը: Ինչ կը վերաբերի Թոնի Պլէրի որ «Քառեակ»ին (Եւրոպական միութիւն, ԱՄՆ, Ռուսաստան, ՄԱԿ) բանագնացը նշանակուեցաւ Միջին-Արեւելք, կրնայ լուրջ վերապահութիւններու բախիլ, քանի արաբական աշխարհը ոգեւորուած չէ նման ընտրութենէ մը: Պլէրի ամերիկամէտ դիրքը Իրաքի նկատմամբ որեւէ ձեւով չնդունուիր եւ յորդանանցի դիւանագէտ մըն ալ ըսած է. «Զեմ հասկնար թէ ի՛նչ ձեւով, Պլէրի նշանակումը կրնայ զէնք մը ըլլալ Իսրայէլացիներու եւ Պաղեստինցիներու խաղաղութեան համար»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ քաղաքապետ կը մնայ Եուրի Լուժկով, որ արդէն 15 տարի է կը վարէր Ռուսաստանի մայրաքաղաքին քաղաքապետութիւնը: Յունիս 27ին, Պուտինի առաջարկին վրայ է որ Լուժկովի պաշտօնավարութեան շրջանը 4 տարիով կ'երկարաձգուի: 70 տարեկան է եւ քաղաքապետ նշանակուած է 1992ին Ելցինի կողմէ:

ԳԱԶԱՅԻ ՄԷՋ 11 Պաղեստինցիներ սպաննուած են եւ 40 ուրիշներ ալ վիրաւորուած Յունիս 27ին իսրայէլեան զինուորական գործողութիւններու ընթացքին:

«ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԻ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ»ՈՒ կազմակերպութիւնը յուսախաբ է որ 5 մալիցի լրագրողներ եւ մէկ ուսուցիչ բանտարկուած են նախատած ըլլալու մեղադրանքով պետութեան նախագահը: Դամաքոցի ուսուցիչը երկու ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է, որովհետեւ աշակերտներուն տուած էր շարադրութեան նիւթ մը, ուր երեւակայական պետական ղեկավար մը հոմանուհին յղի կը ձգէ եւ կը լքէ հակառակ անոր որ ստիպած էր այդ ուսանողուհին որ հետը յարաբերութիւն ունենայ ապրուստը ճարելու համար: Ի վերջոյ աղջիկը կ'ընդհատէ նախարարաց խորհուրդի նիստ մը, կը պատմէ ամէն ինչ եւ պետական ղեկավարը կը ստիպուի հետը ամուսնանալ...: Լրագրողներն ալ հրապարակուած նիւթէն, կ'արձագանգեն ու բոլորն ալ կը պատժուին...:

ՊԱՊԸ, Յունիս 26ին, մոթու փրոփրիօ մը հրապարակած է (հրովարտակ), ուր փոփոխութիւններ կ'ընէ Պապի ընտրութեան կանոնագրին մէջ: Այլեւս ընտրութիւնը պիտի չկատարուի պարզ մեծամասնութեամբ, այլ ծիրանաւորներու 2/3րդի մեծամասնութեամբ: Այս կարգադրութեամբ կը ջնջուի իր նախորդին 1996ին հաստատած կանոնը:

ԱՇԽԱՐՀԻ միլիոնատէրերու թիւը օրէ օր յաւելում կը կրէ եւ վերջին տարուան ընթացքին այդ յաւելումը 8%ի համեմատութիւն մը արձանագրած է, հարստութիւնն ալ 11·4%ի, հասնելով 37·200 մի լիառ տոլարի:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Գաշանի "Հ. Իսահակեան" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Ժագ Գափթանէ Տիկին Լուսաբեր Մալխասեանի մահուան առթիւ:

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

L'ASSOCIATION CULTURELLE
ECOLE BILINGUE
SAINTE CROIX DE VARAK
vous invite à l'inauguration
de l'**Ecole HRANT DINK**
et de la **SALLE POLYVALENTE**
qui aura lieu le :
SAMEDI 30 JUIN à 16h30
en présence de **Mme Rakel DINK**
et de **M. Edward NALBANDIAN**
Ambassadeur d'Arménie en France
40-42 rue Saint-Just —
95400 ARNOUVILLE-lès-GONESSE
Elle sera suivie d'un cocktail.

**

A cette occasion
un déjeuner aura lieu le :
DIMANCHE 1er JUILLET à 13 heures
à l'issue de la messe de requiem
dédiée à la mémoire de **Hrant DINK.**

Réservation obligatoire
et renseignements :
06.22.07.01.92 et 06.82.41.35.14

arménie mon amie

AGENDA

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

**

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill . 75008 Paris

**

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) :
tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

**

MARSEILLE

ARMENIE,
LA MAGIE
DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

*

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat
Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville
LE DIMANCHE 8 JUILLET
PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : **Gaidzag**
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor.
Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN

La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe

LE SAMEDI 6 OCTOBRE

2 CONCERTS :
17 heures et 20 heures 45

Réservations :
— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

Հ·Մ·Ը·Մ· - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ·Մ·Ը·Մ·-Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, Ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19:

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանփարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.-
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

Dans le cadre de l'EXPOSITION «ARMÉNIE LA MAGIE DE L'ÉCRIT»

Centre de la Vieille Charité Marseille → du 27 avril 2007 au 22 juillet 2007
Cycle de conférences à la
MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile — 13001 Marseille

MARDI 3 JUILLET à 18h30

Jean-Pierre MAHE
Membre de l'Institut
«Les calendriers arméniens»

Robert DERMERGUERIAN
Professeur émérite à l'Université de Provence Aix-Marseille I
«Les différentes branches de la langue arménienne»

MARDI 10 JUILLET à 18h30

Dickran KOUYMJIAN
Professeur honoraire d'études arméniennes à l'Université d'Etat de Californie, Fresno
«L'enluminure dans les manuscrits arméniens médiévaux»

Patrick DONABEDIAN
Maître de conférences à l'Université d'Aix-Marseille I
«Les Khatchkars»

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE SÉJOURS D'AOUT 2007 A BELLEFONTAINE (JURA)

Les inscriptions pour la session du mois d'août qui aura lieu du **30 juillet au 13 août** pour les enfants nés entre le **1er janvier 1992 et le 31 décembre 2000**, ont commencé.

Pour tout renseignement et inscription :

C.B.A.F. — Conseil d'Administration
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 53 34 18 18
E-mail : cbaf@wanadoo.fr

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 30
SAMEDI
30 JUIN
2007

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20€

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

82ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·738 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 82e ANNEE — N° 21·738

ՊՈԼԻՍ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ԳԸՆԱԼԸԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Յունիս 28ի կէսօրին անծանօթ մը Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանը հեռաձայնելով ըսած է. "Գընալըի մէջ մօտերս սպանդ մը պիտի կատարուի. կեցցէ՛ թրքական եղբայրութիւնը":

Մեսրոպ Պատրիարքը նոյն օրը գրաւոր դիմում մը ըրած է Պոլսոյ կուսակալ Մուամմէր Կիւլէրին, տեղեկացնելով ըստացուած սպառնալիքը:

Գընալըն Մարմարայի այն փոքր կղզին է որ ամրան արձակուրդի ամիսներուն կ'ունենայ կարեւոր թուով Հայ բնակչութիւն մը: Շատ հինէն եկած սովորութիւն մըն է ատիկա որուն պատճառաւ անցեալին Գընալըն կը կոչուէր նաեւ Հայ կղզի:

Պատրիարքարանի կայքէջին վրայ զետեղուած այս լուրին աւելի մտահոգիչ զուգահեռ մը կը կազմէր նոյն օրուան Թուրք մամուլին տեղեկութիւնը թէ Ներքին գործերու նախարարութիւնը շրջաբերական մը ղրկած է կուսակալութիւններուն, հրահանգելով "պաշտպանել ոչ մահմետական քաղաքացիները", ինչպէս նաեւ անոնց աղօթատեղիներն ու այլ վայրերը:

Շրջաբերականին պատճառ ցոյց կը տրուէր ոչ մահմետականներու դէմ վերջին շրջանին աւելցած յարձակումները, չարագործութիւնները: Նախարարութեան ազդարարութիւնը, ինչպէս կ'ըսէին Թրքական թերթեր, մեկնած չէ այնքան սպառնալիքի ենթակայ քաղաքացիներու ապահովութեան մտահոգութենէն, որքան՝ "այդ արարքներուն Թուրքիան միջազգային շրջանակին մէջ նեղ կացութեան մատնող բնոյթէն":

Եթէ նկատի առնուի որ Հ. Տինքի ըսպանութենէն կարճ միջոց մը ետք սպանական նախընթացներու պատճառով Մեսրոպ Պատրիարքին պահպանութիւն պահանջող դիմումին պատկան իշխանութիւնները անտարբերութեամբ եւ արհամարհանքով հակազդած էին, յստակ կը դառնայ թէ որքա՛ն արդար են Պոլսահայերուն արընչուած մտահոգութիւնները: Պատրիարքարանին, հայկական տաճարներուն, դպրոցներուն եւ այլ վայրերուն պահպանութեան դիմումին որպէս պատասխան տրուած էր որ համայնքը ինք պէտք է ստանձնէ այդ պահպանութեան պետաճէն. իսկ այսօր երկրին Ներքին գործերու նախարարութիւնը նոյն մտահոգութիւնը յայտնելով հրահանգ կու տայ կուսակալութիւններուն:

Ու տակաւին կան մարդիկ որոնք կը շարունակեն "բարելաւում" նշմարել Թուրքիոյ ընթացքին մէջ, յանդգնելով ճաղկել ու այպանել բոլոր "անհաւատ"ները...

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ- ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ "Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ"ի նոր (336) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ. –

Անտիպ արեւմտահայերէն էջեր
ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

"ԿԱՄ"՝ հայ արդի մտածողութեան վերլուծական հանդէսը
Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԱՅ ԵՒ ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՐԿԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԸ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Յունիս 28–ին ընդունած է մշակոյթի ու գիտութեան մարզի խումբ մը հայ եւ ադրբեջանցի ներկայացուցիչներ. անոնք Հայաստանի ու Ադրբեջանի Մոսկուայի դեսպանատան միջոցով երկու երկիրներու նախագահներու համաձայնութիւնն ու զօրակցութիւնը ստանալէ ետք նախաձեռնած են Ստեփանակերտ – Երեւան – Բաքու հանդրուաններով այցի մը:

Նախ ԼՂՀ նախագահը Ա. Ղուկասեան ընդունած է զիրենք Ստեփանակերտի մէջ, ընկերակցութեամբ Հայաստանի ու Ադրբեջանի Մոսկուայի դեսպաններուն: Հանդիպումին մասնակցած են Արցախի մտաւորականութեան ներկայացուցիչներ: Նշուած է որ անհրաժեշտ է երկու ժողովուրդներուն միջեւ վստահութեան մթնոլորտին եւ երկխօսութեան բարելաւումը: Ա. Ղուկասեան ըսած է որ նման նախաձեռնութիւն կրնայ առողջ եւ չինիչ մթնոլորտ ձեւաւորել Ղարաբաղի հարցին լուծման հոլովոյթին համար: Շեշտած է նաեւ թէ պատերազմի կոչերը միայն կը խոչընդոտեն այդ հոլովոյթը:

Հայեւադրբեջանական պատուիրակութիւնը Նախագահ Քոչարեանի հետ հանդիպումին ծանրացած է երկու ժողովուրդներուն միջեւ հանդուրժողականութիւն ստեղծելու կարեւորութեան վրայ. այդ նպատակով օգտակար նկատած են երկու կողմէն աւագ սերունդի ներկայացուցիչներուն անցեալի բարեկամական եւ գործակցութեան կապերը վերահաստատել, իրենց շփումներուն մասնակից դարձնելով նաեւ երիտասարդ սերունդը:

Խառն պատուիրակութիւնը Երեւանէն մեկնած է Բաքու, հանդիպում ունենալու նախագահ Ի. Ալիեւի հետ:

***

ՉԱՐԵՆՑԵԱՆ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 27ին Չարենցի Երեւանի տուն-թանգարանին մէջ տեղի ունեցած է շընորհահանդէսը բանաստեղծին նոր "Վերջին խօսքը" գիրքին: Զայն հրատարակութեան պատրաստած է Ալպէր Իսոյեան, բնագիրները համադրած ու բնօրինակին հետ համեմատած են Անահիտ Չարենց, տուն – թանգարանի աշխատակիցները եւ ուրիշներ: Ա. Չարենց պատմած է թէ ինչպէս նկարչուհի Ռեգինա Ղազարեանը հողին մէջ թաղելով 20 տարի պահած չարենցեան ձեռագրերը յանձնած է Արփենիկ եւ Անահիտ Չարենցին: Հակառակ որ այդ ձեռագրերուն մեծ մասը փոշիացած, խոնաւութենէն փճացած էր, երկարատեւ աշխատանքով կարելի եղած է մէկ մասը փրկել ու զետեղել "Վերջին խօսքը" հատորին մէջ: Հոն տեղ գտած են "Գիրք ճանապարհի"էն ետք գրուած ստեղծագործութիւններէն մաս մը, անտիպներ, օրագրի հատուածներ, նամակներ, լուսանկարներ:

Հանդէսին ելոյթ ունեցած են Անահիտ Չարենցը, գրականագէտներ Սամուէլ Մուրադեանը, Ազատ Եղիազարեանը, երգահան Տ. Մանսուրեանը, Գրողներու Միութեան Նախագահ Լ. Անանեանը: Նախկին հատորը լոյս տեսած է ողբացեալ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարեանի մեկենասութեամբ:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՄԱՍԻՆ

Էրզրումի համալսարանին մէջ տեղի ունեցած "Հայեւթուրք յարաբերութիւններու միջազգային Ժ. աշխատաժողով"ը եզրակացուցած է թէ "Խօսքի նիւթ անգամ չի կրնար ըլլալ այն յոյսը թէ հայեւթուրք յարաբերութիւնները կրնան բարելաւուիլ": Բոլոր մասնակիցներն ալ համոզում յայտնած են թէ Հայերը ամբողջ աշխարհը կը խաբեն, Ա. Աշխարհամարտի ընթացքին իրենց ապրածներուն մասին սուտեր հնարելով. Սփիւռքն ալ ամէն կերպով կը դժուարացնէ հարցին լուծումը:

Մասնակիցները անգամ մը եւս կողմնակից յայտնուած են Հայաստանի սահմանին բացումը Ղարաբաղի հարցով պայմանաւորելու եւ համաձայն եղած են ըսելու թէ այդ մէկն ալ շուտ կարգադրուելիք բան չէ:

Զայներ հնչած են նաեւ թելադրելու որ Թուրքիա վերջ տայ պաշտպանողական իր կեցուածքին եւ յարձակողականի անցնի այս հարցին մէջ:

ԱՄՆ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԻՆ ԳՐԱՔՆՆԻՉ ԽՄԲԱԳԻՐԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

"Լոս Անճըլըս Թայմզ"ի գործադիր խմբագիր Տակլըս Ֆրանցի հրաժարականին որ հաղորդուած է թերթին Յունիս 28ի թիւով, յատուկ կարեւորութեամբ անդրադարձած էին հայկական աղբիւրներ: Ինչպէս կը գրէր յաջորդ օրուան "Ասպարէզ" օրաթերթը, Ամերիկահայութիւնը Ապրիլէն պահանջած էր Տ. Ֆրանցի հրաժարականը, որովհետեւ ան արգելք եղած էր Ցեղասպանութեան նիւթով յօդուածի մը հրատարակութեան: Յօդուածին հեղինակը՝ Մարք Արաքս ամերիկահայ լրագրող մըն է որուն խմբագիրը գրած է թէ ան "շահերու հակասութեան մէջ է": Սակայն թերթին ներքին հետաքննութիւնը հասած է այն եզրակացութեան թէ այդ տեսակէտը ամբողջովին անհիմն է:

Հայ Դատի ԱՄՆ–ու յանձնախումբն ալ քննարկած է հարցը թերթին պատասխանատուներուն հետ, հետեւած զարգացումներուն եւ պահանջած Ֆրանցի հրաժարականը:

ՄԱՄՈՒԼ

«GEO»

(juillet)

VOYAGE CHEZ LES ARMENIENS DE FRANCE

Տասը նկարազարդ էջերու մէջ, Փաթրիք Արթինեան ակնարկ մը կը նետէ ֆրանսահայ գաղութին վրայ, անդրադառնալով զանազան ձեռարկներու՝ Փարիզէն գաւառ:

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Թեմական խորհուրդի քարտուղարութիւնը Յունիս 28 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը կը հաղորդէ որ Յունիս 26ին, Ֆրանսայի թեմի նորընտիր առաջնորդը Նորվան եպիսկ. Զաքարեան պաշտօնական այցելութիւն մը տուած է Հայաստանի հանրապետութեան դեսպան է. Նալպանտեանի: Իրեն ընկերացած են Թեմական Պատգամաւորական ժողովի ատենապետ պրն. Կարպիս Զրբաշեան, Թեմական խորհուրդի ատենապետ պրն. Գրիգոր Փափազեան, քարտուղարներ Գրիգոր արքյ. Խաչատրեան, Ժագ Փանոսեան եւ գանձապահ Գեղամ Թորոսեան: Այցելութեան նպատակը եղած է դեսպանին ներկայացնել նորընտիր առաջնորդը եւ նորակազմ թեմի յետագայ ծրագիրներն ու աշխատանքները: Նախ, Պ. Գ. Փափազեան հակիրճ ներկայացուցած է Թեմական կազմաւորման պատմութիւնը, վստահեցնելով որ ամէն ջանք պիտի ըլլայ որպէսզի համայնքը համախմբուելով Եկեղեցւոյ շուրջ լաւագոյնս դրսեւորէ իր կարելիութիւնները ազգային եկեղեցական կեանքէն ներս:

Դեսպանը բարի գալուստ մաղթած է, շնորհաւորելով նորընտիր առաջնորդը եւ իր ուրախութիւնը յայտնած Նորվան Եպիսկոպոսի ընտրութեան համար, որուն կատարած գործերը արդէն կը խօսին իր մասին: Հանդիպման ընթացքին արծարծուած են նաեւ Հայաստանի Տարուան ձեռնարկները եւ ֆրանսահայ համայնքի կեանքի այլ հարցեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ աւարտած է իր զօրքերուն դուրսբերումը Ախալքալաքի զինուորական կայանէն: Թիֆլիսի մէջ ռուսական եւ վրացական կողմերուն միջեւ ստորագրուած փաստաթուղթով մը կայանը փոխանցուած է Վրաստանին: Վրացական զինեալ ուժեր արդէն սկսած են փոխադրուիլ կայանը, ուր ռուսական դրօշն ալ փոխարինուած է վրացականով: Ախալքալաքի այդ ռազմակայանը գործածութեան բացուած է 1910ին, մինչեւ 15 հազարի հասած զինուորներով: Յաջորդ տարի Մոսկուան կը փակէ նաեւ Բաթումի իր կայանը: Դուրս բերուած ռուսական ռազմամթերքին մէկ մասը Հայաստան կը փոխադրուի, մնացածը կը տարուի Ռուսաստան:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԷՃԵԱՆ հեռաձայնով ներողութիւն խնդրած է Ան-Մարի Գոմփարինիէն, որու հասցէին անվայել որակում մը ունեցած էր Զորեքշաբթի Յունիս 27ին: Հեռատեսիլի Լիոնի կայանը արձագանգած էր հաւաքոյթի մը, որուն ընթացքին Ռընօ Միւզըլիէ Փաթրիք Տէվէճեանին կը ներկայացնէ Միշէլ Հաւարը, յայտնելով՝ "այն է որ յաղթեց Ան-Մարի Գոմփարինիի" (Մոտէմի թեկնածու), ու Իւ. ԷՄ. Փէ.ի պատուիրակ-քարտուղարը կը բացագանչէ "այդ սալոփը...": Բաւական տխուր պատկեր մը, մանաւանդ ըսողին հանգամանքին համար, ըսած է Ան-Մարի Գոմփարի-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԹԵԹԵՒ ՕՐԱԳԻՐ
ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ե.

ՄԵՂՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԴԱՐՊԱՍԸ

ԳԱՐԻՆ և ՍԱՀԱԿ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Թող ներեն մեզի Մեղրիցիները եթէ ըսենք թէ քաղաքը իրականութեան մէջ այնքան ալ հրապուրիչ չէ առաջին հայեացքէն: Աննշան բնակավայր մը մնացած պիտի ըլլար անտարակոյս, եթէ չըլլար իր աշխարհագրական, ռազմավարական, բացառիկ դիրքը: Մեղրի Հայաստանի հարաւային դարպասն է, իր «ամրութեան դուռը»: Ան Սարդարապատէն առաջ Սարդարապատ եղած է ԺԷ.-ԺԸ. դարերուն երբ Դաւիթ Բէկի և Մխիթար Սպարապետի հերոսական մարտերուն շնորհիւ վերջակէտ մը կը դրուէր այլազգաց յարձակումներուն, ապահովելով Հայոց ինքնավարութիւնը: Այսօր ալ, Մեղրին իր քաջ ու տոկուն ժողովուրդով վահանն է ու փրկութեան երաշխիքը ողջ երկրին: Ագարակ գիւղին մօտ, Երասխի կրքոտ ջուրերուն վրայ նետուած կամուրջին շնորհիւ, Հայաստանի տնտեսութիւնը լիաթոք կը շնչէ:

Մեղրիի մէջ եւս խորհրդային քաղաքաշինութիւնը «յօնք շինելու ժամանակ աչք հանած է» եւ այսօր ոստանին չնչին մէկ մասը միայն պահպանած է իր պատմական տեսքը: «Մեծ Թաղը», իր նեղ ու ոլորապտոյտ փողոցներով, իրերայաջորդ աստիճաններով եւ նրբանցքներով, տակաւին գաղափար մը կրնայ տալ հին, աւանդական Մեղրիէն: Հին լուսանկարներուն վրայ Սիւնիքի ճարտարապետութեան այնքան յատկանշական՝ կարկառուն փայտեայ պատշգամներով մնացած քանի մը տուները հոս կը գտնուին: Որոշ աշխատանքներ կատարուած են ու կը կատարուին քաղաքին նախկին տեսքը վերականգնելու նպատակաւ: Դեռ ընելիք շատ կայ: Վերականգման համար հարկաւոր մասնագէտները կան, այստեղ ալ նիւթական միջոցները կը պակսին պարզապէս: Աշխարհիկ շէնքերուն հետ քաղաքին հարուստ ժառանգին մաս կը կազմեն եկեղեցական երեք կառոյցներ: Մէկը՝ «Փոքր Թաղ»ի փլած եկեղեցին է, միւս երկուքը՝ «Մեծ Թաղ»ի Սուրբ Աստուածածին եւ Վանքի Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցիները: Երկուքն ալ ԺԷ. դարու կառոյցներ են, հաւանաբար աւելի հին հիմքերու վրայ վերակառուցուած: Այսօր զոյգ եկեղեցիները մեղրիցիներուն ուշադրութեան արժանի են եւ վերանորոգման ընթացքի մէջ (Զարմանքով տեսանք թէ երիտասարդ զինուորներ նուիրումով եւ եռանդով կը մասնակցէին վերանորոգման աշխատանքներուն): Ծիսական արարողութեանց ծառայող աղօթավայրը՝ Սուրբ Աստուածածինը, շատերուն յայտնի է իր սուր եւ բարձր աղիւսակերտ գմբէթով: Երկար ընդհատումէ մը վերջ, տեղւոյն ծուխը կը փորձէ վերակազմակերպուիլ, ինչպէս կը վկայէ իր երիտասարդ հոգեւոր հովիւին՝ Յուսիկ քհնյ. Նուրիջանեանի հրատարակած «Աւետաբեր» ամսաթերթը: Կանգուն մնացած այս երկու սրբավայրերը իրենց իւրայատուկ ոճին պատճառով Հայկական եկեղեցական ճարտարապետութեան համար բացառիկ արժէք կը ներկայացնեն: Կառուցման համար օգտագործուած նիւթերը՝ յատկապէս աղիւսը, եւ ներքին պատերուն հարուստ զարդարուեստը՝ որմնանկարները, այդ երկու յուշարձանները դասել կու տան «Նախիջեւան»ի դպրոցի կառոյցներուն շարքին: Որմնանկարները արեւելեան եւ արեւմտեան ոճերու եւ աւանդութեանց տարօրինակ համադրոյթ մը կը կազմեն: Առաջինին կը պատկանին բուսականութենէն փոխ առնուած նմոյշները եւ երկրորդին՝ հին եւ նոր Կտակարաններու տեսարանները: Այստեղ ալ կը նշմարուի նոյն՝ արեւելեան եւ արեւմտեան դպրոցներու եւ հոսանքներու բաժանումը. պատերուն վրայ քով քովի տեղ գտած են արեւելեան միւս Եկեղեցիներուն եւ Հայ եկեղեցւոյ կողմէ առաւելաբար մեծարուած սուրբերու պատկերները՝ Եփրեմ Ասորի, Ստեփանոս Նախավըկայ, Մծբնայ Սուրբ Յակոբ, Մեսրոպ Մաշտոց, Մեծն Ներսէս եւ կաթողիկէ կամ քաղկեդոնական ուղղափառ աստուածաբանական աւանդութիւններէն սերած դրուագներ. ինչպէս՝ Քաւարանը, «Բարեխօսութիւն»ը եւ վերջին դատաստանը: Այս որմնանկարները անժխտելի մօտիկութիւն մը ունին Յովնաթանեաններու դպրոցի գործերուն հետ: Մեղրիի երկու եկեղեցիներուն արժէքը այսօր աւելի քան երբեք մեծ է մեզի համար, որովհետեւ Նախիջեւանի վանքերու եւ տաճարներու զանգուածային վերջին աւերումներէն յետոյ, անոնք այդ գեղարուեստական հոսանքին միակ ու վերջին վկաներն են: Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցիին մէջ երկար ժամանակ կը մնանք դիտելու համար այդ արտասովոր սրբապատկերները: Աղջնակ մը մօտենալով մեզի մոմեր կ'առաջարկէ: Յայտնի է որ եկեղեցւոյ մէջ կանոնաւոր ձեւով պաշտամունք չի կատարուիր. սակայն այստեղ եւս, խորհրդային օրերէն եկած եւ համատարած սովորութեան մը համաձայն, իւրաքանչիւր այցելու անպայման քանի մը մոմեր կը վառէ: Դուրս ելած ատեննիս, նեղ փողոցներու խաչմերուկի մը վրայ յանկարծ դէմ յանդիման գտնուեցանք գեղջկական փայտեայ գեղեցիկ դուռի մը: Ան կիսով բաց էր: Գարինը անմիջապէս սկսաւ մուտքին մէջ գտնուող առարկաները նկարել: Այնտեղ կային ջաղացքի հին քար մը, հողագործութեան ծառայող գործիքներ, չորցած ծաղիկներ եւ նուռեր (այս պտուղը ձեւով մը շրջանին եւ քաղաքին խորհրդանիշն է): Միջին տարիքի այր մարդ մը մօտեցաւ: Անմիջապէս հասկըցանք որ այս գեղեցիկ, աւանդական օճախին տէրն էր: Ծանօթացանք եւ այս անգամ եւս, մեզի համար գոնէ, պահը մոգական եղաւ: Յաբեթնակ Խաչիկեան արուեստագէտ է, նկարիչ: Սուրբ Յովհաննէսի սիրահարներէն ու պաշտպաններէն մէկն է: Եկեղեցւոյ պատերուն տակ արուեստի ուսումնարան մը կայ: Յաբեթնակ հոն կը դասաւանդէ: Հաւանաբար դպրոցին հիմնադիրն ալ է: Զգիտցանք: Իր մասին գրեթէ չխօսեցաւ, նախընտրելով իր քաղաքին մասին զրուցել: Իր ոստանին սիրահարն է: Ոգեւորուած, ան քաղաքին համար ունեցած փափաքներն ու իղձերը կը պատմէ: Երբ շատերուն նման ինքն ալ բազմաթիւ առիթներ ունեցած է Երեւան հաստատուելու, կամ նոյնիսկ արտագաղթելու, նախընտրած է Մեղրի մնալ՝ «Մեղրին հայութեան պահելու համար, ձեզի՛ համար պահելու» ու կ'աւելցնէ. «նորէն հրամեցէք, Մեղրին ձերն էլ է»: Եկեղեցւոյ աղջնակը մօտեցաւ. հասկցանք որ Յաբեթնակին աղջիկն էր: Ան ալ իր հօրը նման զինուորագրուած է փոքր հասակէն: Այդ վայրկեանին երիտասարդ կին մըն ալ հասաւ: Յաբեթնակին կինն էր: Աչքերուն մէջ կարդացինք հարցաքննութեան քաղաքավար, բայց դատապարտիչ, նայուածք մը որ կ'ըսէր. «ասոնք ո՞վ են նորէն»: Մեր հասցէները փոխանակեցինք, խոստանալով իրար տեսնել ապագային: Քանի մը ժամուան մեր այցելութիւնը աւարտելով կրկին ինքնաշարժ կը նստէինք Գորիս վերադառնալու համար: Ճամբորդութիւննիս այս անգամ Հաննիպալի արշաւանքին նման գործողութեան մը պիտի նմանէր: Ձիւնին եւ մշուշին պիտի գումարուէր այս անգամ արագահաս աղջամուղջը: Միայն փիղերը պակաս էին: Սակայն իրականութեան մէջ երբեքէս ո՛չ մէկը Հաննիպալ էր եւ վարորդնիս անգամ, որ մինչ այդ ինքնավստահ էր, լուռ կը մնար, անձայն անձուն իր կառքը վարելով: Բաւական ուշ էր երբ Գորիս հասանք: Պանդոկ մտանք կտոր մը հաց ուտելու երազանքով եւ առանց ուշացումի անկողին մտնելու արդար ցանկութեամբ: Այդպէս չեղաւ սակայն: Ճաշասրահը հաւաքուած էին Երեւանէն ժամանած քանի մը բժիշկներ: Փախուստ չկար: Ուիլիամ Սարոյեանին դաւաճանած չըլլալու համար նստանք եւ միասին, գարեջուրերու եւ օղիին շնորհիւ, «Նոր Հայաստան մը կերտեցինք» մինչեւ կէս գիշեր: Հայաստանը մեր կարողականութիւններուն համար շատ նեղ փորձադաշտ մը ներկայացնելուն համար, մեր հայրենակիցները որոշեցին որ հարկաւոր էր նաեւ Ֆրանսայի մասին խորհիլ, յատկապէս ընտրական շրջանի մը սեմին գտնուելուն համար: Անոնք Ֆրանսայի առջեւ ծառացող բոլոր դժուարութիւններուն առաջքը առնելու համար միաձայնութեամբ մեզ յորդորեցին մեր քուէները տալ Նիքոլա Սարքոզիին երեք պատճառներ առաջ բերելով.

ա) «Սարքոզի հակառակ է եղեր Եւրոմիութեան Թուրքիոյ անդամակցութեան»:

բ) Անոր մայր ալ Հայ է եղեր...

Երրորդ պատճառն ալ օղիին շիշին մէջ ընկղմելով անհետացաւ: Մորփէոսի ծոցը ինկանք կէս գիշերին: Միւս օրը դէպի Երեւան պիտի ճամբորդէինք:

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԵԱՆ ՅՈՒՇԻ ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ

Գ. ԿՈՒՆՑԵՒԻ ՊԱՏՄԱԾԸ

«... Կիեւում նա ապրում էր հէնց կենտրոնում: Նրա ոչ մեծ բնակարանի երկու պատուհանները նայում էին հրապարակին, ուր իշխանութիւնը տօնական շքերթներ էր կազմակերպում:

Հոկտեմբերի հերթական յոբելեանի օրը Պարաճանովը եկաւ տուն եւ զարմացած կանգնեց ննջարանի դրան արանքում: Սենեակում, չընայած արեւոտ եղանակին, մութ էր: Շքերթի կազմակերպիչները նրա տան պատին կախել էին Բրեժնեւի վիթխարի դիմանկարը: Գենսեկի փարթամ յօնքերով աչքերը ընկել էին հէնց նրա երկու պատուհանների վրայ: Մի աչքը՝ ննջարանի պատուհանի վրայ, միւսը՝ խոհանոցի:

Ժամանակ չկորցնելով՝ Պարաճանովը բացեց պատուհանը, վերցրեց ամենասուր մկրատը, մագլցեց պատշգամբի վրայ եւ փորձառու արուեստագէտի գործնականութեամբ լուսաթափանց ուրուագծով կտրեց Բրեժնեւի աչքը: Յետոյ աթոռը դրեց կտրուած կտորի մէջտեղում եւ, յարմար տեղաւորուելով պատշգամբի վրայ, սկսեց ուշիուշով նայել տօնական խանդավառութեամբ քլթքլթացող առաջաւոր աշխատաւորների շարասեանը:

Մի քանի րոպէ անց կանոնաւոր շարասիւներով մէկ սարսուռ անցաւ: Ինչ-որ մէկը մատնացոյց էր անում Բրեժնեւի դիմանկարին եւ ... պապանձուեցին՝ Բրեժնեւի մի աչքը, ասես կենդանի, ակտիւ շարժւում էր, եւ բոլորին թուաց թէ նա ուրախ աչքով է անում շքերթի մասնակիցներին:

Բնականաբար շատ շուտով ննջարանի դուռը բացուեց, եւ բնակարան ներխուժեցին գազազած պակականները: Մէկ ցատկով հասնելով պատուհանին՝ նրանք պատշգամբից ներս քաշեցին Սերգէյին՝ «կենդանի» աչքի փոխարէն թողնելով դատարկ աթոռը: Իսկ մարդիկ շարունակում էին նայել գենսեկի աչքի արդէն որբացած փոսին, եւ ցուցարարների քրքիջը ծածկում էր նուագախմբի թնդիւնը:

- Ես ոչ մէկին չեմ ծաղրում,- հանգիստ պատասխանում էր Սերգէյը գնդապետների վրդովուած ճիչերին:- Ես ընդամէնը իմ բնակարանից նայում եմ շքերթը, բայց... Բրեժնեւի աչքով: Երբուանի՞ց է դա յանցագործութիւն դարձել»:

ԲԱՆՏԻ ԻՐ ԳՐԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

ՌՈԹԵՐՏԱՄԻ ՃԱՅԵՐԸ

Ինձ՝ իմ 63 տարեկանում առաւօտեան արթնացնում էր կամ պարտապանը, կամ որեւէ այլ՝ ինձ անպէտք մարդ... Իսկ այսօր ինձ արթնացրեց քաղաքապետարանը: Խփում էին աշտարակի ժամացոյցի զանգերը... Ես տեսայ պատուհանը... Այն կուրացրեց ինձ... Ես մտածեցի՝ այդ ի՞նչ է այնտեղ կատարւում: Այդ ի՞նչն է այդպէս խլթխլթում, տարուբերւում: Մի՞թէ ովկիանոսը: Պարզուեց՝ ճայերն են... Նրանք չուել եկել էին պերճաշուք «Հիլթոն» հոթելի մօտ ու ճչալով պտտւում էին իմ պատուհանի շուրջը: Բայց ճիչերը ես չէի լսում: Պատուհանները փակ էին: Ես տեսնում էի, թէ ինչպէս էին նրանք քերծում ապակին իրենց վարդագոյն տոտիկներով, ընկնում ու վեր էին թռչում... Ինչ-որ բան էին պահանջում... Բիւր, հազարաւոր ճայեր: Այս ի՞նչ խորհուրդ է: Ինչո՞ւ հէնց իմ պատուհանի մօտ:

Ես լրիւ մոռացել էի: Չէ՞ որ դա պանիրն է, որ կախուած է իմ պատուհանից: Զորս քիլոկրամ պանիրը չտեղաւորուեց իմ մինի պարում, եւ ես այն պատուհանից դուրս կախեցի: Ես կովկասեան թանկ պանիր էի բերել՝ հիւրասիրելու: Թիֆլիսում բոլորն ինձ վրայ ծիծաղում էին: Ասում էին՝ ռոթերտամցիներն ուրիշ պանիր չեն

ուտում: Նրանք Հպարտանում են երենցով: Բայց ձայները վրայ են հասել իմ պանրի վրայ եւ ագահօրէն կտցում ու տոտիկներով քերծում էին պարկը, որով կախուած էր: Մեր սովետական նեյլոնէ պարկը՝ ամրակազմ, պինդ, օդ ներս չթողնող եւ ջուրը արձակող՝ դիմացաւ: Այն աւելի ուժեղ դուրս եկաւ, քան կապիտալիստական պարկերը. Թռչունները չկարողացան իրենց կտուցներով պատռել այն: Պարկը յաղթեց:

Իմ ճակատագրին հնաւեան Հոլանտացիների համար՝ եթէ մի քանի տարի անց Ռոթերտամում որեւէ մէկը տեսնի ձայլ, որը պլլուած է «Հիլթոնի» վերջերում յարկի պատուհանի վրայ, կը նշանակի՝ կամ ես աղօթում եմ ձեզ համար, կամ ես արդէն մահացել եմ:

ԹՌՉՈՒՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Իմ նովելները ես ինքս եմ ձեւաւորում, նկարում եմ, քոլաժային յանկարծայրանութիւններ եմ անում չաչարանաց մասին... Երբ ես ինչ-որ պատմութիւն եմ պատում, ասենք՝ գլորացակների կամ ընկերներիցս մէկին, ես վերջում հարցնում եմ՝ «Դու ի՞նչ ես կարծում, դա ի՞նչ անդի է ունեցել, թէ՞ ես եմ յօրինել»: Ամէնից յաճախ պատասխանում են, որ դա յօրինուած պատմութիւն է, որ դա ինչ-որ իմ հիւանդ երեւակայութիւնն է... Ֆանտազիա: Ցեռոյ ես ապացուցում եմ, որ դա կեանքն է: Բայց այդ կեանքն յաւելում են պատուառագէտի աչքերն ու սիրտը: Եւ գրանից այն զարմանալի է դառնում ... Զարմանալի...

Վերջերս մի երեւոսպարտ գրողի ես պատմեցի, որ տեսել եմ թռչնի թաղում: Թռչնը մահացել էր, եւ նրա վերջին կոանն այն էր, որ իրեն թաղեն... մեծ դադարում...

Ես ինչ-որ մի անգամ էլ մասնակցել էի մի թաղման, որտեղ թզուկները թաղում էին կրկէսում ելոյթ ունեցող մի գաճաճի: Նա մեծ սաքսաֆոն էր նուագում: Ես այդ գրողին հարցրի, թէ ի՞նչ է նա կարծում, արդեօք այդ պատմութիւնը յօրինուա՞ծ է: Նա ասաց՝ «Իհա, ի հարկ է, յօրինուած պատմութիւն է»: «Ոչ»,- պատասխանեցի ես,- դա իրօք եղել է: Դա պատահել է իրականութեան մէջ: Դա իրականութիւնն է այն կրքոտ տենչի, որ միս աշխարհում մեծ աճի:

ՆՈՒՌԸ

Ինչո՞ւ եմ ես նուռ սիրում: Դէ, հէնց այն բանի համար, որ նա բընութեան երբեւէ ստեղծած բոլոր պտուղներից ամենանրբաշնակն է: Այն իր մէջ զուգակցում է միասնութիւնն ու բազմազանութիւնը: Ճեղքելով այն՝ դուք տեսնում էք հատիկը հատիկին զուգադրուելու նրբագեղութիւնը: Ընդ որում՝ իւրաքանչիւր հատիկ առանձին կեանք է բովանդակում: Հանրագումարում նրանց զուգակցումը խենթանալիօրէն գեղեցիկ է: Նուռը հասել է մեզ՝ պահպանելով իր անտիկ գեղեցկութիւնը... Առանց Միչուրինի մասնակցութեան... Կար մէկը... Միչուրին... Նա ձմերուկից դդում էր սարքում, իսկ դդումից՝ խաղող... Նա ասում էր.

«Պէտք չէ բնութիւնից ողորմածութիւն սպասել: Պէտք է այն վերցնել»: Մենք ամէնքս վերցրինք, վերցրինք... Եւ ահա թէ ինչ ունենք այսօր...

ԵՍ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՑՈՒՑԱՆՄՈՅՇ ԵՄ

Ես երկար ժամանակ բանտում էի, երեք հնգամեակ ֆիլմ չեմ նկարահանել, բայց կառավարութեանը վերակառուցման ակնառու ցուցադրանմոյշներ պէտք եկան եւ վեց տարուայ ընթացքում այն ինձ չորս կապիտալիստական երկիր պարգեւեց՝ Հոլանտիա, Միւնխէն, Փարիզ եւ ահա հիմա Նիւ Եորքում եմ... Կարճ ասած... «Արքունիքն ինձ չոյում է...»: Ինձ մի ամբողջ 22 տոլար են յատկացրել: Ի՞նչ պիտի անեմ: Ամերիկայում ինձ ձրի են կերակրում... Երբ ես Ռոթերտամում էի, ինձ հարցրին, թէ կարո՞ղ եմ ես, արդեօք, ժամանակակից ֆիլմեր նկարահանել:

- Ի հարկ է կարող եմ...
- Իսկ «Համլեթ»ը:
- Կ'ուզենայի բեմադրել...

Հնարանութիւն՝ գոչեցին դահլիճից:

Այդ ժամ ես ասացի.

- Համլեթը՝ Գորբաչովն է: Կրեմլը՝ Էլսինորը...

... Դադար... Յետոյ բոլորը գոչեցին.

- Մոտերն: Աւանկարտ:

- Երբ Գորբաչովը դուրս կը թռչի Կրեմլից ճչալով՝ «Կառք ինձ, կառք», ես նրան կ'առաջարկեմ այդ դերը: Ես նրան կը սպասեմ ԳՈՒՄ-ի շէնքի մօտ: Ձեռքը կը բռնեմ եւ կը տանեմ նկարահանուելու իմ «Համլեթ»ում:

-Գորբաչովը՝ Համլեթ, Ռաիսան՝ Օֆելիա՞,- հարցրին տեղից:

- Ոչ,- պատասխանեցի ես,- Ռաիսա Մաքսիմովնան այլ պիէսից է: Նա հրաւիրուած դերասանուհի է եւ տեսրակը չփոթել է: Տեքստը կարդում է մի այլ պիէսից: Ընթանում է «Համլեթ»ը, իսկ նա եռանդուն կարդում է «Արքայ Լիր»ից:

ԻՄ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ (համառօտ)

Երեսուն տարի անց ես վերադարձայ այն քաղաքը, որտեղ ծնուել եմ 1924 թուականին: Վերադարձայ ծերացած, ում ուսերի վրայ ասես երկու թեւ է՝ փառք, յաղթանակ, ճանաչում, միւսի վրայ՝ սարուկի, գերու, զեկի նուաստացում:

Ես չունեմ ոչ պաշտօնական գիտելիքներ եւ ոչ էլ պարգեւներ: Ես ոչ ոք եմ: Ես ապրում եմ Վրաստանում, Թիֆլիսում, իմ ծնողների հին տանը, եւ երբ անձրեւ է գալիս, ես հովանոցով եմ քնում եւ երջանիկ եմ, որովհետեւ դա նման է Տարկովսկու ֆիլմերին:

Թարգմանութիւնը՝
ՎԱՐԴԱՆ ՖԵՐԵՇԹԵԱՆԻ

«Ժամանակ Երեւան»

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 4. ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ

Ծնած է Փարպի, Աշտարակի մօտ, 437-440 տարիներուն: Եղած է Վահան Մամիկոնեանի եւ իր եղբայրներուն ընկերակից: 458էն ետք կ'աշակերտի Աղուան Արծրունիի Գողթըն գաւառի վանք մը: Կը ստանայ կրօնաւորութեան սքեմ եւ կ'առաքուի Յունահայաստան, զուգէ Բիւզանդիոն: Դարձին խռովկոծ վիճակ է Հայաստանի մէջ: Ուխտապահ նախարարներու գլուխ անցած Վահան Մամիկոնեան պարսիկներուն կը պարտադրէ իր առաջարկած խաղաղութեան պայմանները ընդունիլ: Ղազար կ'երթայ Շիրակ Կամսարականներու մօտ ապա 484-485ին երբ Վահան մարզպան կ'ընտրուի կ'անցնի Սիւնիք ապա կը դառնայ Այրարատ:

Վահան վերանորոգելով Վաղարշապատի կաթողիկէն ու վանքը, Ղազարին կը յանձնէ անոնց հոգաբարձութիւնը որ կ'աշխատի բարեզարդել ուսումնապէս եւ նիւթապէս: Աբեղաներու մէջ կը սկսի թշնամութիւն, նախանձ եւ հալածանք. Ղազար 491-492ին Ամիթ կը փախչի եւ ինքնապաշտպանութեան գիր մը կ'ուղղէ Վահանին որ զինք իր մօտ կը կանչէ և իրեն կը յանձնէ ժամանակի դէպքերուն պատմութիւնը արձանագրել:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ: Կը սկսի հայոց թագաւորութեան երկուքի բաժանումէն 384-385ին, հասնելով մինչեւ Վահանի մարզպանութիւնը 485. բովանդակելով շուրջ 100 տարուան ժամանակամիջոց մը: Գիրքը կազմուած է երեք մասերէ-դրուագներէ: Կը սկսի Փաւստոս Բիւզանդի թողած տեղէն, կը ներկայացնէ Հայաստանի երկուքի բաժանումը, կը խօսի Վռամշապուհի թագաւորութեան վրայ, Սահակ Մեծի կաթողիկոսութեան, Մաշտոցի եւ գըրերու գիւտի մասին, Շապուհ եւ Արտաշէս թագաւորներու վրայ, վերջացնելով Սահակի եւ Մեսրոպի մահով մինչ Յովսէփ կը կարգուի տեղապահ կաթողիկոսութեան:

Երկրորդ դրուագը կ'ընդգրկէ 441-461 տարիներու բոլոր դէպքերը, ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ պատերազմը, ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ձերբակալումը, նահատակութիւնը: Օգտուած է դէպքերուն մասնակցող անձերու վկայութիւններէն (Արշաւիր Կամսարական, եւլն.): Երրորդ մասին մէջ կը պատմէ Վահան Մամիկոնեանի կատարած դերը հայրենիքը ազատելու համար արձանագրելով յարակից պատմական իրադարձութիւններն ալ ու կը վերջացնէ Վահանի մարզպան կարգուելու առիթով Յովհան Մանդակունի հայրապետին խօսած ճառով: Ղազար Փարպեցի իր գիրքով մեզի կ'ընծայէ հինգերորդ դարու ամէնէն յաջող պատմական գործը:

Փարպեցին գիտէ պատմել. կը տիրապետէ դէպքերուն եւ կ'աշխատի պատկերացնել զանոնք. հետամուտ չէ շեղումներու եւ երկրորդական դէպքերու բայց զանց չըներ մանրամասնութիւններ դէպքերը աւելի հասկնալի դարձնելու համար:

Լեզուն մաշտոցեան շրջանի բառամթերքով է. քիչ են յունաբանութիւնները: Կշռադատ եւ կանոնաւոր լեզու մըն է ժողովրդական լեզուէ փոխ առնուած տարրերով:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԵՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ

Իտալացու մէջ գնահատում էր ոչ միայն նրա սուր դիտողականութիւնը, այլեւ լայն գիտելիքները իտալական մեծ նկարիչների կեանքի, նրանց ստեղծագործութիւնների եւ այն միջոցների մասին, որոնցով նրանք պատրաստում էին իրենց ներկերը:

Յաճախ նա Յովհաննէսին ու Սաշային իր հետ տանում էր զբօսանքի: Լինելով վերին աստիճանի աշխոյժ ու անխռով, տղաներին սովորեցնում էր քայլել արագ եւ ընդհանրապէս արագաշարժ լինել:

Երբեմն նրանք այցի էին գնում Նատալիա Ֆիոդորովնա Նարիշկինային, նրա հարուստ առանձնատունը, որը գտնւում էր քաղաքից դուրս, բաւականին հեռու: Նարիշկինայի որդին՝ Ֆէոդորը, հասակակից էր Յովհաննէսին ու Սաշային եւ մօր հետ յաճախ էր լինում Կազնաչէեւի տանը:

Քաղաքից դուրս կատարուող զբօսանքների ժամանակ, երբ հանդիպում էին Ֆէդիային՝ դաստիարակի հետ, տղաները նրան էլ էին իրենց հետ վերցնում:

Վերադարձին պատանի Նարիշկինը ամէն անգամ ընկերներին հրաւիրում էր իրենց տուն:

Հայվազովսկին շուտով սկսեց նկատել, որ Նարիշկինները նոյնպէս հետաքրքրուում են իրենով: Նրանք բարի եւ ուշադիր էին իր նկատմամբ, թէեւ փոխարէնը պահանջում էին, որ տղան զուարճացնէր նրանց իր նուագով կամ նոր նըկարներով:

Հայվազովսկու նոյնիսկ դուր էր գալիս այդ բանը: Նա շոյուած էր զգում իրեն, որ այդպիսի անուանի մի ընտանիք հաճոյքով ունկնդրում է իր ջութակի նըւագը եւ գովաբանում նկարները: Նա անկեղծօրէն շնորհակալ էր նրանցից: Չէ՞ որ նրանց շնորհիւ իր կեանքից վերացել էր կարիք հասկացողութիւնը: Նա այլեւս ձմեռները հնամաշ հագուստով եւ ծակ կօշիկներով ման չէր գալիս: Հիմա նա ունէր գիմնազիական տաք շինէլ, առանձին սենեակ, գրքեր, նկարչական թուղթ, զանազան մատիտներ ու ներկեր:

Բայց երբեմն, վերյիշելով իրենց աղքատիկ տունը եւ ճրագի լոյսի վրայ կռացած մօրը, տղան նեղուածք էր զգում նահանգապետի այդ շքեղ տան մէջ: Այդ րոպէին ի՞նչ ասես չէր տայ նա գէթ մի օրով մայրիկին տեսնելու համար:

Ծնողները, հաւանաբար, զգում էին նրա ապրումները եւ ամէն նամակում զգուշացնում էին, որ չտխրի, միշտ շընորհակալ լինի իր բարերարներից:

Մի օր Յովհաննէսն առանձնապէս վատ զգաց իրեն: Կիրակի էր. Կազնաչէեւները հիւրընկալութեան գնալով Նարիշկինայի մօտ, իրենց երեխաների հետ տարան նաեւ Յովհաննէսին: Ֆէդիայի սենեակում հաւաքուած, Սաշան, ինքն ու մի քանի ուրիշ տղաներ հետաքրքրութեամբ դիտում էին Մոսկուայից նոր ստացուած նկարները, որ ուղարկել էր Նարիշկինների վաղեմի բարեկամ՝ նկարիչ Տոնչին:

Հայվազովսկին ծոցից հանեց փոքրիկ ալպոմն ու սկսեց արտանկարել պատկերներից մէկը: Տղաները բոլորը խմբուեցին նրա գլխին եւ ուսի վրայով սկսեցին հետաքրքրուած դիտել, թէ ինչպէս է նա աշխատում:

Նրանց ուղղակի հրաշք էր թւում, որ նկարն այդպիսի արագութեամբ վերարտադրւում էր սպիտակ թղթի վրայ:

Սաշա Կազնաչէեւը նոյնիսկ վէճի բռնուեց տղաներից մէկի հետ, պնդելով, թէ արտանկարը շատ աւելի յաջող էր ստացւում քան բնագիրը:

Բայց ներս մտաւ սենեկապետը, եւ վէճն ընդհատուեց. նա Հայվազովսկուն յայտնեց Վարվառա Դմիտրիեւնայի կարգադրութիւնը՝ վերցնել ջութակն ու գնալ հիւրասենեակ:

Յովհաննէսը ալպոմը տուեց Սաշային եւ դուրս գալիս, դռների մէջ լսեց հիւր եկած տղաներից մէկի ձայնը.

– Այսօր մենք էլ մեր կազակին ենք մեզ հետ բերել: Հայրիկն ասում է, որ նոյնիսկ թագաւորի պալատում այդպիսի երգիչ չկայ:

Յովհաննէսի սիրտն ասես ասեղ խրեցին: Այդ մի քանի րոպէում նա հասկացաւ, որ այս պարոնների համար ինքը նոյնպիսի մի ծառայ էր, ինչպէս կազակ պատանին: Նրան նոյնիսկ թուաց, թէ հիմա հնչելու է այն նոյն հրամանը, որ մի ժամանակ այնպէս յաճախակի ծակում էր ականջը յունական սրճարանում՝ "Ցուտի՛կ, եկ այստեղ":

Նա յուզուած կանգնեց դրան առաջ, սպասելով, թէ ինչ կ'ասի Սաշան:

(Շար. 33)

Anic Pazoumian,
Michel et Betty Pazoumian,
Vartan, Raphaël et Alexis,
ont la douleur de vous faire part du décès de leur père et grand père

Archag PAZOUMIAN

survenu le Mercredi 27 juin, à l'âge de 92 ans.
Les obsèques auront lieu en la Cathédrale Arménienne Saint Jean-Baptiste, 15 rue Jean Goujon 75008 Paris, le lundi 2 juillet à 14 heures.
Ni fleurs, ni couronnes.
Les dons reçus seront consacrés à l'équipement d'une classe d'enfants au Karabagh.

HARATCH présente ses condoléances à la famille Pazoumian.

(Շար. Ա. էջէն)

նի, որ հրապարակային ներողութիւն կը պահանջէր։

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ կեռիլլան հաղորդած է Յունիս 27էն 28ի գիշերը որ 11 պատանդներ սպաննուած են գործողութեան մը ընթացքին, անծանօթ զինեալներու հետ։ Այս երեսփոխանները հինգ տարի է յեղափոխական այս ուժերուն ձեռքն էին։

«ՅԱՌԱՋ»ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թի.Վի.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան։

Հաղորդագրութիւն

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005ի Նոյեմբեր ամիսէն ի վեր Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը (AAAS) կը համագործակցի Գաղթականութեան եւ Օտարականներու Ընդունման Ազգային Գործակալութեան (ANAEM) հետ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ ծրագրի իրագործման ի խնդիր։

Սոյն ծրագիրը կ'իրականացուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի համաֆինանսաւորմամբ, «Ֆրանս – Հայկական Զարգացման» Հիմնադրամի համագործակցութեամբ։

Հաստատութեանս Գրասենեակի աշխատակազմը կ'ընդառաջէ բոլոր այն ապաստանի դիմողներուն, որոնց դիմումը մերժուած է եւ ցանկութիւն ունին, յօժար կամքով տուն վերադառնալու։ Անոնց կու տայ խորհուրդներ ու անհրաժեշտ տեղեկութիւններ ճամբորդութեան կապակցութեամբ կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք բերելու առընչութեամբ, եւ անոնց կ'ուղեկցի իրենց ամբողջ գործընթացին երկայնքին։

AAAS-ը եւ ANAEM-ը Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակեն ուղեկցիլ կամաւոր վերադարձողներուն եւ կ'օգնեն վերահաստատուելու գործընթացին եւ հարկ եղած պարագային նաեւ փոքր ձեռնարկութիւն տնեղծելու պատեհութիւնը կ'ընձեռեն։

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համար դիմել՝
AAAS-ի գրասենեակ
77 Լա Ֆայէթ փողոց
Փարիզ 9րդ թաղամաս - 2րդ յարկ
Մեթրօ Գատէ – 7րդ գիծ
Հեռ.– 01. 48. 78. 02. 99
Հեռապատճէն.– 01. 42. 80. 61. 45
E-mail : retourauxsources@aaas.fr
site internet : www.aaas.fr

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS
& SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides 75001 Paris Tél. : 01 42 61 51 13 Fax : 01 42 61 94 53 armenie@saberatours.fr	48 Cours de la Liberté 69003 Lyon Tél. : 04 78 60 13 66 Fax : 04 78 60 92 26 sevan@selectour.com	67 La Canebière 13001 Marseille Tél. : 04 95 09 30 60 Fax : 04 95 09 30 61 marseille@wasteels.fr

---

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE SÉJOURS D'AOUT 2007 A BELLEFONTAINE (JURA)

Les inscriptions pour la session du mois d'août qui aura lieu du **30 juillet au 13 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 2000, ont commencé.

Pour tout renseignement et inscription :

C.B.A.F. — Conseil d'Administration
17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 53 34 18 18
E-mail : cbaf@wanadoo.fr

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN

La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe

LE SAMEDI 6 OCTOBRE

2 CONCERTS :
17 heures et 20 heures 45

Réservations :

— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

GRANDE FETE CHAMPETRE KHANASSOR

F.R.A. Zavarian — Nor Seround — CBAF Chaville

LE DIMANCHE 8 JUILLET

PARC DU BON REPOS
PAVILLON ELVIRE — 78410 VIROFLAY
(Près de la Place Louis XIV, Nat. 10)

Animation musicale : Gaidzag
Jeux d'enfants et tournois d'adultes

Après la messe à l'église arménienne de CHAVILLE, recueillement sur la tombe du Prince ARGHOUTIAN, Héros de la bataille de Khanassor.
Rassemblement à 13 heures au Cimetière.

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»

Հ.Մ.Ը.Մ.–Ֆրանսի սկաուտական 23րդ տարեկան բանակումի «Այցելութեան Օր» Շաբաթ, Յուլիս 14ին, ժամպվիլի բանակավայրէն ներս, ժամը 11էն 19։

Դաշտահանդէս
Խորոված ու համադամ ուտելիքներ

Կէսօրէ ետք
Սկաուտական արարողութիւններ փանփարի ընկերակցութեամբ
խարուկահանդէս

Շաբաթ, Յուլիս 14ի ժամադրավայրի հասցէ.–
Centre de formation des Scouts de France
Château de JAMBVILLE
78440 JAMBVILLE

---

arménie mon amie

AGENDA

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre

avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI

Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

**

VALENCE

centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

**

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill - 75008 Paris

**

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier

Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

**

MARSEILLE

ARMENIE,
LA MAGIE
DE L'ECRIT

EXPOSITION du 28 avril au 22 juillet au Centre de la Vieille Charité;
2 rue de la Charité — 13002 Marseille
Tous les jours de 11h à 18h à partir du 1er juin. Fermé les lundis et jours fériés.

**

Sous le haut patronage de :
Monsieur Christian Poncelet,
Président du Sénat
Monsieur Edward Nalbandian,
Ambassadeur d'Arménie en France

«L'Art Contemporain d'Arménie»

Du 23 juin au 15 juillet
A l'Orangerie du Jardin du Luxembourg
23 artistes
présentent une centaine d'œuvres